GHEORGHE SCHWARTZ

CEI O SUTĂ

Agnus Dei

CEI O SUTĂ
AGNUS DEI (MIELUL DOMNULUI)

GHEORGHE SCHWARTZ

GHEORGHE SCHWARTZ s-a născut la 16 septembrie 1945, la Lugoj. Absolvent, în 1968, al Facultății de Istorie și Filozofie a Universității Babeș-Bolyai din Cluj. Doctor în filozofie.
Membru al Uniunii Scriitorilor din România, din 1976.
Din 1990, membru în Consiliul de Conducere al Uniunii Scriitorilor.
A publicat 35 de cărți și a obținut numeroase premii și distincții literare, printre care Premiul pentru proză al Uniunii Scriitorilor și Premiul pentru Excelență și Opera Omnia al Asociației Scriitorilor.
I s-a conferit Ordinul Meritul Cultural în rang de Comandor.
În 2007, a fost distins cu Marele Premiu „Liviu Rebreanu" pentru volumele ciclului CEI O SUTĂ.
În 2010, a primit Premiul „Ion Creangă" al Academiei Române pentru romanul CULOARUL TEMPLIER.
În 2012, i s-a conferit Premiul Național pentru Proză „Mihail Sadoveanu" pentru ciclul CEI O SUTĂ.

Din ciclul CEI O SUTĂ au apărut:

ANABASIS, Editura Facla, Timișoara, 1988
ECCE HOMO, Editura Cartea Românească, București, 1993
OUL DE AUR, Editura Alfa, București, 1998
MÂNA ALBĂ, Editura Alfa, București, 2000
VARA RECE, Uniunea Scriitorilor, Redacția Publicațiilor pentru străinătate „România", București, 2004
AXA LUMII, Editura Polirom, București, 2005
CULOARUL TEMPLIER, Curtea Veche Publishing, București, 2008
SECRETUL FLORENȚA, Curtea Veche Publishing, București, 2010
DIAVOLUL ARGINTIU, Curtea Veche Publishing, București, 2011
BASTONUL CONTELUI, Curtea Veche Publishing, București, 2012

CEI O SUTĂ

AGNUS DEI
(MIELUL DOMNULUI)

(De la mit la amintire)

GHEORGHE SCHWARTZ

Cartea veche

BUCUREȘTI, 2013

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României

SCHWARTZ, GHEORGHE

Agnus Dei : (Mielul Domnului) / Gheorghe Schwartz. - Bucureşti : Curtea Veche Publishing, 2013

ISBN 978-606-588-512-7

821.135.1-31

Coperta: GRIFFON AND SWANS
www.griffon.ro

ISBN 978-606-588-512-7

Editor: Grigore Arsene
Redactori: George Morărel, Răzvan Petrescu
Tehnoredactor: Dragoş Dumitrescu

CURTEA VECHE PUBLISHING
str. Aurel Vlaicu nr. 35, Bucureşti, 020091
tel.: 021 260 22 87, 021 222 57 26
redacţie: 0744 55 47 63
fax: 021 223 16 88
distribuţie: 021 222 25 36
redactie@curteaveche.ro
www.curteaveche.ro

La preţul de vânzare se adaugă 2%, reprezentând valoarea timbrului literar.

Tiparul executat la:

AL NOUĂZECI ȘI PATRULEA
— Nostradamus din Viena —

(1817–1881)

Întotdeauna se mai găsesc destui naivi de muls

Cei O Sută înfățișează povestea Primului și a descendenților săi, așa cum s-a priceput neîndemânaticul scrib s-o aștearnă pe hârtie. Pierdut în deșertul unei lumi mitice, întâiul personaj al lungii povești n-avea cum să știe pe unde îi vor purta pașii pe descendenții săi, unde li se va termina șirul și câte minuni ale imaginației înfăptuite le vor împodobi viața. (Viitorul seamănă cu un serial SF cu episoade tot mai scurte.) Cine ar fi crezut că arborele născut din sămânța visătoare a Primului va apuca să crească atât de viguros, în ciuda numeroaselor primejdii, astfel încât nu numai că nu se va prăbuși în țărână, ci va mai și acoperi cu coroana sa umbrele multor destine? Primul, copilul venit pe ape la fel ca Sargon, regele, și ca Moise, theonomul, a pornit în lunga-i călătorie prin Nefud, spre oaza Teima, prin zăpușeala răspândită de „soarele și de stelele ce păreau a fi uitat să se învârtă în jurul pământului". Acolo, tânărul a avut tot timpul universului la dispoziție. Murind, putea spera la ceva ce nu era în stare a cuprinde: la viața sa veșnică prin urmași. Fata morgana apare în deșert și sub forma unor preotese în lungi procesiuni ori a unor lei înaripați, însă nu și sub chipurile nepoților și a urmașilor nepoților, precum și a decorului în care aceia vor trăi. Dar se spune că Primul, în halucinațiile ce-l înghițeau tot mai mult, pregătindu-l pentru pasajul marii treceri, a avut vreme să intuiască, în negură, contururile roadelor izvorâte din melancolica sa sămânță. Se spune așa, însă cine ar putea controla o asemenea vorbă?

Oricum, succesiunea neîntreruptă a alaiului Celor O Sută îl obligă pe scrib să urmeze numai anumite destine, doar pe cele provenind din ramura principală a arborelui. Şi asta chiar dacă pe celelalte crengi au crescut alte istorii, poate mai incitante. De pildă, chiar acum, pregătindu-se pentru a continua povestea, regretă că nu va putea să se ocupe cât şi-ar dori şi de-al doilea fiu al Celui de Al Nouăzeci şi treilea, un medic celebru, savantul care a deschis apetitul lumii pentru viaţa intimă a omului, ridicând vălul ipocrit ce acoperea până la el atâtea subiecte tabu, anticipându-i pe Richard von Krafft-Ebing, pe Magnus Hirschfeld ori pe Sigmund Freud. Mai ales că al doilea fiu al lui Pip va avea atâta influenţă în următoarele episoade ale serialului Celor O Sută... În loc de aceasta, scribul va nara, persistând neputincios în toate greşelile sale, viaţa întâiului născut, Simon Al Nouăzeci şi patrulea. Să relateze scribul şi destine paralele nu mai este loc: pielea de şagri s-a zbârcit tot mai evident, nisipul vieţii se scurge nemilos, iar răbdarea bunului cititor are şi ea o limită.

Aşa că scribul îl va urma — prin voia lui Dumnezeu — cu convingere şi încăpăţânare pe Al Nouăzeci şi patrulea, ca pe toţi cei de dinainte, zicându-şi că fiecare soartă, fiind zămislită din elementele aceluiaşi caleidoscop, este unică pe zecile-i faţete.

Scribul îl va urma şi pe Al Nouăzeci şi patrulea cu aceleaşi posibilităţi mărginite, cu aceeaşi spaimă că viaţa i se adună tot mai vertiginos pe fundul clepsidrei.

Fiul cel mai mare al lui Pip s-a născut în Lombardia, lângă Milano, în minunatul Castel de la Segrate. Şi nimeni n-ar fi putut spune, în acel An al Domnului 1817, că Al Nouăzeci şi patrulea şi fraţii săi vor fi ultimii descendenţi ai Celor O Sută ce-şi vor petrece copilăria în complexul cu interior de muzeu, în nesfârşitele parcuri ornamentate de cei mai prestigioşi grădinari ai unor generaţii succesive.

Copilăria lui Simon s-a desfăşurat sub clopotul de sticlă din domeniul natal, un loc ce n-a putut fi perturbat semnificativ de niciuna dintre furtunile abătute fără încetare asupra lumii. Nici urmările trecerii trupelor napoleoniene, nici ecourile tot mai puternice ale mişcărilor de afirmare naţională; nici chiar crizele economice, cauzate de nesiguranţa investiţiilor într-o lume atât de frământată, cu

granițele mereu schimbătoare, nu au reușit să modifice atmosfera din imperiul celor doi Ambrogio, Al Optzeci și optulea și Al Nouăzeci și doilea. Și nici tot mai agresivele invenții ale tehnicii. Acolo, la Segrate, totul părea că se petrece în favoarea nobilei familii. Până și evenimente „cum n-au fost niciodată în istorie" n-au izbutit să modifice cutumele ce constituiau carnea vie a acelei structuri: orice alertă se oprea la porțile domeniului, orice incident se disipa în interior. Nici chiar nesfârșitele procese pentru succesiunea moștenirii Casei n-au putut tulbura aerul de la Castelul Segrate.

În primele decenii ale veacului al XIX-lea, pe acel domeniu șef suprem era încă Ambrogio al II-lea, Tânărul Conte, un „aristocrat pur sânge" — politicos, rece, greu abordabil chiar și de către rudele cele mai apropiate. Complicatele — și niciodată prea cunoscutele — afaceri din cancelariile sale erau supravegheate de el, Al Nouăzeci și doilea, la fel cum vechea Eladă era monitorizată de Zeus din înălțimile Olimpului. Treburile curente le executa, cu mână de fier, un staff ales cu grijă, bărbați devotați până la sacrificiu, omnipotent fiecare pe felia sa, dar niciunul vreodată mai mult decât un funcționar.

Ambrogio al II-lea, exemplul desăvârșit al contradicției perfecte, pragmatic extrem, și-a luat o primă nevastă dintr-o familie de universitari, a doua trăgându-se dintr-o veche familie de bancheri helveți. Cu prima soție s-a bucurat de trei copii, un băiat și două fete. Întrucât Laura Estera nu i-a dat și un al doilea fiu — „rezerva întotdeauna necesară pentru perpetuarea numelui, întrucât niciodată nu se știe ce se poate întâmpla cu un singur moștenitor de sex masculin" —, Ambrogio al II-lea nu s-a liniștit decât atunci când fiul, la rândul său, a avut și el băieți. (După moartea primei soții, Tânărul Conte s-a căsătorit nu cu o matroană văduvă dintr-o stirpe nobiliară, ci cu Maria Frederike, singura urmașă a unui bancher din Zürich, o tânără care, la rândul ei, i-a făcut și ea doi băieți. „De ce? s-a întrebat atunci Al Nouăzeci și treilea. Dacă «Doamne ferește, s-ar întâmpla ceva cu mine», tot ar rămâne copiii mei...")

La rândul său, fiul Stăpânului, fiul lui Ambrogio al II-lea, Pip, a fost căsătorit de foarte tânăr cu Cristina Theodora Carmelli. Am putea spune că soția Celui de Al Nouăzeci și treilea urma pe linia

mamei, întrucât era şi ea fiica unui universitar, ca şi Laura Estera, soacra ei. Cristina Theodora, nevastă şi mamă atât de tânără, a rămas până la capăt îndrăgostită lulea de Pip, şi nu şi-a revenit niciodată după moartea lui dramatică. Al Nouăzeci şi treilea şi Cristina au avut şapte copii: trei băieţi, unul după altul, doi imediat după nuntă — parcă spre a-l linişti pe Ambrogio al II-lea în privinţa succesiunii —, al treilea mai târziu, împreună cu patru fete. Se pare că, în ciuda insistentelor încercări, provizia de băieţi s-a epuizat în sământa lui Pip, băiatul cel mic murind de copil.

A fost aceea o copilărie idilică într-un spaţiu rafinat şi securizat, care n-a fost pus la îndoială multă vreme de nimeni şi de nimic, chiar într-o atmosferă dulceagă, cea pe care o răspândea în jur Cristina Theodora, fata ajunsă atât de devreme în braţele prinţului loc tânjit. Al Nouăzeci şi patrulea s-a născut şi a crescut într-un spaţiu unde fiecare lucru şi fiecare fiinţă erau aşezate la locul ce se considera că li se cuvenea. Ordine ce părea menită pentru vecie, eliminând alternativele, eliminând suferinţele inutile. Până ce, brusc, Pip a ajuns, pe rând, personalitate politică, conducător respectat, vinovat de înaltă trădare, executat şi... trecut în istoria locală drept erou.

Spre a face şi „legătura documentară" pentru ascendenţii lui Simon, poate că lucrul cel mai bun ar fi să reluăm *Post Scriptum*-ul de la sfârşitul capitolului dedicat Celui de Al Nouăzeci şi treilea, respectiv rândurile care încheie secţiunea intitulată de scrib „Bastonul contelui", parte a lungii poveşti:

„*Post Scriptum:*

După moartea lui Pip, procesele pentru succesiune au continuat în virtutea inerţiei, dar cu toate eforturile familiei Panzaritti[1] de a profita de condamnarea Celui de Al Nouăzeci şi treilea pentru înaltă trădare, Casa de la Segrate s-a stins, pas cu pas, în mai puţin de un an. Ţipor[2], înainte de a părăsi Castelul, a avut grijă să facă dispărute

[1] Pretendentă la averea Casei, întrucât membrii ei se legitimau drept rudele cele mai apropiate ale Stăpânului dispărut în enigmatica noapte de 20 spre 21 august 1771.

[2] „Administratorul interimar".

actele contabile, iar despre majoritatea diferitelor sucursale nu s-a (mai) ştiut nimic, unele funcţionând încă şi astăzi independent, suveran, în onorabilitate şi belşug.

Băiatul cel mai mare al lui Pip şi al Cristinei Theodora a devenit ofiţer. Al doilea fiu a practicat medicina la Viena, ajungând un psihiatru renumit. Al treilea băiat a murit de copil, în 1823, într-o epidemie de rujeolă, iar cele două fete, ajunse la maturitate, s-au căsătorit la timp, bucurându-se de o zestre considerabilă. Una a trăit la Milano, cealaltă în Sicilia, la Palermo şi la Messina. La moartea atât de dramatică a soţului ei, Cristina Theodora a intrat într-o depresie din care nu a mai ieşit niciodată. N-a mai vorbit aproape deloc, stătea ore în şir rememorându-şi trecutul. S-a stins în locuinţa fiului ei, medicul din Viena.

Despre copiii din cea de a doua căsătorie a lui Ambrogio al II-lea, scribul nu ştie nimic.

Max Panzaritti a murit în 1857, pe stradă, în drum spre tribunal, în ziua în care a fost convins că a găsit metoda de a câştiga definitiv unul dintre cele mai importante procese ale succesiunii averii lui Ambrogio I. (Avere de mult evaporată misterios...)

Ţipor, Jammes şi van Walder[3] erau în vârstă când au fost concediaţi. Primii doi nu s-au mai bucurat decât câteva luni de generoasa rentă viageră, asigurată din voinţa lui Pip, unul murind la Viena, celălalt în condiţii neelucidate, la Berna. Van Walder a plecat peste ocean. Doar Brun, care, la venirea la Castel, a pretins că profită de mărinimia Tânărului Conte, pentru a-şi petrece în pace ultimii ani («Sau doar luni? Asta numai Dumnezeu poate să ştie...»), a mai rămas în vechiul său apartament. Până ce a murit la vârsta de aproape 100 de ani, fără a resimţi ceva din tulburările vremurilor. Toată lumea l-a socotit o personalitate de anvergură mondială şi l-a respectat ca atare. Totuşi, scribul nu i-a descoperit opera.

Casa de la Segrate a continuat să fie subiectul mai multor procese pentru succesiune, chiar şi atunci când Casa de la Segrate, practic, n-a mai existat de mult."

---

[3] Alături de Ţipor, membrii staffului lui Ambrogio II, Tânărul Conte.

Rândurile din *Post Scriptum* ar putea fi puse drept epitaf pe lespedea de mormânt a unuia dintre cele mai mari imperii financiare din trecerea anilor. Imperiu financiar misterios, despre care mai mult s-a bănuit decât s-a ştiut. Şi cu atât mai firesc a intrat în mit.

Da, obositoare pentru bunul cititor asemenea amănunte, însă scribul recapitulează toate aceste date, datorită faptului că niciodată, în decursul biografiilor descrise, nu a găsit atâtea moşteniri psihice şi fizice de netăgăduit, atâtea filiaţii şi atâtea coincidenţe în spiritul unor eredităţi evidente. Poate că exagerează scribul, însă fiecare gest al Celui de Al Nouăzeci şi patrulea i se pare că vine direct din istoria antecesorilor săi. Iar porecla „Simon" îi apare şi mai tulburătoare.

Revenind la regretul că scribul nu mai are spaţiu şi pentru al doilea fiu al lui Pip, trebuie mereu repetat că atât Al Nouăzeci şi patrulea, cât şi fratele său ilustrau perfect continuitatea celor doi bunici: Simon, pe cea a lui Ambrogio al II-lea, Bruno, pe cea a profesorilor Gaviani şi Carmelli.

Amândoi băieţii aveau firi iscoditoare. Însă în vreme ce Bruno, al doilea fiu al Celui de Al Nouăzeci şi treilea, a moştenit pasiunea pentru întrebările minţii, a participat de mic la experienţele din laboratorul bunicii, a scotocit cu îndârjire prin atât de bogata bibliotecă ştiinţifică aflată în Castel încă de pe vremea ipoteticului Sir Dominick Roosh şi întregită mereu de urmaşii Contelui (visători pasionaţi, asemenea Geamănului şi ai lui Puiu), Simon, fratele mai mare, avea cu totul alte ambiţii. Ambrogio al II-lea, bunicul, n-a fost niciodată încântat de înclinaţiile lui Bruno, însă Pip, tatăl, le-a sprijinit. Mai mult, Al Nouăzeci şi treilea a devenit tot mai încredinţat că pentru a putea dezvolta cu succes o preocupare intelectuală este nevoie de studiu sistematic, aşa că băieţii săi au ajuns — primii în familia lor — să înveţe şi să se desăvârşească la şcolile cele mai selecte. Bruno, mai întâi la Viena, ştiinţele naturii, la sugestia tatălui său, apoi medicina la Londra, Salamanca şi Paris. (La Salamanca, băiatul a plecat din proprie iniţiativă şi fără să ceară consimţământul familiei. Cu un coleg de studii a ajuns la concluzia că locul unde a existat primul învăţământ superior, mai ales că acela s-a bazat pe medicină,

nu putea să nu conțină în formidabila-i tradiție și învățături ascunse în străfundurile vechilor manuscrise.) Mai târziu, căsătorit chiar cu sora acelui coleg, a revenit în imperiu și și-a deschis un cabinet la Viena. A urmat o practică de doi ani la Paris, după care faima i-a devenit tot mai însemnată, stârnind senzație în capitala austriacă, tratamentele pornind de la depistarea stărilor de rău provenite din scenariile imaginative de origine sexuală. La un moment dat, a ținut o rubrică în care a relatat diferite cazuri din practica sa, și asta nu într-o publicație de specialitate, ci într-un ziar de mare tiraj. Pacienții lui Bruno proveneau aproape în exclusivitate din înalta societate, iar acele articole au devenit subiecte de cea mai mare atracție și n-au putut fi oprite nici în urma unui imens scandal; deși cele relatate de medic respectau cel mai strict anonimat în privința subiecților, un caz a fost recunoscut de marele public, povestea ajungând la tribunal. Totuși, ziarul a acceptat imediat să achite orice amendă dată doctorului, numai ca foiletoanele să poată să apară și pe mai departe. Spre marea satisfacție o opiniei generale. Alte scandaluri s-au iscat de pe urma faptului că mai mulți autori, inspirându-se din protocoalele publicate de Bruno, ba chiar plagiindu-le, au tipărit povestiri de un oarecare succes. Acum ziarul a fost cel care a deschis acțiuni în instanță, iar scriitorii învinuiți de preluarea subiectului fără acordul proprietarului său intelectual n-au mai scăpat atât de ușor, ci au trebuit să plătească despăgubiri uriașe. Pentru ei lumea n-a intervenit, articolele medicului epuizând piața. Așa că relatări despre tot felul de sadici, masochiști[4], exhibiționiști, fetișiști, pedofili etc. au continuat să apară în rubrica săptămânală din ziar. O crimă a unui bărbat care intra într-o excitație de nestăpânit, atunci când vedea mătase de o anumită culoare, a fost judecată ținându-se cont de un caz asemănător relatat în atât de popularele foiletoane. Mai mult, Bruno a emis convingerea că un delincvent care a săvârșit un delict oricât de abominabil, nu este decât victima propriilor fantasme, pentru care ar fi necesar să fie internat și supravegheat într-un sanatoriu, nu sancționat

[4] După doar o generație, totuși contemporan cu Bruno, Leopold von Sacher-Masoch însuși a preluat multe din cele descrise de Bruno.

și supus oprobriului public. Numai că această idee n-a fost deloc bine primită. (Fără să mai fie nevoie de a fi aspru combătută, ea a și fost imediat abandonată. Cel puțin public.) O altă teorie de-a lui Bruno — prin care susținea că persoanele preocupate mai puțin de 15% din timp de scenariile lor imaginative intime nu sunt în stare de o viață sexuală normală, iar cei ce sunt mai mult preocupați de acele fantasme devin posedați de ele, supunându-le o mare parte din acțiunile vieții — a rămas indiferentă publicului, în ciuda numeroaselor statistici publicate de savant în publicații de specialitate. Iar autorul a fost citat copios atât în comunicări medicale, cât și juridice. Bruno s-a bucurat de prestigiul unei mari personalități.

Dar să revenim la Simon, Al Nouăzeci și patrulea, fratele mai mare și subiectul interesului scribului. Primul născut purta la vedere moștenirea celeilalte ramuri a familiei, a ramurii pornind din tulpina bătrânului arbore, ramura lui Ambrogio al II-lea. Era de parcă Pip ar fi reușit să împartă în două sământa sa, astfel încât primii săi copii să moștenească fiecare în mod pregnant zestrea câte unuia dintre bunici. Bruno era predispus de mic la discuții teoretice, Simon era interesat mult mai mult de acțiunea pură. Bruno era foarte grijuliu cu lucrurile sale, Simon le trata cu indiferență și le abandona atunci când nu mai avea nevoie de ele.

Da, până și numele de „Simon" — de la Simon Bolívar — este uluitor cât de bine i s-a potrivit. Al Nouăzeci și patrulea avea pielea mai închisă la culoare, de parcă n-ar fi fost fiul Cristinei Theodora, ci al amantei creole din Haiti a bunicului Ambrogio al II-lea. Iată și alte coincidențe: în tinerețe, și el și Simon Bolívar au fost încântați de romanul lui Daniel Defoe despre Robinson Crusoe, cartea de care nu s-a despărțit niciodată nici Pip, care a reprezentat pentru Al Nouăzeci și patrulea prima lectură completă a unui volum. Simon Bolívar a fost băiatul cel mai mic al înstăritei sale familii, Al Nouăzeci și patrulea a fost fiul mai mare, dar amândoi s-au dorit șefi de mici și au reușit în mod firesc să se impună asupra fraților lor. Și tot amândoi au fost educați inițial după metodele lui Jean Jacques Rousseau, fiind apoi trimiși de tineri spre instituții de învățământ riguroase. Cum Simon Bolívar a devenit foarte devreme „El Libertador" în

conştiinţa nu numai a populaţiilor latinoamericane — renumele trecându-i şi oceanul —, şi fiul lui Pip şi-a dorit de tânăr o asemenea faimă, iar pozele în care eroul venezuelian era înfăţişat în uniforma cu epoleţii cu ciucuri de aur au reprezentat modelul pe care l-a păstrat pentru totdeauna.[5] Mai mult: Al Nouăzeci şi patrulea s-a născut chiar în ziua când Simon Bolívar a acostat în Venezuela, când, cu suport primit de la preşedintele haitian Alexandre Pétion, a cucerit Angostura, actualul Ciudad Bolívar. Cei doi Simon s-au născut sub aceeaşi stea.

Prima problemă a copiilor lui Pip a fost că aveau o constituţie firavă, îmbolnăvindu-se des. Când se îmbolnăvea Simon (ca şi Bolívar în tinereţe...), se îmbolnăvea şi Bruno. Şi se îmbolnăveau şi ceilalţi copii. Fratele mai mic şi două surori chiar au şi murit. Dar, ca şi Bolívar, schimbarea aerului i-a făcut bine lui Simon — ca şi lui Bruno —, efectuând numeroase cure la Karlsbad şi la Terme Montecatini, unde — şi acolo — Cei O Sută aveau câte o vilă. Toată familia lui Pip petrecea, în fiecare an, mai multe săptămâni la băi, iar efectele au fost pozitive. Şi poate că şi voinţa nestrămutată i-a ajutat pe cei doi fraţi. Ajunşi adolescenţi, bolile nu i-au mai sâcâit multă vreme.

Cei doi băieţi au plecat împreună la Viena şi, datorită felului de a fi al lui Simon, fel de a fi ce nu admitea nicio replică, Bruno a rămas aproape toată viaţa subordonat fratelui său mai mare. Chiar şi atunci când Bruno şi-a câştigat propria notorietate.

Aşa că, în vreme ce al doilea fiu al lui Pip a început studiul ştiinţelor naturii şi apoi medicina la Alma Mater Rudolphina Vindobonensis, Al Nouăzeci şi patrulea, perfect sănătos, a fost admis la Academia Militară Tereziană. Şi, în ceea ce-l privea, parcă şi acest lucru pare a fi fost predestinat pentru apropierea de modelul Bolívar: la cea mai veche academie militară din lume erau admişi, în fiecare an, câte o sută tineri cu origine nobiliară şi alţi o sută din familii fără

---

[5] După ce a îmbrăcat prima uniformă, pe Al Nouăzeci şi patrulea nu l-a mai văzut nimeni în public în civil.

blazon. Spiritul democratic va rămâne o constantă şi pentru fiul lui Pip chiar şi atunci când a făcut bani prin mijloace mai puţin ortodoxe. Banii n-au miros. Un democrat îndrăgostit de eleganţa hainei militare... Şi, la fel ca şi Ambrogio al II-lea, un exemplu desăvârşit al contradicţiei perfecte: aristocrat pursânge şi un pragmatic extrem în acelaşi timp.

Pe urmă, fraţii s-au despărţit. Simon a rămas în capitala imperiului austriac, Bruno a plecat în Anglia. Mai întâi la Oxford, curând la Londra, la proaspăt înfiinţata universitate de acolo. (Era mai comod, reşedinţa sucursalei de pe Warning Street nr. 2, unde a locuit atâta vreme în tinereţea sa bunicul Ambrogio al II-lea, s-a dovedit o reşedinţă ideală şi pentru nepot.) Apoi, Paris şi Salamanca. Şi iar Paris. Ceilalţi copii ai Celui de Al Nouăzeci şi treilea erau încă prea mici. Iar băieţii Tânărului Conte din cea de a doua căsnicie erau chiar mici de tot, unul abia împlinise 4 ani, al doilea, 3...

Primele principii „de nezdruncinat“ ale Celui de Al Nouăzeci şi patrulea:

Din ziua în care a îmbrăcat uniforma cuvenită cadeţilor, Simon a devenit un fervent adept al ierarhiilor, „singura formă de supravieţuire a fiecărei specii: omul trebuie să fie tot timpul conştient de rangul său, să se poarte corespunzător cu şefii, cu egalii şi cu subordonaţii. Chiar şi în spiritul unei depline democraţii, nu trebuie să-ţi pui nicio clipă problema de ce este o anumită persoană pe o treaptă a scării ierarhice şi nu pe alta. Asemenea judecăţi nu duc decât la anarhie!“

O a doua convingere ce i s-a fundamentat tot mai mult în armată şi-a avut originea într-o obsesie din copilăria tatălui: Pip le-a povestit fiilor săi prima sa amintire, o amintire „de care n-a mai putut scăpa niciodată“: „Prima amintire a Celui de Al Nouăzeci şi treilea a fost legată de un lung alai de prizonieri prelins pe drumul care venea de la Milano, prin Segrate, către cine ştie unde. Un şir parcă interminabil de oameni epuizaţi, cu privirile în pământ, cu un singur orizont — spatele celui din faţă; un râu decolorat şi plin de mizerie,

murdărind tot decorul prin care se târa. O tăcere sumbră. De tăcerea aceea, băiatul de doar câţiva anişori n-a putut scăpa niciodată.

De o parte şi de cealaltă a convoiului, paznicii: câţiva militari plictisiţi până peste poate, cenuşii şi ei, părând soldaţi de plumb. Deveneau vii doar când se mai încruntau către nenorociţii din coloană.

[A fost acela] Anul Domnului 1802. Soldaţii erau francezi, iar prizonierii nu mai erau nimic. În fruntea sinistrei defilări pedestre, călărea un ofiţer obosit. Piemontul a trecut sub administraţie militară franceză.

După ce i s-a explicat micuţului de 3 ani [Pip] ce este cu oamenii aceia, copilul a întrebat cum de pot să-i ţină în frâu aşa de puţini paznici pe atât de mulţi prizonieri.

— Paznicii sunt înarmaţi, celorlalţi li s-au luat armele, i s-a răspuns.

Băiatul n-a mai pus alte întrebări, dar tot n-a înţeles de ce nu s-au revoltat prizonierii: mureau câţiva, însă majoritatea s-ar fi eliberat, fiindu-i până şi Celui de Al Nouăzeci şi treilea evident, la doar vârsta de 3 ani, că un singur soldat n-ar fi putut face faţă atacului simultan a cel puţin zece oameni. Chiar dacă aceia erau cu mâinile goale. Chiar dacă unul sau doi dintre aceia ar fi murit."

Simon şi Bruno au auzit de mai multe ori povestea aceasta, *povestea prizonierilor*. La care cei doi fraţi au reacţionat diferit. Bruno a dezvoltat o teorie despre incapacitatea individului de a se aventura într-o încercare ce ar avea chiar şi puţine şanse de a se termina prost, preferând să aştepte, de cele mai multe ori zadarnic, odată ce a trecut momentul favorabil. Conform lui Bruno, spre a-ţi asuma asemenea riscuri, este strict necesar să devii parte componentă a unui corp mai mare, care „să judece în locul tău cu creierul său". Bruno a exemplificat cu unele personaje extrem de fricoase — dintre subiecţii din cazuistica sa —, care au ajuns eroi pe câmpul de luptă. „Acei oameni sunt prea laşi şi pentru a se opune trendului general, aşa că au pornit mereu printre primii la atac. În vreme ce alergau alături de camarazii lor — şi chiar şi în fruntea lor — spre liniile inamice, nu mai gândeau cu propria minte, ci cu «creierul corpului

mare, în care s-au integrat».“ Pentru Bruno, amintirea obsesivă a părintelui său a stat la baza mai multor cărți despre psihologia maselor (*Psihologia mulțimilor*, Viena, 1863 ori *Revoluții și revoluționari*, Viena, 1868), furnizând și subiectul mai multor conferințe și studii în publicații de specialitate.

Și Simon a fost influențat de *povestea prizonierilor*. Doar că a întrebat încă atunci, de copil, cum de nu și-au dat seama ostatecii că paznicii lor, chiar dacă l-ar fi împușcat pe primul răzvrătit, n-ar fi avut răgazul fizic de a mai încărca pușca pentru a-l ucide și pe al doilea, devenind ei, paznicii, următoarele victime sigure. Bine, prizonierii erau robii disperării și ai rușinii din pricina situației în care au ajuns. Dar cum de nici militarii „plictisiți până peste poate“ nu erau conștienți de pericolul în care se aflau?! Într-un pericol fără nicio șansă de salvare! Păi, dacă s-ar fi răsculat coloana, din rândul ei nu s-ar fi numărat mai mult de câțiva morți, în vreme ce dintre soldați n-ar fi scăpat nimeni! A fost concluzia fără dubii a lui Simon. „Iar ofițerul, călărind aproape adormit în fruntea convoiului, nu s-a dovedit decât un iresponsabil ce și-a pus oamenii din subordine în primejdie de moarte. Dacă pifanii erau inconștienți, măcar ofițerul ar fi trebuit să gândească logic. Că de aia era ofițer: ca să gândească și pentru cei pe care-i comanda! Eu l-aș fi împușcat pe dobitocul acela“, spunea băiatul Al Nouăzeci și patrulea, ori de câte ori venea vorba despre *povestea prizonierilor*. O a doua convingere ce i s-a fundamentat tot mai mult în armată a fost că forța constă mai puțin în număr, cât în organizare. Atât în strategia militară, cât și în activitățile civile. Pornind de la cultul său pentru ierarhii, Simon susținea că un creier apt de a deveni motorul unui număr cât mai mare de indivizi poate realiza lucruri imposibil de obținut de niște ființe gândind separat.[6] Și nici de la acest principiu nu a abandonat vreodată.

---

[6] Iată că, deși aparent atât de diferiți, cei doi frați nu au gândit atât de diferit, pe cât de diferite le erau firile și profesiile. „Tu înveți să ucizi, eu învăț să vindec“, îl tachina Bruno pe Simon, iar acesta se înfuria de fiecare dată: „Dacă n-ar fi armata, v-ați mânca unii pe alții!“ Dar, iată, în „creierul colectiv“ credeau amândoi…

Iar una dintre multele confirmări le-a găsit şi atunci, când lui însuşi, fiind deja ofiţer, i s-a raportat un caz straniu întâmplat în trupa din subordinea sa: un soldat care mai avusese şi înainte probleme cu disciplina, ajuns în faţa tribunalului militar, a reuşit să fugă de sub escortă şi să dezerteze. A fost descoperit înarmat (!), câteva zile mai târziu, în magazia unei gospodării dintr-un sat din apropiere. Disperat, omul s-a sinucis. Simon s-a întrebat de ce nu a îndreptat nefericitul flăcău arma împotriva celor care au venit după el — mai ales că el s-a declarat tot timpul nevinovat de acuzele ce i s-au adus — şi de ce a preferat să-şi pună singur capăt zilelor. Păi, ce ar mai fi avut tânărul de pierdut? Dacă a fost într-adevăr inocent, de ce nu i-a sancţionat mai înainte pe cei care îl persecutau? Ce putea păţi mai mult decât şi-a cauzat singur? Păi, a tras în el şi nu în urmăritorii săi fiindcă n-a suportat ordinea ierarhică. Pentru că se spunea că mereu a comentat-o. De aceea a şi ajuns în situaţia de fugar. Fiindcă se încăpăţâna să gândească tot cu capul său şi nu cu cel al superiorului său. Aşa ceva duce la nenorocire. Iată dovada!

O a treia convingere i s-a format lui Simon atunci când, plimbându-se pe *corso*, într-un mic oraş din Banat, unde îi era încartiruit batalionul, a trecut pe lângă un cerşetor. Tânărul şi chipeşul ofiţer însoţea o domnişoară localnică, o domnişoară căreia îi făcea curte de curând, de când ajunsese în mica localitate. (În treacăt fie spus, domnişoara, fiica notarului, şi-a creat multe vise în acele câteva săptămâni şi mai toată urbea privea cu invidie la succesul ei. Cine pe cine nu cunoaşte într-un asemenea loc? Mai ales dacă e vorba despre familia notarului... Numai că din idila aceea nu s-a ales nimic. Regimentul lui Simon a plecat hăt în Slovacia, iar scrisorile domnişoarei au rămas fără răspuns.) Aşadar, plimbându-se cei doi tineri frumoşi pe *corso*, fiica notarului şi-a deschis poşeta şi i-a dat doi bănuţi cerşetorului. De unde o lungă discuţie:

— De ce i-ai dat pomană?

— Fiindcă pentru mine nu contează doi bănuţi, lui poate că-i sunt vitali, a răspuns fata, mai mult mirată.

— Îi dai în fiecare zi?

— Nu, doar când îl văd atât de nenorocit.

— Sau când ești cu mine și vrei să mă impresionezi cu mărinimia ta. Nu poți să le oferi tuturor năcăjiților bani. Și... și nici altceva. Nici n-ar fi drept.

Domnișoara s-a îmbufnat, însă când a privit spre Simon, a văzut că ofițerul vorbea mai degrabă cu duioșie decât cu răutate. Nici urmă de asprime în vocea lui impunătoare, exersată să dea comenzi.

— N-ar fi drept?! De ce?

— Tocmai pentru că i-ai da unuia și atâtor altora nu. Și pentru că lumea e făcută atât din oameni bogați, cât și din oameni săraci.

Era duminică dimineața și Simon tocmai o așteptase pe domnișoară să iasă din biserică.

— Dar nu, tocmai asta nu e drept!

— Ba „asta" e drept! Atâta vreme cât nimeni nu împiedică pe nimeni să parvină prin forțe proprii, atâta vreme cât respectă întocmai legile țării, trăim într-o lume dreaptă. Și, argumentul suprem: Dumnezeu a orânduit toate astea! Mă mir că tu, abia ieșită de la slujba religioasă, pui la îndoială lucrarea lui Dumnezeu. Lucrurile sunt mai complicate, a închis Făt-Frumos discuția, iar vocea sa era protectoare. Și chiar dacă vorbele acelea conțineau și sensul „Tu tot n-ai fi în stare să pricepi asemenea lucruri!", intonația era atât de duioasă, încât elimina orice tentă jignitoare.

Când a avansat la gradul de căpitan, concepția despre lume și viață a Celui de Al Nouăzeci și patrulea părea să fi fost deja asumată definitiv. (Definitiv cel puțin pentru o vreme...)

Cariera lui Simon se dovedea a fi perfectă. Era dat mereu drept exemplu. Bucurându-se de o sănătate fără cusur, pe care nu i-ar fi bănuit-o nimeni în copilărie — când n-a existat lună să nu fi fost nevoie de vizita medicului —, tânărul ofițer și-a dezvoltat un corp de atlet. Probabil că multele tratamente din stațiunile balneare de pe vremuri, însă în special exercițiile fizice zilnice, pe care le făcea chiar și înainte de a fi fost primit la Academia Militară, i-au transformat trupul într-o masă armonioasă de mușchi și i-au conferit o forță fizică impresionantă, de temut pentru orice partener în sporturile practicate în cazarmă, dar și în afara ei. (Ca tânăr ofițer ce se respecta,

alături de uniforma sclipitoare, acel corp bine antrenat l-a ajutat şi în cucerirea a numeroase trofee amoroase. Şi în acel domeniu Al Nouăzeci şi patrulea s-a dovedit un strălucit şef de promoţie... Apariţiile pe superbul său cal alb au creat în imaginaţia femeilor încarnarea prinţului din poveste.)

Şi cum nici şefii nu-i puteau reproşa nimic, ba, dimpotrivă, se declarau încântaţi de conduita sa şi-l recomandau drept exemplu pentru camarazi, Simon a ajuns cel mai tânăr căpitan din tot contigentul lui. Iar atunci când a fost ridicat la gradul de maior, la doar 23 de ani, rangul nobiliar şi performanţele profesionale îi făceau pe toţi cei din jur să vadă în el un viitor general. Sau chiar mareşal.

Doar că prea rar un succes atât de evident este scutit de răzbunarea invidiei. De răzbunarea celor mai puţin dotaţi ori mai puţin norocoşi. În 1841, a fost trimis într-un control în Voivodina, la Batalionul al III-lea Infanterie din Regimentul nr. 2 din Novisad. Deşi cavalerist, Simon, în calitate de ofiţer al Marelui Stat Major, a primit numeroase însărcinări în inspecţiile ordinare şi extraordinare din garnizoanele armatelor imperiale, misiuni îndeplinite, de fiecare dată, cu cea mai mare conştiinciozitate. Rigurozitatea cu care a tratat şi acel control l-a făcut să pară abuziv, mai ales că a redactat concluzii prin care era incriminat şi un locotenent-major de intendenţă, Leopold Lottenburg, fost coleg de promoţie la Academia Militară Tereziană din Viena. Chiar şi severului comandant al regimentului formulările din acel raport i s-au părut excesive, însă Simon a refuzat să le modifice. S-a mai întâmplat ca fostul camarad de la Academie să fie logodit cu o domnişoară din Novisad, aşteptând doar aprobarea căsătoriei din partea colonelului. Cum maiorul Simon s-a arătat prin oraş în fiecare dimineaţă călare, în drum spre faleza Dunării, unde îşi făcea plimbarea zilnică, şi, cum ţinuta sa pe impozantul armăsar alb era întotdeauna impecabilă, cineva a exclamat că în localitate şi-a făcut apariţia Constantin cel Mare, aşa cum apare el ca statuie ecvestră, pe care pretindea că a văzut-o „undeva la turci“. Urmarea a fost că lumea se scula de dimineaţă, pentru a-l pândi pe „Constantin cel Mare“. Care nu a întârziat niciodată, încât „ceasul de pe turla bisericii nu era atât de punctual ca el“. Nici

logodnica fostului coleg al Celui de Al Nouăzeci și patrulea nu a putut scăpa ispitei de a-l vedea pe frumosul erou călare. Iar locotenentul-major a considerat acest lucru o infidelitate: cum să mergi să-l admiri pe cel ce a devenit, între timp, acuzatorul principal — și unic! — al alesului tău? Cum? CUM?!

Întrucât între cei doi „rivali" era o diferență în ce privește rangul militar, diferendul nu se putea soluționa prin duel. A apărut însă un maior Tadič, dispus să preia el sarcina de a apăra onoarea lui Leopold Lottenburg. Scandalul s-ar fi putut termina prin moartea unuia dintre combatanți, dacă n-ar fi intervenit comandantul regimentului. Totuși lucrurile n-au rămas așa: Lottenburg a găsit o tânără, cu care maiorul Simon ar fi avut o relație împotriva voinței ei. Femeia a făcut reclamație și cazul a ajuns în fața tribunalului militar. Al Nouăzeci și treilea a fost găsit nevinovat... datorită declarațiilor mai multor doamne și domnișoare, cum că „orice femeie ar fi fost încântată să se *afle în apropierea* eroului de pe calul alb". Declarații unice, ce treceau peste orice reticențe convenționale. Pe urmă, și reputația reclamantei a fost pusă sub semnul întrebării. Totuși procesul acela l-a marcat profund pe Simon.

Și n-a fost singura mizerie pe care a trebuit s-o înghită. Unele invidii și-au găsit materializarea în povești cu femei, altele în profund nefondate acuze profesionale, iar una a fost atât de neobișnuită, încât — cu toată criza de timp, dar și de spațiu, de care scribul este terorizat permanent — merită să fie și ea relatată. La Linz, se spunea, a fost depistată într-o prăvălie de antichități o carte cu totul ieșită din comun: studentul care a cumpărat-o a fost exasperat că, deși a citit mai multe nopți, n-a putut ajunge nicicum la sfârșitul volumului. Care parcă se lungea, pe măsură ce înainta cu lectura. Descurajat, a dus ciudatul exemplar înapoi și proprietarul prăvăliei — desigur, un evreu... — i l-a luat înapoi fără să comenteze, păstrându-și doar un singur bănuț, drept despăgubire. Studentul a povestit despre cele pățite, iar un coleg a încercat să le verifice. A cumpărat și el cartea, însă n-a reușit nici el s-o citească până la capăt. Anticarul a primit și de data asta volumul înapoi, reținându-și tot un amărât de bănuț. „Sunteți niște leneși, de aceea nu izbutiți să ajungeți până la sfârșitul

textului", s-a amuzat un al treilea student, fără a izbuti nici el mai multe cu straniul op. De atunci au trecut mai mulți ani, iar cartea a ajuns subiectul unor numeroase pariuri. Un notar n-a lăsat-o din mână trei zile și trei nopți. După care a murit. „N-a putut s-o termine doar din cauza aceasta", spuneau oamenii raționali. Încercările de a citi *cartea din Linz* au mai continuat o vreme. O întreprindere ca un sport. Unii au încercat să trișeze și să citească, încă de la început, paginile dinaintea ultimei coperte, dar, cu ocazia aceea, au putut constata și o altă particularitate cu totul stranie a volumului: filele nu se lăsau răsfoite decât de la foaia de titlu în continuare. Nu și invers. Pe urmă, cineva s-a înfuriat și a aruncat cartea în foc. Și s-a și lăudat cu acest lucru! Unii l-au aprobat, spunând că totul n-a fost decât un truc tipic evreiesc, născocit de anticarul care, reținându-și mereu acel unic bănuț la fiecare reprimire a opului, s-ar fi îmbogățit, în timp, prin acea stratagemă. Alții însă au regretat că nu se va putea descoperi șmecheria evreului. Și s-o demaște fără putință de tăgadă!

Ca orice subiect, oricât de extravagant, și *cartea din Linz* a intrat în uitare. Totuși, după aproximativ un an, cineva, scotocind printre cărțile anticarului, a găsit un alt volum identic. Nebunia s-a redeșteptat mai vârtos: noi pariuri, noi eșecuri. (Se spune că însuși rabinul l-ar fi chemat pe anticar, somându-l să găsească o soluție, întrucât lucrurile riscau să iasă oricând de sub control, iar deznodământul s-ar putea ivi nu mai puțin decât sub forma unui pogrom. Mai ales că lumea era tot mai revoltată de faptul că proprietarul magazinului de vechituri s-ar îmbogăți constant de pe urma acelui bănuț ce-i venea cu atâta regularitate, fără ca el să fie obligat să miște un deget. „Un pogrom în Austria?" zâmbi anticarul neîncrezător. Anticarul locuia la Mauthausen, venea în fiecare dimineață la Linz și se întorcea seara acasă. Când întârzia din cine știe ce motiv, dormea într-o căsuță situată la mijlocul distanței. „În Austria evreii nu vor avea niciodată nimic de pătimit!" Dar rabinul n-a zâmbit câtuși de puțin.)

Povestea *cărții din Linz* a devenit de notorietate, depășind zidurile orașului, fiind prezentă nu numai în discuțiile orale, ci rămânând și în memoria scrisă. Ne aflăm în anul 1842 și maiorul Simon a fost prezent cu prilejul defilării solemne a regimentului. Până și în

cercurile militare, subiectul la modă n-a fost omis. Era momentul când tema aceasta depășise simpla curiozitate pricinuită de misterul unui volum ce nu putea fi citit până la capăt: a primit atât interpretări legate de disputele dintre rațional și faptele inexplicabile de către mintea omenească, cât, inevitabil, și trimiteri naționaliste, pentru că totuși taina acelei cărți prea avea miros evreiesc.

Ofițerii n-au prânzit în cazarmă, ci în *Volksgarten*, în localul deschis în 1828 de către Bartholomeo Festorazzi. Notabilitățile orașului i-au invitat la masă pe înalții oaspeți, în frunte cu nu mai puțin de trei generali, iar, după toasturi și în urma obișnuitelor discuții convenționale, limbile s-au dezlegat (desigur și cu ajutorul băuturilor fine servite[7]). Și, inevitabil, s-a discutat și despre misteriosul volum.

— De parcă acesta ar fi obiectul cu care să se laude cel mai mult frumosul nostru oraș! s-a supărat unul dintre consilierii locali.

— Nu vi se pare important să se vorbească despre Linz? l-a întrebat un general.

— Excelență, orașul nostru și-a arătat forța când și-a revenit atât de spectaculos și de rapid în urma marelui incendiu de la începutul secolului. Nu are nevoie de asemenea motive de atracție jidovești!

— Jidovești, nejidovești, cartea aceea ne-a adus o mulțime de vizitatori, a spus un alt consilier. Iar vizitatorii își strică mulți bani aici. Nu-i așa, doamnă?

Doamna Festorazzi, numai zâmbet, supraveghind din ușa bucătăriei servitul impecabil al mesei, a spus:

— De când cu *cartea*, avem din nou mușterii.

Pe lângă personalul propriu, Frau Festorazzi trebuia să fie atentă și la numeroasele ordonanțe ale ofițerilor, cu care oamenii ei riscau mereu să se calce pe picioare.

— Nu în felul acesta se dezvoltă orașul Linz, se încăpățână primul consilier.

---

[7] Scribul a găsit lista meniului acelei zile, un meniu cu adevărat demn de importantele personaje, însă pentru a nu încărca și mai mult prea lunga poveste, va renunța să-l reproducă, rugându-l pe bunul și răbdătorul cititor să-l creadă pe cuvânt că gazdele nu s-au zgârcit deloc cu acel prilej solemn.

— Dar cum? întrebă maiorul Simon.

— Păi, bineînţeles că domnul maior îşi apără conaţionalul, mormăi printre dinţi consilierul. Printre dinţi, dar vorbele sale s-au făcut auzite în întreaga sală.

Al Nouăzeci şi patrulea sări în picioare. Nu-l deranja că fusese făcut evreu, ci minciuna. Şi mai ales rânjetul unui camarad. Care a ţinut sabia ridicată la „podul" sub care a trecut Simon şi proaspăta lui soţie la ieşirea din biserică, cu ocazia nunţii.

— Ai fost martor la nunta mea? l-a întrebat.

— Da, a răspuns acela, dar fără a lăsa rânjetul să-i părăsească chipul.

— Şi m-am cununat la un templu evreiesc?

— Nu, pufni acela în râs.

— Poate îţi aminteşti şi de biserica Petru şi Paul din Praga, unde recunoşti că ai fost martor la eveniment...

— Da, recunosc. Recunosc şi eu că nu te-ai căsătorit în cartierul evreiesc din Praga.

Au zâmbit şi ceilalţi şi s-a trecut la alt subiect. Însă vorbele consilierului local au intrat în subconştientul celor de faţă. Şi s-au şi răspândit. „Poate că nu e cu totul evreu, dar în mod sigur are relaţii strânse cu evreii", se credea. Iar legăturile bune şi la vedere ale lui Simon cu fiii cam de vârsta sa ai lui Ţipor nu făceau decât să alimenteze acele insinuări. Aşa se face că în cercurile naţionaliste din armată şi din biserică, Al Nouăzeci şi patrulea n-a mai fost niciodată văzut ca înainte.

Şi apropo de căsătoria lui Simon: bunicul său, Tânărul Conte, Ambrogio al II-lea, a insistat că nu va putea să moară liniştit decât dacă va apuca şi următoarele verigi ale şirului. Aşa că l-a tot cicălit pe Simon să se grăbească să-i facă un nepot. Tânărul n-a trebuit să fie prea mult convins, întrucât nu ducea lipsă de aventuri. Doar că pruncul trebuia să fie recunoscut legitim, a precizat Ambrogio al II-lea. Iar mama să fie o femeie respectabilă şi de condiţie bună. Amănunte de care nu s-a sinchisit în mod deosebit junele ofiţer atunci când îşi alegea partenerele. Avea alte criterii de selecţie a numeroaselor oferte. Totuşi, când s-a aflat în faţa unui scandal iminent, când

una dintre domnişoare a rămas însărcinată, satisfăcând şi cerinţele bunicului, Simon *a fost căsătorit*. Iar tânărul soţ a declarat, de la început, că vede în actul cu pricina o obligaţie, dar nu o constrângere. Aşa că şi-a continuat viaţa de dinainte, mai ales că doamna a rămas să nască în familie, în vreme ce Al Nouăzeci şi patrulea şi-a urmat itinerariile dictate de cariera militară. Şi peste tot erau alte femei, alte şi alte trofee de cucerit. Tânărul ofiţer a intrat călare pe superbul său armăsar alb pe sub nenumăratele arcuri de triumf fierbinţi, ce abia aşteptau să-l primească.

Soţia Celui de Al Nouăzeci şi patrulea a fost, cu adevărat, una dintre cele mai frumoase femei din Praga. Unde locotenentul-major Simon a fost încartiruit cu escadronul său vreme de o jumătate de an. Relaţia dintre cei doi a început în urma unor pariuri în oglindă: ofiţerul a pus rămăşag la popotă că o va cuceri pe cea mai râvnită femeie din societatea mondenă a oraşului, în vreme ce şi domnişoara a pariat cu cele mai bune prietene ale ei că, în mai puţin de o săptămână, îl va avea la picioare pe celebrul Don Juan. Două provocări în necunoştinţă de cauză, independente una de cealaltă. Două provocări ce au venit de minune una în întâmpinarea celeilalte. Pentru a repurta victoria la timpul convenit de pariuri, amândoi partenerii au depus mai multe eforturi ca de obicei. Viitoarea soţie a lui Simon era cu şapte ani mai mare decât el şi totul s-ar fi sfârşit, probabil, aşa cum se terminaseră şi celelalte numeroase aventuri ale celor doi. Numai că, de data asta, în ciuda oricăror precauţii şi în pofida experienţei acumulate de parteneri, domnişoara a rămas gravidă. Poate că n-ar fi fost prea târziu pentru un raclaj, dar cei doi chiar se simţeau foarte bine împreună. Nunta a avut loc la Praga, când mireasa era în luna a patra, evenimentul iscând entuziasmul mulţimii: atât socrii mari, veniţi de la Segrate, cât şi părinţii miresei făceau parte din crema societăţii, iar garda de onoare formată din ofiţeri în uniforme strălucitoare[8], pe sub săbiile cărora au ieşit proaspeţii căsătoriţi

---

[8] Atunci a făcut parte şi colegul său de Academie — pe care l-a reîntâlnit în momente atât de delicate, la Linz —, din şirul ofiţerilor pe sub ale căror săbii ridicate au trecut tinerii însurăţei.

din biserică, a dat un luciu deosebit alaiului. „S-a căsătorit Adonis cu Venus", a titrat un ziar pe prima pagină.

Pe urmă, doamna a plecat la Segrate pentru a naște, iar soțul s-a întors la îndatoririle sale militare. A mai revenit de câteva ori în permisii, „Venus" dând naștere la încă trei copii. Era o situație care i-a convenit lui Simon de minune: avea undeva un cămin, de care avea cine să se îngrijească, unde putea și el să tragă ori de câte ori avea prilejul. Avea o soție cu care se simțea bine, își făcuse și datoria față de stirpea sa, fiind tată nu numai al unui fiu, ci al trei băieți (alături de o fată)[9]. Iar în restul timpului, neconstrâns de nimeni și de nimic, putea să-și continue viața de dinainte, viața unui burlac după care au suspinat atâtea tinere îmbujorate la vederea sa. Când un binevoitor a avut grijă să-i parvină bârfa, potrivit căreia nici soția, acolo în nordul Italiei, nu-i era ușă de biserică, Al Nouăzeci și patrulea n-a putut decât să râdă: păi, iubita lui nevastă — pe care chiar o iubea sincer — se afla, zi și noapte, înconjurată de atâtea neamuri și servitori, încât era puțin probabil ca și o muscă să se poată apropia de ea în mod indecent. Plus că a mai fost și de atâtea ori însărcinată. Iar dacă totuși a râvnit-o cineva, cu atât mai bine! El, Simon, s-a însurat cu una dintre cele mai frumoase femei din imperiu, nu e normal să se uite toți bărbații la ea? „Noi nu ne ținem soțiile închise în harem! a răspuns el, noi nu putem fi decât mândri când ne sunt admirate iubitele." „Admirate e una, iar..." „Ajunge! Nici să ne fie terfelite soțiile nu permitem!" („Păi, dacă-i așa, ce rost mai are să ne răcim gura de pomană? Căsnicia Celui de Al Nouăzeci și patrulea pare a fi prototipul căsniciei moderne", și-au zis binevoitorii, și nu era nici ironie, nici dispreț și nici admirație în spusele lor. Era pur și simplu doar o constatare.)

Când a murit Al Nouăzeci și doilea — Ambrogio al II-lea, Tânărul Conte, bunicul lui Simon și a lui Bruno —, viitorul medic,

[9] „Noi suntem un neam viguros: putem face atâția copii, câți dorim. Uitați-vă și la câți verișori se învârt pe lângă pruncii noștri", spunea Al Nouăzeci și patrulea. Și hohotea, zicând aceste vorbe.

aflat abia la începutul studiilor, i-a urmărit atent comportamentul din ultimele-i zile de viaţă. Şi-a notat în jurnal tot ce a observat atunci, revenind de nenumărate ori, mai târziu, la acele însemnări. La fel a procedat şi cu pacienţii săi, cărora le-a urmărit cu migală finalul vieţii. Însă degeaba! Iată ce a susţinut la o conferinţă, pe vremea când, ajuns la deplina maturitate profesională, s-a bucurat de o notorietate pe măsură: „Corpul nostru ne vorbeşte foarte limpede, doar că noi nu-i pricepem limbajul." De data aceea, Bruno se referea la faptul că, încă fiind copil, n-a putut înţelege simptomele fratelui mai mic, atunci când s-a îmbolnăvit atât de grav. Şi el, ca şi Simon, a fost de multe ori în suferinţă pe vremea aceea şi nu ştia când o neplăcere resimţită este asemenea celei care a acompaniat moartea frăţiorului ori nu reprezintă decât ceva neesenţial, ceva pur trecător. „Nu orice alarmă constituie o alarmă adevărată şi nu orice semn aparent minor este cu adevărat lipsit de importanţă. Dacă am şti ce simţim, dacă am fi în stare să aflăm ceea ce percepe trupul unui bolnav grav, am putea transfera înţelesul unui simptom în mod obiectiv — şi nu, de cele mai multe ori, atât de subiectiv — asupra propriului trup. Şi, astfel, am fi în stare să colaborăm mult mai eficient cu medicul." De aceea a şi preferat psihiatria: acolo credea că se pot descoperi cauzele suferinţelor, chiar şi doar prin interogarea pacientului. În cazurile celorlalte boli, cu predominanţă somatică, de cele mai multe ori subiectivitatea răspunsurilor nu ajută cu nimic. De unde să ştie medicul dacă neplăcerea reclamată este expresia unei suferinţe letale ori reprezintă doar amintirea unei situaţii „similare" întâlnite de bolnav? Dar, chiar dacă ar şti, poate medicul face diferenţa când nici el însuşi nu a trecut vreodată prin experienţa celui aflat în faţa morţii? Poţi să înveţi aşa ceva? Şi tema aceasta a avut mare succes. Şi nu numai în cercurile ştiinţifice.

Urmaşii Primului ne privesc dintr-o negură prin care doar ei ne pot zări: pentru noi, ceea ce se întâmplă ***dincolo*** *rămâne de nepătruns şi ne provoacă spaimă. Acum, când şi tovarăşa de viaţă i-a plecat* ***dincolo,*** *scribul îşi face griji pentru ea. Şi pentru el. Dar — cine ştie? — poate că e bine* ***dincolo.***

Speranța îi unește iarăși pe cei doi. Sensul cuvântului „a supraviețui“ începe să prindă și alte contururi.

Scribul a amintit considerațiile marelui specialist, fiindcă, în felul său, și Simon și-a pus asemenea probleme, asemenea întrebări. În felul său...

Al Nouăzeci și patrulea și-a început cariera militară când, după Congresul de la Viena, Europa, obosită de furtuna napoleoneană, și-a îngăduit un răgaz de un sfert de veac, înainte de a se încăiera iarăși. Deocamdată, conflictele au fost mutate în Orientul Îndepărtat și în America Latină. Anglia își arăta mușchii în China, iar ocuparea insulei Hong Kong a fost un subiect la modă mult mai senin pentru europeni decât cumplitele evenimente ce i-au atins, nu de mult, în mod direct. Sigur, pacea n-a fost atotstăpânitoare nici pe Vechiul Continent. De pildă, noul stat Belgia a avut ani de zile conflicte cu Olanda. După care tot la Londra s-a aplanat și acel diferend. Anglia, prin localitățile căreia nu au trecut oști dușmane, mai avea energie de cheltuit. În schimb, continentul dorea să respire în liniște. Deziderat păzit cu grijă și la Viena. Și de la Viena. Ceea ce s-a petrecut în Franța sub Carol al X-lea și, apoi, sub „regele burghez“ Ludovic Filip... s-a desfășurat în Franța. În Austria, Metternich a avut grijă ca așa ceva să nu poată avea loc. Și, vreme de atâtea decenii, *cu orice preț*, „în imperiu domnea liniștea“. Sigur, mai era destulă lume care avea nostalgii după „timpurile eroice“, însă „în imperiu domnea liniștea“. O „liniște“ ce a acoperit până și veșnicele probleme pe care le-au ridicat dintotdeauna ungurii. Și slovacii, și croații, și românii, și sârbii, și bosniacii etc.

Cu atât mai remarcabilă a fost ascensiunea rapidă a lui Simon până la gradul de locotenent-colonel chiar în timp de pace, când, se știe, cele mai rapide avansări s-au petrecut întotdeauna în urma unor fapte de vitejie petrecute pe câmpul de luptă. Pe Al Nouăzeci și patrulea, Metternich l-a apreciat personal, văzând în el modelul ideal al executantului gata să ducă la îndeplinire întocmai și la timp ordinul venit în sprijinul menținerii *cu orice preț* a „domniei liniștii“. Pentru Simon misiunile acestea erau cu atât mai ușor de împlinit, cu

cât ele ilustrau și propriul mod de gândire, fiind în deplină concordanță cu principiile sale, amintite mai înainte de scrib.

Să ne întoarcem la „limbajul corpului", la „alarmele adevărate" și la „alarmele false": timp de câteva luni, ofițerul a fost însărcinat să ancheteze de ce se semnalau atât de multe boli în cadrul trupei, boli ce au trimis la vatră un număr suspect de mare de soldați. În stilul său conștiincios, atunci când se înhăma la orice acțiune, mai ales că era vorba de o misiune de serviciu, Simon nu s-a interesat doar de marii simulanți, ci și de cei care, în spiritul concepției lui Bruno, nu erau în stare să înțeleagă în mod corect „limbajul trupului". Dacă atunci când îi prindeai pe simulanți — și Simon a pus la punct metode ingenioase pentru a-i demasca — nu exista milă, pentru ceilalți consecințele erau mult mai flexibile. Cum însuși Bruno recunoștea că nici măcar medicul nu are cum să cunoască, de fiecare dată, în mod precis, gravitatea unui simptom doar în urma declarațiilor pacientului, atunci ce să ceri unui răcan, de cele mai multe ori analfabet? De acest lucru era conștient și Simon. Dar chiar dacă un asemenea individ nu putea fi taxat de la început drept dezertor, o metodă de a afla adevărul tot trebuia imaginată. Imaginată și pusă imediat în practică: nu era admisibil ca efectivul armatei imperiale să se reducă lunar cu mii de oameni!

După doar trei zile de la primirea misiunii, Simon le-a prezentat superiorilor săi un regulament, propus a fi implementat în fiecare regiment. Cum n-a primit niciun răspuns, timp de mai multe săptămâni, în fața celui de Al Nouăzeci și patrulea se punea o gravă problemă de conștiință: să bată la uși mai înalte, el fiind sigur de eficiența lucrării sale, ori să aștepte disciplinat o rezoluție pe cale ierarhică? Până la urmă, cu ocazia unui bal, a dat de șefii mari, cărora le-a strecurat, printre altele, și referiri la problema sa. Așa cum s-a și așteptat, vorbele i-au avut succes: în luna mai a anului 1846, fiecare medic militar a primit spre completare un formular cuprinzător privind discuția avută cu militarii bolnavi. Ori care se plângeau că sunt bolnavi. Aceste formulare erau analizate de un ofițer din statul-major al regimentului și, în funcție de aprecierea răspunsurilor subiecților,

cazurile erau fie clasate, fie trimise la o comisie special alcătuită, care se aduna o dată pe lună. În fața acelei comisii, unii militari au putut fi lămuriți că situația lor nu era chiar atât de gravă, înregistrându-se destule cazuri când au renunțat la infirmerie și s-au întors la trupă. (Câțiva au recidivat, unii au și murit.) Dintre cei ce n-au putut fi convinși, unora li s-a recunoscut boala, cei mai mulți fiind însă trimiși în fața Curții Marțiale. În doar trei luni, numărul celor ce au acceptat că s-au înșelat și că starea lor nu era atât de gravă încât să fie lăsați la vatră a scăzut cu peste cincizeci la sută. Și chiar dacă procedurile comisiilor nu au fost întotdeauna cele mai ortodoxe, Simon a devenit colonel.

Până la acea dată, Al Nouăzeci și patrulea, chiar dacă invidiat și bârfit, n-a stârnit niciodată vreun comentariu legat de cinstea lui. Nici măcar din partea celor ce au avut de suportat serioase consecințe în urma severității proverbiale a inspecțiilor sale. Însă în anul 1847, incoruptibilul ofițer a ajuns pentru a doua oară în fața anchetatorilor. De data aceea, nu pentru o femeie, ci sub acuzația de corupție. Și asta fiindcă în imperiu era liniște, spre deosebire de alte locuri tot mai apropiate. Tot mai apropiate.[10] (Unde e „liniște", e loc pentru tot felul de procese.)

Totuși și în imperiu mișcările naționale și naționaliste erau tot mai evidente. Poliția secretă trimitea zilnic un număr sporit de rapoarte alarmante. Ca de obicei, ungurii erau capul răutăților. Dar și slovacii. Și cehii. Și slavii sudici. Și românii. Numele unor suspecți la instigare, adevărate căpetenii ale veșnicilor revoltați, începeau să prindă contur în tușe tot mai groase. Mulți fuseseră la Paris, patria nenumăratelor

[10] La Convenția Liberală de la Heppenheim, s-a cerut în mod limpede unificarea statelor germane — o amenințare cumplită pentru tradiție! Și de parcă asta n-ar fi fost destul, tot acolo, printre nemți, așa-numitele „revolte ale foamei" abia au putut fi controlate; în Anglia s-a născut o „confederație comunistă"; francezii țineau capul de afiș cu conflictele lor din nordul Africii, iar veștile de peste ocean ofereau mereu știri despre cele mai cumplite conflagrații. În Austria era liniște.

revoluţii şi fărădelegi ale ultimelor decenii. Aşa că nu numai serviciile secrete şi poliţia în uniformă, dar şi trupele regulate erau în veşnică alertă, iar supravegherea tuturor s-a accentuat. Metternich a perfecţionat şi contrainformaţiile din armată. „Paza bună trece primejdia rea!“ şi „Trădarea şi corupţia merg mână în mână!“ Aşa că, din clipa aceea, corupţia, care a existat dintotdeauna, a fost asimilată indestructibil cu crima de complot împotriva ţării. De trădare. De înaltă trădare! Iar pentru ca lucrurile să fie limpezi, s-a socotit necesar să se dea şi câteva exemple cât mai drastice: un general a fost umilit, fiind degradat public şi trimis la închisoare. (Unde s-a şi sinucis. Fapt de asemenea bine exploatat: „Iată, remuşcările pentru asemenea fărădelegi nu pot fi suportate nici măcar de un asemenea individ!“.) Mai mulţi ofiţeri au avut şi ei destine asemănătoare. (Dar, în special, plutonierii de intendenţă erau cei mai vizaţi. Curţile Marţiale lucrau fără pauze.) Acesta a fost şi contextul în care colonelul Simon a fost arestat, găsindu-se nereguli în gestiunea regimentului său — lucru foarte grav! —, existând suspiciuni precis formulate cum că armele şi muniţiile aferente dispărute ar fi fost vândute pe bani grei unor iredentişti din Lombardia, locul natal al împricinatului. Adică s-a livrat material de luptă tocmai prezumtivilor duşmani ai împăratului! Ce învinuire de înaltă trădare mai gravă ar fi putut exista?

Al Nouăzeci şi patrulea n-a petrecut decât câteva zile în arest, însă acea perioadă a fost decisivă pentru gândirea sa viitoare. Concepţiile atât de ferme despre lume, părând de neclintit pentru întreaga sa viaţă, nu i se mai păreau chiar atât de sigure. Ceea ce l-a deranjat cel mai tare a fost că multe dintre neregulile mari, găsite de el însuşi în inspecţiile întreprinse, fuseseră muşamalizate, în vreme ce vina sa — care putea fi încadrată cel mult ca „neglijenţă în serviciu“ — i-ar fi putut aduce o sancţiune extrem de severă, aşa cum se şi preconiza în acele zile. Cel mai dureros, a învăţat el atunci, este să plăteşti tu singur, în vreme ce alţii, cel puţin la fel de culpabili, se bucură de toate onorurile. Este la fel ca la şcoală, îşi amintea el, când dacă eşti doar tu pedepsit suferi din greu, dar dacă toată clasa este

sancţionată îţi pasă mult mai puţin. (E drept că el nu prea fusese pedepsit nici ca elev...) Până la urmă, nu şi-a recunoscut nici măcar mica vină pe care şi-a acceptat-o la început. Aşa că a mai adăugat că lucrul cel mai greu şi cel mai greu este atunci când eşti judecat pentru o culpă inexistentă. Ai făcut ceva rău, n-ai decât să plăteşti, îşi repeta severul ofiţer, dar, dacă eşti nevinovat, orice acuză este mai rea decât o tortură fizică! Păi, dacă poţi s-o păţeşti şi pentru ceva ce n-ai pe conştiinţă, ce rost mai are să fii cinstit? Al Nouăzeci şi patrulea n-a petrecut decât câteva zile în arest, însă acea perioadă a fost decisivă pentru întreaga sa gândire viitoare.

Eliberarea şi exonerarea sa de orice vină au venit exact la fel de neaşteptat ca şi punerea sub acuzaţie. Cine şi cum a intervenit în favoarea lui n-avea să afle decât ceva mai târziu, într-un mod cu totul întâmplător. (Până atunci, a mai fost încredinţat şi că „adevărul iese întotdeauna la suprafaţă, ca şi undelemnul deasupra apei". Mai târziu s-a vindecat şi de acest „principiu de nezdruncinat".) Şi nu numai că a fost scos de sub acuzaţie, însă a fost şi rechemat la statul major. „Omului acesta, pentru a ajunge cel puţin general, îi lipseşte doar o bătălie, ca să poată demonstra şi pe câmpul de luptă cât noroc are şi de ce e în stare", se spunea despre el.

— Am înţeles că ai fost avansat în funcţie. Nu ştiu dacă să te felicit sau să te compătimesc pentru noua ta poziţie: câtă vreme ai fost şeful unei garnizoane, erai rege acolo, acum, aşa cum singur zici, ai parte de deplasări obositoare în diferitele unghere ale imperiului, spre a-ţi vârî mintea şi mâinile în toate mizeriile posibile, i-a spus fratele său. Stăteau în elegantul salon din locuinţa medicului de la Viena şi fumau, după o cină în familie. Soţia lui Bruno plecase cu copiii la culcare şi cei doi domni se aflau singuri în încăpere. Chiar dacă firi atât de diferite, deocamdată afecţiunea ce-i lega pe băieţii lui Pip rămăsese nealterată.

— Greşeşti! Greşeşti cel puţin de două ori! O dată, că n-am afirmat nicio clipă că deplasările acelea ar fi obositoare: un oştean nu are voie să vorbească aşa! Iar în al doilea rând, am învăţat multe în ultima vreme. Lucrurile sunt mai complicate! („Lucrurile sunt

mai complicate“ era afirmaţia cu care obişnuia să încheie abrupt orice discuţie.)

Ce anume „a învăţat Simon în ultima vreme“ nu i-a mărturisit nici măcar fratelui său. S-a mulţumit doar să adauge că „întotdeauna se mai găsesc destui naivi“. Iar la privirea întrebătoare a lui Bruno, n-a dat decât din mână, în semn de „Să lăsăm asta...“

Şi acela a fost doar primul pas.

Chiar şi când furtuna a trecut, iar fulgerele, care au lovit atât de aproape de el au dispărut şi ele, cerul fiind parcă şi mai senin ca înainte, Simon tot nu-şi putea desprinde gândurile de întrebările ce-l măcinau: cine a încercat să-l înfunde şi cine l-a scos din necaz? Şi pentru ce a făcut un asemenea lucru primul şi de ce l-a salvat celălalt? În următoarele luni, mai fiecare acţiune de a sa a fost subordonată scopului de a afla. Şi aproape fiecare discuţie ascundea, bine mascată, această intenţie.

La început, a analizat şi răsanalizat cazul în care a fost implicat şi care, dat fiind faptul că au dispărut, cu adevărat, mai multe arme cu muniţia aferentă, bineînţeles că nu s-a terminat odată cu eliberarea sa. Cine a luat acele materiale şi ce a făcut cu ele? Unde au ajuns armele? Cercetările au dus la nişte eşaloane inferioare, gradaţi folosiţi de o reţea de trafic de arme. Marfa ar fi fost, într-adevăr, trimisă către rebelii din nordul Peninsulei. Pentru publicitate, cei prinşi au fost judecaţi pe îndelete şi procesul s-a tărăgănat. Oamenii aceia n-au fost la baza primului transport de acest gen. Singurul ofiţer implicat, un căpitan de intendenţă, nu ştia nici el multe amănunte, el nefăcând altceva decât să închidă ochii. E drept, contra unor sume frumoase de bani. Bine, şi atunci cine era capul afacerii? Un oarecare domn Kling. Care opera prin intermediul unui spaniol, despre care nu se ştia decât că îl cheamă Juan. Juan şi mai cum? Juan. Aşa i-a spus toată lumea. Nici Juan n-a mai putut fi găsit. Aşa că procesul s-a tărăgănat din nou. Continuând să-şi pună întrebări, Simon a revenit la rolul său: dacă în regimentul lui au avut loc acele furturi, nu putea fi nici el exonerat de orice vină. Mai ales că au existat destule precedente: în ultimii doi ani fuseseră semnalate tot mai

multe cazuri de furturi de armament, şi, dată fiind situaţia în provincii, asemenea lucruri puteau deveni cu adevărat foarte primejdioase. Aşa că Simon n-a fost singurul comandant anchetat. Şi atunci, de ce a fost scos de sub acuzare? Şi, dacă putea admite că nu s-a găsit cineva cu adevărat rău intenţionat care a pornit acţiunea împotriva sa, trebuia să admită şi că a existat cineva cu adevărat bine intenţionat care l-a salvat. Şi iarăşi, cine? Şi iarăşi de ce?

Când a aflat — întâmplător — adevărul, acela a fost al doilea pas. Din tot felul de jumătăţi de fraze venite de la femeile pe care a continuat să le frecventeze, precum şi de la noile sale cuceriri, a primit nişte informaţii pe care, la început, nici n-a vrut să le ia în seamă. Şi cum să accepte că toată cariera lui, toată viaţa lui a atârnat de capriciile şi de geloziile unor amante? Că acele fiinţe suave au puterea de a influenţa cele mai înalte sfere militare?! Şi nu numai! Că în răstimpul a două clipiri nevinovate de gene, o simplă nevastă inocentă poate să doboare şi să înalţe nu un student mărunt, ci chiar un coşcogeamite colonel de stat-major? Că întreaga sa viaţă s-a jucat în duelul dintre două femei şi că — slavă Domnului! — a câştigat cea care i-a adus izbăvirea şi nu cea care, deşi a jurat că n-o să-l uite niciodată, se afla deja în braţele altui bărbat? Slavă Domnului! Dar „principiile atât de ferme“ ale Celui de Al Nouăzeci şi patrulea s-au clătinat serios: mersul lucrurilor depinde mult mai puţin de ceea ce facem, cât de ceea ce se spune că facem. Numai un sfânt poate să meargă neabătut înainte ştiind acest lucru, a conchis Simon. Numai un sfânt sau numai un tâmpit!

Simon ştia că nu este un sfânt şi nici nu dorea să se comporte ca un tâmpit. Mai ales după ce a susţinut că a „învăţat multe în ultima vreme“.

Procesul din fostul regiment al colonelului Simon nu s-a terminat nici când Europa toată a început să fiarbă. De obicei, asemenea speţe se soluţionau repede, chiar în regim de urgenţă. Multe dezbateri se ţineau în faţa unui public sadic, ahtiat de spectacol, iar sentinţele erau exemplare. Procesul din fostul regiment al colonelului Simon parcă intrase în uitare. Şi iarăşi a ajuns Al Nouăzeci şi patrulea să se

întrebe de ce acea excepție, și dacă amânarea avea vreo legătură cu el. Plecarea sa de la garnizoana a cărui șef fusese n-a dat în niciun caz impresia de retrogradare. Și cum să dea o asemenea impresie când colonelul Simon și-a mutat biroul la Viena, unde a ajuns să lucreze zilnic alături de principalii conducători militari ai imperiului? Și n-au fost deloc rare nici situațiile când s-a găsit în cabinetul lui Metternich. Unde se afla și un glob mare, și o hartă desfășurată a lumii. Alături, într-o încăpere mai mică, se găsea și harta Austriei. O încăpere mai mică, dar suficient de mare pentru a putea cuprinde uriașa pânză. În care erau împlântate nenumărate stegulețe. Trebuia să fii de-al casei pentru a putea înțelege imediat ce reprezenta fiecare dintre acele bucăți de hârtie colorată, prinse cu câte un ac mare de gămălie pe o suprafață cât întreaga odaie. (Harta era întinsă pe jos, asemenea unui covor și, pășind pe ea, pășeai chiar pe ținuturile imperiului. Te aflai acolo.)

În biografia Celui de Al Nouăzeci și treilea, scribul a amintit, desigur pe scurt, superficial, și fără a-și putea învinge subiectivitatea, cum a fost resimțită evoluția evenimentelor din 1848 în Lombardia. Acum a venit timpul să descrie cum s-au poziționat aceleași evenimente în încăperea de lângă cabinetul cancelarului Austriei. Unde, desigur, lucrurile n-au fost analizate nici pe departe identic de către toți cei ce au avut acces la ele. Cu atât mai important pentru colonelul Simon a fost că privirea sa părea foarte asemănătoare cu cea a lui Metternich. Că șeful a simțit și a apreciat acest lucru.

Sigur, tulburările n-au venit cu totul pe neașteptate nici în Austria. Au fost suficiente fapte care le-au anunțat cu destul de multă precizie. Dar Viena era Viena. Mai târziu, când destulă lume l-a întrebat pe Simon cum de a putut acționa așa cum a acționat, răspunsul a fost cel pe care i l-a dat Vadier lui Cambon, când a fost întrebat, la rândul lui, cum de a putut fi atât de infam încât să inventeze și să pună falsa pecete incriminantă în Casa Comună, trimițându-l pe Robespierre la ghilotină: „Teama de a-ți pierde capul stimulează imaginația." Da, cuvintele acestea le-a învățat bine și Al Nouăzeci și patrulea.[11]

---

[11] Vadier a fost cel ce a orchestrat marele fals prin care a putut „dovedi" ambițiile regaliste ale lui Robespierre.

Dar fiindcă tot a venit vorba despre Revoluţia franceză — şi cum să nu fi venit iarăşi vorba despre teroare, când amintirile mai erau transmise din generaţie în generaţie chiar de către supravieţuitorii terorii? —, poveşti de mult uitate, în timpul monden al Congresului, au ieşit iarăşi din adâncuri. Şi nu erau speriaţi numai cei care aveau ce pierde în cazul unor noi răbufniri ale maselor isterizate: relatările unor oameni ce au trăit teroarea demonstrau că, în asemenea momente, viaţa oricui era în primejdie, oricui i se putea găsi o vină cât de mică în noua scară de apreciere, chiar şi femeilor, chiar şi copiilor. Mai mult, relatările despre Loara roşie de sângele miilor de cadavre din Nantes, despre leşurile dezgolite, despre molimele mereu gata să izbucnească din pricina trupurilor părăsite şi în putrefacţie erau completate şi cu amintirile unor grozăvii despre prunci încă nenăscuţi, scoşi cu baioneta din pântecele mamelor şi purtaţi în vârfurile lăncilor pe străzi, trofee înspăimântătoare ale lui Azrael, arhanghelul morţii, arhanghelul cu patru feţe, pentru a putea să-şi aleagă victimele după plac din toate cele patru zări. Un bătrân, trăitor de două generaţii la Viena, nepotul medicului Lachenette de la Charité din Nantes, a povestit cum, copil fiind, a fost martorul unor „căsătorii republicane", execuţiile prin care bărbaţi despuiaţi, legaţi de tinere despuiate şi ele, erau aruncaţi în apă şi înecaţi; un alt supravieţuitor al atrocităţilor din Vandeea povestea despre gropile comune săpate în carierele „Gigant" din apropierea oraşului, gropi comune care, în ciuda numelor lor, nu erau niciodată suficient de încăpătoare pentru a cuprinde mormanele de cadavre goale, aduse acolo în nesfârşite cortegii ale apocalipsei; Thomas Jurgen Weiss, nepotul unui negustor din Hamburg, rămas în port cu întreaga sa familie „ca într-o cursă de şoareci", a amintit într-un ziar scenele de furie ale lui Carrier, mereu nemulţumit că Tribunalul nu judecă suficient de rapid, lăsându-se furat (frânat) de „simple amănunte"; dar cel mai mult au stârnit oroare şi panică vorbele lui Goulin, cel care a spus în faţa Adunării Populare că cetăţenii revoluţiei nu trebuie să accepte între ei decât „patrioţi curajoşi, apţi de a bea un pahar cu sânge omenesc". Aceştia, „băutorii de sânge omenesc", puteau să se ivească oricând dintre vecinii de stradă ori dintre tovarăşii de muncă, chiar din

propria familie, aşa cum s-a întâmplat de atâtea ori în decursul timpului. Orice schimbare brutală a ordinii poate ieşi de sub control. Caleidoscopul se învârte şi imaginile se repetă. Robespierre, ba acel „Catilina", ba acel „Cromwell modern", n-a căzut nici pe departe singur: toţi cei ce n-au reuşit să facă la timp stânga-mprejur au devenit din „patrioţi", „terorişti".

În această atmosferă, lumea a reacţionat totuşi diferit: unii s-au lăsat prinşi de elan revoluţionar, alţii au fost convinşi că nu se află decât în faţa unui foc de paie („Viena nu este Paris. Şi nici Londra! Viena este patria şniţelului, a lui *Gemütlichkeit* — un cuvânt atât de greu de tradus, în adevăratul său sens, în altă limbă —, în Viena soldaţii primesc *Grenadiermarsch*[12], noi avem *die Nordbahn,* putem merge pe şine cu maşina cu aburi; în Viena este Metternich!"[13]), însă mai exista şi o a treia categorie, cea sensibilă la relatările despre atrocităţile atât de iraţionale ale marilor convulsii sociale. Această categorie din urmă a preferat să se pună din timp la adăpost. Bruno a intrat într-un lung „concediu de studiu" şi a plecat împreună cu familia sa în Tirol, unde — şi acolo! — Casa de la Segrate mai avea o proprietate. Bruno a reuşit să şi motiveze cu fapte acea plecare din capitală: rodul recluziunii sale s-a materializat într-un tratat de psihiatrie foarte bine primit de cercurile ştiinţifice.[14]

Cu totul alta a fost situaţia lui Simon. Colonelul nu-şi putea părăsi la fel de simplu îndatoririle de serviciu. Şi nici nu dorea acest lucru! El, care, aşa cum i-a spus fratelui său, „a învăţat multe în ultima vreme", a abordat altfel acea perioadă extrem de complicată din viaţa sa, poate perioada cea mai complicată, deşi scribul cu greu

---

[12] Cartofi cu paste făinoase, pe care se punea ceapă prăjită — mâncare uzuală în cazărmile austriece.

[13] Iar când cancelarul a trebuit să fugă, aceiaşi oameni s-au liniştit spunând: „În Viena nu mai este Metternich!".

[14] Mai târziu, după moartea Celui de Al Nouăzeci şi treilea şi dezintegrarea marelui imperiu financiar, au circulat tot felul de zvonuri despre acel domeniu izolat din Alpi, despre rolul său, despre adevărata sa destinaţie. Însă toate astea fac acum parte dintr-un capitol paralel, ce se îndepărtează tot mai mult de saga Celor O Sută.

mai îndrăzneşte să cuantifice dificultăţile momentelor prin care trece un individ. Poate ar fi mai corect să fi spus „perioada cea mai concentrată în evenimente ce trebuiau gestionate cu conştiinţa că fiecare decizie poate duce la consecinţe ireversibile". Dar asta sună ca naiba.

Şi, ca de obicei, când întâmplările se succed într-un ritm atât de rapid încât n-ai vreme să stai şi să deliberezi prea multă vreme, avalanşa noutăţilor l-a făcut şi pe Simon să trăiască într-o adevărată frenezie. (El, cel recunoscut şi până atunci pentru energia şi puterea sa de muncă „cu totul ieşite din comun", părea acum cu adevărat inepuizabil.)

„Ceea ce se întâmplă în jur este asemenea unei molime de ciumă. Pe care n-ai cum s-o ţii la distanţă cu ajutorul unui gard, oricât de înalt. Ea apare cu viteză şi se extinde. De aceea, trebuie să găseşti mijloace s-o stârpeşti la timp." Într-adevăr, după ce agitaţia a luat amploare în februarie în Franţa — „Păi, de unde altundeva putea veni aşa ceva?" —, în câteva zile ciuma s-a răspândit şi în Germania. La început, în Marele Ducat Baden. Pe urmă, în toate statele de limbă germană. Până şi la Viena! După ce s-a instituit „Adunarea Naţională" la Frankfurt pe Main şi mai peste tot au luat fiinţă aşa-numitele „cabinete (liberale) ale lunii martie", zilnic se întâmplau lucruri noi. Lucruri noi şi deloc liniştitoare! Deocamdată, atrocităţile din amintirile reînviate n-au apărut încă, dar nimeni nu se îndoia că o să vină şi ele. Iar aşteptarea este întotdeauna cumplită. Rândurile celor care mai credeau într-o evoluţie paşnică erau tot mai subţiri şi frazele populiste din arsenalul agitatorilor reuşeau să tempereze tot mai puţin temerile.

Contele colonel Simon trebuia să fie atent: în vara aceea se afla în intimitatea Luizei, dar şi a lui Lotte. Prima era fiica unui general, cealaltă era soţia unui prinţ. Problema nu era cu acei doi bărbaţi, după ce Minei von Ruckstatd era cât pe ce să-i izbutească încercarea de sinucidere, pentru că părinţii ei s-au opus, în mod ferm, să „mai danseze atât de provocator" cu Al Nouăzeci şi patrulea. Cei doi domni au convenit tacit ca frumoaselor capitalei imperiale să nu li se mai interzică accesul la „Constantin cel Mare", mai ales că se ştia

că aventurile acestuia, om însurat și familist convins, erau trecătoare. Lumea a ajuns să le privească îngăduitor, ba chiar și cu un zâmbet *gemütlich*. Nu, problema era gelozia adoratelor de moment. Așa că Simon — care „în ultima vreme a învățat multe" — nu-și mai putea permite să iasă cu una dintre ele, fără a se interesa, din timp, să nu apară și cealaltă în același salon. O prudență care cerea multă strategie.

Superiorii colonelului Simon îi încurajau și ei escapadele: de la femei poți afla mai multe informații folositoare despre o mulțime de lume decât de la bărbați. Iar cercurile în care se învârteau atât Luiza (Luise), cât și Lotte erau pe cât de selective, pe atât de importante.

Da, dar acestea erau doar preocupările de suprafață ale chipeșului ofițer. Care n-a fost văzut niciodată în haine civile. Chit că, măcar pentru unele dintre misiunile asumate, îmbrăcămintea civilă i-ar fi fost mai de folos.

Încă de la începutul turbulențelor din Franța, dar și a atmosferei generale din mai toată Europa, colonelul Simon a fost extrem de activ. În calitate de om cu acces nemijlocit atât la viața mondenă cea mai selectă, cât și la cele mai înalte puteri executive ale imperiului, informa despre starea de spirit a diferitelor categorii sociale. Scribul recunoaște că se află într-o situație ingrată: așa cum descrie el aceste activități ale Celui de Al Nouăzeci și patrulea, bunul cititor ar putea trage concluzia că ar fi fost vorba despre cineva care ar fi numit astăzi „turnător" ori „informator al serviciilor secrete". Concluzie greșită, desigur, nu din vina lectorului, ci — din nou! — din cea a naratorului. De fapt, ofițerul prezenta niște rapoarte extrem de tehnice privind evoluția evenimentelor din punctul de vedere al siguranței statului. Când relata că „X a afirmat că..." ori că „Y a făcut...", el nu-i incrimina atât pe aceia, cât încerca să analizeze dacă vorba sau fapta respectivă are impact ori ar *putea* avea impact, și, de asemenea, care ar *putea* fi urmarea unui asemenea demers pentru Austria, în vâltoarea tot mai rapidă a celor ce se întâmplau în jur. „Bine, ar putea spune bunul cititor, cu ce se deosebește așa ceva de «turnătorie»? Se deosebește doar prin faptul că ofițerul își făcea datoria oficială?" Iarăși, lucrurile sunt mai complicate: Simon a urmărit

modul cum s-a dezvoltat rolul jucat de propriul părinte în mişcarea iredentistă din Lombardia. S-a ridicat el împotriva taberei tatălui său? Nu! „Păi, atunci, a trădat regimul care îl plătea!" Nici! Rapoartele colonelului Simon, aşa cum ne-au rămas în arhive, se constituie mai degrabă în inestimabile analize ştiinţifice asupra unor evenimente trăite din interior. Analize remarcabile şi pentru modul de a privi istoria prin moravurile unui timp, istoria vie, în genul a ceea ce mai târziu va fi denumit „şcoala analelor"; acele rapoarte reprezintă materiale de excepţională importanţă. A! Că X a păţit-o, în urma rapoartelor lui Simon, este posibil. Că Y, de asemenea, şi asta este posibil. Însă, cel puţin în perioada aceea, până la revolta vieneză din 13 mai, Al Nouăzeci şi patrulea a încercat să fie obiectiv. Şi scribul constată că, ***până atunci***, Simon a fost obiectiv. Rapoartele sale nu numai incriminau, ci, uneori, chiar şi lăudau. Alteori, dădeau şi sugestii. Rapoartele sale au fost studiate cu atenţie de Metternich, citite chiar şi de către bolnăviciosul împărat. În documentele colonelului Simon nu se discuta despre soarta lui X sau Y, ci despre drumul spre care se îndrepta Europa şi lumea toată.

La Viena se cânta *„Was kommt dort von der Höh?"*[15] şi nu era o întrebare, ci chiar îndemnul la luptă!

Faţă de mişcările liberale tot mai evidente pe vechiul continent, Austria, atât de eteroclită, era tot mai puternic zguduită de pretenţiile de emancipare naţională. Limba fiecăruia a devenit tot mai importantă. Dacă revolta din Galiţia a mai putut fi înăbuşită — chiar cu oarecare folos pentru Viena (prin anexarea Cracoviei) — ceea ce a început deja, odată cu anul nou 1848, în nordul Italiei s-a dezvoltat tot mai ameninţător. (Simon a fost într-o scurtă permisie, la mijlocul lunii ianuarie, la Segrate, iar raportul său asupra situaţiei din Lombardia s-a dovedit ulterior extrem de exact.[16] La Milano, Brescia şi Padova, agitaţia a luat repede forma unor adevărate revoluţii. Contele mareşal Radetzky, trimis să liniştească lucrurile, s-a găsit

---

[15] „Ce vine de acolo de sus?" Adică de la poliţie.

[16] Drept urmare, Al Nouăzeci şi patrulea şi-a adus soţia şi copiii lângă Viena, pe domeniul său de pe Leopoldsberg.

față în față cu regele Albert al Sardiniei și Piemontului. La sfârșitul lui februarie, în Regatul Lombardiei și al Veneției era decretată starea de război. Aproape simultan au izbucnit revolte atât de puternice în Franța, încât regele Ludovic Filip a trebuit să plece. În Austria, nu numai în nordul peninsulèi, ci și în regiunile slavilor, ale ungurilor și ale românilor revoluția fierbea și ea. La Viena, Hofburg devenise o fortăreață tot mai greu de păzit. Pentru a mai menține corabia pe linia de plutire, la 13 martie 1848, cel ce a fost aruncat peste bord a fost „cancelarul veșnic", Metternich. Care a doua zi a și părăsit Austria.

Fiara străzii își savura succesul. Dar nu s-a săturat doar cu sacrificarea omului simbol pentru Austria unei întregi generații. După o scurtă pauză pentru aclamații, lucrurile au mers din rău în mai rău pentru împăratul Ferdinand. Ca și pentru vechea ordine: mareșalul Radetzky a trebuit să se retragă din Milano și din Lombardia, ducii de Parma și Modena, ca și Marele Duce al Toscanei s-au refugiat și ei în exil. Pe străzile din Viena se cânta *Was kommt dort von der Höh?* Și nu era o întrebare, ci chiar îndemnul la luptă.

Și iată de ce rapoartele colonelului Simon n-au fost nicidecum simple turnătorii: în memoriile de mai târziu ale principalilor actori ai vremii, cei care au avut acces la acele scrieri n-au ezitat să se mire în legătură cu exactitatea celor relatate și, mai ales, de ceea ce privește modul cum mai toate cele prevăzute acolo s-au adeverit. Prilej cu care Al Nouăzeci și patrulea a primit apelativul „Nostradamus din Viena".

Textele scrise nu sunt de multe ori decât niște straturi suprapuse de palimpsest. Urmărind biografia fiului lui Pip, scribul a dat, în curând, și de nivelul imediat inferior „părții de interes istoric". Rămâne totuși remarcabil că acest strat imediat inferior, cel „de interes personal", nu se interferează în niciun fel cu cel de deasupra sa, cele două demersuri părând total distincte. Și nu numai că profesionalismul și obiectivitatea rapoartelor rămân indiscutabile: realitatea politică și cea economică sunt notate atât de exact, că acțiunile sunt explicate prin mentalitățile specifice locurilor. De aceea, ceea ce, de pildă, poate părea *turnătorie* pe un plan, este de interpretat drept

raport obiectiv, pe celălalt plan. Şi acesta nu este decât un exemplu din foarte multe. Mai mult: scribul, parcurgând acele materiale, a avut o puternică senzaţie că ele conţin (şi) ceva ce lui îi scapă. Până ce a descoperit *cheia în care ele trebuie citite*. Al Nouăzeci şi patrulea n-a scris niciodată vreun raport şi n-a oferit niciodată vreo sugestie în care să nu fie prezente ambele planuri. Ceea ce lasă de înţeles că selecta cu grijă, în funcţie de propriile avantaje, ceea ce devenea analiza obiectivă a unui subiect de interes naţional. Iar pentru „biograful" Celui de Al Nouăzeci şi patrulea, nu strict veridicitatea din înscrisurile livrate de colonelul Simon, ci această cheie este lucrul cel mai important, ea fiind cea care a modelat caracterul personajului. Caracterul, dar şi transformările ce au avut loc în privinţa „principiilor de nezdruncinat". Într-adevăr — vorba lui Simon — „lucrurile sunt mai complicate".

La Viena se cânta *Was kommt dort von der Höh?* Şi nu era o întrebare, ci îndemnul la luptă.

Scribul a amintit că procesul din fostul regiment al colonelului Simon nu s-a terminat nici când Europa toată a început să fiarbă, deşi, de obicei, asemenea speţe se soluţionau repede, deseori în regim de urgenţă. Şi a mai amintit scribul că Al Nouăzeci şi patrulea n-a petrecut decât câteva zile în arest, însă acea perioadă a fost decisivă pentru gândirea sa viitoare. Şi, chiar şi după ce a părăsit garnizoana pentru noile înalte îndatoriri ce i-au fost încredinţate la Viena, n-a încetat să se întrebe de ce acea excepţie, şi dacă amânarea avea vreo legătură cu el. Seara de 13 martie a adus numeroase schimbări nu numai în Austria, ci şi în viaţa Celui de Al Nouăzeci şi patrulea. Ziua de 13 martie, ziua demiterii lui Metternich, l-a făcut să renunţe la o escapadă cu frumoasa Eugenie von Laufstein, una dintre cele mai râvnite curtezane — dacă nu cea mai râvnită — din tot imperiul. Până atunci fusese socotit imun, fiindcă se ştia că atotputernicul cancelar punea mare preţ pe ceea ce spunea contele colonel Simon. În 13 şi 14 martie, când fiara străzii jubila că ţara a scăpat de cel socotit drept principalul răspunzător pentru starea ţării, devenise evident că nu era cea mai confortabilă situaţie să fii socotit omul de

încredere al zeului tocmai căzut. De prea multe ori în istorie, victimele puterii trecătoare au tras după ele în hău numeroşi apropiaţi. Şi destui doar bănuiţi că le-ar fi fost apropiaţi. Aşa că, renunţând la câteva ore plăcute cu domnişoara Eugenie von Laufstein, contele colonel Simon a anunţat mulţimii, chiar înainte de a se comunica oficial, mult dorita demitere a lui Metternich. În felul acesta, lumea a perceput că Al Nouăzeci şi patrulea însuşi ar fi fost unul dintre cei ce au sugerat şi dus la îndeplinire înalta decizie imperială atât de mult aşteptată. L-a trădat colonelul pe cel ce i-a ţinut mereu spatele? Din nou, nu! Dacă pentru opinia publică Simon a fost de partea străzii, tot Simon a fost şi cel ce l-a convins pe cancelar să plece la timp, împreună cu soţia şi cu ce a putut lua repede cu el. Şi iarăşi a avut dreptate: fuga cancelarului a fost benefică atât pentru Viena, cât şi pentru Metternich.

Simon a prevăzut că furia mulţimii se va potoli măcar până ce autorităţile vor mai putea lua o gură de aer, însă a prevăzut şi că balaurul nu se va sătura înainte de a înghiţi măcar câteva personaje importante. În ceea ce-l privea, Al Nouăzeci şi patrulea ştia prea bine că situaţia sa — în lipsa puternicului protector pierdut — nu mai este nici pe departe atât de sigură ca înainte. Făcându-şi bilanţul, a notat la pasiv procesele prin care trecuse, renumele că ar fi fost până mai ieri omul şefului căzut, că propriul părinte se afla făţiş de partea iredentismului lombard — în Italia starea de război fiind acompaniată de toate mizeriile pierderilor de vieţi —, că oricând un soţ gelos sau o femeie părăsită putea pune pe tapet orice acuze adevărate ori neadevărate. De acuzele adevărate te mai poţi apăra, dar calomniile, cu cât sunt mai sfruntate, ajung de multe ori de neînlăturat. Simon ştia asta şi, dacă i-a fost frică de ceva în viaţă, atunci e vorba de marile acuzaţii mincinoase. Şi mai ştia Al Nouăzeci şi patrulea că adevărul constituie o sintagmă total lipsită de relevanţă în momentele unor schimbări radicale. Momente când există doar două soluţii pentru a le depăşi cu bine: fie te dai la fund şi aştepţi să treacă furtuna, fie încaleci creasta valului. Colonelul Simon nu era omul dispus să se dea la fund. Aşa că i-a rămas doar a doua alternativă: să nu aştepte, şi să preia el iniţiativa.

Primul lucru a fost să ceară, de la înălţimea prestigiului statului-major, dezgheţarea procesului din fosta sa garnizoană. Ceea ce s-a rezumat până atunci la învinuiri de furt calificat şi de înaltă trădare a fost completat cu noi şi noi învinuiri. Din posibil complice — din cauza neglijenţei în serviciu —, fostul şef al garnizoanei unde a avut loc fapta a devenit principalul acuzator. Nici „acel Kling", care ar fi fost capul afacerii, nici „acel Juan" nu fuseseră încă depistaţi. Poliţia îi mai căuta. Încă?? Inadmisibil! Şi presa a fost stimulată să se mire cu litere de o şchioapă. Deci armele şi muniţia au fost trimise în Lombardia. Unde erau folosite împotriva trupelor imperiale. De către oameni asemenea tatălui colonelului Simon. Dar asta ziarele n-au sesizat. Încă! „Teama de a-ţi pierde capul stimulează imaginaţia." Al Nouăzeci şi patrulea a dat de „un Kling" şi de „un Juan". Morţi amândoi. După cum este obiceiul pentru asemenea indivizi, probabil că au fost eliminaţi de bandele rivale. Oamenii de teapa asta nu cunosc milă! Presa s-a arătat încântată şi a tors asemenea unui motan sătul. (Mult mai târziu, au mai fost găsiţi „un Kling" şi „un Juan" amestecaţi în contrabanda cu arme. Aceia mai erau vii, aşa că au trebuit să fie executaţi pentru faptele lor. Mai ales că nu puteau supravieţui, câtă vreme fuseseră deja daţi morţi în cealaltă afacere. Plus că speţa fusese de acum clasată, iar câteva grade inferioare îşi mai ispăşeau pedepsele prin închisorile cezaro-crăieşti.) Tatăl colonelului n-a mai fost parte a ecuaţiei. Cine să mai facă legătura? Păi, staţi puţin! Dacă Simon putea fi făcut răspunzător pentru atitudinea tatălui său în Lombardia, atunci să fie pusă sub acuzaţie şi împărăteasa Maria Anna: fiindcă se trăgea din dinastia care, prin regele Albert al Sardiniei şi Piemontului, tocmai a declarat război Austriei? Păi?! Totuşi, Al Nouăzeci şi patrulea ştia prea bine că asemenea raţionamente n-ar avea nicio valoare dacă ar trebui să le folosească în apărarea sa.

Pe de altă parte, rapoartele colonelului au dovedit atât de mult profesionalism, iar previziunile lor s-au adeverit atât de exact, încât „Nostradamus din Viena" a început să fie tot mai mult consultat de camarazi. Însă şi de mai-marii ţării. Faima aceasta n-a putut decât să-l ajute, întrucât multe dintre cele ce s-au întâmplat pe teren parcă

nu veneau decât să-l confirme pe el. Iar în cercurile mistice, mereu active în vremurile tulburi, când trebuie găsite explicaţii pentru fapte ce cu greu se pot justifica, Al Nouăzeci şi patrulea a primit renumele nu numai că ar avea capacitatea de a şti dinainte ce se va întâmpla, ci că el însuşi ar şi provoca — prin gândul şi verbul său — desfăşurarea evenimentelor. „Colonelul iar a cobit", se spunea prin târg. Ceea ce n-a fost întotdeauna un atu în mâna lui Simon: risca să devină artizanul tuturor nenorocirilor. A şi fost ţinta a două atentate: din partea unui călugăr, în plină stradă şi, câteva zile mai târziu, din partea unei femei, convinsă că scapă lumea de diavol. (Dar dracul a ieşit de fiecare dată nevătămat.) Aşa că, pentru populaţie, Al Nouăzeci şi patrulea a început să justifice logic orice presupunea că „s-ar putea întâmpla". Nu că „se va întâmpla", ci că „s-ar putea întâmpla". Lucrurile s-au mai nuanţat: totuşi, dacă Al Nouăzeci şi patrulea dicta într-un fel mersul evenimentelor, ce rost avea să procedezi altfel, când, conform acelor previziuni, lucrurile tot o vor lua pe făgaşul indicat de Simon?

Al Nouăzeci şi patrulea a început să-şi justifice logic orice presupunere pentru uzul străzii; alta era situaţia în cercurile foarte înalte. În curând, Al Nouăzeci şi patrulea a devenit un fel de proroc al Curţii.[17] Nimic nu este nou pe lume: asemenea personaje au fost destule în istorie, remarcându-se mai ales pe lângă suverani bolnăvicioşi. Cu multe secole în urmă, şi evreul Maimonide, şi arabul Albucasis au dat asemenea exemple din contemporaneitatea lor. Dar şi mult mai înaintea lor au existat astfel de sfătuitori, începând cu oracolele antice. Nici în timpul scribului consultanţii mistici

---

[17] Întotdeauna pe lângă regi şi împăraţi s-au învârtit sfătuitori dintre curtenii simpatizaţi de suverani şi, de multe ori, de soţiile suveranilor. Interesant este că, peste ani, prinţul Dimitri Vasilievici Popov, referindu-se la Rasputin — favoritul ultimei ţarine Alexandra şi a ţareviciului Alexis —, a notat că *monahul nebun* a „reinventat la curtea Romanovilor postul de proroc imperial, la fel cum, pe lângă împăratul austriac Ferdinand I şi, mai ales pe lângă împărăteasa Maria Anna, a funcţionat colonelul Simon". Şi, cu cât era mai dependent suveranul de o femeie — soţia sau amanta —, cu atât mai multă putere avea „prorocul Curţii".

nu au dispărut dintre ceilalţi demnitari, ei primind titlul de „consilieri". Împăratul Ferdinand a fost şi el suferind. A vorbit şi a umblat târziu, a fost scuturat de crize epileptice, oasele îi erau rahitice, vorbea cu dificultate. Soţia sa, Maria Anna — de fapt Maria Anna Ricarda Carlotta Margherita Pia de Savoia —, fiică a regelui Sardiniei şi Piemontului, i-a fost o infirmieră credincioasă, îngrijindu-l cu devoţiune până la capăt. Dependent de ea, împăratul îi arăta respectul cuvenit. În felul lor, cei doi au reprezentat una dintre perechile model ale coroanei. Cum Maria Anna îl primea tot mai des şi îl asculta cu multă convingere pe contele colonel Simon, acesta a ajuns să aibă o influenţă mare şi asupra lui Ferdinand. Însă Ferdinand nu a fost niciodată mai mult decât purtătorul oficial al hlamidei. În numele Lui se luau hotărârile. În numele Lui, însă niciodată de către El. Prezenţa lui Simon în cabinetul chiar şi lipsit de putere al împăratului îi menţinea colonelului un statut liniştitor. Suveranul reprezenta, nu guverna, dar uneori era greu de convins să-şi pună semnătura formală pe un act: tocmai nu se simţea deloc bine în clipele acelea, fiindcă nu înţelegea exact textul, fiindcă era obosit. Atunci, îndemnul colonelului conte Simon devenea necesar. Şi întotdeauna eficient.

La Viena se cânta *Was kommt dort von der Höh?* Şi nu era o întrebare, ci îndemnul la luptă.

Iar Al Nouăzeci şi patrulea era suficient de inteligent pentru a şti că nicio afirmaţie nu stârneşte decât ură dacă vine împotriva dorinţelor. Aşa că avea grijă să prevestească un viitor care să nu deranjeze prea mult, dar care să pară totuşi probabil. Când prorocea un lucru neplăcut, era atent să dea şi soluţii pentru modul cum va putea fi acel hop trecut cât mai uşor. Următoarele luni, într-adevăr, începând cu vara anului care a debutat atât de neprielnic, au devenit mai prietenoase pentru Austria. Pentru moment, familia imperială s-a retras la Innsbruck. Şi Parlamentul a părăsit Viena. Colonelul Simon a dat sfaturi folositoare.

Pe urmă, revoluţia de la Praga a fost înfrântă în sânge, şi mareşalul Radetzky a recucerit, rând pe rând, oraşele din nordul Peninsulei. Curtea a revenit la Viena şi a adus prinos Dumnezeului cel

Atotputernic în Domul Sfântului Ştefan. Era 13 august 1848, pacea părea să se aştearnă iar peste imperiu. Dar *Was kommt dort von der Höh?* tot se mai auzea. Şi iarăşi tare. Dacă furtuna s-a mai potolit în vest şi în sud, dar şi printre cehi, slovaci şi în Boemia, ungurii, românii, slavii din sud continuau luptele. Şi nu le răspundeau doar studenţii şi golanii, cum s-ar fi exprimat Ferdinand încă de la Innsbruck. Colonelul Simon, „Nostradamus din Viena“ nu a prevestit încă pacea! Nu!

Al Nouăzeci şi patrulea se afla din nou în mare vogă şi puterea sa era mai mare decât cea a multor mareşali şi generali. Unii dintre ei au fost destituiţi la sugestia lui, alţii au terminat-o şi mai rău. Şi, din nou, Simon a ştiut să se oprească la timp: poţi fi foarte sus în vremuri tulburi, poţi să decizi asupra destinului a sute de mii de oameni, însă printre fulgere perioadele de graţie nu ţin mult. O furtună aduce un val după altul şi, mai întotdeauna, cei cocoţaţi pe primul talaz sunt striviţi de munţii de apă ce vin din urmă. Simon se afla într-o mare dilemă: să dispară şi el pentru o vreme din Viena, ca şi Bruno, ca atâţia alţii, ori să caute o cale pentru a rămâne în oraşul pe care-l iubea atât de pătimaş, unde revoluţia mai mult se povestea decât se petrecea, unde mai rămăseseră destule colţişoare în care se trăia *gemütlich*, unde n-au dispărut nici şniţelul, nici băutura, nici miile de femei frumoase. (Sigur, femei frumoase găseşti peste tot, dar, conform teoriilor dezvoltate [şi] de Bruno, oricâte aventuri ar trăi un bărbat, el nu va conteni să caute şi, eventual, să regăsească acelaşi model în fiecare parteneră. Contele Simon iubea cu pasiune femeia, era dependent de jocul de-a cocoşul şi găina, de umflatul penelor, de preludiul public şi de preludiul intim, de momentele de amor consumat. Nu era mofturos în alegeri, însă nici nu-şi putea imagina să se culce cu o oarecare. Nu atât condiţia socială şi nici manierele nu-l descurajau dacă mergea la vânătoare, dovadă că nu s-a dat în lături nici atunci când a putut penetra o ducesă, nici când s-a întâmplat să servească drept supliment şi camerista aceleia. Chiar s-a întâmplat ca servitoarea să constituie felul principal, iar stăpâna doar antreul. Nu, problema era că nici

prin cap nu-i putea trece să se încurce cu o asiatică sau cu o negresă. Sau cu frumuseţile din ziarele şi reclamele englezeşti. N-avea nimic cu ele, nu le dispreţuia. Păi, asta era: n-avea nimic cu ele! Încă un motiv ca Simon să amâne să părăsească Viena, chit că nu găsise soluţia magică de a-şi asigura poziţia.)

Pe urmă, evenimentele de la Răsărit au devenit din nou tot mai crâncene. La Budapesta, contele Batthyány s-a retras, iar în locul său a venit, ca prim-ministru, Lajos Kossuth. Iar când, la 6 octombrie, ministrul de război Theodor Baillet von Latour a decis să trimită un batalion în sprijinul generalului croat Josip Jelačić Bužimski împotriva revoluţionarilor maghiari, fiara străzii a atacat sediul ministerului, l-a linşat pe ministru şi l-a spânzurat de un felinar.[18] *Was kommt dort von der Höh?* se auzea mai tare ca oricând în Viena. Azi, Theodor Baillet von Latour, mâine, cine ştie cine? Simon a spus răspicat că revoluţia încă nu s-a terminat! Să nu zică nimeni că n-a spus-o! A spus-o din timp! Curtea a părăsit din nou capitala şi s-a refugiat la Olmütz. Parlamentul, la Kremsier.

Din Alpi până în Carpaţi şi din Galiţia până în Lombardia, zece naţiuni îşi cereau autonomia. Dar ungurii... Pesta s-a răsculat încă de la 15 martie. Tânărul agitator, avocatul Kossuth, i-a luat locul lui Lajos Batthyány, studenţii — iarăşi studenţii! — se agitau tot mai ameninţător. În sediul lor central din cafeneaua Pillwax, un plebeu, Petőfi Sándor, instiga la luptă prin *Nemzeti Dal*[19], un text asemănător *Marsiliezei* lui Rouget de Lisle. Păi, da! Se va termina vreodată nebunia franceză? Acompaniamentul ei străbătea din nou Europa. În capitala Valahiei, până şi pompierii au simţit nevoia să înlocuiască găleata cu armele! Lucrurile nu puteau rămâne aşa! Când generalul croat Josip Jelačić a plecat să potolească revolta maghiară — pentru care nefericitul Baillet von Latour a ajuns să fie atârnat de un feli-

---

[18] Iată cum se naşte etimologia unor cuvinte: la Praga, prin aruncarea pe fereastră a unor funcţionari, s-a născut cuvântul „fenestrare", la Viena, prin spânzurarea lui Theodor Baillet von Latour de un felinar, s-a inventat *laternisieren*, sintagmă — slavă Domnului — rămasă netradusă în alte limbi.

[19] *Cântecul naţional.* (lb. maghiară).

nar —, a fost oprit de honvezi înainte de a ajunge în noul oraş născut din unirea peste Dunăre a Pestei cu Buda.

La apus, da! Acolo, după ce Adunarea Naţională de la Frankfurt i-a oferit coroana imperială regelui prusac Friedrich Wilhelm, iar acesta a refuzat-o, revoluţia austriacă a luat sfârşit. Şi a luat sfârşit şi diferendul austro-german. Regele prusac a fost aclamat pentru decizia sa: păi, cum să accepţi un dar pornit de la o mişcare revendicativă? „Acum trebuie făcut ordine şi în propria ogradă!“ În sfârşit, prinţul Franz Joseph a ajuns la vârsta de 18 ani. La 2 decembrie, s-a produs schimbarea pe tronul imperial: bietul bolnav Ferdinand a abdicat, iar tânărul fiu al arhiducelui Franz Karl şi al Sophiei Frederika de Bavaria i-a luat locul. Miniştrii numiţi încă sub semnătura lui Ferdinand, în frunte cu ducele von Schwarzenberg, au rămas în funcţie.

Schimbările acestea nu s-au mai petrecut pe fundalul *Was kommt dort von der Höh?* Viena a revenit la vechea viaţă. Colonelul Simon a ajuns — cum toată lumea se aştepta de mult– generalul Simon. Lucru petrecut înaintea schimbării la vârf. Se spunea că Al Nouăzeci şi patrulea ar fi fost în prealabil şi la Frankfurt pe Main, că ar fi avut o mulţime de întrevederi acolo, că iniţial ar fi încercat să încline balanţa în favoarea celor care au votat împotriva ofertei făcute regelui Prusiei, dar că n-a reuşit să adune decât 248 de voturi împotriva celor 290 care s-au exprimat pentru o Germanie Mare în frunte cu regele Prusiei, Friedrich Wilhelm. Dar, se spunea în cercurile influente, colonelul Simon nu s-a dat bătut atât de uşor, s-a dus într-o întâlnire de taină la Friedrich Wilhelm şi i-a servit argumentele hotărâtoare, pentru ca Majestatea Sa să refuze coroana ce i s-a întins: „Cum să accepţi un tron imperial tocmai din mâinile unor personaje revendicative? Doar corsicanul a fost în stare de aşa ceva, iar urmările s-au dovedit mai mult decât triste pentru toată lumea! Să se repete un asemenea model?“ Diplomaţia eficientă este discretă: „Lucrurile sunt mai complicate“, aşa cum s-a exprimat, de nenumărate ori, Al Nouăzeci şi patrulea. Scribul mărturiseşte că nu are nicio dovadă în legătură cu implicarea lui Simon în povestea de mai sus;

precizarea pe decretul de ridicare la gradul de general, în legătură cu „meritele excepţionale aduse coroanei şi poporului", este extrem de generală, putând fi interpretată în orice fel. Însă, rămânând doar la şoaptele de prin saloane, unde oameni „întotdeauna foarte bine informaţi" pun pietrele de temelie ale zvonurilor devenite „adevăr istoric", se mai poate menţiona şi faptul că Simon n-ar fi ajuns general mai devreme la chiar sugestia sa: el fiind încredinţat că o uniformă de colonel, oricât de impozantă, nu atrage în aşa mod atenţia ca una de general. Iar în perioada aceea şi în anumite misiuni delicate, amestecul Casei de Habsburg nu trebuia să fie prea ostentativ. Un colonel, se considera, era tocmai ce se cerea în asemenea prilejuri sensibile: nici prea mult, dar nici prea puţin. Da, „lucrurile sunt mai complicate!"

Chiar dacă vremurile mai păreau atât de schimbătoare, pentru Al Nouăzeci şi patrulea modelul uniformei nu era atât de important, atâta vreme cât avea acces la cele mai înalte sfere. Şi ce acces! Împărăteasa, se spunea de asemenea prin saloane, însă şi prin reprezentanţele diplomatice, era total aservită prorocirilor şi sfaturilor lui „Nostradamus din Viena". Şi, drept consecinţă, şi Ferdinand îl asculta pe colonelul Simon ca un elev pe magistrul său. Aşa se spunea. Bine, împăratul nu prea decidea nimic, o făceau alţii în locul său, dar împăratul era cel care trebuia să semneze decretele. Uneori o făcea mai repede, alteori mai greu. Multele sale boli constituiau pretexte suficiente pentru orice amânare. Dar, se vorbea, când intervenea Simon, împăratul semna orice — fără să se vaite şi fără să crâcnească. N-a fost colonelul conte cel ce a anunţat public mult aşteptata demitere a „cancelarului veşnic" Metternich, încă înainte să apară comunicatul oficial? Păi? Şi n-a fost tot el cel ce a scăpat intenţionat câteva vorbe, cu ocazia unui mare bal de la Curte, despre contele Leo von Thun, considerându-l drept un „posibil" foarte indicat ministru al educaţiei sau despre contele Franz von Stadion ca fiind drept cel mai indicat ministru al afacerilor interne? Şi cine a primit acele portofolii în guvernul ducelui Schwarzenberg? Cine? Desigur, cei prevăzuţi de „Nostradamus din Viena"! „Nostradamus din Viena"? Mai mult decât atât! Iată, nu un proroc martor,

ci un proroc jucător! Însuşi contele Auersperg l-a calificat aşa, acelaşi conte Auersperg care, sub pseudonimul Anastasius Grün, a descris atât de bine noile şi vechile relaţii din interiorul societăţii vieneze. Ce să mai discutăm, dacă şi atât de popularul conte Auersperg s-a exprimat fără echivoc astfel?

Chiar dacă vremurile mai păreau atât de schimbătoare, pentru Al Nouăzeci şi patrulea modelul uniformei nu era atât de important, atâta vreme cât avea acces la cele mai înalte sfere. Da, într-adevăr, vremurile mai păreau extrem de schimbătoare. Aşa că Simon nu stătea toată ziua în apropierea perechii imperiale. Mai mult timp îl petrecea în preajma puternicei arhiducese Sophie. În privinţa aceasta, părerile erau împărţite: unii pretindeau că Al Nouăzeci şi patrulea nu făcea decât să ducă mai sus dorinţele mamei viitorului împărat, alţii continuau să creadă că până şi atât de influenta arhiducesă — al cărei cuvânt nu era pus sub semnul întrebării de nimeni — acţiona tot la sugestiile colonelului Simon.

Chiar dacă vremurile mai păreau atât de schimbătoare, pentru Al Nouăzeci şi patrulea modelul uniformei nu era atât de important, atâta vreme cât avea acces la cele mai înalte sfere. De unde, cu ochii şi cu experienţa sa, putea vedea totul. Putea şti totul.[20]

Oricum, colonelul Simon, pardon, generalul Simon, şi-a pregătit din vreme poziţia pe lângă noul împărat.

Este punctul pe care scribul l-a amânat cât a putut: punctul în care trebuie să relateze ce s-a petrecut cu Al Nouăzeci şi patrulea în acea perioadă tulbure şi de mari schimbări şi, mai ales, cum a reacţionat generalul Simon la toate astea. Aşadar, despre el se vorbea, tot mai mult, ca despre făcătorul şi desfăcătorul de miniştri şi de alianţe.

---

[20] „În sânul hegemoniei monarhice, dar şi în spiritul centralizării birocratice domină un proiect panoptic, «cel de a putea cuprinde într-o singură privire toate rotiţele maşinăriei, de a-i urma toate resorturile, de a grăbi acţiunea unora şi de a o încetini pe a altora, de a face oarecum, într-un cuvânt fie spus, ca toate părţile întregului să fie în armonie neîncetat unele cu altele».“ (Fleurigeon, *Code administratif*, apud Pascal Lardellier, *Teoria legăturilor ritualice*, Tritonic, 2009, pp. 169-170.)

Şi asta într-o conjunctură de nesiguranţă maximă, când destinul oricui atârna de un fir de aţă. Cine a fost prudent, s-a dat la fund, cine nu, şi-a asumat riscuri.

— Eu şi dacă aş fi vrut n-aş fi putut să plec! s-a destăinuit mai târziu Simon lui Bruno.

— De ce nu?

— Păi, uniforma militară, poziţia în care am fost...

— Şi ce? Metternich a avut şi oficial o poziţie mult mai înaltă şi tot a fugit!

— Şi după ce s-a întors, ce-a făcut? Depăna amintiri... Nu, mulţumesc!

— Metternich era un om bătrân.

— Păi, tocmai!

— Tocmai ce?

Fumau, Simon ţigări, Bruno pipă. Soţia lui Bruno a dus copiii la culcare. Erau singuri în încăperea cu mobilă stil Ludovic al XIV-lea, camera încadrată de pereţii plini cu rafturi cu cărţi. Erau singuri în încăpere, deşi se afla şi mama lor de faţă. Dar Cristina Theodora nu era cu ei. Ea nu mai era de mult decât cu frânturile gândurilor rătăcind în trecut.

Da, plecarea ar fi însemnat retragerea, probabil definitivă, din viaţa publică. Iar Simon nu putea concepe să-şi ducă viaţa asemenea unui pensionar.

— Ai fi putut trăi fără nicio grijă la o proprietate confortabilă, înconjurat de familie şi de respectul unui renume bine consolidat.

— Decât aşa... Simon n-a putut trăi niciodată la o „proprietate confortabilă". Aceea ar fi avut ziduri sigure. Care l-ar fi ţinut prizonier. Prizonierul familiei şi al „renumelui bine consolidat". Să ascult păsărelele şi să... şi să ce?

— Mulţi nici n-ar putea visa la un asemenea trai...

— Să ascult păsărelele, să privesc cum creşte iarba şi să... şi să ce?

Erau în salonul din atât de plăcuta locuinţă a lui Bruno, iar mama celor doi domni şedea în „fotoliul ei", fotoliul cu speteaza înaltă, şi privea, ca de obicei, în gol. De la moartea lui Pip, soţul ei şi tatăl celor doi domni de faţă, Cristina Theodora locuia împreună cu fiul medic la

Viena. Era locul cel mai indicat: femeia veşnic îndrăgostită de soţul ei nu mai trăia decât în trecut. Dacă Bruno n-ar fi fost psihiatru, buna doamnă ar fi trebuit să-şi petreacă restul zilelor într-un sanatoriu.

— Lucrurile sunt mai complicate, a închis discuţia generalul.

Dar convorbirea aceasta a avut loc mai târziu. În 1860. Metternich murise nu de mult.

Odată cu venirea pe tron a lui Franz Joseph, revoluţia din imperiu — deşi a durat mai mult decât altundeva — avea să fie înăbuşită pas cu pas. Austria devenea, pe zi ce trecea, o cazarmă. Unde, pe lângă militari, se aflau şi civili. Mulţi civili. Care trebuiau organizaţi şi supravegheaţi. „Nu contează numărul, ci organizarea“, a spus Simon încă din vremea când copil fiind, a analizat şi comentat *povestea prizonierilor*. Un principiu bine de ţinut minte! Important de aplicat!

Odată stabilit acest principiu drept linie directoare, mai rămânea de precizat scopul: bună organizare pentru ce? Al Nouăzeci şi patrulea a ajuns general, a reuşit să intre în graţiile celor mai puternici oameni ai momentului, a supravieţuit la acelaşi nivel şi alături de Metternich, a izbutit să devină favoritul puternicei arhiducese Sophie, mama viitorului împărat, s-a postat alături de împăratul Ferdinand (şi, mai ales, lângă împărăteasa Maria Anna), şi-a menţinut statutul şi influenţa în preajma lui Franz Joseph, şi-a păstrat nealterat prestigiul în pofida marilor modificări de pe atât de învolburata scenă europeană. Şi, lucru mai rar, era stimat şi de către stradă. Păi, l-a uitat cineva pe cel ce a anunţat primul demiterea lui Metternich? Al Nouăzeci şi patrulea se bucura de o familie fericită, avea aventuri câte îşi dorea; pe generalul Simon nu numai că nu-l refuza nimeni, oricine era fericit să vină să-i ofere orice ofrandă. O bună vreme, orgoliul i-a fost suficient satisfăcut de jocul în marea diplomaţie, un joc rămas doar parţial cunoscut chiar şi de către mandatarii săi, darămite în memoria istoriei. Bună organizare pentru ce?

„Nostradamus din Viena“ nu şi-a dezminţit nasul fin nici când s-a aflat în culmea puterii. Şi în imperiul lui Franz Joseph, evenimentele se precipitau spre deznodământ. Spre deznodământul prezis. Tânărul suveran a dat dovadă de o energie şi de o seriozitate neaşteptate

de nimeni. Şi asta deşi anul 1849 n-a început cu nimic mai bine decât cel precedent. În special Italia lui Mazzini era cea care îi dădea lui Simon cel mai mult de gândit. În Regatul Celor Două Sicilii nesupunerea faţă de imperiu dura încă de la începutul lui 1848. În februarie 1849, un puci împotriva Marelui Duce Leopold al II-lea a dus la un nou război, terminat doar odată cu victoria mareşalului Radetzky. Dar încă nu era vreme de sărbătorit. La 3 iulie, a fost înăbuşită şi revoluţia romană de către trupe franceze. (În Apus, furtuna bântuia tot mai slab, iar protestele din Franţa împotriva amestecului în Italia semănau de acum cu ultimele tunete ale urgiilor ce se îndepărtau.) Au mai trecut luni grele până la 24 august, când acelaşi Radetzky a înfrânt şi Republica Venetă.

Pe celălalt front, în Răsărit, Lajos Kossuth, în mare criză de timp, în faţa ameninţărilor iminente atât de apropiate şi după ce a epuizat toate cererile de ajutor din partea unor fraţi revoluţionari epuizaţi, a demisionat la 11 august, în speranţa că generalul Artúr Görgey va mai putea opune rezistenţă.

În contextul acesta, scribul a notat, relatând sfârşitul aventurii Celui de Al Nouăzeci şi treilea, „Înţeleptul Lombardiei şi al Piemontului", tatăl generalului Simon:

„Până şi oamenii generalului Haynau — «Hiena din Brescia» sau «Tigrul din Hamburg»[21]*, după cum a fost supranumit, în funcţie din ce parte era privit — au înţeles că nu este deloc înţelept să treacă la măsuri imediate împotriva «Înţeleptului Lombardiei şi al Piemontului». În populaţia îngrozită de toate represaliile la care a fost supusă încă mai mocnea entuziasmul ultimelor luni, iar prestigiul Celui de Al Nouăzeci şi treilea mai era de asemenea viu. Aşa că, măcar pentru o perioadă, Castelul n-a fost decât păzit. Când generalul Girolamo Ramorino a fost împuşcat pentru înaltă trădare şi i s-a permis să-şi comande singur plutonul de execuţie, a devenit clar că din destinul înfrânţilor ar putea să se nască legendele unor eroi.*

---

[21] Renumit pentru cruzimea cu care a înăbuşit mişcările din Italia şi din Ungaria. El a fost şi cel care a orchestrat procesul şi executarea „Celor 13 Generali" în cetatea Aradului.

Pe urmă, lucrurile s-au mai potolit și, după o vreme, ca de obicei, s-au liniștit și masele.

Atunci a sosit vremea: Castelul a devenit locul unde au fost instalate mai multe tribunale militare care au dat sentințe capitale. În altă parte a Europei, după înfrângerea armatelor revoluționare ale lui Lajos Koasuth, la 13 august 1849, la Șiria, Artúr Görgey capitulează în fața generalului rus Artur Rüdiger. Și semnează capitularea la Șiria (Vilagos), în biblioteca castelului baronului Bohus, împreună cu generalul Frolov. Situația de la Castelul de la Segrate era încă asemănătoare cu cea de la castelul de lângă Arad. Gradelor înalte, atât din tabăra învingătorilor, cât și din cea a învinșilor, li se respectau rangurile. La fel cum și generalii și ofițerii armatei revoluționare maghiare, aflați în custodia armatei imperiale țariste, au chefuit nopți lungi împreună cu generalii și ofițerii ruși.

*Până când... până când au fost dați pe mâna lui Haynau. Un tribunal militar a condamnat la moarte treisprezece generali (și colonei) ai revoluției maghiare („*Az aradi vértanúk*", după cum au intrat în istorie). Patru dintre ei au fost executați prin împușcare și nouă prin strangulare. Sentința a fost pusă în aplicare lângă zidurile cetății Aradului, în data de 6 octombrie 1849. Zi aleasă nu întâmplător: ea aniversa un an de când contele Theodor Baillet de Latour, ministrul austriac de război, a fost linșat de către populația vieneză, fiindcă a intenționat să trimită trupe împotriva revoluționarilor. Atunci, la 6 octombrie 1848, familia imperială a părăsit capitala și a început revolta vieneză. Pentru a arăta că revoluția s-a terminat definitiv și că protagoniștii lor au fost pedepsiți exemplar, în diferite puncte ale imperiului au fost omorâte personalități implicate în mișcările antihabsburgice: la Arad, cei „Treisprezece generali", la Pesta, contele Lajos Batthyány, fostul prim-ministru al Ungariei Revoluționare, la Castelul de la Segrate, Al Nouăzeci și treilea, „Înțeleptului Lombardiei și al Piemontului" („gazda, inițiatorul și complicele atâtor comploturi antiimperiale", după cum a fost precizat în sentință). Și au fost și alte execuții, toate la 6 octombrie 1849, însă acelea își au fiecare propriul roman.*

Da, generalul austriac Simon avea nasul fin. Și chiar dacă a ezitat să facă publică și această prorocire, a fost încredințat că „mai devreme sau mai târziu" lucrurile se vor întâmpla așa. Drept consecință, măcar

deocamdată, „organizarea“ își avea un scop pe care n-a trebuit să-l caute prea mult.

Tatăl Celui de Al Nouăzeci și patrulea, Pip, a fost executat (și) pentru „înaltă trădare“. (Acesta a fost primul cap de acuzare.) O previziune pe care fiul său n-a așteptat-o cu mâinile încrucișate. Dar, din păcate, nici măcar energia sa parcă fără limite nu l-a putut, de data asta, ajuta până la capăt. Și n-a putut parcurge la timp nici distanțele prea mari. Și nici de ubicuitate n-a avut parte Simon, spre a putea coordona personal evenimentele ce-și urmau cursul, dependente unele de altele la asemenea depărtări.

Simon n-a așteptat cu mâinile încrucișate. Scribul nu cunoaște toate demersurile fiului lui Pip, însă știe că generalul a fost de două ori în Rusia. (Privind la datele acelor deplasări, scribului abia i-a venit să creadă în ce ritm a parcurs Al Nouăzeci și patrulea uriașele distanțe. Dar tot prea încet.) Desigur, acestea au fost misiuni diplomatice, generalul n-a întreprins acele călătorii în calitate de persoană privată. A doua oară, pe drumul de întoarcere, s-a întâlnit la Șiria cu generalul rus Artur Rüdiger, cel în fața căruia Artúr Görgey tocmai capitulase.

Ca o ironie a sorții, Görgey, cumnat al baronului Bohus, a semnat cu împuternicitul țarist, generalul Frolov, documentul capitulării și depunerea armelor, la data de 13 august 1849, tocmai în castelul apropiatului său, unde, altădată, a petrecut ore atât de plăcute în grădină și pe dealurile din jur. Și unde atât de energica baroneasă Antonia a avut un rol așa de mare în dezvoltarea atitudinii sale naționale, dar nu antihabsburgice. Simon n-a avut ce să-l convingă pe Rüdiger: acesta venise cu instrucțiuni clare chiar din partea țarului. Iar modul cum i s-a cerut generalului rus să-i trateze pe prizonieri nici nu era împotriva principiilor acestuia. Pe ruși, ca și pe francezi, se spunea că generalul Simon i-ar fi adus, în momentele atât de dificile pentru Austria, în sprijinul armatelor imperiale. Desigur, asemenea afirmații conțineau o mare cantitate de exagerări, mai ales că Al Nouăzeci și patrulea n-a făcut niciodată un secret din lipsa sa de simpatie față de francezi. Însă că Simon a fost purtătorul unor mesaje la cel mai înalt nivel este posibil. Și că modul cum și-a îndeplinit el

soliile a ajutat la succesul tratativelor este probabil. Generalul avea și un scop personal precis: evenimentele de după revoluții riscă adesea să se soldeze cu răzbunări înecate în sânge, iar represaliile nu îi privesc întotdeauna doar pe cei ce au pierdut jocul, ci pot fi și urmarea unor învinuiri arbitrare, prin care un învingător să folosească prilejul pentru a scăpa de un rival sau de un dușman, fără ca acele mai vechi neînțelegeri să fi avut vreo legătură cu tulburările din timpul modificărilor politice. Pentru a evita răzbunările și pentru a nu mări sentimentele antihabsburgice provocate de represalii, cel mai bun lucru era ca forțe străine să arbitreze, măcar pentru o vreme, teritoriile aduse la „liniște“: rușii în apus și francezii în sud și în vest. Cu rușii te poți înțelege după niște mese îmbelșugate udate cu cât mai mult alcool, iar generalii francezi nu mai erau dintre soldații ridicați peste noapte din simplii sergenți. (Asta la Șiria trebuia gândit, dar nu exprimat cu voce tare: rușii erau de față în calitate de trupe de ocupație, iar povestea cu avansările rapide... Păi, ce, Görgey în cât timp a devenit din locotenent general? Mai înainte, după moartea tatălui său, a părăsit armata ca simplu locotenent; în 1848 a revenit în uniformă de căpitan și imediat a fost avansat maior; după victoria de la Ozora asupra imperialilor, încă în același an, la 7 octombrie, a primit însemnele de colonel; după doar câteva săptămâni, în urma bătăliei de la Schwechat, a devenit general; și ar fi putut accede chiar și la gradul suprem, cel de mareșal — ce i-a fost oferit de către Kossuth în primăvara următoare —, dacă nu i s-ar fi părut chiar și lui prea mult!) Görgey a putut fi salvat de către ruși, cei treisprezece generali nu.[22] Iar la Budapesta n-a putut fi salvat nici fostul prim-ministru al Ungariei Revoluționare, contele Lajos Batthyány. Nici Al Nouăzeci și treilea, „Înțeleptul Lombardiei și al Piemontului“ n-a putut fi salvat la Segrate. Și mulți alții în alte locuri.[23]

[22] Mai mult decât intervenția lui Simon a contat și faptul că Görgey a fost cel ce a dus tratativele cu țarul, pentru a se oferi Coroana Ungariei acestuia... adică împăratului rus!

[23] Pe Pip au vrut să-l ducă într-o cazarmă din Milano, de teamă că execuția sa la Castel ar fi riscat dezordini, dar condamnatul a cerut să moară pe domeniul său.

După toate astea, Simon era încă foarte tânăr: nu împlinise nici 33 de ani. „În Austria era din nou linişte." Însă nu şi în sufletele oamenilor: unii doreau să-şi consolideze cât mai palpabil victoria, ceilalţi îşi lingeau cu ochi scânteietori rănile. Generalul Simon, rămas fără încetare în slujba împăratului, a renunţat să mai folosească titlul de conte. Ceea ce trebuia să indice ruptura de tatăl său, martir al învinşilor. Dar Al Nouăzeci şi patrulea a continuat să-şi folosească în mod firesc numele de familie, semn al continuităţii neamului, dar şi dovadă că nu se lepăda nici de părintele său, nici de cei pentru care a murit Pip. Să înţeleagă cine ce voia!

Simon era încă foarte tânăr: nu împlinise încă nici 33 de ani. Când a împlinit vârsta cristică, şi-a făcut un nou bilanţ. Cu „organizarea" a dovedit că a ştiut să se descurce foarte bine: a navigat biruitor printre cele mai sălbatice talazuri, şi nu numai că n-a suferit niciun fel de pierderi[24], dar a şi avansat necontenit: „orice întâmplare, oricât de neprielnică, oferă şi destule şanse — trebuie doar să le sesizezi şi să ştii să le foloseşti". Şi, din nou, Simon ajungea la „scop". După ce ai totul şi ai dovedit că eşti capabil să-ţi aperi acel „tot" în toate situaţiile, ce-ţi poţi dori mai mult? Simon era conştient că întrebarea „Ce rost are?" născută dintr-o filozofie de doi bani, reprezintă cel mai mare pericol pentru eficienţa în acţiune: asemenea oricărei îndoieli, ea nu face decât să submineze voinţa şi eficacitatea demersurilor. Simon nu era omul dispus la lungi deliberări şi acţiona întotdeauna fără nicio şovăială. Şi totuşi, ce? Şi pentru ce mai departe? 1848 a fost un hotar. Generaţii întregi, până la prima conflagraţie mondială, se vor raporta la acel an: „înainte" a devenit ceea ce s-a întâmplat până la revoluţie, „după", ceea ce s-a întâmplat mai târziu. Nici nu trebuia să precizezi înainte de ce şi după ce. Subînţelesul a intrat în limbajul curent. Mai mult: pentru un mare număr de supravieţuitori ai evenimentelor, 1848 a însemnat retragerea din viaţa publică. O parte dintre cei în vârstă s-a retras

---

[24] În afară de moartea tatălui, desigur, „însă Al Nouăzeci şi treilea a fost singur vinovat că, purtat de val, a mizat pe un cal necâştigător", gândea fiul.

să contemple filmul celor întâmplate — film ce nu putea fi uitat de nimeni —, cei tineri s-au dedicat altor activități. Alții, e drept, au rămas să mai încerce o dată. Dintre ei, unii au plătit și a doua oară, câțiva au izbutit. Pe lângă ei, numeroși cetățeni au reluat entuziasmul revoluționar sub streșinile clădirilor de pe marile bulevarde. Din când în când, erau ridicați de poliție. După ce li se dădea drumul, reveneau pe stradă și continuau să gesticuleze.

Generalul Simon nu se vedea în niciunul dintre aceste roluri. În primul rând, nu se putea imagina în civil. (O dată, o singură dată și-a comandat un costum la cel mai căutat croitor din Graz. Nu din Viena, pentru că avea sentimentul că întreprinde ceva ilegal. La ultima probă, s-a uitat în oglinda mare și nu s-a recunoscut în redingota neagră, bine ajustată pe corpul său atletic. S-a dezbrăcat de acele haine, le-a plătit și le-a lăsat în atelierul maestrului croitor.) Să nu-și continue viața de dinainte, chiar dacă ar fi putut s-o facă, n-ar fi avut niciun sens. Și atunci, ce? Să-ți faci singurul scop de viitor doar apărarea pozițiilor cu toate forțele? Apărarea prea lungă, a învățat la Academia Militară, reprezintă doar o amânare a unei înfrângeri presimțite. Înfrângerea presimțită care te-a făcut să te aperi.

Nu, generalul Simon nu era omul care să întoarcă gândurile pe toate fețele! Și-a adus familia și tot ce putea muta de la Segrate, și-a adus și funcționarii fideli, și servitorii credincioși, i-a plasat pe toți în locurile cele mai folositoare, a lăsat doar un singur bărbat de încredere la Castel, pe unul dintre fiii lui Țipor, cu scopul de a tărăgăna cât mai mult procesele de succesiune. Nu de alta, dar era bine ca schimbările să se desfășoare cât mai lent, spre a nu putea fi legate, în niciun caz, de evenimentele ce au dus la moartea Celui de Al Nouăzeci și treilea. (Pentru a feri averea de o posibilă confiscare, din pricina activității antiimperiale a lui Pip, așa cum s-a întâmplat în alte cazuri. Numai că, în mod neașteptat, tocmai forța gloriei postume a „Înțeleptului Lombardiei și al Piemontului“ a ferit orice instanță să se mai atingă de această cauză. Cel puțin pentru o vreme.) Oricum, Simon a operat cu pricepere, în spiritul strategiei antecesorilor săi, astfel încât o parte din bogăția familiei a dispărut fără urmă. Cât și unde reprezintă întrebări la care nimeni, și cu atât

mai puțin scribul, nu poate să răspundă. Mama lui Simon n-a putut trece peste moartea soțului ei, așa că a fost luată în grijă de Bruno. Unde a vegetat până la aproape 90 de ani. Unde a trăit, fără să mai trăiască.

„După“, timpul și-a urmat cursul, iar ceasurile, impasibile, au continuat să-l măsoare. Metternich s-a întors la Viena, însă n-a mai ocupat nicio funcție publică. Görgey și-a amintit de pasiunea sa din tinerețe, chimia, și a lucrat ca persoană privată: o vreme la Klagenfurt, apoi s-a întors în Ungaria și s-a angajat în construcția căii ferate spre est. (Al Nouăzeci și patrulea a mai revenit la Castelul Bohus de la Șiria, unde baroneasa l-a primit întotdeauna ca pe un prieten de-al casei, chiar și în timp ce-și continua activitățile ei filantropice, mai degrabă pentru victimele revoluției decât pentru imperiu. Nici Antonia nu l-a putut lămuri pe Al Nouăzeci și patrulea cum de nu mai e interesat de politică Artur, adică Görgey. „Da, lucrurile sunt complicate“, a conchis generalul Simon.) Kossuth, da, Kossuth și-a continuat activitatea în speranța unui sprijin de afară, realitatea din patrie nemaidându-i speranțe, nici măcar atunci când i s-a oferit din nou un loc în parlament. L-a refuzat. Mazzini, în schimb, după ce „Republica Romană“ din Statul Papal a fost înăbușită de francezi, a plecat într-un nou exil; la Londra unde, împreună cu Lajos Kossuth, Ledru-Rollin și Arnold Ruge a întemeiat „Comitetul European“, proiectul unei Uniuni Europene *avant la lettre.*

— Unii „s-au potolit“, alții nu. Generalul Simon nu izbutea să înțeleagă cum se putea obișnui un ofițer cu hainele civile, cum putea, de pildă, acel Artur Görgey, fost șef al tuturor combatanților revoluționari maghiari, să se mulțumească să trăiască asemenea unui burghez oarecare! A unui civil obișnuit. Și alții, mulți ca el, se arătau mulțumiți doar că au scăpat cu viața.

Și cum au putut atâtea personaje importante să părăsească Viena?!

Dar el, generalul Simon? El încotro să-și îndrepte trupele?

El, generalul Simon, nu era defel dispus să renunțe nici la uniformă, nici la demnități, nici la statutul dat de casta ofițerilor superiori. Unde, în cerc limitat, toată lumea se tutuia cu toată lumea, indiferent de funcție — într-o frățietate în care demnitatea ierarhică

era subînțelesă asemenea aerului respirat —, unde exista adevărata camaraderie, iar până și cele mai mari rivalități, chiar și cele terminate cu dueluri, nu părăseau respectul reciproc. Nu ca între civili! Unde pentru o funcție se rosteau cele mai cumplite invective! Și chiar dacă și între ofițeri existau invidii — și în ce loc lipsesc asemenea semne ce definesc omul? —, bârfele și răutățile aveau o tentă specială, neîntâlnită niciunde altundeva, rămânând întotdeauna în interiorul cercului. Cum să părăsești de bunăvoie un asemenea trai? O asemenea ordine atât de riguros încetățenită?

Bilanțul de la vârsta de 33 de ani i-a spus că în privința strategiei, a „organizării", a dovedit cu prisosință că nu avea probleme. Și-a adus familia la Viena, de mama sa avea grijă Bruno, a rezolvat ca și surorile să-i fie în siguranță, a izbutit să-și facă irelevantă descendența dintr-un părinte executat pentru înaltă trădare împotriva Imperiului, și asta nu doar prin renunțarea la titlul nobiliar, ci prin retragerea definitivă de la Segrate — de unde a reușit să extragă în mod extrem de iscusit tot ce se putea extrage, lăsând la Castel doar aparența unei continuități; astfel, în ciuda renunțării formale la conducerea administrării domeniului strămoșesc, și-a asigurat un trai lipsit de griji atât pentru el, cât și pentru toți ai săi; locuia cu frumoasa sa soție și cu copiii într-o vilă cocoțată pe Leopoldsberg, având și o locuință spațioasă în buricul capitalei; mai poseda și un apartament cochet pe o stradă liniștită, un activ cuibușor de nebunii; se bucura pe mai departe de simpatia împăratului, în pofida marilor schimbări care avuseseră loc la Curte. Toată familia îi era recunoscătoare, fiind conștientă că i-a netezit drumul și că nu este dependentă de cumplitul labirint birocratic, de străbătut pentru oricine se mișca în Austria. Chiar și un personaj cu notorietatea științifică a lui Bruno, cu toate relațiile prin familiile pacienților săi din cercurile înalte, se lovea zi de zi de nenumăratele constrângeri administrative. Pe care i le rezolva în doar câteva clipe Simon. Cu alte cuvinte, Al Nouăzeci și patrulea avea totul. Ce să mai „organizeze"? Încotro să-și mai îndrepte trupele? Generalul Simon era un om de acțiune, războaiele și marile mișcări populare se epuizaseră deocamdată, să stea într-un birou nu era obișnuit, inspecțiile prin garnizoane nu le

mai făcea el, ci i se raportau doar rezultatele. Generalului Simon i se deschidea în față exact traiul pe care nu și-l putea imagina pentru energia sa: doar să se mențină pe poziții, asemenea unui castelan bogat apărându-și cetatea asediată. Pentru că lucrul acesta îl știe orice caporal: dacă nu ataci tu, trebuie să te aștepți să devii oricând, la rândul tău, ținta atacului. Așadar, iată ce-l aștepta: să joace rolul castelanului bogat, să-și păzească burta și să-și apere tot restul vieții cetatea asediată!

— O duci prea bine, îl tachina Bruno.

Ziua mai era cum era: prins cu obligațiile cotidiene, măgulit de respectul arătat oriunde, societatea de la Clubul Militar, femeile, totul îl făcea să uite. Dar aflat singur, în echipajul ce-l ducea acasă pe Leopoldsberg ori de se întâmpla să se afle noaptea fără nicio parteneră în pat, în elegantul său apartament de pe Amadeusstrasse nr. 8, simțea cum energia prea puțin cheltuită îi produce o stare de lehamite. O lehamite bună pentru un filozof. Eventual pentru Bruno. În niciun caz pentru el. Simon mormăia tot timpul. Nimeni nu înțelegea ce mormăia.

— Nu te speria, i-a spus Bruno, simțindu-l. Până și cei mai glorioși împărați romani au trecut prin *starea de otium.* De spleen. Așa ceva este pur uman și constituie una dintre deosebirile omului liber de animal.

— Da? Asta s-o spui pacienților tăi! *Stare de otium*? Stare de reverie? El, generalul Simon, nu putea să nu se gândească la ceva foarte precis. Nu la teorii! Alea-s bune pentru poeți, pentru trântori și pentru oamenii slabi. Care nu sunt în stare de acțiune. Și care de aceea sunt veșnicii perdanți. De pildă, cele două procese în care a fost implicat puteau să se termine prost. Foarte prost. Ce ar fi rezolvat cu *starea de otium*? Nimic! Trebuie să acționezi tot timpul. Procesele l-au marcat profund pe Simon. A învățat ceva din ele. Și astfel n-au mai apărut altele. Care, oricum, se pot ivi și din senin.

El, generalul Simon? El încotro să-și îndrepte trupele? Simon mormăia tot timpul. Nimeni nu înțelegea ce mormăia.

Și au început să treacă anii. Într-o zi, Al Nouăzeci și patrulea, uitându-se în oglinda mare din cristal de Veneția, a văzut că trupul lui

atât de lucrat începe să se îngraşe. Apoi, într-o primăvară, încercând o uniformă de vară, constată că pantalonii nu-l mai cuprindeau. Şi părul a început să i se rărească. La 35 de ani i-a apărut o „poiană" în creştet. Aşa l-a alintat o iubită: „În pădurea de pe capul tău s-a ivit o poiană." O iubită pe care n-a mai vrut s-o vadă, de când i-au scăpat aceste vorbe.

În societate, în vreme ce oamenii în vârstă comparau prezentul cu perioada Congresului, o parte dintre bărbaţi nu făcea decât să evoce întâmplări din vremea revoluţiei. Alţii se radicalizau, fie de partea ruşilor, fie de cea a francezilor. De unde pătimaşe discuţii în contradictoriu. Generalul Simon era cunoscut drept un fervent prorus. Şi-a făcut şi mulţi prieteni printre generalii ţarului. Lucru cunoscut la Curte. La un moment dat, a fost vorba să fie trimis ambasador la curtea ţarului. Generalul Simon a făcut tot ce i-a stat în putinţă să rămână la Viena. De ce? Şi Al Nouăzeci şi patrulea însuşi s-a întrebat de ce. Pentru că ar fi trebuit să renunţe la uniforma de general pentru o altă etichetă, s-a minţit. Pentru că părăsirea chiar şi temporară a cercurilor de la Centru s-a dovedit de atâtea ori că nu este decât primul pas spre marginalizare, şi-a mai zis. Pentru că iubea prea mult Viena, s-a justificat faţă de sine. „Pentru că ai început şi tu să îmbătrâneşti", a îndrăznit să-i spună Bruno. (Cei doi fraţi obişnuiau să se întâlnească o dată la două săptămâni, în fiecare joi. După remarca lui Bruno, Simon a pretextat că este ocupat în următoarea joi. Pe urmă, Bruno a plecat pentru un turneu de conferinţe prin ţările germane, Elveţia, Franţa şi Olanda. Când s-a întors, întâlnirile din fiecare a doua joi n-au mai continuat.)

Bun! Acum chiar că nu mai poate amâna scribul punctul în care trebuie să relateze modificarea prin care a trecut Al Nouăzeci şi patrulea. O modificare lentă, dar ireversibilă. Pe nesimţite, în viaţa sa privată, atât de puternicul general Simon a renunţat la viaţa de fluturaş, de fante, de Don Juan, în favoarea unei poze tot mai grave. La 40 de ani a început să fie strângător, la 45, chiar zgârcit. Simon mormăia tot timpul. Nimeni nu înţelegea ce mormăia. Şi, peste toate, şi-a făcut o faimă tot mai mare cum că e în stare să rezolve orice pentru oricine. O faimă reală, bazată pe nenumărate exemple

concrete. Scribul a tot amânat s-o spună: serviciile acelea le făcea pentru bani, pentru tot mai mulţi bani. Reticenţele scribului vin din teama că, de prea multe ori, tot ce descrie luminos are şi faţete întunecate. Ce figură admirabilă a fost Ambrogio al II-lea, Contele cel Tânăr, bunicul lui Simon, în relatarea scribului din capitolul despre Al Nouăzeci şi doilea! Şi cu câtă durere a trebuit scribul să lumineze şi aspectele mai puţin lăudabile ale personajului... Şi, iată, nepotul, generalul Simon, omul care putea reprezenta întruchiparea succesului pe toate planurile, îşi etalează şi el limitele! Chiar fiecare figură demnă de dat exemplu trebuie să fie demolată?

Chiar şi după ce a renunţat la conducerea formală a domeniului de la Segrate, generalul Simon era socotit unul dintre cei mai bogaţi oameni din imperiu. Dar nu mai era perceput doar drept bărbatul chipeş, strategul, caracterul intransigent, diplomatul, „Nostradamus din Viena", jucătorul inteligent în strategia vieţii, capabil să rezolve în mod drept orice problemă şi să înlăture din cale orice obstacol. La vârsta deplinei maturităţi, Al Nouăzeci şi patrulea era mai degrabă temut. O aură aproape mistică îl înconjura pe „prorocul în stare să prezică atât de exact întâmplări viitoare". Cum reuşea? Fără să-şi dea seama, lumea a început să vorbească doar în şoaptă despre el. Şi nu era doar frica din misterul esoteric, era şi o frică foarte concretă faţă de înaltul personaj, apt — contra plată — să te scoată dintr-o teribilă încurcătură şi la fel de apt să te înfunde ireversibil, dacă nu acceptai târgul. Da, acesta este punctul pe care scribul a tot ezitat să-l pomenească: generalul Simon a ajuns să se ofere singur pentru serviciile cele mai sensibile, să impună preţul şi să-l pretindă până la ultimul bănuţ. Şi cum se potrivea o asemenea conduită cu imaginea viteazului aristocrat? Cu modelul dat tinerilor? Cu idolul femeilor? (Marchiza de Lottenburg, cumnata fostului locotenent cu care maiorul Simon avusese de furcă la Graz, după ce a trecut şi ea prin patul Celui de Al Nouăzeci şi patrulea, avea să spună, cu ocazia unui bal, unui grup de prietene că irezistibilul amant se purta şi cu femeile „ca un cămătar": oferea ceva sentimente, însă pretindea înzecit de la nenumăratele sale partenere. Dar asta fusese cu multă vreme în urmă.

Despre generalul Simon n-ar mai fi avut nimeni curajul să facă asemenea afirmaţii nici măcar în şoaptă, nici măcar în cercurile cele mai restrânse. Nici măcar Lottenburg însuşi. Iar acum nu era vorba doar despre un „cămătar de sentimente"... Retras din armată cu gradul de căpitan, personalitate doar în mica sa localitate natală, cumnatul marchizei de Lottenburg n-a încetat nicio clipă să-l urască pe Simon, dar n-ar fi cutezat nici el să-şi mai aducă aminte, cu voce tare, de mărturisirea de taină a femeii. Cu voce tare nu, însă în gând n-a fost singurul care-l taxa pe general drept „cămătar". Deocamdată, doar în gând.) Menirea scribului este de a nota totul neutru, altfel, probabil că i-ar da dreptate legăturile bune şi la vedere ale lui Simon cu fiii lui Ţipor, care nu făceau decât să alimenteze acele insinuări. Aşa se face că în cercurile naţionaliste din armată şi din biserică Al Nouăzeci şi patrulea n-a mai fost niciodată văzut ca înainte. „Parcă totuşi ceva sânge evreiesc trebuie că s-a prelins şi în venele «generalului cămătar»..." Deocamdată, doar în gând.

Şi, deşi a tot amânat prezentarea demolării morale a personajului, modificarea produsă în caracterul lui Simon, scribul n-a putut s-o mai evite. S-a modificat Al Nouăzeci şi patrulea sau a avut asemenea trăsături mai de demult? Greu de spus, însă stima sinceră de care s-a bucurat multă vreme vine în sprijinul ideii că doar odată cu vârsta a devenit personajul temut şi, drept urmare, tot mai puţin simpatizat. Iar Simon a oferit mereu noi motive pentru ca acest trend să crească. Atunci când, în 1859, un tânăr reporter a trecut peste un tabu ce ţinea deja de mai mulţi ani şi a cutezat să publice un articol satiric în legătură cu corupţia din administraţia imperială, dând ca exemplu un „general cămătar", toată lumea a ştiut la cine se referea. Şi chiar dacă jurnalistul n-a pomenit vreun nume, ziarul a dat peste doar câteva zile faliment. Şi, un an mai târziu, o altă publicaţie a trebuit să-şi înceteze apariţia, în urma lansării unei caricaturi înfăţişând un ofiţer cu multe trese, purtând la brâu nu o sabie, ci un fişic uriaş de galbeni. (Nici de data aceea numele lui Simon n-a fost pomenit explicit.) Pretextul interzicerii acelei reviste naţionaliste a fost că figura în uniformă de general era reprezentată, în loc de

chipiu, cu tichie şi perciuni evreieşti: incidentul a ajuns şi la tribunal, proprietarul tipăriturii fiind acuzat că a denigrat corpul ofiţeresc.[25]

Se pare că, treptat, Al Nouăzeci şi patrulea şi-a fixat şi „încotro să-şi îndrepte trupele" şi, odată scopul găsit, talentul său strategic a ştiut să mobilizeze toate resursele pe care le vedea utile. Chiar şi dezicerea tacită de tatăl său, „Înţeleptul Lombardiei şi al Piemontului", a ştiut s-o modifice, mizând pe renumele postum al aceluia. Încercările reale de a-şi scăpa părintele de execuţie, în acea vară cumplită din anul 1849, au ieşit abia atunci la iveală, când Simon a aşteptat tot de la ruşi acelaşi ajutor pe care l-a mediat şi pentru salvarea lui Görgey. (Al Nouăzeci şi patrulea era convins şi mult mai târziu că, dacă Lombardia ar fi fost geografic mai aproape de ruşi, şi părintele său ar fi avut aceeaşi soartă ca aceea a generalului maghiar.) Şi, dacă n-a obţinut altceva din acele mişcări pe care le-a făcut la Milano, măcar a reuşit ca interminabilele procese de succesiune a bunurilor Casei Segrate să se amâne din nou şi să câştige timp suficient spre a mai putea extrage şi face dispărute şi alte valori din evidenţele în litigiu. Însă a mai născocit ceva în aceeaşi chestiune: a adus în instanţă noi martori dintre persoanele pe care Al Nouăzeci şi treilea le-a avut în preajmă şi care au declarat tot ce le-a cerut. Printre ei, Raphael, bătrânul lacheu personal al lui Pip. La fel şi fiii lui Ţipor, ai fostului administrator interimar al domeniului — cu care băieţii Celui de Al Nouăzeci şi treilea au întreţinut şi în continuare bune relaţii (ba tradiţia familiei a continuat, unul dintre ei, devenit avocat, a ajuns şi reprezentantul în afacerile generalului Simon). Şi au mai apărut şi oameni total necunoscuţi la Segrate, precum descendenţii baronului Hydfeld şi ai colonelului Jakobson — foştii parteneri de whist ai bunicului Ambrogio al II-lea din perioada londoneză, de pe Warning Street nr. 2. Şi aceştia doi au fost bine aleşi, fiind mereu în deranj material şi socotind că le-a pus Dumnezeu mâna în cap, când au văzut câţi bani pot primi pentru nişte simple declaraţii, pe care trecerea timpului le-a făcut incontrolabile.

---

[25] Peste ani, caricatura respectivă a fost reluată sub formă de afişe lipite pe zidurile Parisului, în timpul procesului căpitanului Dreyfus.

În legătură cu Segrate, Bruno ar fi avut alte interese:

— Ce se va întâmpla cu decorurile de la „Întâlnirile de la Segrate"? Dar cu cele din laboratorul-bibliotecă?

— Cine ştie..., răspundea Simon, vizibil indiferent la interesele sentimentale ale fratelui său.

— Acolo se află întreaga noastră copilărie... Dar şi istoria familiei.

Însă pe general îl interesa doar ceea ce se putea valorifica din casa-muzeu. Amintirile rămân oricum doar în noi, spunea el.

Până atunci, Simon reprezentase un idol pentru Bruno. Dar, aşa cum a mai amintit scribul, cu timpul relaţiile dintre cei doi fraţi s-au răcit tot mai mult. „Asta se datorează şi faptului că oamenii se deosebesc între ei şi prin atitudinea faţă de obiectele posedate: unii sunt strângători şi nu se pot despărţi nici măcar de lucruri ce nu le (mai) aduc niciun folos practic, ci doar pentru că ele conţin amintiri, alţii se despart foarte uşor de obiectele lor, fără niciun regret sentimental. Odată cu vârsta asemenea trăsături se adâncesc. Eu fac parte din prima categorie, Simon din cea de-a doua. Fiindcă nu simte nimic pentru obiecte, nu poate concepe că alţii pot fi legaţi de ceea ce e al lor. De aceea se poartă aşa", i-a explicat mamei, ca pentru a motiva ruptura instalată între fiii ei. De fapt, încerca să se clarifice doar pe sine. Să se mintă. Mama de mult nu-i mai urmărea spusele. „Dar, se mai întreba în gând Bruno, dacă nu are niciun sentiment pentru obiecte, simte Simon măcar ceva pentru vreo fiinţă?"

Viaţa Celui de Al Nouăzeci şi patrulea, odată ce i-a „găsit scopul", a devenit o goană tot mai accentuată după bunuri. Doar trei evenimente l-au mai distras pe Simon şi în alte direcţii: boala şi moartea soţiei sale, politica internaţională (războaiele lui Napoleon al III-lea sau aventura mexicană a fratelui lui Franz Joseph, Maximilian), şi suferinţa dobândită de propriul trup.

1. Soţia sa, „Venus din Praga" — o femeie deosebit de frumoasă, care i-a dăruit patru copii, trei băieţi şi o fată —, s-a îmbolnăvit de o maladie ciudată, care i-a afectat, încetul cu încetul, atât corpul, cât şi psihicul. I-a dispărut nu numai veşnicul zâmbet, dar şi felul de a fi i-a devenit tot mai posac, tot mai plângăcios, tot mai certăreţ. La nici 50 de ani împliniţi — era mai mare cu şapte ani decât bărbatul ei —,

din „căsnicia modernă“, desfăşurată atâta vreme, fără niciun fel de frecuşuri între soţi, n-a mai rămas decât amintirea. Când au început să-i apară şi durerile, nu s-a mai putut înţelege cu nimeni. Simon, care, în ciuda numeroaselor sale aventuri, a iubit-o sincer, a început să dea tot mai rar pe acasă. „E absolut insuportabilă şi înnebuneşte nu numai servitorii, dar şi copiii“, i s-a plâns fratelui său. Cei mai buni medici n-au reuşit s-o ajute cu mare lucru şi degradarea ei continua într-un ritm tot mai accentuat. Dar şi cu perioade de scurte remisiuni. Într-una dintre acestea, şi-a chemat soţul acasă, iar el a venit pe domeniul de pe Leopoldsberg, petrecându-se ceea ce Al Nouăzeci şi patrulea nu ar fi crezut că i se mai poate întâmpla: s-a îndrăgostit de soţia sa, dar s-a îndrăgostit lulea. Când s-au cunoscut, relaţia lor a fost mai mult rezultatul pariurilor mondene, sentimentele trăite de vânător atunci când îşi vede trofeul la picioare. (Un vânător adevărat iubeşte vânatul.) De data aceea, a iubit-o cu adevărat, i-a admirat trupul şi ceea ce făcea, precum şi modul cum făcea ceea ce făcea. Atunci, oameni la deplină maturitate, au trăit adevărata lună de miere şi s-au iubit ca doi adolescenţi. Însă fericirea aceea — pe care doar contopirea totală a unuia în celălalt o poate degaja —, n-a durat decât câteva săptămâni. Puţine săptămâni. Simptomele nesuferite ale bolii au revenit brusc. Mai acut decât oricând. Din nou, soţia lui Simon a devenit „insuportabilă“. Manifestările iubirii pătimaşe s-au transformat în aproape permanente accese de furie. Pentru prima oară în cariera sa, generalul şi-a luat un concediu. Dacă până la acea „lună de miere“ boala doar l-a agasat, făcând tot posibilul să-şi vadă soţia cât mai rar, acum suferea înţelegând că o pierde pe femeia pe care, măcar în acele câteva săptămâni, a iubit-o până la inconştienţă. Şi o pierdea cu fiecare zi ce trecea. La un moment dat, şi-a spus că ar fi mai bine să se întoarcă la Viena, spre a nu-şi altera şi amintirile minunate. După doar două zile a revenit iarăşi pe Leopoldsberg. Nu numai că a reîntâlnit o cu totul altă fiinţă, însă aceea, oricât de drăguţ încerca să fie, nici nu-l mai suporta lângă ea. În mod ciudat, el, care nu ţinea minte să fi fost respins vreodată de o femeie, n-a simţit nici jignire, nici lovitură în orgoliu. N-a simţit decât disperarea că nu putea reîntoarce fiinţa de care s-a îndrăgostit până la lepădarea de sine.

Generalul Simon a rămas două luni cu soţia sa, a suportat-o, cu toate că a devenit „tot mai imposibilă". Două luni în care n-a vrut să mai întâlnească pe nimeni altcineva. Două luni cât n-a mai văzut-o decât pe ea, pe cele două infirmiere care făceau cu schimbul zi şi noapte în odaia ei şi pe medicii veniţi — inutil —, pentru a constata mersul implacabil al bolii.

După înmormântare, a rămas într-o izolare aproape totală vreme de cinci săptămâni, iar servitorii spuneau că parcă au avut alt stăpân în perioada aceea. Pe urmă a plecat la Viena, şi-a reluat activităţile, iar când a mai sosit, foarte rar, la Leopoldsberg, era din nou vechiul „aristocrat în uniformă". Mai drept, mai distant, de-a dreptul arogant. Ar fi vândut domeniul, însă atunci ar fi trebuit să-i mute şi pe copii. Iar aceştia au protestat vehement. Cu copiii, ajunşi maturi, nu mai avea chef nici măcar să se certe.

Moise, fiul mai mare al lui Ţipor, a tălmăcit în felul poporului său starea lui Simon: rătăcind prin pustiu, evreii au fost protejaţi tot timpul de arşiţa soarelui de un nor, poporul primind tot timpul apă din izvoarele oblăduite de Miriam, sora lui Moşe şi a lui Aaron, dar când Miriam a murit, norul protector a dispărut, şi apa a dispărut şi ea.

— Aşa eşti şi tu acum, a continuat Moise, dar Dumnezeu va avea grijă de tine, la fel ca şi de poporul iudeu, trebuie doar să-I ceri şi nu să loveşti stânca, asemenea lui Moşe. Trebuie să ai încredere, l-a sfătuit, folosind drept pildă pericopa Hukat.

— Eu n-am rătăcit prin deşert! Abia acum sunt în pericol să mă rătăcesc, i s-a destăinuit Al Nouăzeci şi patrulea.

Apoi, după un an, generalul Simon a refuzat să mai vină la Leopoldsberg. Copiii, trei băieţi şi o fată, au crescut şi le-a oferit fiecăruia câte o rentă substanţială. Şi-a făcut datoria. De văzut, nu ţinea să-i mai vadă nici pe ei. Tradiţionala coeziune din familiile Celor O Sută nu o mai simţea necesară. În curând, a rupt orice legătură şi cu fratele său. Bruno şi-a călcat el pe inimă, a încercat să şi-l reapropie. Fără succes.

În taberele antagoniste din Viena, generalul Simon era recunoscut drept rusofon convins. Pentru a-i înţelege mai bine pe ruşi, le-a învăţat limba, dar s-a apropiat şi de cultura lor. A citit *Cântecul oastei*

lui Igor, dar şi epopeea naţională başkiră, *Ural Batâr*. Eroul din Urali l-a mişcat profund. Şi mai mult a fost impresionat un general al armatei ţariste că austriacul cunoştea acel epos, atât de impresionat, încât din clipa aceea l-a numit pe Simon „fratele" său şi ar fi fost în stare să-şi dea şi viaţa pentru el. Pe cât era Al Nouăzeci şi patrulea convins rusofon, pe atât era convins adversar al francezilor. În *povestea prizonierilor*, paznicii au fost francezi. Lombardia însăşi fusese ocupată de trupele lui Napoleon I, iar relatările din acea perioadă i-au marcat întreaga copilărie. Relatări în care ofensa naţională i s-a transmis pentru întreaga viaţă. Pe Napoleon al III-lea l-a antipatizat făţiş. În războiul Crimeii a încercat să convingă guvernul austriac să intervină alături de Rusia. În timpul războiului franco-prusac a fost principalul agitator împotriva Parisului. Nici pe Maximilian, fratele lui Franz Joseph, nu l-a simpatizat. Când acesta s-a proclamat împărat al Mexicului, a fost bucuros că nu-l mai vede la Curte. Iar când a venit vestea căderii şi executării lui Maximilian, împăratul Mexicului şi fratele împăratului Austriei, generalul Simon a mormăit ca de obicei:

— Lucrurile sunt mai complicate.

Dacă sentimentele sale naţionale erau sincere şi lipsite de echivoc — simpatie faţă de ruşi, antipatie faţă de francezi —, interesele sale politice au trecut peste sentimente. Pentru a-şi putea asigura un câştig din orice relaţie, a învăţat Al Nouăzeci şi patrulea, momentele tensionate sunt cele mai propice. Atunci se întâmplă ca oamenii să se simtă obligaţi să facă o mulţime de lucruri pe care în alte momente le-ar evita. Iar când acele momente trec, rămân adesea pete nedorite în biografii. Pete vizibile doar pentru un ochi bine antrenat — cu experienţă şi cu informaţii. Un război nu se declanşează decât foarte rar dintr-o voinţă unanimă. Şi autocratul Napoleon al III-lea a întâmpinat rezistenţă atât la pregătirea războiului Crimeii, cât, mai ales, la cel cu prusacii. În clipele acelea, cei ce s-au opus s-au aflat în situaţii sensibile. După eşec, lucrurile s-au inversat: cei ce i-au cântat împăratului în strună s-au găsit în dificultate. Unii au devenit ţapi ispăşitori. Generalul Simon a fost un geniu al „organizării". El a ştiut să afle dinainte ce acuzaţii vor apărea împotriva

cuiva. Iar dacă acele acuzații întârziau, le putea grăbi. Ori le putea opri. Sigur, și în timp de pace sunt posibile astfel de manevre, însă în vremuri tulburi ele parcă vin de la sine. Pentru un geniu al „organizării", asemenea tot mai temutului general Simon. (Care, dacă ar fi avut șansa unor participări directe la lupte, sigur ar fi fost deja de mult feldmareșal.) În privința afacerilor posibile de pe lângă Napoleon al III-lea, lucrurile erau clare: era vorba de franțuji, iar pe franțuji Al Nouăzeci și patrulea nu i-a putut suferi de copil. Așa că și prețurile pe care le pretindea pentru serviciile sale erau mari. În legătură cu cazurile derivate din aventura mexicană a lui Maximilian, generalul Simon trebuia totuși să țină cont că era vorba de fratele lui Franz Joseph. Da, dar și despre Maximilian se spunea că... se șoptea că... n-ar fi fost chiar fiul tatălui său oficial, arhiducele Franz Karl, ci copilul de taină al ducelui de Reichstadt, băiatul lui Napoleon I Bonaparte. Bârfa aceasta, foarte cunoscută, părea suficient confirmată de desele.ieșiri împreună ale tânărului duce cu Sophie, mama lui Franz Joseph, precum și asemănarea izbitoare a lui Maximilian cu așa-zisul Napoleon al II-lea, asemănare pe care împăratul Mexicului n-a avut-o cu nimeni din familia sa dinspre tată. Și sprijinul direct de care s-a bucurat din partea lui Napoleon al III-lea, pentru accederea sa la iluzoriul tron imperial din Ciudad de México, venea în sprijinul bârfei despre ascendența de pe linia Corsicanului. Așa că, dat fiind atât de probabilul sânge francez din venele lui Maximilian, cei serviți de generalul Simon trebuiau să plătească un preț considerabil.

Până la urmă, odată cu trecerea anilor, biroul genialului strateg, care nu fusese niciodată pe un câmp de luptă, a devenit punctul geometric cvasioficial unde oricine cu suficienți bani putea să-și rezolve orice problemă. Circula chiar și o anecdotă, desigur benignă, despre Al Nouăzeci și patrulea:

— Care este funcția pe care o ocupă astăzi generalul Simon?

— Nu știi?! Cum se poate!? Generalul Simon este portar. El deține pe pământ funcția pe care o are Sfântul Petru în cer: să deschidă sau să închidă poarta. Iar pe pământ, pentru orice serviciu, vine câte un funcționar și-ți cere să plătești taxa cuvenită.

Generalul Simon a ajuns Marele Portar al Imperiului. Ceea ce l-a făcut să organizeze un serviciu pe măsură, cu zeci de funcționari, intermediari, detectivi. Serviciu care s-a contopit cu birocrația tot mai complexă a lui Franz Joseph. Un serviciu ce costa mulți bani, dar, cel puțin în privința lui Simon, lumea era mulțumită: aveai o problemă aparent insolubilă? Știai unde să te duci s-o rezolvi. Doar bani să ai...

La Simon se venea din proprie inițiativă, alții la sugestia unor cunoscuți, însă cel mai sigur era să beneficiezi de cineva care să te introducă la domnul general. Care — nu-i așa? — era foarte ocupat. Printre acei intermediari se aflau vechile noastre cunoștințe, oameni de mult verificați; doi dintre fiii lui Țipor, urmașii partenerilor londonezi de la partidele de whist ale bunicului Ambrogio al II-lea, foarte bătrânul lacheu personal al lui Pip, dar și bărbați selectați din anturajul Celui de Al Nouăzeci și patrulea, militari trecuți în rezervă, și câțiva încă activi. (Ceea ce a produs și situații dificile: de departe, cel mai bun „intermediar“ s-a dovedit a fi Fritz Schumann, un fost subofițer. Schumann îi aducea generalului cazurile cele mai profitabile. Da, dar, în schema structurii aceleia atât de etanșe, el nu putea fi plasat deasupra unor actuali ori foști ofițeri. Respectarea necondiționată a ierarhiilor a rămas unul dintre principiile de viață constante în conduita lui Simon.)

La Simon veneau oameni cu probleme reale, dar și tot soiul de arivişti. „Întotdeauna se mai găsesc destui naivi de muls...“

Scribul a notat că, în 1847, Al Nouăzeci și patrulea a fost trimis în fața Curții Marțiale nu pentru o femeie, ci chiar sub acuzația de corupție. Și asta fiindcă în imperiu era liniște, spre deosebire de alte locuri tot mai apropiate. Unde e „liniște“, e loc pentru tot felul de procese. În imperiu era iar liniște, dar nimeni nu-și mai putea măcar închipui că generalul Simon ar putea fi trimis din nou în judecată.

Sărbătorirea celei de a cincizecea aniversări a zilei sale de naștere a fost una rea pentru Al Nouăzeci și patrulea. S-a întâmplat ca 1867 să fie un an plin de evenimente: Franz Joseph s-a încoronat rege al Ungariei, doar cu câteva zile înainte ca fratele său, Maximilian, să fie executat în Mexic; țarul Alexandru al II-lea a vândut Alaska

americanilor; Otto von Bismarck a devenit cancelar federal; August Bebel și Wilhelm Liebknecht au fost primii social-democrați în Reichstag; Karl Marx a publicat volumul întâi din *Capitalul*; turcii au părăsit orașul Belgrad; al cincisprezecelea (ultimul) șogun, Tokugawa Yoshinobu, a renunțat la putere (dar asta se petrecea departe, foarte departe, undeva în Japonia). Și toate astea și încă multe altele în 1867.

Zilnic au apărut știri extrem de importante, multe despre care nici nu s-a bănuit că vor avea efecte decisive pentru viitor, pentru milioane de oameni. De obicei, ceea ce interesează pe fiecare cel mai mult sunt întâmplările pe plan personal. Al Nouăzeci și patrulea a împlinit 50 de ani, Al Nouăzeci și cincilea, 30. Amândoi în aceeași zi. Până nu de mult, data aceea făcea ca toată familia să se reunească pentru dubla aniversare pe Leopoldsberg. După moartea soției, Simon a preferat scurte întâlniri într-unul dintre separeurile din Altwienerhof sau Zum Weissen Rauchfangkehrer. Dar una dintre aceste întâlniri s-a terminat cu o ieșire nervoasă a generalului: la invitația cu ocazia împlinirii unei jumătăți de veac, Simon n-a primit niciun răspuns de la niciun membru al familiei. Așa că a sărbătorit într-un cerc de generali și de alți ofițeri superiori. Gândind la familia sa, și-a spus asemenea tuturor marilor ambițioși dezamăgiți: „Nu m-au meritat!“ Dar când a mai aflat că, în timp ce el primea toasturile pe Ring, fiul său cel mai mare fusese sărbătorit cu fast pe domeniul de pe Leopoldsberg, că până și Bruno fusese invitat acolo (!), ca și rudele din Italia (!!), iar el — tocmai el! — fusese ignorat, i-a scris Celui de Al Nouăzeci și cincilea o scrisoare în care n-au existat urările tatălui pentru fiu cu ocazia celei de a treizecea aniversări, ci reproșuri dintre cele mai severe. Din nou, n-a primit niciun răspuns, în schimb a suferit un atac cerebral.

Generalul Simon a zăcut mai multe zile între viață și moarte, dar medicii și constituția sa robustă l-au salvat. A rămas cu o hemipareză, fostul atlet ajungând să-și tragă cu greu după el partea stângă a trupului. Întreg restul vieții. Cu toate acestea, a încercat să revină la serviciu, precum și la vechile sale îndeletniciri. După mai puțin de o lună, a fost nevoit să renunțe.

Nu şi la uniformă. Retras în apartamentul său de pe Amadeusstrasse, ieşea doar seara. Când s-a auzit că şi-a mai revenit din boală, oamenii au încercat să-l caute acasă. Oameni cu probleme, oameni dornici de a nu pierde o relaţie importantă. Neobrăzare! Să-l deranjezi acasă pe generalul Simon fără să fii invitat?! Bineînţeles că aşa ceva nu se cuvine! Bineînţeles! Solicitanţii au fost întorşi de la poartă. Aşa că au renunţat să-l mai caute pe generalul Simon la domiciliu. Pentru o vreme, a încercat noi experienţe cu femei şi, chiar şi infirm, partenerele nu i-au lipsit. Însă plăcerea nu mai era nici pe departe aceeaşi. Nici recepţiile şi veşnicele baluri vieneze nu-l mai satisfăceau. De ce să se mai arate în public? Pentru ca lumea să se holbeze la el ca la urs? „Un general ce abia mai poate să umble...!"

I-a mai rămas armata de informatori Dar solicitările de a rezolva câte o problemă sensibilă au devenit tot mai rare. Tot mai rare. Feţele care nu se văd, se uită! „Întotdeauna se mai găsesc destui naivi de muls!", doar că pentru asta trebuie să fii la locul potrivit. Al Nouăzeci şi patrulea era tot mai rar la locul potrivit. Până n-a mai fost deloc.

Nici la Curte nu prea mai era solicitat. Pentru a se oferi el, era mult prea orgolios. Generalul Simon nici n-a demisionat, nici nu s-a pensionat, nici n-a fost revocat. Revocat din ce funcţie? Postul său nu era trecut pe niciun stat de funcţiuni. Cu toate că primea un salariu foarte mare. Şi banii aceia i-au venit în continuare, chiar şi atunci când dădea tot mai rar pe la birou. Tot mai rar. Salariul îi venea în continuare, subordonaţii îi erau la serviciu, de parcă şeful n-ar fi lipsit nicio clipă. Asta l-a supărat şi mai tare. Cum, adică treburile se desfăşurau cu el sau fără el la fel?! Dar cui să-i spună aşa ceva? Şi ce să facă? Să renunţe la retribuţie? De ce să renunţe la retribuţie? Pe cine ar impresiona asta? Treburile din serviciul său se desfăşurau cu el sau fără el la fel! Dacă şi-ar da demisia, n-ar face decât să arate că prezenţa lui este absolut inutilă! „Lucrurile sunt mai complicate", a conchis generalul în faţa lui Alois, bătrâna sa ordonanţă. Care n-a înţeles la ce se referea şeful său, dar n-a pus nicio întrebare: o ordonanţă nu trebuie să ştie tot; o ordonanţă nu trebuie decât să asculte!

Al Nouăzeci şi patrulea nu mai ieşea decât seara din apartamentul său de pe Amadeusstrasse. Unde, după primele încercări nereuşite de a fi contactat, nu l-a mai căutat nimeni. Al Nouăzeci şi patrulea n-a mai ieşit decât seara din apartamentul său de pe Amadeusstrasse. În copilărie a avut o premoniţie: se vedea (la fel ca un personaj povestit şi nu văzut) plimbându-se, seara târziu, pe malul râului, infirm şi cu un câine uriaş în lesă. O apariţie înspăimântătoare.

Timp de aproape cincisprezece ani, Al Nouăzeci şi patrulea, mereu în uniformă de general, târându-şi un picior şi însoţit întotdeauna de un câine uriaş, putea fi întâlnit, seară de seară, plimbându-se pe malul râului. Dar mai bine nu-l întâlneai: era o apariţie ce putea speria pe oricine.

Într-o noapte, din toamna târzie a anului 1881, un bărbat robust îmbrăcat în uniformă de general a fost găsit prăbuşit pe malul râului. Un câine uriaş îl păzea. Poliţia chemată a avut de furcă pentru a putea lua trupul încă viu de acolo. Corpul căzut purta uniformă de general, iar uriaşul animal nu lăsa pe nimeni să se apropie. A reieşit că era vorba de generalul Simon.

Al Nouăzeci şi patrulea a murit în aceeaşi dimineaţă — în prezenţa medicului, a lui Alois şi a câinelui. Ultimele-i cuvinte au fost: „Nu m-au meritat!“

Timp de aproape cincisprezece ani, Al Nouăzeci şi patrulea, mereu în uniformă de general, târându-şi un picior şi însoţit întotdeauna de un câine uriaş, putea fi întâlnit, seară de seară, plimbându-se pe malul râului. Dar mai bine nu-l întâlneai: era o apariţie ce putea speria pe oricine.

AL NOUĂZECI ȘI CINCILEA
— Mediumul Raul-Olfert —

(1837–1871)

Copacul scorburos, „călugărul roșu“, *Mănușa* lui Schiller și știrea secolului

SCRIBUL SE ÎNTREABĂ, TOT MAI OBSESIV, cât a mai rămas din pielea sa de șagri și, cu cât se apropie mai mult de finalul poveștii Celor O Sută, cu atât este mai îngrijorat că n-o să aibă răgazul de a pune și ultimul punct. În fond, moartea poate veni la orice etate, însă, în mod firesc, ea dă mai mult târcoale oamenilor în vârstă. Aceștia ajung să se teamă de orice telegramă, de orice telefon neașteptat, presimțind o nouă rarefiere în rândurile congenerilor lor. Așa simt cei mai mulți oameni, pe măsură ce îmbătrânesc. Iar faptele îi confirmă.

Nu aceeași stare o au cei aflați în puterea plinei maturități. Ei primesc orice știre în legătură cu un deces drept ceva uimitor, neașteptat, ceva ce le poate afecta profund viața, dar ceva ce nu i se poate întâmpla decât altcuiva, fiind convinși, în adâncul sufletului, că lor nu le poate încă veni rândul. (Ceea ce-i ridică scribului întrebarea: cât de unitară poate fi viziunea cuiva care a început o întreprindere „în puterea deplinei maturități“ și o continuă târziu, în amurg?[1])

---

[1] Iată, au trecut peste douăzeci și șase de ani și jumătate de când a început scribul să redacteze saga Celor O Sută: avea atunci 40 de ani și opt cărți tipărite. Acele cărți au fost o școală absolut necesară, fără de care nu ar fi putut începe lunga povestire. Însă vor mai fi el, gândirea sa, scrisul său, concepțiile sale compatibile cu cel ajuns la vârsta de 66 de ani? Dar, poate, cu cel ce va împlini 68? Cât din ele vor mai aparține de la Primul până la Cel de Al o Sutălea aceleiași persoane?

De pildă, în 1881, când generalul Simon a fost găsit căzut fără cunoştinţă pe malul Dunării, apărat doar de dulăul său înspăimântător, la aflarea veştii că apoi generalul a murit în scurtă vreme, Al Nouăzeci şi şaselea, nepotul Marelui General, avea 27 de ani. Soţia sa a povestit, mai târziu, că bărbatul ei a primit ştirea mai mult mirat decât impresionat:

— Pe malul fluviului?! Cum se poate?! Pe malul Dunării? Ca să vezi... În fond, avea deja 64 de ani...

Biografia Celui de Al Nouăzeci şi cincilea se poate împărţi în patru naraţiuni aparent distincte. De fapt, în patru şiruri de întâmplări, sprijinindu-se unele pe celelalte.

Prima naraţiune

Al Nouăzeci şi cincilea a devenit vienez.[2] Pe Leopoldsberg, în apropiere de capitala imperiului, se afla un schit în jurul căruia au circulat numeroase legende. Băiatului de 11 ani, unele dintre acele legende i-au inspirat o spaimă cumplită, iar abatele Luscher, mentorul său, părea să fie cu atât mai încântat, cu cât povestirile sale stârneau mai multă groază. Uneori ieşea cu copiii în pădure, iar, de se nimerea o zi înnorată, se retrăgeau cu toţii în gura unei peşteri şi,

---

[2] Să ne aducem aminte că Simon „şi-a adus familia, tot ce putea muta de la Segrate, a cumpărat domeniul de pe Leopoldsberg, şi-a adus şi funcţionarii fideli, şi servitorii credincioşi, i-a plasat pe toţi în locurile cele mai folositoare, a lăsat doar un singur bărbat de încredere la Castel, pe unul dintre fiii lui Ţipor, cu scopul de a tărăgăna cât mai mult procesele de succesiune. Nu de alta, dar era bine ca schimbările să se desfăşoare cât mai lent, spre a nu putea fi legate, în niciun caz, de evenimentele care au dus la moartea Celui de Al Nouăzeci şi treilea. (Spre a feri averea de o posibilă confiscare pentru activitatea antiimperială a lui Pip, aşa cum s-a întâmplat în alte cazuri. Numai că, în mod neaşteptat, tocmai forţa gloriei postume a «Înţeleptului Lombardiei şi al Piemontului» a oprit orice instanţă să se mai atingă de această cauză. Cel puţin, pentru o vreme." Spiritul revoluţionar şi unificarea Italiei l-au repus pe Pip pe cele mai înalte culmi de eroism, iar acel Ţipor rămas la Segrate n-a avut o misiune foarte grea. Asta în vreme ce pe Leopoldsberg era mult de lucru, iar administrator era... un alt Ţipor.)

pe măsură ce cerul se întuneca, ochii părintelui începeau să scânteieze. Şedeau în cerc, care unde se nimerea, şi-şi deschideau pacheţelele cu gustarea pregătită cu grijă — aceeaşi pentru fiecare învăţăcel. (Stăpânul avea convingeri democratice, aşa că a poruncit ca urmaşii săi să fie trataţi la fel cu odraslele servitorilor. Nu numai la Leopoldsberg funcţiona o asemenea practică, până şi fiilor suveranilor li se organizau clase cu elevi aleşi din toate păturile sociale, pentru ca viitorul autocrat să cunoască din timp mentalităţile viitorilor săi supuşi. Şi să le poată controla.)

Iniţial, copiii au aşteptat cu nerăbdare acele lecţii în mijlocul naturii. Disciplina severă din sala de clasă era mai relaxată în pădure, iar abatele Luscher era un bun cunoscător al faunei şi al florii şi, pe deasupra, un excelent povestitor. El nu i-a învăţat doar să deosebească plantele unele de altele, să le deprindă denumirile latineşti şi cele populare, să afle care dintre ierburi putea fi folosită în bucătărie şi care în scopuri medicinale. Pornind de la etimologia cuvintelor, eruditul teolog putea dezvolta mituri legate de fiecare tip de buruiană, de fiecare fruct, de fiecare arbore. Multe dintre acele istorii le asocia vieţilor unor sfinţi, însă erau şi povestiri despre fapte ale eroilor populari proveniţi din persoane laice.

Într-o zi, abatele Luscher tocmai le povestise copiilor despre nemurirea sufletului. Abatele Luscher fusese francmason, iar masonii afirmă, încă de la iniţierea în ordin, că ei cred în ipostaze şi în viaţa veşnică. Aşa că le-a dezvoltat elevilor săi ideile orfice şi platoniene, „toate preluate de la Pitagora, poate primul mason". (Fără să facă mare caz, Simon a trecut la cultul evanghelic, aşa că îşi putea permite printre angajaţii săi şi un cleric mason. De la care a aşteptat multe, dar de la care a primit puţin din ceea ce a sperat... În special, l-a dezamăgit că educatorul n-a reuşit să facă din fiul său mai mare un personaj disciplinat, apt să acţioneze necondiţionat în „Marele Angrenaj", cum a denumit Al Nouăzeci şi patrulea ansamblul comandamentelor naţionale.)

— Traiul nostru lumesc fiind doar o punere la încercare, adevărata viaţă începe atunci când închisoarea trupului este îndepărtată. Când începe adevărata viaţă?

— ?!

— Când? Când?? V-am spus, acum două secunde, când: atunci când dispare închisoarea trupului. Prin urmare, când începe adevărata viaţă?

— Atunci când dispare închisoarea trupului, au răspuns copiii în cor.

— Când?

— Atunci când dispare închisoarea trupului, au răspuns iar copiii în cor.

— Aşadar, când?

— ?!

— Când murim.

Băieţii nu prea înţelegeau cum de viaţa începe cu moartea, deoarece ştim cu toţii tocmai că moartea este cea care încheie viaţa.

— Dar Dumnezeu, în marea Sa bunătate, nu ne judecă o dată şi pentru totdeauna pentru faptele noastre dintr-un singur trai pământesc, ci ne oferă şi alternativa de a ne îndrepta în timpul celorlalte ipostaze ce ne sunt date, după ce o vreme ne odihnim după ultimele încercări. Aceasta este o mare şansă, însă noi nu trebuie să ne bazăm numai pe atât, ci să ne străduim să nu avem nevoie să ne prezentăm la un nou examen, să ne purtăm cum se cuvine de fiecare dată. Căci fac o mare eroare cei ce se încredinţează că au dreptul să greşească în viaţa prezentă, fiindcă oricum vor mai primi o nouă ocazie, pentru a-şi repara rătăcirile în următorul trup!

Copiii şedeau în cerc, în jurul învăţătorului lor, şi muşcau din mâncarea adusă pentru dejun.

— Văd că nu mă urmăriţi, s-a înfuriat abatele. Iniţial îşi scosese şi el pacheţelul său — identic celui al băieţilor —, dar l-a pus la o parte, nedesfăcut. (Trebuia să fie explicit!) Să luăm exemplele din jurul nostru! Vă rog să fiţi atenţi şi să lăsaţi pentru mai târziu mâncatul! Să luăm exemplele din jur! Ce avem aici?

— Un copac.

— Ce fel de copac?

— Un pin.

— Aşa. Dar aici?

— Un tufiş.

— Acesta este un alun sălbatic. Aşa. Şi arborele şi tufişul sunt fiinţe vii. Chiar dacă nu se deplasează din loc, se dezvoltă din sămânţa lor, cresc, dau roade şi, după o vreme, se usucă... Ă? ... Ăăă?

— Mor, a răspuns un copil.

— Da, aşa spunem. Când vorbim între noi. Dar ia uitaţi-vă şi aici! Vedeţi gângania aceasta? Păi, n-aţi fost atenţi, ea s-a speriat şi a fugit.

— Eu am văzut-o, a protestat un alt copil.

— Bine. Şi gângania aceea zicem noi că este tot vie. Ca şi pinul, ca şi alunul sălbatic. (Aici abatele a făcut o scurtă pauză, gândind dacă să le spună şi numele latineşti ale acelor plante şi al acelei insecte. „Mai bine nu! Cel puţin, nu acum! Rămânând la «gânganie», copiii au să-şi aducă aminte mai uşor ceea ce le explic.") Şi ca şi alte animale. Şi ca şi oamenii.

— Dar ce, şi pinul, şi alunul sălbatic au suflet?

— Au. De te apropii cu toporul de un copac, el scoate sunete, ca şi cum s-ar văita.

— Eu am fost cu tata la pădure după lemne şi n-am auzit niciodată aşa ceva!

— Înseamnă că n-ai fost suficient de atent. Şi, deoarece pregătise de acasă demonstraţia, Luscher, gesticulând cu o creangă şi lovind tufişul, a scos dintre crengi leşul unei veveriţe. Vedeţi? Sufletul acestui animal nu se mai află în corpul ce se va descompune în curând. Unde se va duce acel suflet?

— ?!

— Peste o vreme, poate într-un alt animal ori poate într-o plantă, asemenea acestui pin sau a acestui tufiş.

— El... sufletul veveriţei ştie unde va merge?

— Ce?! Tu ai habar în ce corp ţi-a fost sufletul înainte? El nu ştie nici unde va merge şi nici în ce corp a fost. El, sufletul, trebuie s-o ia mereu de la început, pentru a demonstra că poate duce o viaţă fără cusur. Căci, până atunci, va fi supus la noi şi noi încercări. Aşa că vă spun încă o dată: încercaţi să vă purtaţi aşa cum trebuie acum, după această moarte veţi fi vii!

Copiii au rămas tăcuţi, cu privirile în gol. Semn că încă n-au priceput, şi-a spus Luscher, hotărând să reia lecţia mai târziu.

— Acum, puteţi mânca! Şi abatele a împins înapoi, printre crengi, trupul animalului mort.

Al Nouăzeci şi cincilea a gândit chiar invers decât ceea ce ar fi nădăjduit clericul din partea sa: „Dacă mâine voi fi poate un pin, un tufiş, o gânganie ori o veveriţă, măcar cât sunt om să fac ce-mi place."

Ca să fie mai convingător, la următoarea ieşire în natură abatele Luscher şi-a propus să-şi sperie puţin elevii. „Nimeni n-a putut fi vreodată convins să facă bine dacă n-a fost speriat cu o posibilă pedeapsă."

— Vedeţi acest copac? Uitaţi cât este de scorburos! Şi cât este de putred... Dar de căzut, tot nu cade. Încă! El rămâne să mai sufere pentru greşelile sale.

— Ce greşeli?!

— Greşelile pe care le-a făcut cât a fost copac şi înainte de a fi fost copac.

— Ce a fost copacul acesta înainte de a fi fost copac? După culoare, eu cred că înainte de a fi fost copac, a fost şopârlă.

— Tu n-ai de unde să ştii asta! Poate că a fost un om rău, după cum trebuie să se chinuiască arborele acum.

— Păi, dacă i s-a dat o nouă şansă, ce fapte bune ar fi putut face acum, cât e copac?

— Toate fiinţele pot face fapte bune: sunt nenumărate pilde, în care ni se povesteşte cum un peşte mare a salvat un prunc gata de a se îneca, cum un lup a avut grijă de un alt prunc, de unul rătăcit în pădure. Chiar nu de mult, ziarele au relatat un asemenea caz. Ori, de pildă, cum un copac a oferit refugiu unui bărbat încolţit de animale sălbatice gata să-l sfâşie.

— Nu toţi copacii au o asemenea şansă! Dacă nu-şi găseşte nimeni adăpost în coroana lor, ce vină au ei? a exclamat Al Nouăzeci şi cincilea. Copacul acesta poate că n-a avut niciun prilej de a face nici fapte bune şi nici fapte rele. Iată o ipostază fără niciun rost!

Faţa abatelui Luscher se făcu roşie ca para focului. Fiul stăpânului nu i-a fost prea drag încă de la prima lor întâlnire. Însă cum taică-său

era cel ce-l plătea, trebuia să-şi ascundă antipatia. Uneori nu reuşea. Pe urmă îi părea rău.

— Eşti un copil obraznic şi înfumurat! Cine te închipui tu, ca să poţi pune la îndoială ordinea lucrurilor?

— Dar de ce nu admiteţi că acest copac s-ar fi putut să nu aibă nicio şansă de a face nici rău şi nici bine?

— Crezi că degeaba îi este tulpina atât de bolnavă? Lucrurile acestea nu pot fi înţelese cu una, cu două! Trebuie mai înainte să crezi, pe urmă să înveţi şi abia pe urmă ai să şi pricepi. Acesta este drumul înţelepciunii! Care este drumul înţelepciunii?

— Să crezi, apoi să înveţi şi abia pe urmă să pricepi, au repetat copiii formula ce le fusese spusă de nenumărate ori.

— Sau să luăm un alt copac! Unul sănătos de tot! Care o fi făcut fapte bune sau nu, însă care ajunge să fie doborât de securea unui ţăran chiar atunci când este mai impunător, s-a încăpăţânat Al Nouăzeci şi cincilea.

— Şi tata a tăiat un asemenea copac, a întărit un alt copil, şi nu am auzit arborele plângându-se.

Din roşie ca flacăra, faţa abatelui a devenit neagră. Nemaiputându-se stăpâni, s-a îndreptat direct spre Al Nouăzeci şi cincilea cu intenţia clară de a-l pocni. Pe urmă i-a venit mintea la cap, mulţumindu-se doar să-i dea o palmă colegului fiului stăpânului.

— Asemenea acestui copac plin de scorburi veţi fi şi voi, dacă veţi continua să vă purtaţi în asemenea hal!

Ameninţarea a avut efect. Copiii — chiar şi Al Nouăzeci şi cincilea — au ţinut minte imaginea aceea din copilărie şi, mai târziu, atunci când sufereau un eşec, se vedeau asemenea arborelui pe jumătate putrezit. Şi lucrurile nu stăteau deloc bine: dacă bietul copac n-a avut, poate, nici şansa de a face bine şi nici şansa de a face rău, ei au avut acel privilegiu. Al Nouăzeci şi cincilea regreta că nu l-a întrebat pe abatele Luscher dacă Dumnezeu i-a dat şi regnului vegetal liber-arbitru. Oare ce i-ar fi răspuns?

Şi n-a fost copacul găunos singura amintire copleşitoare din conştiinţa acelor copii. „Pe Leopoldsberg, în apropiere de Viena, se afla

un schit în jurul căruia circulau numeroase legende. Băiatului de 11 ani, unele dintre acele legende i-au inspirat o spaimă cumplită, iar abatele Luscher părea să fie cu atât mai încântat, cu cât povestirile sale stârneau mai multă groază“ a anticipat neîndemânatecul scrib.

Schitul era locuit de un călugăr singuratec, pe care puţină lume putea spune că l-a văzut acolo. Sau altundeva. Sau cum arăta. Cei ce totuşi l-au întâlnit susţineau că era foarte înalt şi îngrozitor de slab — „Păi, din ce să se îngraşe acolo, în codru?“ —, alţii ziceau, dimpotrivă, că monahul era scund, aproape un pitic. Însă toţi erau de acord că avea părul şi barba roşie, o barbă ce-i acoperea întreaga faţă, de parcă ar fi purtat mască. De aceea i se spunea „călugărul roşu“. (A mai existat un zvon, potrivit căruia acea fiinţă nici măcar nu era bărbat, ci un animal învelit într-o rasă fără culoare, de murdară ce era. Însă acea spusă a fost demontată total de cei ce au reuşit să stea de vorbă cu monahul, care, chiar de nu avea decât o voce cu un timbru ciudat, era, cu certitudine, om.)

Iar neîndemânatecul scrib a anticipat şi faptul că abatelui Luscher „fiul stăpânului nu i-a fost prea drag încă de la prima lor întâlnire. Însă cum taică-său era cel ce-l plătea, trebuia să-şi ascundă antipatia. Uneori nu reuşea. Pe urmă îi părea rău“. Aşadar, abatele Luscher trebuia să-şi ascundă antipatia, ceea ce nu l-a împiedicat să-l pedepsească altfel pe Al Nouăzeci şi cincilea. În stilul său, stârnindu-i groaza.

Într-una dintre excursiile prin pădure, fiul stăpânului, nu întâmplător împreună cu anumiţi doi prieteni — desigur, cei mai obraznici dintre copii! —, s-a rătăcit de grup. Şi, ca şi în întâmplarea cu veveriţa moartă din tufiş, şi de data asta Luscher s-a dovedit un regizor foarte îndemânatic: era, din nou, o zi înnorată de toamnă şi, aşa cum era de aşteptat, s-a pornit ploaia. Cei trei copii au nimerit în apropierea schitului „călugărului roşu“ şi, cu inima bătându-le puternic, au pătruns în încăperea singuratecă. Unde nu se găsea niciun fel de mobilă, nici măcar un pat adevărat, ci doar un culcuş din crengi şi frunze, acoperit parţial cu o zdreanţă întunecată, iar, într-un colţ, un blid. Atât! Dar măcar locul era bine acoperit şi cei trei au reuşit să nu se ude de ploaia ce cădea în rafale printre copaci. Inimile le băteau

cu putere copiilor, însă erau mulțumiți: spiritul de aventură al vârstei le era pe deplin satisfăcut. Până ce...

Până ce și-a făcut apariția monahul. Apariția sa s-a petrecut fără ca oaspeții schitului să-l fi simțit intrând: a apărut brusc, părând ireal, parcă născut direct din perdeaua de ploaie. Niciun zgomot, nicio adiere, nimic nu i-a anunțat sosirea. Din cele povestite de către cei ce spuneau că l-ar fi întâlnit, „călugărul roșu" nu s-a purtat niciodată agresiv. Doar că simpla lui apariție era suficientă pentru a stârni groaza: fața îi era acoperită în întregime de barba roșie, asemenea unei blăni, de nu i se vedeau nici pomeții obrazului, nici măcar fruntea, ci i se întrezăreau doar ochii. Iar când a rostit și primele cuvinte, cu vocea lui stranie, cu numeroasele falseturi — probabil fiindcă nu era obișnuit să vorbească — băieții s-au înghesuit unii în alții.

„Ce animal o fi fost monahul în ipostaza precedentă, s-a gândit Al Nouăzeci și cincilea, încercând să găsească, la repezeală, un animal cât mai puțin feroce. Poate o vulpe, după culoarea părului." Dar și-a amintit imediat că, tocmai în zilele acelea, o vulpe turbată dăduse iama în satul de lângă proprietatea tatălui său și că, până să reușească țăranii s-o ucidă, a omorât mai multe animale, dar și o femeie și un copil.[3] Arătarea nu era nici atât de înaltă cum li s-a părut unora și nici atât de scundă cum li s-a părut altora, însă era, într-adevăr, așa de subțire, încât aveai impresia că în veșmântul murdar nu se ascunde niciun trup. „Călugărul roșu" parcă nici nu era tridimensional. Nici față de cei trei copii ființa aceea nu a arătat semne de agresivitate. Și totuși simpla ei apariție, adăugată la poveștile sătenilor, i-a înspăimântat suficient.

Câteodată, se întâmplă ca momentele cele mai disperate să elibereze din noi energii nebănuite. În timp ce apariția li se adresa cu vocea ei când înaltă, când joasă, iar băieții nu erau în stare, probabil și din pricina groazei, s-o înțeleagă, fiul stăpânului a apucat o ramură groasă de pe jos și a țipat:

---

[3] Poate de aceea i-a și venit în minte asemănarea cu vulpea: pentru că groaza din ultimele zile se asocia tocmai cu o vulpe.

— Dacă îţi închipui că poţi să ne faci vreun rău, te înşeli! Noi suntem trei, iar tu nu eşti decât unul singur!

Şi s-a aruncat înainte.

Călugărul, „subţire ca o foaie de hârtie", trăind mult în sălbăticie, învăţase să se apere. Dintr-o singură mişcare a evitat atacul, iar Al Nouăzeci şi cincilea a căzut, lovindu-se cu capul de pământ. Apoi şi-a pierdut cunoştinţa.

S-a trezit în patul de acasă, după ce a aiurat vreme de două zile. În cea de a treia, abatele Luscher a venit în odaia sa şi i-a povestit ce s-a întâmplat: „călugărul roşu" nu a pricinuit niciodată vreun rău cuiva, iar tânărul elev n-a găsit ceva mai bun de făcut decât să-l ameninţe şi să-i adreseze vorbe pe care clericul nu-şi putea permite să le repete. (Al Nouăzeci şi cincilea nu-şi amintea acele invective, însă cei doi băieţi, cu care fusese împreună în schit, au confirmat, cuvânt cu cuvânt, spusele abatelui. Poate că i-a pus Luscher să înveţe ce trebuiau să povestească, cine ştie? Păi, Luscher, după ce a părăsit catolicismul, nici nu mai era abate, chiar dacă pretindea, şi pe mai departe, acea titulatură!) Multă lume n-ar fi suportat asemenea jigniri, continuă învăţătorul povestirea. Asemenea jigniri, în prezenţa unor martori! Doar faptul că mentorul ştia, de la început, că nu este niciun pericol, l-a făcut să nu-i fie frică pentru copiii de care răspundea.

— Eu răspund cu capul pentru integritatea voastră, iar voi vă purtaţi mereu ca nişte nerecunoscători! Şi nu altfel te-ai purtat şi tu cu acel om nevinovat. Aproape un sfânt! După ce l-ai insultat în cel mai josnic hal, el ţi-a arătat şi ţie, şi tovarăşilor tăi, că ar fi putut să facă orice ar fi vrut cu voi, dar, în loc de aceasta, v-a adus pe toţi la mine, care eram cu ceilalţi copii, în imediata voastră apropiere. Că prea mult nu poţi lăsa singuri nişte pezevenchi asemenea vouă! Iar pe tine, cât eşti de greu, mi te-a adus chiar în braţe, că erai leşinat de frică.

Şi ceilalţi doi băieţi au povestit în mod asemănător scena, însă au mai adăugat că, atunci când „călugărul roşu", cel „subţire ca o foaie de hârtie", l-a ridicat pe Al Nouăzeci şi cincilea de jos, l-a ridicat mai înainte sus, deasupra capului, şi l-a ţinut aşa vreme de mai multe clipe — de parcă ar fi avut în mâini un fulg. Copiii, martori

neputincioşi, au fost convinşi că monahul va izbi de ţărână cu prietenul lor şi-l va face una cu pământul. Şi în mod sigur că ar fi putut, dacă ar fi vrut, au mai afirmat ei fără ezitare. Iar după ce Al Nouăzeci şi cincilea l-a atacat, aşa cum l-a atacat, nici nu s-au aşteptat la altceva! Dar cu ei ce s-ar fi putut întâmpla? Deşi ar fi avut tot dreptul să-l facă una cu pământul pe băiatul acela atât de obraznic şi neprevăzător, „călugărul roşu“ l-a luat în braţe şi l-a adus cu multă grijă exact la abatele Luscher, aflat cu ceilalţi copii în imediata apropiere a schitului.

Învăţătorul era încredinţat că deviza sa, după care „nimeni n-a putut fi vreodată convins să facă bine dacă n-a fost speriat cu o posibilă pedeapsă“, va opera educaţional şi în acel caz. Într-adevăr, ca şi „pedeapsa copacului găunos“, nici schitul „călugărului roşu şi subţire ca o foaie de hârtie“ nu i-a ieşit vreodată din minte Celui de Al Nouăzeci şi cincilea. Numai că scenelor atât de bine regizate de abatele Luscher le-a dat o aplicaţie cu totul diferită faţă de intenţiile mentorului. Cu totul diferită...

Şi mai târziu, şi mult mai târziu, Al Nouăzeci şi cincilea a dat mai multe pilde din ceea ce a înţeles el din întâmplarea aceea. Când a citit şi poemul *Mănuşa* al poetului şi dramaturgului Friedrich von Schiller, cele două personaje, „călugărul roşu“ şi mândrul cavaler din poezie s-au unit într-un singur model, cu care a încercat să epateze de mai multe ori: fiul generalului Simon a înscenat situaţii în care să-şi arate, în aceeaşi măsură, mărinimia şi dispreţul faţă de rivalii săi. Şi poezia lui Schiller a interpretat-o în felul lui...

La vârsta de 23 de ani, bărbat căsătorit, revenit pentru puţin timp la Viena, la biroul său de la bancă, s-a îndrăgostit de o tânără logodită cu un locotenent din subordinea tatălui său. Văzând că-i face avansuri inutile domnişoarei, a răpit-o în stilul romanelor la modă, a dus-o cu forţa într-unul dintre multele chioşcuri bine ascunse în întinsa grădină a domeniului de pe Leopoldsberg, i-a smuls hainele de pe ea, după care... fără s-o atingă, a aşteptat ca ea să se îmbrace, i-a spus cum poate să ajungă la portiţa din spate, unde o aştepta o birjă. Vizitiul a primit ordin s-o ducă înapoi la Viena, de asemenea,

să-i dea și o bijuterie destul de scumpă. De incidentul acela n-a aflat nimeni, femeia a refuzat cadoul, iar Al Nouăzeci și cincilea s-a simțit satisfăcut că a putut să arate că e capabil de orice, dar că este prea nobil pentru a face un lucru urât. (Iar fosta domnișoară i-a povestit, mult mai târziu, doar celei mai bune prietene scena aceea de demult, ce spaimă cumplită a tras, dar și regretul că nebunul tânăr nu și-a dus până la capăt acțiunea. Nebunul tânăr pe care nu l-a uitat niciodată.)

Patru ani mai târziu, eram deja prin 1864, în ciuda bunelor relații păstrate de familia sa, vreme de generații, cu descendenții omului lor de încredere, Țipor, a avut loc o ceartă cumplită cu unul dintre fiii administratorului. Omul, devenit independent, a reușit să pună bazele unei bănci importante la Graz. (Relațiile cu Simon au rămas excelente, generalul folosindu-se și de afacerea „acelui Țipor", iar „acel Țipor" s-a folosit, la rândul său, de sprijinul puternicului general. La un moment dat, legăturile acestea au ajuns în presă, insinuându-se că Simon utiliza legendarul capital evreiesc pentru a-și permite orice cheltuială, atunci când interesele i-o cereau. Bineînțeles, după două zile, ziarele au îngropat subiectul, care păruse inițial atât de gras.) Fără să țină cont de relația specială dintre cele două familii, Al Nouăzeci și cincilea îl presa pe fiul lui Țipor să-i garanteze un împrumut foarte mare și cel puțin hazardat. Bancherul l-a refuzat — după ce l-a informat, în prealabil, pe Simon. Profund ofensat, după ultima întrevedere și ultimul refuz, într-o seară, Al Nouăzeci și cincilea a adus un grup de studenți radicali, care l-au atacat pe evreu la ieșirea din sediul băncii, l-au luat pe sus și s-au îndreptat cu el spre cetățuie, cu intenția evidentă de a-l spânzura. Motivul: evreii sunt cei care, adunând în buzunarele lor încăpătoare și jegoase banii și averile oamenilor — ei nefiind oameni, ci unelte ale diavolului —, folosesc acele bogății pentru a supune întreaga lume. „Cum se poate ca ei să o ducă bine chiar și atunci când tot poporul o duce prost? Uitați-vă doar la inelul acesta uriaș de pe mâna sa! Din prețul acestei bijuterii ostentative s-ar putea hrăni, fără probleme, chiar și vreme de un an, o întreagă familie de buni creștini!" Trecătorii asistau curioși, fără să intervină. Nici polițiștii aflați în trafic n-au intervenit. A intervenit

Al Nouăzeci şi cincilea, care, coborând dintr-un echipaj, l-a extras pe Ţipor dintre cei ce-l duceau să-l spânzure. (Aceia au lăsat surprinzător de uşor să le scape prada...) După ce l-a dus într-un loc sigur, l-a dat jos din caleaşcă şi i-a spus: „Nu vreau să te mai văd!" (Pe urmă, când bancherul i-a propus un aranjament mai rezonabil pentru împrumutul cerut, distinsul domn[4] i-a trimis un bilet cu acelaşi conţinut: „Ţi-am spus că nu vreau să te mai văd!" Ţipor a văzut că şi-a făcut un duşman de luat în seamă, chiar dacă — deocamdată! — se simţea protejat de general. Aşa că s-a oferit să-i trimită bani Celui de Al Nouăzeci şi cincilea din propriul buzunar. Răspunsul a fost acelaşi, „Nu vreau să te mai văd!" Cu ceilalţi membri ai familiei Ţipor, fiul generalului a păstrat aceleaşi bune relaţii.)

Şi, după cum vom putea constata, au mai fost nenumărate alte întâmplări în viaţa Celui de Al Nouăzeci şi cincilea, care n-ar putea fi explicate fără a aminti de „copacul găunos", de „călugărul roşu" şi de poezia *Mănuşa* de Schiller.

„Nimeni n-a putut fi vreodată convins să facă bine dacă n-a fost speriat cu o posibilă pedeapsă", a fost deviza abatelui Luscher, mentorul copiilor de pe Leopoldsberg, domeniul generalului Simon. Numai că pentru Raul, aşa îl chema pe Al Nouăzeci şi cincilea, teoria lui Luscher a avut cu totul alte urmări.

A doua naraţiune

„Urmaşii Primului ne privesc dintr-o negură prin care doar ei ne pot zări: pentru noi, ceea ce se întâmplă dincolo rămâne de nepătruns şi ne provoacă spaimă.[5] Acum, când şi tovarăşa de viaţă i-a plecat dincolo, scribul îşi face griji pentru ea. Şi pentru el. Dar — cine ştie? — poate că e bine dincolo. (Şi, în primul rând, poate că există într-adevăr un dincolo.) Speranţa îi uneşte iarăşi pe cei doi. Sensul

---

[4] Ajuns între timp şi el bancher, adică director adjunct la sucursala vieneză a unei bănci solide.

[5] N-a spus şi abatele Luscher că „El (sufletul) nu ştie nici unde va merge şi nici în ce corp a fost. El, sufletul, trebuie s-o ia mereu de la început, pentru a demonstra că poate duce o viaţă fără cusur. Căci, până atunci, va fi supus la noi şi noi încercări"?

cuvântului «a supraviețui» începe să prindă și alte contururi", a notat scribul, copleșit de evenimentele din propria viață, în vreme ce se ocupa de Al Nouăzeci și patrulea, „Nostradamus din Viena", generalul Simon. Al cărui fiu, Raul, era încă prea tânăr pentru asemenea reflecții existențiale, atunci când tatăl său și-a adus familia la Viena, în vremea revoluției, după ce bunicul Pip a fost executat pe domeniul strămoșesc de la Segrate. Și n-a fost sensibil Al Nouăzeci și cincilea nici la transformările suferite de postumitatea „Înțeleptului Lombardiei și al Piemontului" („gazda, inițiatorul și complicele atâtor comploturi antiimperiale", după cum a fost precizat în sentință). Preocupările lui Raul față de „lumea de dincolo" au venit mai degrabă din spiritul vremii.

Margarete și Kate Fox din Hydesville (New York) au stârnit multă vâlvă în America, apoi și în Europa, după ce au descris fenomenele ciudate de care au dat în clădirea unde s-au mutat: lovituri în pereți, obiecte ce își schimbau locul, senzația certă că în încăperi se mai află „cineva". Aceste relatări au apărut în 1848, când vechiul continent era încă prea preocupat de febra revoluțiilor. Însă, în curând, reverberațiile de peste ocean au devenit tot mai puternice. Mai ales că nu veneau, în niciun caz, pe un teren gol. Faima doctorului Mesmer și, mai ales, disputa în jurul cazului Maria Theresia Paradis au ieșit iar la iveală, după ce au mocnit multă vreme.[6]

Al Nouăzeci și cincilea l-a mai întâlnit, la Bratislava, pe bătrânul botanist Christian Gottfried Daniel Nees von Esenbeck, condamnat de autorități pentru convingerile sale de stânga, dar respectat unanim ca savant, chiar și atunci când, după ce i s-a tăiat pensia, a trebuit

[6] Maria Theresia Paradis (1759–1824) a fost o pianistă de mare virtuozitate, dar care și-a pierdut vederea la vârsta de doar 3 ani. A fost tratată prin metode proprii, dar fără succes, de către Franz Anton Mesmer. Eșecul acesta a fost folosit din plin de către adversarii „magnetismului animal". Comisii de specialiști l-au denunțat pe Mesmer — atât la Viena, cât și la Paris — drept șarlatan, însă succesul său incontestabil la marele public, precum și la mulți intelectuali și oameni de știință, i-a supraviețuit. Și, desigur, latura legată de scandal a fost primordială, polemicile extrem de agresive nelăsând subiectul să se stingă cu totul.

să-şi vândă biblioteca şi preţioasele ierbare. De la acesta a aflat de Allan Kardec. Când, puţin mai târziu (1857), a apărut *Cartea spiritelor*, Raul era deja mai bine de doi ani în contact personal cu celebrul spiritist. Acesta s-a petrecut pe două căi: o dată, prin fostul mentor de pe Leopoldsberg, abatele Luscher şi, a doua oară, prin psihiatrul de la Viena, unchiul Bruno.

Iniţial, Allan Kardec, de fapt Hippolyte Léon Denizard Rivail, elev al lui Pestalozzi, a devenit celebru ca pedagog. Când a avut revelaţia că ar fi reprezentat reîncarnarea unui druid, a preluat numele acestuia, în special pentru a nu amesteca faima sa de dascăl cu cea de teoretician şi practician în ale spiritismului. Aşadar, el n-a venit în noua ipostază drept un anonim, ci în calitate de personaj bine-cunoscut. Abatele Luscher l-a întâlnit în Elveţia şi poate că a părăsit catolicismul în urma acelei întâmplări: Kardec şi discipolii săi s-au declarat tot timpul buni creştini, însă au avut mereu de comentat ceva în ceea ce priveşte dogma oficială. Ceea ce l-a atras şi pe Al Nouăzeci şi cincilea, „mereu gata să înţeleagă şi să facă altfel ceea ce i se cerea".

La început, relaţia sa cu Kardec a fost dificilă: pedagogul Rivail a publicat, în 1814, *Cours pratique et théorique d'arithmétique*, cel după care şi-a învăţat şi abatele Luscher elevii. Ceea ce, desigur, n-a fost o amintire prea plăcută pentru Raul. Pe urmă, când a aflat că acel pedagog Rivail era una şi aceeaşi persoană cu Allan Kardec, neîncrederea în teoria spiritistă i-a crescut şi mai mult, mai ales că nesuferitul mentor le-a băgat de mici în cap învăţăceilor săi ideile transmutării sufletelor. Şi, ca şi Kardec, a acceptat cu greu şi cu un zâmbet ironic să asiste la o şedinţă unde, în jurul unei mese rotunde şi pe semiîntuneric, mai multe persoane onorabile invocau duhurile. Dar a rămas şi el uimit, convins că asistă la un dialog real, chiar dacă încă nu pricepea codul în care se desfăşura conversaţia. Zâmbetul i-a dispărut şi a rămas să stea de vorbă cu abatele şi cu Kardec în persoană.

La vremea aceea, Al Nouăzeci şi cincilea nu mai era elevul încăpăţânat al lui Luscher, ci un tânăr bine făcut, un bărbat de 20 de ani, deja tatăl unui băiat de 3 ani. Raul a refuzat să urmeze cariera militară, aşa cum şi-a dorit omnipotentul său tată, generalul Simon.

Care n-a putut pricepe niciodată acel refuz: „În viață, oricât ai fi de capabil, pentru a te bucura de succes trebuie să ai parte de sprijinul lui Dumnezeu: acest sprijin vine prin aceea că-ți oferă o sănătate corespunzătoare și protectori influenți. Tu le ai pe amândouă. Și le dai cu piciorul." Generalul n-a prea avut timp de copiii săi, însă încerca să-i vadă crescând așa cum își dorea el. Ceea ce a dus la o relație cazonă între tată și fii. Cu atât mai de neînțeles a fost pentru Simon faptul că de Al Nouăzeci și cincilea i se opunea tot mai fățiș. Lui, în fața căruia nu avea curajul să crâcnească nicio notabilitate! Până la urmă, Raul a găsit o modalitate de a-și îmblânzi părintele, bazându-se pe dorința, am putea spune atavică, a Celor O Sută de a se îngriji, în primul și în primul rând, de continuitatea neîntreruptă a șirului. Așa și Simon. Copiii săi erau încă minori când a început să le pună imperativ în vedere că misiunea lor principală va fi aceea de a da viață unor urmași. Evrika! Al Nouăzeci și cincilea a folosit din plin și foarte devreme acest îndemn, iar dintr-o relație adolescentină a venit pe lume un prunc. Pe deasupra, un băiat! Iar tânăra mamă a corespuns și ea, fiind fiică de baron, unul dintre directorii băncii... unei bănci destul de importante din Budapesta.[7] Generalul a părut a fi mulțumit, însă Al Nouăzeci și cincilea ezita să-și recunoască progenitura. Spre disperarea nu numai a rudelor fetei, dar și a lui Simon. Cu cât trecea timpul, situația devenea tot mai presantă, însă stratagema lui Raul a dat rezultate: a acceptat să se căsătorească în fața lui Dumnezeu și a oamenilor cu mama copilului, și-a recunoscut și fiul, dar cerea, în schimb, să se termine cu presiunile pentru o carieră militară, a cărei disciplină îi repugna profund. Și mai cerea să fie lăsat să-și continue viața așa cum voia. Nu de mult, văzuse la operă

[7] La sfatul unui prieten pățit, scribul, după cum bunul cititor poate a observat, este mereu atent să nu deconspire identitatea exactă a personajelor sale. Mai ales acum, când se apropie de subiecți ai căror descendenți pot avea reticențe serioase în legătură cu dezvăluirea unor întâmplări din viețile ascendenților lor mai apropiați. Da, pe măsură ce se apropie de vremea sa, scribul poate fi tot mai strâns controlat în legătură cu ceea ce pune pe hârtie. „Obiectivitatea" surselor științifice este tot mai subiectiv înlocuită cu poveștirile și amintirile preluate și/sau moștenite.

spectacolul *Rigoletto* de Verdi (un compozitor italian tot mai celebru). Şi, dacă tot l-a auzit pe ducele de Mantova că pentru el „toate femeile sunt la fel", i-a dat dreptate. Plus că fiica bancherului din Budapesta nu-i displăcea. Nunta a avut loc într-un cadru restrâns, în bisericuţa de lângă castelul socrilor mici de la Budapesta, departe de curiozitatea vieneză, iar ginerele a devenit directorul adjunct al filialei băncii din capitala imperiului. Un post ce i-a asigurat o rentă frumoasă, fără ca el să treacă mai des de două–trei zile pe lună prin biroul său.

Al Nouăzeci şi cincilea era încă foarte tânăr. „Toate femeile sunt la fel" a devenit un slogan printre tinerii vienezi. Aşa ceva l-a surprins spunând şi pe tatăl său într-o discuţie cu unchiul Bruno. Pe urmă, a mai crescut şi a auzit că toţi bărbaţii caută în orice parteneră prima femeie cu care au avut clipe de dragoste reuşite. Unchiul Bruno a scris şi un articol erudit pe tema aceasta. Cu timpul, îi va da dreptate mai degrabă lui Rigoletto decât ducelui lui Verdi: „Femeia e schimbătoare." Căsnicia cu soţia sa a fost una extrem de lejeră, însă amândoi partenerii şi-au gestionat cu discreţie aventurile. A fost probabil singurul mod de a-l cuceri pe un om ca Al Nouăzeci şi cincilea. Cu timpul, cei doi chiar s-au simţit legaţi unul de celălalt şi s-au iubit cu adevărat.

În schimb, Simon nu s-a consolat niciodată cu adevărat cu faptul că Raul nu a devenit ofiţer, repetând obsesiv că nu înţelege cum poţi să dai cu piciorul unei cariere strălucite, atunci când ai toate condiţiile s-o obţii. „Băiatul acesta este un mare admirator al lui Schiller. Acela a remarcat în scurta lui carieră universitară că studenţii sunt de două feluri: «studenţi de pâine» şi «studenţi capete filozofice». Primii sunt preocupaţi să studieze pentru o carieră profitabilă, ceilalţi pentru progresul lor şi al omenirii. Raul pare să facă parte din cea de a doua categorie", îl liniştea Bruno. Dar generalul nu putea fi convins cu asemenea argumente: una, că şi acel Schiller a abandonat haina militară — şi, atunci, ce exemplu putea fi el?; a doua, că Simon considera poezia un „moft bun doar pentru damele nesatisfăcute"; a treia, că nici pe filozofi nu-i cataloga mai mult decât ca pe nişte „rataţi sociali, care îşi găsesc alinarea în vorbărie". Plus că Raul însuşi

i-a replicat şi el unchiului că nu este deloc convins de un „progres al individului şi al omenirii“[8]. Pentru relaţiile dintre Al Nouăzeci şi patrulea şi fiul său terapia celebrului medic psihiatru n-a dat rezultate.

Nu, bărbatul care a asistat la acea şedinţă de spiritism nu mai era de mult elevul îndărătnic de pe Leopoldsberg. Raul a devenit bărbatul îndărătnic de la Paris. Experienţa din jurul mesei mişcătoare l-a transformat din nou. Pentru că, odată cu zâmbetul, dispărându-i şi neîncrederea, a început nu numai să se intereseze tot mai mult de preocupările lui Kardec, ci chiar să-i devină colaborator. Motiv pentru care, în curând, s-a şi mutat, în 1858, la Paris. Ceea ce a dus la un nou conflict cu generalul Simon, un adversar declarat al Franţei. Şi ceea ce i-a produs şi lui Raul destule complicaţii. Cum relaţiile cu tatăl său aproape că au îngheţat, el trebuia să vină măcar o dată pe lună la biroul său de director adjunct de filială, spre a da aparenţa că mai lucrează acolo de unde îşi obţinea veniturile. Soţia sa, cu care a păstrat tot timpul o relaţie bună, s-a mutat iniţial la Viena, după care l-a urmat şi la Paris. (Între timp, s-a născut şi un al doilea copil, o fată.) Era mai bine astfel: deşi, aşa cum a cerut de la început, Al Nouăzeci şi cincilea a continuat să trăiască „cum voia“, chiar şi după ce s-a căsătorit, însă faptul că familia l-a urmat peste tot dădea măcar o aparenţă de onorabilitate acelui mariaj.[9]

---

[8] Nici al Nouăzeci şi cincilea n-a fost foarte interesat de filozofie, decât atunci când era vorba de problemele esoterice, care i-au stimulat curiozitatea de mic. Totuşi, un filozof al istoriei i-a fost aproape: Jakob Burckhardt. Îl preţuia pentru firea răzvrătită, lăsându-se influenţat şi de multe dintre ideile aceluia. În primul rând, cele ce rezultau din formularea „omul aşa cum este şi aşa cum va fi întotdeauna“.

[9] Lucrurile au fost mai complicate: Simon considera că, într-o ţară atât de depravată ca Franţa şi, mai ales, într-un Paris ce nu reprezenta pentru el decât „Noua Sodoma“ aparenţele de onorabilitate n-aveau nicio relevanţă. Da, dar cuscrii de la Budapesta erau interesaţi ca mariajul fetei lor să nu se destrame, mai ales că exista riscul ca atotputernicul general, într-o situaţie nefericită, să aibă pretenţia ca nepoţii să rămână alături de ramura sa. Iar ceea ce dorea atotputernicul general se şi realiza întotdeauna. Şi, nu în ultimul rând, nici Raul nu era un ginere de lepădat — avea el toanele lui, însă era om de societate şi se purta corect în prezenţa alor săi. Şi nici nu se certa cu soţia sa. Cei doi tineri soţi chiar se simpatizau.

Ne aflăm abia în anul 1857. Un nou sfârşit, un nou început. La 28 februarie, după şaptezeci şi doi de ani de serviciu militar (!), bătrânul feldmareşal Radetzky, în vârstă de peste 90 de ani, a fost, în sfârşit, trecut în retragere. (Generalul Simon nu l-a simpatizat niciodată pe cel care a pacificat Lombardia şi Piemontul, în timpul revoluţiei de la 1848, când şi-a pierdut viaţa şi Al Nouăzeci şi treilea, tatăl său, „Înţeleptul Lombardiei şi al Piemontului". Când, după doar un an, Radetzky a murit, Al Nouăzeci şi patrulea a refuzat să participe la funeralii.)

„Oamenii sunt foarte diferiţi", se plângea generalul. „Poate de aceea e atât de greu să-i obişnuieşti să respecte disciplina. Iar pe plan internaţional, ce să mai vorbim: e atât de ciudat, atât de greu să-i înţelegi pe flamanzi; e atât de ciudat, atât de greu să-i înţelegi pe ruşi; e atât de ciudat, atât de greu să-i înţelegi pe balcanici!"

În aprilie, valahii au introdus primii iluminatul public cu petrol lampant. Călătorii care s-au aventurat până acolo povesteau cu încântare despre spectacolul Bucureştilor clipind în noapte.

Ne aflăm abia în anul 1857. Un nou sfârşit, un nou început. („Ca-n fiecare an...", parcă-l aude scribul mormăind pe Raul.) Cel mai mare eveniment a avut loc toamna: „Întâlnirea celor doi împăraţi". Cei doi suverani care s-au înfruntat în aşa-numitul „Război al Crimeii" au venit la Stuttgart, ca semn al „marii concordii"! La 24 septembrie, perechea imperială rusească a sosit cu trenul la Feuerbach, împreună cu foarte mulţi însoţitori de rang înalt. De unde au plecat la Villa Berg şi au tras la sora ţarului, regina Olga a Württemberg-ului, şi la soţul ei, Karl. O zi mai târziu, şi-a făcut apariţia, cu un tren special de la Paris, şi Napoleon al III-lea. Acesta s-a cazat în Castelul Rezidenţial din Stuttgart. La Stuttgart unde, tot atunci, se găseau (nu întâmplător) şi regina Olandei, Sophie, regina Greciei, Amalie, precum şi marea ducesă rusă, Elena. Capitala regatului Württemberg a devenit capitala lumii. Pentru marele public (la fel ca şi în cazul Congresului[10]), o capitală mai mult mondenă decât politică: banchetele,

---

[10] Desigur, Congresul de la Viena.

balurile, dineurile de gală, concertele, spectacolele de operă, apariţia suveranilor la tradiţionalul Cannstatter Volksfest şi, nu în ultimul rând, sărbătorirea celei de a şaptezeci şi şasea aniversări a zilei de naştere a regelui gazdă au învăluit acele zile în frişcă, mătase roz şi aburi de şampanie, iar amănuntele fastuoaselor evenimente au umplut cu relatări presa din lumea întreagă. Politica? Care politică? Pentru marele public, ziarele au relatat pe larg culorile îndrăzneţe afişate de toaletele foşnitoare ale înaltelor doamne.

Ne aflăm abia în anul 1857, dar pentru Al Nouăzeci şi cincilea naveta Viena–Paris era nu numai obositoare, ci şi mare consumatoare de timp. Drumurile mai puteau fi parcurse şi cu poştalionul. Legea franceză de stimulare a construcţiei căilor ferate va fi dată abia doi ani mai târziu. Şi în Germania, pe mare parte din itinerarii, trenurile încă erau trase de cai.

Însă tocmai din 1859, drumurile lui Raul la Viena au devenit şi mai rare. Iar când sosea în capitala imperiului, se întâmpla să nici nu mai intre în bancă. Banii îi soseau oricum şi pe mai departe, plus cei pe care soţia sa îi primea de la părinţii ei, la care se mai adăuga şi ce-i mai dădea unchiul Bruno. Cu tatăl său nu se vedea cu lunile. Apoi cu anii. Cel mult, cu ocazia unor sărbători de familie, când se nimerea să se afle în Austria. Familia Celui de Al Nouăzeci şi cincilea a putut chiar să-şi cumpere o clădire cu etaj pe Avenue d'Eylau, viitoarea Avenue Victor Hugo, nu departe de Arcul de Triumf. Nu, Raul n-a dus-o deloc rău. Când banca din Budapesta a deschis o sucursală şi în Franţa, Al Nouăzeci şi cincilea a refuzat „transferul" acolo, întrucât era vorba despre un sediu la Lyon, nu la Paris...

Raul trebuia să rămână la Paris!

Foarte ciudat cum se roteşte câteodată caleidoscopul Domnului! După ce toată tinereţea a nutrit o vie antipatie (era reciprocă) faţă de abatele Luscher, mai târziu, pentru o vreme, i-au apropiat relaţiile strânse cu cercul spiritiştilor lui Kardec. I-au apropiat tot mai mult! Pentru un timp, au părut chiar nedespărţiţi. Apoi, au ajuns să nu mai dorească să se vadă deloc. Dar, până atunci, Al Nouăzeci şi cincilea a devenit un medium de mare notorietate! Totuşi nu de pe o zi pe alta, ci după mai multe peripeţii.

Pe Avenue d'Eylau a locuit şi un oarecare Monsieur Palace. Prefectul Parisului, Georges-Eugène Haussmann, bucurându-se de sprijinul aproape necondiţionat al împăratului, a transformat oraşul într-un uriaş şantier. Kilometri de străzi au fost făcute una cu pământul spre a lăsa loc unor clădiri care să satisfacă orgoliul nesătul al lui Napoleon al III-lea. Fapt ce a dus la strămutări forţate, dar şi la prilejuri excelente pentru speculaţii funciare. Monsieur Palace trăia singur, într-un apartament dintr-un imobil situat chiar vizavi de reşedinţa lui Raul. Nimeni nu ştia de unde a venit şi nici cu ce se ocupa Monsieur Palace. Probabil că nici nu s-ar fi interesat nimeni de el, dacă apariţiile lui n-ar fi atras atenţia: deşi îmbrăcat întotdeauna „la patru ace", făcea parte dintre personajele ce nu-şi pot ascunde nicicum obârşia modestă. Motiv pentru care încerca tot timpul să epateze. Într-o dimineaţă, domnul acela atât de elegant a ajuns la poliţie, în urma unui incident stradal. Din declaraţia sa, a reieşit că s-ar fi mutat în locuinţa actuală în urma demolării casei sale de pe Rue de la Chapelle. Nimeni n-a verificat această informaţie. În aceeaşi declaraţie, Monsieur Palace a afirmat că ar fi fost avocat. Nici acest lucru n-a fost verificat cu acel prilej. S-a întâmplat însă ca, într-o seară, Al Nouăzeci şi cincilea, privind pe geam, să vadă în imobilul de vizavi un Monsieur Palace cu totul diferit de cel remarcat pe stradă.

— Vezi şi tu ceea ce văd eu? a chemat-o pe soţia sa.

Dar femeia n-a observat nimic deosebit.

Din seara aceea, ori de câte ori avea ocazia, Raul privea din spatele perdelei către fereastra de vizavi. Monsieur Palace i se părea tot mai diferit acasă de cel ce putea fi zărit pe stradă. Fără să-şi poată explica de ce, subiectul îl pasiona tot mai mult. Interesându-se la Ordinul Avocaţilor, nimeni nu i-a putut da relaţii despre un avocat Palace. Nici în legătură cu „fosta locuinţă" de pe Rue de la Chapelle n-a aflat mai multe. (De-a lungul timpului, în Paris, au existat numeroase Rue de la Chapelle...) Abia aştepta seara, pentru a sta în spatele perdelei şi, cu ajutorul unui binoclu de campanie, să urmărească personajul care ajunsese să-l obsedeze.[11] În intimitate, Monsieur

[11] Binoclu primit de la tatăl său, pe vremea când generalul mai spera ca fiul să-l urmeze în cariera militară.

Palace își lepăda hainele elegante și rămânea într-o flanelă de o culoare nedefinită. Apoi își scotea și mustața. Și barbișonul. Uimitor, se mira Al Nouăzeci și cincilea, cum de soția, recunoscându-l, n-a sesizat nici măcar aceste modificări evidente în imaginea individului! Uimitor!

Însă până și ținuta de casă a personajului i se părea Celui de Al Nouăzeci și cincilea că se schimba, pe măsură ce-l urmărea mai mult timp prin fereastra deschisă a serilor de vară. Și întreaga fizionomie a feței i se schimba. Și era ciudat și faptul că omul acela nu făcea nimic ore întregi.

— Îți dai seama? Stă pe scaun și nu face nimic!

— Și tu ce faci? l-a tachinat soția.

Era limpede: subiectul îi aparținea numai Celui de Al Nouăzeci și cincilea și numai lui. N-avea rost să discute cu nimeni.

Avenue d'Eylau, viitoarea Avenue Victor Hugo, s-a numit înainte Avenue Charles X, apoi Avenue de Saint-Cloud. Cel ce-și spunea Monsieur Palace ședea țeapăn pe scaun — nici măcar pe unul dintre fotoliile care intrau și ele în câmpul vizual al Celui de Al Nouăzeci și cincilea — și privea drept înainte. Vreme de ore în șir. Ce vedea, rămânea ascuns pentru observatorul de peste drum. Dar uitându-se foarte multă vreme țintă, Raul a avut tot mai mult senzația că vede prin privirea celuilalt. Așa că i-a invitat pe Allan Kardec, pe abatele Luscher și pe încă doi membri ai grupului să trăiască experiența sa. Eșec total. Ca și soția lui Raul, nici aceștia n-au văzut nimic deosebit.

— Am înnebunit eu?

— Nu, l-a liniștit Kardec. Continuă-ți experiența!

A continuat-o. Privirea lui Monsieur Palace transgresa pereții și urma drumul spre cartierul rezidențial din Saint-Cloud. Până când, într-o seară, a pătruns într-o casă și a urmărit o tânără femeie cum se pregătea de culcare. La fel și în zilele următoare. Raul vedea prin ochii lui Palace ritualul dezbrăcării și al îmbrăcării cămășii de noapte, rugăciunea și stingerea lumânărilor. Într-o noapte, Palace însuși s-a aflat în dormitorul tinerei femei. A doua zi, ziarele au relatat un fapt de senzație: fata contelui X a fost găsită violată și omorâtă în patul ei, cu numai două săptămâni înaintea nunții planificate cu fiul unui

alt înalt personaj. În casă, nimeni n-a auzit nici cel mai mic zgomot. Nici detectivii n-au găsit vreo urmă lăsată de asasin.

În luna următoare, privirea lui Monsieur Palace s-a concentrat asupra unei case din imediata apropiere. Unde a urmat un masacru. Numai că acea casă nu mai exista! Şi mobilierul şi îmbrăcămintea personajelor din imobil păreau să vină din istorie. Văzând cu ochii săi cum au fost omorâţi acei oameni, Al Nouăzeci şi cincilea a intrat în arhive. Într-adevăr, cu două secole în urmă, la numărul respectiv de casă, a avut loc un măcel în care au pierit două generaţii ale unei vechi familii de bijutieri. Nici făptaşul (făptaşii?), nici giuvaierurile n-au fost descoperite.

A urmat investigarea de către Monsieur Palace a locuinţei unui bancher din vecini. Al Nouăzeci şi cincilea era convins de urmare. Kardec şi Luscher l-au sfătuit să nu-şi facă publică premoniţia: ar putea fi socotit complice de către nişte oficialităţi ignorante. În schimb, Al Nouăzeci şi cincilea a dezvăluit ce se va întâmpla în locul respectiv, în timpul unei şedinţe a cercului de spiritişti. Lucrurile s-au confirmat întocmai, informaţia a transpirat şi faima lui Raul a devenit brusc de notorietate.

„Raul vede ceea ce nimeni în afară de el nu vede" şi „Suntem înconjuraţi de o lume paralelă accesibilă doar pentru cei aleşi", titrau ziarele.

Dar cine a fost Monsieur Palace? După ce prima prezicere a Celui de Al Nouăzeci şi cincilea a devenit publică, individul a dispărut. În apartamentul pe care-l ocupase i-au fost găsite barba, mustaţa şi perucile, dar şi unele obiecte ce au aparţinut cândva unor victime.

Cineva şi-a adus aminte de ascendenţa clarvăzătorului: păi, nu i se spune tatălui lui Raul, generalului Simon, „Nostradamus din Viena"? Această descoperire a căzut ca un trăsnet: şi cei ce erau sceptici în privinţa darurilor speciale ale Celui de Al Nouăzeci şi cincilea au început să-l ia în serios. Darurile extraordinare ale Celui de Al Nouăzeci şi cincilea se explicau prin ereditatea sa!

Anii au trecut repede şi, la doar 28 de ani, Raul a ajuns un subiect fierbinte.

Hippolyte Léon Denizard Rivail a devenit (şi) Allan Kardec, după ce respectabilul pedagog a fost convins că ar fi reprezentat reîncarnarea unui druid cu acest nume. Al Nouăzeci şi cincilea a devenit, pe aceeaşi cale, şi Olfert Dapper.

Olfert Dapper a fost un medic şi autor de cărţi de călătorie din secolul al XVII-lea.[12] S-a născut, prin 1636, la Amsterdam, şi n-a părăsit niciodată spaţiul Republicii Olanda. Cu toate acestea, lucrările sale despre Africa şi Asia s-au bucurat de mare notorietate, fiind traduse în engleză, franceză şi germană. A scris despre ţinuturile „Continentului Negru" ori despre lumi ale exoticului Orient Îndepărtat: despre China, India, Persia, Georgia, precum şi despre lumea arabă. Provinciile unite ale Olandei tocmai îşi trăiau maxima înflorire, devenind principala forţă comercială a lumii. Creşterea economică a adus după ea şi sporirea interesului pentru frumos, pentru cultură şi pentru ştiinţă. Faima ţării i-a conferit şi lui Dapper credibilitate. *Descrierea Africii*, apărută în 1668, a rămas o carte de referinţă pentru multe secole. În 1986, pe Avenue Victor Hugo — colţ cu Rue Paul Valéry —, nu departe de fosta reşedinţă a Celui de Al Nouăzeci şi cincilea, a fost inaugurat Musée Dapper, adăpostind obiecte de civilizaţie africană. Desigur, Al Nouăzeci şi cincilea n-a apucat acea locaţie, însă „a simţit din plin spiritul lui Dapper". (Şi ce confirmare extraordinară ar fi fost pentru discipolul lui Kardec dacă ar fi trăit cu doar un veac şi ceva mai târziu!) Raul a devenit Olfert, dar nu s-a mulţumit doar cu atât: intrigat de acurateţea descrierilor lui Dapper, în legătură cu locuri pe unde acela n-a umblat niciodată, ca şi de cunoaşterea unor fapte istorice din timpuri trecute, în care a părut să fi fost nici mai mult, nici mai puţin decât martor ocular, Al Nouăzeci şi cincilea a început să caute ipostazele anterioare ale olandezului, „doar astfel explicându-se tot ce a scris Olfert cu atâta precizie".

Şi cum să pătrunzi în acele vieţi anterioare? Păi, desigur, doar prin şedinţele de spiritism organizate de Kardec. Luscher, un fel de

[12] A practicat medicina, însă nu se ştie dacă a şi absolvit studiile la Universitatea din Utrecht.

consilier teologic al societății — bineînțeles, nu singurul —, teoretiza acele încercări, repetând auditoriului, de fiecare dată ca pe un fel de introducere, că Dumnezeu cel Milostiv ne oferă mai multe șanse de a ne spăla prin fapte greșelile, astfel încât, la Ultima Judecată, să putem să ne prezentăm izbăviți. Era un fel de ritual acesta, asemenea unui Tatăl Nostru spus la debutul fiecărei activități: până și cuvintele, întotdeauna aceleași, îi reveneau în minte lui Raul–Olfert așa cum le auzise în copilărie: „Dar Dumnezeu, în marea Sa bunătate, nu ne judecă o dată și pentru totdeauna pentru faptele noastre dintr-un singur trai pământesc, ci ne oferă și alternativa de a ne îndrepta în celelalte ipostaze ce ne sunt date, după ce ne odihnim o vreme, în urma încercărilor. Aceasta este o mare șansă, însă noi nu trebuie să ne bazăm doar pe ea, ci să ne străduim să nu fie nevoie de un nou examen. Căci fac o mare eroare cei ce cred că au dreptul să greșească în viața prezentă, pentru că, oricum, vor mai primi o nouă ocazie de a-și repara rătăcirile în următorul trup. El, sufletul, nu știe nici unde va merge și nici în ce corp a fost. El, sufletul, trebuie s-o ia mereu de la început, pentru a demonstra că poate duce o viață fără de cusur. Căci, până atunci, va fi supus la noi și noi încercări. Așa că vă spun încă o dată: încercați să vă purtați așa cum trebuie acum, iar după această moarte veți fi vii!“ La care cei de față răspundeau cu toții în cor: „Amin!“ Iar în mintea lui Raul apăreau extrem de clare imaginile copacului scorburos și ale călugărului roșu.

Păi, da, asta e problema, acceptau emulii: faptul că sufletul dintr-o ipostază trebuie s-o ia mereu de la început, lipsit de memoria vieților trecute! „Aceasta — le explica și Kardec — pentru că doar astfel este în stare păcătosul să demonstreze că s-a îndreptat: nu prin amintirea pedepselor pentru greșelile făptuite, ci prin liberul-arbitru de a le evita și respinge din proprie voință. Și, în fond, trebuie să ținem cont și de faptul că înainte de a fi izgonit din Rai, Omul n-a cunoscut moartea pe pământ, adică n-a cunoscut nici trecutul și nici viitorul. Pentru om — acum cu literă mică —, timpul a apărut ca o pedeapsă. O pedeapsă binemeritată pentru păcatul originar. Astfel, Dumnezeu îl scutește din nou de aceeași sancțiune, împiedicându-l să mai pătrundă în trecutul ce nu-i aparține.“

(O discuţie lungă şi plină de păreri contradictorii revenea mereu: „Dacă Dumnezeu a considerat că nu e bine ca omul să mai fie pedepsit cu povara din celelalte ipostaze, de ce să le căutăm noi?" „Păi, tocmai asta este, răspundea Kardec: Dumnezeu nu ne-a interzis să aflăm tot ce poate mintea noastră să cuprindă, doar că a făcut în aşa fel încât doar cei cu adevărat pregătiţi să poată avansa în cunoaştere!" Atât Kardec, cât şi Luscher aveau o îndelungată experienţă pedagogică, pe care o foloseau convingător în faţa membrilor societăţii spiritiste.[13])

Apoi, pregătirea fiind realizată, iar cei de faţă gata să participe „în întregime", după ce Raul intra în conştiinţa lui Olfert urmau complicate procedee, pentru ca acesta, la rândul său, să revină în „sufletele antecesoare". Când reuşea să găsească şi să reconstituie un destin dintr-un trup devenit de mult oale şi ulcele, urma goana în arhive şi biblioteci, în scopul căutării de date despre personajul respectiv. Uneori, asemenea date erau găsite, alteori, în ciuda oricăror sforţări, nu. Uneori, informaţiile confirmau cele spuse în transă de către Al Nouăzeci şi cincilea, alteori nu. Se căutau explicaţii: a greşit mediumul? N-au fost găsite dovezile corecte? Refuză sufletul unei anumite ipostaze să-şi dezvăluie „antecesorul"? Şi, dacă e aşa, de ce? Îi e ruşine de acea perioadă? Ce are de ascuns?

Doar puţin mai târziu, prin 1867, pe Avenue d'Eylau, în apartamentul cândva ocupat de atât de intempestiv dispărutul Monsieur Palace a luat fiinţă „Grupul" („*Le Group*") De ce tocmai în acel loc? Pentru că acolo şi-a descoperit Olfert darurile speciale.

Raul a devenit un medium de referinţă, iar celebritatea sa a trecut cu mult de zidurile Parisului. Alături de Mary Marshall, sub numele său adevărat va fi protagonist al mai tuturor bibliografiilor de profil. La zece ani după moartea sa, în *There Is No Death*, Florence Marryat,

---

[13] Cu timpul, „societatea spiritistă" a devenit tot mai numeroasă. Aşa că, pe lângă mulţimea de simpatizanţi, a numeroşilor cititori ai revistei *Revue Spirite* şi ai cărţilor lui Kardec, a interesului stârnit de ecourile senzaţionale din presa vremii, a fost selectat şi admis un număr tot mai restrâns de persoane pentru „anumite experienţe, pentru care este nevoie de o pregătire specială". Acest eşantion, după cum vom vedea, avea să se despartă de iniţiatorul teoriei, acţionând, în continuare, ca un grup separat — „*Le Group*".

(Florence Ross-Church, Florence Lean) va descrie unele dintre performanţele sale. *There Is No Death* a fost un bestseller.

Nici Kardec, nici Luscher şi nici mulţi alţi adepţi ai mişcării spiritiste n-au fost deloc încântaţi de constituirea Grupului, considerându-l un fel de încercare schismatică. Olfert s-a apărat chiar cu cuvintele lui Kardec: „Dumnezeu nu ne-a interzis să aflăm orice poate mintea noastră să cuprindă, doar că a făcut în aşa fel încât doar cei cu adevărat pregătiţi să poată avansa în cunoaştere!“ Putea să pretindă Kardec că n-a spus exact aşa? Şi de câte ori n-a repetat acest deziderat! „Păi, dacă e aşa — şi sigur că e aşa, continua Olfert —, atunci nu este necesar «Grupul», ca detaşament de elită a «celor cu adevărat pregătiţi»?“

Totuşi, în presa vremii au apărut câteva atenţionări severe în legătură cu „Grupul“, membrii diferitelor societăţi de spiritism fiind somaţi să rupă orice legături cu Al Nouăzeci şi cincilea şi cu oamenii săi.

De ce această ruptură? Kardec, Luscher şi majoritatea vechilor spiritişti n-au trecut de partea lui Olfert. Sau, poate, n-au fost primiţi. Cert este că, după atacurile publice la adresa „Grupului“, acesta a fost ignorat şi a ieşit din orizontul popular, în vreme ce societatea (societăţile) lui Kardec şi-au continuat triumfal marşul. Iar Olfert, în afară de motivarea acţiunii sale, chiar cu argumentele lui Kardec, n-a răspuns în niciun fel. Situaţie ce părea să convină ambelor părţi.

Cel puţin pentru o vreme, „*Le Groap*“ a intrat în uitare. (Răstimp pe care Olfert l-a caracterizat astfel: „Există o faţă văzută a lunii şi o faţă nevăzută a lunii. Noi ne petrecem majoritatea timpului în partea nevăzută a lunii“.)

A treia naraţiune

Motto:
Istoria a fost scrisă prin comploturi:
o treime dintre ele adevărate,
două treimi imaginare.

Jean-Paul Rosenberg

În anul 1868, poliţia a început să supravegheze atent două clădiri aflate faţă în faţă pe Avenue d'Eylau. Iată ce a putut citi scribul

în arhivă[14]: „(16 aprilie) Numitul R. (desigur, numele complet — nota scribului), mai cunoscut ca «Medium Olfert», a fost luat sub o mai strictă supraveghere, în urma sesizărilor domnilor marchiz Juan Olobrado şi dr. Marcel Lavine, preot la biserica Sfântul Ştefan.[15] Din primele observaţii, s-a putut nota un orar destul de neobişnuit, chiar dacă surprinzător de constant, al desfăşurării activităţilor lui R. Aproape în nicio dimineaţă nu părăseşte locuinţa înainte de ora unsprezece şi jumătate. Porneşte cu pas hotărât pe Avenue d'Eylau spre l'Étoile. În dreptul magazinului de pielărie de lux „Jaubert" traversează strada şi pătrunde în intrândul ce-l duce la Café de Brie. La ora douăsprezece fix, se înfăţişează (zilnic) la aceeaşi masă, în separeul aflat în partea dreaptă (venind dinspre intrare). Acolo pare să fie aşteptat de mai multe persoane, în marea lor majoritate de sex feminin. Nu întotdeauna aceleaşi, însă de fiecare dată au fost identificaţi şi membrii ai aşa-numitului «*Le Group*». Probabil că persoanele străine de acea organizaţie au fost invitate cu scopul de a fi racolate, întrucât încercările de a introduce oameni de-ai noştri nu au reuşit până acum, ceea ce dovedeşte că este necesară o strictă recomandare pentru a fi acceptat la masa conspirativă (sic! — nota scribului). După venirea lui R., câteodată, li se cere chelnerilor să tragă draperia. Dar nu de fiecare dată. Cam după o oră, o oră şi jumătate, părăseşte cafeneaua. Întotdeauna singur. (Desigur, pentru a abate atenţia de la asocierea cu cei întâlniţi.) După câteva minute, pleacă şi ceilalţi. R. se îndreaptă agale, nu mai calcă atât de hotărât ca la venire, fiind evident că şi-a încheiat misiunea de moment. Ia masa în oraş. De cele mai multe ori singur. Alege restaurantul după ce citeşte atent meniul afişat în stradă. În jurul orei şaptesprezece, revine acasă. Iese din nou seara: trece strada, pătrunde în clădirea de vizavi, însă nu rămâne acolo decât foarte puţine minute, de presupus doar pentru a verifica pregătirea întâlnirii de mai târziu. Apoi, fie se

[14] Pentru o mai bună înţelegere a textului, scribul a evitat greşelile de ortografie şi dezacordurile, a introdus semnele de punctuaţie etc.

[15] „O mai strictă supraveghere", de unde rezultă că Al Nouăzeci şi cincilea a fost în atenţia lucrătorilor de poliţie şi înainte de acea dată, chiar dacă scribul n-a găsit documente în acest sens.

întoarce acasă, fie intră la bodega (destul de modestă) de la numărul 127, unde se cinsteşte cu oameni ce par mult sub prestigiul situaţiei sale sociale. Uneori, participă la incidentele atât de frecvente în asemenea localuri. Abia cu puţin înainte de miezul nopţii se duce din nou în casa unde a stat atât de puţin, însă, de data asta, rămâne acolo trei-patru ore. Între timp, în clădirea respectivă s-a adunat deja mai multă lume. În faţa uşii masive ce dă în casa scărilor se găsesc doi paznici, care nu lasă să intre decât cunoscuţii. A doua zi, cu excepţia duminicilor, R. o ia de la capăt — întotdeauna după acelaşi program." Semnat citeţ: Comisar principal Theodor Drouot.

(...[16])

(23 aprilie) „Astăzi, 23 aprilie, ora 0:30, aşa cum ni s-a precizat, conform ordinului primit, am forţat intrarea în apartamentul unde îşi desfăşoară activităţile aşa-numitul «*Le Group*». Au pătruns unsprezece agenţi, iar doi au rămas la poarta din stradă, alţi doi la uşa ce dă în casa scărilor. În apartamentul de la etajul doi se aflau doar opt persoane (cinci bărbaţi şi trei femei), însă fiindcă s-a raportat că, în seara de 22 aprilie, au intrat în imobil douăzeci şi trei oameni (unsprezece bărbaţi şi douăsprezece femei), am procedat şi la percheziţionarea apartamentului de la etajul de deasupra. Unde, într-adevăr, au mai fost identificate alte nouă persoane (trei bărbaţi şi şase femei). Printre ele, şi R. Era ora 0:53. Niciuna dintre persoanele găsite acolo nu-şi are reşedinţa în acel loc. Dintr-un calcul simplu, rezultă că n-au fost găsiţi, cu toate strădaniile agenţilor noştri, trei bărbaţi şi două femei. Ceea ce dovedeşte, încă o dată, că suspiciunile poliţiei sunt pe deplin întemeiate. Aşa cum ni s-a precizat, conform ordinului primit, persoanele identificate nu au fost conduse la secţie, ci au fost legitimate şi interogate la faţa locului. Unele dintre declaraţiile obţinute nu concordă cu actele respectivilor suspecţi. De pildă, după cum se poate vedea din tabel[17], cineva care s-a prezentat drept «Edward Somerset, Al doilea marchiz de Worcester», susţinând

[16] Conţinutul unui lung şir de rapoarte cu un conţinut aproape identic.

[17] Tabelul anexat dovedeşte că a suferit numeroase ştersături şi corectări succesive.

apoi că ar fi şi Earl of Glamorgan şi Baron Beaufort, s-a dovedit a fi doar Jean Louis Frassart, proprietarul farmaciei Frassart & Frassart, din Place De La Sorbonne. Deşi i s-a subliniat că nu este deloc înţelept să încerce să inducă în eroare organele oficiale, mai ales că adevărul oricum iese la suprafaţă, Frassart, care părea pe deasupra şi turmentat, a continuat să mintă în continuare cu aceeaşi neruşinare, pretinzând că a inventat o mulţime de lucruri — chiar şi maşina cu aburi! —, ceea ce a întrecut orice măsură, aşa că agenţii au putut fi cu greu înfrânaţi să... (Cuvânt şters — nota scribului). Şi mai neplăcut pentru noi a fost faptul că farmacistul Frassart a vrut să ne prezinte chiar şi pe «James Butler, primul duce de Ormonde», şi chiar şi pe «nunţiul papal Giovanni Battista Rinuccini, trimisul lui Inocenţiu al X-lea». Interesându-ne, am aflat că Sanctitatea Sa Inocenţiu al X-lea a trăit cu trei veacuri în urmă. Şi nici cei pe care a vrut să îi prezinte, cu titluri atât de pompoase, n-au fost mai convingători, părând şi ei sub influenţa alcoolului." Raportul se încheie cu două dileme neelucidate de comisarul principal Drouot. Unu: a nimerit el, împreună cu oamenii săi, într-o casă de nebuni sau doar în mijlocul unei petreceri, unde mai toţi participanţii erau atât de beţi, încât băteau cu mare nonşalanţă câmpii? Şi doi: deşi era evident, din interesul arătat de superiorii săi, că «*Le Group*» trebuia distrus, el, comisarul Drouot, n-a găsit motivul legal prin care să acţioneze mai departe. Chiar dacă erau nebuni ori doar turmentaţi, oamenii aceia n-au făcut scandal în public, iar în urma percheziţionării amănunţite a celor două etaje n-au fost găsite materiale compromiţătoare, care să ateste iniţiative sau activităţi primejdioase pentru ordinea de drept a Franţei. Percheziţia — în cadrul căreia s-au căutat în mod zadarnic şi ieşiri secrete — a durat mai multe ore, vreme cât persoanele reţinute au putut să aţipească fiecare pe unde a apucat. Somnul acela le-a prins bine, fiindcă dimineaţa n-au mai susţinut că ar fi personaje din secolul al XVII-lea, ci şi-au recunoscut adevăratele identităţi. „Noaptea au fost doar beţi, dar beţi pulbere, dacă au fost în stare să se dea personaje atât de importante, într-un fel atât de absurd. De pildă, persoana care a spus că este nici mai mult, nici mai puţin decât «nunţiul papal Giovanni Battista Rinuccini, trimisul lui Inocenţiu

al X-lea în Anglia», era femeie“, a recunoscut comisarul pe marginea raportului. În lipsa unui pretext legal, n-a cutezat să aresteze pe nimeni. Ordinul spunea clar că suspecții nu trebuiau să fie conduși la poliție, ci cercetați la fața locului (ceea ce s-a și executat). Apoi, din identitățile reale ale acelor persoane reieșea că nu erau toți chiar fitecine. Cu aceasta, comisarul Drouot a răsuflat ușurat, crezând că misiunea s-a încheiat. (Nu primea el, un simplu comisar principal, în fiecare zi dispoziții de la nivele atât de înalte! De la nivele care te fac mereu să tremuri, fiindcă nu știi cum îți va fi apreciată munca! De multe ori, execuți ceea ce ți se cere și, dacă lucrurile n-au respectat întocmai legile și regulamentele, ajungi tu țap ispășitor pentru mânăria pusă la cale de sus de tot! Nu, el, comisarul principal Drouot n-a ajuns de pomană vulpe bătrână, așa că și-a antrenat nasul să miroasă primejdiile de la distanță! El, comisarul principal Drouot, nu va încălca legile și regulamentele nici să-l tai! Numai așa va putea scăpa!) Oare? Misiunea lui Drouot s-a terminat, dar nu și cazul!

— Comisarul ăsta nu este decât un idiot, au răbufnit șefii săi. I s-a dat clar de înțeles ce avea de făcut! Cum să te numești polițist, dacă nu ești în stare să fabrici o acuză indubitabilă, atunci când așa ceva este atât de necesar?

În cabinetul ministrului, domnul marchiz Juan Olobrado și doctorul Marcel Lavine, preotul de la biserica Sfântul Ștefan, au compătimit și ei halul în care au ajuns serviciile franceze.

Marchizul Olobrado beneficia de relații sus-puse, toată lumea știind că el însuși, născut la Granada, se cunoștea din copilărie cu viitoarea împărăteasă Eugénie, fiica lui Don Cipriano Palafox de Guzmán y Portocarrero, Conte de Teba, mai târziu și de Montijo. Don Cipriano avea titluri răsunătoare, însă destul de recente, ceea ce a fost un bun prilej ca vechile familii să nu-l accepte, subliniind că și-a făcut blazonul doar din comerțul cu fructe și vin. Însă contele de Teba a luat repede obiceiurile clasei unde i-a pătruns și fiica, Maria Eugénia Ignacia Augustina Palafox de Guzmán Portocarrero y Kirkpatrick, care a fost supusă unei educații catolice severe. Cum prima încercare de căsătorie a lui Napoleon al III-lea (cu Adelheid zu Hohenlohe-Langenburg) a eșuat, fiindcă nici însuși împăratul

francez n-a fost socotit cu sânge albastru suficient de vechi pentru o rudă atât de apropiată de regina Victoria a Marii Britanii, perechea imperială de la Paris, urmaşa noii aristocraţii instaurată de Napoleon Bonaparte, trebuia să arate prin etichetă şi fast că titlul i se cuvine. Marchizul Olobrado s-a prezentat ca o figură mai mult decât potrivită pentru acest scop: arogant, înfumurat, extrem de elegant, ambiţios şi aventurier, naţionalist în exces, aşa cum doar cei ce adoptă o nouă patrie pot fi. Relaţiei sale din tinereţe, cu familia împărătesei, i-a creat o aură pe care nimeni nu s-a obosit s-o controleze. Aşa că a avut mereu uşa deschisă la Eugénie. Iar pornirile naţionaliste l-au apropiat de doctorul Lavine.

Acesta, preot apreciat pentru predicile sale, în care pildele biblice erau aplicate unor situaţii din viaţa contemporană, era şi editorul revistei de mare succes *Rai şi iad*, o revistă cu profil unic în peisajul publicistic, întrucât nu conţinea doar articolele obişnuite din publicaţiile religioase, ci se ocupa, în mare măsură, şi de scandalurile zilei, dându-le o interpretare cu argumente din Scriptură. Cancanurile, într-un limbaj naţionalist-bisericesc, au constituit reţeta ineditei materii prime pentru imensul succes de public. Bineînţeles, cele mai citite au fost editorialele, mereu polemice, semnate de însuşi Lavine, editoriale scrise în limbajul folosit de la amvon, dar ocupându-se de subiectele fierbinţi ale zilei. Stilul alert, precum şi prezentarea grafică de cea mai bună calitate au făcut din *Rai şi iad* unul dintre ziarele cu cel mai mare tiraj, existând şi numeroase abonamente în teritoriile de peste mări.

Cu toate că puteau fi întâlniţi mai mereu împreună, doctorul Lavine şi marchizul Olobrado se deosebeau întru totul în felul lor de a fi. Întru totul! Marchizul, extravertit, gălăgios, atent să fie tot timpul în centrul atenţiei, obositor, monopoliza orice discuţie, emitea păreri imperative, nu admitea să fie contrazis. (Se spunea că a avut şi o mulţime de dueluri, un subiect de notorietate, însă despre care nimeni nu cunoştea amănunte.) Preotul se mulţumea să vorbească de la amvon şi prin ziarul său. În rest, era mai degrabă tăcut. Cei ce nu l-au văzut personal şi-l imaginau, pe bună dreptate, asemănător cu Savanarola, tunând şi fulgerând încruntat. Nu mică le era uimirea

când, în ciuda veşnicelor polemici pline de forţă din presă ale personajului public, Lavine afişa mai degrabă un aer bonom, deşi zâmbetul ironic nu-i lipsea niciodată de pe buze, iar tăcerile sale păreau că vorbesc şi ele. Şi ce efect extraordinar aveau insinuările cele mai grave, spuse cu acel zâmbet nelipsit! Ironic şi bonom, în acelaşi timp!

Formau o pereche ciudată cei doi, mai ales că se manifestau atât de diferit în cele mai diverse prilejuri: la operă, la recepţiile oficiale, în intimitatea împărătesei, pe stradă. Şi costumaţia le contrasta puternic: Olobrado, întotdeauna îmbrăcat sclipitor, fie că purta uniforma de colonel plină de fireturi şi de decoraţii, fie că avea pe el un costum civil, în vreme ce Lavine n-a fost văzut niciodată decât în haina neagră de preot, o robă curată, dar ponosită, parcă aceeaşi de ani şi ani de zile. Şi în cabinetul ministrului diatribele marchizului au fost de neoprit, vocea putându-i fi recepţionată distinct până în anticameră, nimeni neapucând să răspundă la teatralele sale întrebări retorice. Şi n-a putut fi oprit până când preotul, pe tonul său aproape şoptit, a întrebat[18]:

— Domnule ministru, domnia voastră ştie cine a fost Edward Somerset, marchiz de Worcester, cel care s-a dat drept individul interogat de poliţiştii comisarului principal Drouot? (Era o intervenţie tipică pentru doctorul Lavine: în ciuda aparentei sale spontaneităţi, el îşi pregătea în amănunte fiecare spusă. Aşa că a cheltuit mai multe

---

[18] În cartea sa, *Presa naţionalistă franceză din a doua jumătate a secolului al XIX-lea*, profesorul Lasarof a afirmat, în legătură cu impactul gazetei *Rai şi iad*, că vocea înceată a lui Lavine făcea parte dintr-o strategie, aşa cum fiecare manifestare a editorului publicaţiei nu era întâmplătoare: preotul vorbea fără să ridice vocea, obligându-i pe cei ce-l ascultau la un surplus de atenţie. („Tunetele din vocea înceată a doctorului Lavine" se intitulează capitolul respectiv din lucrarea, apărută la Lyon, în 1906, imediat după reabilitarea căpitanului Dreyfus. Lasarof a fost unul dintre primii dreyfusarzi, dar a rămas mai puţin cunoscut, pentru că a murit de tuberculoză înainte de a apuca să-şi vadă volumul tipărit, iar în cea mai mare parte a timpului, cât procesul căpitanului evreu s-a desfăşurat în diferitele faze, el s-a aflat departe de Paris, petrecându-şi zilele într-un sanatoriu din Elveţia, unde a şi murit, la doar 38 de ani.)

ore la Biblioteca Națională, în vreme ce Olobrado și-a petrecut dimineața la croitor.)

— Ce importanță are?! Tâmpitul acesta de comisar l-a identificat ca fiind cineva de acum trei veacuri!

— Acum două veacuri, l-a corectat Lavine. Olobrado a vrut să dea drumul unei noi cascade gălăgioase de cuvinte, dar preotul — probabil singura forță din lume capabilă de a-l opri —, i-a tăiat elanul. Are importanță! Dacă bietul comisar a putut să afle câte ceva despre Edward Somerset, n-avem voie să ignorăm nici noi asemenea informații, dacă vrem să elucidăm cazul. Edward Somerset a fost unul dintre cei mai bogați oameni pe care i-a avut atunci Anglia. Poate cel mai bogat. Ruinele cetății de la Glamorgan o arată din plin. A fost bogat, inteligent, loial monarhului și extrem de prost strateg. Toate astea l-au făcut să-l finanțeze cu sume uriașe pe nefericitul rege Carol I, cel ce va sfârși pe eșafod. Și Somerset ar fi putut avea aceeași soartă, însă a scăpat doar cu prizonieratul în Turnul Londrei. Și nici după Restaurație nu i s-au prea mai recunoscut titlurile. Însă a fost un om hotărât și foarte inteligent. Ministrul tuși discret: decât să asculte poveștile astea, avea lucruri mult mai importante de făcut. O clipă, doar: după eliberarea din închisoare — de bănuit că datorită intervenției lui Cromwell însuși, principalul beneficiar al confiscării uriașei averi a marchizului de Worcester —, acesta, după intervențiile dezastruoase în favoarea regelui, s-a întors la pasiunea sa — inventica. În 1663, a publicat o cărțulie intitulată *Century of Inventions* (*Secolul invențiilor*). Acolo se află, într-adevăr, printre altele, și o instalație bazată pe forța aburilor. Edward Somerset a reprezentat, în vremurile tulburi ale războaielor civile din Anglia, ceea ce a fost Leonardo da Vinci, cu un veac și jumătate înaintea sa, în Italia și în Franța.

— A și pictat?

„Ministrul acesta nu este decât un tâmpit", i s-a confirmat preotului. Cu atât mai bine...

— A desenat extrem de corect schițele invențiilor sale. Citind lista persoanelor identificate de oamenii lui Drouot, în dreptul mai multor nume luate din declarații și din actele personale se află și

ceea ce au declarat noaptea — şi nu dimineaţa: doar şase indivizi şi-au atribuit alte identităţi. Lavine citi de pe o foaie: „Farmacistul Frassart Jean Louis — Edward Somerset, marchiz de Worcester; avocatul de Place Remi Bertrand — James Butler, primul duce de Ormonde; contesa Adelaide Marie Augustine Louise de Cabral — Margaret O'Brien, fiica contelui Thomond; Stan Georges Paul, docher (! Lavine a scăpat un fluierat uşor !) — nunţiul apostolic Giovanni Battista Rinuccini şi, desigur, R. însuşi — Leonardo da Vinci. Într-o primă fază, celelalte persoane interogate au susţinut şi ele aceste identităţi ale tovarăşilor lor. Comisarul dumneavoastră este un om conştiincios, păcat că va trebui să scăpaţi de el! (Ministrul, căruia conştiinciosul şi atât de prudentul Drouot nu-i era antipatic, îşi notă în gând că va trebui să-l dea afară. Ceea ce a şi dispus a doua zi.) Ce observaţi de aici? Că dispunem de nişte nume reale, atestate istoric şi toate, cu excepţia lui Leonardo da Vinci, nu numai contemporane între ele, ci având legături strânse unele cu celelalte. Şi mai avem şi remarca lui Frassart — Edward Somerset, cum că a fost aşteptată în seara aceea şi majestatea sa Regele Carol I, care, nu se ştia din ce motiv, nu s-a putut prezenta, în ciuda multelor strigări care s-au făcut. (Pe ministru, discursul lui Lavine l-a depăşit total. „De obicei, şi-a spus el, preotul vorbeşte mult mai limpede, n-ai cum să nu-l urmăreşti cu atenţie, dar acum…") Asta ar fi una, a continuat Lavine. Acum, să ne întoarcem puţin la instalaţia cu aburi, acel strămoş al locomotivei! *Century of Inventions* a fost reţinută mai mult pentru acest capitol, dar sunt acolo şi destule alte idei şi invenţii, schiţe şi calcule preluate „în mod independent", cum se spune, de alţii, cu mult mai târziu. Aşadar, să rămânem doar la maşina cu aburi: când Heron din Alexandria, pe vremea Mântuitorului nostru, Iisus Hristos, a născocit aeolipile, prima maşină cu aburi de care ştim — dacă nu-l luăm în considerare şi pe Arhimede —, schiţele sale erau extrem de asemănătoare cu cele ale lui Edward Somerset din veacul al XVII-lea. Şi, acum o sută de ani, rusul Polzunov ne-a lăsat şi el desene la fel de asemănătoare. Nu ştim dacă Somerset sau Polzunov au avut cunoştinţă de schiţele lui Heron. Mai degrabă nu. Şi nici dacă Thomas Newcomen şi, apoi, James Watt s-au inspirat

din lucrările predecesorilor lor. Dar de unde similitudini atât de netăgăduit? (Ministrul se gândea la ale lui. Aşa că a apucat să-şi analizeze şi propria stare de moment. Şi îşi aminti că intestinele nu-i dădeau pace. Chiar mai mult decât de obicei. Conştientiză că se simţea rău. Şi pe cât se analiza mai atent, cu atât descoperea mai multe neplăceri. Ar fi trebuit să viziteze toaleta, dar nu-i putea părăsi pe cei doi oaspeţi atât de influenţi.)

Noroc doar că nici ministrul nu era de ieri, de alaltăieri. Sub tăblia biroului avea un buton cu care putea semnaliza, nebăgat de seamă, cu şeful de cabinet. Aşa că i-a transmis funcţionarului să intre, să se scuze şi să-i comunice ceva la ureche. Ceea ce s-a şi întâmplat prompt. Ministrul s-a ridicat agitat, scuzându-se în faţa celor doi oaspeţi de seamă: evenimente urgente îl obligă să se prezinte imediat la guvern. Cu mutra sa de ober, şeful de cabinet a venit prompt, însă ministrul n-a mai putut nici să-şi conducă oaspeţii, livid, alb ca varul, ţâşni pe lângă ei şi fugi spre baie.

Doctorul Lavine n-a fost prea deranjat că excursul său a fost întrerupt atât de brusc. În fond, el n-a făcut în faţa ministrului decât să-şi formuleze cu voce tare editorialul pentru *Rai şi iad*. Editorial ce a şi apărut în numărul următor. Unde preotul deplângea „atât de regretabila abolire a autorităţii Sfântului Oficiu". Ceea ce se întâmpla în Parisul anului 1868, în plin centrul urbei, pe Avenue d'Eylau, ar fi fost un subiect tipic pentru Inchiziţie, care nu s-ar fi putut finaliza decât cu rugul destinat vrăjitoarelor şi vrăjitoriilor. „Căci ce e aşa-numitul «*Le Group*», îşi argumenta Lavine vorbele, ce altceva decât o adunătură periculoasă, extrem de bine pregătită, intenţionând să schimbe ordinea de drept, folosindu-se de mijloace oculte? Acei indivizi, total străini de interesele Franţei, asemenea pilduitorului şarpe ascuns la sân, au o putere neîngrădită datorită uneltelor lor misterioase, senzaţionaliste. Folosindu-se de transmutarea sufletelor — metempsihoza nefiind tăgăduită nici de Biserică —, ei practică într-o cvasilegalitate tehnici cu ajutorul cărora insinuează în simpatizanţii lor convingeri ce fac din aceştia fanatici ai ţelurilor criminale. Aşa că se pun două probleme, pe care unii miniştrii mult

prea îngăduitori[19] vor trebui să le gestioneze cu cea mai mare asprime: să verifice, în amănunțime, rolul istoric al personajelor chemate la întâlnirile acestor adevărate sabaturi ale vrăjitoarelor; de asemenea, să verifice, la fel de atent, și pe cei ce iau parte la adunările secrete și atât de exclusive. În privința primului aspect, este evident că oficialitățile nici nu sunt interesate și nici nu au pregătirea necesară pentru a afla despre ce este vorba. La descindere, din noaptea de 22 spre 23 aprilie, a fost identificat un număr de douăzeci și trei persoane care au intrat în clădire și n-au fost găsite decât șaptesprezece — opt bărbați și nouă femei! Ceea ce denotă o gravă și de neiertat eroare a anchetei! Unde au dispărut celelalte șase persoane, trei bărbați și trei femei? Unde? După informațiile noastre, vinovat de această neglijență crasă a fost găsit comisarul principal Drouot, motiv pentru care a și fost destituit. Dată fiind gravitatea cazului, considerăm că simpla destituire nu ajunge! Din surse din interiorul poliției, am aflat drept cine se dădeau suspecții, personaje extrem de bine alese de către conjurați! Da, de către conjurați! Căci aici am ajuns: cum pot fi altfel numiți niște indivizi care se întâlnesc în diferite locuri conspirative, care își racolează membrii în urma unor studieri detaliate a celor pe care intenționează să-i atragă și să-i facă sclavi lipsiți de voință în mâinile lor? Vom reveni, în edițiile viitoare, cu amănunte despre acel Edward Somerset din veacul al XVII-lea, cel în jurul căruia se învârte vechiul laț cu care să fie prinși contemporanii noștri. Nu există o mai mare putere de a înșela decât folosirea unor date atestabile utilizate în scopurile dorite de manipulator. Căci nu te prea îndoiești de ceva dacă ești trimis să consulți surse științifice doveditoare. Pe Edward Somerset, al doilea marchiz de Worcester, cunoscut și drept Lordul Herbert of Ragland, poate să-l găsească oricine în orice enciclopedie. Chiar și în Larousse."

Subiectul a fost parțial întrerupt în următoarele numere din *Rai și iad*, întrucât la Paris mai erau și alte persoane cu capacitatea

[19] Sub Napoleon al III-lea, postul de prim-ministru a fost vacant, așa că nu putea fi acuzat guvernul în întregime de către cineva cu acces direct la familia imperială.

de a sta de vorbă cu morții, iar tânăra Mary Marschall și, mai ales, Florence Marryat, fiica unui autor prolific, s-au regăsit și ele în diatribele preotului. Se pare că acesta a avut fler: Florence Marryat (viitoarea Ross-Church și Lean) a ajuns, cu timpul, un personaj extrem de popular, cartea ei din 1891, *There Is No Death*, va deveni, pentru decenii, unul dintre volumele cele mai vândute în Europa și în America. Când de Mary Marschall a început să se intereseze Sir William Crookes, cel devenit celebru pentru descoperirea taliului, editorialele doctorului Lavine au luat un alt curs, ele delimitându-i în mod limpede pe adepții inocenți ai spiritismului de conspiratorii de genul grupului lui Raul. Căci, bine spune Sfântul Augustin (în *Despre geneză în sens literal*): „Dumnezeu veșnic în repaus, totuși toate le mișcă." „Nu trebuie să ne îndoim de spiritul imaterial, a scris preotul, trebuie doar ca sursele care ni-l tălmăcesc să fie curate." Și așa, «*Le Group*» a putut fi mai ușor catalogat, pe înțelesul oricărui cititor, în categoria conspiratorilor versus reprezentanții „spiritismului inocent". Kardec, Luscher și majoritatea vechilor spiritiști au luat cunoștință de atacurile din *Rai și iad*, însă n-au luat atitudine. Și Al Nouăzeci și cincilea și-a văzut de-ale lui. După incidentul din noaptea de 23 spre 24 aprilie, singura modificare în orarul său zilnic a fost că reuniunile de noapte ale Grupului nu se mai desfășurau în apartamentul de vizavi de reședința sa, ci chiar în salonul încăpător al propriei locuințe. Poliția continua să supravegheze această activitate, dar nici comisarul însărcinat după destituirea lui Druout n-a dat dovadă de mai multă inițiativă. În *Rai și iad* au apărut atacuri tot mai vehemente împotriva spiritismului. Chiar și din surse schismatice. De pildă, a fost citată tot mai populara Ellen White, care asimila spiritismul cu lucrarea diavolului și a îngerilor căzuți. Totuși, nici campania lui Lavine și nici demersurile lui Olobrado n-au mai avut deocamdată urmări.[20] Deocamdată.

---

[20] Marchizul n-a avut succes la împărăteasă în legătură cu Raul: ocultismul era pentru Eugénie mult mai palpitant decât intrigile politice.

A patra narațiune
1867–1871

Iată ce a notat scribul, atunci când s-a ocupat de biografia generalului Simon: „Al Nouăzeci și patrulea a împlinit 50 de ani, Al Nouăzeci și cincilea, 30. Amândoi în aceeași zi. Până nu de mult, data aceea făcea ca toată familia să se reunească pentru dubla aniversare pe Leopoldsberg. După moartea soției, Simon a preferat scurte întâlniri într-unul dintre separeurile din Zum Weisen Rauchfangkehrer sau la Altwienerhof. Dar ultimul dineu s-a terminat cu o ieșire nervoasă a generalului, și tocmai la invitația cu ocazia împlinirii jubileului său, Simon n-a primit niciun răspuns de la niciun membru al familiei. Așa că a sărbătorit într-un cerc de generali și alți ofițeri superiori. Gândindu-se la familia sa, și-a spus asemenea tuturor marilor ambițioși dezamăgiți: «Nu m-au meritat!» Dar când a mai aflat că, în timp ce el primea toasturile pe Ring, fiul său cel mai mare fusese sărbătorit cu fast pe domeniul de pe Leopoldsberg, că până și Bruno fusese invitat acolo (!), ca și rudele din Italia (!!), iar el — tocmai el! — fusese ignorat, i-a scris Celui de Al Nouăzeci și cincilea o scrisoare, în care n-au existat urările tatălui pentru fiu, cu ocazia celei de a treizecea aniversări, ci reproșuri dintre cele mai severe. Din nou, n-a primit niciun răspuns, în schimb a suferit un atac cerebral."

Cum de s-a ajuns până acolo? Preocupat mereu de cariera sa, generalul nu și-a prea înțeles copiii, el credea că îi cunoaște pe cei pe care și-i imagina drept urmașii săi. Și nici copiii nu-și prea cunoșteau părintele. Relațiile dintre tată și Raul nu mai erau de mult dintre cele mai bune. Și cum să fie dintre cele mai bune relațiile dintre un tată autoritar și un fiu cu multă personalitate și mereu predispus la ripostă? La un moment dat, odată cu căsătoria lui Raul, raporturile dintre cei doi au părut să se calmeze: Al Nouăzeci și cincilea a scăpat de cariera militară și, totodată, prin sinecura de la bancă primită de la socrii săi, și-a câștigat și independența financiară, iar tatăl a putut răsufla ușurat, că măcar s-a ales cu nepotul multdorit. Nemaifiind strict dependent de banii părintelui său, tânărul și-a putut impune nestingherit voința. Însă când s-a mutat la Paris, vechiul francofob

Simon a resimţit acest lucru drept o sfidare crasă la adresa sa. Întâlnirile dintre cei doi au ajuns, din nou, tot mai rare. Treptat, nici când mai revenea la Viena, spre a-şi justifica cât de cât salariul de director adjunct al filialei austriece a băncii, fiul nu mai trecea pe la reşedinţa generalului de pe Amadeusstrasse. O singură dată a fost omnipotentul general în biroul lui Raul, unde cei doi s-au certat de faţă cu mai mulţi funcţionari. Simon nu mai era de mult obişnuit ca să fie contrazis, iar Raul nu mai era de mult obişnuit să i se spună ce să facă. După care cei doi au renunţat să se mai caute. Dar să nu-i răspunzi tatălui tău, atunci când te invită la jubileul lui, a fost semnul rupturii definitive. Mai mult, să influenţezi toate rudele să lipsească şi ele a fost prea de tot! (De fapt, Al Nouăzeci şi cincilea n-a influenţat în mod direct pe nimeni în acel caz. Însă ce să-i faci, dacă cele două zile de naştere coincideau? Neamurile trebuiau să aleagă, după ce fiul a refuzat categoric varianta veche, a sărbătoririi în comun. „Eu nu vreau să-mi stric şi acest moment!" Grea alegere! Să-i dai cu tifla rudei atât de influente era riscant, dar era evident că aniversarea fiului va fi infinit mai plăcută şi mai relaxantă decât evenimentul cazon al generalului. Şi dacă până şi Bruno, fratele lui Simon, a ales să petreacă alături de nepotul său, atunci, fie ce o fi! Rudele au ţinut un lung sfat şi au hotărât să meargă pe Leopoldsberg. „Rudele toate au hotărât aşa, eu ce era să fac?" s-a exprimat Al Nouăzeci şi cincilea.) Ce să-i răspundă tatălui la scrisoarea severă, aproape injurioasă? Cu aceasta s-a terminat totul.

Chiar totul! Pe urmă — după mulţi ani —, când s-a aflat de accidentul cerebral al generalului, unele rude au alergat să-şi arate compasiunea, dar starea bolnavului nu le-a permis să ajungă până la el. Iar când generalul şi-a mai revenit, a refuzat să mai vadă „trădătorii". Care au pierdut un sprijin puternic la nevoie. Nici pe Bruno nu l-a iertat Simon cu totul, dar fratele său a fost ultimul cu care mai avea, din când în când, contacte. Pe nepoţii atât de doriţi nu i-a mai văzut niciodată. Dacă s-a şi răzbunat pe rudele sale este greu de spus, scribul crede că s-a mulţumit doar să le ignore. Cu toate acestea, când, în 1874, banca cuscrului de la Budapesta a dat faliment, omnipotentul general ar fi putut să intervină. Dar n-a intervenit. Şi nici

n-a răspuns scrisorilor tot mai disperate din Ungaria. Şi insistenţele lui Bruno s-au lovit de un zid. A ajutat Simon să se producă acel faliment? Din nou, scribul crede că doar l-a ignorat. Tot ce avea legătură cu fiul său Raul era pentru el un capitol încheiat. Chiar şi după ce Raul a murit.

După descinderea şi ancheta nereuşită a comisarului principal Druout[21], viaţa Celui de Al Nouăzeci şi cincilea s-a schimbat prea puţin. În schimb, faima i-a crescut cu fiecare zi. Şi nu prin eforturi proprii.

Dacă relaţiile lui Raul cu tatăl său au îngheţat cu totul, Al Nouăzeci şi cincilea a păstrat o legătură strânsă cu unchiul Bruno. Într-un fel, acesta a devenit ultima liniuţă de unire în familie: frate mai mic al generalului, cunoscutul medic psihiatru de la Viena a fost cel în casa căruia era îngrijită mama celor doi, bunica lui Raul; tot el era şi ultimul din familie încă acceptat de Simon; gazdă ospitalieră, la el trăgeau numeroasele neamuri din Ungaria şi din Italia, atunci când veneau în capitala imperiului. Obişnuit de copil mai mult să asculte şi să observe, în faţa lui Simon neapucând prea des nici măcar să deschidă gura, Bruno şi-a ales şi o meserie în care era important să ai răbdare, să asculţi, să interpretezi şi să încerci să-l faci pe celălalt să se împace cu sine şi cu cei din jur. Bonom şi mereu înţelegător cu toată lumea, chiar opus caracterului intolerant al fratelui său mai mare, Bruno a ajuns un specialist solicitat, o personalitate ştiinţifică apreciată şi un interlocutor agreabil pentru oricine avea privilegiul de a putea sta de vorbă cu el, cu un om atât de căutat. (O vreme, s-a insinuat că şi-ar fi câştigat poziţia şi renumele datorită generalului omnipotent ce îi era frate. Că mulţi oameni pretextau nevoia unor consultaţii numai pentru a ajunge cumva la Simon. Cu timpul însă, prestigiul său, adevăratul său prestigiu, s-a dezvoltat independent. Prin 1868, cu o carieră deja consolidată, cine să nu fi auzit de celebrul medic ajuns şi el la vârsta de 50 de ani?)

---

[21] A fostului comisar principal Druout...

Bruno s-a ocupat de suflet. Ca şi nepotul său. Doar că pe medicul psihiatru l-au interesat sufletele celor vii, în vreme ce Raul era preocupat de sufletele care au părăsit trupul vremelnic. Ceea ce nu i-a împiedicat să ducă lungi discuţii teoretice. Bruno dorea dovezi materiale pentru afirmaţiile nepotului său, iar acesta se încăpăţâna să spună că el, prin concreteţea personajelor aduse din eter, tocmai că materializa spiritul, spre deosebire de terapiile unchiului, care evita tot mai mult medicamentaţia în favoarea discuţiilor cu pacienţii. Care dintre ei doi, se contraziceau Bruno cu Raul, a rămas ancorat în abstract?

După lungile discuţii teoretice, au ajuns, cu totul neaşteptat, şi la o situaţie concretă. Mama lui Simon şi a lui Bruno, bunica lui Raul, a fost adusă de la Segrate imediat după execuţia soţului ei. Cristina Theodora, născută Carmelli, a avut o singură fericire în viaţă: pe Al Nouăzeci şi treilea. Şi n-a încetat să-l iubească nici după ce l-a pierdut. Pentru ea, lumea s-a retras în amintire. Într-o amintire vie, pe care continua s-o trăiască. Ceea ce o împiedica să mai poată comunica şi cu cei ce depăşiseră momentul. Pentru aceia, bătrâna doamnă nu era decât o biată fiinţă cu minţile rătăcite, o „legumă“ ce mai continua să vegeteze în casa fiului ei. Inima ei bătea în alt univers. Psihiatrul n-a reuşit s-o aducă înapoi în lumea reală. Şi poate că nici nu s-a străduit prea tare, văzând expresia fericită de pe chipul mamei trăind în universul ei. Faptul că nici el nu prea mai putea relaţiona cu ea era dureros, însă mai puţin important. Da, dar Raul a reuşit imposibilul: părăsind lungile discuţii abstracte cu unchiul său, a invocat spiritul bunicului Pip şi, prin intermediul Cristinei Theodora, a pretins că a ajuns să-i vorbească. Iar Cristina Theodora a confirmat şi ea că ar fi primit, după atâţia ani, răspunsuri mult aşteptate de la iubitul ei soţ. Şi astfel, prin acesta, Cristina Theodora a ajuns să se întreţină şi cu Raul. Şi cu Bruno. Servitoarea, care o îngrijea de aproape douăzeci de ani, nu înceta să-şi facă numeroase cruci. Aşa a aflat tot cartierul, toată Viena, toată lumea de puterile Celui de Al Nouăzeci şi cincilea.

Probabil că firea lui gata de a respinge orice compromis l-a ajutat pe fiul generalului Simon să ajungă la asemenea performanţe,

comentau cei care-l cunoşteau personal. (Căci, o dată cu întâmplarea cu bunica, au ieşit la iveală şi alte izbânzi la fel de năzdrăvane.) Vestea senzaţională a fost preluată de presa vremii. De presa locală, şi de alte publicaţii.[22] Un ziar italian a cadrat reportajul despre dialogul Cristinei Theodora cu soţul ei într-o rubrică nouă, atunci inventată: ŞTIREA SECOLULUI. Din clipa aceea, lucrurile au avansat rapid, iar Raul a ajuns cu adevărat vedetă internaţională.

Lumea nu trebuia să aleagă. Lumii i s-au pus iarăşi la dispoziţie două realităţi paralele, la fel de trepidante, unde mirosul de praf de puşcă acoperea cerul, asemenea unor nori încruntaţi şi, în acelaşi timp, lumea se putea ocupa şi de acel medium extraordinar, apt de a te extrage din viaţa cotidiană, tot mai primejdioasă, într-o alta, paralelă, la fel de palpitantă. Lumea nu trebuia să aleagă: putea trăi în acelaşi timp ambele scenarii. Ne aflăm în anul 1869, iar Franţa era din nou în faţa unei provocări. (Franţa s-a aflat întotdeauna în faţa unei provocări. Lumea întreagă s-a aflat întotdeauna în faţa unei provocări.) Împăratul a resimţit drept ofense personale, pe care le-a numit „atacuri nepermise la demnitatea naţională", faptul că nemţii — iarăşi nemţii! — au izbândit în războiul de şapte săptămâni cu Austria, fără a răsplăti neutralitatea franceză ori felul cum s-a purtat acelaşi Bismarck prin atmosfera internaţională pe care a creat-o împotriva tentativei lui Napoleon de a anexa Marele Ducat de Luxemburg. (La Viena, generalul Simon, chiar dacă atât de bolnav, în timpul războiului din 1870, a simţit o imensă satisfacţie la aflarea

---

[22] Scribul a găsit referiri chiar şi în presa de peste ocean la „Cazul Cristina Theodora B.", soţia celebrului erou din Lombardia, executat de imperiali în 1849, mama nu mai puţin celebrului general austriac Simon B. şi a celebrului psihiatru vienez Bruno B., bunica extraordinarului medium Raul B., fiul generalului. Şi nu simple ştiri de pagina opta, ci articole, unele chiar pe prima pagină a marilor publicaţii. Dar cel mai mare succes l-a avut Al Nouăzeci şi cincilea în Rusia: se spunea că soţia ţarului Nicolae, Maria de Hessa, sosită la Heiligenberg, la fratele ei Alexandru — după moartea fiului ei mai mare —, abia aştepta noi episoade din presă despre reuşitele nemaiîntâlnite ale Celui de Al Nouăzeci şi cincilea.

ştirii despre dezastrul francez de la Sedan, o confirmare a sentimentelor sale francofobe, una dintre ultimele sale mari bucurii. Şi pentru Bismarck, Napoleon al III-lea şi renăscuta tentativă a papalităţii de a deveni o „monarhie sfântă universală“ se îngemănau drept principalele ameninţări împotriva unui mare stat german. Generalul Simon a simţit cam ceea ce au simţit toţi nemţii. Şi nu numai ei.)

În Paris, nu trecea zi să nu se întâmple „ceva extraordinar“, ceva extraordinar cu ghilimele sau fără. Simplul ritm, nemaiîntâlnit, în care Haussmann remodela oraşul, ocupa mai toată vremea localnicilor. Pe urmă, a venit războiul cu nemţii. Timpul pentru acomodarea cu noua topografie, cu noii vecini, cu noile magazine de unde să-ţi faci cumpărăturile, precum şi despărţirea de vechile obiceiuri zilnice trebuia împărţit cu ştirile de pe front. Nu în ultimul rând cu isprăvile extraordinarului medium. Activ şi în continuare. Activ şi în asemenea vremuri. Activ întotdeauna. Ziarele au scris despre de toate cele ce se întâmplau. Dar nici Napoleon, nici Bismarck, nici alt responsabil al destinelor lumii n-a ajuns la rubrica ŞTIREA SECOLULUI. Al Nouăzeci şi cincilea, da.

Pe urmă, a venit Comuna. Comuna, îndreptându-ţi puşca spre piept, ameninţându-ţi dramatic securitatea. Comuna, da, Comuna n-a mai lăsat loc de alte discuţii. Dar, până la cele două luni ale Comunei, Parisul era preocupat de el însuşi. Iar isprăvile Celui de Al Nouăzeci şi cincilea au devenit parte integrantă a vieţii cotidiene. El, care putea mijloci întâlniri nu numai cu spiritele unor oarecare soţi, copii sau părinţi decedaţi, ci şi cu mari personalităţi ale istoriei trecutului atât de glorios, a ajuns să fie cel mai bun ghid popular pentru ce se va întâmpla: pe de o parte, spiritele puteau, în cunoştinţă de cauză, să spună ce văd pe pământ şi, pe de altă parte, sugestiile marilor oameni de stat accesaţi se bucurau de un prestigiu suficient pentru a nu putea fi puse la îndoială. Scribul nu comentează dacă Raul ar fi intermediat, în realitate, discuţii punctuale cu Iulius Cezar, cu Carol Magnul ori cu Napoleon Bonaparte, aşa cum au relatat pe larg ziarele, dar fapt este că informaţiile despre acele convorbiri au fost pe larg dezbătute nu numai în presă, ci şi în palate, şi în căminele cetăţenilor. Prevăzute spre a fi pe înţelesul oricui, relatările

mediumului conţineau şi simboluri cu care lumea a început să se obişnuiască: „copacul scorburos", „călugărul roşu", „mănuşa" etc. Pentru că unele revelaţii nu veneau deloc în întâmpinarea marilor speranţe naţionaliste ale populaţiei, ele îşi primeau replicile în public şi în *Rai şi iad*. Iar faptul că Al Nouăzeci şi cincilea n-a dat niciun răspuns i-a făcut pe oponenţii săi, în frunte cu domnul marchiz Juan Olobrado şi cu preotul doctor Marcel Lavine, să considere că Raul era cel ce a răspândit respectivele idei demoralizatoare — altfel, le-ar fi renegat. Nu?

Bunul cititor nu trebuie să se mire şi nici să fie indignat că scribul ia în serios asemenea polemici trăsnite, mai ales când evenimentele au fost atât de grave. Scribului însuşi i-a fost necesară o vreme pentru a intra în atmosfera acelui timp şi a trebuit să-şi recunoască, la început uimit şi el, că, în foarte multe zile, nu ştirile de pe front au fost cele paginate mai evident, ci informaţiile din jurul lui Raul. Presa este oglinda societăţii, iar societatea era împărţită în pro şi contra celebrului medium. Celebrul medium care n-a participat la festinul publicistic, refuzând chiar şi numeroasele interviuri ce-i erau solicitate.[23] În schimb, au fost destui să-i ţină partea în faţa atacurilor lui Olobrado, ale lui Lavine sau ale abatelui Luscher —, care vedea (pe bună dreptate) în fostul său elev un schismatic de la linia lui Kardec, a cercurilor puterii. Acestea din urmă aveau toate motivele

---

[23] Unde şi cum de se ascundea tânărul atât de voluntar, gata, de când era copil, să-şi susţină sus şi tare părerile? Unul dintre locotenenţii săi, o doamnă d'Ammier, a răspuns unui atac dintr-un ziar că Marele Medium nu mai este dispus să-şi cheltuiască energia cu tot felul de polemici cu contemporanii, el, cel obişnuit să fie în contact cu cele mai nobile spirite ale istoriei. Scribul nu este foarte mulţumit de această explicaţie. Mai degrabă, Raul a ajuns să se ferească de popularitate, pentru că aceasta a devenit, într-adevăr, supărătoare. Parisul era obsedat de spiritişti, cataleptici ori somnambuli, iar Al Nouăzeci şi cincilea a devenit un monstru sacru. În conştiinţa sa era încă trează păţania domnişoarei Maria von Mörl, din Tirolul de Sud, care, după ce a intrat, în repetate rânduri, în extaz pe la vârsta de 20 de ani, ocazii în care i-au apărut Stigmatele Imitatio Christi, a trebuit, vuia presa, să suporte în doar mai puţin de două luni vizitele a 40 000 de curioşi! Prea marea popularitate poate extenua chiar şi o vanitate atât de exacerbată ca aceea a lui Raul.

să se sesizeze față de cineva care venea câteodată cu argumente împotriva liniei oficiale, mai ales că, pe timp de război, asemenea afirmații pot submina avântul patriotic atât de decisiv în vremuri de criză. Evoluând în acte de trădare națională.

Doctorul Lavine ataca renumitul medium și cu argumente erudite, reluând un text din Sfântul Augustin, în care se vorbește despre „acea opinie ridicolă și dăunătoare a transmigrării sufletelor animalelor în oameni sau a oamenilor în animale“[24]. „Acea opinie ridicolă și dăunătoare!“ Ce instanță mai înaltă vreți să vă deschidă mintea?

Și apropo de Madame d'Ammier: Al Nouăzeci și cincilea a trăit în liniște o „căsnicie modernă“, iar soția sa s-a adaptat nesperat de bine la această situație. Chiar dacă amândoi nu s-au ferit de relații extraconjugale, întrucât n-au existat certuri matrimoniale, cei doi soți au ajuns să fie mult mai apropiați decât ar fi putut spera în momentul nunții. Pe de altă parte, șef spiritual al unei grupări selective de persoane surescitate, Raul era perceput ca un fel de zeitate printre adepții săi. Așa că femeile din «*Le Group*» simțeau ca pe un privilegiu sublim dacă reușeau să intre cu Cel de Al Nouăzeci și cincilea și în intimitate fizică. Printre admiratoarele necondiționate ale Celui de Al Nouăzeci și cincilea se număra și acea Madame d'Ammier. Zveltă, blondă, cu trăsături îngerești, Madame d'Ammier n-a reușit să fie socotită una dintre femeile foarte dorite din cauza modului neglijent, chiar șleampăt, în care se prezenta în public. Căsătorită, de tânără, cu un foarte bogat negustor de cherestea, după puțină vreme a simțit că nu are nimic în comun cu soțul ei, un om cu fire pragmatică, „deloc interesat de problemele spiritului“, se plângea nevasta, cu gesturi dramatice, oricui avea răbdare s-o asculte. Madame d'Ammier făcea parte dintre ființele care au tot timpul impresia că trăiesc pe o scenă, unde tocmai se joacă o tragedie antică. Însă în vreme ce majoritatea ființelor aflate în această categorie se pregătesc de zor pentru rolul asumat, Madame d'Ammier părea

[24] Sfântul Augustin, *Despre geneză în sens literal*, traducere Pr(eot). prof. dr. Iulian Popescu, Editura Minerva, 2008, p. 401.

să nu se fi uitat în viața ei într-o oglindă. Pe Raul, care nu ducea deloc lipsă de oferte amoroase, relația cu prea voluntara îndrăgostită a început repede să-l obosească. Juliete — cum altfel ar fi putut s-o cheme pe o asemenea femeie? — i se părea atrăgătoare doar privind-o epuizată și, în sfârșit, dormind liniștită alături de el. Doar atunci chipul angelic își etala adevărata strălucire.

Într-o zi, o altă femeie l-a întrebat pe Al Nouăzeci și cincilea dacă nu poate să-i aducă soțul înapoi, mai mult decât doar cu vocea. Doamna respectivă era văduva neconsolată a unui ofițer căzut într-o bătălie din Africa, în luptele împotriva rezistenței conduse de exotica Lalla Fatma N'Soumer, o altă celebritate a epocii,

— Cum adică „mai mult decât cu vocea"?

— Mi-e dor... Mi-e îngrozitor de dor de trupul lui... Și de trupul lui. (Pudoarea, odată învățată, nu se uită atât de ușor, deși în cadrul „Grupului" ea era socotită chiar contraproductivă...)

— Noi tocmai asta facem, a încercat Al Nouăzeci și cincilea să-i aducă aminte, noi tocmai cu spiritul liber, cel despărțit de trup, intrăm în contact. Cu spiritul eliberat de închisoarea corpului.

Dar femeia nu renunță atât de ușor și insistă: în cadrul ședințelor de spiritism își dezmierda tot mai mult soțul cu cuvinte doar de ei cunoscute. Din amintirile lor intime. Amintiri ce reveneau tot mai concrete, iar ea era mereu mai stăruitoare, pe măsură ce Raul îi facilita contacte mai dese. La început, s-a exteriorizat doar verbal, pe urmă, i s-a exprimat și corpul: tremura puternic, buzele sărutau tot mai frenetic aerul, sânii îi palpitau, în căutarea unui obiect de care să se frece. Până ce a venit și momentul suprem, când și-a smuls hainele de pe ea. La început, când își revenea, roșea toată, se scuza fâstâcită și fugea în odaia alăturată, pentru a se îmbrăca. Dar, treptat, jena a părăsit-o tot mai mult și a ajuns, despuiată, să reproducă mișcările împreunării. Când a ajuns pentru prima oară la orgasm, cei de față au aplaudat îndelung. Asta, într-o noapte. Pe urmă și în alta. Când, la insistențele ei tot mai obositoare, Raul îi chema din nou și din nou soțul, ceilalți din jurul mesei au reacționat diferit: unii (unele) se excitau sau se masturbau și gemeau de plăcere, alții au considerat că scena s-a repetat îndeajuns.

— Femeia aceasta este o creștină practicantă, nu lipsește la biserică de la slujbă, are un renume nepătat în comunitatea ei, i-a relatat Raul unchiului Bruno, în ultima sa vizită la Viena.

— Un caz tipic de isterie, a pus diagnosticul renumitul psihiatru.

— Dar nu și în viața civilă, s-a încăpățânat Al Nouăzeci și cincilea.

— Mai intră și alte persoane în transă alături de tine?

— Unii se excită și ei. Asta mi-au povestit ceilalți, cei cărora scena le-a devenit penibilă. Nu, ceilalți vin în contact cu spiritele păstrându-și luciditatea.

— Ei, nu chiar luciditatea.

— Dar ei pot povesti, mai târziu, tot prin ceea ce au trecut.

— Și isterica?

— Spune că nu se poate abține în momentele acelea.

— Un caz tipic de isterie, a repetat renumitul psihiatru.

Bruno a publicat cazul într-una dintre revistele de specialitate, desigur, păstrând secretul profesional în legătură cu identitatea persoanei în cauză. Dar subiectul a pătruns și în presa de scandal: ȘTIREA SECOLULUI — SEX CU UN SPIRIT au titrat ziarele cu litere de o șchioapă. Și nici măcar războiul tot mai crunt n-a reușit să bruieze faima lui Raul, ajunsă la apogeu. (În *Rai și iad*, Lavine a dezmințit că femeia aceea ar fi fost o creștină practicantă, așa cum s-a afirmat până atunci, anunțând că, de fapt, nu era vorba decât de o evreică.)

Și nici măcar războiul tot mai crunt n-a reușit să bruieze faima lui Raul ajunsă la apogeu. O mulțime de femei, ai căror soți au decedat mai demult, dar și numeroase altele, proaspete văduve de război, au declarat că nu le mai e frică de moarte: în curând, se vor reîntâlni cu bărbații lor. Iar, până atunci, se vor putea împreuna cu spiritele bărbaților lor. Psihic și fizic. „Acum știu. Acum conștientizez că Marcel nu m-a părăsit. Văd că-mi este în preajmă și că are grijă de mine“, i-a declarat o croitoreasă din arondismentul VIII unui reporter. „Cum are grijă de dumneata?“ a insistat jurnalistul. „Modul cum privesc ei (spiritele — nota scribului) binele și răul pare să fie diferit de cum vedem noi toate astea.“ Iar Luise-Agnes, o învățătoare care

a aflat că şi-a pierdut logodnicul cu doar câteva zile în urmă, a spus că Victor i-a transmis că o aşteaptă şi că ea este nerăbdătoare să-l reîntâlnească. „(Raul) mi-a redat încrederea." Învăţătoarea Luise-Agnes n-a participat niciodată la o şedinţă de spiritism. „SPERANŢA! Pentru mii de văduve a reapărut speranţa!" Aşa era titrat cu litere de o şchioapă pe prima pagină a unui alt cotidian.

Iniţial, autorităţile au încurajat asemenea articole: ele veneau împotriva spaimei şi descurajării care nu fac decât să submineze entuziasmul naţional, atât de necesar în vreme de război. Pe urmă, unele femei n-au mai avut răbdare şi au vrut să grăbească soarta, să se lepede de trupul vremelnic şi să ajungă mai repede şi ele spirite, asemenea soţilor. Un val nemaiîntâlnit de sinucideri printre femei şi bătrâni a cotropit Parisul. Oficialii au apelat la oamenii de ştiinţă, chiar şi la academicieni, pentru a afla cauza acestei adevărate molime. Explicaţiile au arătat că oamenii sunt potenţial speriaţi în asemenea timpuri şi că moartea unei rude apropiate atât de dragi nu face decât să accentueze epuizarea psihică. La care se adaugă, desigur, şi privaţiunile stării de necesitate, hrana insuficientă, frigul, nesiguranţa zilei de mâine, munca în exces. Până ce tot un ziar de bulevard a venit cu propria versiune: valul de sinucideri nu era decât rezultatul promisiunilor fantastice promovate de societatea secretă „*Le Group*".[25] Nu, s-au răzgândit oficialităţile, speranţa în întâlnirile cu spiritele celor pierduţi pentru viaţa aceasta nu numai că n-a încurajat solidaritatea naţională, dar, chiar din contră, a deturnat interesul faţă de cauza războiului. Valul de sinucideri trebuia oprit!

Chestiunea a fost considerată gravă, aşa că a ajuns pe masa unei şedinţe a guvernului. La care au fost invitaţi şi marchizul Olobrado şi doctorul Lavine. Da, valul de sinucideri era necesar să fie oprit! Napoleon însuşi a luat decizia: „*Le Group*" trebuie urgent desfiinţat! Deoarece ordinul a venit chiar din gura cea mai autoritară a Franţei, ministrul a tratat problema cu toată seriozitatea, iar pe Avenue

[25] „*Le Group*" nu s-a considerat nicio clipă „societate secretă", chiar dacă activităţile îi erau păzite de ochi şi urechi străine, chiar dacă modul cum îşi recruta membrii era extrem de selectiv.

d'Eylau n-a mai fost trimis un polițist de genul fostului comisar principal Druou, ci un detașament întreg, bine înarmat, în frunte cu însuși șeful poliției.[26]

Ca și în anul 1869, și în 1870 Franța se afla în fața unui conflict. Cu toate astea, anul 1870 părea să fie un an al concordiei: peste tot se construiau poduri peste ape, a remarcat doctorul Lavine într-un editorial. Asta, în contrast cu simbolurile mai degrabă macabre ale lui Raul, „copacul scorburos" ori „călugărul roșu". Peste tot se construiau poduri. Parcă peste toată lumea cea mare. Podurile simbolizează legăturile între oameni. În America, la New York, chiar de la 2 ianuarie a început construcția podului Brooklyn, iar la Timișoara s-a ridicat podul Bem, primul pod metalic. Se construiau poduri. Peste Bega, podul Bem (sau podul Iosefin, cum i se mai spunea) era cel de-al șaptezeci și unulea. (O sută de ani mai târziu, pământul n-a mai fost acoperit de atâtea mlaștini și n-a mai fost nevoie decât de treisprezece...)

Era vara lui 1870. Aerul mirosea a praf de pușcă. Ziarele se ocupau de mareșalul Patrice de Mac-Mahon și de omologul său german, Helmuth von Moltke. Toată lumea îi știa. Ziarele se ocupau zilnic de ei. Și de Napoleon, desigur, se ocupau ziarele. Și de regele prusac Wilhelm scriau toate ziarele. Și de situația după izgonirea reginei Isabela a Spaniei. Care se afla deja de doi ani la Paris, unde a semnat actul de abdicare, la 25 iunie. În favoarea fiului ei. Doar câteva zile mai târziu, contele Vincent Benedetti, ambasadorul lui Napoleon la Berlin, s-a adresat lui Wilhelm și i-a cerut să nu accepte candidatura lui Leopold de Hohenzollern-Sigmaringen la tronul

---

[26] Împărăteasa s-a opus cât a putut: ședința oficială a fost, desigur, precedată de discuții în apartamentele private ale suveranilor, iar Eugénie, foarte interesată de activitatea Celui de Al Nouăzeci și cincilea, cu tot tabloul atât de defavorabil pe care i-l zugrăveau Olobrado și Lavine (și nu numai ei) și cu toate că a fost împiedicată să-l cunoască personal pe Al Nouăzeci și cincilea, a rămas cucerită de cele ce i se povesteau despre acel medium formidabil, despre izbânzile sale și despre personalitatea-i atât de puternică, încât putea sfida materialul. Însă opoziția și regretele împărătesei s-au consumat neputincioase între zidurile palatului.

vacant iberic. Nici candidatura lui Leopold şi nici a unui alt prinţ german. Wilhelm se afla la băi, la Bad Ems. I-a răspuns ambasadorului francez că nu înţelege de ce i se adresează Lui, pentru că situaţia din Spania nu-l interesează.

La Paris, se născuse un subiect mai important decât oricare altul: să nu urce un german pe tronul spaniol, ocupat de atâta vreme de Bourboni. Împărăteasa s-a implicat şi ea, instigată de camarila din jurul marchizului Olobrado. „Ne trebuie un război!" ar fi spus Eugénie, şi ziarele bubuiau. Aşa că, după doar câteva zile, Benedetti s-a înfăţişat din nou la Ems şi, într-o plimbare cu regele prusac, i-a cerut Acestuia să declare oficial că e de acord cu cererea expresă a Franţei. Wilhelm n-a repetat decât ceea ce spusese şi data trecută. Dar l-a înştiinţat şi pe Bismarck de cele întâmplate, cerându-i, totodată, să transmită răspunsul la Paris. Aşa s-a născut celebra „telegramă de la Ems", pretextul unui război în urma unei situaţii care nu mai exista (din moment ce Leopold de Hohenzollern-Sigmaringen îşi retrăsese deja candidatura)!

Era vara lui 1870 şi ziarele aveau, într-adevăr, despre ce să scrie: despre onoarea franceză, despre Napoleon, despre Wilhelm, despre chestiunea spaniolă. Şi despre „*Le Group*". Şi despre Al Nouăzeci şi cincilea. Asta mai ales după ce, în noaptea de 16 spre 17 iunie, poliţia a descins în forţă în locuinţa sa de pe Avenue d'Eylau. Noaptea, pentru ca să-i prindă pe „periculoşii conspiratori" în plină acţiune. Şi i-a prins! De data asta, suspecţii n-au fost anchetaţi la faţa locului, ci duşi la poliţie. Ziarele vuiau. Să nu uităm că Raul era fiul unui foarte influent general austriac de origine italiană! Or, şi Austria şi Italia şi-au declarat neutralitatea în ipoteza tot mai apropiată a unui război franco-prusac! „Azi se unesc, rând pe rând, toate statele de limbă germană. E clar că urmează şi Austria!" Ziarele n-au putut, bineînţeles, să omită nici acest aspect! Că Raul era fiul unui foarte influent general austriac! Marchizul Olobrado n-a ezitat să-l declare pe Al Nouăzeci şi cincilea spion şi a cerut pedeapsa capitală pentru un element atât de periculos, în vremuri atât de periculoase. Al Nouăzeci şi cincilea era o ţintă excelentă. În noaptea aceea n-a fost ridicat numai el. Printre arestaţi s-au aflat şi alte nume importante. De unele

dintre ele trebuia avut multă grijă. Însă acest lucru ar fi dus la o judecată cu unități de măsură diferite. Complicat! Era greu, foarte greu să iei o decizie. Degeaba a apărut un editorial cu scântei în *Rai şi iad*, treburile nu puteau fi tranşate atât de rapid. Chiar şi la cele mai înalte niveluri, chiar şi în familia imperială, părerile erau deosebite. După numai trei zile de la reţinerile făcute la reşedinţa lui Raul de pe Avenue d'Eylau, ziarele s-au polarizat, iar Al Nouăzeci şi cincilea — care, în treacăt fie spus, n-a fost niciodată interesat de politică — a devenit pentru opoziţia republicană un exponent de frunte.

Printre cei ridicaţi de pe Avenue d'Eylau se afla şi Georges Serre, o rudă apropiată a fostei domnişoare Amélie-Suzanne Serre, soţia veşnicului instigator la revoltă Louis-Auguste Blanqui, cel ce condusese, încă de pe vremuri *„Société des saisons"*, născută din *„Société des familles"*, societăţi secrete cu caracter vădit revoluţionar. Blanqui era supranumit şi „veşnicul deţinut", iar atunci când nu se afla în închisoare, ori complota în ţară, ori de undeva din exil. Georges Serre, ca rudă atât de apropiată cu renumitul conspirator, a reprezentat adevărată mană cerească pentru anchetatori, chiar dacă, în realitate, nici el, ca şi Raul, n-a făcut niciodată politică. Da, dar el reprezenta „dovada de netăgăduit" că Al Nouăzeci şi cincilea şi *„Le Group"* erau „implicaţi până la gât" în activităţi subversive.

Acuzarea avea de depăşit unele obstacole, create de trei prizonieri ridicaţi de la masa de spiritism: două doamne din înalta societate, doamne de onoare ale împărătesei, de asemenea, un general al armatei franceze. Aceste personaje nu numai că au trebuit eliberate imediat, însă era la fel de obligatoriu să fie ştearsă orice urmă că ar fi fost şi ele în noaptea aceea în apartamentul Celui de Al Nouăzeci şi cincilea. În rest, desigur, plevuşcă, farmacişti, avocaţi, artişti, însă şi indivizi din clasele cele mai de jos. De pildă, două croitorese, un docher, o moaşă, dar şi celebra Josephine, cea mai scumpă prostituată de lux din Oraşul Luminilor. Orice aluzie la acest caz a fost strict cenzurată. Totuşi, cum niciun secret nu este total impenetrabil, lista celor ridicaţi, în noaptea de 16 spre 17 iunie, a încăput pe mâini nepotrivite. Ceea ce a devenit cunoscut drept celebrul „Şantaj al Mediumului", rămas unul dintre „misterele Parisului", aruncat pe

piață și niciodată explicat, a pătruns în jurnale doar sub forma unor promisiuni colosale pentru viitoare dezvăluiri senzaționale. Elementele concrete au tot fost amânate și n-a fost amintit niciun nume. Discreție ce a părut, inițial, că ar fi provenit doar din obișnuita stârnire strategică a curiozității publicului, dar care s-a prelungit timp de o lună întreagă, născând nesfârșite bănuieli. În realitate, fericitul posesor al listei s-a aflat într-o lungă negociere cu autoritățile pentru un preț cât mai bun, ca să nu publice numele în cauză, simpla alăturare a celor trei personaje înalte alături de plebe fiind total inacceptabilă.[27] Cum la 19 iulie, Franța a declarat război Prusiei, „Șantajul Mediumului" a intrat în umbră și, de acolo, în uitare totală. Cei încă rămași în arest, în urma „scandalului care va schimba chipul Franței", au fost lăsați liberi. Singura informație concretă, care a apucat să pătrundă în presă, a fost că Raul a prorocit dezastrul Franței. Ceea ce avea să se și întâmple.

Era vara lui 1870 și Franța se afla în război cu proaspătul mare stat german. Război așteptat de beligeranți. Dar nu și de toată Europa. Departe, pe „margini", lumea era luată prin surprindere: „Viața merge înainte. Dintr-o pace adâncă (sic — nota scribului), ne-am trezit într-o dimineață pentru a afla că unul dintre puternicii

---

[27] Ceea ce n-a știut deținătorul listei a fost că... nici măcar cei mai mulți dintre membrii „Grupului" nu cunoșteau identitatea exactă a colegilor lor. „Aici toți suntem egali", suna unul dintre principiile de bază ale societății lui Raul, principii acceptate de către fiecare dintre ei. Așa că dezvăluiri în legătură cu poziția socială și, cu atât mai puțin, numele colegilor n-ar fi putut fi aflate nici măcar din interior. (Acest „Aici toți suntem egali" a fost diferit interpretat: autoritățile au văzut în această afirmație o lozincă blanquistă, în vreme ce, în concepția „Grupului", era vorba de faptul că „aici" se referea la orizontul spiritelor despuiate de trup. A spus Raul: „Voi nu vă cunoașteți, cei mai mulți, vecinul de la masă, totuși îi puteți presupune starea socială după haine și după palmele mai bătătorite ori mai fine. Dar, în lipsa unor asemenea amănunte exterioare, în lipsa corpului material, n-ați putea face nici măcar cea mai vagă supoziție în această privință.") Pe urmă, au mai apărut și alte „liste", pe care se putea pomeni oricine... Față de puzderia aceasta de liste, cea originală nu mai avea vreo valoare deosebită.

Europei a avut un vis urât. Două popoare stau sub arme față în față. A început războiul!“[28]

Pe front, deși numărul combatanților celor două tabere nu era mult diferit, prusacii, împreună cu celelalte națiuni din noua mare putere europeană, câștigau bătălie după bătălie. Napoleon însuși a plecat pe front, cu toate că starea sănătății era gravă, pietrele de la vezică făcându-l să se îndoaie de durere. La Sedan, a fost obligat să-i lase comanda lui Mac-Mahon. Nu mai putea. A cedat total și s-a predat prusacilor. Cu întreaga sa armată! Cam o sută de mii de oameni valizi! Căzut prizonier, a fost dus în captivitate germană la Kassel și închis în castelul Wilhelmshöhe.[29]

La Paris, s-a clamat de către republicani — cărora le venise apa la moară — „trădarea onoarei Franței!“ și mai toată lumea i-a urmat. „Vrem republică și apărarea patriei!“ Împăratul a fost destituit. 4 septembrie a devenit Prima Zi a Celei de A treia Republici Franceze, iar Léon Gambetta, *„Le fou furieux“* („furiosul nebun“, cum l-a numit Thiers), a părăsit cu... un balon Parisul asediat, pentru a organiza rezistența antigermană în provincii. Parisul, întotdeauna trepidant, se zgâlțâia din toate balamalele.

Printre figurile împinse în față a fost și... Al Nouăzeci și cincilea. El, care nici măcar nu i-a cunoscut, până atunci, pe Blanqui ori pe Gambetta. Și nici pe Adolphe Thiers, viitorul președinte al republicii și, totodată, viitorul „călău al Comunei“. Îl cunoștea numai

---

[28] *Siebenbürgische Deutsches Wochenblatt*, Sibiu, 30, III, 27 iulie 1870.

[29] Când i s-a permis fostei împărătese să-și viziteze soțul, aflat sub custodie germană, ea a plecat la castelul Wilhelmshöhe însoțită, printre alții, de marchizul Olobrado și de preotul doctor Lavine. Cei doi au insistat pe lângă Napoleon să nu uite niciodată că are o misiune istorică de împlinit și i-au dat de înțeles că-l vor sprijini până la „victoria definitivă“. Deși au părut atâta vreme de nedespărțit, continuarea vieții lor a fost diferită: marchizul a rămas la Paris și în timpul Comunei, apoi a trecut de partea guvernului de la Versailles, în încercarea declarată de a uni forțele monarhiste. A fost judecat sumar și împușcat. Doctorul Lavine a plecat cu Napoleon în exil. După moartea acestuia, a revenit în Franța, la început în provincie, apoi în capitală. A fost unul dintre cei mai hotărâți acuzatori în procesul căpitanului evreu Dreyfus și ai susținătorilor acestuia.

pe generalul Trochu, noul ministru de război, dar și pe el extrem de vag. (O mătușă bătrână a acestuia a fost una dintre cele mai fidele participante la ședințele de spiritism. Doar întâmplarea a făcut să nu fie și ea reținută în noaptea de 16 spre 17 iunie. Distinsa doamnă n-a pregetat nicio clipă să depună eforturi pentru eliberarea arestaților, iar generalul Trochu, monarhist convins, i-a fost de mare ajutor.) În vreme ce Gambetta recucerea orașul Orléans și crea Armata Loarei, în încercarea de a organiza eliberarea țării, Raul se afla și el acolo, însă în cu totul alt scop: după ce sediul său de pe Avenue d'Eylau a fost devastat de poliție, „*Le Group*" a decis să-și continue activitatea în mod itinerant și, cu toate că valul de entuziasm patriotic născut din ura față de invadatorul german a inundat asemenea unui val uriaș întreaga țară, partizanii înfocați ai „sufletului pur, ai sufletului descătușat de temnița trupului" au rămas programatic indiferenți față de „evenimentele atât de trecătoare din jur". Totuși, valul „evenimentelor atât de trecătoare din jur" s-a dovedit mai puternic decât oricând și a înghițit tot ce a întâlnit în cale, chiar și pe credincioșii activităților Celui de Al Nouăzeci și cincilea. Care, dată fiind mult mediatizata sa arestare de către imperiali și a renumelui de „republican" câștigat cu acea ocazie, a fost promovat în conducerea rezistenței împotriva prusacilor și a aliaților lor. Alături de el, și Georges Serre, ruda prin alianță a lui Blanqui. Georges Serre, care, să nu uităm, fusese și el arestat în noaptea de 16 spre 17 iunie, și reținut în arest mai mult de o lună.

Raul era solicitat din toate părțile să-și valorifice faima, numai că nu putea pricepe de ce nu înceta războiul, de ce mai continua asediul Parisului, dacă pretextul conflictului a fost stins, odată ce pe tronul Spaniei a urcat Amedeo I de Savoia, fiul regelui Italiei, și nu Leopold, un Hohenzollern-Sigmaringen, așa cum s-a temut Franța. „Nu s-a vărsat destul sânge și până atunci?" Așa că n-a depus mare zel în îndatoririle primite și a încercat să-și vadă mai departe de activitățile sale. Doar că acum n-a prea mai găsit amatori pentru ședințele de spiritism. Ba, mai mult, când cuiva i s-a năzărit să-i ceară o prorocire, în legătură cu desfășurarea ulterioară a cursului războiului, el a răspuns că răul pentru Franța n-a ajuns încă nici pe departe

la apogeu. Ceea ce, desigur, n-a putut fi popularizat — poporul trebuia încurajat, spiritul patriotic trebuia hrănit, pentru ca oamenii să accepte sacrificiile tot mai mari ce li se cereau —, asemenea previziuni nu erau, în niciun caz, în favoarea mobilizării energiilor, în lupta pentru redobândirea independenţei şi a afirmării spiritului naţional. Fără să mai spună nimănui nimic, Raul s-a întors în capitală.

Evenimentele şi-au urmat cursul. La 2 ianuarie 1871, Amadeus I a ajuns oficial rege al Spaniei, iar la 18 ianuarie, regele Wilhelm al Prusiei a devenit împăratul unei Germanii Mari. Când, din Parisul asediat, în ziua de 28 a aceleiaşi luni, guvernul a acceptat capitularea şi a cedat masiv în faţa coaliţiei nemţeşti, pentru a ajunge la un armistiţiu, Al Nouăzeci şi cincilea se afla din nou în locuinţa sa de pe Avenue d'Eylau, unde mai organiza şedinţe de spiritism cu ultimii săi adepţi. Cu cei mai „fanatici dintre ei", cum s-a exprimat şi Georges Serre, revenit în actualitate şi rămas să-şi îndeplinească noile misiuni. „În asemenea momente, concretul trebuie să învingă abstractul", i-a reproşat el lui Raul. Şi dintre „fanatici", doar trei doamne şi un domn au rezistat, în ciuda uraganului de pe stradă, întărit de bubuitul tunurilor aliaţilor. Iar tunetul, după cum se ştie, urmează fulgerului şi, cu cât o face mai repede, cu atât este furtuna mai aproape. Şi nu mai poate fi ignorată. Tusea gravă a artileriei grelele a alungat şi spiritele chemate de medium. Până şi în măruntul grup adunat pe Avenue d'Eylau, a început să se discute despre evenimentele din stradă. De unde mica societate a lui Raul auzea huruitul tunurilor, cărate spre locuri mai sigure de către Gărzile Naţionale, ajutate de o populaţie tot mai însufleţită. „Tunurile sunt ale Franţei şi le vom apăra", a fost sloganul acelor zile. „Tunurile sunt ale Franţei şi le vom apăra", se auzea de peste tot.

Nemţii au intrat în oraş, iar francezii erau pregătiţi să-i primească „aşa cum se cuvine". Conflictul mocnea, ar fi fost de ajuns o singură scânteie pentru ca totul să sară în aer. Adunarea Naţională, mutată de la Bordeaux la Versailles, aştepta cu groază veştile din capitală. Dar germanii şi-au satisfăcut orgoliul, au mărşăluit prin Paris şi au plecat fără alte incidente. Aerul rămăsese oricum irespirabil, ca înainte de o furtună amânată. Mereu mai mulţi militari treceau de partea maselor

tot mai nemulțumite și tot mai radicale, iar unii ofițeri și generali aflați în momente nepotrivite, în locuri nepotrivite au fost masacrați. Pentru a nu se contamina și alți ostași de spiritul „patriotismului socialist", Thiers a retras armata și toate oficialitățile din Paris. Capitala era „curată", iar Comitetul Central al Gărzii Naționale s-a proclamat ca nou guvern. La 28 martie a fost declarată Comuna.

Franța avea două guverne.

Conflictul mocnit s-a transformat în flacără deschisă, iar fitilul a fost aprins. La 17 martie a fost arestat Blanqui, iar, o zi mai târziu, explozia a fost declanșată din ordinul lui Thiers, atunci când a vrut să confiște tunurile și să le întoarcă la locurile lor. După cumplita și înspăimântătoarea tăcere, urgia s-a pogorât în ropote asurzitoare. Ceea ce n-a mai surprins pe nimeni. Lumea era din nou pregătită pentru a ucide.

Războiul francezilor cu nemții s-a transformat într-un război al francezilor cu francezii. (Asta chiar dacă printre apărătorii Comunei sloganul era să nu se facă deosebiri de niciun fel între cetățeni, „internaționalismul proletar" al lui Marx răzbunându-se chiar și pe simbolurile intrate în tradiții: Coloana Vendôme, de pildă, a fost declarată „o expresie materială a șovinismului" și, drept urmare, demolată. Exemplele sunt la îndemână. Scribul nu insistă. Polonezul Jarosław Dąbrowski a fost considerat cel mai bun general al Comunei. Dąbrowski, un socialist radical, trecut de tânăr și prin lagărele din Siberia, a murit pe baricadele din Paris. Numeroși eroi ai revoltelor naționale au provenit din alogeni.[30] Dacă erau evrei, lucrul

[30] Probabil pentru că alogenii, vrând să părăsească grupul de adopție dat, cel din care provin, și dorind să se integreze într-un alt grup de adopție, fac acest lucru din convingere, vor să demonstreze și să-și demonstreze cât de justă le-a fost alegerea. Cei ce s-au născut în comunitatea țintă nu trebuie să demonstreze nimănui de ce sunt acolo și cât sunt ei de fideli. Străinii simt nevoia s-o facă, iar „momentele eroice", războaiele ori revoluțiile constituie prilejuri tocmai potrivite. (Uneori, pentru a nu exista nici cea mai mică îndoială în privința loialității sale nelimitate, alogenul va deveni cel mai necruțător inamic grupului din care a provenit.)

acesta era subliniat. „Suspect de mulţi conspiratori evrei", scria doctorul Lavine. Şi suspect de mulţi conspiratori în flagrantă cârdăşie cu evreii. „Să-l luăm, de pildă, pe dl R.: administratorul familiei sale este un anume Ţipor. Rudă cu un alt Ţipor, lăsat la sediul domeniului de la Segrate, de unde a conspirat bunicul aceluiaşi domn R. Întrebarea care se pune este: cine conduce acea puternică familie, stăpânii din scripte ori acel şir nesfârşit de Ţipori?") La 2 aprilie, forţele guvernamentale au trecut la ofensivă şi au ocupat suburbia Courbevoie. Garda Naţională, mobilizată mai mult de entuziasm decât de pragmatism strategic, n-a mai apucat să atace Versailles. Entuziasmul naşte multă, foarte multă vorbărie, multe discursuri eroice, dar timpul şi fermitatea deciziilor sunt decisive într-o confruntare. Până la capăt, Garda Naţională a trebuit să treacă într-o defensivă tot mai disperată.

Al Nouăzeci şi cincilea a rămas în apartamentul său, având grijă ca doar familia să părăsească Parisul. Ce face un om când rămâne multă vreme singur în casă? Al Nouăzeci şi cincilea stătea la geam şi privea Parisul, şi „copacul scorburos", şi „călugărul roşu", şi orgoliul, şi vanitatea, şi entuziasmul. Şi tot ce mai încăpea pe străzile barate de baricade. Pe urmă, n-a mai stat la geam. Cu ce s-a ocupat? Scribul nu ştie.

Până ce, într-o zi, a venit la el Georges Serre, ruda lui Blanqui, cu o rugăminte imperioasă: bătrânul revoluţionar se afla arestat şi putea fi executat în orice clipă. „N-a făcut soţul lui Amélie-Suzanne destulă puşcărie şi până atunci? Biata femeie s-a prăpădit de tânără, când Blanqui se afla închis. Comuna a încercat, fără succes, să-l schimbe cu Monseniorul Darboy, arhiepiscopul Parisului, apoi cu cei şaptezeci şi patru de ostatici pe care îi deţine, însă Thiers a refuzat. Canalia! Şi înaltul prelat ar putea fi executat. Revoluţia (de la 1789 — precizarea scribului) a arătat suficiente asemenea tragice răzbunări arbitrare."

Raul l-a cunoscut pe Darboy: după ce Al Nouăzeci şi cincilea s-a despărţit de abatele (fostul abate) Luscher, arhiepiscopul l-a invitat la o discuţie. Apoi, la altele. Pretextul a fost Luscher, însă prelatul, sincer interesat de modul cum este percepută viaţa de după viaţă în

afara interpretării stricte a doctrinei, avea şi un alt scop: Al Nouăzeci şi cincilea se bucura de un mare prestigiu, fiind, pe vremea aceea, unul dintre importanţii eroi ai zilei, aşa că monseniorul încerca să profite de autoritatea celebrului medium pentru a influenţa lumea împotriva ameninţării tot mai articulate a republicanilor de a seculariza averile bisericii.

— Organizaţiile secrete au o deosebită înrâurire asupra maselor largi, asupra tuturor păturilor sociale. Ele sunt percepute drept subversive — altfel, de ce s-ar ascunde de ochii lumii? —, însă multe dintre ele militează pentru scopuri cu totul lăudabile.

— La ce organizaţie secretă vă referiţi?

— La „*Le Group*", desigur.

— Iertaţi-mă, dar sunteţi într-o mare greşeală. „*Le Group*" nu este deloc o societate secretă.

— Haideţi, haideţi, că nici publică nu este...

— „*Le Group*" îşi alege membrii în funcţie de anumite calităţi. Aşa cum un antrenor de scrimă îşi selectează echipa tot după anumite calităţi. Desigur, după alte calităţi.

— Desigur! Prin misterul unei asemenea societăţi, continuă ierarhul, de parcă n-ar fi auzit argumentele lui Raul, prin misterul ritualurilor secrete, practicate în astfel de cercuri restrânse, oamenii de afară pot să-şi imagineze orice. De aceea, ele sunt percepute nu numai cu curiozitate, ci şi cu o anumită teamă.

— De noi nu trebuie să-i fie frică nimănui! Şi, iarăşi, Raul îl revedea pe „călugărul roşu" din copilăria sa. Dar se vedea şi pe el însuşi în pielea straniului monah.

— Da, da, eu vă cred, doar că tot ceea ce este ascuns în umbră permite imaginaţiei să lucreze şi să descopere, în întuneric, anumite forţe pe care nu le poate controla. Chiar şi pe cele ce nici nu există în realitatea concretă. Cred că veţi avea amabilitatea să-mi daţi dreptate, o forţă ce iese de sub control nu poate să nu te înfioare. Dumneavoastră dispuneţi de o asemenea putere şi sunt convins că veţi şti s-o folosiţi benefic la momentul potrivit.

Îngrijorarea arhiepiscopului Parisului s-a dovedit pe deplin îndreptăţită: în spiritul revoluţiei din 1789, una dintre primele măsuri ale

Comunei a fost secularizarea averilor mănăstireşti. Dar, în zilele acelea, Darboy se afla deja în prizonieratul republicanilor. A „celor care, ca şi înaintaşii lor, nu vor ezita să violeze, să ucidă şi să prade toate persoanele care se află asupra puterii lor de înţelegere" a spus noul preşedinte, Adolphe Thiers. „Păcat că n-am evacuat, din timp, din Paris, toate persoanele pasibile de a cădea victime republicanilor! Dar poţi să prevezi mişcările unei fiare dezlănţuite? Bine că am avut prevederea, în ultimul ceas, să mai scot din oraş pe mulţi dintre principalii ameninţaţi. Parisul fiind cât de cât curat, poate fi ocupat cu riscuri cât de cât mai mici." Când, la 2 aprilie, forţele guvernamentale au pătruns în oraşul asediat, ocupând cartier cu cartier, stradă cu stradă, de multe ori casă cu casă, în ciuda vechilor relaţii cu Georges Serre, Al Nouăzeci şi cincilea, ca de atâtea ori, era de altă părere. Mai degrabă alături de Thiers, care refuza schimbul de prizonieri şi, implicit, eliberarea lui Blanqui. El, Raul, considerat printr-una dintre acele contagiuni întâmplătoare drept om important al Comunei, era înspăimântat de isteria colectivă, urmată, ca de atâtea ori, de ieşirea de sub control a oricărui spirit de conservare a majorităţii celor aflaţi la Paris. „Nevoia de securitate este cel mai puternic sentiment al fiecărei fiinţe conştiente — om sau animal —, a convenit el cu Bruno. Când dispare acel sentiment, individul devine o fiară."[31] Al Nouăzeci şi cincilea se afla la Paris, Parisul a devenit, cu mici excepţii, o singură conştiinţă. Dar Al Nouăzeci şi cincilea vedea în expresiile celor mai dezinteresate solidarităţi, a sacrificiilor necondiţionate şi a eroismului exemplar, copacul scorburos, tot mai scorburos, adunând, fără încetare, noi păcate gata să-l doboare.

---

[31] Bruno a publicat mai multe comunicări în legătură cu nevoia de securitate: atunci când porţi o discuţie, oricât de importată, de se deschide uşa încăperii unde te afli, atenţia îţi va fi atrasă în mod sigur de acel moment şi numai după ce vei vedea că „în cameră nu intră lupul să te mănânce", vei reveni la palpitanta conversaţie întreruptă, exemplu ce a fost preluat până şi de vorbirea curentă. „Am avut impresia că s-a deschis uşa", se scuza cineva, care era surprins că n-a fost atent la cele ce i se spuneau. Şi toată lumea ştia despre ce „deschidere a uşii" era vorba. Şi, de obicei, îl scuza.

Întotdeauna partea rea, partea primejdioasă din viaţa lui Raul n-a fost veşnica sa tentaţie de a părăsi alaiul, la fiecare ramificaţie a şoselei, pentru a o lua la stânga ori la dreapta. Al Nouăzeci şi cincilea a avut, de mic, o aversiune faţă de orice înrolare într-un colectiv funcţionând subordonat unor comenzi. „Asta depersonalizează", a decretat el. De aceea a şi refuzat cu atâta încăpăţânare uniforma militară, spre mâhnirea nesfârşită a tatălui său. „Eu n-aş putea niciodată să cânt într-un cor", i-a spus mamei, la biserică, într-o dimineaţă de duminică. Şi nu avea atunci mai mult de vreo 5 ani. „Ai vrea să dirijezi tu corul?" l-a întrebat mama. Copilul a gândit cât a gândit, apoi a spus că nu, n-ar vrea să fie nici dirijorul corului. „Nu poţi trăi singur", l-a prevenit mama. „Nici nu vreau să fiu singur, dar vreau... vreau să mă joc numai aşa cum îmi place." Partea rea, partea primejdioasă din viaţa lui Raul a fost că n-a ieşit niciodată din rând în mod discret, ci întotdeauna cu un zâmbet de superioritate faţă de cei rămaşi să meargă mai departe în ritmul coloanei. Ceea ce, în cel mai bun caz, doar supără.

Al Nouăzeci şi cincilea s-a pomenit un personaj important al Comunei din Paris. Fără să mişte niciun deget pentru asta. Pe arhiepiscopul Darboy n-a reuşit să-l salveze[32], însă cuvântul lui a devenit foarte important şi auzit chiar şi în hărmălaia administraţiei atât de dificile într-o metropolă asediată. Cuvântul lui Raul era auzit, însă nu întotdeauna aprobat. De pildă, a surprins extrem de neplăcut atunci când s-a opus execuţiei unor ostateci. „Oricine a pactizat cu trădătorii trebuie împuşcat pe loc" a fost decretat şi aplicat. Al Nouăzeci şi cincilea a încercat să explice că fiecare om are dreptul la

---

[32] Scribul crede că nici n-a vrut: pentru a nu-l lăsa liber pe atât de respectatul, dar şi atât de radicalul Blanqui. Probabil, nici n-ar fi putut. Prelatul a fost executat, la 24 mai, în închisoarea la Roquette. În cazul lui Blanqui, condamnat de „cealaltă parte" la deportare, s-a ţinut seama de starea gravă a sănătăţii sale şi i-a fost comutată pedeapsa la închisoare. Unde a rămas opt ani şi unde a scris *L'Eternité par les astres*, o lucrare esoterică, o carte care, în mod sigur, l-ar fi interesat şi pe Raul. N-a fost să fie! Blanqui, amnistiat, a murit în prima zi a lui 1881. Se pare că a suportat mai uşor lungile perioade din închisori, decât mult mai scurtele episoade cât a fost liber.

opinie, de asemenea, că până şi cele mai abominabile crime îşi au o justificare, de multe ori una din sfera patologicului. Dacă nu s-ar fi bucurat de renumele de care s-a bucurat, probabil că însuşi marele medium ar fi fost împuşcat pentru „pactizare cu duşmanul". Argumentele în domeniu dintr-un articol ştiinţific al lui Bruno nu interesau în acele momente pe nimeni.[33] Raul a plecat acasă. Tocmai atunci!

Trupele guvernamentale înaintau asemenea unui tăvălug, în faţa căruia Garda Naţională nu reuşea decât să opună baricade succesive. Care cădeau una după alta, asemenea pieselor unui joc de domino. Al Nouăzeci şi cincilea, importantul personaj, a început să dezamăgească. În loc „să fie pe stradă, alături de toţi oamenii cinstiţi", el îşi continua orarul zilnic, aproape acelaşi celui descris de oamenii comisarului principal Druout: ieşea pe la unsprezece şi jumătate din apartamentul său, o lua pe Avenue d'Eylau spre l'Étoile; în dreptul magazinului de pielărie de lux Jaubert — şi niciodată altundeva — traversa strada, ca pe vremuri, şi pătrundea în intrândul ce ducea la Café de Brie, care a mai funcţionat şi în acele zile dificile; lua loc, la ora douăsprezece, la masa din acelaşi separeu (din partea dreaptă venind dinspre intrare). Doar că acolo nu mai era aşteptat de vechii săi colaboratori, ci de te miri cine. Pe urmă, după vreo oră, pleca să caute un restaurant unde să mănânce. Treabă tot mai dificilă, hrana ajunsese raţionalizată şi nici măcar el, un client atât de fidel, nu mai găsea decât foarte rar un fel mai de Doamne-ajută. Bodega de la numărul 127 nu mai exista, ea fiind transformată într-un soi de cantină publică. Până ce a fost devastată. Aşa că, după o scurtă plimbare, Raul revenea acasă. Şi, indiferent la cele ce se petreceau în jur — şi cele ce se petreceau în jur erau tot mai aproape şi tot mai cumplite —, nu mai ieşea din casă până a doua zi, tot pe la ora unsprezece şi jumătate. Ce făcea acasă era un mister, mai ales că nu mai primea pe nimeni. Nici măcar pe vechii săi colaboratori. În momente ca acelea prin care trecea atunci Parisul, oamenii simt parcă mai mult nevoia ca altădată să se adune. Dar Al Nouăzeci şi cincilea nu

[33] De fapt, la vremea aceea, nici articolul lui Bruno n-a fost deloc bine primit, iar medicul n-a mai insistat pe acea temă.

primea pe nimeni. Nici pe Juliete, acea mereu atât de agitată Madame d'Ammier, fidelă — cu gesturi ei teatrale — până la capăt lui *„Le Group“*, rămasă iremediabil îndrăgostită de Al Nouăzeci și cincilea, chiar și după ce Raul i-a spus răspicat că între ei totul s-a terminat. Juliete nu se putea supăra, așa că își storcea creierii ce putea să facă prețiosul personaj toată ziua. Și ea trăia mai mult singură, așa că știa că fiecare om își creează anumite tabieturi și ocupații mai mult sau mai puțin secrete, cu care își mobilează momentele de solitudine. Într-o zi, atât i-a bătut la ușă, până ce a fost obligat să-i deschidă:

— Nu vreau să te deranjez, am venit doar să te întreb ce faci toată ziua singur aici.

Nerușinare! Ce o privea pe Madame d'Ammier cu ce-și umplea altcineva timpul? Cu ce drept o asemenea întrebare?! N-a primit răspunsul dorit. N-a primit niciun răspuns. Raul și-a imaginat că femeia voia doar să se convingă că el nu-i cu alta. Nici scribul n-a izbutit să afle cu ce s-a ocupat Raul zile întregi singur în casă. Ce gânduri i-au umblat prin creieri. Probabil, nimic deosebit pentru alții, probabil, momente plăcute pentru el.

Și biografia aceasta are multe lacune!

La fel azi, la fel mâine. Celebrul personaj își vedea doar de propriul program. Totuși, așa ceva era inadmisibil! Când lumea fierbe și cifra morților devine imposibil de numărat, trebuie să te decizi: „Fie ești de partea poporului, fie ești împotriva lui!“ În vreme ce tăvălugul guvernamental se apropia de sfârșitul misiunii sale, Al Nouăzeci și cincilea a început să fie acuzat de lașitate. (Bine că nu și de trădare!) Ne aflăm în *La Semaine Sanglante*[34], când mii de cadavre zăceau pe toate străzile. Măcelul francezilor în rândul francezilor a depășit orice imaginație. Adolphe Thiers, președintele francezilor pentru încă multă vreme — doi ani! —, a fost și președintele acelor zile, când au murit vreo patruzeci de mii de oameni. Unii de foame, alții în luptă, majoritatea executați.

„Când lumea fierbe și cifra morților devine imposibil de numărat, trebuie să te decizi: fie ești de partea poporului, fie ești împotriva

[34] „Săptămâna Însângerată.“

lui!“ Da? Bine!! Şi iarăşi şi-a amintit Raul de *Mănuşa* scriitorului german Friedrich Schiller. Aşa că, profund rănit în orgoliu, a ieşit şi el, în sfârşit, în stradă. Atunci când totul era deja pierdut şi când până şi cei mai înflăcăraţi comunarzi nu mai sperau decât într-o moarte eroică, nu şi în victorie. Era 23 mai, Al Nouăzeci şi cincilea s-a aflat pe baricada unde şi-a pierdut viaţa celebrul general Jarosław Dąbrowski. Un bărbat cu doar câteva luni mai în vârstă decât Raul. Şi cu care nu s-a cunoscut decât atunci. Eroul Comunei Jarosław Dąbrowski a căzut, iar Raul a preluat comanda. Şi a obţinut ultima izbândă în acel război rămas fără nicio nădejde. Soldaţii guvernamentali, aflând despre moartea comandantului Dąbrowski, au trecut la un asalt total. Din entuziasm, dar nepregătit. Ceea ce pentru o trupă regulată este sinucidere. A fost ultima victorie a Comunei, iar Raul a devenit din nou erou. Încă în aceeaşi zi, i s-a propus şefia supremă a armatei revoluţionare, însă el a refuzat şi s-a întors acasă. Păi, dacă ar fi rămas printre combatanţi, n-ar fi trebuit absolut nimeni să-l numească în mod oficial. Lumea îl ştia de pe vremuri, iar cei ce nu-l ştiau aflau acum de puterile miraculoase ale Mediumului. Într-o asemenea situaţie disperată tocmai de cineva cu „puteri supranaturale“ e nevoie: doar un asemenea om mai poate oferi speranţa unui altfel de deznodământ. Iată, după atâtea înfrângeri ce au venit una după alta, într-un iureş de nestăvilit, Mediumul a izbutit o victorie de nimeni nădăjduită. Însă Mediumul s-a întors acasă.

A doua zi, la ora unsprezece şi jumătate a ieşit, ca de obicei, din apartamentul său de pe Avenue d’Eylau spre l’Étoile. Dar n-a mai ajuns în dreptul magazinului de pielărie de lux Jaubert, distrus în totalitate de un obuz. Mari părţi din oraş erau de acum sub controlul guvernului. Cineva l-a recunoscut. Pe atât de importantul reprezentant al Comunei. Al Nouăzeci şi cincilea a fost arestat. Era 26 mai 1871.

La 28 mai, a venit şi proclamaţia triumfală a mareşalului Mac-Mahon către populaţia Parisului: „Armata franceză a venit să vă salveze. Parisul a fost eliberat! La ora 4, soldaţii au cucerit ultima poziţie insurgentă. Luptele au luat sfârşit. Ordinea, munca şi siguranţa

vor renaşte." Scăpată de sub teroarea Comunei, populaţia marelui oraş a intrat sub teroarea represiunilor. Excesele nervoase ale Parisului sub asediu au fost înlocuite cu la fel de arbitrarele procese revanşarde. „Era de parcă aceia care au avut norocul să nu fie ucişi de comunarzi să fie socotiţi duşmani şi să fie omorâţi de versaillezi", a notat inginerul Jean Victor Blue, scăpat, de două ori, ca prin minune, de plutonul de execuţie. Acuzaţiile care i s-au adus erau legate de faptul că a fost un colaborator cunoscut al baronului Haussmann, „omul lui Napoleon".[35] Da, inginerul Blue nu şi-a putut explica nici el cum de a scăpat. Théophile Ferré a semnat ordinul de execuţie pentru mai mulţi ostatici, printre care şi arhiepiscopul Darboy. Apoi, ca şi cu o sută de ani în urmă, Ferré a fost şi el executat de oamenii lui Thiers.

Inginerul Jean Victor Blue a scăpat de două ori, ca prin minune, de plutonul de execuţie. Al Nouăzeci şi cincilea, Raul, n-a scăpat. Versailles a devenit o „închisoare temporară", unde au fost escortate şiruri parcă nesfârşite de comunarzi: bărbaţi, femei, chiar şi copii. După procese sumare, o parte dintre ei au fost executaţi, alţii deportaţi în fortăreţele de peste mări, mulţi condamnaţi la ani lungi în puşcăriile de pe continent. Al Nouăzeci şi cincilea n-a mai apucat nici măcar un proces la vreun tribunal instalat la Versailles: cunoscut drept unul dintre cei mai importanţi conducători ai Comunei, dar declarat şi spion al Germaniei, din perioada războiului cu prusacii, a fost executat la 27 mai, înainte ca Mac-Mahon să proclame eliberarea Parisului. Nu se ştie unde a fost împuşcat: după unii, la „zidul comunarzilor" din cimitirul Père Lachaise, după alte surse, în cazarma Lobau.

Când vremurile s-au mai potolit cât de cât, familia a cerut să-i fie dat trupul neînsufleţit, dar nimeni n-a putut spune unde — probabil într-o groapă comună — se afla cadavrul. În ciuda faptului că soţia şi, mai ales, Bruno au făcut numeroase demersuri ani de zile şi

---

[35] Haussmann a avut inteligenţa de a părăsi Parisul imediat după căderea împăratului.

au promis sume considerabile pentru cel ce ar fi descoperit locul unde era înmormântat Al Nouăzeci şi cincilea.

Cu despărţiri şi reveniri, soarta i-a legat de la începutul vieţii pe Raul de abatele Luscher. Cei doi au nimerit în aceeaşi groapă comună. (Kardec a murit cu un an înainte de anevrism, iar mormântul său din cimitirul Père Lachaise, împodobit mereu cu flori proaspete, a rămas, şi peste timp, loc de pelerinaj pentru adepţii săi.)

Din ziarele timpului[36]:

1. „Corespondentul nostru a izbutit să intre şi în intimitatea căminului colonelului[37], care a declarat că oricum n-are nimic de ascuns opiniei publice, misiunea sa fiind să protejeze populaţia şi nu să se ascundă de ea. (...) Iată ce a declarat şi abatele Luscher, învăţătorul copiilor de pe încântătorul domeniu: Aici, în această sală, învaţă toţi pruncii, fie că-s băieţii colonelului, fie că părinţii lor fac parte din mulţimea de angajaţi. Doar băieţii? Da, fetele deprind cititul, scrisul, religia şi îndeletnicirile unor viitoare bune soţii creştine de la sora Hermina. Şi ce fel de elevi aveţi? În general, sunt copii isteţi şi eu încerc să-i fac să fie şi cât mai sârguitori. Vă ascultă? Bineînţeles, mă ascultă, însă trebuie să spun că, de multe ori, au şi păreri personale, pe care trebuie să le orientez spre morala creştină. Prin ce sunt deosebiţi copiii stăpânului de ceilalţi elevi ai dumneavoastră? Prin

---

[36] O confidenţă de „laborator": la un moment dat, scribul a vrut să prezinte viaţa celui de Al Nouăzeci şi cincilea doar printr-un şir de materiale de presă, însă şi-a dat seama că, pe de o parte, multe articole — din necunoştinţă ori din dorinţa de senzaţional — au distorsionat grav adevărul, iar, pe de altă parte, o lungă perioadă din biografia personajului ar fi rămas neocupată. Aşa că scribul s-a mulţumit să adauge la sfârşitul descrierii acestei vieţi doar patru mostre, spre a exemplifica modul cum le-a fost prezentat Raul contemporanilor săi. Şi pentru a oferi prin acele scurte texte sinteza celor patru naraţiuni care definesc, după umila şi subiectiva părere a scribului, viaţa Celui de Al Nouăzeci şi cincilea. Dar chiar şi aşa, din economie de spaţiu şi din respect pentru timpul prea răbdătorului cititor, au fost reproduse doar fragmente din mulţimea de articolele apărute — tot patru, unul pentru fiecare naraţiune.

[37] La data apariţiei acestui material, Simon încă nu ajunsese general.

viitorul care le-a fost predestinat și pentru care trebuie să fie pregătiți. Domnul colonel dorește, pe bună dreptate, ca fiii săi să-i urmeze exemplul și să îmbrace și ei haina militară. Pentru aceasta trebuie educați spre a accepta rigorile unei discipline stricte. Și ceilalți? Ceilalți învață alături de copiii stăpânilor, dar rigorile ce-i așteaptă pe ei diferă de la comandamentele vieții civile — foarte importante, desigur, și ele —, de rigorile vieții cazone. Cu toate acestea, n-ar fi exclus ca și dintre ei să avem... Prin contagiune?... viitori subofițeri ori chiar ofițeri. Țara noastră nu îngrădește talentele nimănui și depinde doar de fiecare individ ca, prin silință și devotament, să-și atingă idealurile. Credeți că pe copiii colonelului îi așteaptă cariere la fel de strălucite ca aceea a părintelui lor? De ce nu? Dar asta n-o știe decât bunul Dumnezeu. Deocamdată, tocmai fiul cel mai mare pare cel mai... cel mai neastâmpărat dintre elevii mei. În ce sens? În sensul că... în sensul că are mereu alte răspunsuri decât cele așteptate. Dar, vă asigur, odată cu vârsta, și din Raul va ieși un cadet de nădejde. Excepționalul sânge al colonelului nu se va pierde nici în venele sale. Eu îi prevăd și lui un viitor eroic."

(Și, într-adevăr, nu se poate spune că sfârșitul Celui de Al Nouăzeci și cincilea n-a fost eroic.)

2. Încă înainte de a se vorbi despre „*Le Group*" — și cine n-a auzit mai târziu despre „*Le Group*"? —, Al Nouăzeci și cincilea a intrat în conștiința publică drept adept al preocupărilor lui Kardec, drept un medium cu totul ieșit din comun, însuflețit, prin puterile sale, și de darul previziunilor exacte, cum n-a mai existat nimeni de la miticul Nostradamus. (Raul avea și privilegiul că tatăl său a fost supranumit „Nostradamus din Viena", iar nu mai puțin celebrul său bunic a emis și el proorociri surprinzătoare — amănunte nu de neglijat și amplu comentate.) Și iată ce a găsit scribul în presa pariziană, într-un ziar de orientare de stânga, din 1861; 1861 — un an proclamat de Al Nouăzeci și cincilea drept „începutul unei noi ere". Și, într-adevăr, după atacul asupra Fortului Sumter, a început războiul civil din America între Statele Unite ale Americii, conduse de președintele nou ales Abraham Lincoln, și Confederația Statelor Americane, condusă

de preşedintele nou ales Jefferson Davis. În Europa, a apărut noul stat italian întregit, iar în Balcani, Principatele Române, unite încă din 1859, sunt proclamate de către Alexandru Ioan Cuza un singur stat, România. Şi, mai departe, în imensul imperiu ţarist, Alexandru al II-lea i-a eliberat pe şerbi, iar Franz Joseph a emis cele două patente. Despre anul 1861, celebrul medium a aflat, cu doi ani mai devreme, prin puterile sale extraordinare, „ce se va întâmpla": „Când persoane de toată onorabilitatea au povestit previziunile domnului R., previziuni pe care ziarul nostru le-a dezvăluit cu amănunte cititorilor, în ediţia din 16 septembrie, puţină lumea a luat în serios acele vorbe: «Nu anul viitor (anul 1860 — nota redacţiei), ci cel ce-l va urma va aduce după sine mari şi nemaizbutite până azi evoluţii sociale.» Şi iată, acum, asistăm la evenimente pe tot globul, care vin să arate că lupta pentru libertate, după atâtea jertfe trecute şi prezente, îşi arată roadele. Oamenii mulţi, bogaţi ori săraci, vor cu toţii să trăiască liberi. Şi înţeleg să ofere, din nou, grele ofrande, pentru ca nimeni să nu mai asuprească pe nimeni. Din cercetările redactorilor noştri, dar şi din mărturisirile unor persoane făcând parte din intimitatea celebrului medium şi care, din motive lesne de înţeles, vor să-şi păstreze anonimatul, celebrul medium nu este străin de tot ce zguduie astăzi lumea şi influenţează prin mijloacele doar lui accesibile evenimentele."

3. Cele mai multe relatări în presă despre Al Nouăzeci şi cincilea au apărut odată cu descinderile poliţiei pe Avenue d'Eylau. Răsfoind diferitele publicaţii, scribul a găsit faptele descrise în tonuri total diferite — de la cancanuri la articole de analiză politică, de la ştiri relativ sobre (chiar dacă tot cu conţinut monden) la patetice diatribe ameninţătoare la adresa oficinelor de extremă dreaptă. Fiindcă scribul s-a hotărât doar la o selecţie din selecţie, iată rândurile cele mai reprezentative (după părerea sa):

„În noaptea de 23 spre 24 aprilie a avut loc un eveniment extrem de important: în sfârşit, autorităţile noastre atât de reţinute — ca să nu spunem laşe ori chiar complice — au acţionat împotriva cuibului de vipere autodenumit «*Le Group*». De sorginte iudeo-masonică,

acest furuncul de mult copt pe pielea patriei a fost incizat. Nu degeaba am tot atras noi atenţia că scopul actual al acestei şlehte de bandiţi, în dorinţa lor veşnică de a cuceri întreaga lume, este ca, prin şeful lor, celebrul medium-şarlatan, să descurajeze energiile poporului nostru, anunţându-l că urmează apropiata şarjă a Cavalerilor Apocalipsei. Cititorii noştri se vor întreba, pe bună dreptate, de ce venim abia azi, când, iată, au trecut deja patru zile de la descinderea poliţiei în cuibul de vipere de pe Avenue d'Eylau. Noi le răspundem: n-am publicat ştirea mai devreme, întrucât, temător ca întotdeauna, regimul a ţinut zăvorâte sub şapte lacăte amănuntele acestei acţiuni, aşa că a fost nevoie de geniu jurnalistic pentru a putea scoate la lumină tot puroiul scos cu acea ocazie. (În paranteză fie spus, bravul comisar principal Druou, cel care a ţinut bisturiul în mână şi a condus operaţiunea, a fost... destituit, după ce a slujit cu devotament, timp de decenii, uniforma sa cu prea puţine decoraţii faţă de câte ar merita.) O a doua întrebare, la fel de legitimă, ar fi de ce refuză cu atâta încăpăţânare ministerul de resort să dea şi cele mai mici amănunte despre cele întâmplate? Cum de refuză? Simplu: între persoanele reţinute, cu acea ocazie, s-au aflat şi oameni importanţi, aflaţi în funcţii publice de seamă, iar dacă le-ar fi fost dezvăluite numele, s-ar fi deschis adevărata cutie a Pandorei, unde-şi au cuibul călduţ lighioanele corupţiei celei mai mari. Dacă am mai adăuga şi chipurile cucoanelor surprinse şi ele la locul faptei, cititorii noştri ar descoperi cu groază şi alte «familii mari» făcând parte din acele structuri criminale. Am întârziat, ca niciodată, cu această ştire, fiindcă am fost şi noi surprinşi de ce tăuni mari a prins comisarul principal Druou, dorind să vă oferim o realitate nefardată, dar şi lipsită de orice dubii de autenticitate. Acum putem să vă prezentăm, fără putinţă de tăgadă, numele a 83 (optzeci şi trei!) de persoane arestate în acea noapte din cele 96 (nouăzeci şi şase!), câte au fost surprinse pe Avenue d'Eylau, «scorbura din copacul găunos», cum însuşi tartorele o denumeşte. Vă asigurăm că seifurile ministerului nu sunt suficient de etanşe, pentru ca să nu fim noi în stare, în doar câteva zile, în cel mai scurt timp, să vă divulgăm şi pe ceilalţi 13 indivizi. Că nu va fi uşor, recunoaştem — dintre cei 96, 82 au fost eliberaţi după doar

câteva ore, comisarul principal Druou s-a pomenit dat afară, iar ministrul şi-a cerut mii şi infinite scuze faţă de familia imperială, care nu l-a demis imediat şi pe el doar pentru a nu agita şi mai mult apele. Dintre arestaţi, după cum puteţi şi singuri observa, nu mai puţin de 41 sunt evrei, 38 nemţi şi doar 7 francezi. (Ceilalţi provin din alte naţionalităţi — englezi, belgieni, un prinţ indian şi 4 americani.) Printre ei, am identificat 62 francmasoni. Ceea ce dintr-un total de 96 persoane, dintre care 41 evrei, spune foarte mult!"

Parcurgând lista anexată, scribul a găsit acolo numele unor personaje cu care ziarul se afla într-o permanentă dispută. Inutil de precizat că doar şase nume de pe această enumerare corespund cu cele din raportul lui Druou. Lista aceasta, cu mereu noi mici adăugiri, a fost republicată zilnic, vreme de aproape o lună.

4. În fine, pentru evenimentele din vremea Comunei, scribul a ales următoarele două ştiri dintr-o cunoscută publicaţie a vremii[38], ştiri apărute în Parisul acoperit de cadavre, una în data de 21 mai 1871, cealaltă trei zile mai târziu:

4.a. „Ce decepţie! În aceste zile, de un eroism demn de pana unor Corneille şi Racine, mulţi dintre cei pe care i-am crezut eroi ai patriei au fost primii care, văzând corabia în mare primejdie, în loc să o ajute în lupta cumplită cu năprasnica furtună au fugit de pe punte, fără a se mai uita înapoi la adevăraţii fii ai patriei." Iar alături, o caricatură a lui Al Nouăzeci şi cincilea.

4.b. Lângă o ilustraţie în manieră eroic-mitologică, pe prima pagină, cu litere mari: „Nu putem decât să ne cerem smeriţi cele mai sincere scuze: R., a cărui viaţă a fost întotdeauna atât de greu percepută de către oamenii nepregătiţi să-i înţeleagă în adevărata-i măreţie opera, şi-a arătat din nou calităţile-i excepţionale! Ieri, când generalul erou Jarosław Dąbrowski s-a jertfit ca un martir pe baricadele Comunei, R., aflat nu întâmplător acolo, unde a fost cea mai mare nevoie de un salvator miraculos, a sărit în locul celui căzut,

---

[38] Nu, nu este vorba despre *Le fils du Père Duchênes illustré*, ci despre... despre ghici ciupercă ce-i?

a preluat comanda şi a dat peste cap atacul unor trupe infinit mai bine înarmate. Se pare că, în mai puţin de două ore, pierderile acestora au depăşit două mii de combatanţi. *Mulţumim, R., cu oameni ca tine, apţi de a vedea mai bine decât oricine atât lumea aceasta, cât şi lumea cealaltă, cu eroi ca tine speranţa nu moare niciodată!*“

ANEXĂ

Nu săvârşi de două ori păcatul, pentru
că, la fel ca întâia dată, nu vei rămâne nepedepsit.

Septuaginta, Sir., 7, 8.

Perpetuum mobile

— Ce te doare, fiule? întrebă tatăl.

— Mă doar rău, domnule doctor, răspunse băiatul.

— Este vorba despre nişte tendinţe pe care nu le mai poate suprima, declară medicul.

— Asta poate explica totul, spuse inspectorul de poliţie.

(Era o zi mohorâtă.)

— Crima rămâne totuşi crimă, hotărî judecătorul.

— Dar se poate folosi acelaşi termen pentru un omor săvârşit cu sânge rece de către un om în deplinătatea facultăţilor mintale ca şi pentru un omor săvârşit de către un bolnav inconştient? întrebă destul de retoric, dar cu mult efect, avocatul.

— Pitacos din Mitilene a cerut pentru delictele săvârşite în stare de ebrietate pedeapsă dublă. Şi a fost declarat unul dintre cei şapte înţelepţi ai Antichităţii pentru acest lucru, spuse procurorul.

— Totuşi, acuzatul nu a fost beat. El e doar bolnav... remarcă o doamnă din asistenţă.

– Şi ce dacă? întrebă poştaşul pe acelaşi ton.

(— Aprod, ce caută poştaşul acolo? aţi putea întreba.

— Aduce o scrisoare.

— La tribunal?! În timpul dezbaterilor? aţi putea întreba.

— Dar unde să-l găsească altfel pe acuzat?

— Acuzatul e în boxă, spuse din nou, pe acelaşi ton, poştaşul.

— Dar acum ce mai caută poştaşul aici?

Dar asta n-aţi mai putea zice, deoarece întrebarea ar fi depăşită, poştaşul ieşind tocmai atunci pe uşă.)

— Să revenim, domnule preşedinte, sugeră umil cineva din completul de judecată.

— Bietul copil, adăugă unul, e doar un copil.

— E o brută, spuse altul, o brută!

— Sentinţa e prea aspră, se mai încăpăţână o femeie.

— Trebuia spânzurat, se supără bărbatul, plesnind-o pe precedenta.

(Era o seară de concediu, ultima seară înainte de a trebui să se întoarcă la lucru şi n-au găsit altceva mai bun cu ce să şi-o umple.)

— Aici o să-ţi bagi minţile în cap, nepricopsitule, îi spuse gardianul.

— Îţi dau trei ţigări în schimbul tocului de la ochelari, îi propuse un deţinut.

— Mai cere-i încă două, îl sfătui alt deţinut.

— Să le spui alor mei că sunt bine, îl rugă altul.

(Afară ploua.)

— Da' dumneata de unde ai apărut? îl întrebă conductorul.

— Abia ce a ieşit din închisoare, clătină din cap poliţistul.

Judecătorul de instrucţie notă, printre altele:

„... intrând în compartimentul în care nu se găsea decât victima, în mintea asasinului a încolţit un gând sumbru. Victima probabil că aţipise şi..."

„Se aprobă", notă preşedintele pe un colţ al acestui raport. Probabil că fiind foarte ocupat, se gândise la altceva. Apoi socoti îndelung ce să facă şi cum s-o dreagă cu acel „Se aprobă" şi îi puse un „Nu" în faţă, şi un semn al exclamării la sfârşit.

Cei de la Curtea de Apel n-au putut pricepe ce „Nu Se aprobă!" De fapt, ce „Nu Se aprobă"?

— N-ar fi exclus să ai şi dumneata, pe undeva, o mamă bătrână, care te-a crescut cu multe suferinţe.

Poate am putea impresiona cu ajutorul ei juraţii, sugeră maestrul Midi, avocatul.

— Foc! ordonă comandantul plutonului de execuţie.

— Sufletul său şi-a luat zborul spre cer, o asigură pe logodnică preotul care fusese „acolo“ până la capăt. Până la capăt!

Şi eu am fost de faţă, strigă poştaşul. (Vă rog să nu-l mai întrebaţi nimic: luaţi-l aşa cum e şi lăsaţi-l în plata Domnului.)

(Se pare că, în ziua aceea, au fost foarte mulţi nori. Cerul nici nu se mai vedea.)

— Să te mai iau şi pe tine, se întrebă Sfântul Petru.

— Trimite-l înapoi! îi răspunse O Voce.

— Mă doare rău, domnule doctor, se plângea băiatul, născându-se.

„Să mai încercăm o dată“, adăugă în sinea sa.

AL NOUĂZECI ȘI ȘASELEA
— Peter-Pierre, „Dandy de la Paris“ —

(1854–1937)

Important nu-i ce vezi, important este ceea ce îţi imaginezi că vezi

IATĂ CUM, ÎN LUNGUL DRUM PORNIND DIN „HĂUL ISTORIEI“, ascuns în miticul Babylon, scribul a ajuns la bunicul bunicului Celui de Al O Sutălea! A amintit scribul de mult, în Argumentul întregului ciclu: „Cel de-al Doilea Război Mondial ni se pare apropiat (celor din generaţia scribului), pentru că îl cunoaştem prea bine din descrierile părinţilor. Primul Război Mondial ni se înfăţişează, de asemenea, ca un eveniment real, deoarece ne-au istorisit destule bunicii noştri despre el. Evenimentele anterioare acestor poveşti se întunecă brusc. Cine dintre noi ar mai putea să spună cum zâmbea bunicul bunicului, data zilei sale de naştere sau culoarea ochilor lui, mai cu seamă dacă bunicul acela al bunicului n-a făcut fapte cu totul ieşite din comun în viaţă? Cunoştinţele noastre directe se opresc, de regulă, după trei generaţii. Ele se sfârşesc, la fel de neaşteptat, ca şi cum, din clipa aceea, ar fi vorba despre un strămoş din Evul Mediu sau din negura Antichităţii. Chiar dacă unele date ar putea fi descoperite ceva mai uşor în legătură cu străbunicii decât cu strămoşii timpurii, sentimentul de apartenenţă este la fel de indefinit faţă de unii, ca şi faţă de alţii, comparativ cu firele ce ne leagă de un bunic, care eventual a mai apucat să ne mai şi ţină pe genunchi. Iar Antichitatea… Antichitatea o mai poate concepe doar raţiunea. Raţiunea eventual încălzită de suflet. Cine mai păstrează azi sentimentele de filiaţie faţă de, să zicem, contemporanii lui Nabonaide, ultimul rege al Babylonului?

Iar acum am ajuns la bunicul bunicului Celui de Al O Sutălea! Departe, în faţa ochilor noştri, licăreşte prezentul. Căutând prin ceasloavele arhivelor,

cu puțin noroc, putem să dăm de proprii strămoși de a patra stirpe, contemporanii Celui de Al Nouăzeci și șaselea. Despre acești străbuni n-ar fi exclus să mai aflăm povești transmise de către cei ce nici ei nu i-au mai cunoscut, însă care le-au auzit din „primă sursă". Asemenea povești, de nu conțin întâmplări cu totul excepționale, se află la limita memoriei. Unele aparțin unor confuzii între diferitele umbre ale trecutului, multe dintre ele sunt mai puțin veridice chiar decât evenimente desfășurate cu secole în urmă — acelea măcar, dacă s-au păstrat atâta vreme, au devenit istorie. Și, atunci, cine să le mai conteste?

Față de bunicii bunicilor, fie că nu mai percepem nimic, fie că sângele din venele noastre simte nevoia să-și cinstească originile și trezește în noi duioșie. O duioșie față de noi înșine, prin cineva pe care-l recunoaștem, așa cum ni-l dorim să fi fost. A fost bunicul bunicului nostru acel cineva?

Chiar dacă nu l-a cunoscut personal pe Al Nouăzeci și șaselea, bunicul bunicului nostru a întâlnit o persoană care parcă l-a cunoscut. Parcă. Chiar și bunica acelui personaj, venerabila doamnă Ana, își mai amintea vag de o întâmplare povestită de către bunicul ei, în care și-a făcut loc și Al Nouăzeci și șaselea.

Al Nouăzeci și șaselea a fost un personaj. Cineva din casă l-a cunoscut. Ori măcar a cunoscut pe altcineva, care l-a cunoscut pe Al Nouăzeci și șaselea. Iar dacă scribul va aminti o faptă mai deosebită a Celui de Al Nouăzeci și șaselea, o faptă despre care bunicul bunicii n-a spus nimic, atunci bunica va da din cap și va remarca pe un ton cât se poate de hotărât: „Așa ceva nu pot să cred. Despre așa ceva nici n-a fost vorba în poveștile bunicului. Așa ceva nu poate fi adevărat!" Ca și girafa, care nu poate fi decât personaj de poveste pentru cine n-a avut prilejul de a o admira cu propriii ochi.

Doamna Ana, o bunică și ea — o femeie cu totul respectabilă —, pe care, copil fiind, scribul a cunoscut-o personal, spunea despre Al Nouăzeci și șaselea că ar fi fost amintit în casa ei părintească drept „Dandy de la Paris". Fusese o fetiță atunci când, societatea părinților ei referindu-se la cineva „enervant de elegant", era adus în discuție acel Dandy de la Paris. Ea n-a prea priceput exact la ce se referea trimiterea, însă a tras concluzia că trebuie să fi fost vorba despre ceva extrem de caraghios. Și când, după atâția ani, amintea despre Dandy de la Paris, o făcea întotdeauna acompaniindu-și

vorbele cu hohote sănătoase de râs. Bine, dar cine era acel Dandy de la Paris? o întrebau cei mai tineri. Iar ea, tot cu gura până la urechi, rostea numele Celui de Al Nouăzeci și șaselea. Și, fără să știe nici ea exact de ce, se scutura de râs.

Mama Celui de Al Nouăzeci și șaselea nu avea nici 17 ani atunci când a născut primul copil, iar tatăl nu împlinise 18. Băiatul se trăgea dintr-o familie faimoasă. În partea părintelui său, putea dovedi mai mulți eroi:

• tatăl — celebrul medium Raul–Olfert, viteazul apărător al Comunei din Paris;

• bunicul — „omnipotentul general“ austriac Simon, „Nostradamus din Viena“;

• străbunicul — Pip, „Înțeleptul Lombardiei și al Piemontului, eroul națiunii italiene“, martir al unității și independenței Italiei.

Asta ca să ne oprim doar la primele trei generații antecesoare. Dacă am coborî și mai adânc, răsfoind încă o dată istoria Celor O Sută, am mai găsi și o altă variantă a unor strămoși la fel de iluștri. Fără să mai amintim și de cei omiși de neîndemânaticul scrib. De pildă, se spune că Genghis Han, cel cu sămânța atât de prolifică, ar fi strămoșul fiecărui al două sutălea cetățean al lumii. Poate și al Celui de Al Nouăzeci și șaselea. De ce nu?

În partea mamei, se aflau reprezentanți ai noii protipendade, bancheri doar la cea de a doua generație.

Căsnicia părinților Celui de Al Nouăzeci și șaselea părea să fi fost un mariaj tipic pentru acele vremuri: un soț provenit dintr-un neam posesor de vechi sânge albastru, o soție dintr-o familie cu mulți bani. Și chiar dacă această nouă aristocrație, de sorginte mixtă, mai era primită cu răceală în multe cercuri exclusiviste, asemenea combinații păreau singurele soluții viabile prin care marile case scăpătate puteau supraviețui, dar și străluci în continuare. N-a fost și cazul părinților Celui de Al Nouăzeci și șaselea: mirele nu a fost obligat să facă o mezalianță din motive de sărăcie, el venind dintr-o familie nu numai lipsită de griji materiale, dar bucurându-se și de o mare influență în cele mai de sus straturi ale puterii; și nici mireasa n-a fost

obligată să se mărite cu un bărbat din înalta societate, pentru a putea pătrunde (și ea și ai ei) în sferele acelea — poziția la Budapesta a părinților fetei fiind solidă, acceptată și înfloritoare, iar la Viena se bucura de bunăvoință imperială datorită generozității cu care bancherul a sprijinit interesele Curții. De altfel, în 1866, tatăl foarte tinerei soții a cumpărat și un titlu de baron. Și, cu toate că lumea nu era cu totul convinsă că cei doi tineri s-au luat din dragoste, cine să aibă curajul să-l bârfească pe fiul generalului Simon?

S-au luat, într-adevăr, cei doi tineri dintr-o dragoste pătimașă, așa cum numai adolescenții o pot simți? În primul rând, nu trebuie să uităm că în ziua nunții, o zi suspect de mult amânată, mireasa era gravidă, începând să i se vadă burtica. Cum a ajuns însărcinată o fiică din lumea bună, cu o educație catolică severă, la vârsta de nici 17 ani? Aceasta era întrebarea — desigur, nerostită cu voce tare — celor ce cunoșteau misterul sarcinii premaritale. „Păi, în mod sigur, a fost mâna din umbră a părinților celor doi!" Numai că nu s-a întâmplat nici pe departe așa! Nici Raul și nici tânăra domnișoară n-au pus la cale un plan, iar părinții lor multă vreme nici n-au fost la curent cu păcatul săvârșit. Al Nouăzeci și cincilea și-a început viața sexuală devreme. Și nu fiindcă ar fi fost, de foarte precoce, teribil de interesat de subiect, ci pentru că era chiar mai pasionat de tot ceea ce era misterios și interzis decât alți băieți de vârsta sa. Pe viitoarea sa soție a întâlnit-o întâmplător la reședința unei vechi cunoștințe a familiei, încă de pe vremea când Casa de la Segrate a avut o reprezentanță și la Budapesta. Aflat acolo în vacanță, a profitat de faptul că amfitrionul său avea un salon deschis, unde veneau ofițeri, oameni de afaceri, artiști și bancheri. Printre ei, și tatăl unei sfioase domnișoare, care s-a dovedit a nu fi chiar atât de sfioasă, cum ar fi fost de așteptat din partea unei fete educate la maici. Raul a descoperit că și noua sa cunoștință era tentată mai degrabă de ceea ce n-ar fi trebuit s-o tenteze, așa că n-a durat prea mult obișnuitul joc galant prin care stavilele convenționale se cuvin a fi înlăturate una după cealaltă. Și abia după aceea, ceea ce n-ar fi trebuit să depășească o simplă aventură a devenit un lucru serios. După ce șocul din casa bancherului s-a mai atenuat, familia a descoperit în „marea nenorocire"

o şansă nesperată pentru viitor: puternicul general îşi vedea împlinite speranţele în continuarea neîntreruptă a şirului, preocuparea atavică a tuturor Celor O Sută. Domnişoara suspina şi ea, iar, la rândul său, Al Nouăzeci şi cincilea se felicita că a găsit, în sfârşit, modul de a-şi şantaja tatăl: „Se va căsători şi va recunoaşte copilul, cu condiţia să nu trebuiască să poarte haina militară!“ Lui Raul îi displăcea până şi gândul de a fi obligat să se îmbrace la fel ca toţi ceilalţi de un grad cu el, să mărşăluiască într-un anumit ritm impus, să se supună la toate ordinele superiorilor şi să trăiască după un orar total străin de dorinţele şi poftele sale de moment. Generalul a trebuit să aleagă: un nepot — de nădăjduit unul mai reuşit ori măcar mai disciplinat decât cel ce l-a conceput — ori cariera militară pentru un tânăr care, trebuia să-şi recunoască până şi Simon, nu era deloc — dar deloc! — potrivit pentru viaţa cazonă. Al Nouăzeci şi patrulea a trebuit să cedeze, deşi nu s-a consolat niciodată cu adevărat că Raul, fiul său, nu a devenit ofiţer, şi a mai repetat multă vreme obsesiv că nu înţelege cum poţi să dai cu piciorul într-o carieră strălucită, atunci când ai toate condiţiile s-o obţii. Şi, iată, acum povestea se repeta şi cu Peter, cu nepotul.

De data asta, bârfa discretă a lumii n-a nimerit-o: fiul generalului Simon nici nu s-a însurat din obligaţie şi nici căsătoria n-a avut loc în urma unui scenariu scris de mâinile părinţilor mirilor. Aşadar, altele au fost circumstanţele în care a venit pe lume Al Nouăzeci şi şaselea. Mai mult ca sigur, o vreme, oamenii şi-au imaginat tot felul de scenarii...

Pe urmă, tânăra pereche a fost plasată la locul ei în societate, mai ales că n-a mai transpirat nicio bârfă, niciun zvon. (Asta, deşi Raul şi-a continuat traiul de dinainte, iar domnişoara crescută la maici, după ce a mai născut şi o fată, şi-a văzut şi ea de viaţa ei. Faptul că soţii nu şi-au impus nimic unul altuia şi nici nu şi-au reproşat aventurile reciproce i-a unit şi, treptat, cei doi au ajuns chiar să ţină cu adevărat unul la celălalt. La început, ca doi buni prieteni, apoi, ca doi buni camarazi, şi, la sfârşit, ca doi buni soţi.) Aşa că pruncii, un băiat şi o fată, au crescut pe domeniul bunicului de pe Leopoldsberg, într-o atmosferă liberă şi lipsită de constrângeri.

Răsfățați de toată lumea, cei doi copii ai lui Raul au avut parte de o copilărie cu adevărat idilică. Scribul era să scrie „o copilărie fericită", doar că lipsa de orice fel de griji, afecțiunea venită din toate părțile și o sănătate bună nu sunt decât premisele unei vieți senine, nu și garanția că aceasta se va și instaura. Fetița era mofturoasă și plângea din orice, „fără niciun motiv", se tânguiau servitorii terorizați de mofturile ei, iar băiatul depășea în încăpățânare orice limită. Încât, de multe ori, crizele sale de personalitate au ajuns să pară cât se poate de periculoase, chiar și pentru dezvoltarea sa.

Bona l-a alintat pe Al Nouăzeci și șaselea cu apelativul „Prințul", iar pe sora sa n-o scotea din „Prințesa". Copiii au adaptat aceste cognomene imaginilor din cărțile cu basme. Ceea ce a avut consecințe diferite în cazul lor: fetița a tras concluzia din acele ilustrații că prințesele trebuiau să treacă prin mari necazuri înainte de a ajunge să-și ocupe statutul predestinat, iar *Cenușăreasa* a fost o narațiune pe care a trebuit s-o asculte de nenumărate ori și să privească desenele atât dintr-un volum de povești populare, cât și dintr-o ediție de lux din lucrările lui Charles Perrault, dar și dintr-un alt op bogat colorat din operele Fraților Grimm. Păi, Cenușăreasa nici măcar nu semăna în cele trei variante! Cea de pe poza din cartea Fraților Grimm i se părea fetiței chiar urâțică. Cum dădaca îi tot repeta că și pe „prințesa ei" o așteaptă soarta fericită a eroinei din poveste, fiica lui Raul a început să protesteze: în primul rând, ea este mult mai frumoasă decât cea din poze și, în al doilea rând, nu simțea nicio atracție pentru a trece și ea prin încercările hărăzite Cenușăresei. După care, conform bunului ei obicei, izbucnea în urlete fără de sfârșit, spre disperarea tuturor celor de față. Așa că n-a vrut să mai fie „prințesă" și a făcut totul spre a nu semăna cu personajul din filele cărților. „Să trebuiască să trebăluiesc prin cenușă!? Nu, mulțumesc!" Fiica lui Raul n-a ajuns niciodată prințesă.

În schimb, fratelui i-a convenit din plin rolul de prinț. Eroii din povești înving întotdeauna pe toată lumea, sunt frumoși, isteți, făcuți pentru succes, de obicei fără a mai fi obligați să treacă prin umilințele Cenușăresei. Cei mai mulți sunt, de la început, copii de crai,

recunoscuţi ca atare şi purtându-se aşa cum se aşteaptă lumea de la ei. Unii, e adevărat, după ce, dintr-o gravă eroare, au fost scoşi din nobilele scutece, pornesc de jos, însă păstrând inconfundabilul sânge nobil în ei. Aşa că, până la urmă, greşeala este dovedită şi ei au asigurată succesiunea la tron, pe care îl şi ocupă devreme. În uralele entuziaste ale mulţimii. În cazul fiului lui Raul, nu s-a întâmplat nicio uzurpare de persoană, aşa că el a fost de la început prinţ.

În opul Fraţilor Grimm, cu coperţi groase şi bogat colorate, eroul prinţ era înzestrat în toate textele, fără excepţie, cu păr bălai. Al Nouăzeci şi şaselea s-a născut — ce să-i faci? — cu părul negru. Cotrobăind, ca toţi copiii, printre boarfele vechi înghesuite în podul uneia dintre clădirile de pe Leopoldsberg, a dat şi de o ladă cu vechi peruci. Unele erau mâncate de vreme, altele de rozătoare. Totuşi, a reuşit să găsească şi două aproape intacte: una cu păr argintiu şi alta blondă. Cea albă era mai bine păstrată, însă, cum prinţii din carte aveau întotdeauna părul bălai, băiatul s-a pus pe recondiţionat peruca blondă, pe care a început s-o poarte spre amuzamentul tuturor. Oamenii râdeau binedispuşi, iar bona le-a explicat că „prinţul ei" a dat dovadă de o sârguinţă extraordinară, lucrând, aproape fără întrerupere, timp de două zile, până ce a reuşit să repare peruca aceea veche, astfel încât să nu i se vadă niciun defect. Partea de amuzament a trecut într-o zi, când la reşedinţa Generalului s-a organizat o mare petrecere cu mulţi invitaţi de seamă: cum ziua de naştere a bunicului şi a tatălui Celui de Al Nouăzeci şi şaselea s-a nimerit să coincidă în calendar, sărbătorirea ei se (mai) făcea în fiecare an cu mult fast. Era, de altfel, singurul prilej din an când rudele — şi nu numai ele — încă se mai aşezau la aceeaşi masă. Mai târziu, relaţiile dintre generalul Simon şi Raul alterându-se tot mai mult, nici acea ocazie n-a mai izbutit să adune toate neamurile în acelaşi loc. La data aceea, lucrurile nu ajunseseră atât de departe şi evenimentul se prefigura a avea loc cu multă pompă şi cu oaspeţi de cel mai înalt rang, chiar şi membri ai unor familii domnitoare fiind aşteptaţi pe Leopoldsberg. Aşa că pregătirile s-au desfăşurat din timp şi au fost riguros supravegheate, pe cale ierarhică, de toată armata de servitori

şi rude de pe domeniul Generalului. Acesta a introdus şi acasă o disciplină cazonă. În dimineaţa zilei aniversare, a inspectat personal şi în amănunt toate pregătirile. Chiar şi copiii au fost supuşi acelui control, iar bunicul i-a ordonat Celui de Al Nouăzeci şi şaselea să-şi scoată imediat peruca aceea demodată şi să fie pieptănat aşa cum se cuvine. Ceea ce copilul a refuzat categoric. Generalul, neobişnuit a fi contrazis, a vrut să-i smulgă cu forţa peruca, dar băiatul a început să ţipe, încât i-a trezit şi pe oaspeţii veniţi de departe, încă din ziua anterioară, şi care mai dormeau în camerele lor. Nici Raul nu părea să înţeleagă de ce ar trebui fiul său să se despartă de perucă şi a ameninţat că-şi ia copiii şi părăseşte domeniul. Raul şi-a dezamăgit din nou tatăl. Şi acesta a trebuit, deocamdată, să cedeze. Deocamdată! („Păi, dacă aşa îşi creşte Al Nouăzeci şi cincilea băiatul, atunci trebuie găsită o soluţie, pentru a fi scos copilul de sub o asemenea influenţă nocivă", hotărî Simon şi îşi notă în gând să treacă la acţiune imediat ce sărbătoarea va fi luat sfârşit. Dar, până atunci, fără să mai anunţe pe nimeni, o dădu afară pe bona nepoţilor săi. Plângând, aceasta a trebuit să părăsească în aceeaşi dimineaţă domeniul.)

Îmbrăcat în uniformă de general de cavalerie şi cu peruca lui nedespărţită pe cap, „Prinţul" a făcut o impresie deosebită printre musafiri, iar o mare ducesă rusă a afirmat, cu accentul inconfundabil al slavilor vorbind nemţeşte, că „feciorul acesta seamănă leit cu tânărul conte Alexei Alexandrovici Bogoliubov, unul dintre eroii de la Poltava, aşa cum este înfăţişat viteazul pe un tablou de pe pereţii castelului familiei de la Petersburg". Mândru, Al Nouăzeci şi şaselea a rămas până seara târziu printre oaspeţi, mult peste programul său zilnic, provocându-i pe toţi să-l admire. (Când bunicul i-a cerut să-şi pună chipiul pe cap, a refuzat, dar nu s-a despărţit de el şi l-a ţinut toată seara, în mod regulamentar, în mână. Peruca galbenă, care nu se vedea decât puţin pe deasupra meselor încărcate cu porţelanuri şi cristale, a continuat să defileze prin saloane.)

Succesul acelei zile a fost rezultatul multor ore de pregătire: băiatul a studiat îndelung modul cum stăteau ofiţerii în diferitele ocazii, inspirându-se dintr-o revistă de modă militară din biblioteca bunicului. Apoi a comparat, în faţa marii oglinzi de cristal din holul

principal, propria sa ţinută. („A stat şi opt–nouă ore în faţa oglinzii, tot verificând, după ilustraţii, dacă a luat poziţia aşa cum erau desenaţi acei domni ofiţeri pe hârtie. Abia am mai putut să-l urnesc de acolo, pentru a servi masa“, a mai apucat să povestească bona, înainte de a fi dată afară.)

Da, succesul acelei zile a fost rezultatul multor ore de pregătire. Dar a meritat.

În locul vechii bone, au fost angajaţi un preot pe post de învăţător şi două călugăriţe, pentru a avea grijă de copii. Toţi trei au fost aleşi personal de către general, în urma unor recomandări detaliate: trebuiau să fie cinstiţi, fermi şi pricepuţi, apţi să facă din nepotul şi nepoata lui Simon oameni disciplinaţi. Să se termine cu plânsetele nesfârşite ale fetiţei şi cu încăpăţânările băiatului! Şi, într-adevăr, traiul copiilor s-a schimbat radical. Dar nu cu consecinţele aşteptate de Simon.

Când a împlinit 6 ani, Al Nouăzeci şi şaselea a fost dus de bunicul său la Viena, pentru a-l însoţi pe Marele General în diferitele controale prin cazărmi, Simon voind, în acest fel, să-şi introducă nepotul în viaţa militară. Deoarece era tratat peste tot ca urmaşul Marelui Şef, răsfăţat şi linguşit cu umilinţă până şi de cei mai severi comandanţi, băiatului i-au convenit acele ieşiri printre oşteni, iar spectacolul rapoartelor, al defilărilor şi al instrucţiilor de pe platouri îi oferea prilejul de a putea studia în tihnă modul cum stă, cum se mişcă şi cum vorbeşte un ofiţer superior. (Când vreunul dintre aceia făcea şi cea mai mică excepţie de la comportamentul atât de sever reglementat, copilul îşi chema bunicul şi îi comunica tot ce nu era ca la celelalte personaje de acelaşi rang. Simon îi lăuda simţul de observaţie şi îl muştruluia bonom pe „vinovat“. Bonom, îl ţinea însă minte, şi s-a întâmplat, nu o dată, ca respectivul să-şi vadă mai târziu cariera blocată, fără a şti de unde i se trage.)

Între timp, Raul venea tot mai rar acasă, petrecând mai multă vreme la Paris, unde şi-a cumpărat şi locuinţa elegantă pe Avenue d'Eylau. Aşa că nici n-a prea sesizat că fiul său a devenit o preocupare constantă pentru general. A aflat, abia când băiatul a împlinit

7 ani, că Simon i-a plasat băiatul copil de trupă într-un regiment de gardă. Luându-şi, în sfârşit, timp să stea de vorbă cu tatăl său, Raul a aflat că ambii săi copii „au luat-o razna", că nu puteau fi stăpâniţi nici măcar de noii lor mentori, deşi aceştia au primit instrucţiuni precise să folosească orice metode, oricât de severe, pentru a-i potoli. Nici vorbă! Fata, cu cât creştea, era tot mai imposibilă, iar dacă până nu de mult ţipa cu voce de copil, acum a ajuns să urle de se cutremura întreaga clădire. „Până şi cristalele din vitrine sunt în pericol să se spargă din pricina vacarmului pe care-l stârneşte." Şi asta nu din când în când, ci mai tot timpul. Viaţa pe Leopoldsberg a devenit de nesuportat, aşa că a fost chemat Bruno, tot mai celebrul medic psihiatru, fratele lui Simon. Bruno a luat-o la el la Viena şi a început s-o sedeze cu tot felul de medicamente. („Fratele meu este, într-adevăr, un tip foarte cumsecade: o ţine în locuinţa lui pe mama, devenită *legumă* după moartea tragică a tatălui nostru, soţului ei, iar acum, iată, s-a angajat să se ocupe şi de *fata nebună* a lui Raul", a trebuit să recunoască până şi generalul.) Tratamentul specialistului a dat roade doar parţial, sora Celui de Al Nouăzeci şi şaselea rămânând cu o hipersensibilitate psihică toată viaţa.

„Şi băiatul se poartă ciudat, dar în alt mod, continuă bunicul să-l informeze pe Raul. Ca să-l disciplinez cât de cât, şi spre a nu rata şi el excepţionalele condiţii ce i se oferă pentru o carieră demnă — aşa cum ţi-ai bătut tu joc de ele! —, l-am obişnuit treptat cu viaţa cazonă, l-am luat cu mine în diferite garnizoane, iar acum, că a mai crescut puţin, l-am dus copil de trupă într-unul dintre regimentele de elită, fiind mereu aproape de mine şi în custodia unuia dintre cei mai serioşi comandanţi de care dispune Austria. Iniţial, am crezut că introducerea aceasta, pas cu pas, în viaţa militară i-a plăcut. Şi, într-adevăr, la început nu mi s-au raportat decât lucruri potrivite în comportamentul său. Pe urmă, faptele au luat o întorsătură cât se poate de neplăcută, băiatul nu mai asculta de niciun superior, nu executa niciun ordin, făcea numai ce-i trecea prin cap, chit că am dispus să-i fie aplicat, în modul cel mai riguros, regulamentul, nefăcând excepţie nici cele mai severe măsuri coercitive!"

Lui Raul nu-i venea să creadă: cum au putut fi luate atâtea măsuri radicale în legătură cu copiii — cu copiii săi! —, fără ca el să fie măcar consultat?

— De ce te miri? Cineva trebuie să se ocupe și de ei!

Într-o discuție cu soția sa, Al Nouăzeci și cincilea a aflat că generalul a luat toate hotărârile de unul singur și că a pus-o la punct ori de câte ori își dădea și ea cu părerea.

— Și de ce nu mi-ai spus nimic până acum? În tonul lui Raul nu era nicio urmă de reproș, ci doar de regret.

— Și ce-ai fi putut face? Ai fi luat copiii cu tine?

— Da!

Al Nouăzeci și cincilea a plecat la Viena, a stat de vorbă cu colonelul comandant al regimentului și, astfel, a aflat că puștiul refuza să facă orice până ce nu era lăsat să se îmbrace în liniște.

— De la toaleta de dimineață pleacă totul!

— Nu se echipează regulamentar?

— Ba da, numai că asta durează la el și trei-patru ore.

Iar, după ce a auzit ce măsuri coercitive s-au luat împotriva indisciplinatului, tatăl a luat odrasla și a plecat cu ea la Paris. Măsurile disciplinare n-au fost exagerat de dure, nici pomeneală, cine să îndrăznească așa ceva cu nepotul Marelui General? Erau măsuri luate de formă și care, drept urmare, nu puteau avea, în niciun caz, rezultatul dorit. Când s-a văzut scăpat de teribilul copil de trupă, colonelul n-a putut decât să-i mulțumească lui Dumnezeu.

Inițial, Raul și-a dus întreaga familie la Paris. După doar câteva zile a trebuit însă să recunoască și el că locul fetiței era sub supravegherea unui psihiatru. Prin urmare, Anamaria a revenit în casa psihiatrului, fratelui bunicului.

Al Nouăzeci și șaselea, care din Peter a devenit Pierre, a fost dat la una dintre cele mai exclusive școli particulare. Directorul, un bătrân înțelept, a sugerat ca băiatul să fie lăsat la internat, pentru a fi obligat să vorbească franțuzește în mediul de acolo, „altfel, tot ce va deprinde Pierre aici, va pierde zilnic Peter acasă, unde va vorbi doar nemțește".

Numai că şi în internatul foarte scump, şi confortabil pe măsură, lucrurile s-au repetat la fel ca în cazarma regimentului de gardă: băiatului îi trebuiau cel puţin trei ore pentru a se îmbrăca.

— E mai rău decât în cazul lui Beau Brummell, s-a plâns distinsul magistru. Numai acelui gentleman îi trebuiau mereu patru ore şi mai mult pentru a fi gata de a se arăta în lume.

— Chiar aşa? a întrebat Al Nouăzeci şi cincilea. Părinţii copilului-problemă au fost chemaţi la şcoală în biroul directorului, poftiţi să ia loc pe două fotolii înalte cu picioare extrem de subţiri. Încăperea, ca de altfel întreaga clădire, prezenta un lux cum nu mai văzuse Raul în nicio instituţie de învăţământ. Însă era un lux ţinut perfect în frâu: mobilele şi decoraţiunile nu creau o atmosferă de muzeu, ci invitau la a trăi în acel ambient, în aceeaşi măsură şi sever, şi prietenos. Mobilierul, de un Renaissance eclectic, ar fi fost copiat din interioarele britanice ale lui John Ruskin. Iar bătrânul pedagog se potrivea şi el atât de mult cu spaţiul în care şi-a primit oaspeţii, încât părea că tocmai a coborât din rama bogată a unuia dintre tablourile atârnate pe pereţi. Şi ceaiul servit emana o aromă specială: de parcă spaţiul acela trebuia perceput nu numai cu ochii şi cu urechile, ci şi cu gustul, şi mirosul. Şi ce miros! Era greu să-ţi dai seama dacă acesta provine de la parfumurile folosite de personajele de pe tablouri ori din interiorul încăperii.

Şi toate celelalte simţuri ştiute şi neştiute erau în sărbătoare.

— Dumneavoastră sunteţi oameni tineri, însă eu l-am cunoscut personal pe Brummell.[1]

— După câte ştiu eu, lui Brummell i se spunea „şarmantul gentleman“, ripostă Raul.

— Da, a fost un personaj într-adevăr încântător... Ştiţi că Pierre insistă să poarte perucă? Are un sertar plin de peruci. Toate blonde.

---

[1] Beau Brummell (George Bryan Brummell, 1778–1840), prieten al lui George al IV-lea al Angliei, a fost considerat inovatorul şi arbitrul eleganţei timpului său, însă, totodată, prin felul său de a fi, este socotit fondatorul curentului *dandy*.

Directorul zâmbea.

— Pierre a văzut în ilustraţiile cărţilor de poveşti că prinţii din basme erau cu toţii blonzi, a explicat mama. Care vorbea o franceză fără cusur.

— Nu, eu zâmbesc din alt motiv. Nu pot să nu-l compar mereu cu Beau Brummell, or tocmai Beau Brummell a fost cel care a trimis perucile în muzee... Şi tatăl meu a mai purtat peruci...

Discuţia a alunecat uşor într-o conversaţie cu totul diferită de cea ce s-au aşteptat părinţii copilului-problemă că vor avea parte. Şi cum ar fi putut să fie o altfel de discuţie într-un asemenea decor? Cu ocazia aceea, Raul şi soţia sa au aflat că domnul director provenea dintr-o familie de savanţi, de origine iberică, unii dintre ei cunoscuţi şi stabiliţi din secolul al XVI-lea în Franţa, de asemenea, că un strămoş i-a fost înnobilat de către Ludovic al XIII-lea, că bunicul său se găseşte pe lista celor ghilotinaţi la Revoluţie, că tatăl lui ar fi reuşit să recupereze, în timpul Restauraţiei, bunurile strămoşeşti, o parte din mobilierul, picturile şi vazele din institut provenind din domeniul familiei de la Lille. Da, într-adevăr, domnul director era chiar proprietarul şcolii, o şcoală unde selecţia elevilor se făcea nu numai după posibilităţile materiale ale aparţinătorilor, ci şi după calităţile native ale copiilor.

— Dacă un copil e mai prostuţ, însă provine dintr-o familie înstărită, nu-l acceptaţi?

— Ba da, recunoscu celălalt, mă feresc doar de cei ai căror părinţi vor să impună ei regulile. Atunci ne despărţim pe cale amiabilă. Dar să revenim la fiul dumneavoastră! Când l-am comparat cu Brummell — şi nu cred că m-am înşelat prea tare —, n-am folosit, sper că aţi observat, un ton peiorativ. Doar că „şarmantul gentleman“ a trăit în virtutea unui alt mod de viaţă decât cel la care aspir eu. Vedeţi, şi mie îmi place frumosul, poate nu la fel cum i-a plăcut lui. Admir faptul că pentru el frumosul era totul. Şi că a sacrificat orice pentru aceasta... Eu l-am cunoscut în Anglia... Şi ştiu ce spun. Câtă lume nu proclamă idei, fără a fi în stare să trăiască în spiritul acelui crez? Brumell a fost în stare! (Deşi eu spun că, mai degrabă, am putea spune că n-ar fi putut să trăiască altfel.) Cinste

lui! Însă eu cred că nu e destul. Viaţa lui se remarcă prin aceea că un om ca Brummell — căci, iată, acum s-a născut o modă Brummell, sau moda dandy, cum i se mai spune — foloseşte la maximum ceea ce i se oferă. Foarte bine! Jos pălăria! Numai că eu sunt de părere că trebuie să şi dai ceva vieţii, nu doar să primeşti de la ea ceea ce este cel mai frumos. Credeţi că e raţional să-ţi pregăteşti ziua dichisindu-te atât timp şi ignorând un program probabil mult mai util?

Părinţii s-au uitat unul la celălalt: „E limpede, urmează «despărţirea amiabilă!»"

— Ce-ar fi să-l invităm şi pe Pierre la discuţia noastră? a propus directorul.

Băiatul a întârziat aproape o jumătate de oră. Între timp, Raul, tot mai interesat de activităţile lui Kardec, l-a întrebat pe amfitrion ce părere are despre reîncarnare.

— Astea sunt două lucruri diferite. Pe de o parte, Hippolyte Léon, Denizard Rivail, Kardec pedagogul, pe de altă parte Kardec misticul.

— Misticul?!

— În calitate de pedagog, nu pot decât să-l stimez ca pe discipolul eminent al marelui Pestalozzi. În legătură cu celălalt Kardec, nu mă pricep.

Discuţia despre Kardec şi incitantele teorii despre viaţa de după viaţă era închisă. Cei trei au stat în linişte, bându-şi fiecare ceaiul. Domnul director şi-a aprins „pipa englezească", iar părinţii lui Pierre câte o ţigaretă. Însă mirosul tutunului domnului director era atât de incitant, încât cei doi au renunţat imediat la fumat. Era păcat să strice plăcerea unei asemenea arome. Deci mirosul acela provenea de la pipă, şi-au spus din priviri părinţii lui Pierre. În biroul directorului respirai un aer aristocrat, rupt de lumea de afară, rupt de timp. Şi băiatul tot mai întârzia.

Plimbându-şi ochii prin încăpere, Raul simţi nevoia să spună şi cu voce tare ceea ce trăia:

— Pentru cine se adaptează... ă... se integrează acestui spaţiu... superb, timpul dispare.

— Asta nu se poate face instantaneu, zâmbi iarăşi directorul. Uitaţi, de pildă, nici dumneavoastră n-o puteţi face încă!

— ?!

— Văd o uşoară stare de nelinişte în atitudinea dumneavoastră şi în cea a stimatei doamne: vă irită faptul că Pierre întârzie atât de mult. Or, întârzierea nu este decât o depăşire a timpului.

Tocmai atunci, în sfârşit, se auzi o bătaie în uşă şi un mentor l-a introdus pe Al Nouăzeci şi şaselea în încăpere.

— Dragă domnule Pierre, se adresă directorul băiatului, văd că nu-ţi place la noi şi cred că doreşti să ne părăseşti.

Raul îşi privi fiul, îşi aminti că nici el n-ar fi suportat dormitoarele comune, viaţa de cazarmă ori de internat.

Ghicindu-i gândul, directorul i-a atras atenţia că în clădirea sa nu se aflau dormitoare comune.

— Deci nu te simţi în largul tău la noi.

Al Nouăzeci şi şaselea n-a răspuns nici de data aceea imediat, de parcă ar fi dorit ca, pentru început, să-i fie admirată intrarea. Avea 11 ani, iar ţinuta îi era, într-adevăr, impecabilă: de la pantofii înalţi de lac până la jaboul discret, de la uşoarele pliuri ale pantalonilor până la nelipsita-i perucă blondă. „Ţinuta acestui băiat este ostentativ impecabilă“, a început să se spună despre Pierre, însă în clădirea atât de luxoasă a şcolii apariţia aceasta nu epata.

— Ba mă simt minunat aici! a spus, în sfârşit, băiatul. Spre surprinderea totală a părinţilor săi.

— Ca să poţi rămâne în continuare, ar trebui să te adaptezi la programul de aici! Te rog, ia loc! Al Nouăzeci şi şaselea se aşeză pe locul indicat. Nu oricum, ci ridicându-şi uşor poalele hainei lungi, astfel încât, atunci când s-a pus pe scaun, marginile veşmântului au căzut în falduri, parcă aşezate de o mână nevăzută. Nici cracii pantalonilor nu arătau vreo cută în noua lor poziţie. Vezi, domnule Pierre, dumneata ai venit aici, în primul şi în primul rând, pentru a învăţa. Or, dacă îţi faci zilnic apariţia abia atunci când colegii dumitale se pregătesc de prânz, nu ai cum să-ţi însuşeşti nici deprinderile intelectuale şi nici pe cele practice predate de profesorii şcolii.

Al Nouăzeci şi şaselea îl privea pe domnul director în ochi, dar era evident că, între timp, poza. Mama sa recunoscu în el, aşa cum

stătea drept pe scaun, imaginea prinţului dintr-o ilustraţie din cartea Fraţilor Grimm. Băiatul îşi lăsă, din nou, vreme până să răspundă.

— Mă simt minunat aici şi apreciez ceea ce ni se predă. De altfel, calificativele primite până acum dovedesc şi ele că sunt foarte interesat de cunoştinţele ce ni se oferă.

Şi pronunţia tânărului era vădit studiată, iar graseierea era chiar mai pronunţată decât în mod uzual. Însă era, total uimitor, cât de corect vorbea o limbă pe care a început s-o înveţe abia de câteva săptămâni! Între timp, directorul trebui să recunoască faptul că n-a fost informat decât de „conduita specială" a acestui elev, că acele informaţii erau tot mai alarmiste, dar că nimeni nu i-a spus cum învaţă Pierre.

— Şi cine poate stabili acele calificative, dacă, aşa cum mi s-a spus, dumneata nici n-ai cum să fii examinat, lipsind în mod constant de la lecţii?

— Pot fi pus oricând la încercare!

— Dar nu atunci când ar trebui! Discuţia se îndrepta spre niciunde. Domnule Pierre, nu cred că poţi rămâne mai mult aici.

— De ce? Al Nouăzeci şi şaselea a folosit din nou o pauză înainte de a răspunde. Sunt gata ca la fiecare sfârşit de săptămână să fiu verificat din tot ceea ce au trebuit să înveţe elevii în săptămâna respectivă.

— Ce-ţi place aici, domnule Pierre?

Pauză.

— E frumos. Şi miroase atât de bine...

Băiatul a rămas în luxosul palat-şcoală şi, ascultat săptămânal din materia predată, s-a dovedit surprinzător de bine pregătit, deşi întârzia, în continuare, la cursuri. Profesorii erau nemulţumiţi de programul special permis acelui elev, iar felul său ostentativ de a se purta îi irita. Dar Pierre avea şi ceva ce-i împiedica să-i pună întrebări „încuietoare". Când se pregătea pentru aceste adevărate examene, a rămas o enigmă. Fără a fi neapărat simpatic, Pierre impunea respect. Era diferit. Politicos peste măsură, tânărul pretindea acelaşi

tratament şi din partea celorlalţi. Pur şi simplu, n-aveai cum să te răsteşti la el. Mai degrabă erai tentat să-i fii aproape: Al Nouăzeci şi şaselea, chiar dacă în lipsă provoca destule rezerve, când se afla în faţa ta nu puteai să nu-l găseşti cuceritor.

Şi cu ceilalţi elevi, colegii săi, Pierre avea relaţii speciale: era la fel de politicos cu ei, ca şi cu personalul şcolii. Când se ivea prilejul, le arăta şi modul său serviabil de a fi, însă o prietenie adevărată n-a legat. Ceea ce, de asemenea, îl făcea deosebit: în cadrul unui microgrup, cum este o clasă de şcolari, şi mai ales într-un internat — chiar dacă în palatul acela nu existau dormitoare comune —, se selectează şi se formează legături strânse între doi sau trei copii, relaţii care, de cele mai multe ori, rămân intacte şi mai târziu. (Acesta era şi unul dintre scopurile secrete ale instituţiei: provenind din familii cu multă influenţă, copiii intrau în relaţii de mici între ei, în nişte relaţii cum doar la vârsta adolescenţei se pot lega. Pe urmă, după ani şi ani, rămân amintiri suficient de puternice — cu o tentă duioasă[2] —, care îi vor face măcar să nu se lovească între ei, chiar dacă destinul îi va plasa în tranşee opuse.)

Pierre era politicos şi binevoitor, răspundea oricărei solicitări care nu implica să se abată de la orarul său zilnic. Însă dacă un coleg încerca ceva în plus — fie oferindu-i, fie cerându-i mai multe sentimente —, zâmbind binevoitor, Al Nouăzeci şi şaselea se retrăgea în carapacea sa de „prinţ". Şi se comporta ca un prinţ, chiar şi printre copiii provenind din cele mai vechi familii nobiliare din Franţa, şi nu numai. Printre odraslele de mari aristocraţi din întreaga Europă, fiul lui Raul se purta ca un senior adevărat. În şcoală se promova o organizare cum scribul nu ştie să mai fi existat altundeva în lume: era acolo şi disciplină severă, şi un ambient pentru pregătirea tinerilor în vederea menirii sociale aşteptate de la ei. Pe lângă eleganţa mobilierului, a decoraţiunilor, a candelabrelor, fiecare amănunt era gândit spre a-i face pe elevi să le intre acel trai în sânge. Luxul era bine stăpânit, evitându-se orice exagerare şi orice lipsă de bun-gust, iar

[2] Ehei, eram atât de tineri atunci!

alături de materiile științifice și practice predate, existau și profesori de dans, de artă și de bune maniere.[3] Cantina era mai degrabă un restaurant, iar mâncarea se servea în servicii din porțelanuri de marcă. Și mai erau și o mulțime de servitori. Sigur, toate astea îi costau pe părinții copiilor o avere, însă renumele instituției a devenit un *brand*, un titlu de înaltă recunoaștere pentru orice familie care avea un urmaș acolo.[4]

Pentru fiecare dintre încăperile personale ale elevilor era prevăzut un valet. Al Nouăzeci și șaselea a cerut trei! Unul pentru curățenie, al doilea pentru îngrijirea garderobei și un al treilea care să-l ajute la toaleta de dimineață. (Inițial, directorul s-a opus, însă fiindcă Raul a fost dispus să plătească încă doi servitori, n-a mai avut nimic împotrivă.) Pe urmă Pierre a pretins și un bucătar special! Ceea ce nu i s-a mai aprobat. Atunci, a rugat să i se permită măcar să-și aleagă zilnic meniul, altul decât cel oferit celorlalți elevi. Nici asta nu i s-a aprobat, însă băiatul a făcut numeroase sugestii personalului ce

---

[3] Directorul a intenționat să deschidă și o școală pentru domnișoarele din înalta societate, însă evenimentele ulterioare nu numai că nu i-au mai permis realizarea acestui proiect, dar au dus și la dispariția — la propriu! — a singurei școli menite să formeze o aristocrație cu adevărat responsabilă și cultivată.

[4] Au fost și destule cazuri când câte un copil a trebuit să părăsească instituția, aparținătorii săi nemaiputând, dintr-un motiv sau altul, să suporte uriașa taxă de școlarizare. Asemenea situații au fost diferit resimțite de către tinerii în cauză, un roman de Jean Paul l'Agrange, inspirat dintr-un caz real, după cum a precizat autoarea (ascunsă sub acest pseudonim), având un imens succes în epocă. Albert Cristophe, fiul unor conți stabiliți după 1789 în Belgia, după ce familia sa este sărăcită din pricina unor investiții neinspirate, este nevoit să părăsească școala și pe cei doi colegi cu care s-a împrietenit atât de strâns acolo. Nereușind să se adapteze la un trai infinit mai simplu, ba chiar tot mai sărăcăcios, adolescentul se sinucide. Romanul, comparat cu *Suferințele tânărului Werther*, a trecut în uitare totală în urma evenimentelor de după înăbușirea Comunei din Paris. Cartea lui Jean Paul l'Agrange n-a făcut celebru numai personajul Albert Cristophe, ci și instituția pe care acesta a fost silit s-o părăsească. Atât de indisolubil legat a fost eroul romanului de școala aceea, încât n-a putut trăi fără ea și, mai mult, nici școala n-a mai dăinuit în memoria publică, după ce a intrat în uitare romanul.

servea la masă. Acesta a transmis spusele pretențiosului elev mai departe și bucătarul-șef a trebuit să admită că doleanțele tânărului promiteau un plus de rafinament bucătăriei școlii. Când i s-a comunicat și domnului director sugestiile domnului Pierre, distinsul magistru le-a studiat și a chemat elevul la el.

— Inițial am fost șocat de pretențiile dumitale nemăsurate și fără de sfârșit. Totuși unele dintre ele se pot discuta.

Pierre ședea acum pe scaunul cu spetează înaltă și cu picioare foarte subțiri, chiar acolo unde, cu un an înainte, stătuse tatăl său. Și tot ca tatăl său, a fost servit și el cu o ceașcă de ceai puternic aromat.

Tânărul poza iarăși, a observat directorul. Îi oferea semiprofilul interlocutorului și își ținea bărbia sprijinită în mâna stângă, iar cotul de mânerul lat al scaunului. Pe cap purta una dintre perucile sale nedespărțite, iar marginile lungi ale tunicii cădeau fără să producă niciun fald nedorit printre stinghiile lemnului. Era evident că băiatul pierdea multă vreme în fața oglinzii, pentru a-și exersa fiecare mișcare. Era la fel de evident că studiase nu numai cu creionul pe marginea foilor celebra *Sartor resartus* de Thomas Carlyle, a felului și a folosirii hainelor. În biroul directorului se lăsă o tăcere aromată.

— Ai putea să-mi prezinți un meniu pentru o săptămână, după gustul dumitale?

Tot fără să scoată un cuvânt, Al Nouăzeci și șaselea se sculă, ocoli biroul și îi întinse directorului un caiet legat într-o piele bordo, cu emblema școlii gravată în litere de aur. *Cada uno es artifice de su ventura*[5] scria pe stema școlii, *Cada uno es artifice de su ventura* era gravat și pe coperta caietului. (Oare domnul director voia să spună, prin citatul ales, că și munca sa era tot o luptă cu morile de vânt? În mod cert, atât el, cât și instituția ar fi meritat o atenție mai mare în memoria oamenilor, dar odată cu distrugerea ei în vijelia ieșită de sub orice control în 1871, praful s-a așternut peste om și clădire. Iar romanul semnat Jean Paul l'Agrange este greu de găsit până și la buchiniști. Păcat! Scribului, domnul director i se pare o figură cu adevărat remarcabilă...)

[5] „Fiecare își făurește norocul său" (lb. spaniolă), citat din Cervantes.

— De unde ai această mapă?

— L-am trimis cu indicaţii precise pe Jean la marochinăria Alpha şi Omega. (Pe toţi servitorii săi personali, Al Nouăzeci şi Şaselea îi numea „Jean".)

Domnul director începu să citească meniul scris de mână pe foi, imitând pergamentul, cu caractere pictate asemenea vechilor manuscrise medievale. Între timp, încercă să ghicească unde, în ce buzunar a ţinut tânărul obiectul acela destul de mare, fără a-şi deranja ţinuta. Pierre reveni pe scaunul său.

— De unde ai reţetele astea, domnule Pierre?

— Avem şi noi aici, în biblioteca şcolii, câteva vechi reţetare.

— Şi ce-i aceia „gramfara"? citi directorul.

— O plantă ca o pară, dar asemănătoare numai la înfăţişare. Gramfara are nevoie de o climă rece. Gustul ei este foarte acru — un „acru îngheţat". Mărunţită şi pisată, se foloseşte în locul oţetului. Aroma ei este cu mult mai rafinată.

— Şi de ce n-am auzit eu până acum de această plantă?

— A ieşit din uz de mult, odată cu marea ciumă din 1349, care aproape că a depopulat în întregime Norvegia. Oamenii au crezut că ea a fost vinovată de dezastru şi au condamnat-o la ardere.

— Iar noi de unde să luăm gramfara?

Cu mişcări studiate[6], Al Nouăzeci şi şaselea se sculă din nou, şi reveni în spatele biroului, pentru a-i arăta domnului director o tăietură dintr-un ziar: cineva dăduse un anunţ că are de vânzare *gramfara*. (Pe urmă, dezamăgirea a fost mare: s-a dovedit că n-a fost vorba decât de un cu totul alt produs.)

După ce studie îndelung întregul meniu propus de Al Nouăzeci şi şaselea, domnul director se lăsă pe speteaza scaunului. Stătură multă vreme în linişte, ca doi bătrâni ce-şi beau ceaiul în tihnă. În timp ce gazda şi-a închis ochii, tânărul îl privea şi observă cum obrajii celuilalt

---

[6] Poate că şi din cauza modului atât de exersat de a se mişca, asemenea atâtor dandy, multă vreme Al Nouăzeci şi şaselea a fost considerat că are înclinaţii homosexuale. Nici cele trei căsnicii nu l-au putut exonera în întregime de această bănuială.

se destindeau, apoi se strângeau iarăşi. Şi iarăşi se destindeau. Fără să scoată vreun sunet, faţa domnului director vorbea.

— Vi se par chiar atât de importante mâncarea şi hainele, domnule Pierre?

De data asta, domnul Pierre n-a avut nevoie de pauza sa obişnuită înainte de a răspunde tot cu o întrebare:

— Ce este mai important?

Acum domnul director a trebuit să-şi dreagă vocea înainte de a întreba:

— Acestea să fie rosturile omului pe pământ? Mâncarea şi hainele?!

— Rosturile... Ce sunt rosturile? Şi rosti ca doar pentru sine: rosturile, ţintele nu sunt decât nişte prezumţii. Noi nu trăim cu adevărat decât drumul spre ele.

— Omul, domnule Pierre, se deosebeşte de animal şi prin aceea că vrea mai mult decât mâncare şi haine!

— Omul trebuie să trăiască frumos! se încăpăţână Al Nouăzeci şi şaselea.

Domnului director îi făceau plăcere discuţiile cu acest adolescent atât de... atât de ieşit din comun.

— Şi doar mâncarea şi hainele dau frumuseţe?

Iar tânărul, împingându-şi bărbia înainte:

— Când omul n-a mai fost dependent de stricta supravieţuire, a început să aibă probleme existenţiale. Sau le-a avut şi înainte?

„Băiatul acesta are mereu replică!" Domnul director reveni la meniul propus de Al Nouăzeci şi şaselea. Obrajii i se destindeau, apoi se strângeau iarăşi. Fără să scoată vreun sunet, faţa domnului director vorbea.

— Şi nu ţi se întâmplă niciodată să n-ai dispoziţie ca să te pregăteşti atât de mult pentru ieşirea în lume?

— Ba da. Câteodată.

— Ce faci atunci?

— Nu ies în lume.

Într-adevăr, i s-a raportat directorului că se întâmpla ca elevul acela să nu iasă cu zilele din încăperea sa.

— Interesant! Poţi să te retragi, domnule Pierre. Din păcate, minunatul dumitale meniu nu este decât o poezie frumoasă. (Al Nouăzeci şi şaselea tăcea şi urmărea în continuare mimica feţei celuilalt.) Din păcate... (Al Nouăzeci şi şaselea nici vorbă să protesteze. Sau să spună ceva. Când intri într-o polemică nu faci decât să-l ajuţi pe adversar să-şi adune argumentele.) Una, că foarte multe ingrediente nu mai sunt decât în cărţi, însă cel mai important aspect este că o astfel de bucătărie ar costa mult prea mult. Şi aşa doar ambiţia de a-şi ţine copiii într-un loc cum este acesta îi obligă pe unii părinţi să strângă serios cureaua. (Al Nouăzeci şi şaselea nici vorbă să protesteze.) Sigur, sunt şi destule familii la care banii nu contează, dar ai să te miri, domnule Pierre, chiar ei se plâng cel mai mult de cât trebuie să plătească. Poţi să te retragi, domnule Pierre! Din păcate, minunatul dumitale meniu nu este decât o poezie frumoasă. Pierre mai privi atent faţa domnului director şi i se păru că-l vede zâmbind, cu comisurile bucale întinse şi ridicate până aproape de favoriţii bogaţi ce o încadrau.

Abia acum băiatul simţi că poate să plece.

Într-o zi, domnului director i s-a raportat că fuma. Pipă. Chiar şi în public! În cabinetul domnului director, elevul Pierre a explicat că s-a îndrăgostit de mixtura W·Ø·Larsen, pe care o folosea şi magistrul. Dar şi de apa de toaletă Rasc. Şi îşi permite să-i recomande domnului director Rasc Oriental, o formă îmbunătăţită cu esenţă de frunze de palmier. De altfel, şi încântătoarea mixtură W·Ø·Larsen poate fi îmbunătăţită simţitor: dacă în pachetul de tutun se introduce o coajă de măr fiartă în rom cubanez.

Discuţia dintre domnul director şi elevul Pierre a durat mai mult de două ore.

Paranteză: George Brummell, considerat primul dandy (?), a înlocuit peruca pentru o complicată freză[7] şi a dispreţuit profund parfumurile. Peter-Pierre a reintrodus peruca şi a folosit din plin parfumul, e drept, mereu acelaşi, şi într-o variantă personalizată. Poate că şi pentru mirosul său nedespărţit a fost Al Nouăzeci şi şaselea considerat

[7] Se spune că trei frizeri diferiţi se ocupau fiecare de câte o parte a podoabei sale capilare.

(de unii) homosexual. Mai ales că mai mulţi dandy cunoscuţi au avut asemenea tendinţe sexuale. Dar Peter-Pierre a consumat numeroase aventuri cu femei. (A avut şi o faimă pe măsură.) A fost Al Nouăzeci şi şaselea un „dandy"?

În urma acelor discuţii, rolul Celui de Al Nouăzeci şi şaselea se schimbă din nou. După ce, nu de mult, fusese pe punctul de a fi dat afară din şcoala protipendadei, după ce, vreme de un an, fusese mai degrabă tolerat, acum, către sfârşitul imperiului — şi, implicit, al existenţei acelei instituţii exclusiviste de învăţământ de lux —, a devenit un fel de consilier al directorului.

Scribul a citit undeva că Thomas Mann ar fi cunoscut povestea şcolii, că ar fi fost la curent cu romanul semnat Jean Paul l'Agrange şi că ştia şi amănunte despre Peter-Pierre. Toate astea l-ar fi influenţat în crearea personajului titular din Bekenntnisse des Hochstaplers Felix Krull[8]. *Conceput încă din tinereţe, romanul a rămas neterminat, chiar dacă autorul l-a reluat după o jumătate de veac, şi chiar dacă intenţia iniţială de parodie a primit şi alte valenţe. (Poate tocmai din pricină că Thomas Mann nu s-a putut decide cum să-şi privească personajul, romanul a rămas nefinalizat...) Însă ar fi o greşeală, crede scribul, ca Al Nouăzeci şi şaselea să fie interpretat în spiritul celui catalogat de cel ce l-a zămislit drept escroc. Bine, Felix Krull a fost un escroc — deşi eticheta îl cam sufocă —, dar Peter–Pierre n-a fost în niciun caz un şarlatan, ci doar un impostor, în măsura în care n-a reuşit, în totalitate, să fie ceea ce a dorit să arate că este. Dar câţi dintre noi suntem altfel? Scribul l-a adus în discuţie pe Felix Krull fiindcă s-a întâmplat, de destule ori, ca nu numai eroii cărţilor să copieze imaginea unor oameni vii, ci şi indivizi din lumea fizică, reală să încerce să imite fantasmele amintirilor livreşti. Or, Al Nouăzeci şi şaselea nu trebuie să fie asociat personajului lui Thomas Mann şi nici unor dandy celebri: fiecare dandy — pe cât a fost de dandy... — a reprezentat o existenţă singulară. Şi asta chiar dacă multe dintre trăsăturile excentrice i-au adus, pe fiecare dintre ei, în sfera noţiunii generale de dandy. (Iar scribul recunoaşte spăşit că, de multe ori, nici el nu-l*

---

[8] *Confesiunile escrocului Felix Krull* (lb. germană).

poate desprinde pe Peter–Pierre de faimoasele mode din domeniu.) Of! Iată iarăşi o paranteză prea lungă!

După ce a auzit discuţiile pe teme esoterice ale tatălui său, băiatul a încercat să introducă asemenea teme şi la orele de la clasă. Câteodată reuşea să devieze întregul curs al lecţiilor. Nu erau convorbiri despre misterele lumii, cele provocate de el, ci gânduri despre rolul lipsit de relevanţă al individului pe pământ. Tot timpul, cu un zâmbet ironic pe buze, voia să afle rostul existenţei.[9] Când cineva descria un itinerar spre un scop anume, dădea aprobator din cap:

— Într-adevăr, drumul acela e superb. Merită să-l savurezi din plin! Dar ţinta ta nu este decât o mare păcăleală! Nu o simplă păcăleală glumeaţă, ci o păcăleală criminală!

— Chiar aşa!?

— Chiar aşa! Ţinta ne răpeşte viaţa! Şi tânărul îşi lăsa capul pe spate, de parcă ar fi privit prin pereţi, departe în zare. Explicaţia rămânea pentru altă dată. Drumul e superb! Ţinta îl sfârşeşte. Şi o face cu mult înainte ca el să se termine! Oamenii nu sunt atenţi la splendoarea drumului, ci strică totul prin nerăbdarea faţă de ceea ce aţi numit voi „scop". Păcat! Şi din nou privea în depărtări, urmând ca, iarăşi altă dată, să vină cu concluzia. Doar drumul e important. Să nu ajungi niciodată la ţintă! Dacă reuşeşti, ce te faci mai departe?

Profesorii au ajuns să se bucure că domnul Pierre întârzia la ore, că domnul Pierre, de cele mai multe ori, nu venea deloc.

În schimb, Al Nouăzeci şi şaselea savura din plin drumul. Când auzea câte un coleg exprimându-şi speranţele în ceea ce dorea să devină, îl privea cu compătimire: „Nu ţi-e bine aici? Oamenii strică totul prin nerăbdarea faţă de ceea ce numesc «scop»." (Ori de câte ori întâlnea cuvântul „scop", pe buzele Celui de Al Nouăzeci şi şaselea apărea acelaşi zâmbet ironic.)

Aşadar, Al Nouăzeci şi şaselea, la nici 13 ani, a devenit un factor de influenţă acolo unde, iniţial, a dezamăgit, fiindcă nu s-a putut

[9] Zâmbetul ironic dovedea că el nu credea nicio clipă în vreun „scop", că accepta să pună întrebări despre „ţel" doar de dragul jocului.

integra drept simplă piesă în angrenaj. Şi acum, uite, a ajuns să-l consilieze pe bătrânul director, cel căruia până mai ieri nici prin cap nu i-ar fi trecut cuiva să-i sugereze ceva, cuvântul fiindu-i de nediscutat, de parcă ar fi reprezentat însuşi hotărârea destinului. În fond, directorul era proprietarul, şi întotdeauna proprietarul este cel care dispune! Şi dacă totuşi domnul Pierre putea să-şi permită acele sugestii, atunci şi rangul său a devenit altul: domnul Pierre critica[10] un fel de mâncare şi, fără să mai fie nevoie de alt semnal, felul acela de mâncare nu mai era servit niciodată. Dacă domnul Pierre era de părere ca servitorii să fie îmbrăcaţi într-un anumit fel, lucrul acesta se îndeplinea. Dacă domnul Pierre a spus, pe un ton visător, că i-ar plăcea să fie mai multe ore de muzică, în castelul-şcoală a apărut un nou profesor de canto. Era de parcă nici nu trebuiau luate acele măsuri, fiind suficient doar ca domnul Pierre să şi le imagineze.

Cu toate acestea, niciunul dintre colegii Celui de Al Nouăzeci şi şaselea nu simţea tentaţia de a-i imita felul de a fi. De obicei, liderii sunt urmaţi de alaiul celor în faţa cărora s-au impus. Băieţii şi-au ales între ei prietenii apropiaţi; nimeni nu l-a ales pe Pierre. Şi nici acesta n-a dat semne de a se apropia de cineva. Legătura cu ceilalţi era doar prin consecinţele ideilor sale, idei imediat puse în practică: o mobilă schimbată cu o alta, o draperie apărând în faţa unei uşi, dispărând de acolo şi apărând iarăşi, chiar şi orarul zilnic modificat. (Ceea ce n-a dus după sine şi o mai bună frecvenţă la cursuri a fiului lui Raul.) Viaţa din internat se modifica încet, dar se modifica continuu. Domnul director nu era dat la o parte, dimpotrivă, domnul director a mai urcat un etaj al Olimpului său. La un moment dat, s-a ajuns ca servitorii, apoi şi funcţionarii, să vină după instrucţiuni la domnul Pierre. Le-ar fi urmat exemplul şi profesorii?

Este greu de spus ce ar fi devenit acea instituţie dacă vremurile nu s-ar fi prăvălit atât de nemilos peste ea.

---

[10] Observaţiile din partea Celui de Al Nouăzeci şi şaselea erau emise pe un ton de conversaţie, în cadrul unor fraze terminate întotdeauna cu punct şi niciodată cu semnul exclamării. Mustrarea nu era exprimată explicit, ci se subînţelegea.

Împăratul Franţei simţea nevoia unor fapte de eroism, doar ele în stare să te plaseze în legendă, aşa că, după ce mirosul greu al prafului de puşcă s-a împrăştiat din aer, Franţa a intrat iarăşi în război cu nemţii. Război ce a pătruns peste tot, chiar şi prin porii frumoaselor vitralii cu animale şi păsări fantastice de la ferestrele şcolii de lux. Entuziasmul cetăţenilor a fost, ca de obicei, condimentat cu îndemnuri naţionaliste. Aşa că exaltarea a atins cotele necesare pentru ca elanul colectiv să poată înlocui obişnuitul simţ de conservare.

Între timp, domnul Pierre a împlinit 17 ani. În ultima vreme, n-a mai trecut nici la sfârşiturile de săptămână pe acasă: acolo nu avea atmosfera pe care a reuşit s-o impună la internat. În şcoala unde se simţea tot mai bine. Plus că tatăl său devenise foarte cunoscut, ziarele se ocupau de el din greu, viaţa dorită de tânăr era mereu perturbată de traiul clocotitor din clădirea de pe Avenue d'Eylau.

Totuşi încă înainte de declanşarea ostilităţilor militare — de venirea cărora nu se mai îndoia nimeni —, încă înainte ca Raul să fie arestat, familia Celui de Al Nouăzeci şi cincilea a părăsit Parisul. Metropola eminamente cosmopolită îşi mai întorcea privirea protectoare doar în direcţia francezilor. Pentru nişte personaje venite dintr-un spaţiu de limbă germană, traiul nu mai era confortabil. Raul a rămas. A rămas şi a pătimit. Atunci când, dimpotrivă, Comuna a devenit ostentativ internaţionalistă, Al Nouăzeci şi şaselea era deja departe.

Pierre a devenit iarăşi Peter. Peter, dar *Monsieur* Peter. Schimbarea nu trebuia să fie decât de scurtă durată: Peter ştia că, mai devreme ori mai târziu, se va întoarce iarăşi în Franţa. Însă, până atunci, a plecat într-o lungă călătorie. Încotro? Ce importanţă are încotro? După moartea dramatică a tatălui său, curând după aceea, la împlinirea vârstei de 18 ani, bunicul dinspre mamă i-a oferit postul de director adjunct la sucursala vieneză a băncii din Budapesta, sinecura de care se bucurase şi Raul. Şi, la fel ca şi părintele său, Peter a înţeles, din prima clipă, că poziţia aceea era un cadou ce nu-l obliga la nimic, deşi bunicul spera că nepotul va găsi în darul primit startul unei frumoase cariere financiare. (Bunicul dinspre mamă repeta şi el, ca pe vremuri Marele General în legătură cu Al Nouăzeci

și cincilea — care a refuzat tunica de ofițer, „având toate condițiile pentru o frumoasă ascensiune ierarhică pe scara militară" —, că Peter dispune de suficiente atuuri pentru a intra în marea finanță, „cea care conduce lumea".) Al Nouăzeci și șaselea a devenit purtătorul de speranțe al întregii familii.

Peter era acum independent din punct de vedere financiar[11], măcar vreme de câțiva ani. („Doar prezentul este important și nu are voie să fie stricat cu *ce ar putea fi după*"; n-a spus și Al Nouăzeci și treilea, Eroul Lombardiei și al Piemontului, „să nu privești înainte"?) Așa că a hotărât să plece într-o lungă călătorie spre răsărit. Încotro? Ce importanță are încotro? Spre răsărit. Țelul este întotdeauna doar o prezumție, drumul este concret. Doar el, drumul, contează. Acasă a spus că vrea să vadă India. Dar n-a ajuns decât până în Balcani. După ce a făcut un lung popas la Budapesta. (De ce se să grăbească?) Acolo, la bunici, n-a trebuit să-și facă griji în privința banilor, bunicii trăiau pe picior mare. Și orașul i-a plăcut. Și podurile peste Dunăre. Bunicii își petreceau mai mult vremea la conacul lor de pe drumul spre Vác. Unde s-a retras și văduva renumitului Raul-Olfert. Nepotul a preferat reședința din Buda. A rămas acolo și în vremea când gazdele au fugit de căldura de august. Servitorii s-au îngrijit să nu-i lipsească nimic, iar cu limba n-a întâmpinat niciun fel de probleme: în casa bunicilor, ca în multe familii distinse din Ungaria, nu se vorbea maghiara defel, ci doar germana și franceza. Servitorii s-au îngrijit să nu-i lipsească nimic, doar că tânărul domn nu era deloc ușor de mulțumit. Ba s-a dovedit că toate pretențiile sale nici nu puteau fi îndeplinite!

De când își cumpărase titlul nobiliar, bunicul de la Budapesta, domnul baron, își angajase un majordom. (De fapt, vechiul angajat bun la toate, Gyuszi, a primit această denumire. Ceea ce l-a măgulit și pe bătrânul servitor, preocupat să-și schimbe înfățișarea de rândaș

---

[11] Postul la banca bunicului era extrem de generos plătit, la fel cum toți funcționarii acelei instituții aveau salarii foarte mari. Ceea ce nu i-a împiedicat să mai bage în buzunare și bani necuveniți. Așa că falimentul răsunător din anul 1874 n-a fost decât o consecință firească.

într-una mult mai aspectuoasă de lacheu-şef.) Gyuszi era cel ce trebuia să se ocupe de doleanţele tânărului domn. Numai că tânărul domn avea tot timpul nişte pretenţii ce depăşeau puterea de decizie a majordomului. Aşa că acesta a trebuit să se deplaseze, de nenumărate ori, la conacul stăpânului, pentru a cere aprobarea de a pune în practică acele solicitări. Cum ar fi, de pildă, schimbarea mobilierului din hol sau zugrăvirea şi adăugarea unei alte stucaturi în sufragerie. În răstimpul cât a rămas la Buda, Monsieur Peter a transformat casa bunicilor într-un şantier. („Inovaţiile" impuse de Cel de Al Nouăzeci şi şaselea nu ţineau niciodată cont de costuri, însă dovedeau întotdeauna un bun-gust desăvârşit. Bunicul le-a acceptat pe toate.)

Şi nici servirea personală a tânărului n-a fost mai simplă: el trebuia să aibă pregătită baia, în fiecare dimineaţă, la fix 38,5 grade Celsius. Doar că nu ştiai niciodată când va începe dimineaţa pentru Monsieur Peter: de cele mai multe ori, se culca foarte târziu şi se scula spre prânz, însă se întâmpla şi să apară mult mai devreme, grăbit să plece în oraş. („Grăbit", vorba vine — anunţa că vrea să plece foarte iute de acasă, dar îi trebuiau totuşi cel puţin trei ore până să iasă pe poartă...) În condiţiile astea, cum să-i pregăteşti apa din cadă la fix 38,5 grade Celsius? Sau cum să se păstreze oul de la micul dejun exact atât de moale, nici mai solid, nici mai lichid decât a fost cerut? Monsieur Peter nu folosea niciodată vorbe jignitoare, însă modul meticulos cum repeta şi iar repeta ceea ce poruncise, şi nu fusese îndeplinit, aşa cum se aşteptase, era mai neplăcut decât dacă ar fi ridicat tonul.

După ce ieşea, în sfârşit, în oraş, Gyuszi fugea până la baron ori, dacă avea mult de lucru, trimitea pe cineva să ceară aprobarea pentru noile idei ale tânărului domn. Pe urmă aştepta ca acesta să vină acasă şi să facă nazuri în legătură cu prânzul: deja din prima zi de la sosire proaspătul oaspete a inspectat bucătăria şi a impus un cu totul alt soi de meniu. Până şi felul cum era aranjată masa a trebuit schimbat. Bunicii aprobau totul cu entuziasm şi domnul Gyuszi — doar „Gyuszi", pentru stăpâni — trebuia să admită şi el că modificările făcute au dat rafinament şi calitate. Numai că tânărul domn comanda un meniu special în fiecare dimineaţă, dar se întâmpla,

foarte des, să nu se întoarcă acasă decât seara târziu ori chiar în zorii zilei următoare. Câteodată lipsea şi două-trei zile. Nu-i păcat de atâta muncă în zadar? Sigur, mâncarea nu se arunca, cu ea se ospăta majordomul. Care, în acele condiţii, nu putea fi chiar foarte trist că s-au gătit atâtea feluri complicate de pomană. Aşadar, nu de pomană.

După ce pleca de acasă, Al Nouăzeci şi şaselea ajungea, cu birja familiei[12], la cofetăria lui Antal Müller (viitoarea cofetărie Ruszwurm). Era prima escală, deşi Csaba nu prea înţelegea cum de îi mai putea fi foame nobilului domn după micul dejun de acasă, care stârnea atâta panică în bucătărie. De ce se oprea Monsieur Peter, de fiecare dată, acolo? Păi, fiindcă dădea, în sfârşit, de un decor faţă de care nu avea nimic de comentat: un stil Biedermeier curat, cum nu prea vezi niciunde altundeva. Îl distra şi modul ierarhic în care s-a dezvoltat faimoasa cafenea: nu prin urmaşi, ci prin căsătoriile succesive ale... văduvelor proprietarilor cu viitorii mandatari, soţi şi proprietari. (Şi aşa va fi şi mai departe...) Müllerii nu erau oricine, dovadă că Rosa Müller va participa activ chiar şi la festivităţile încoronării imperiale. Şi, nu în ultimul rând, se oprea zilnic Monsieur Peter la cofetăria de pe *Szentháromság utca 7*, unde un client ca Al Nouăzeci şi şaselea era apreciat la justa valoare, servit cu cele mai mari onoruri şi oferit drept trofeu de admirat pentru ceilalţi oaspeţi. Iar produsele de patiserie de acolo nu puteau fi, în niciun caz, refuzate. În niciun caz!

Dar escala principală era pe *Régi Színház tér*, unde o altă dinastie de cofetari deţinea localul cel mai renumit din Budapesta: pe atunci, mai era a lui Henrik Kugler, până ce a venit acolo, de la Paris, şi mai celebrul Emil Gerbeaud. Ca şi pe *Szentháromság utca 7*, Monsieur Peter a fost foarte repede remarcat şi în acel local atât de faimos, ajuns furnizor al curţii cezaro-crăieşti. Oaspeţii intrau, zăboveau la un „ceai adevărat" — chinezesc sau rusesc — ori la excelenta îngheţată „cum n-ai

[12] Desigur, şi viaţa lui Csaba, birjarul, s-a schimbat total cât a fost Monsieur Peter oaspetele casei. Singurul lui atu era că rupea o franceză stâlcită, ceea ce l-a făcut simpatic tânărului domn, amuzat de pronunţia grăjdarului-vizitiu cu livrea.

să mănânci niciunde altundeva în lumea asta mare". Şi mai trăgeau cu ochiul la tânărul ce-şi petrecea, mai multe ceasuri, la una dintre mesele pe care, în curând, a pus monopol. Întotdeauna în acelaşi loc, un tânăr înalt, cu o perucă blondă pe cap (!?), întotdeauna impecabil asortat, pozând cu un aer aristocrat, ore întregi, în poziţiile cele mai demne, vorbind degajat, dar cu multă convingere, cu o mustaţă răsucită şi cu un lanţ de aur nici prea gros şi nici prea subţire la jiletcă. Cine mai purta perucă în anii aceia? Nimeni! Şi totuşi cât de bine i se potrivea lui acea podoabă! Acolo, la cafeneaua de pe *Régi Színház tér*, a devenit Al Nouăzeci şi şaselea acel Dandy de la Paris, pomenit cu atâta bună dispoziţie de bătrâna Ana. Prin casa ei au mai trecut oameni care l-au cunoscut personal ori măcar l-au văzut în carne şi oase.

În jurul personajului nostru a început să se adune o companie de tineri domni şi de tinere doamne. Să fii acceptat la masa aceea a devenit un lucru extrem de şic, îţi dădea un anume prestigiu în ochii celor din jur şi a celor care aflau că ai petrecut un răstimp în compania lui Dandy de la Paris. O companie într-adevăr fascinantă, deşi convivii frumosului domn nu prea erau în stare să relateze ce s-a discutat acolo, timp de atâtea ore. Dar de plictisit, afirmau cu toţii, nu s-au plictisit nicio clipă. Ba chiar dimpotrivă!

Despre Al Nouăzeci şi şaselea au început să curgă tot felul de informaţii. Şi nu numai în saloanele vremii, ci chiar şi în jurnale. Unele poveşti colportate nu erau foarte departe de adevăr, altele, cum se întâmplă de obicei, fabulau. Oricum, au ieşit din nou la suprafaţă tatăl, bunicul dinspre tată şi străbunicul, toţi cu aură de eroi, cu biografii pline de fapte extraordinare (care s-au întâmplat ori ar fi putut să se întâmple). Şi s-a dovedit că Al Nouăzeci şi şaselea are rădăcini fabuloase şi atât de complexe, încât orice răutate era exclusă. Se cuvenea doar să-l admiri: iată, un strămoş a pătimit pentru independenţa Italiei, însă nu poţi să fii supărat din punctul de vedere al împăratului pe el, întrucât fiul „eroului Piemontului şi al Lombardiei" a fost — şi mai era! —, la rândul său, un erou al Austro-Ungariei, iar tatăl, ei bine, tatăl a murit pentru neatârnarea Franţei. Acei oameni nu doar au vorbit, ei chiar au dovedit cu preţul

propriei vieţi ce înseamnă lupta pentru libertate, oriunde ai fi! Iată din ce rădăcini se trage acest tânăr frumos! Care era tot mai mult prinţul din poveste, aşa cum, de altfel, şi prevestise buna sa bonă, cea alungată de pe Leopoldsberg de către Marele General.

Şi, din nou, ca şi în cazul atâtor strămoşi de-ai săi, pentru o vreme, şi Al Nouăzeci şi şaselea a devenit ţinta preferată a peţitoarelor. Da, numai că aici a apărut o problemă. O problemă ce, neexprimată cu voce tare, bântuia prin subconştient: dacă, într-adevăr, junele acela era un „dandy“, nu se spune că aceste personaje cuceritoare au toate înclinaţii doar spre bărbaţi? Pe urmă, teribila temere a izbucnit şi în vorbe. „Pot da mai multe exemple, şoptea cineva, că aceşti efebi sunt homosexuali.“ Iar altcineva, mai bine informat în domeniu, a spus că, din contră, el poate da exemple de persoane din acea categorie care nu numai că s-au căsătorit, dar au şi avut o mulţime de prunci. Urmau lungi controverse, dacă bărbaţii pomeniţi se încadrau sau nu în categoria discutată, dispute ce au intrat chiar şi în două jurnale din capitala Ungariei. Un subiect, într-adevăr, palpitant! Numai că şi în cazul Celui de Al Nouăzeci şi şaselea, lucrurile au fost tranşate prin fapte, nu prin vorbe. Brusc, Monsieur Peter a hotărât să se însoare!

Iniţial se credea că fericita aleasă va fi una dintre domnişoarele care-i pândeau zilnic sosirea la cofetărie şi care aveau grijă să se aşeze la masă în imediata apropiere a lui Monsieur Peter. Era o adevărată luptă aceasta, o luptă ce necesita multă strategie şi o vie promptitudine. Concurenţa era mare. Domnişoara cu pricina avea câteva atuuri speciale: talia ei subţire era admirată de toată lumea[13], era exuberantă, nu se ferea defel să se arate îndrăgostită până peste cap de preafrumosul Adonis cu perucă aurie, venea dintr-o familie bogată care — spre deosebire de alte case — nu-i impunea o conduită corespunzătoare, aşa că îşi permitea să apară singură în societate. (De fapt, nu chiar singură: una dintre peţitoarele celebre i-a oferit serviciile, şi o însoţea de la distanţă, de la o altă masă.) Şi, cum nici Monsieur

[13] Şi vom vedea, ceva mai încolo, că Al Nouăzeci şi şaselea nu a fost deloc insensibil la femeile cu talie foarte subţire...

Peter nu părea indiferent la insistențele domnișoarei, lucrurile arătau că se îndreaptă spre fericitul final. Până acolo încât „concurența“, considerându-se lipsită de șanse, începea să se dea bătută. Să se mulțumească doar cu plăcerea sublimă a inhalării parfumului Rasc Oriental îmbunătățit cu esență de frunze de palmier și încântătoarea mixtură W·Ø·Larsen, și ea îmbunătățită simțitor cu o coajă de măr fiartă în rom cubanez. Monsieur Peter mirosea întotdeauna inconfundabil!

Însă într-o frumoasă zi de septembrie, Monsieur Peter[14] a sosit la cofetărie însoțit de o domnișoară înaltă — mai înaltă decât el, care era destul de înalt. Șoc! O prezentă drept logodnica sa și invită întreaga societate la nunta ce va avea loc... peste doar câteva zile. Apoi le oferi tuturor celor de față șampanie. Bomba mondenă a metropolei, știrea a apărut imediat și în ziare străine. Cine era „șarpele interminabil“, cum a fost imediat catalogată aleasa de către rivala atât de crunt lovită? Poreclă preluată imediat de toată lumea. Câtă vreme fetele s-au obișnuit că Monsieur Peter se va însura cu cineva din cercul lor, lucrurile au fost suportabile, însă apariția acelei intruse a stârnit o uriașă dezamăgire. Toate vechile admiratoare s-au simțit înșelate.

Ce s-a întâmplat, de fapt? Al Nouăzeci și șaselea a închiriat un mic apartament în Pesta, unde se retrăgea după ce pleca de pe *Régi Színház tér.* Dar nu pentru a se odihni. Aici avea amenajată o încăpere cu tot felul de obiecte pentru menținerea corpului, de la un perete pe care erau fixare spaliere și până la haltere și saltele. Un valet francez îndeplinea rolul de masor. După care făcea o baie și se îmbrăca, din cap până în picioare, cu alte haine. Toate astea durau, ca și dimineața, cel puțin trei ore. Seara, la restaurant ori la operă, era proaspăt!

Într-una din zile a fost la bordel. Un stabiliment de lux, dar care l-a dezamăgit profund prin ambientul convențional oferit. Așa că

---

[14] Formula aceasta nici franceză, nici germană era și ea șic: personajul iradia un parfum străin, întotdeauna misterios, dar cu atât mai excitant, cu cât era vorba de legendarul farmec parizian, același personaj având și un nume autohton, ceea ce-l făcea imediat mai „de-ai noștri“.

și-a dus partenera în micul său apartament. O parteneră aleasă cu grijă, care i-a impus prin înălțimea ei și părul neobișnuit de lung. Da, ființa aceea ieșea în evidență oriunde se afla. Așa că, pe lângă valet, în locuința din Pesta a apărut, zilnic, și acea femeie. Care l-a învățat multe. (Lui, căruia nu-i plăcea să fie învățat de alții. Dar, în intimitate, cine să afle care este magistrul și care discipolul?) Care l-a învățat multe și care i-a permis multe.

Bunul cititor nu trebuie să-și imagineze că prima soție a Celui de Al Nouăzeci și șaselea a fost o simplă prostituată profesionistă. Și biografia ei se pretează unei relatări ample, doar că bietul scrib este din nou presat de timp și de teama de a nu încărca și mai mult lunga sa poveste. Foarte pe scurt, el va aminti doar că „șarpele interminabil", la doar 23 de ani — Monsieur Peter n-avea, pe atunci, decât 19 —, profitând și de statura ei, și-a început viața sexuală foarte devreme, având și două relații de durată: prima, cu un ofițer croat, care a părăsit-o când ea a crescut mult prea înaltă pentru el; a doua, cu un rege african — un rege adevărat! —, care a dus-o în țara lui, unde a stat aproape patru ani, până ce bărbatul a căzut victimă unei lovituri de palat. Ea a reușit să fugă, dar nu s-a reîntors la Varșovia, de unde era originară, ci s-a oprit la Budapesta, unde n-o cunoștea nimeni. Din ceea ce a izbutit să ia cu ea atunci, când a trebuit să-și părăsească, în grabă, viața lipsită de griji din Africa, a putut trăi fără probleme doar câteva luni. Inel după inel, lanț de aur după lanț de aur, pietre scumpe, toate s-au evaporat mai devreme decât să poată reuși să-și cucerească o nouă poziție. Așa că și-a găsit meserie și adăpost în acel stabiliment de lux. Dar dacă va fi recunoscută de cineva, când se va afla la brațul lui Monsieur Peter? N-ar fi mai bine ca el să nu facă prea mult zgomot și să plece amândoi altundeva? Și așa, Al Nouăzeci și șaselea i-a spus și ei că vrea să plece în India. Acolo n-o va putea recunoaște nimeni.

Da, o să plece și în India, însă, deocamdată, se vor căsători la Budapesta! S-o recunoască? Cine s-o recunoască? Și, la urma urmei, ce importanță are?

Față de bunici, Peter a prezentat „șarpele interminabil" drept fosta suverană a țării africane. (Ceea ce, în parte, era chiar adevărat,

logodnica Celui de Al Nouăzeci și șaselea și-a putut impune orice dorință în patria regelui, chiar dacă n-a fost căsătorită cu el și chiar dacă n-a avut statutul de regină.[15])

Nunta propriu-zisă a constituit „evenimentul anului". Pe lângă rudele mirelui, venite din toate părțile Europei, curioșii au putut admira o „mireasă regină" — și mai înaltă cu coroana pe creștet (!) —, într-o rochie albă dintr-un atlaz greu, strălucitor, cu trena lungă, dusă de mai multe fete de culoare, și cu voalul și mai lung, purtat de două domnișoare de onoare, tot negrese. La capăt, voalul — de care atârnau un șir de pietricele sclipitoare — se termina fixat într-o stinghie ce-l ținea întins. Ziarele au relatat că acele pietricele, lovindu-se de caldarâm, emiteau un sunet melodios. În stilul său caracteristic, Monsieur Peter a imaginat și a supravegheat, până în cele mai mici amănunte, tot spectacolul, ceea ce a dat de înțeles că pregătirile le-a început cu mult înainte de a-și prezenta aleasa în selecta cofetărie de

---

[15] Bărbatul i-a dăruit totuși și o coroană, pe care ea o purta doar în momentele de intimitate. Obiectul acela i-a fost, mai târziu, de mare folos, din banii obținuți putând să mai trăiască un an. A reprezentat ultima ei comoară. O comoară care nu i-a produs satisfacție numai regelui african, ci și lui Monsieur Pierre, după cum avea ea să recunoască. Mai aflăm de la ea că, așa cum a fost atât de meticulos în viața sa publică, soțul ei a fost la fel de atent, la toate amănuntele, și în intimitatea pe care o pregătea tot atât de scrupulos.

Lumea cea mare este extrem de mică. Peste ani, prima soție a Celui de Al Nouăzeci și șaselea, obișnuită să fie când pe val, când pe fundul prăpastiei, a reușit să ajungă iarăși la o situație materială bună, căsătorindu-se cu un comerciant bogat din Graz. Mariaj care i-a oferit o viață fără griji materiale, dar care o dezamăgea din punct de vedere sexual. Plus că se și plictisea îngrozitor. A vizitat cabinetul celebrului psihiatru, fratele bunicului Simon. Este greu de crezut că femeia a ajuns întâmplător la Bruno, iar venerabilul profesor a constatat că depresia profundă a femeii provenea (și) din amintirea prezenței (pierdute) a lui Peter. „Nu multe femei ar fi acceptat ceea ce ai acceptat dumneata din partea lui", i-a spus psihiatrul, după ce a aflat amănunte din traiul intim al celor doi. „Așa-i, a întărit femeia, dar eu cred mai degrabă că nu multe femei au avut asemenea plăceri." Iar Bruno a tras concluzia că pacienta l-a căutat tocmai pe el, pentru a mai da de o ultimă legătură cu fostul iubit.

pe *Régi Színház tér.* („Ce le-a mai păcălit pe domnişoarele care n-au încetat să mai ţeasă vise în tot acel timp!") Scribul a mai citit, într-o relatare ilustrată cu nu mai puţin de trei fotografii, una mare cât aproape întreaga pagină de gardă a revistei, că, de-a lungul traseului, lumea de pe trotuare s-a îngrămădit mai mult chiar decât la încoronarea perechii imperiale (regale), iar atunci când mirii, înainte de a pătrunde în biserică, au parcurs pe jos ultima parte a traseului, nimeni n-a aclamat, nimeni n-a scos un cuvânt, „nimeni n-a mai respirat", încât s-au auzit îndelung doar paşii celor din alai, acoperiţi şi ei de foşnetul insinuant al rochiei miresei. Foşnet căruia nu-i răspundea decât „melodia clară" iscată de pietricelele prinse de voalul ce se rostogolea departe în urmă, izbindu-se de pavaj. Cu coroana pe părul ei atât de lung, ridicat turn în creştet, „şarpele interminabil" era suficient de înalt spre a putea fi văzut şi de „cei din spatele celor trei rânduri de curioşi de pe marginile străzii". (Coroana aceea a făcut ca la ospăţul de la restaurant să sosească telegrame de felicitare şi de la câteva case stăpânitoare adevărate.) Perfectă regie! Nu numai protagoniştii şi-au jucat impecabil rolurile, ci şi figuranţii au lăsat o bună impresie: „regina" a venit cu o gardă de oşteni de culoare în uniforme strălucitoare, mărşăluind la zeci de metri înainte şi după ea, astfel încât pasul lor cadenţat să nu acopere ochilor nimic din întreaga imagine a miresei, iar urechilor să nu le fie luată tăcerea colorată doar de foşnetul rochiei şi de muzica pietricelelor. Da, ca de obicei, Monsieur Peter a avut grijă până şi de cele mai mici detalii, ziarele întrecându-se în a lăuda chiar şi ţinuta micuţelor negrese care au purtat trena, ori cutele impecabile în care s-a revărsat lungul voal. Spectacol total pentru toate simţurile, născând sugestii, răscolind imaginaţia. Deviza Celui de Al Nouăzeci şi şaselea, potrivit căreia „nu-i important ce vezi, important este ceea ce îţi imaginezi că vezi", şi-a mai găsit o exemplificare sclipitoare. (Scribul n-a putut afla de unde a reuşit Peter să aducă fetele şi băieţii de culoare, „supuşii reginei", la Budapesta, şi nici când şi în ce loc a făcut repetiţiile. Monsieur Peter, emanând tot timpul mirosul său inconfundabil, se întrecea mereu pe sine însuşi!)

După oficierea slujbei căsătoriei religioase, în vreme ce oaspeții au plecat la masă, tinerii însurăței au dispărut. Au reapărut la restaurant, spre miezul nopții, cu alte veșminte, mireasa purtând tot o rochie albă, cu voalul prins în coroana de „regină", dar cu părul desfăcut, ajungându-i până sub șolduri. Au dansat pe două melodii, și-au luat rămas-bun de la musafiri și au dispărut iarăși. Nici Monsieur Peter și nici soția sa, „șarpele interminabil", „regina africană", n-au mai revenit niciodată în capitala Ungariei.

(Totuși, episodul acesta a avut și un epilog ce ar fi putut fi extrem de neplăcut: prima soție a Celui de Al Nouăzeci și șaselea, așa cum scribul a menționat, a fost „deosebit de înaltă" — doi metri și trei centimetri, dacă sursele nu greșesc —, ceea ce a făcut să nu poată fi ușor uitată. Așa că a recunoscut-o, mai întâi, un client al bordelului; apoi, un al doilea. Și părul cu totul neobișnuit de lung, deconspirat la restaurant, a readus-o în memoria câtorva bărbați. Un epilog care ar fi putut fi, într-adevăr, extrem de neplăcut. Dar dat fiind faptul că nunta a fost atât de mediatizată, că au participat fizic ori prin telegrame de felicitare și înalte personalități, unele în numele celor mai puternici oameni ai timpului, descoperirile acelea au fost înăbușite, iar presa a fost și ea convinsă să ocolească subiectul. Păcat! Un subiect atât de gras să nu fie exploatat... Iată că totul este posibil! Și a fost important că nici Dandy de la Paris și nici „regina africană" n-au mai călcat niciodată prin Budapesta. „Nunta secolului" a rămas — măcar pentru o vreme — „nunta secolului", oamenii își mai aminteau doar de fastuosul spectacol, păstrând pe retină „șarpele interminabil" purtându-și pe claia imensă de păr, prinsă în lungi șiraguri de perle, coroana de regină. Și păstrând în urechi foșnetul greu al rochiei, foșnet perfect acompaniat de „muzica pietricelelor". Așa ceva chiar era de neuitat. Niște pietricele izbindu-se de caldarâm, aparent fără nicio regulă, dând naștere unei melodii coerente! Scena aceea a dovedit că putea supraviețui și cu totul scoasă din contextul tuturor „dovezilor de netăgăduit", a oricăror bârfe. Care n-au făcut decât să-i confere o și mai mare aură de mister. Unii își mai povesteau și despre domnișoarele de onoare de culoare, alții, asemenea bătrânei Ana, chicoteau pomenindu-l pe Dandy de la Paris, chiar dacă n-au

ajuns să fie martori oculari nici la nunta aceea şi nici la alte episoade din viaţa sa.)

La „nunta secolului", Al Nouăzeci şi şaselea avea 19 ani. Pentru următorii şase, scribul l-a pierdut din priviri şi l-a regăsit extrem de greu.

(Cât s-a mai speriat iarăşi scribul, îngrozit, pentru o vreme, că l-a pierdut de tot! Pe urmă, bietul de el a trebuit să se obişnuiască cu gândul că insolitul personaj, deşi întotdeauna remarcat de toată lumea, se făcea nevăzut, pentru lungi răgazuri, şi reapărea doar atunci când avea el chef. Neîndemânaticul scrib şi-a tot reproşat că doar el singur este vinovat că această biografie are atâtea lacune, fiindcă n-a fost capabil să urmărească, până la capăt, un fir atât de aproape de contemporaneitatea sa. Poate că a fost aşa, dar dacă, într-adevăr, Al Nouăzeci şi şaselea însuşi se ascundea de multe ori? Pentru că nu reuşea să fie tot timpul ceea îşi dorea să fie? Sau poate că uneori nu simţea suficientă motivaţie pentru laborioasele pregătiri, caz în care prefera să nu se arate în public, aşa cum s-a întâmplat, de atâtea ori, să nu iasă din camera sa de la şcoala-internat pentru copiii din familii bogate? Complicat...)

Până să-l regăsească, scribul a dat doar de actele divorţului din 1875. Aşadar, după „nunta secolului" Peter-Pierre n-a rămas decât doi ani împreună cu „şarpele interminabil". („Cel mult doi ani", deoarece nu ştim dacă divorţul a fost consemnat imediat după ce drumurile celor doi s-au despărţit.) Ca de atâtea ori, scribul a găsit, din nou cu totul întâmplător, acel act, atunci când începuse să piardă orice nădejde că va putea merge mai departe. „Întâmplător"? Întâmplător numai în măsura în care un ac se poate găsi într-un car cu fân doar datorită hazardului. Dacă a ajuns până aici cu lunga sa poveste, scribul crede că nimic nu este întâmplător.

Înregistrarea divorţului nu s-a făcut într-un registru din Austro-Ungaria şi nici în India, acolo unde a spus Al Nouăzeci şi şaselea că intenţionează să plece. Şi unde scribul nu ştie ca Peter-Pierre să fi ajuns vreodată. Înregistrarea divorţului s-a făcut la Bucureşti, în Principatele Române, care se pregăteau să-şi câştige independenţa de sub lunga stăpânire otomană.

Pe urmă firul dispare iarăşi. Şi reapare la... Paris. Să ne aducem aminte ce a notat scribul în Post Scriptum la *Bastonul Contelui*: „Băiatul cel mai mare al lui Pip şi al Cristinei Theodora a devenit ofiţer. Al doilea său fiu a practicat medicina la Viena, fiind un psihiatru renumit. Al treilea băiat a murit de copil, în 1823, într-o epidemie de rujeolă, iar cele două fete ajunse la maturitate s-au căsătorit la vreme, bucurându-se de o zestre considerabilă. Una a trăit la Milano, cealaltă în Sicilia, la Palermo şi la Messina. Cristina Theodora, soţia lui Pip, a intrat într-o depresie din care nu a mai ieşit niciodată." Să mai precizăm că Pip a fost Cel de Al Nouăzeci şi treilea, „Înţeleptului Lombardiei şi al Piemontului", părintele Marelui General, care, la rândul său, a fost bunicul dinspre tată al lui Peter-Pierre. Dacă despre Simon şi despre Bruno scribul a vorbit mai mult, pe cele două surori ale acestora le-a ignorat aproape în întregime. Cea căsătorită în Sicilia a avut doi copii: Ugo Emanuele şi Roberta Ludovica. Ugo Emanuele, un tânăr remarcabil, a ajuns magistrat, însă n-a apucat să se căsătorească, murind la doar 24 de ani într-un duel. Roberta Ludovica, văduvă de la vârsta de 40 de ani, n-a lăsat urmaşi. Când s-a prăpădit, i-a transmis întreaga avere Celui de Al Nouăzeci şi şaselea. Roberta Ludovica a rămas şi ea puternic impresionată de „nunta secolului", la care Monsieur Peter n-a uitat s-o invite. Şi pentru mătuşa Roberta Ludovica, acela a fost cel mai strălucitor eveniment la care i-a fost dat să participe. Sigur, nici ea n-a fost fitecine, în Sicilia nu era om să nu-şi scoată pălăria în faţa ei, însă acolo, la Budapesta, personalităţile cu care a stat la masă au fost, într-adevăr, din crema lumii. Iar nunta însăşi... Pentru mătuşa Roberta Ludovica, aceea a reprezentat călătoria vieţii... Totul s-a dovedit fascinant: şi drumul, şi escalele în cele mai confortabile hoteluri, şi politeţea oamenilor, şi noile rude din Ungaria... Ca să nu mai vorbim de „nunta secolului"... Nepotul şi-a meritat din plin moştenirea.

Moştenire ce i-a venit lui Peter-Pierre chiar la timp: deja, în 1874, banca bunicului a dat faliment, iar sinecura provenită din funcţia fictivă de director-adjunct al filialei din Viena a luat şi ea sfârşit. Aşa că, o vreme, Peter nu mai dispunea decât de banii pe

care-i primea — e adevărat că regulat — de la unchiul Bruno, fratele celuilalt bunic. Şi cum nici „şarpele interminabil" nu mai dispunea de niciun venit, majoritatea bijuteriilor ei (cu excepţia coroanei) terminându-se cu mult înainte de a-l întâlni pe Al Nouăzeci şi şaselea, tânăra pereche a trebuit să-şi restrângă drastic cheltuielile. Ceea ce pentru Monsieur Peter era de neconceput. Deşi perechea formată din elegantul bărbat cu perucă aurie şi înalta sa soţie nu putea trece neobservată niciunde, posibil ca de la restrângerea atât de severă a posibilităţilor materiale să fi pornit şi divorţul. Între falimentul băncii şi sosirea neaşteptatei moşteniri s-au scurs aproape doi ani... De la falimentul băncii şi până la divorţ doar unul.[16]

Da, dar au mai trecut ani, Dandy de la Paris dispunea iar de mulţi bani şi totuşi scribul nu l-a mai regăsit decât în 1879. Din nou, în capitala Franţei. Despre cei şase ani de la „nunta secolului" şi până atunci, au mai ieşit la suprafaţă doar câteva date seci.

Precum şi o scurtă întâmplare petrecută la Bucureşti, o întâmplare în care figurile sunt extrem de palide şi doar intuiţia scribului — corectă sau nu — o aşază în cadrul poveştii noastre. Sigur e doar că întâmplarea cu pricina a avut loc în anul 1877, întrucât locotenentul Jenică Popescu, despre care va fi vorba, s-a întors în Valahia înainte de mijlocul lui aprilie, aşadar înainte de 24 aprilie, când Rusia a declarat război Turciei. Locotenentul Jenică Popescu a fost la Viena cu un mesaj secret al guvernului de la Bucureşti. Acolo a avut timp să treacă şi pe la Bruno, trimis de către Peter-Pierre. Ceea ce dovedea că tinerii domni se cunoşteau suficient de bine ca ofiţerul român să fie primit de familia Celui de Al Nouăzeci şi şaselea. Locotenentul Jenică Popescu s-a prezentat şi la domeniul de pe Leopoldsberg. Unde a fost „acceptat cu multă afecţiune, în calitate de fervent admirator şi credincios amic" al Celui de Al Nouăzeci şi şaselea. Din corespondenţa dintre locotenentul român şi logodnica sa, domnişoara Lucilia Dascălu, corespondenţă păstrată până astăzi,

[16] Scribul remarcă o noutate pentru Cei O Sută: Al Nouăzeci şi şaselea este primul din şir care a ajuns la un divorţ. (Şi, după cum vom vedea, chiar la două divorţuri.)

aflăm că domnul Jenică i-a mărturisit iubitei sale că doar vremurile atât de tulburi, „când este nevoie mai mult ca oricând de patriotismul dus până la jertfa de sine", doar vremurile atât de tulburi îl împiedică să renunţe pe loc la cariera militară, spre „a nu se mai despărţi nicio clipă de sublima sa iubită".

Într-adevăr, locotenentul Jenică Popescu, originar din Craiova, pare să fi fost primul tânăr care a preluat *maniera dandy* în Principatele Române. Deşi uniforma de ofiţer conferea un titlu de glorie şi admiraţie printre concetăţeni, Jenică prefera să apară tot mai mult în public în civil, într-o costumaţie îndelung discutată cu Monsieur Pierre, care i-a devenit model şi maestru. Locotenentul a încercat să introducă şi în portul militar idei noi, dar disciplina cazonă nu i-a permis decât cel mult să poarte câte o garoafă ataşată la manta şi să-şi terorizeze compania cerându-le subordonaţilor cea mai riguroasă curăţenie a hainelor, controlându-le lenjeria, introducând cursuri de cum trebuie să-ţi porţi uniforma şi cum trebuie să te mişti în diferitele ocazii. (Şi despre aceste cerinţe impuse trupei avem dovezi scrise, superiorii lăudând modul impecabil în care se prezenta la raport compania locotenentului Jenică Popescu, motiv pentru care acesta a fost citat, de mai multe ori, pe ordinea de zi şi propus, împreună cu toţi oamenii săi, pentru noul regiment de gardă.) Numai că destinul n-a vrut să-l recompenseze astfel pe logodnicul domnişoarei Lucilia Dascălu, şi nici Jenică n-a mai apucat să treacă în civilie şi să împlinească o „nuntă de vis", în regia pregătită deja de minunatul amic, Monsieur Pierre. O „nuntă de vis, cum n-au avut fericirea să vadă vreodată bucureştenii". La 16 mai, România a declarat război Turciei şi, fiind „nevoie mai mult ca oricând de patriotismul dus până la jertfa de sine", deja pe 19 mai locotenentul se afla la Calafat, iar la deschiderea propriu-zisă a ostilităţilor, s-a găsit, împreună cu compania sa, în avangarda trupelor române. (Şi despre acest lucru avem mărturii scrise, făcând o impresie cu totul deosebită defilarea oamenilor lui Popescu prin Calafat, ei părând, prin modul impecabil în care îşi purtau echipamentul, că ar fi făcut parte dintr-o altă oaste, comparativ cu feţele inexpresive şi uniformele jerpelite ale coloanelor interminabile de oşteni ce se scurgeau spre

Dunăre. „Compania locotenentului Jenică Popescu ar trebui să deschidă toate ieşirile în lume ale armatei noastre“, i-a scris, plin de mândrie, comandantul diviziei a IV-a, colonelul Rosnoveanu, generalului George Lupu.)

Între timp, românii puteau vedea trupele ruseşti traversându-le ţara. Le vedeau cu speranţă, dar şi cu suspiciune, ca pe orice armată străină aflată pe teritoriul lor. Şi mai ales faptul că imperialii n-au acceptat un tratat de cobeligeranţă, fapt subliniat de politicienii români, a făcut ca sentimentele localnicilor să fie împărţite. Totuşi, aerul era altul în Principate şi realitatea nouă a intrat şi în case. Sigur, se mai putea bea un „coniac superior“ ori o „cafea turcească originală“ în oraş, se mai discuta despre Indiile unde regina Angliei s-a încoronat împărătească ori despre turneul jocului cu mingea de tenis de la Wimbledon, un eveniment monden ce nu putea fi comparat decât cu derby-ul cu cai de la Epsom. (Tot în Anglia. De când cu presa, distanţele parcă nu mai contau: în doar câteva zile aflai ceea ce se întâmpla departe, la apus, în Anglia, şi ceea ce avea loc departe, la răsărit, în India!) Şi domnişoara Lucilia Popescu, cu toată starea de război, îşi putea continua corespondenţa zilnică cu logodnicul ei.

Ruşii nu s-au descurcat singuri la Dunăre, primele două bătălii din asediul Plevnei soldându-se cu eşecuri. În sfârşit, după ce Prinţul Carol şi Marele Duce Nicolae ajung să creeze o armată comună, primele trupe româneşti, chiar divizia a IV-a a colonelului Rosnoveanu, au trecut fluviul, la 20 august, pe un pod de vase. Locotenentul Jenică Popescu a participat şi la cea de a treia tentativă de cucerire a Plevnei, după care a avut de pătimit, fiind cât pe ce să fie dat drept dezertor. În faţa unui tribunal militar ad-hoc, format din superiorii săi, ofiţerul a fost acuzat că, în loc să realizeze manevra de învăluire care i-a fost ordonată, a pierdut timp preţios — „nepermis de lung chiar şi în circumstanţe de pace“ — pentru inspecţia de dimineaţă a companiei. Până la urmă, a fost iertat, iar locotenentul „a dat dovadă că a învăţat din lecţia ce i-a fost aplicată“, acoperindu-se de glorie în următoarea misiune, în luptele de la Rahova. Iar la atacul asupra redutei Griviţa 2, locotenentul Jenică Popescu s-a ţinut de cuvânt. Şi-a făcut datoria faţă de patrie cu preţul vieţii.

Domnişoara Lucilia Dascălu n-a mai reuşit să fie mireasa unei „nunţi de vis cum n-au avut fericirea să vadă vreodată bucureştenii", nunta deja în amănunte pregătită — inclusiv cu repetiţii — de către Dandy de la Paris, nuntă în care imaginaţia sa a înlocuit negresele şi negrii de la propria nuntă cu... liliputani instruiţi în acel scop. „Nunta de vis cum n-au avut fericirea să vadă vreodată bucureştenii" n-a mai putut avea loc. Şi atunci Monsieur Pierre a vrut să adapteze întregul spectacol la o „înmormântare cum n-au avut prilejul să vadă vreodată bucureştenii". Totul a fost aranjat, costumele liliputanilor înlocuite, iar opulenta rochie de mireasă şi voalul lung vopsite în negru. Numai că trupul eroului întârzia să sosească. Până la urmă, nu numai „nunta de vis", dar nici „înmormântarea cum n-au avut vreodată prilejul să vadă vreodată bucureştenii" n-a mai avut loc. Iar Dandy de la Paris a dispărut şi el.[17]

În 1879, scribul l-a reîntâlnit pe Al Nouăzeci şi şaselea la Paris. Nu singur, ci căsătorit din nou. Unde s-a însurat şi unde a fost între timp? (În India, sigur nu!) Şi, din nou, Peter-Pierre a procedat cu totul altfel decât suntem obişnuiţi: la Paris a venit cu un copil, un băiat de un an. Copilul lui, însă nu şi al noii sale soţii. Şi nici al „şarpelui interminabil". Băiatul provenea dintr-o relaţie care a avut acest scop: de a se naşte un urmaş pentru Al Nouăzeci şi şaselea. O soţie însărcinată n-ar fi putut să-l acompanieze pe Peter-Pierre în lume, aşa cum şi-o imagina el. Aşa că mama naturală a băiatului a fost doica lui. Care a însoţit soţii peste tot în călătoriile lor, dar nu

---

[17] Când, după numai un an, domnişoara Lucilia Dascălu şi-a găsit consolarea în căsătoria cu un funcţionar superior, ajuns mai târziu chiar prefect, a încercat să-şi convingă viitorul soţ să realizeze „nunta de vis", aşa cum a conceput-o Monsieur Pierre. Cu aproape douăzeci de ani mai în vârstă decât ea, neavând porniri romantice şi fiind mai atent la cariera sa, funcţionarul n-a acceptat nici în ruptul capului acel spectacol. Totuşi, a lăsat femeia să apară, într-un cadru foarte restrâns, în opulenta rochie cernită. „Dar să nu văd aici niciun pitic", a prevenit-o. Şi ea a trebuit să se supună. În contrapartidă, doamna Lucilia a putut să repete scena în dormitor, la prima aniversare a căsătoriei. Şi la următoarele. Ştim asta dintr-un exemplu — desigur nenominalizat — a lui Kraft Ebing pentru psiho(pato)logia sexuală.

şi în public. Păi, asta era: în public soţii apăreau aşa cum voiau, iar copilul avea parte de cea mai bună îngrijire acasă. Un „acasă" care n-a fost decât un lung şir de pensiuni şi hoteluri.

Acum, după ce s-a liniştit, scribul chiar nu poate să înţeleagă cum de nu l-a văzut pe Al Nouăzeci şi şaselea vreme de atâtea luni de cercetări! Cât timp pierdut! Păi, Al Nouăzeci şi şaselea, ca să spunem aşa, nu s-a ascuns decât în propria identitate! Aşa cum fondatorii de şcoală ştiinţifică ori culturală, savanţi, filozofi, pictori etc. au iniţiat lungi turnee de promovare prin lume, aşa şi acest întemeietor de nou stil de viaţă a cutreierat Europa etalându-şi doctrina prin comportamentul propriu. Atât, numai prin comportamentul propriu. Bine, bunul cititor va spune că Peter-Pierre n-a fost nici pe departe iniţiatorul stilului de viaţă dandy. Şi, ca de obicei, bunul cititor va avea perfectă dreptate. Doar că scribul nu crede că a existat un stil de viaţă unitar în cazul numeroşilor dandy. Al Nouăzeci şi şaselea nu a căutat tovărăşia celebrilor dandy, nu s-a referit la ei, ci a încercat să-şi impună propriile plăceri. Ajuns în acest punct, alta era problema lui Peter-Pierre: ca să promovezi ceva, trebuie să urmăreşti un plan, trebuie să te supui unui orar, trebuie să-ţi planifici activitatea în domeniu. Or, Al Nouăzeci şi şaselea avea un singur plan: de a nu-şi impune niciodată nimic, de a se delecta întotdeauna doar cu prezentul. Şi totuşi el a realizat acel turneu de promovare. Care n-a fost ultimul.

Şi iată şi limitele evidente ale scribului: numeroase chestiuni rămase în suspensie! De unde se nasc mai multe întrebări: cum de nu l-a văzut scribul pe Dandy de la Paris, care, pe unde trecea, stârnea suficiente comentarii spre a nu putea fi ignorat? Şi cine i-a fost cea de a doua soţie? Şi cu cine a făcut copilul? Şi pe unde a umblat în toată acea perioadă? Şi... Scribul a îmbătrânit şi naraţiunea sa a devenit tot mai dezordonată. Nu cu un şir de întrebări şi cu răspunsuri de-a valma se scrie o biografie!

Să le luăm totuşi pe rând.

Dandy de la Paris nu-şi căuta auditoriul, chiar dacă îşi etala programatic felul de viaţă. Teoria sa era simplă şi se putea rezuma la

două propoziţii: „Nu-i important ce vezi, ci ceea ce îţi imaginezi că vezi." De unde şi concluzia: „să te străduieşti... să reuşeşti să nu ajungi niciodată la ţintă." Cu o cultură mult peste medie, deşi nimeni n-ar fi putut spune când şi-a însuşit cunoştinţele, Pierre pretindea că se trage din Epicur şi, ca şi acesta, doreşte mai degrabă să se satisfacă pe sine decât să schimbe lumea conform ideilor sale. (Celălalt „zeu" declarat al său a fost Petronius: Gaius (Titus) Petronius — „arbitrul gustului".) Însă eliminându-şi frânele, Al Nouăzeci şi şaselea nu-şi ascundea nici orgoliul de a fi admirat. Cât mai admirat! Călătorind sub numele „Petronius", el s-a făcut remarcat ori pe unde trecea. Dar de unde să ştie bietul scrib că Petronius, „arbitrul eleganţei" remarcat în diferitele gazete locale, ar fi fost una şi aceeaşi persoană cu Monsieur Pierre? A trebuit să citească o relatare dintr-o gazetă din Thesalonic, despre un personaj ce semăna izbitor cu Dandy de la Paris, pentru a-l regăsi apoi într-un itinerar dezordonat, pe care doar astfel l-a putut reconstitui. Confirmarea a venit imediat: personajul purta perucă. În ultimul sfert al veacului al XIX-lea!

Urmărind paşii lui „Petronius", îl vedem pe Al Nouăzeci şi şaselea zăbovind câteva zile ori câteva... luni în diferite oraşe din Balcani. La răsărit, mai departe de Izmir n-a ajuns. Peste tot, devenea un client sârguincios al aceleiaşi cafenele locale, unde, după doar câteva zile, era considerat un om de-al casei. Iar când pleca în alt oraş, lăsa în urmă tineri ce au încercat să-l imite, cât a fost acolo, şi să-i preia rolul, când el era deja plecat. Balcanii, cu lentoarea acţiunilor oamenilor locului, i-au plăcut. Sigur că a stârnit curiozitate la venire, dar dezaprobare, nu. Şi nu băştinaşii au trebuit să-l adopte, ci, în mod ciudat, el a fost cel ce i-a adoptat pe ei. Bărbaţii din Balcani i-au plăcut.

Şi femeile din Balcani i-au plăcut. La Sarajevo a întâlnit o brunetă pe jumătate ortodoxă, pe jumătate maghrebiană, „femeia cu cea mai subţire talie din ţară". Părinţii i-au murit, contaminându-se unul de la celălalt, iar ea le-a moştenit prăvălia. Numai că părinţii nu erau bine văzuţi în comunitate, pe de o parte din pricina acelui mariaj mixt, pe de altă parte fiindcă se spunea că tatăl fetei ar fi fost amestecat în tot felul de afaceri suspecte, într-un cerc de infractori periculoşi. Omul nu a fost niciodată acuzat direct, însă renumele

acela negativ a persistat mereu. Nu mică i-a fost mirarea Celui de Al Nouăzeci și șaselea când tocmai acolo, la Sarajevo, a dat de un evreu sefard cu numele Țipor. Țiporii toți sunt rude între ei, așa că și cel din Bosnia era nici mai mult, nici mai puțin decât verișor cu administratorul domeniului de pe Leopoldsberg, de lângă Viena, locul unde a copilărit Peter. De fapt, chiar și întâlnirea lui Dandy de la Paris cu Țipor din Sarajevo n-a fost una obișnuită. Cineva a venit fuga la comunitatea evreilor să anunțe că în vechiul cimitir de pe deal un creștin ar fi făcut amor cu o arăboaică pe lespedea de marmură a unui mormânt sefard. Țipor a fost desemnat să afle cine au fost pângăritorii. Ceea ce nu i-a fost greu, el făcând parte, așa cum scribul a sugerat, dintr-un cerc cunoscut de interlopi, din același cerc cu care lucrase și tatăl viitoarei soții a lui „Petronius". Când făptașii sacrilegiului au fost identificați, femeia a fost în pericol de a fi supusă triplei judecăți, atât după legile șariei, cât și după cele ale oficialităților creștine. Și ale furiei evreilor. Însă de șarmantul străin cine să se lege?

Efectul a ceea ce amenința să se transforme într-un scandal extrem de neplăcut, mai ales pentru femeie, a fost că Al Nouăzeci și șaselea s-a căsătorit cu ea, ambii continuându-și scenele de amor pe aceeași lespede funerară. (Vechile morminte sefarde seamănă cu niște canapele din marmură, a recunoscut străinul cu perucă... amintindu-și de o anumită canapea dintr-o anumită încăpere de la Leopoldsberg. Tare seamănă!) Și, pentru ca să răzbune cu totul onoarea terfelită a noii sale soții, Monsieur Pierre a intenționat să formeze un cortegiu islamo-creștin de senzație prin centrul orașului, într-o nouă nuntă spectaculoasă, dar comunitatea din localitate a devenit tot mai refractară la ideile lui Dandy de la Paris, prăvălia femeii a fost devastată într-o noapte, iar cei doi au înțeles avertismentul și au părăsit în grabă orașul.

La un an după aceea, s-a născut Al Nouăzeci și șaptelea. Monsieur Pierre i-a motivat soției că o sarcină ar fi putut dăuna grav „celei mai subțiri talii din țară", minunăție de care ambii erau foarte mândri, pe care Dandy de la Paris a știut s-o scoată și mai mult în evidență prin artificiile vestimentare, în care era un specialist atât de perfect. Copilul a fost imediat recunoscut de cei doi soți, în vreme ce mama naturală a acompaniat perechea în călătoriile ce n-au contenit până

la Paris. (I-a însoţit şi în intimitate, se şoptea: cei trei chiar ar fi obişnuit să şi doarmă în acelaşi pat, el la mijloc, cele două femei de o parte şi de cealaltă.)

Prin urmare, scribul a putut afla itinerarul şerpuitor al drumurilor Celui de Al Nouăzeci şi şaselea până la sosirea în Franţa, un itinerar parcurs parcă după convingerea că drumul este mult mai important decât ţinta, astfel încât cei patru — Al Nouăzeci şi şaselea, fiul său, soţia sa şi bona[18] — nu s-au grăbit nicio clipă să ajungă la vreo destinaţie. Am aflat cine a fost cea de a doua soţie a lui Monsieur Pierre, mai greu a fost să descoperim amănunte despre cea cu care a făcut copilul, femeia care a acceptat rolul de bonă în acel trio. Nu a fost, în niciun caz, ţinută în secret, şi despre ea au circulat tot felul de zvonuri, cel mai persistent fiind acela că ar fi fost descendenta unei familii importante, că s-ar fi îndrăgostit nebuneşte şi definitiv de Al Nouăzeci şi şaselea, fiind fericită că este acceptată, şi în continuare, lângă bărbatul adorat. Motiv pentru care a fost mulţumită chiar şi numai cu poziţia de bonă, de metresă şi de slujitoare a soţiei oficiale. Nu de servitoare, chiar dacă făcea şi munca unei servitoare, ci de rudă în casă. Şi nici când nu va mai exista nici cea de a doua soţie a lui Dandy de la Paris, ea, mama Celui de Al Nouăzeci şi şaptelea, nu va avea pretenţia de a-şi îmbunătăţi statutul, jucând, încântată, aceleaşi roluri în cea de a treia căsnicie a lui Peter-Pierre. Figură misterioasă, acea Fany va fi alături de idolul ei până ce moartea îi va despărţi.

Ajuns la Paris, Al Nouăzeci şi şaselea a găsit parcă o altă metropolă decât cea pe care a trebuit s-o părăsească în grabă, cu aproape un deceniu în urmă. E drept că atunci era doar un copil, iar acum devenise un bărbat în toată firea, dar parcă nu el se modificase atât, ci oraşul: şi străzile arătau altfel, mai ales noaptea (datorită noului

[18] Când ajungeau undeva, cei patru deveneau cinci: Monsieur Pierre angaja, pentru trei zile ori pentru trei luni, cum se nimerea, câte un servitor, pe care îl îmbrăca în livrea de valet şi care, în perioada respectivă, se numea Jean. Pe urmă, în drum spre Franţa, prin Cipru, Malta, Sicilia, peninsula italică în zigzag, Elveţia şi sudul Germaniei au apărut doi gemeni, doi lachei permanenţi, doi Jean ce-l vor servi şi la Paris.

iluminat?), şi oamenii aveau alte preocupări. Pe terase, în bistrouri şi în cafenele se discuta aprins despre subiecte ce se derulau departe — victoriile englezilor în Regatul Zulu, „războiul salpetrului“ din America de Sud, naufragiul în Atlanticul de Nord al marelui vas de pasageri Borussia, senzaţionala descoperire a capului statuii Nike la săpăturile arheologice de la Olimpia ori extraordinarul eveniment de la Kock (County Mayo) din Irlanda, unde Fecioara Maria — nu singură, ci împreună cu Iosif şi cu Evanghelistul Ioan — s-a arătat, seara târziu, pe acoperişul bisericii. (Apariţia a durat două ore şi a fost mărturisită, în calitate de martori la eveniment, de un număr de cincisprezece persoane de cea mai bună condiţie.) Da, populaţia era la fel de preocupată de întâmplări desfăşurate în imediata apropiere, ca şi de cele de peste mări şi ţări. Lumea a devenit mult mai mică. Doar oamenii au rămas la fel de pătimaşi într-un „oraş cu o mie de vieţi“. Iată, abia ce au început să se vindece rănile produse de măcelul Comunei, că Parisul a şi organizat cea de a treia sa Expoziţie Mondială! Şi se pregătea deja pentru următoarea Expoziţie Mondială! Parisul resimţea din plin dorinţa-i de nestăvilit de a ieşi în evidenţă, de a fi admirat, de a-ţi fi dor de el. Şi Monsieur Pierre resimţea din plin dorinţa-i de nestăvilit de a ieşi în evidenţă, de a fi admirat, de a-ţi fi dor de el.

Al Nouăzeci şi şaselea, din Peter-Pierre a devenit din nou doar Pierre, adică Monsieur Pierre.

Însă nu s-a întors pe Avenue d'Eylau, ci pe Île Saint-Louis, într-o clădire construită de Christophe Marie, pe vremea lui Ludovic al XIII-lea. Casa avea o istorie fermă, de care nu se îndoia nimeni, iar noii chiriaşi, bărbatul cu perucă blondă, soţia sa îmbrăcată în stil arab, bona cu copilul, precum şi cei doi gemeni Jean, în livrele strălucitoare (Jean valetul şi Jean birjarul bun la toate), împreună cu bucătăreasa au întregit cu toţii senzaţia că în Palatul Kubic[19] au revenit personajele

---

[19] Azi, întrebând de Palatul Kubik, nimeni nu i-a mai putut da indicaţii scribului. Care a fost nevoit să-l descopere singur de sub anonimatul în care s-a retras, în urma Primului Război Mondial. Clădirea se află încă în picioare, incognito, locuită de mai multe familii de chiriaşi. Legenda Palatului Kubic a devenit abstractă şi nu mai este legată de edificiul unde ea, legenda, a luat naştere.

din veacurile de demult. Construcţia, se povestea, a fost ridicată pentru un nobil întors în Franţa după o foarte lungă călătorie în Asia. Când a plecat, nu era decât un copil, iar, la revenire, se înfăţişa drept un bătrânel, însoţit de mai multe femei şi copii. „Acolo, în Orient, se obişnuia ca bărbaţii de condiţie bună să aibă mai multe soţii." În Franţa, numai una dintre ele putea juca rolul de nevastă legitimă, celelalte erau doar amante. Bunul cititor cunoaşte desigur povestea colierului din romanul lui Alexandre Dumas, intrigile şi infidelităţile de la Curtea lui Ludovic al XIII-lea. Care doar el singur a rămas în poveste drept soţul fidel, faţă de o soţie pe care o dispreţuia. Bineînţeles, scribul nu va repovesti ceea ce a înfăţişat cu atât talent şi imens succes scriitorul, ci se va restrânge doar la legenda Palatului Kubic. Înaltul personaj, revenit cu o familie atât de numeroasă din Orient, a fost mai degrabă un fel de Conte de Monte Cristo: deşi lumea a auzit numele său rostit te miri cu ce prilej, ecoul acela era atât de vag, încât putea veni de oriunde. (În general, asemenea amintiri difuze constituie baza cea mai sigură pentru a face credibilă orice informaţie, oricât de fantezistă.) Înaltul personaj, după ce a stârnit din plin curiozitatea vecinilor, a dispărut la fel de brusc pe cum a sosit. Zvonurile s-au răspândit repede, toată lumea fiind convinsă că proprietarii Palatului Kubic au fugit din pricina scandalurilor de la Curte, după ce omul de încredere al reginei, La Porte, a fost arestat de către poliţia lui Richelieu având asupra sa o scrisoare de la Ana către ducele de Buckingham. Se zvonea că şi Înaltul personaj ar fi jucat un rol nepotrivit în acea afacere, mai ales că zbirii au sosit şi pe Île Saint-Louis, au intrat în reşedinţa părăsită, însă n-au găsit acolo pe nimeni, nici măcar pe unul dintre gemenii Jean. Nimeni n-a mai observat nicio mişcare în Palatul Kubic, unde n-a pătruns nici măcar un hoţ, deşi oamenii cardinalului au lăsat impozanta poartă de la intrare larg deschisă. Nimeni n-a intrat acolo, fiindcă era evident că locul era supravegheat de poliţie şi riscai să fii arestat nu atât pentru jaf, cât pentru cine ştie ce implicare despre care habar n-aveai. Poarta a rămas deschisă multă vreme, lumea trecea prin faţa ei ca prin faţa unui teritoriu interzis. Situaţia aceasta s-a menţinut neschimbată vreme de mai

mulţi ani.[20] Până ce, într-o dimineaţă, din clădire a ieşit o slujnică. Richelieu nu murise decât în ajun, ceea ce a întărit convingerea că Înaltul personaj a fugit forţat de afacerea colierului. Bine, dar când s-a întors? În aceeaşi zi au reapărut toţi cei dispăruţi, şi cei doi Jean, şi bona cu copilul — acum un adolescent —, şi soţia arabă, şi celelalte soţii-metrese. Şi Înaltul personaj însuşi. Când, pe unde, cu ce căruţe s-au întors cu toţii, fără a fi simţiţi de vecinii mereu vigilenţi? Probabil că Palatul Kubic dispune de coridoare subterane ce ies pe malul celălalt al Senei, s-au grăbit să spună unii. Care au fost repede categoric infirmaţi: păi, strălucitorul echipaj tras de patru cai albi pe unde a venit, înainte de a ieşi, din nou, ca pe vremuri, pe poarta clădirii? Şi ca şi cum această enigmă n-ar fi fost de ajuns, după ce locatarii Palatului Kubic şi-au continuat traiul de parcă nimic nu l-ar fi întrerupt pentru atâta vreme, la un moment dat poarta aceea a rămas din nou larg căscată, fără să mai iasă iarăşi, timp de doi (ori opt ani), cineva de acolo. Cum Înaltul personaj, cu multă vreme în urmă, s-a mutat pe Île Saint-Louis împreună cu alaiul său atât de greu de uitat, odată cu noua sa dispariţie s-a crezut că i-a venit şi lui vremea să treacă la cele sfinte. Numai că, iarăşi, după alţi ani, toată societatea aceea a sosit din nou în Palatul Kubic. Şi, din nou, la fel cum a dispărut fără să-i fie sesizabilă plecarea, la fel a şi apărut parcă din înaltul cerului ori din fundul pământului. Bine, poţi să pleci pe furiş, dar cum să revii cu atâtea bagaje, cu atelajele, cu servitorii şi cu caii? Şi de ce toate acele personaje n-au îmbătrânit, în tot acel răstimp, egal cu trecerea a cel puţin unei generaţii? Aici legendele se încheie cu un singur răspuns: asemenea unor urşi, şi acei oameni, probabil, hibernau vreme îndelungată, înainte de a reveni la viaţa obişnuită. Iar hibernarea lor se desfăşura, în mod sigur, pe un alt tărâm. Unde timpul e oprit în loc, altfel cum de îşi păstrau aceeaşi vârstă? „Nu ne credeţi?“ întrebau susţinătorii acelei teorii. „Bine, atunci daţi-mi dumneavoastră o explicaţie mai bună!“ Explicaţie care n-a fost la îndemâna nimănui.

---

[20] Doi, după unele legende; opt, după altele.

Poate că legenda Palatului Kubic ar fi intrat în întregime în uitare dacă faptele ei nu s-a fi repetat, aproape identic, după mai bine de două secole şi jumătate. Două secole şi jumătate reprezintă un sfert de mileniu! E mult? E puţin? La puţină vreme după ce Monsieur Pierre s-a instalat împreună cu suita sa în acelaşi Palat Kubic, povestea a revenit la suprafaţă. Comportamentul noilor locatari părea să copieze, până în cele mai mici amănunte, conduita celor ce l-au acompaniat pe Înaltul personaj. Sau, poate, conduita Celui de Al Nouăzeci şi şaselea şi al celor ce l-au însoţit a fost modelul preluat în amintirea legendei. (Scrierea istoriei nu este contaminată doar de ce a fost, de nenumărate ori ceea ce a fost este scris sub influenţa a ceea ce este.) Aşa că povestea, ieşită iar la suprafaţă, a prins tot mai mult contur, şi Monsieur Pierre a fost asimilat fostului locatar din veacul al XVII-lea. Întrucât, cu acest prilej, au ieşit la iveală şi amintirile despre tatăl Celui de Al Nouăzeci şi şaselea, Mediumul Raul–Olfert, o supoziţie a devenit repede convingere: Monsieur Pierre nu constituia decât reîncarnarea Înaltului personaj. (Moritz Schwange, un adept al lui Rudolf Steiner, îl va folosi pe Al Nouăzeci şi şaselea drept exemplu principal într-un studiu despre reîncarnare. După ce descrie şi interpretează viaţa lui Raul-Olfert, Schwange se foloseşte de un citat din opera maestrului său pentru un studiu de caz publicat într-una dintre revistele esoterice cu o mare răspândire: „Odată cu desfăşurarea existenţei dinspre moarte către o nouă naştere, omul se înalţă tot mai mult deasupra condiţiilor ce-l înconjurau în timpul vieţii sale pământeşti, pătrunde în sfera în care totul diferă...[21]" Prin urmare, iată unde a dispărut de mai multe ori Înaltul Personaj, aşadar, iată unde a dispărut de atâtea ori şi Al Nouăzeci şi şaselea: „în sfera în care totul diferă..." Şi susţinătorii acelei teorii le răspundeau celor neîncrezători: „Aveţi o explicaţie mai bună?")

Până să dispară iarăşi personajele, o zi din preajma Palatului Kubic se desfăşura după un program riguros, mereu aproape identic. (O zi din *preajma gardului clădirii*, întrucât, deocamdată, niciun intrus

[21] Cf. Rudolf Steiner, *Reîncarnare şi karma. Viaţa de după moarte*, Editura Princeps, Iaşi, 1993, p. 136.

n-a pătruns în interior. Și doar *aproape identic*, deoarece orarul fix se referea numai la însoțitorii stăpânului, nu și la comportamentul lui Monsieur Pierre.) Dimineața devreme, Madame Ana-Marie, ajutoarea bucătăresei, ieșea pe poarta mare, niciodată încuiată (nici măcar atunci când palatul era părăsit vreme de mai mulți ani!) și pleca după cumpărături. Câteodată era însoțită și de un Jean, care o ajuta să ducă legumele, carnea, fructele, zarzavaturile, pâinea, brânzeturile, vinurile și toate celelalte târguite de Madame Ana-Marie. O oră mai târziu, un (alt?) Jean ducea bona și pe Al Nouăzeci și șaptelea la plimbare cu cel de-al doilea echipaj. Înainte de miezul zilei, soția arabă ieșea și ea la o promenadă pe malul Senei. La doi pași, în spatele ei, venea un Jean. Spre seară, soția arabă, împreună cu una sau două femei, și cu un Jean la doi pași în spatele lor, făcea a doua plimbare a zilei. Și acelea, se spunea, erau tot soțiile lui Monsieur Pierre. Monsieur Pierre, care revenea acasă la orice oră, fără să fi putut spune cineva când a plecat. Ori pleca și nu putea fi observat când a revenit, înainte de a ieși a doua oară în strălucitoarea caleașcă trasă de cei patru cai albi. Aproape în fiecare seară mergea la operă, dar nu stătea niciodată mai mult de un act în loja pe care o închiriase. (Uneori, venea la pauză, alteori pleca la pauză.) Câteodată, mergea la destinații necunoscute, doar caleașca așteptându-l în stradă, deconspirând clădirile unde intra. La un moment dat, un detectiv a fost pus să-l urmărească. „Ce prostie", s-a amuzat Pierre, dacă voiai nu puteai să nu-l vezi oriunde se află, datorită echipajului, datorită perucii, datorită nimbului de miresme inconfundabile, datorită faptului că atrăgea atenția tuturor celor cu care se intersecta. Totuși „soția arabă" și tot „haremul" cu care a venit la Paris îl făceau suspect că ar fi lucrat pentru o putere străină. Orice gest de-al său putea fi considerat suspect. Orice gest, însă nimic concret. Șefii poliției secrete erau profund nemulțumiți de munca detectivului (și, apoi, de cea a unui grup întreg de detectivi). Faptul că Palatul Kubic a fost supravegheat douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru nu i-a ajutat să afle nici când obiectivul lor, împreună cu toți cei ce-l însoțeau, dispărea pentru vreme îndelungată. Și nici nu sesizau când toți aceștia își făceau din nou apariția. Din interior. Să se infiltreze

printre oaspeţii lui Monsieur Pierre nu puteau, fiindcă acesta nu primea oaspeţi. Cu toate astea, după lungi deliberări, mai mulţi poliţişti au primit ordin să percheziţioneze casa. Să-şi îndeplinească misiunea cât mai discret, într-o noapte când edificiul părea părăsit. Şi să găsească — în sfârşit! — intrarea secretă, care era de aşteptat să fie mare, dacă puteau încăpea prin ea o caleaşcă trasă de patru cai. În ochii şefilor, rezultatul a fost dezastruos: funcţionarii de poliţie n-au găsit decât o clădire descuiată, nu cu una, ci cu şase băi[22], cu trei piane, cu pânze albe peste mobilă, cu dulapurile pline, dar fără niciun perete fals, fără nicio trapă ascunsă sub vreun covor, fără nicio altă ieşire în curte, nici măcar atât de obişnuita „portiţă din spate". Nimic! Doar aroma inconfundabilă de apă de colonie Rasc Oriental şi încântătoarea mixtură W·Ø·Larsen, persistând pretutindeni în urma lui Monsieur Pierre. Şi, dacă locatarii Palatului Kubic veneau şi plecau pe nesimţite, oricât de discret s-au furişat în interior poliţiştii, a doua zi ziarele au relatat evenimentul, lansând şi o serie de supoziţii — unele absolut forţate — în legătură cu intervenţia autorităţilor în acea proprietate privată. Autorităţi care au aşteptat cu sufletul la gură un protest (justificat!) din partea lui Monsieur Pierre. (O întrunire la cel mai înalt nivel a fost convocată pentru a se pregăti un răspuns, în funcţie de cât de gălăgioasă va fi reacţia unui personaj căruia îi plăcea să fie în centrul atenţiei.)

Din partea lui Monsieur Pierre n-a venit niciun protest, nicio reacţie.

Când, în 1881, Al Nouăzeci şi patrulea, Simon, Marele General, „Nostradamus din Viena", bunicul dinspre tată al lui Dandy de la Paris, a fost găsit căzut fără cunoştinţă pe malul Dunării, apărat doar de dulăul său înspăimântător, la aflarea veştii că apoi generalul a murit în scurtă vreme, Al Nouăzeci şi şaselea, nepotul, avea 27 de ani. Soţia sa de atunci a povestit, mai târziu, că bărbatul ei a primit ştirea mai mult mirat decât impresionat: „Pe malul fluviului?! Cum

---

[22] Într-o perioadă când băile personale nu erau încă decât semne de cel mai mare lux!

se poate?! Pe malul Dunării? Ca să vezi... În fond, avea deja 64 de ani..." Biata femeie a vrut să arate că fostul ei bărbat n-a fost decât un om total lipsit de sentimente, iar noi aflăm cu ocazia aceasta că, în 1881, cei doi soţi mai erau împreună. Şi au mai fost împreună şi în 1889, când au reapărut în timpul celei de a douăzecea Expoziţii Mondiale, a patra organizată în capitala Franţei. Şi, din nou, dimineaţa devreme, Madame Ana-Marie, ajutoarea bucătăresei, ieşea pe poarta mare, niciodată încuiată, pentru a pleca după cumpărături. Câteodată era însoţită şi de un Jean, care o ajuta să care carnea, legumele, fructele, zarzavaturile, pâinea, brânzeturile şi celelalte târguite de Madame Ana-Marie. O oră mai târziu, un Jean ducea bona şi pe Al Nouăzeci şi şaptelea la plimbare cu cel de-al doilea echipaj. Înainte de miezul zilei, soţia arabă ieşea şi ea la o promenadă pe malul Senei. La doi paşi în spatele ei venea un Jean... Etc.

1881, când a murit bunicul dinspre tată al lui Dandy de la Paris a fost un an plin de catastrofe. Mai ales partea a doua a lui 1881. Mai înainte, a ars Teatrul Naţional din Praga. Ziarele au descris pe larg incendiul. Nimeni nu s-a consolat că măcar n-au fost victime omeneşti. Trei săptămâni mai târziu a venit vestea scufundării vasului britanic *RMS Teuton*, undeva în apropierea Africii de Sud. De data asta au fost şi victime. Dintre cei 272 oameni de la bord, au scăpat doar 36. Şirul nenorocirilor nu s-a terminat nici pe departe! La 11 septembrie, în cantonul elveţian Glarus, o avalanşă de pietre s-a prăbuşit peste satul Elm, strivind o mulţime de case şi omorând 114 locuitori. O lună mai târziu, 189 de pescari scoţieni au pierit surprinşi în larg de un uragan. Iar la 8 decembrie, Ringtheater din Viena a ars în întregime, în incendiu pierind 450 de oameni.[23]

Dimineaţa devreme, Madame Ana-Marie, ajutoarea bucătăresei, ieşea pe poarta mare, niciodată încuiată (nici măcar atunci când palatul era părăsit vreme de mai mulţi ani!) şi pleca după cumpărături. Câteodată era însoţită şi de un Jean, care o ajuta să care carnea, legumele, fructele, zarzavaturile, pâinea, brânzeturile şi celelalte

[23] Acela a fost momentul după care teatrele au fost prevăzute cu cortine de fier.

târguite de Madame Ana-Marie. O oră mai târziu, un Jean ducea bona și pe Al Nouăzeci și șaptelea la plimbare cu cel de-al doilea echipaj. Înainte de miezul zilei, soția arabă ieșea și ea la o promenadă pe malul Senei. La doi pași în spatele ei venea un Jean...

După care Monsieur Pierre și toți ceilalți locatari ai Palatului Kubic au mai dispărut, o dată pentru multă vreme, și scribul nu poate deloc garanta că Al Nouăzeci și șaselea s-a retras „tot mai mult deasupra condițiilor ce-l înconjurau în timpul vieții sale pământești, pătrunzând în sfera în care totul diferă", așa cum a susținut Moritz Schwange în studiul său.[24] În legătură cu disparițiile repetate ale lui Dandy de la Paris, singura explicație găsită de bietul scrib este aceea că nici măcar Al Nouăzeci și șaselea, un bărbat cu atâta personalitate, nu putea ține, neîncetat, un asemenea ritm de viață; pentru a nu risca să-și altereze renumele, prefera să stea incognito în perioadele cât își reîncărca bateriile. Unicul element concret, cu care scribul își poate susține fragila ipoteză, este actul cadastral care atestă că Al Nouăzeci și șaselea și-a cumpărat un mic domeniu în sud, în regiunea Languedoc, nu departe de Perpignan. Deși situată într-o provincie populată, mica proprietate era ascunsă în spatele unor dealuri și probabil că scribul n-ar fi descoperit-o dacă nu ar fi dat de gemenii Jean, cei responsabili cu aprovizionarea, care veneau, pe rând, la oraș. Când s-au arătat împreună au stârnit senzație prin asemănarea lor frapantă, iar un corespondent al unui jurnal din Marseille a supralicitat „senzația" și a scris că la Perpignan au apărut opt gemeni identici! Cum dispărea, pe nesimțite, Monsieur Pierre și toți ai săi din Palatul Kubic și cum reveneau la fel de discret, asemenea Înaltului personaj cu peste două veacuri în urmă, bietul scrib n-a reușit să despartă adevărul de legendă. Poate și de aceea această biografie prezintă chiar mai multe sincope ca de obicei.

[24] Studiul acela a apărut în 1925, când personajul analizat mai trăia. Dar Peter-Pierre n-a avut absolut nicio reacție, nici atunci când mai mulți redactori ai unor publicații mondene l-au întrebat dacă se recunoaște în acel material. Peter-Pierre, căruia părea că-i convine de minune orice publicitate, s-a mulțumit doar să zâmbească misterios.

Următoarea prezență a Celui de Al Nouăzeci și șaselea pe Insula Saint-Louis a constituit din nou un eveniment în eveniment. Monsieur Pierre nu s-a dezmințit nici de data aceasta.

Expoziția Universală din 1889 trebuia să amintească de revoluția ce a avut loc cu exact o sută de ani mai devreme și care a instaurat Prima Republică. Și, iată, după ce a fost regat și de două ori imperiu, republică era Franța și în 1889! Pentru Republica franceză, centenarul Revoluției era un prilej de mândrie. Pentru cele mai multe monarhii din Europa, sentimentele față de amintirea ghilotinei erau chiar contrarii. Așa că multe țări au boicotat expoziția. Ceea ce i-a făcut pe francezi să sporească pregătirile, care au fost parcă mai mari ca oricând. În primul rând, s-a discutat și rediscutat proiectul unui turn uriaș din fier, idee a mai multor ingineri care „l-au prostit" și pe renumitul Gustave Eiffel să se implice în ridicarea acelui „monstru". („Cei din Barcelona au fost suficient de normali să nu accepte *«așa ceva»*, cu ocazia Expoziției din orașul lor!") Eiffel avea totuși prestigiu suficient pentru a nu putea fi înlăturat atât de ușor din discuție. El a construit viaducte spectaculoase, căi ferate îndrăznețe, gări și hoteluri în toată lumea. Până la urmă, turnul a fost ridicat și, contrar așteptărilor tuturor scepticilor, a devenit simbolul evenimentului. Și a rămas simbolul Parisului.

Timp de aproape șase luni orașul a fost vizitat de peste treizeci și două de milioane de oameni! O cifră cu totul amețitoare, dacă ne gândim că, pe atunci, toată Franța nu avea încă patruzeci de milioane de locuitori... „Galeria mașinilor" de pe Câmpul lui Marte, Palatul Artelor și al Artelor Liberale, Palatul Industriilor — feeric luminat electric, având în față fântâna creată de Jules Coutan —, o reconstrucție a Bastiliei, un „sat de negri" (cu negri!), un „*Wild West Show*" cu Buffalo Bill și multe alte atracții, una mai demnă de vizitat decât alta, mai ales că puteai circula dintr-un loc în altul cu trenulețul (instalat de Paul Decauville). Și fiindcă embargoul monarhiilor a rămas în vigoare, aproape jumătate dintre exponate veneau din Statele Unite ale Americii și din Elveția, republici și ele. Parcă nicicând n-a fost adunată în același loc atâta imaginație, rod al tot atâtor faimoase minți excepționale ale unor inventatori, ingineri, artiști și

escroci. Se părea că nimeni și nimic nu ar mai fi fost în stare să epateze, într-un spațiu unde puteai să te plimbi zile întregi fără a-ți epuiza uimirile.

Și totuși un incident prezentat în știrile din presă a mai pus un ornament pe spațiul acoperit cu atâtea simboluri. În luna august, în plină caniculă, și-a făcut apariția, pe o bicicletă uriașă, un personaj în haine de epocă, cu o perucă argintie pe cap. Bine, așa ceva nu putea stârni prea multă mirare, numeroase reconstituiri aveau loc aproape zilnic în preajma Bastiliei reconstruite, iar o perucă nici nu se putea compara cu impozantele coroane de pene ale „indienilor" din reprezentațiile date de trupa senzaționalului William Frederick Cody, alias Buffalo Bill. Da, dar personajul de pe bicicleta înaltă n-a fost decât un fel de preambul al ceea ce a urmat a doua zi. Când au apărut ambii Jean pe biciclete. Și încă n-a fost nimic senzațional, nici măcar de luat în seamă. Scribul a amintit că, în 1889, Monsieur Pierre încă mai era cu cea de a doua sa soție. Știm acest lucru din relatările din presă: „Pe 23 august, pe platforma de la Trocadero și-a făcut apariția un cortegiu ciudat: în față se aflau doi bicicliști în haine de lachei, la modă în veacul trecut, cu peruci argintii; în urma lor au venit patru călăreți, în uniformele bizare ale unei armate; călăreții agitau bastoane lungi, cu ajutorul cărora deschideau drum pentru un convoi de patru căruțe puse în mișcare de forța aburului, prevăzute cu un fel de goarne ce făceau o gălăgie extraordinară; iar în urma celor patru căruțe mânate de aburi mai veneau patru călăreți în uniforme lor necunoscute. (...[25]) În față, la Trocadero, din cele patru căruțe cu aburi — adevărate calești — au coborât un bărbat

---

[25] În continuare, erau descrise pe larg și cu mult lux de amănunte, acele uniforme. Era evident că, dacă ar fi fost identificate, s-ar fi putut afirma, cu certitudine, dacă era vorba despre alaiul unui personaj important real ori doar un nou spectacol în genul „satului cu negri" ori „*Wild West Show*"-ul lui Buffalo Bill. Mai ales că, în iunie, și-a făcut apariția la Expoziție și un prinț hindus într-un cortegiu de trei elefanți uriași. Cum, până la urmă, s-a iscat o mare controversă publică, dacă a fost cu adevărat vorba despre un maharadjah ori doar despre niște actori, controversă neelucidată niciodată pentru marele public, apariția acelui nou alai a fost și ea subiect de presă.

purtând haine moderne, dar cu o perucă aurie, mai multe femei, un băiețel și câteva servitoare. Cei doi bicicliști au întins pe jos un covor, pe care au instalat fețe de masă, un serviciu strălucitor din porțelan, tacâmuri și perne pe care să se așeze stăpânii. După care a urmat un picnic, în plină forfotă a mulțimii de gură-cască, rămasă să asiste la ospătarea ciudatei societăți. După aproximativ două ore, personajele au părăsit esplanada în aceeași formație ca la venire. Între timp, bărbatul cu perucă aurie a apucat să-și mai facă și siesta, întins pe o saltea, acolo în mijlocul drumului, iar băiețelul n-a lăsat din mână o carte, pe toată durata ciudatei scene. O ciudățenie printre multele ciudățenii...“, a conchis autorul articolului.

În urmă, a mai rămas doar aroma inconfundabilă emanată de Monsieur Pierre. Miros căruia ziarele n-au reușit să-i explice persistența în aer, după două zile, într-un loc deschis, cum a fost esplanada de la Trocadero.

Atât și nimic altceva n-a trebuit să mai facă Monsieur Pierre pentru a fi iarăși în centrul atenției, oferind un eveniment distinct printre atâtea evenimente.

(O paranteză: într-un articol dintr-un ziar german, din 1939, se face aluzie la participarea unui... președinte sud-american la Expoziția Mondială de la Paris din 1889, cu ocazia unei vizite secrete, la invitația oficialităților statului gazdă. Articolul se ocupa de o conspirație „ticăloasă“ a Franței cu diferite forțe oculte, pentru preluarea controlului asupra unor colonii britanice, iar „președintele“ din America Latină a fost descris drept personajul cu perucă aurie, care a mâncat și a dormit pe esplanada de la Trocadero.

Apoi, după cum scribul a început deja să se obișnuiască, Dandy de la Paris a dispărut din nou. De data aceasta pentru un timp și mai îndelungat. Foarte îndelungat. Degeaba l-a căutat scribul la Perpignan, la Paris, la Viena ori la Budapesta. Nici urmă de Al Nouăzeci și șaselea. Pentru acea perioadă, singura lui prezență mai apare într-o foaie în limba germană, când numele i se găsește într-o listă de semnături în favoarea lui Alfred Dreyfus, căpitanul evreu condamnat pentru înaltă trădare. „Bunele relații ale Celor O Sută cu evreii au

fost adesea suspecte." Doar că nu neapărat cu evreii, ci cu familia Țipor s-au fixat acele legături. În disperare de cauză, scribul, văzând că Peter-Pierre s-a raliat taberei dreyfusarzilor, l-a căutat pe Al Nouăzeci și șaselea urmărind și pista Țipor. Așa că s-a întors la Viena, unde a mai întâlnit urmașii „administratorului interimar" ai domeniului de la Segrate, proprietatea unde au trăit mai multe generații ai Celor O Sută și subiectul unui șir interminabil de procese de succesiune. Printre „acei Țipor" se găseau doi frați bancheri — fala familiei —, un proprietar de fabrică, de fapt un atelier de sticlărie cu vreo opt angajați, și mai mulți comercianți. O parte dintre ei nu-l știau pe Peter decât din poveștile rudelor. Dar mai era și un Țipor rămas în slujba Celor O Sută, administratorul domeniului de pe Leopoldsberg, de lângă capitala imperiului. Nu, Al Nouăzeci și șaselea nu se afla nici acolo, dar, e drept, ținea legătura cu administratorul, mai ales după ce au murit și generalul Simon și Bruno, celebrul doctor. În fond, domnul Peter era singurul moștenitor al acelui domeniu, dacă n-o punem la socoteală și pe biata sa soră.[26]

Scribul a stat de vorbă cu un Țipor, care s-a dovedit a fi nepotul nepotului administratorului de la sfârșitul secolului al XIX-lea. Și parcă a vorbit chiar cu bunicul bunicului.[27] (Da, domnul Peter era singurul moștenitor. Un moștenitor la fel de contestat ca bunicul său la Segrate? Nu, pe Leopoldsberg nu s-au arătat niciun fel de „hiene și de ulii", rude de ocazie avide să le cadă o succesiune nesperată în gură. De altfel, situația de la Segrate a ajuns de tot râsul. Încă bunicul lui Țipor a avut grijă să scoată de acolo tot ce se putea scoate și, practic, acum procesele aproape că nu mai aveau nicio miză. Și, în loc să se termine toată tărășenia, din speța inițială s-au mai desprins șapte cauze diferite. Care toate mai sunt pe rol! Bine, dar terenul,

[26] Internată într-un spital de boli nervoase, unde avea să se și prăpădească în 1898.

[27] De schimbat nu s-a schimbat, într-adevăr, nimic multă vreme. Când au apărut legile de la Nürnberg, administratorul de pe Leopoldsberg a fost încadrat printre tot mai puținii „evrei necesari". În 1942, primăvara, a fost totuși deportat împreună cu întreaga sa familie. Dintre toți ai lui, s-a întors doar el. Și și-a reluat vechea slujbă.

clădirile, lacul? Acelea au fost de mult vândute. N-a prea mai rămas nimic de împărțit. Atunci, de ce vă mai prezentați la toate acele procese? Păi, cum să nu mă prezint?! Nici eu, nici bunicul și nici tatăl meu nu am trădat niciodată interesele domnului conte!) Dumnezeu să-i înțeleagă și pe acești Țipor!

De la administrator scribul nu a putut scoate unde se găsea, în anii aceia, Al Nouăzeci și șaselea. Însă a aflat alte lucruri extrem de importante în economia poveștii: în primul rând, Peter-Pierre a locuit o vreme pe Leopoldsberg, împreună cu fiul și cu „tot haremul acela de femei". Nu, n-aveai de ce să-l bârfești pe Al Nouăzeci și șaselea. A fost un om drept și cinstit, cum puțini s-au perindat vreodată pe pământ. Al Nouăzeci și șaselea nu a cunoscut niciodată fățărnicia — care este în fiecare dintre noi — și a trăit, întotdeauna, doar așa cum credea că-i cere condiția. Unii — cei mai mulți! — n-au înțeles acest lucru. Chiar și soția sa („arăboaica" — nota scribului) a ajuns să nu-l priceapă. După ce a acceptat, vreme de ani de zile, lozinca Celui de Al Nouăzeci și șaselea „Nicio zi fără o pipă, nicio noapte fără o tipă", probabil pentru că a simțit că trec anii și peste ea și că nici extraordinara ei talie nu mai era ce a fost o dată, a început să-i facă scene. Prin 1896, cei doi au divorțat și femeia a părăsit domeniul. Însă, ca să vezi: n-a luat băiatul cu ea, ci „haremul", adică tocmai rivalele de la care a pornit tot scandalul. Pe urmă a plecat și stăpânul. Da, băiatul a rămas la Viena. Să fi avut vreo 18 ani atunci.

Bun, bine de știut măcar atât!

În altă ordine de idei, Țipor, cel din 1896, n-a avut dreptate. Întotdeauna există moștenitori de unde nici nu te aștepți! Din actele cadastrale ale imperiului K.u.K., cu o birocrație atât de scrupuloasă, reiese că mai multe filiale ale fostei Case de la Segrate, chiar dacă nu mai aveau nicio activitate, erau în plin proces pe niște terenuri ce nu fuseseră înstrăinate. Bunicul acelui Țipor a izbutit să facă nevăzute de acolo doar bunurile mobile, o parte dintre clădiri au intrat în ruină, însă conjunctura a făcut ca prețurile acelor terenuri să crească. Așa că procesele mai aveau un temei. Disputele pentru succesiunea averii Casei de la Segrate nu s-au terminat prin hotărârile justiției, ci pe cale biologică. Dacă la începutul secolului XX au mai existat

numeroase părţi în dispută, Primul Război Mondial a triat pretendenţii, iar la sfârşitul său n-au mai rămas decât doi descendenţi în partaj. Care s-au înţeles pe cale amiabilă. Dar care nu ţin de povestea noastră.

Odată cu noul veac, Al Nouăzeci şi şaselea a ieşit tot mai puţin în lume. Sau, cel puţin, n-a mai stârnit atâtea valuri ca înainte. Scribul a bănuit că trecerea anilor l-a făcut să se potolească şi să-şi petreacă ultima parte a vieţii în umbra considerabilei averi moştenite de la mătuşa siciliană, Roberta Ludovica. Ori că trebuia să treacă mai mult timp până să i se încarce bateriile. Într-adevăr, viaţa din Palatul Kubic de pe Île Saint-Louis îşi urma orarul neschimbat de ani de zile: şi în lipsa „arăboaicei", şi a „haremului", pe poarta mare, mereu larg deschisă, ieşea în jurul amiezii Monsieur Pierre. Nu în caleaşca trasă de cei patru cai albi, ci într-unul dintre primele modele Renault, o maşină roşie condusă de şoferul Jean. Şi tot Madame Ana-Marie, ajutoarea bucătăresei, făcea piaţa, uneori însoţită de un Jean. Şi mai putea fi văzută şi bona Fany. Pe urmă, din când în când, întreaga acea societate dispărea iar pentru o lună ori pentru câţiva ani, fără să fie cineva în stare să spună când au plecat locatarii Palatului Kubic şi când s-au întors. Locatarii Palatului Kubic păreau că trăiesc în alt timp, întrucât, în ciuda trecerii vremii, reveneau întotdeauna neschimbaţi, păstrându-şi vârstele intacte. (Ca şi Înaltul personaj, de pe vremea lui Ludovic al XIII-lea.) Şi totuşi unele lucruri s-au schimbat: băiatul Celui de Al Nouăzeci şi şaselea a ajuns un bărbat în toată firea, nu îşi mai făcea apariţia de mult cu bona, ba era de acum căsătorit şi tatăl unui copil, iar în locul „arăboaicei" pe poarta mare ieşea Anna Margareta, cea de a treia soţie a lui Monsieur Pierre.

În 1906, acesta trecuse de 50 de ani. După acte, pentru că după înfăţişare nu se deosebea de bărbatul venit pe Île Saint-Louis cu peste un sfert de veac în urmă. Nici măcar moda, care se schimbase radical în toată acea perioadă, nu părea să-l fi ajuns şi pe Dandy de la Paris, îmbrăcat întotdeauna ireproşabil, însă tot după gusturile de mult apuse, tot cu peruca sa galbenă pe cap, tot cu mustăţile

răsucite şi cu monoclul nelipsit. Şi — culmea! — nu părea defel desuet, ci mai degrabă un anticipator al viitorului... Cum de la Expoziţia Universală din 1889 n-a mai înscenat niciun eveniment, deşi rămas acelaşi personaj imediat remarcat, prin repetiţia aceloraşi scene zilnice — cu dispariţiile amintite —, a devenit o prezenţă constantă, chiar dacă ieşită din comun, la fel ca şi Jules, uriaşul de doi metri şi patruzeci de centimetri, ori Robin, care putea ridica cu o singură mână o căruţă şi o putea ţine, timp de două minute, deasupra capului, în văzul mulţimii de gură-cască adunată în Grădinile Tuileries. În Paris existau numeroşi Pierre, însă Monsieur Peirre n-a fost decât unul singur şi *oricine ştia la cine te refereai de îi rosteai numele.*

Despre familia din care s-a tras Anna Margareta, a treia soţie a Celui de Al Nouăzeci şi şaselea, scribul nu dispune de date. Femeia era cu mult mai tânără decât soţul ei şi i-a născut doi copii, cărora le-a supravieţuit. Fata a murit de gripă spaniolă în timpul Primului Război Mondial, iar băiatul s-a prăpădit într-un bombardament în cel de-al doilea. Dacă prima nevastă oficială a Celui de Al Nouăzeci şi şaselea a fost foarte înaltă, dacă „Arăboaica“ se distingea prin talia ei cu totul neobişnuit de subţire, scribul este convins că şi Anna Margareta a trebuit să iasă cu ceva în evidenţă. Totuşi, privind cele câteva fotografii rămase în album, n-a sesizat ce l-a atras pe excentricul Monsieur Pierre. Anna Margareta pare să fi fost o femeie drăguţă, cu ochi expresivi, buze subţiri, o bărbie ce trăda încăpăţânare şi... şi atât. Dar nu era nici foarte înaltă, nici nu etala talia de viespe a „Arăboaicei“. Din acele fotografii pe carton gros, scribul n-a putut trage cine ştie ce concluzii. Până ce n-a scos, întâmplător, una din lăcaşul foii de album, în care fusese introdusă cu peste un veac în urmă. După cum era obiceiul, pe spatele cartonului erau imprimate numele şi adresa atelierului unde a fost făcută poza: Artur Blumenfeld, Rue de Chevaliers No. 247. Atelierul lui Artur Blumenfeld a fost renumit nu numai printre cei ce l-au vizitat, ci, mai ales, printre cei ce l-au înfierat. Pe scurt, chiar dacă poate nu s-a născut acolo moda pozelor deochiate, pe Rue de Chevaliers No. 247 s-a consolidat industria „fotografiilor pentru bărbaţi“, a fotografiilor cu subiecte porno. Iniţial, modelele au stat în aşa fel încât să nu li se vadă faţa, însă aşa cum

din pozele sexy s-a dezvoltat şi seria porno, fetele au renunţat şi ele la anonimat, lăsându-şi şi faţa la vedere. Mai ales că multe profesioniste îşi făceau astfel publicitate. S-o fi luat Al Nouăzeci şi şaselea şi pe cea de a treia soţie dintr-un bordel? Păi, dacă femeia a frecventat atelierul foto rău famat al lui Artur Blumenfeld... Numai că de pe poza păstrată în album ne priveşte o femeie îmbrăcată decent, la fel cum ni se înfăţişează şi în celelalte fotografii. Bine, asta nu spune nimic! În 1906, Dandy de la Paris a mai ieşit o dată în evidenţă. De data aceea mai mult prin soţia sa. Care nu părăsea Palatul Kubic, pentru a se plimba pe malul Senei cu un Jean la trei paşi în urma ei, ci se ducea la diferite adunări ale unor societăţi socialiste. În Oastea femeilor libere, a fost aleasă vicepreşedintă. La 27 martie 1906, soţia lui Monsieur Pierre s-a aflat printre camarazii ei când s-a ajuns la o dispută dură cu reprezentanţi de la *Action française*. De la „un turnir decisiv de idei" era să se işte o bătaie în toată regula, fiind nevoie de intervenţia poliţiei. Evenimentul a fost marcat şi în presă, cu accentele de rigoare date de ziarele provenind din cele două orientări opuse. Mai mult, şi publicaţiile catolice au intervenit în forţă, date fiind bunele relaţii dintre *Action française* şi papă. Pius al X-lea, un credincios profund, un om de mare modestie, dar înţelegând toate realităţile vieţii lumeşti ca fiind în concordanţă cu Voinţa lui Dumnezeu, era speriat de tot ceea ce nu era în deplină conivenţă cu tradiţia dată. Incidentul din 27 martie a fost incriminat şi în predicile preoţilor, în prima duminică, iar liderele Oastei femeilor libere au fost atacate nominal. Anna Margareta a apărut într-o caricatură, cu un picior pe grumazul unui lacheu şi cu o pancartă pe care scria „Libertate, Egalitate, Fraternitate". Totuşi în „demascările" fără nicio limită, nicio aluzie la un trecut indecent al soţiei Celui de Al Nouăzeci şi şaselea. Revenind la întrebarea dacă Monsieur Pierre şi-a luat (şi) a treia soţie dintr-un bordel, nici tăcerea foilor de scandal nu este relevantă. Şi nici că pe mai multe poze din album Anna Margareta apare cu o cruciuliţă la gât nu este suficient. Începutul veacului XX a fost puternic marcat de încercările de emancipare a „sexului slab", iar faptul că soţia lui Dandy de la Paris a jucat un rol important în Oastea femeilor libere pare să indice că ea a făcut parte din tineretul

dispus să se opună la orice constrângere tradițională. Într-o fotografie, apare în pantaloni, pe o bicicletă. Anna Margareta a fost o femeie modernă. Poate puțin cam ostentativ modernă. Monsieur Pierre a fost Dandy de la Paris, dar nu ostentativ dandy. Scribul a fost uimit câte tinere din familii cu totul respectabile au ajuns, la începutul veacului XX, să se prostitueze nu neapărat pentru bani, ci pentru că „dacă bărbații se laudă cu numărul partenerelor avute, de ce să fie o rușine dacă și o femeie dispune de o cât mai mare colecție de amanți?" Acceptate, în continuare, de sus-pusele lor neamuri sau alungate, după cum a fost cazul, mai multe dintre acele domnișoare și-au găsit sfârșitul în case de toleranță. Scribul nu știe dacă Monsieur Pierre, indiferent la orice convenție socială, indiferent la trecut și la viitor, și-a luat (și) a treia soție dintr-un bordel.

Într-o lume asemenea celei a Parisului, confruntări de tot soiul erau la ordinea zilei. Războiul dintre Oastea femeilor libere și *Action française* a atras de o parte ori de cealaltă nu numai biserica catolică, ci și tot mai multe partide politice și organizații civice. Război ce s-a terminat cu totul neașteptat. În după-amiaza zilei de 4 aprilie, a avut loc o defilare neobișnuită prin tot centrul metropolei: un șir parcă nesfârșit de muncitori în straie de lucru, artiști, funcționari, studenți, toți în coloane compacte, au mărșăluit pe marile bulevarde cântând *Marsilieza*. (Paranteză: pentru a-și populariza fonograful, Edison l-a trimis pe Wangemann într-un turneu prin Europa, înainte ca senzaționala invenție să fie prezentată la Expoziția Mondială de la Paris. Wangemann a intrat în istorie, întrucât a reușit să imprime, „pentru vecie", vocile unora dintre cei mai puternici oameni ai timpului. Printre care și vocea cancelarului german Otto von Bismarck. Acesta, după ce îi învinsese nu de mult, atât de categoric pe francezi, l-a surprins pe Wangemann cântând și prima strofă din *Marsilieza*. Vestea a stârnit vâlvă și a fost interpretată în fel și chip: ca un semn al unor sentimente mai prietenoase față de francezi, ca o ironie de prost gust, ca un indiciu de senilitate etc. Cert este că uimitorul cilindru conținând înregistrarea a dispărut, fiind recuperat abia peste aproape un secol și jumătate.) Lumea de pe margini nu s-a putut

dumiri în legătură cu scopul acelui marş, oamenii neformulând nicio cerere punctuală, nescandând nicio lozincă. A fost o manifestare spontană? A fost organizată din timp? De cine? Cine a adunat oamenii, cine i-a pus să cânte imnul naţional? De pe trotuare, privitorii i-au întrebat pe cei ce se găseau pe marginile coloanei. Însă aceia, în loc să le răspundă, îi luau de mână şi, fără să se oprească din cântat, îi trăgeau în mijlocul şirului, îndemnându-i să cânte şi ei. De pe marile bulevarde şi din străzile laterale, mulţimea s-a revărsat spre Île Saint-Louis. Unde, în faţa Palatului Kubic, cocoţat pe o estradă, îi aştepta o fanfară dirijată de... Al Nouăzeci şi şaselea, pe cap cu nelipsita-i perucă aurie. Mulţimea a trecut prin faţa sa, după care a revenit cântând până pe Champs-Élysées şi Place de la Concorde, unde rândurile s-au rărit, lumea risipindu-se.

Întâmplarea din după-amiaza de 4 aprilie n-a putut fi explicată niciodată, fiind socotită drept un eveniment cu totul straniu. Unii au considerat-o drept o replică a neplăcutului incident de la 27 martie, susţinând că ar fi fost orchestrată chiar de autorităţi, spre a calma spiritele agitate. Însă s-au găsit şi alte explicaţii. Sau niciuna suficientă. Au fost şi comentatori care au încercat să analizeze componenţa marelui alai, sperând ca, în funcţie de compoziţia acestuia, să poată trage concluzii referitoare la identitatea organizatorilor. O explicaţie rezonabilă nu s-a găsit niciodată şi nici autorităţile n-au fost în stare să dea un răspuns oficial. Cel mai mult i-a pus în încurcătură faptul că lungile coloane s-au îndreptat toate spre Palatul Kubic de pe Île Saint-Louis, unde personajul cunoscut în tot Parisul pentru eleganţa sa, sfidând timpul, le-a aşteptat dirijând fanfara. A fost spontan acel spectacol? Greu de crezut. Dar nimeni nu l-a revendicat. Din incapacitatea evidentă de a da un sens logic întâmplării, comentariile s-au stins mult mai repede decât ar fi fost de aşteptat. (Şi nici Anna Margareta, soţia lui Monsieur Pierre, n-a mai fost bârfită în presă.)

Personajul Al Nouăzeci şi şaselea şi Palatul Kubic s-au retras din nou în ceaţă.

Cum, din nou, învăluiţi în ceaţă au fost următorii ani a lui Monsieur Pierre. Până ce, în timpul ofensivei de la Somme (în

Picardia), din vara lui 1916, Al Nouăzeci și șaselea, ajuns la vârsta de 63 de ani, își face apariția... pe front. Unde s-a întâmplat poate cea mai mare minune din viața sa: n-a fost împușcat de niciuna dintre părțile beligerante. Vara aceea[28] a îngrozit întreaga lume prin neîntreruptul șuvoi de anunțuri mortuare. Dandy de la Paris a apărut între liniile de luptă într-o uniformă ce nu era a niciuneia dintre armatele ce se înfruntau acolo. (Și, probabil, că nicio țară nu se bucura de acea ținută. Totuși, Al Nouăzeci și șaselea pretindea că poartă însemne de general![29]) Însoțit de mai multe ordonanțe, Peter-Pierre trecea dintr-o tabără în alta, aducând ajutoare pentru soldați: articole pe care nu le primeau de la nimeni altcineva — de la batoane de ciocolată americană, la prezervative spaniole și maiouri finlandeze ce absorbeau transpirația. Cum nici uniforma nu-i trăda apartenența, a fost de mai multe ori reținut, cu suspiciunea clară de spionaj. Însă Peter-Pierre și-a putut, de fiecare dată, dovedi apartenența la tabăra respectivă — fie că se referea la reședința de pe Leopoldsberg, fie la cea de pe Île Saint-Louis, fie că amintea de bunic, fostul celebru general austriac, fie că se raporta la tată, martirul Comunei din Paris. Totuși, cineva care se plimba cu atâta nonșalanță dintr-o parte în alta a frontului nu putea să nu stârnească bănuieli. Urmărit din scurt de contraspionajul tuturor părților combatante, el a izbutit să-și continue operațiile de binefacere. Pe care le-a desfășurat așa cum a făcut mereu totul: neținând cont de costuri. Și având, și în continuare, mare grijă de înfățișarea sa și a „ordonanțelor" sale. În mizeria din primele linii, peruca galbenă și uniforma impecabilă de „general" erau cu totul neobișnuite, fără însă a fi luate în râs, ci, dimpotrivă, stârnind admirație. În schimb, în 1918, considerabila avere moștenită de la mătușa Roberta Ludovica a secat.

Dar, până atunci, Al Nouăzeci și șaselea a fost și la București, capitala României, ocupată de trupele germane. Aici a fost primit cu

---

[28] Ca o ironie a sorții, nemții numesc acea vară cumplită „Die Sommer Schlacht" — cu dublul sens: „Bătălia de la Somme" și „Bătălia de vară". A fost cea mai cruntă confruntare din Marele Război, cu peste un milion și două sute de mii de morți.

[29] „Generalul din lună", s-a exprimat un caporal, și așa i-a rămas porecla.

mare bucurie de fosta domnişoară Lucilia Dascălu, cea care ar fi trebuit să fie mireasa locotenentului Jenică Popescu într-o „nuntă de vis“ *á la* Dandy de la Paris, dar care a ajuns soţia unui înalt funcţionar cu care cu greu reuşea să repete fanteziile pe care eroul din Războiul de Independenţă al românilor le-a învăţat de la Monsieur Pierre. Şi sub ocupaţie, Bucureştii şi-au păstrat acelaşi aer balcanic, cafenelele, terasele, cârciumile erau pline la orice oră din zi şi din noapte, oamenii fiind pătimaşi doar în discuţiile cu paharele de alcool în mâini. Soţul doamnei Lucilia a plecat în grabă, alături de guvern, în Moldova, lăsându-şi consoarta să aibă grijă de moşie şi de casa elegantă de pe Calea Victoriei. (De obicei, ocupanţii profită de dreptul învingătorului şi jefuiesc tot ce le iese în cale. Însă o proprietate, unde se mai află un stăpân, mai ales dacă acesta este o prezentabilă femeie trecută de prima tinereţe, are toate şansele să fie cruţată. Ce naiba, doar nu suntem sub invazia tătarilor!) Aşa că Dandy de la Paris a petrecut un an plăcut atât în Bucureşti, în anotimpul rece, cât şi în conacul de la ţară, pe vremea caniculei obişnuite în verile acelor locuri. Şi într-un loc şi în celălalt a fost remarcat nu numai datorită perucii sale, a eleganţei ieşite din comun, dar şi pentru naturaleţea cu care reuşea, în orice societate, să-şi impună părerile. Şi astfel, multă vreme, Dandy de la Paris a rămas în memoria localnicilor. Şi nici măcar faptul că a locuit atât timp la doamna Lucilia, în lipsa soţului acesteia, nu a stârnit bârfele obişnuite. (Cu toate că era îndeajuns să priveşti femeia aceea matură, în perioada când ieşea în lume cu Herr Peter, pentru a avea suficient temei de comentarii.)

Încă înainte de revenirea autorităţilor româneşti în Bucureşti, Herr Peter, din nou Monsieur Pierre, s-a întors urgent la Paris, a treia sa soţie murind de gripă spaniolă. Anna Margareta a fost una dintre primele victime a pandemiei ce avea să facă mai târziu zeci de milioane de morţi. Angajată în tot felul de acţiuni de ajutorare a răniţilor, a văduvelor şi a orfanilor de război, prezentă şi pe front, în uniformă de infirmieră, se pare că a contactat boala de la un ostaş, lângă care a stat până la decesul aceluia.

De la București, Dandy de la Paris a adus unica sa operă scrisă: o broșură despre înjurăturile din Balcani și din Ungaria. O colecție de *Sudălmi sadea* redate în limbile respective, traduse în franceză și germană. Fără comentarii. Interesantă este prefața, unde autorul pretinde că înjurătura este simțământul cel mai cinstit exprimat. Fără nicio cenzură, dar cu trimiteri profunde. Ca exemplu, folosește înjurătura de mamă. „Nicio alocuțiune nu poate sintetiza mai adânc mesajul. La unguri, în înjurătură primează interjecția, la români, imaginația." (Totuși, Karinthy Frigyes va afirma, într-o parodie celebră, că nimeni nu poate pretinde că știe ungurește dacă nu cunoaște înjurăturile maghiare.)

Dandy de la Paris a rămas un gentleman: în vorbirea curentă nu folosea niciodată textul, ci doar numărul cu care a ordonat înjurăturile. De obicei, pronunța „patruzeci și șapte", înjurătura sa preferată. Broșura a circulat printre descendenții săi și aceștia repetau și ei „patruzeci și șapte" în momentele lor de furie ori de deznădejde. Și astfel, chiar și în asemenea momente bunele maniere rămâneau nealterate.

Cu averea făcută praf, Monsieur Pierre, după ce a vândut tot ce a putut vinde, a trebuit să părăsească și Palatul Kubic.

Pe urmă, până la ultimele-i zile, nu și-a mai făcut decât o singură dată apariția în public. Această lungă nouă dispariție este, poate, ceva mai ușor de explicat. Dandy de la Paris, nemaiavând resurse pentru traiul de dinainte, s-a mulțumit să rămână în apartamentul său de trei camere de pe Rue Joubert[30], unde era totuși vizitat de un cerc fidel de cunoștințe. De căsătorit nu s-a mai căsătorit, mulțumindu-se cu tovărășia credincioasei Fany, mama naturală (?) și bona Celui de Al Nouăzeci și șaptelea. Cei ce-i intrau în casă îl găseau în ținuta sa ireproșabilă, cu peruca aurie, cu mâna sprijinită de bastonul cu măciulie de aur, despre care se spunea că ar fi

---

30 Doar trei camere, dar cu baie proprie, ceea ce totuși mai constituia un însemn de lux.

aparţinut celebrilor său strămoşi[31], cu ghiulul cu sigiliu pe deget, emanând în jur acelaşi parfum Rasc Oriental. Monsieur Pierre a ştiut să-şi mascheze, până la capăt, drastica decădere financiară şi, chiar dacă n-au mai existat toţi cei ce i-au asigurat, în acelaşi timp ori succesiv, o viaţă fără griji — niciun unchi Bruno şi nicio mătuşă Roberta Ludovica, niciun Ţipor şi niciun director de bancă la Budapesta —, oaspeţii din apartamentul de pe Rue Joubert obişnuiau să lase, la plecare, câte un plic cu bani. Nu mulţi, însă măcar atâţia cât să-i permită traiul tot mai stereotip. Un timp, când vremea era mai bună, s-a ocupat de traducerea *Sudălmilor sadea* şi în engleză. (Varianta aceasta a rămas în manuscris.) Al Nouăzeci şi şaselea nu ştia sau, în orice caz, nu trebuia să ştie de donaţiile oaspeţilor. Despre care, desigur, nu se făcea nicio aluzie în timpul vizitelor. De aşa ceva se cuvenea să se ocupe doar Fany, slujnica (în acelaşi timp, bona, amanta, bucătăreasa).

După Marele Război şi după ce a trebuit să părăsească Palatul Kubic, Dandy de la Paris n-a mai ieşit din casă mai mult de un deceniu. Când a împlinit 80 de ani, Fany a vrut să-i organizeze o mică petrecere. În locuinţa sa, au fost invitaţi toţi prietenii ce-i mai rămăseseră, iar venerabilul personaj a dorit să dea ultimul său spectacol.

De data asta, Monsieur Pierre s-a orientat spre un regal gastronomic şi a pregătit personal cel mai adevărat fish&chips londonez, cel mai autentic Tafelspitz austriac, plus ciudăţeniile venite din alte locuri: sărmăluţe mici în foi de viţă cu mămăligă şi smântână, peşte spadă învelit în frunze de lotus şi iuţit cu numeroase mirodenii,

---

[31] În realitate, nu era decât o copie. „Bastonul original", „Bastonul Contelui" a fost pus în sicriul lui Pip, ultimul senior al Castelului de la Segrate, alături de geanta de umăr cu *Jurnalul* lui Jacob Roggeveen, romanul *Robinson Crusoe* de Daniel Defoe, cele două pachete de cărţi de joc, cea personalizată cu strămoşii familiei şi cea cu personaje ale războiului de independenţă din Balcani faţă de turci, catalogul din 1794 al „*Capetelor*" sculptorului Franz Xaver Messerschmidt şi celelalte lucruri pe care, de asemenea, defunctul le-a purtat mereu cu el. Aşa a scris scribul şi aşa a fost.

creier de porumbel cu mujdei. Dulciuri de la Gerbeaud din Budapesta. Băuturi doar din Yunan (sudul Chinei) şi din Malaezia. Mai ales băuturi în care înotau mici vieţuitoare. („Sunt vii?“ „Cum altfel?“) Serviciul a fost asigurat de Fany şi de un lacheu, pe nume Jean. Totul învăluit în mireasma parfumului Rasc Oriental cu esenţă de frunze de palmier şi a încântătoarei mixturi W·Ø·Larsen, îmbunătăţită simţitor cu o coajă de măr fiartă în rom cubanez introdusă în punga de tutun. Şi totul pe muzică preclasică. (De pe patefon, artişti în carne şi oase tot n-ar fi avut de unde plăti şi nici n-ar fi încăput în acel apartament de doar trei camere, unde şi aşa era greu să te mişti printre nenumăratele obiecte îngrămădite pe lângă mobila mult prea multă pentru acel spaţiu limitat.) Venerabilul domn a fost singurul care a stat tot timpul aşezat într-un fotoliu imens, îmbrăcat în uniforma de general al unei armate inexistente, cu pipa în gură, cu peruca pe cap şi cu bastonul pe care i se sprijinea mâna stângă, atitudine ca pentru fotograf ori, mai bine spus, ca pentru pozatul la pictor. Dandy de la Paris n-a părăsit acea poziţie toată seara şi n-a scos niciun cuvânt, iar oaspeţii au trebuit să rămână în picioare şi să aibă grijă să nu răstoarne ceva. Monsieur Pierre a primit felicitările fără să se mişte, doar cu o abia perceptibilă înclinare a capului. Nimeni n-a rezistat acolo mai mult de o jumătate de oră, toţi s-au simţit ca nişte elefanţi într-un magazin de porţelanuri fine.

La plecare, Fany a primit plicuri ceva mai substanţiale ca de obicei.

După mulţi ani, câteva ziare au relatat serbarea personajului aproape uitat, iar, cu o întârziere de o zi, la adresa de pe Rue Joubert a sosit şi o felicitare de la preşedintele Franţei, Albert Lebrun. Mesajul a venit adus de un aghiotant în ţinută de gală, însă, din păcate, Monsieur Pierre nu l-a putut primi personal, aşa că scrisoarea introdusă într-o mapă cu însemnele preşedinţiei a fost preluată de Fany. În prezenţa lui Jean.

Vecinii au comentat îndelung momentul, iar cei care n-au ştiu până atunci nimic despre Mosieur Pierre (!) au aflat cu acel prilej

alături de cine aveau fericirea de a locui. Un om cu o istorie cu adevărat fabuloasă.[32]

A fost, într-adevăr, ultima apariție publică a lui Dandy de la Paris. În legătură cu care doar bătrâna Ana și-a permis să râdă ori de câte ori venea vorba despre el. (Mai mult ca sigur fiindcă nu l-a cunoscut personal.)

Peter-Pierre a avut întotdeauna probleme cu digestia. Cu vârsta, acestea s-au agravat. Apoi au început și problemele cu inima. Dandy de la Paris nu consulta medicii, în care nu avea încredere, ci se studia îndelung singur. Astfel, a ajuns la concluzia că inima reacționează puternic la balonare, când diafragma împinge asupra toracelui. De aceea, a devenit tot mai atent la cum îi funcționau intestinele și se doftoricea cu numeroase ceaiuri.

La 6 mai 1937, la vârsta de 83 de ani, Al Nouăzeci și șaselea, care nu mai ieșise din casă de peste un deceniu, care vorbea tot mai puțin, i-a spus lui Fany că a simțit că i-a plesnit o arteră în cap. Când a aflat că, exact în același timp, a avut loc și catastrofa zeppelinului Hindenburg, uriașul dirijabil cu aproape 100 pasageri la bord, a mai adăugat că, în general, corpul său a devenit, în ultima vreme, tot mai mult un recipient ce captează nenorocirile lumii.

— Eu am dus-o bine întotdeauna, i-a spus menajerei, după ce iar n-a scos zile întregi niciun cuvânt. Îmi aduc aminte de o discuție, pe care am avut-o de mult, foarte de mult, cu directorul școlii unde am învățat. Directorul era un om extrem de inteligent. L-am întrebat: „Când omul n-a mai fost dependent de stricta supraviețuire, a început să aibă probleme existențiale. Sau le-a avut și înainte?“ Și nici acel om, atât de bine pregătit, nu a știut să-mi spună. Și, atunci, cum e mai bine să trăiască omul?

Drept răspuns, buna Fany i-a aranjat mai comod perna de pe scăunelul de sub picioare.

---

[32] Un om despre care se vorbea din nou și despre care se povestea că ar fi trăit și ceea ce n-a trăit.

Apoi, la începutul lui iunie, i-a chemat pe Fany şi pe Jean. Burta i se umfla tot mai des şi tot mai evident. Ceea ce nu era nici sănătos şi îi strica şi aspectul general.

— Patruzeci şi şapte! Nenorocirile se acumulează şi toate trec prin mine. Mă apropii de ţel. „Patruzeci şi trei!“ Drumul rămâne tot mai mult în urmă, lucru de care mi-a fost întotdeauna groază. Am ajuns la ţel. Când recipientul va fi plin, va exploda.

Iar, după alte câteva zile, i-a mai chemat o dată:

— M-am întrebat de multe ori ce înseamnă „nu trebuie să înţelegi, ca să înţelegi“. Abia după ce i-am citit pe Andrea Kempe, pe autorii de la Pamplona şi pe toţi... şi pe alţii care s-au ocupat cu legenda izgonirii lui Adam şi a Evei din Rai, am înţeles. „Turnul lui Babel“ n-are niciun sens, dacă Dumnezeu a vorbit cu Adam într-o limbă, diavolul ascuns în şarpe într-alta, iar Adam a răspuns într-o a treia. Şi s-au înţeles, deşi Adam nu cunoştea celelalte două limbi. Abia acum am priceput!

A fost cel mai lung discurs rostit de Monsieur Pierre în ultimii ani. Ultimii săi doi auditori n-au avut nimic de comentat.

La 8 iunie s-a întâmplat, după mai multe secole, prima eclipsă totală de soare. Ziarele au pregătit din timp evenimentul. Din Paris, fenomenul n-a putut fi observat. În schimb, l-a resimţit Al Nouăzeci şi şaselea în numele întregii Europe. L-a resimţit atât de puternic, încât recipientul a explodat, într-adevăr. Fany l-a găsit inert în fotoliu. Spre groaza ei, nici nu mai semăna cu Dandy de la Paris. În maiestuosul jilţ nu se mai găsea decât cadavrul unui bătrân, cu pantalonii plesnind pe burta puternic bombată. Parcă era burta unei femei în luna a noua În fotoliul maiestuos nu se mai găsea decât un cadavru al unui bătrân din care, încetul cu încetul, ieşeau, pe rând, toate ridurile oprite vreme de 83 de ani.

Se spune că multă vreme deasupra mormântului Celui de Al Nouăzeci şi şaselea s-a mai simţit aroma inconfundabilă de Rasc Oriental cu esenţă de frunze de palmier, împreună cu cea a tutunului W·Ø·Larsen, îmbunătăţit cu o coajă de măr fiartă în rom cubanez. (Pentru înmormântarea sa, Dandy de la Paris a imaginat, din timp, un spectacol maiestuos, ceva la fel de extraordinar ca şi „nunta

secolului“ ori apariţia sa de la Expoziţia Universală din 1889. Numai că Fany n-a găsit caietul cu indicaţiile amănunţite decât mult după înhumarea Celui de Al Nouăzeci şi şaselea. „Înmormântarea secolului“ n-a mai avut loc.)

A fost Al Nouăzeci şi şaselea un „dandy“? A fost Al Nouăzeci şi şaselea un excentric? Categoric, nu neapărat acesta este epitetul ce-l caracteriza! Aşadar, după toate astea, scribul habar n-are ce este un dandy. „Patruzeci şi şapte!“

AL NOUĂZECI ȘI ȘAPTELEA
— Rudolph —

(1878–1918)

Să (nu) te rătăceşti în lectură

CÂND SCRIBUL S-A ÎNHĂMAT — atât de inconştient! — la proiectul Celor O Sută, a numit pe miticul fondator al şirului, „venit pe ape ca Moise Teonomul şi ca Sargon Regele", drept „Primul". Acum, ajuns în preajma unor posibile amintiri directe, scribul tinde să inverseze numerotarea: Al Nouăzeci şi şaptelea a fost contemporan cu tatăl bunicului scribului. Următorul va fi contemporan cu bunicul scribului. Penultimul din numerotarea iniţială cu tatăl scribului. Ultimul va fi chiar congener cu scribul însuşi. În conştiinţa căruia, scara tinde să se răstoarne, numerotarea să se inverseze.

În relatarea despre Dandy de la Paris (tatăl Celui de Al Nouăzeci şi şaptelea), scribul s-a ocupat nepermis de puţin de primul fiu al acestuia, menţionând doar că băiatul şi fata din cea de a treia căsătorie au murit, prima de gripă spaniolă, al doilea într-un bombardament din al Doilea Război Mondial. Iar despre Al Nouăzeci şi şaptelea n-a pomenit decât că a colindat lumea, copil fiind, cu tatăl, „soţia arăboaică", bona (mama?) şi câte un „Jean".

Totuşi, mai târziu, scribul, căutându-l pe Dandy de la Paris, din nou dispărut, a aflat de la Ţipor, administratorul proprietăţii cumpărate de bunicul, Marele General, „că Peter-Pierre a locuit o vreme şi pe Leopoldsberg, *împreună cu fiul* şi cu «tot haremul acela de femei» (...) Al Nouăzeci şi şaselea nu a cunoscut niciodată făţărnicia — care este în fiecare dintre noi —, trăind întotdeauna doar aşa

cum credea că-i cere condiţia. Unii — cei mai mulţi! — n-au înţeles acest lucru. Chiar şi soţia sa (cea de a doua sa soţie, «Arăboaica» — nota scribului) a ajuns să nu-l priceapă. După ce a acceptat, vreme de ani de zile, lozinca Celui de Al Nouăzeci şi şaselea «*Nicio zi fără o pipă, nicio noapte fără o tipă*», probabil pentru că a simţit că trec anii şi peste ea, că nici extraordinara ei talie nu mai era ce a fost o dată, a început să-i facă scene. Prin 1896, cei doi au divorţat şi femeia a părăsit domeniul. Însă, ca să vezi: n-a luat băiatul cu ea, ci «haremul», adică tocmai rivalele de la care a pornit tot scandalul. Pe urmă, a plecat şi stăpânul. Da, băiatul a rămas la Viena. Să fi avut vreo 18 ani atunci."

Atât! Cam puţin... Dar totuşi două puncte de plecare extrem de preţioase.

Puncte de plecare?! Păi, cum?! Să începi o biografie pornind de la vârsta de 18 ani a personajului? Există un echilibru în toate: forţa nevăzută, care a mânat cu atâta îngăduinţă mâna scribului, a lăsat întotdeauna câte o uşă deschisă cititorului, prin care să înţeleagă cel puţin el (şi) ceea ce scribul n-a înţeles. Scrib ce se dovedeşte iarăşi neîndemânatic, nu deosebit de perspicace; face nenumărate confuzii, însă măcar e cinstit; scribul recunoaşte că singurul său merit îl reprezintă hărnicia asemănătoare cu îndărătnicia unui catâr. El n-a creat nimic, pe tot parcursul vieţii dedicate Celor O Sută, el doar a căutat — în lung şi în lat, la suprafaţă şi în adâncuri —, fragmentele uriaşului puzzle risipit în spaţiu şi timp. Asemenea silitorilor scribi analfabeţi ce au putut fi întâlniţi prin unele mănăstiri medievale — apţi de a copia fidel desenele literelor, fără a le pătrunde exprimarea, sensul şi cu atât mai puţin măreţia îndemnurilor —, şi scribul Celor O Sută doar deschide cartea şi o pune pe masă la dispoziţia celor interesaţi.[1]

---

[1] Scribul nu poate decât să-şi arate admiraţia pentru situaţia acelor artişti, copişti analfabeţi: ei nu au fost derutaţi de înţelegerea insuficientă a textelor, ci, liberi, s-au putut apleca în întregime asupra misterului frumuseţii desenelor pe care şi le însuşeau, multiplicându-le. În locul măreţiei îndemnurilor, care le-au rămas străine — la fel ca şi majorităţii cunoscătorilor de carte, insuficient pregătiţi şi ei —, scribii analfabeţi au primit în schimb seninătatea.

(Şi iar se vaită scribul: lucrarea sa stă aruncată în fundul unui raft, mascată de cotoarele strălucitoare ale volumelor din faţă, acoperită privirilor de alte şi alte opuri, iar bibliotecarul nu catadicseşte s-o scoată la lumină de sub praful ce o acoperă atât de indiferent. Preocupat de căutarea fragmentelor şi aşezarea lor într-o ordine cât de cât coerentă, mereu dureros de conştient de numeroasele-i lacune, scribul n-a apucat să se ocupe şi de publicitatea necesară rezultatului travaliului său. Şi, tot văitându-se, a constatat că — măcar din punctul său de vedere — este mult mai greu să convingi trecătorul să se oprească, să deschidă şi cartea ta, şi să citească o pagină-două, mult mai greu decât să aşterni acele pagini — şi toate celelalte mii — pe hârtie.

Şi scribul tot se vaită! Să-l înţelegem şi pe el: aflat în situaţia elevului peste măsură de ambiţios, care a tocit încontinuu, în vreme ce colegii săi se jucau, lăudat doar de rudele, prietenii şi vecinii ce-l ştiau, atunci când a venit vremea examenului nici măcar n-a fost primit în sală! Când cineva bine intenţionat îi spune că nu puţini alţii au păţit la fel, asta nu-l consolează...)

Să încercăm să pornim totuşi povestea Celui de Al Nouăzeci şi şaptelea chiar înaintea acelor „puncte de plecare".

Ştim, aşadar, că fiul lui Peter-Pierre s-a născut undeva în Balcani, mai precis în Voivodina, la Biserica Albă (Bela Crkva), în 1878. La fel de bine putea să se nască şi la Kikinda ori la Niş. Şi mai suntem la curent şi cu faptul, rămas taină a familiei[2], cum că băiatul, recunoscut de ambii soţi, a fost conceput de tată nu cu cea de a doua sa nevastă, „Arăboaica", ci cu Fany, cea care avea să joace rolul de bonă, menajeră şi femeie la toate în familia Celui de Al Nouăzeci şi şaselea. (Acesta a divorţat de primele două soţii şi a rămas văduv după ce a murit şi cea de a treia, însă Fany nu l-a părăsit niciodată.) Scribul nu poate decât să repete ceea ce a scris despre ea în biografia anterioară: Fany „nu a fost, în niciun caz, ţinută în secret, despre ea circulând tot felul de zvonuri, cel mai persistent fiind acela că ar fi fost descendenta unei familii importante, că s-ar fi îndrăgostit nebuneşte şi definitiv de Al Nouăzeci şi şaselea, fiind fericită că este

[2] Taină în sensul că a reprezentat o informaţie niciodată amintită, niciodată discutată, un fel de tabu liber asumat.

acceptată, şi în continuare, lângă bărbatul adorat. Motiv pentru care a fost mulţumită doar cu poziţia de bonă, de metresă şi de slujitoare a soţiei oficiale. Nu de servitoare, chiar dacă făcea şi munca unei servitoare, ci de rudă în casă. Şi nici când nu va mai exista a doua soţie a lui Dandy de la Paris, ea, mama Celui de Al Nouăzeci şi şaptelea, nu va avea pretenţii de a-şi îmbunătăţi statutul, jucând încântată aceleaşi roluri şi în cea de a treia căsnicie a lui Peter-Pierre. Figură misterioasă, acea Fany va fi alături de idolul ei până ce moartea îi va despărţi". Mai multe n-a aflat scribul despre acest personaj — model de loialitate necondiţionată.

Şi nici despre peregrinările din acei ani ai tatălui băiatului, Dandy de la Paris, împreună cu „Arăboaica" („femeia cu talia cea mai subţire din ţară"), copilul şi Fany, scribul nu poate aduce nimic nou faţă de ceea ce a mai amintit: „Când ajungeau undeva, Monsieur Pierre angaja, pentru trei zile ori pentru trei luni, cum se nimerea, câte un servitor, pe care îl îmbrăca în livrea de valet şi care, în perioada respectivă, se numea «Jean». Pe urmă, în drum spre Franţa, prin Cipru, Malta, Sicilia, peninsula italică în zigzag, Elveţia şi sudul Germaniei, au apărut doi gemeni, doi lachei permanenţi, doi «Jean» ce-l vor servi şi la Paris."

A ştiut Al Nouăzeci şi şaptelea cine a fost mama sa naturală? Încă o dată: acela a reprezentat un subiect ce nu s-a discutat niciodată, iar Rudolph, cum s-a numit copilul, s-a purtat la fel de firesc atât cu soţia oficială a tatălui său, cât şi cu Fany. Când, mai târziu, pe domeniul de pe Leopoldsberg, s-a produs ruptura între Dandy de la Paris şi Arăboaică, Rudolph a rămas cu Fany.

În legătură cu numele său, Rudolph a remarcat că mai toţi strămoşii săi au purtat în actele oficiale două prenume[3], doar el unul singur. Ceea ce l-a făcut să susţină că nu dispune de „duplicitatea personalităţii" acelora, posesori, în acelaşi timp, ai unei „personalităţi naturale" şi a unei „personalităţi livreşti", în cazul său cele două laturi topindu-se într-una singură.

---

[3] Cum au fost Raul-Olfert ori chiar Peter-Pierre.

— Pentru că mama sa oficială nu l-a luat cu ea sau pentru că aşa a vrut tânărul? l-a întrebat scribul pe administratorul Țipor.

— Tânărul avea atunci vreo 18 ani. Era deja pe drumul lui.

— Drumul lui? Păi, spui că a rămas la Leopoldsberg!

— Drumul lui n-a avut nicio legătură cu locul unde se afla.

Despre această informaţie scribul nu poate decât să adauge că Țipor, cel cu care a apucat să vorbească personal, era nepotul nepotului administratorului domeniului lui Dandy de la Paris, din vremea când l-a părăsit a doua soţie pe Monsieur Peter. De la acest Țipor, cel de la începutul secolului XXI, scribul a aflat şi ce s-a întâmplat mai departe cu domeniul de lângă Viena, cumpărat de bunicul Celui de Al Nouăzeci şi şaselea.

Dar despre toate astea, la timpul potrivit.

Aşadar, am aflat că la vârsta de 18 ani Rudolph „era deja pe drumului lui". Un drum ce i-a fost deschis de mic. Şi lui Dandy de la Paris i s-au povestit, copil fiind, numeroase întâmplări cu părintele său: mediumul Raul–Olfert, bunicul lui Rudolph, a fost şi el un părinte care, deşi n-a petrecut multă vreme cu băiatul, i-a influenţat decisiv viaţa. Ceea ce Al Nouăzeci şi şaselea a ştiut să aprecieze: tatăl său a fost cel ce l-a scăpat de tirania bunicului, Marele General; tot tatăl său a fost cel ce nu s-a opus extravaganţelor sale, ba i le-a şi finanţat; Raul-Olfert i-a facilitat nu numai accesul, dar şi situaţia privilegiată la instituţia de învăţământ de lux; şi, nu în ultimul rând, tatăl său a fost un personaj celebru în epocă, o celebritate care a crescut şi mai mult în urma morţii pe baricadele Comunei. Toate astea n-au putut să nu-i impună lui Dandy de la Paris. Care şi-a urmat totuşi propriul destin. Unde parapsihologia nu-şi găsea un loc distinct, deşi se povesteau destule lucruri supranaturale şi în legătură cu viaţa sa, fiind suficient să ne amintim doar de apariţiile şi plecările insesizabile — împreună cu toţi ai săi — din Palatul Kubic, edificiu suficient de misterios pentru a întreţine legendele. Al Nouăzeci şi şaselea, văzându-şi de-ale lui, privea cu interes şi la misterele existenţei umane şi, chiar dacă a rămas un simplu amator în esoterism, cucerea publicul şi prin subiecte luate din preocupările parapsihologiei, atât de

(re)venită la modă. În biblioteca sa personală — nu atât de mare pe cum şi-ar fi dorit-o, întrucât, până să se retragă definitiv în apartamentul de doar trei camere de pe Rue Joubert, s-a deplasat mereu dintr-un loc într-altul — s-au regăsit în special lucrări de Rudolf Steiner, Ernst Haeckel, Magnus Hirschfeld, dar şi John Dee, Papus, Adare şi Home ori referiri despre celebrii medii Davenport Brothers. Dar Dandy de la Paris a fost şi un martor al evoluţiei şi devenirii lui Paul Sédir ori Carl Gustav Jung. Mai târziu, preferatul a devenit şi a rămas Rudolf Steiner. Aceştia au fost şi autorii cu care a crescut Al Nouăzeci şi şaptelea. Care l-au influenţat cu atât mai mult, cu cât Rudolph n-a avut parte de o educaţie sistematică. (Despre tatăl său au putut să circule orice vorbe — nu întotdeauna foarte favorabile, deşi marea lor majoritate au fost apreciative —, dar despre faptul cum se îngrijea de Rudolph nu s-au lansat decât laude. Într-adevăr, cu tot programul său neobişnuit de viaţă, tatăl nu s-a despărţit niciodată pentru multă vreme de fiu şi, deşi ştia că Fany va avea întotdeauna suficientă grijă de el, îi acorda zilnic mult timp. Doar îndelungatele peregrinări, dintr-un loc într-altul, l-au privat pe băiat de un învăţământ instituţionalizat.)

În Italia, când Rudolph a împlinit 6 ani, a apărut necesitatea frecventării unei şcoli. Dar cum? Al Nouăzeci şi şaselea l-a dat la un institut bine cotat din Taranto, însă episodul acesta n-a durat decât câteva luni, Dandy de la Paris urmându-şi itinerarul şi luându-şi fiul cu el. Pe urmă, părăsind Puglia, a angajat un meditator la Bari. Continuând lunga călătorie spre nord, i-a lăsat pe Fany şi pe Rudolph în urmă, dar, din nou, după doar câteva săptămâni, i-a chemat să i se alăture. Apoi, până ce familia s-a oprit la Palatul Kubic, tânărul n-a beneficiat decât de lecţiile de citit, scris şi socotit pe care le-a făcut cu Fany, care, cu ocazia aceea, a devenit şi învăţătoare. (Uneori o ajuta şi „Arăboaica", mama oficială a copilului.)

Al Nouăzeci şi şaptelea a deprins neobişnuit de uşor şi de repede literele, devenind de mic un cititor pasionat. Şi ce să citească? Păi, cărţile avute la îndemână, literatura esoterică din biblioteca ambulantă a tatei. La 8 ani, Rudolph l-a citit pe Troxler, iar puţin mai târziu,

interesul său pentru „problemele secrete ale sufletului" au prins contur tot mai puternic. (Când au apărut şi primele cărţi ale lui Steiner, a fost convins că numele său — Rudolph — a reprezentat o premoniţie în ceea ce priveşte „înrudirea sa spirituală" cu Rudolf Steiner.) Spunându-i acest lucru lui Fany, aceasta a adăugat că Al Nouăzeci şi şaptelea nu se afla departe de adevăr: el şi-a primit numele de la împăratul alchimist, Rudolf al II-lea, tot un „scormonitor în misterele lumii", după cum s-a exprimat femeia. Al Nouăzeci şi şaptelea n-a fost foarte fericit cu această informaţie: „împăratul magician" a lăsat în urma sa o lungă şi controversată postumitate, fiind când eminent om de ştiinţă neînţeles, când nebun de legat; când personajul care a dus cu el în mormânt nenumărate taine, când diletantul care şi-a risipit vremea cu himere, în loc să se concentreze pe soarta milioanelor de supuşi, crunt ameninţaţi de nesfârşitele incursiuni turceşti. Nu, susţinea Al Nouăzeci şi şaptelea, mult mai uimitoare este premoniţia cu Rudolf Steiner, iar faptul că el s-a născut la Biserica Albă (Bela Crkva), iar Steiner la Dornach (Donji Kraljevec), două localităţi nu foarte departe una de cealaltă, nu putea fi nici el întâmplător. Plus că părinţii amândurora şi-au cărat copiii după ei, dintr-un loc într-altul, atunci când băieţii erau mici. (Şi cât s-a bucurat, şi cât caz a mai făcut Rudolph, atunci când, după multe cercetări, a aflat că şi itinerarul lui Dandy de la Paris a trecut, la un moment dat, prin Pottschach, unde tatăl celuilalt Rudolf a fost o vreme şef de gară.)

— L-ai cunoscut? şi-a întrebat plin de speranţă Al Nouăzeci şi şaptelea tatăl.

— Nici nu ştiu să fi trecut pe acolo.

— Ai trecut! Am trecut cu toţii! Am găsit o vedere pe care i-ai expediat-o de acolo unchiului Bruno.

— Poate. Însă chiar dacă am trecut pe acolo, pe vremea aceea Rudolf Steiner era şi el doar un copil.

— L-ai văzut?

— De unde să ştiu?!

— Hai, încearcă să-ţi aduci aminte!

— N-am ce să-mi aduc aminte.

— „Patruzeci și șapte!“[4]

Deși n-a urmat un învățământ regulat, Rudolph s-a dovedit la Paris mai bine pregătit decât copiii de vârsta sa. „Desigur, trăirile directe, experiența acumulată l-au învățat atâtea lucruri“, spuneau adulții despre el. Însă trebuie adăugat la aceasta plăcerea precoce pentru citit. Și acasă, și în excursii, și în căruță, și în tren tânărul era tot timpul cu nasul în carte. „Numai când doarme nu citește“, pretindea Fany. Iar „Arăboaica“ adăuga: „Ba cred că Rudolph citește și în somn.“ Prea multă lectură strică! Un copil trebuie să și alerge, să iasă la aer, să nu-și solicite ochii în așa un hal! „Păi, eu nu sunt acum la aer curat?“ răspundea băiatul, șezând pe o bancă din parcul Palatului Kubic. Șezând la aer curat, dar tot cu o carte în mână. Drept urmare, de la 6 ani, Rudolph a început să poarte ochelari — „Oricum aș fi ajuns să-mi trebuiască ochelari!“ —, iar lumea îl vedea crescând, slab și palid. „Băiatul ăsta ar trebui să fie trimis la un sanatoriu de tuberculoși!“ Dar „băiatul ăsta“ nu suferea de tuberculoză. Slavă Domnului!

Lui Dandy de la Paris și surorii sale li s-au citit, de mici copii, cărți de povești de Frații Grimm sau Charles Perrault ori producții populare publicate în *Almanahurile pentru toată familia*, alături de pilde biblice, sfaturi practice pentru gospodărie, nuvele romanțioase ori îndrumări pentru cazurile de prim ajutor. Alăturarea basmelor cu texte preluate din scrierile sacre le conferea și acestora un aer solemn, de nepus la îndoială. Al Nouăzeci și șaselea a preluat din ilustrațiile cărților modele pe viață pentru ținuta sa de „prinț“, întrucât cu „prinț“ a fost el dezmierdat, în copilărie, de bona sa. Și a preluat din literatura aceea și faptul că nu numai evenimentele obișnuite sunt

---

[4] Descendenții lui Dandy de la Paris au păstrat această formulă drept înjurătura familiei. „Patruzeci și trei“ reprezintă numărul și conținutul sudălmii 47 din broșura Celui de Al Nouăzeci și șaselea, intitulată *Sudălmi sadea*. Până și Al O Sutălea, contemporanul scribului, o mai folosește și astăzi.

posibile, într-o lume plină de neprevăzut. „Imaginaţia trebuie să fie doar provocată să se desfăşoare şi devine realitate" a susţinut Peter-Pierre în vorbe şi în fapte. Şi iată că fiul său a fost şi el, în mare măsură, tot un produs al lecturilor timpurii. S-ar fi dezvoltat altfel destinul celor doi dacă nu s-a fi întâlnit, atât de devreme, cu cuvântul scris şi cu ilustraţiile din cărţi? Încă o întrebare — dintre cele multe — la care scribul nu este în stare să răspundă.

Dacă lecturile copiilor lui Raul-Olfert au făcut parte din cele obişnuite vârstei lor, ceea ce a citit Rudolph s-a încadrat în cu totul altă categorie. E drept că n-a început nici el cu lucrări de ştiinţă ori de filozofie, însă drumul într-acolo l-a dus. Debutul l-a făcut tot un text dintr-un almanah popular, o descriere a unui anume doctor Ramaha Vaharadjan, „mare înţelept hindus, cu studii amănunţite în domeniul fiinţelor spirituale şi profesor la Universitatea din Bombay, aflat într-un senzaţional turneu de conferinţe în Europa şi în America", cum este prezentat sub fotografia unui bărbat îngrozitor de slab şi cu o barbă lungă şi subţire. La început, nu „studiul amănunţit în domeniul fiinţelor spirituale", a atras atenţia băiatului, ci tot ilustraţiile: „fiinţele spirituale" erau înfăţişate plutind străvezii în imediata apropiere a unor oameni aflaţi în atitudini cotidiene: la masă, pe stradă, pe terenul de sport. Copilul a întrebat-o pe Fany despre acele arătări, dar neprimind răspunsuri mulţumitoare şi cum nici mama nu l-a putut ajuta mai mult — deşi „Arăboaica" n-a acceptat să-şi recunoască lipsa cunoştinţelor în domeniu —, băiatul a citit acel prim articol din viaţa sa şi nu le-a mai întrebat pe cele două femei decât sensul cuvintelor pe care nu le cunoştea.

Ilustraţiile cu „fiinţele spirituale" i-au devenit ceva mai de înţeles după prima lectură, mai familiare după următoarele. Ceea ce nu i-a putut şterge spaima trăită, ştiindu-se în apropierea unor arătări care-l văd, în vreme ce rămân de nesesizat simţurilor sale. Ceva ce nu este perceptibil rămâne un pericol faţă de care nu poţi dezvolta nicio strategie de apărare. După prima întâlnire cu un „studiu amănunţit" al profesorului hindus Ramaha Vaharadjan, Rudolph, în vârstă de vreo 5 ani, n-a mai avut curajul să rămână singur, iar somnul îi era şi el grav tulburat de insistenţele „fiinţelor spirituale".

Scribului i se pare remarcabil că puştiui nu a intrat într-o criză, ci a căutat să-şi explice acele ameninţări prin cunoaştere. Cum cele două mame nu i-au putut furniza, nici în continuare, informaţiile aşteptate, a căutat lămuriri tot în cărţi, iar lectura a reuşit să-i aducă linişte. Cel puţin atâta vreme cât citea. Aşa că se oprea tot mai puţin din citit.

Când i se sugera că are în faţă o carte care „nu este pentru copii", el reacţiona: „Cum adică nu este pentru copii?" Cu ce este mai „pentru copii" o carte cu balauri şi cu zâne, decât *Ocult Science in India*, unde Louis Jacolliot a povestit experienţa sa cu Covindasamy, fachirul care i-a transformat bungaloul într-o „vază imensă de bronz plină cu apă?" care, dacă era lovită cu o vergea de fier, „cânta" cu sunete ce reveneau la intervalele pomenite şi la destinaţiile indicate. De asemenea, povestea *Toboşarului demon din Tidworth*, investigată cu două veacuri înainte de către Glanvill în *Saducismus Triumphatus*, este o lectură pentru adulţi ori pentru copii? Rudolph era mult mai documentat decât cei ce au încercat să-i ghideze lecturile, aşa că băiatul a citit şi mai departe ceea ce a vrut. Şi a vrut să citească tot, după cum i-a spus mamei sale. „Eu vreau să citesc tot", i-a zis şi lui Fany.

Biblioteca ambulantă a tatălui său era limitată la o ladă ce-i însoţea peregrinările. Băiatul vorbea franţuzeşte şi nemţeşte, ceea ce, pe unde se aflau, nu era de ajuns. Peter-Pierre stăpânea şi alte limbi, însă copilul, obligat mereu să se adapteze şi graiului locului, a început să se bâlbâie. Ceea ce l-a făcut să se retragă şi mai tare între hârtii. Da, dar şi acestea s-au epuizat, chiar dacă Rudolph a reluat câteva dintre ele de mai multe ori. De unde să cumperi — la Novisad ori la Zagreb —, ca să nu mai amintim şi localităţile mai mici, unde Dandy de la Paris a mai zăbovit şi acolo destul timp, cărţile esoterice în limba franceză ori germană? Şi nu orice cărţi, ci acelea la care au făcut trimitere autorii materialelor, la care băiatul a avut acces... Al Nouăzeci şi şaselea a mai comandat câteva titluri, care au sosit punctual, însă Rudolph „mânca volumele", după cum s-a exprimat mama sa, şi rămânea mereu în criză de citit. Atunci lua, la întâmplare, cărţi găsite te miri unde. Aşa a citit manuale de chimie, cărţi despre fabricarea berii ori *Îndrumătorul conducătorului de locomotivă.*

Şi chiar şi regulamente K.u.K., dedicate funcţionarilor locali din administraţia fiscală. „Dacă nu are ce citi, se îmbolnăveşte, cărţile sunt pentru el la fel ca mâncarea pentru ceilalţi oameni", spunea îngrijorată Fany. Apoi, în Italia, băiatul a frecventat anticariatele, unde a dat de cărţi de tot felul. Biblioteca ambulantă nu mai încăpea în lada destinată ei. Bagajele lui Dandy de la Paris erau tot mai voluminoase, tot mai grele, mai ales că Rudolph făcea scene îngrozitoare când se punea problema să se abandoneze o carte. Oricare carte.

În 1889, în timpul Expoziţiei Universale, îi găsim pe Al Nouăzeci şi şaselea la Paris, împreună cu a doua sa soţie, „Arăboaica", cu Rudolph şi Fany, alături de cei doi Jean, însă şi cu bucătăreasa, cu ajutoarea bucătăresei (Madame Ana-Marie), cu un grădinar etc. Toţi atent monitorizaţi de către vecinii de pe Île Saint-Louis, nedumeriţi cum de putea acea societate, atât de numeroasă, să apară cu tot calabalâcul, pe nesimţite, în Palatul Kubic. Şi cum putea să dispară la fel de neobservat. Nu numai vecinii n-au putut rezolva enigma, însă nici serviciile secrete, intrigate şi ele de comportamentul stăpânului unui palat cu poarta mereu larg deschisă — şi când era locuit, şi când era părăsit pentru un timp nedeterminat —, cu toate lucrurile lăsate la locul lor, într-o reşedinţă de lux nepăzită. Spectacolul lui Dandy de la Paris, cu prilejul Expoziţiei Universale, a fost preluat de scrib din presa vremii, cu ocazia descrierii vieţii Celui de Al Nouăzeci şi şaselea. Acesta, aflat de mai mulţi ani cu familia în capitala Franţei, va mai rămâne acolo multă vreme, chiar dacă, în lungi răstimpuri, va locui şi pe domeniul de pe Leopoldsberg ori la cel de la Perpignan.

Rudolph n-a ajuns la timp pentru a putea frecventa şcoala luxoasă, distrusă în zilele Comunei, locul care l-a încântat atât de mult pe tatăl său. O altă instituţie, măcar cât de cât asemănătoare, Monsieur Pierre n-a găsit pentru fiul său. Iar să-şi dea odrasla la o şcoală obişnuită i se părea lipsit de sens. Un lucru ce ieşea din orice discuţie. Absolut! Aşa că Rudolph se pregătea acasă singur, nici măcar cu un mentor particular, prezentându-se la şcoală doar spre a-şi da examenele. Nu exista materie de învăţământ să-i displacă, cu excepţia sportului şi a muzicii. Unde nu se poate avansa doar buchisind

toată ziua din cărți. În schimb, desenul nu-i displăcea: de desenat, tot pe hârtie se desenează.

Al Nouăzeci și șaptelea a fost un copil foarte ușor de supravegheat: nu se cățăra în copaci, nu se aventura în mijlocul râului, nu era niciodată în pericol de a se răni; stătea, cât era ziua de lungă, cu câte o carte în mână și citea, fără să simtă nevoia să verifice în viața reală cele descoperite din lectură. („Cele aflate din experiența directă nu sunt decât rodul întâmplării, pe când cele aflate din lectură reprezintă întotdeauna o confirmare", va spune el mai târziu.) Dar de știut, știa foarte multe, și ar fi putut să ducă o discuție competentă cu aproape orice specialist. Fără să-și aleagă prea mult temele, parcurgea orice scriere îi cădea în mână, însă cel mai mult îi plăceau textele esoterice. („Moștenire ereditară", spunea cu ceva mândrie tatăl său, comparându-l, iarăși și iarăși, cu împăratul alchimist Rudolf al II-lea. Ceea ce pe tânăr continua să-l deranjeze: „Împăratul Rudolf a cheltuit multă vreme în laboratorul pe care și l-a amenajat în palat, un laborator atât de bogat și de celebru, încât a împrăștiat peste întreaga Pragă un mister dens, ce a plutit mai multe veacuri deasupra orașului. L-a văzut Peter-Pierre — ori altcineva — pe Al Nouăzeci și șaptelea printre alambicuri și eprubete?" Nu, tânărul respingea orice apropiere de modelul pe care tatăl său i-l punea mereu în față.

Rudolph se oprea rar din citit; pentru a purta o discuție cu cineva, dacă o făcea, avea întotdeauna argumente. Așa că, pentru a închide subiectul cu „împăratul alchimist", tânărul a studiat activitatea „sosiei" sale imperiale. Însă, din nou, Al Nouăzeci și șaptelea n-a fost în stare să-și selecteze în mod sistematic lecturile, zăbovind, de fiecare dată, asupra textului care i-a ieșit mai mult sau mai puțin întâmplător în față. „O carte bună este asemenea unei grădini bogate", l-a învățat tatăl său. „Ea conține nenumărate alei și nu este de mirare că te poți ușor rătăci." De unde fiul a tras concluzia că o carte este cu atât mai valoroasă, cu cât îți permite mai multe alegeri: până ce ajungi să nu te mai poți opri, umblând brambura, în neștire. *Rătăcirea în lectură a rămas marea pasiune a vieții Celui de Al Nouăzeci și șaptelea.* Citind despre împăratul Rudolf, băiatul Rudolph a dat și de faima celebrului *Codex Gigas*, așa-numitul „Codex al diavolului", furat de

către suedezi, după Războiul de Treizeci de ani. Uriașul manuscris a făcut parte din colecția de curiozități a „împăratului alchimist", Al Nouăzeci și șaselea fiind convins că, în ciuda renumelui său neasemuit, au mai fost acolo și alte exponate la fel de interesante. Dar, cu toate strădaniile, n-a reușit să descopere un inventar al ciudatei colecții. Așa că s-a oprit la *Codexul Gigas*, și a insistat mult să meargă la Stockholm pentru a-l vedea cu ochii săi. Scribul nu știe motivul pentru care nu și-a putut realiza acel plan: el, căruia tatăl său nu i-a refuzat nimic. (Mai târziu, într-o discuție, Fany i-a amintit că niciodată n-a mai făcut atâtea demersuri pentru a-și atinge un scop. Iar el i-a mărturisit că nu-i pare rău că n-a ajuns în Suedia, repetându-i că experiențele nemijlocite sunt adesea iluzorii: de aceea, cărțile sunt surse de investigație mult mai sigure. Păi, altfel, de ce să nu fi plecat măcar până la Praga, atât de apropiată de Leopoldsberg, unde sigur ar fi dat de oameni gata să-i spună mai multe? Întotdeauna găsești indivizi doritori să-ți umple capul cu tot felul de informații, numai ca să se arate ei deștepți. Și numeroase asemenea informații nu sunt decât simple născociri, învelite în lucruri de toată lumea știute.) Din colecția de curiozități n-a găsit să citească mare lucru, însă despre *Codexul Gigas*, da. Intrată de mai multe ori în uitare, „cartea diavolului" reapare din timp în timp. Una dintre aceste apariții s-a întâmplat în ultimii ani ai secolului al XIX-lea, când legenda *Hermanus inclusus* a fost publicată într-un *Almanah al Familiei*, reluată și în mai multe alte publicații. Relatările din manuscris se termină în anul 1229, când un călugăr benedictin din mănăstirea Podlažice din Boemia ar fi comis „greșeli intolerabile pentru un membru al ordinului", drept urmare fiind osândit să fie zidit, de viu, în chilia sa. Aruncându-se la picioarele judecătorilor săi, Herman, cum s-ar fi numit condamnatul, a implorat iertare și, în marea sa disperare, s-a obligat să scrie, până a doua zi, o carte „care să conțină toată înțelepciunea omenirii". Intrigați, ierarhii au fost dispuși să-i amâne pedeapsa cu douăzeci și patru ore, iar Herman s-a apucat de treabă. Însă a trebuit să constate evidența: angajamentul său era imposibil de îndeplinit de către un om. Așa că, la miezul nopții, l-a chemat pe diavol și i-a oferit sufletul în schimbul manuscrisului atoatecuprinzător.

Ca de obicei, satana ar fi acceptat târgul şi, a doua zi, dis-de-dimineaţă, Herman ar fi putut să le arate judecătorilor uriaşa carte, gata scrisă. Legenda *Hermanus inclusus* este, desigur, apocrifă, s-au grăbit să precizeze, în încheiere, autorii *Almanahului,* iar reluările din celelalte înscrisuri, care au preluat *mot à mot* textul, n-au omis nici ele atenţionarea. „Cum, adică, este apocrifă legenda?“ s-a revoltat adolescentul.

— Ce este inventat, când nu se acceptă nici măcar că a existat acel călugăr Herman? Manuscrisul cuprinde tot textul Bibliei, lucrări de Isidor din Sevilla, Flavius Josephus, Cosma din Praga etc., un calendar, lista cu numele călugărilor din mănăstirea Podlažice şi multe alte precizări despre oameni şi întâmplări ce puteau fi cunoscute doar de un localnic. Şi nimic nu pare aşternut în grabă — dovadă acurateţea desenelor majusculelor, calitatea pergamentului (provenind din pielea a o sută şaizeci de animale — viţei ori măgari), precum şi culorile măiastru alese şi executate, toate fiind opera mâinilor unui singur autor. Această realitate face imposibilă realizarea imensului volum nu într-o noapte, ci chiar şi într-o viaţă. Iar diavolul, înfăţişat, pentru întâia oară, într-un tom menit să stea în biblioteca unei mănăstiri, este dovada cea mai limpede asupra întrebării cine a fost autorul! Rudolph n-avea dubii în această privinţă.

— Tu chiar crezi în poveştile cu diavoli?

— Cuvântul „diavol“ nu este decât o convenţie. Trebuia să poarte şi el un nume...

— El? Care „el“?

— El... El, cel numit în mod convenţional „diavol“. Mai bine să ne întoarcem la adevărul legendei: dacă uriaşul manuscris există, dacă el conţine toate acele texte, desene, culori etc., care nu au putut fi realizate de aceeaşi mână, nu într-o singură noapte, însă nici măcar într-o singură viaţă de om, atunci unde este minciuna? A venit cineva cu o explicaţie mai „adevărată“?

Codexul Gigas l-a făcut pe Rudolph să tragă nişte concluzii mult mai importante: de numeroase ori, e adevărat, oamenii nu sunt în stare să-şi lămurească anumite lucruri, fenomene şi întâmplări. Atunci, ei născocesc explicaţii supranaturale. Bine, asta se ştie. Tocmai pentru că se întâmplă atât de des, pentru că se ştie, tot ce este împins spre

tărâmuri de necuprins cu simţuri omeneşti este catalogat drept fantezie. Şi, dacă acceptăm că, într-adevăr, majoritatea explicaţiilor de acel soi nu sunt decât dovada neputinţei, de ce să le vârâm pe toate în aceeaşi oală? De ce să negăm totul, doar pentru că majoritatea acelor explicaţii chiar sunt de negat? Rudolph vorbea rar, însă când o făcea, se înfierbânta, devenea convingător ori măcar greu de contrazis. Avea un fel propriu de bâlbâială, care nu deranja, ci chiar îi dădea un şarm special exprimării.

— Într-o casă de nebuni se află mulţi nebuni. Dar sunt nebuni toţi cei ce locuiesc acolo numai pentru că majoritatea celor internaţi suferă de boli mintale?

Fany n-a înţeles ce a vrut să spună băiatul. Ea nu auzea pentru prima oară asemenea cugetări şi, la fel ca pentru majoritatea oamenilor, propoziţiile conţinând cuvinte sau gânduri doar pe jumătate pricepute nu făceau decât să pară indicii pentru cugetări profunde. Fany era tot mai convinsă că în Rudolph se dezvoltă o inteligenţă genială.

Ceea ce n-a împiedicat-o nici pe ea şi nici pe „Arăboaică" să se îngrijoreze pentru sănătatea tânărului, sănătate tot mai evident afectată de un regim de viaţă lipsit de aer curat, de mişcare şi de un orar normal al zilei. Al Nouăzeci şi şaptelea creştea înalt, însă era tot mai slab, pielea îi era tot mai galbenă, tuşea tot mai mult, uneori fiind scuturat şi de frisoane. Motiv insuficient spre a-l face să lase măcar atunci cartea din mână. Femeile casei, tot mai îngrijorate, l-au convins pe Dandy de la Paris că era imperios necesar să se întreprindă grabnic ceva pentru sănătatea adolescentului.

Puţin după Expoziţia Universală din 1889, locuitorii Palatului Kubic au părăsit din nou Parisul, lăsând poarta monumentală larg deschisă. Niciun administrator, niciun servitor n-a rămas acolo pentru a supraveghea măcar formal domeniul. Al Nouăzeci şi şaselea şi „Arăboaica", însoţiţi de toţi ai casei, s-au retras la reşedinţa atât de izolată de la Perpignan, iar Rudolph şi Fany au plecat în Elveţia, la început într-un sanatoriu pentru tuberculoşi, apoi la o pensiune cocoţată pe un vârf de munte, nu departe de Mont Salêve şi Plainpalais, unul dintre locurile unde Victor Frankenstein ar fi urmărit fiinţa malefică

zămislită de el şi scăpată de sub control. Al Nouăzeci şi şaptelea a citit povestea lui Mary Shelley şi, într-o discuţie cu Fany, a recunoscut că făptura născocită de Victor nu i s-a părut deloc demnă de dispreţ. Dimpotrivă, oamenii au stat la originea fărădelegilor comise de acel demon, întrucât oamenii, după ce unul dintre ei l-a creat, i-au refuzat orice semn de bunăvoinţă.

— Asta nu i-a justificat crimele! a răspuns Fany.

— Patruzeci şi şapte! Nu, asta a generat crimele!

Aşadar, Rudolph şi Fany, după ce au petrecut câteva săptămâni într-un sanatoriu, unde medicii au constatat că adolescentul nu este — încă! — bolnav de plămâni, s-au mutat, la recomandarea aceloraşi doctori, într-o pensiune aflată la mare înălţime: „Tânărul domn nu este atins de tuberculoză, dar prin toată constituţia sa este predispus la ea. Ceea ce nu înseamnă că se va îmbolnăvi în mod sigur, dar cel mai bine este să previi, aşa că o cură anuală de întărire a capacităţii plămânilor săi este bine de urmat." Medicii din sanatoriul din munţii Jura erau adepţii teoriilor la modă, teorii ce vedeau o legătură importantă între constituţia somatică a individului şi maladiile la care acesta este predispus. Tânărul domn a primit aceste sfaturi cu ironie, însă s-a conformat: în fond, dacă i se asigură o cantitate suficientă de cărţi, i se părea indiferent de la va citi pe munte sau oriunde altundeva. Iar acolo, în pensiunea La Prometeul Modern — nume luat chiar din subtitlul naraţiunii lui Mary Shelley — Rudolph s-a simţit chiar bine, ca într-un spaţiu familial, unde nu era deranjat de mai nimeni. Şi starea sa de satisfacţie a crescut cu atât mai mult, cu cât pensiunea La Prometeul Modern se afla nu foarte departe de mănăstirea Ferme zu Chiuso, lăcaş atât de drag şi scribului. Mică mai e lumea cea mare, scribul, chiar dacă n-a avut ce date inedite despre Al Nouăzeci şi şaptelea să caute acolo, a mai găsit şi consemnarea relaţiilor dintre părintele bibliotecar şi Rudolph! Mică mai e lumea cea mare![5]

[5] Încă o dovadă că mănăstirea Ferme zu Chiuso deţine informaţii despre orice şi despre oricine, îşi imaginează scribul. Ori de câte ori urcă în acel locaş mirific, scribul are impresia că păşeşte într-un spaţiu de senină, maximă siguranţă, şi unde se află impulsul a tot ceea ce se întâmplă bun pe Terra.

Şi a mai dat scribul şi de un alt martor al popasului personajului nostru în pensiunea aceea: un vecin de apartament. Fiindcă, în concepţia generală, fiinţa creată de Victor Frankenstein a născut un sentiment de profundă respingere, cei ce cunoşteau povestea refuzau acel stabiliment, speriaţi de numele de pe panoul de la intrare. Aşa că oaspeţii s-au selectat. Ceea ce proprietarul, un domn Rouger, ce-şi spunea „hotelier şi filozof", a şi intenţionat: muşterii săi, făcând parte cam din aceeaşi categorie, găseau repede subiecte de discuţie comune şi se adaptau degrabă într-o adevărată atmosferă de familie. Seara, după cină, clienţii domnului Rouger rămâneau, până târziu în noapte, la şuete, în compania unor halbe de bere şi învăluiţi în fum de tutun. Discuţiile îi duceau la o reală dependenţă, fiind aşteptate cu multă nerăbdare. În caz că veneau pe munte însoţiţi de doamne, acestea luau şi ele loc în cealaltă parte a salonului mare şi bine încălzit, şi ascultau, în linişte, tumultuoasele dezbateri. Loc era destul, timp, de asemenea, — nimeni nu avea oră fixă de sculat dimineaţa, doamnele servind prăjituri uscate şi o băutură special pregătită pentru ele, un fel de lichior amestecat cu multe mirodenii şi cu o cafea uşoară — un fel de cappuccino după reţeta casei. Patronului nu trebuia să-i fie teamă că numele pensiunii, preluat de la înspăimântătorul personaj al legendei, i-ar alunga clienţii. Aceştia, odată sosiţi, reveneau an de an, ademeniţi nu numai de aerul rarefiat al înălţimilor, de peisajul încântător, ci şi de discuţiile nocturne din salonul de la parter. De obicei, în aceleaşi serii veneau cam aceiaşi musafiri. Ceea ce dovedeşte că oamenii au ţinut legătura între ei şi în restul timpului.

La început, Rudolph a ezitat să ia parte la întrunirile de după cină. Lipsa nu i-a simţit-o nimeni, mai ales că Al Nouăzeci şi şaptelea, chiar dacă mult mai înalt decât un băiat de 14 ani, nu era decât un copil. Cum să participe un puşti la discuţiile atât de elevate ale unor bărbaţi cu şcoli şi cu multă experienţă de viaţă? Şi nici tânărul domn n-a simţit, la început, nevoia de a-şi întrerupe lecturile, pentru a sta să audă ce? Numai că în apartamentul vecin locuia un domn Bric, văduv, fără copii, fost înalt funcţionar ministerial. Domnul Bric tuşea mereu, chiar şi atunci când stătea pe balcon, înfăşurat în pături. Balconul său era despărţit de balconul apartamentului lui Rudolph

doar de două stinghii de lemn. Şi tânărul domn şedea dimineţile la aer curat, înfăşurat în pături, la insistenţele lui Fany. În fond, tânărului domn îi era indiferent unde stătea, dacă era lăsat să citească în linişte. Într-o zi, la puţină vreme după ce Al Nouăzeci şi şaptelea a sosit în pensiune, domnul Bric a văzut printre stinghiile de lemn, care despărţeau cele două balcoane, coperta volumului citit de băiat: *Fondements de la métaphysique* de Vasile Conta, o carte apărută cu doar puţini ani în urmă la Paris. Uimit că un copil de doar 14 ani nu şi-a ridicat ochii de pe o asemenea carte, de mai bine de două ore, de când îl urmărea, tuşind încontinuu, domnul Bric a încercat să intre în vorbă cu tânărul acela ciudat. Rudolph a reacţionat politicos, însă monosilabic, fiind evident că se simte deranjat. Dar cunoştinţa a fost făcută.

Domnul Bric a început să împartă, la prânz, masa din sufragerie cu Al Nouăzeci şi şaptelea, Fany şi cu un alt domn singur, Herr Schwalbe, un profesor pensionar din Alsacia. În timp ce mâncau, Rudolph, neputând citi — aşa ceva nu era cuviincios în societate[6] —, se arăta mai dispus spre conversaţie, cei doi bărbaţi fiind impresionaţi de cunoştinţele şi de coerenţa discursului băiatului.[7] Seara, în salon, au povestit despre uimitorul tânăr domn. Lumea a început să-l privească destul de insistent, ceea ce, a remarcat Rudolph, nu era foarte cuviincios. Pe urmă, domnul Bric a încercat să-l convingă să vină seara la colocviile casei. Şi l-a pus şi pe proprietar, pe domnul Rouger, să-l invite. Degeaba, tânărul domn i-a refuzat politicos pe amândoi. Până ce s-a produs inevitabilul: deşi a venit încărcat cu o ladă întreagă de cărţi, a sosit şi momentul când Al Nouăzeci şi şaptelea s-a pomenit că a epuizat tot stocul. Domnul Bric s-a oferit să-l însoţească într-o plimbare până la mănăstirea aflată la vreo două ore de drum. Fany a mulţumit încântată: tânărul va face, în sfârşit, mişcare. În sfârşit! Mai mult, domnul Bric l-a convins uşor pe tânărul

---

[6] Pentru Al Nouăzeci şi şaptelea, politeţea a fost a doua sa natură, în societate se purta chiar ceremonios. Însă acasă, singur, obişnuia să prânzească având o carte în faţă.

[7] Şi ce spunea cucerea, la fel şi cum spunea cucerea, cu bâlbâiala sa în manieră atât de personală.

domn să accepte acea excursie, când i-a povestit despre extraordinara bibliotecă de la lăcaşul din Ferme zu Chiuso, mărturisindu-i că el, personal, se află în vechi şi bune relaţii cu părintele bibliotecar, aşa că Rudolph va avea acces la o cvasinelimitată bogăţie de volume. Băiatul a acceptat. Iar în seara premergătoare excursiei, dacă tot n-avea ce citi, a coborât în salon.

La început, s-a aşezat lângă Fany, în sectorul rezervat femeilor. Parcă totuşi nu era politicos să se insinueze, tam-nisam, între nişte domni atât de siguri pe ei, combătând cu atâta convingere, chiar cu patos. Aşa că, în prima seară, a ascultat tăcut ceea ce se vorbea şi n-a intervenit în dispută nici când domnii Bric şi Schwalbe l-au invitat să-şi spună şi el părerea. Domnii Bric şi Schwalbe l-au provocat, însă nu era uşor să găseşti o breşă în discursurile entuziaste ale vorbitorilor. Care, de multe ori, se întrerupeau ori vorbeau mai mulţi deodată. Ceea ce băiatul n-a vrut să facă. Aşa ceva chiar că nu era cuviincios. Mai ales din partea unui novice, mai ales din partea unui băiat de 14 ani. (Chiar de părea mult mai mare.) Aşa că Rudolph a stat cât a stat în salonul de la parter, după care s-a retras în apartamentul lui. Dimineaţa era planificat să se scoale devreme, ca să ajungă, înainte de orele amiezii, la mănăstirea atât de lăudată.

A doua zi, o ploaie torenţială a amânat excursia. Iar tânărul domn s-a găsit, în continuare, în criză de cărţi. A luat loc pe balcon, înfăşurat în pleduri, cu privirile în gol. Şi cum nici în ziua următoare vremea nu s-a îmbunătăţit, Fany a trebuit să asiste neputincioasă cum băiatul se îmbolnăvea. „Rudolph, dacă are ce citi, poate sta şi două zile fără să mănânce. Dar dacă îi lipsesc lecturile, nu rezistă deloc“, i-a spus îngrijorată femeia vecinului Bric. Acesta l-a vizitat pe „tânărul său prieten“, aflat întins pe pat. Şi i-a promis că, dacă ploaia nu se va opri nici în ziua următoare, va închiria o birjă care să-i ducă la Ferme zu Chiuso. Rudolph i-a răspuns cu o privire asemănătoare copiilor cărora li se făgăduieşte jucăria mult visată, dar mereu amânată. În fond, a constatat domnul Bric, tânărul domn nu este decât un copil. Acestea fiind stabilite, domnul Bric l-a invitat să coboare seara în salon: „O să vezi, tânărul meu prieten, că discuţiile

de acolo o să te revigoreze, o să te facă să te simţi mai bine pentru excursia noastră de mâine."

Seara, Al Nouăzeci şi şaptelea, înalt şi extrem de palid, însoţit de Fany, se înfăţişă în încăperea mare de la parter. Domnii Bric şi Schwalbe se aflau deja acolo, nu l-au mai lăsat să se aşeze între femei, ci l-au instalat într-un fotoliu, chiar între ei doi. Băiatul s-a lăsat în seama lor: era în mod evident bolnav. Cei doi bătrâni au ajuns să se simtă responsabili faţă de Rudolph. Mai târziu, ei vor recunoaşte că „tânărul prieten" a apărut spre a le dea un nou (şi probabil ultim) sens vieţii.

— Nu se opune, fiindcă este evident că-i bolnav, i-a şoptit domnul Bric domnului Schwalbe.

— Asta-i limpede, a răspuns tot în şoaptă profesorul alsacian, însă s-ar putea să-şi revină dacă-l vom putea face să intre în discuţie.

Ceea ce s-a şi întâmplat. (Domnul Schwalbe, specialist în limbi antice, s-a dovedit şi un bun terapeut.) Al Nouăzeci şi şaptelea a intervenit în discuţie cu mult mai repede decât s-au aşteptat cei doi, şi, pe măsură ce vorbea, culoarea îi revenea vizibil în obraji.

În seara aceea, s-a nimerit să vină vorba despre ultimele descoperiri astronomice. Tocmai apăruse volumul întâi din *La Planète Mars* de Camille Flammarion, iar domnii discutau despre canalele de pe *Planeta roşie,* despre care acelaşi autor susţinea că ar fi opera unei civilizaţii inteligente. Nu toţi cei de faţă erau la curent cu noua cartea a astronomului, însă tema unor lumi extraterestre naşte mereu controverse. De data asta, în mijlocul agitatelor dispute, s-a auzit şi vocea adolescentului. El nu numai că citise recent apăruta *La Planète Mars*, ci cunoştea şi naraţiunea fantastică *Uranie* a aceluiaşi autor. Chiar şi cei ce n-au ţinut niciodată în mână o carte de Camille Flammarion ştiau despre concepţiile aceluia în legătură cu lumile probabile de pe alte corpuri cereşti, despre faptul că sufletul omenesc este diferit de trup şi posedă calităţi extraordinare, încă ignorate. Ca de obicei, în astfel de cazuri, ecourile din presa de bulevard erau mai la îndemână decât cărţile de popularizare ale autorului, devenite bestselleruri şi vândute în tiraje... astronomice. Aşa că, bineînţeles, disputele au alunecat repede, cu argumente pro şi contra,

spre civilizațiile extraterestre. Când s-a ajuns la etalarea unor citate din Biblie — printre cei de față se aflau și două fețe bisericești, un catolic și un calvinist —, Rudolph a sistematizat discuția pornind de la lucrările lui Charles Messier, „tatăl cometelor". În presă — și nu în reviste de specialitate! — a apărut știrea că, la numai 35 de ani, Flammarion a descoperit într-un anticariat un exemplar din celebrul Catalog al lui Messier, cu numeroase adnotări olografe ale autorului. Studiind prețiosul volum, vechi de un secol, a izbutit să demonstreze că sub Corpul M102 se ascunde de fapt galaxia NGC 5866. Gălăgia obișnuită din salonul pensiunii La Prometeul Modern s-a frânt, tânărul acela ținând o disertație timp de aproape o oră. La început, e adevărat, s-au găsit câțiva domni respectabili care au încercat să intervină, însă replicile Celui de Al Nouăzeci și șaptelea au fost, de fiecare dată, precise și fără posibilitate de a fi combătute. Un anumit Charles Wurm, cunoscut pentru analizele sale zodiacale din ziarul de sâmbătă, a fost și el redus la tăcere. Băiatul a combătut până și atât de popularele astrograme, precizând că acestea nu folosesc pozițiile adevărate ale corpurilor cerești, ci doar proiecțiile lor pe ecliptică. Domnul Wurm, zâmbind superior, a insistat. Și, astfel, s-a ajuns la vechiul călcâi al lui Achile al zodiacului: punctul vernal (punctul de referință) al zodiilor nu mai este cel de acum două mii de ani, puștiul reușind să demonstreze cum l-a deturnat, în decursul vremii, procesia echinocțiilor. Păstrându-și pe față zâmbetul superior, asemenea grimasei unei măști, domnul Wurm n-a mai intervenit în discuție.

Așa că, în curând, nu s-a mai găsit nimeni să-l întrerupă pe Rudolph. Fany a urmărit totul de la locul ei și s-a îmbujorat toată de fericire.[8] Nici domnii Bric și Schwalbe nu-și puteau ascunde satisfacția, ba chiar mândria, că au adus în scenă un asemenea personaj.

Extrem de erudit, discursul lui Rudolph a lăsat impresii diferite. Pe de o parte, s-a încercat să se reamintească modul cum a pornit

---

[8] Și în Elveția, ca pretutindeni, Fany nu era socotită o simplă bonă, ci o rudă cu tânărul domn, așa că poziția ei între soțiile și fiicele distinșilor oaspeți ai pensiunii n-a fost contestată niciodată. Ca, de altfel, niciunde altundeva.

discuţia despre ultima carte a lui Flammarion, pentru a se vedea dacă nu cumva domnul Bric ori domnul Schwalbe au pregătit din timp subiectul, pentru ca protejatul lor să-l înveţe pe îndelete. Da, da, parcă domnul Schwalbe a adus „întâmplător" vorba despre proaspăt apăruta carte *La Planète Mars*... E clar, totul n-a fost decât un aranjament!

Pe de altă parte, distinsa societate simţea un profund disconfort, atât de incitantele şi plăcutele dispute fiind „ucise" de disertaţia acelui copil. (Care era şi bâlbâit pe deasupra! Care, până atunci, a stat liniştit şi politicos în sectorul femeilor...) Aşa că, fără a se consulta între ei, ci doar cu proprietarul, domnul Rouger (ce-şi spunea „hotelier şi filozof") au plănuit, pentru a doua seară, atacarea unui alt subiect, spre a vedea cum se va descurca tânărul.

Numai că a doua zi, domnul Bric, tuşind fără întrerupere, şi-a ţinut promisiunea şi, închiriind o birjă, l-a dus pe Rudolph la mănăstirea Ferme zu Chiuso. Când au revenit, mult după apusul soarelui, Al Nouăzeci şi şaptelea n-a mai coborât în salon. Spre dezamăgirea generală. „E obosit", l-a scuzat domnul Bric, însă era limpede că nu l-a prea crezut nimeni. Convinsă că a demascat „cabotinul", lumea s-a reîntors la controversele gălăgioase, întrerupte atât de neplăcut de puşti. Şi cum tânărul domn n-a mai revenit nici în zilele următoare, lucrurile au intrat iarăşi în normal, atmosfera din salonul cel mare a devenit din nou trepidantă, spre marea satisfacţie a tuturor. (Absenţa lui Rudolph a fost socotită, unanim, drept acceptarea înfrângerii, doar faptul că n-au fost suficient de prompţi în a-l face de râs *în seara aceea* a mai întunecat puţin biruinţa respectabililor bărbaţi.)

Şi totuşi nu toată lumea a fost bucuroasă de „absenţa" tânărului domn. Printre doamne, s-a aflat şi domnişoara Vencue, fiica unuia dintre cei mai importanţi avocaţi din Geneva. În vârstă de aproape 18 ani, fata venea, în fiecare sfârşit de vară, împreună cu părinţii ei, la pensiunea La Prometeul Modern, întrucât mamei sale i se recomandase o cură anuală la mare înălţime. Se părea că domnişoara Vencue a moştenit şi ea un început de afecţiune pulmonară. (Ceea ce — slavă Domnului! — mai târziu nu s-a confirmat.) Madeleine, fiica, era înaltă şi slabă. Purta ochelari şi era convinsă că şi-a găsit

perechea în „tânărul domn", pe care-l credea cam de o vârstă cu ea. Sigur, la început, cât Rudolph nu s-a mişcat de pe scaunul său de lângă Fany, domnişoara nici nu l-a luat în seamă, însă după extraordinarul recital despre astronomie, teoriile lui Flammarion ori civilizaţiile extraterestre, Madeleine nu s-a mai putut gândi la altceva decât la Al Nouăzeci şi şaptelea, cel care, printre altele, a vorbit atât de convingător şi de documentat despre lumile de pe alte planete, subiect ce o pasiona şi pe ea, după ce citise o serie de romane cu iubiri galactice. Şi cu cât se prelungea absenţa lui Rudolph, cu atât domnişoara Vencue se gândea mai pasional la el.

Dar Rudolph şi-a găsit, în sfârşit, o sursă cvasiinepuizabilă de cărţi. Prin relaţia domnului Bric cu părintele bibliotecar de la mănăstirea Ferme zu Chiuso, tânărul a putut intra în uriaşul labirint. I-a ajuns prima sală, el fiind mai degrabă un *gurmand* decât un *gourmet*: nu alegea multă vreme ce să citească, important era să aibă ce citi. Şi părintelui Guido, tânărul domn i-a lăsat o impresie cu totul deosebită. Al Nouăzeci şi şaptelea s-a deschis greu şi în faţa călugărului, însă cât a vorbit a dovedit o cunoaştere cu totul ieşită din comun a problemelor în discuţie. Curând, lui Guido a început să-i fie penibil că a intenţionat să-i ofere o literatură medievală cu romane cavalereşti, aventuri captivante, de obicei, pentru adolescenţi. Totuşi, pe urmă a văzut că nu trebuie să-i fie jenă de alegerea sa, Rudolph arătându-se deschis faţă de orice înscris, întrucât făcea nenumărate relaţii (şi) cu lucrări din cu totul alte categorii. „O bibliotecă este asemenea universului, unde fiecare corp (ceresc) îşi are locul şi raţiunea de a fi. Şi, la fel cum orice corp (ceresc) se află în interdependenţă cu celelalte corpuri (cereşti), aşa şi fiecare carte este în acelaşi timp un motiv şi o consecinţă pentru raftul unde se află, pentru sala în care se găseşte raftul, pentru clădirea bibliotecii."

— Da, i-a recunoscut părintele Guido domnului Bric, băiatul acesta este cu totul deosebit. Însă monahul n-a făcut această afirmaţie cu bucurie. Am mai cunoscut asemenea fenomene: mai ales cei ce n-au predilecţii pentru o anume temă, ci sunt, ca să spun aşa, la ei acasă, oriunde i-ai plasa, mai ales aceia n-o termină bine!

— Oare de ce? i-a scăpat întrebarea domnului Bric.

— Până la urmă le explodează capul! De câte ori nu se întâmplă ca studenţii cei mai buni să eşueze lamentabil?

Părintele Guido n-a dorit să dea mai multe explicaţii, iar domnul Bric, cunoscându-i povestea, n-a insistat. Părintele Guido s-a călugărit la o vârstă matură, după ce în viaţa de mirean a fost, de foarte tânăr, profesor la una dintre cele mai prestigioase universităţi din Franţa. Se spunea că a avut un fiu cu totul genial care, la doar 10 ani, a fost propus pentru a-şi susţine bacalaureatul. Acolo, în faţa unei comisii extrem de severe, pe alocuri chiar ostile, ar fi dat cu succes primele două examene, însă ar fi refuzat să se prezinte şi la ultimul, la al treilea. După o ceartă în familie, băiatul s-ar fi refugiat în podul clădirii cu trei etaje şi s-ar fi aruncat în gol. Gestul său a venit cu totul neaşteptat, după anii când le-a oferit cele mai mari satisfacţii părinţilor săi. Soţia părintelui Guido a murit de inimă rea, câteva săptămâni mai târziu, iar profesorul şi-a abandonat apartamentul. Şi s-a retras într-o mănăstire. A petrecut o destul de lungă perioadă într-un schit, după care a fost descoperit întâmplător de arhiepiscop. Excelenţa Sa îl cunoaştea pe profesor, îl cunoscuse şi pe micul geniu, şi era la curent şi cu tragedia consumată.[9] Cum, tocmai în perioada aceea, bătrânul părinte Guido, eruditul bibliotecar din lăcaşul de la Ferme zu Chiuso, s-a stins în urma unei lungi şi epuizante boli, i se căuta un înlocuitor, iar fostul profesor universitar, vestit pentru vastele-i cunoştinţe, a părut a fi persoana potrivită. Şi, astfel, părintele Guido l-a înlocuit pe părintele Guido în administrarea extraordinarei biblioteci. Toate astea s-au întâmplat cu foarte mulţi ani în urmă, întâmplările petrecute pierzându-se în ceaţa unor relatări din surse tot mai îndepărtate. Aşa că domnul Bric, în cunoştinţă de cauză cu biografia monahului, a considerat, pe bună dreptate, că nu

---

[9] Întâmplarea a fost pe larg popularizată în presa vremii, de moartea acelui copil supradotat fiind făcută vinovată comisia de bacalaureat. S-a redeschis, în felul acesta, lunga polemică — aflată veşnic măcar în stare latentă — în legătură cu ostilitatea bătrânilor conservatori faţă de vlăstarele noului. În faţa lupilor tineri şi nerăbdători.

se cuvenea să insiste. Însă remarca părintelui i-a lăsat un fior adânc în suflet. Bibliotecarul de la mănăstirea Ferme zu Chiuso, el însuşi o adevărată bibliotecă vie, vorbea puţin, dar când o făcea nu rostea niciodată cuvinte gratuite. Să se afle în formare, şi în Al Nouăzeci şi şaptelea, bomba care a explodat în creierul fiului lui Guido?

Atunci a realizat domnul Bric cât de mult s-a ataşat de Rudolph...

Al Nouăzeci şi şaptelea nu părea să fie îngrijorat de predicţiile călugărului. Dimpotrivă, tânărul domn părea să se simtă mult mai bine decât în oricare altă zi de când venise la pensiunea cocoţată în vârf de munte, nu departe de Mont Salêve şi Plainpalais. Paloarea îi dispăruse din obraji şi ochii îi fugeau neastâmpăraţi de la un raft la altul. Băiatul se purta asemenea unui copil lăsat de capul lui într-un laborator de cofetărie, doritor să guste din toate prăjiturile şi neputându-se hotărî, de atâta nerăbdare, cu care dintre ele să înceapă.

— Încet, încet! încercă să-l tempereze părintele bibliotecar.

— Nu am mai avut nimic de citit de mai bine de trei zile, explică băiatul, de parcă ar fi spus că n-a beneficiat de nicio firimitură de pâine în tot acel răstimp.

Pe urmă, şezând înfăşurat în pleduri groase pe terasa cocoţată deasupra norilor — locul acela aproape nepământean, atât de drag şi scribului —, Rudolph s-a adâncit în lectura unei cărţi de astrologie. Pe măsuţa de lângă şezlongul său se mai aflau două opuri groase şi o ceaşcă de ceai de mult răcit.[10] Cele două volume, băiatul le-a ales mai mult pentru grosimea lor decât pentru conţinut. (Unul era o istorie a filozofiei, apărută în 1873, la Brest, celălalt, ***Introducerea în viaţă*** de Ramhad Jorokoian, un discipol al lui Ramaha Vaharadjan.) Poate că tânărul domn a ales întâmplător tocmai acele cărţi, dar el a ţinut în mod sigur cont de cutuma veche a casei, devenită regulă

---

[10] „Şezlongul şi măsuţa de lângă el..." Mobilă aparent atât de nepotrivită pentru o mănăstire. Însă la Ferme zu Chiuso, grija pentru *oaspeţii acceptaţi* a fost întotdeauna exemplară. Călugării, obişnuiţi cu viaţa austeră, nu şi-au obligat niciodată vizitatorii să trăiască asemenea lor. Oaspeţii trebuiau doar să respecte regulile bunei-cuviinţe şi să nu depăşească graniţele teritoriului îngăduit lor. Ferme zu Chiuso n-a fost şi nu este o destinaţie turistică, dar cine ajunge acolo o face datorită unei afinităţi spirituale, venită din ambele părţi.

strictă, potrivit căreia era interzis să scoţi mai mult de trei volume dintre zidurile bibliotecii. Trecând pe acolo, părintele bibliotecar îşi explica prezenţa celor două volume groase de pe măsuţă prin lăcomia neobişnuită a băiatului pentru citit, care, bineînţeles, nu va putea parcurge toate cele trei cărţi într-o singură zi, iar seara ele vor trebui să se întoarcă pe rafturile lor, dar el (Rudolph — nota scribului) se comportă asemenea animalelor nesătule, fugind cu bucata de pradă mult mai mare decât vor fi în stare să hăpăie.

Al Nouăzeci şi şaptelea era de acord că toate cărţile trebuie să înnopteze pe locurile lor. I-a şi amintit gazdei sale de uriaşa Carte din Sanctuarul de Aur din mijlocul unui lac din India, unde, după ce a slujit toată ziua, Sfânta Carte Mare este dusă, în fiecare seară, la culcare, într-un ceremonial riguros.

(Multă vreme prilej de discuţii, „tobă de carte", dar şi de scrieri sacre, tânărul refuza să meargă la biserică. Chiar şi la marile sărbători.

— Ca să aflu ce? Din cărţi, ştiu mult mai multe.

— Nu trebuie să ştii, trebuie să simţi!

— „El este ceea ce este, iar eu simt ceea ce simt", parafrază băiatul.

Fany venită, se pare, dintr-o familie practicantă, nu numai că nu l-a putut convinge să asiste la slujbe, dar a ajuns să-şi neglijeze şi ea îndatoririle publice faţă de religie. Totuşi — cine ştie ce şi-o fi imaginat... — a fost bucuroasă că, în sfârşit, băiatul se reculege într-un locaş de cult.)

Ceaşca de ceai se răcise de mult. Şi tânărul a refuzat să vină la masă. Nici domnul Bric şi nici părintele Guido n-au insistat. Era evident că Rudolph se simţea excelent, paloarea îngrijorătoare dispărându-i cu totul. Privindu-l, aveai imaginea unei fiinţe fericite.

În timp ce citea, mintea Celui de Al Nouăzeci şi şaptelea funcţiona ca un motor cu turaţia la maximum, cu program dublu: înmagazinarea celor citite şi prelucrarea lor imediată. (Probabil acela a fost şi motivul stărilor jalnice prin care trecea, când nu avea cărţi la dispoziţie: atunci formidabila maşină măcina în gol!) În cartea de astrologie, băiatul a găsit mai ales confirmări ale unor lucruri deja cunoscute de el. (Într-o seară, i-a spus lui Fany de ce are nevoie să citească atât: „Memoria mea nu este defel de încredere, ea mă lasă,

de prea multe ori, fără ceva ce am știut. Citind, pierderile sunt mai mici." Într-o altă seară, a adăugat: „Chiar dacă numeroase lucruri se repetă în paginile parcurse, de cele mai multe ori răzbate măcar o mică informație nouă. Aceste informații noi se adună."[11]) De data asta, informația nouă a pornit de la „aștrii rătăcitori". În greaca veche *„rătăcitor"* este *„planetos"*! Or, astronomia ne arată cum se mișcă planetele în jurul soarelui lor, descriind o mișcare ordonată, în niciun caz nu „rătăcesc" asemenea unor asteroizi. Puțin probabil ca vechii greci să fi confundat planetele cu cometele, stelele căzătoare sau asteroizii, și-a spus Rudolph, în vreme ce parcurgea paginile cărții. Pe undeva, pierduta veche știință zodiacală își mai arată niște artefacte disparate și, în lipsa logicii întregului, oamenii trag concluzii la întâmplare, iar legile ei ni se prezintă diferit de la cultură la cultură. Nici datele cuprinse în ele nu mai țin cont de modificările din succesiunile calendarelor. „Bun, astea toate sunt viciile interpretărilor de astăzi. Dar cum o fi arătat un zodiac acum câteva mii de ani, când concluziile au depășit simplele prezumții", cum afirmă Ramaha Vaharadjan. Rudolph ardea de nerăbdare să citească și cartea lui Ramhad Jorokoian, însă o severă disciplină autoimpusă îl împiedica să întrerupă orice lectură începută. „Oricâte critici i s-ar aduce astrologiei, de către cei ce susțin că nu este fapt științific decât ceea ce se poate măsura, nimeni nu poate nega nici cele șapte cicluri ale comportamentelor — ciclul minutului, al orei, al zilei, al săptămânii, al lunii, al anului și al vieții —, așa cum nu poate nega influența corpurilor cerești — de pildă, a lunii — asupra ființelor vii de pe pământ. Cel puțin asupra ființelor vii! Vechiul zodiac, zodiacul pierdut, a avut în mod sigur elemente științifice."

Din păcate, și ziua de pe terasa de la mănăstire s-a supus — cum altfel? — ciclului ei, așa că, soarele apunând, și cele trei cărți împrumutate de Rudolph au trebuit „să meargă la culcare", asemenea uriașei Cărți din Sanctuarul de Aur din mijlocul unui lac din India,

---

[11] Deocamdată, buna Fany a fost singura ființă dispusă să-l asculte, chiar dacă nu-i era totdeauna de înțeles ceea ce i se spunea. Rudolph avea nevoie de această supapă.

unde, după ce a slujit toată ziua, Sfânta Carte Mare este dusă în fiecare seară în patul ei.

Întors seara târziu la pensiune, spre bucuria lui Fany, Rudolph a cerut de mâncare şi a arătat o poftă neobişnuită. Şi culoarea tenului îi era alta, şi mişcările-i erau pline de viaţă. Ba, mai mult, după ce s-a săturat, a cerut chiar el să coboare în salonul mare de la parter. Unde a luat din nou loc între domnii Bric şi Schwalbe.

Şi nu numai Fany s-a bucurat de schimbarea produsă. Şi domnişoara Vencue s-a bucurat cel puţin la fel de mult. Şi, ca printr-o minune, şi obrajii ei — tot mai palizi în ultimul timp, de când tânărul domn nu s-a mai arătat în societate — au prins instantaneu culoare. Şi, desigur, s-au bucurat şi respectabilii domni, obişnuiţii disputelor de fiecare seară, cei atât de deranjaţi de felul cum un adolescent reuşise să monopolizeze subiectul şi să conturbe atât de plăcutele conversaţii. Domni care erau convinşi că tânărul impertinent s-a pregătit minuţios pentru *acea seară*, că a reuşit să canalizeze firul discuţiei spre ceea ce venise gata pregătit. Proaspăt învăţat! Ce obrăznicie! Când Rudolph a intervenit din nou în dispută, respectabilii domni au avut grijă să nu-l lase să conducă el discuţia, spre a-l putea îndrepta ei la subiecte pe care „obraznicul" n-a avut cum să le prevadă. Să ne amintim că la pensiunea La Prometeul Modern nu venea chiar oricine, acolo se formase o adevărată castă. Cu regulile ei. Şi cu satisfacţiile ei. Pe care un puşti n-avea cum să le schimbe!

Doar domnul Bric a sesizat cu groază că situaţia, pe măsură ce s-au încins vocile, tindea tot mai mult să semene cu examenul de bacalaureat al fiului părintelui Guido, un eveniment terminat atât de cumplit.

De fapt, Al Nouăzeci şi şaptelea a simţit nevoia să revină în salon, pentru a continua, prin conversaţie, ceea ce nu a apucat să termine la mănăstire. Şi cum data trecută se vorbise despre astronomie şi despre Flammarion, băiatul a intenţionat să lege cele de atunci cu „ştiinţa pierdută", cu zodiacul.

„Să discutăm iarăşi despre astrologie!? Nu, drăguţă, şi-au spus respectabilii domni, nici noi nu suntem de ieri, de alaltăieri! Astăzi

vom vorbi despre cu totul altceva, despre ceva pentru care n-ai avut inspiraţia să te pregăteşti. Şi atunci vom vedea cât eşti de deştept, cât eşti de cult şi, mai ales, cât eşti de spontan!" Aşa că domnul Raubendorf, judecător la Tribunalul Suprem, a amintit „întâmplător" despre un ţinut îngheţat, Alaska se numeşte el, ţinut care a fost cumpărat de americani de la ruşi. În sală erau suficient de mulţi oameni ce se pricepeau la afaceri, pentru a se cântări, în mod competent, cine a câştigat din acel târg: Statele Unite sau Imperiul Rusesc? Şapte virgulă două milioane de dolari au plătit Statele Unite pentru Alaska. Era mult? Era puţin?

Fir-ar să fie! Tânărul domn a intervenit iarăşi în discuţie şi, folosind chiar şi cifre, a arătat cum a reuşit rusul Baranow să se îmbogăţească la începutul secolului prin comerţul cu cele mai valoroase blănuri, cu blănurile vidrelor din teritoriul acela. Ba a descris până şi oraşul Sitka, capitala de atunci a teritoriului. Domnul Raubendorf i-a tăiat-o:

— Dumneata ai fost la Sitka, pentru a ne putea descrie atât de amănunţit oraşul?

— Să fi fost acolo? De ce?

— Păi, atunci, de unde cunoşti cum sunt construite casele de acolo? a intervenit şi un alt domn respectabil, cu o mustaţă impunătoare.

— Acolo? Acolo e foarte frig, s-a mărginit să se disculpe Rudolph.

Aşa că domnul judecător Raubendorf a readus discuţia la valoarea comercială a blănurilor de nutrii. (Pentru acest subiect s-a pregătit el.) Şi doamnele au început să vorbească între ele: un palton din nutrii din Alaska constituia un simbol. Soţia domnului judecător Raubendorf a descris blana ei. O blană într-adevăr magnifică!

Al Nouăzeci şi şaptelea a intervenit din nou, povestind o relatare a unui misionar ortodox rus, adus de Baranow pentru vânatul de nutrii la societatea ruso-americană. Era o poveste romantică, citită de Rudolph într-o *Culegere de nuvele din lumi îndepărtate*. Înainte de a apuca să termine, a fost din nou întrerupt: pe respectabilii domni îi interesa valoarea nominală a afacerii cu blănurile de nutrii şi nu romanţe pentru domnişoare! Tânărul domn a pomenit câteva cifre,

însă n-a putut ţine pasul cu informaţiile, de ultimă oră, prezentate de domnul judecător şi confirmate de un angrosist din Weimar. În sfârşit, adolescentul încrezut a fost pus în umbră.

Doar doamnele au regretat întrucâtva că n-au avut parte de deznodământul romanticei poveşti a misionarului ortodox rus îndrăgostit de o băştinaşă. Domnişoara Vencue s-a furişat afară din salon, atunci când, obosit, Rudolph a părăsit societatea înaintea celorlalţi. (Ceilalţi i-au acompaniat plecarea cu zâmbete îngăduitoare: „În fond, e încă foarte tânăr!")

— Nu îmi povestiţi dumneavoastră cum s-a încheiat dragostea dintre acel Alexei Vasilievici şi tânăra localnică?

Dacă pentru respectabilii domni Al Nouăzeci şi şaptelea redevenise un adolescent, „de fapt, un copil", pentru Madeleine Vencue acelaşi tânăr domn era un bărbat în toată firea.

Rudolph a mai fost de câteva ori oaspetele părintelui Guido, însă a venit şi vremea plecării din pensiunea La Prometeul Modern. Episodul „Muntele vrăjit" a luat sfârşit. La ultima sa vizită, la mănăstirea Ferme zu Chiuso, părintele bibliotecar îşi aminti de scena în care l-a surprins pe tânăr cântărind în mână un volum gros de astrologie, când a bănuit că de aceea a făcut băiatul referire la corpurile cereşti.

— Nu, a spus Rudolph. Bolta înstelată şi corpurile cereşti sunt o carte pe care oamenii au încetat s-o mai ştie a citi. O fac astronomii, dar ei, cu afurisitele lor — scuzaţi! — cifre, nu mai sesizează decât distanţe şi se bucură când mai descoperă o planetă nouă. De parcă asta ar fi totul! În seara aceea, am discutat în salonul pensiunii despre Alaska. Ca şi astronomii, şi oamenii de acolo, domni demni de tot respectul, nu au fost interesaţi decât de cotele preţurilor blănurilor. Nu şi de modul cum luna ghidează itinerariile nutriilor şi nici de coincidenţele care au făcut ca un tânăr ortodox rus să se îndrăgostească tocmai acolo, în „Ţara ultimei graniţe" de o băştinaşă aleută. Acolo, la Sitka, am văzut cum...

— Dar dumneata n-ai fost niciodată la Sitka!

— Da... Nu...

Băiatul s-a arătat cu totul descumpănit.

Când şi-a luat rămas-bun, părintele Guido l-a binecuvântat, l-a condus până la poarta mănăstirii şi l-a petrecut îndelung cu privirea. Ochii săi erau plini de compasiune.

Patru ani mai târziu, în 1896, mama oficială a lui Rudolph, „Arăboaica", a divorţat de Peter-Pierre şi a părăsit domeniul de pe Leopoldsberg. Nu şi-a luat cu ea fiul, ci „haremul" cu care i s-a încurcat bărbatul — cel puţin aşa a aflat scribul de la Ţipor, urmaşul „Acelui Ţipor" care se ocupase, pe vremea aceea, de administrarea domeniului. La întrebarea cum de n-a plecat Al Nouăzeci şi şaptelea cu „Arăboaica", „Acel Ţipor" a răspuns sec: „Domnul Rudolph se află deja de multă vreme pe drumul său."

Treptat, acel drum a început să i se releve şi scribului.

La vârsta de 18 ani, deşi nu presta nicio muncă, la care ar fi trebuit să respecte un orar rigid, Al Nouăzeci şi şaptelea se simţea tot mai lipsit de timp: există o mulţime atât de mare de cărţi, când să le citeşti pe toate?

Plus că, o vreme, a fost captivat şi de noile tehnici de captare a imaginilor. Asta când a citit despre demonstraţia indubitabilă a lui Eadweard J. Muybridge potrivit căreia un cal în galop are, pentru o fracţiune de secundă, toate cele patru picioare în aer, lucru atât de greu de sesizat cu ochiul liber, ducând în eroare şi pe cei mai mari pictori: un argument serios „că realitatea pe hârtie este mult mai sigură decât realitatea din natură"[12], i-a spus lui Fany. Aşa că şi-a cumpărat mai multe aparate de fotografiat, chiar şi un aşa-numit „zoopaxiscop", tot o invenţie a lui Muybridge, cu care acesta a izbutit să realizeze celebrele sale fotografii în mişcare. Dar Rudolph n-a reuşit performanţe prea grozave cu acele tehnici şi s-a mulţumit cu un „phenakistoscope disc", posibil de procurat din comerţ, un disc având pe margini fotografiile care se animau prin simpla rotire. Demonstraţia i se părea suficientă pentru superioritatea „adevărului

[12] Deşi Muybridge a publicat şi alte descoperiri, nu pe obişnuitul suport de hârtie, ci pe cel preparat cu albumină.

imprimat" asupra celui din natură. Pentru a se ocupa mai mult de asemenea experimente, ar fi trebuit să renunţe la prea multe ore de lectură. Din „subiectul Muybridge" Fany a reţinut mai degrabă relatările din presă despre modul cum l-a omorât acel inventator pe amantul soţiei sale: „Bună ziua! Iată răspunsul la scrisoarea dumneavoastră", urmat de glonţul ucigaş din revolver şi de descrierea procesului în care celebrul personaj a fost achitat. Un subiect captivant!

(Pe urmă, pe Rudolph a început să-l obosească bivolul care alerga, fără încetare, pe bucata lui de suport. Galopul fără sfârşit al armăsarului, ca şi cel al bivolului, acţiona ca picătura chinezească. A întors cartonul cu faţa la perete. Însă patrupedul parcă tropăia şi pe zid. Aşa că l-a abandonat cu totul.)

Întors la Paris, Al Nouăzeci şi şaptelea a devenit, o vreme, unul dintre cei mai fervenţi vizitatori ai Bibliotecii Naţionale, din fostul palat al lui Mazarin, situat între străzile Richelieu si Vivienne. Totuşi, o deplasare, oricât de scurtă, i se părea o adevărată pierdere de vreme. Lectura nu mai era „pâinea sa zilnică", după cum s-a exprimat Fany, ci „aerul fără de care nu putea respira. Nu poţi să ţii un om într-o pauză de aer mai mult de câteva minute..." Avantajat de faptul că n-a cunoscut niciodată vreo barieră financiară, tânărul a ajuns la concluzia că este mult mai convenabil să cumpere cărţi pe care să le poată citi în linişte acasă, decât să fie obligat să respecte orarul rigid al bibliotecii. Asta mai ales că, nu departe de Palatul Kubic, un domn Armand Stein deschisese o librărie cu anticariat. Netrebuind să se îndepărteze de Île Saint-Louis, Rudolph „mergea la prăvălia domnului Stein, aşa cum ies peştii la suprafaţa acvariului, pentru a se hrăni cu puricii ce le sunt alocaţi zilnic. După care se afundă iar în locurile lor", relata buna Fany.

Al Nouăzeci şi şaptelea, „tobă de carte", apt să întreţină, la cel mai înalt nivel, orice conversaţie, aproape indiferent de subiect, a rămas un autodidact. După ce, o vreme, a acceptat să se prezinte la examene în calitate de „elev extern", mai târziu a considerat şi acele întâlniri drept „curată pierdere de vreme", chiar dacă nu mai avea nevoie să se pregătească în mod special pentru a fi examinat.

Nici tatăl său şi nici Fany n-au reuşit să-l convingă de necesitatea vreunei diplome.

— Totuşi, eşti de acum major, au insistat ei, ce ai de gând să faci în viaţă?

Tânărul îl întreba pe Peter-Pierre ce planuri şi-a făcut el, ce lucruri nemaipomenite i-au umplut lui traiul? Întrebare cu care discuţia lua sfârşit. (Doar domnul Bric era tot mai îngrijorat, amintindu-şi de tragedia fiului părintelui Guido. „Chiar totul se repetă în Marele Caleidoscop din Lumea Această Mică?")

Fany, terestră, era literalmente măcinată de tot mai multe griji: pe de o parte, că averea Celui de Al Nouăzeci şi şaselea, oricât de consistentă, putea oricând să se evapore „în vremuri atât de nesigure, cum n-au fost niciodată. Şi, atunci, din ce se va întreţine tânărul?"[13] Iar, pe de altă parte, traiul exclusiv printre cărţi, vedea şi femeia aceea cumsecade, nu era o viaţă normală. Nici din punct de vedere social şi nici din punctul de vedere al sănătăţii!

Şi a mai avut un motiv real Fany de a fi îngrijorată, fiind la curent şi cu cazurile unor rude tratate de Bruno, celebrul psihiatru, fratele Marelui General: bolile psihice n-au fost rare în familia lor, începând chiar cu mama medicului şi terminând cu mătuşa lui Rudolph. Sigur, printre ascendenţii cunoscuţi ai acestuia au fost şi neobişnuit de mulţi oameni importanţi şi destule persoane excentrice. Nici tatăl Celui de Al Nouăzeci şi şaptelea, Dandy de la Paris, n-ar fi putut fi, în niciun caz, socotit un personaj comun... Şi despre bunicul Raul-Olfert se povesteau destule lucruri plasate la limita normalului. Limită în jurul căreia, iată, acei bărbaţi s-au aflat mereu. Uneori limita respectivă se înclină mai mult spre succes, alteori, dimpotrivă, alunecă în partea unei vieţi considerate total lipsite de perspective. Şi, desigur, de glorie. Păi, de aceea se şi spune despre asemenea destine că sunt „excepţionale", ele deviază de la medie, şi-a spus Fany. Motiv pentru care a încercat, din nou şi din nou, să-l scoată pe Rudolph dintre paginile cărţilor, chiar dacă, după plecarea

---

[13] Pentru restul familiei, parcă nici nu-şi punea problema. Şi cu atât mai puţin pentru ea însăşi.

„Arăboaicei", n-a găsit aliaţi pentru eforturile ei. Tatăl, Peter-Pierre, perfect de acord cu ea, îşi vedea în continuare de propria viaţă, mulţumindu-se doar să-i ofere fiului său suportul material pentru fiecare capriciu. (Oricum, nici Monsieur Pierre n-a cunoscut vreodată valoarea reală a banilor...)

Lucrurile au devenit şi mai alarmante, atunci când tânărul a început să povestească, tot mai des, întâmplări preluate din lectură, de parcă ar fi făcut el însuşi parte din cele citite. Când, la despărţirea de părintele Guido, a vorbit de parcă s-ar fi aflat el însuşi în Alaska, n-a fost pentru prima oară că a făcut o asemenea confuzie. N-a fost pentru prima oară, însă părintele bibliotecar a fost întâiul care a sesizat acel amestec între citit şi trăit. Şi i-a mărturisit şi domnului Bric temerile sale, iar acesta, la rândul său, le-a relatat lui Fany. Care nu avea cui să-şi arate îngrijorarea. Celebrul Bruno nu mai trăia, iar altcuiva cui? Doar propria judecată i-a spus că singurul mod de a-l feri pe Al Nouăzeci şi şaptelea de o deraiere totală de pe făgaşul firesc este să-l scoată cumva din textul scris şi să-l arunce în mijlocul vieţii.[14] O misiune extrem de dificilă. De pildă, şi domnul Bric, văduv fără copii, ataşat sincer de „geniul de la pensiunea La Prometeul Modern", a avut mai multe tentative de a-l invita la el, de a-i propune o călătorie în Italia sau o croazieră pe Mediterana. Extrem de politicos, tânărul a refuzat de fiecare dată. (Fostul înalt funcţionar ministerial trăia singur şi simţea tot mai imperios nevoia unui suflet, pe care să şi-l ataşeze, şi de care să se ataşeze. Între timp, a decedat şi domnul Schwalbe.)

Soluţia a venit de unde nici Fany şi nici domnul Bric nu s-au aşteptat. (Deşi soluţia aceea face parte din firescul vieţii!) Rudolph crescuse şi devenise un flăcău în toată puterea cuvântului. Nu avea o alură de atlet, ochii miopi şi ţinuta uşor lăsată în faţă îl înfăţişau mai degrabă ca pe un intelectual tipic. Însă ca pe un intelectual frumos. Un personaj pe care domnişoara Madeleine Vencue nu numai

---

[14] Ciudat cum Fany n-a considerat niciodată excentricităţile extreme ale lui Dandy de la Paris devieri de la normal, însă a luat atât de în serios căderile în lectură ale lui Rudolph.

că nu l-a putut uita, ci şi l-a şi înzestrat cu alte şi alte însuşiri, demne de visele cele mai dulci ale unei tinere femei.

Fiica celebrului avocat din Geneva, deşi nu neapărat frumoasă, era totuşi o prezenţă agreabilă cu părul ei bogat[15], cu trupul subţire şi cu bărbia aruncată înainte, trădând o încăpăţânare copilăroasă ce îi conferea un farmec aparte. Domnişoara Madeleine putea părea interesantă pentru mulţi tineri, mai ales că i se putea uşor bănui şi o zestre cel puţin confortabilă. Domnişoara Madeleine Vencue avea 22 de ani şi era o partidă! Domnul Vencue, întotdeauna extrem de solicitat la barou şi preocupat de suferinţa soţiei, căreia boala de plămâni nu i s-a vindecat, chiar dimpotrivă[16], a găsit că era timpul ca fiica sa să se căsătorească. Însă tânăra femeie a refuzat orice pretendent, întrucât, în lipsă, chipul bărbatului visat devenea tot mai atrăgător, iar comportamentul lui tot mai cuceritor. În vis, Rudolph i se arăta fără de cusur: masculul perfect. Şi când eşti aproape toată vremea în compania unui asemenea exemplar strălucitor — măcar în gând — , cum să te mai intereseze altcineva?

Domnişoara Vencue a simţit tot mai presant că a venit timpul ca scenariul imaginativ să devină palpabil. Dar cum? Cu tatăl ei nu putea discuta un asemenea subiect, iar mama, pe măsură ce maladia avansa şi îi solicita tot mai mult întregul psihic, era preocupată doar de starea ei. Şi cum să-l asociezi pe Făt-Frumos cu glasul veşnic plângăreţ al suferindei? (Celebrul avocat a ajuns să nu mai suporte interminabilele lamentaţii ale soţiei, găsindu-şi, în afara căminului, un alt suflet feminin lângă care să-şi afle liniştea. Doamna Vencue nu prea mai ieşea din casă. Aşa că şi pentru tatăl Madeleinei ar fi fost de dorit ca aceasta să se căsătorească mai repede, cât mai repede

[15] Când Sofia Alexandrova (Sonia) din piesa *Unchiul Vania* de Cehov este consolată pentru lipsa de atractivitate cu faptul că are un păr frumos, aceasta se plânge că, în asemenea ocazii, întotdeauna se laudă părul respectivei persoane. Dar, în cazul domnişoarei Vencue, să nu mergem chiar atât de departe...

[16] Madeleine şi-a însoţit şi în anii următori, cu mari speranţe, mama la pensiunea aflată nu departe de Mont Salêve şi Plainpalais, sperând ca Făt-Frumos să revină şi el. Dar Al Nouăzeci şi şaptelea nu s-a mai arătat...

și, dacă s-ar fi putut, „să-și ia zborul" cât mai departe de Geneva. Celebrului avocat îi era groază de ziua când ar fi trebuit să se explice față de fiica sa, iar într-un oraș ca Geneva, oricât de discret te-ai purta, bârfa tot ajunge să lovească un personaj important.)

Neîndemânatecă în conspirații, însă hotărâtă, tânăra femeie a reușit să afle adresa lui Rudolph, fără să știe că acesta beneficia de mai multe reședințe. Ea a aflat-o pe cea de pe Leopoldsberg și i-a scris acolo. De unde Țipor a trimis plicul la Paris, la Palatul Kubic, tocmai când Al Nouăzeci și șaptelea petrecea câteva săptămâni la Perpignan. („Petrecea" — vorba vine... Schimbarea era că nu citea în perioada aceea instalat pe „banca lui", din curtea clădirii de la Paris, ci pe „banca lui" din pajiștea imensă din spatele conacului din sudul Franței.) Până să ajungă acea primă scrisoare la el, a durat aproape o lună. Ceea ce n-a descurajat-o pe domnișoara Vencue să-i trimită alte răvașe. Și cu cât a întârziat un răspuns, cu atât ritmul misivelor a devenit mai alert. Până la urmă, fata a găsit un pretext pentru o excursie la Viena, unde avea o verișoară de gradul doi. Și, astfel, a ajuns pe Leopoldsberg. De la administrator n-a aflat decât că domnul Rudolph nu se găsește momentan acolo, dar că i-a fost trimisă toată corespondența în locul unde își petrecea acela concediul. („Concediul", ce cuvânt nepotrivit, în cazul Celui de Al Nouăzeci și șaptelea!) Unde? Din păcate, asta Țipor nu a primit instrucțiuni să dezvăluie. N-a dezvăluit Țipor locul unde putea fi găsit Rudolph, dar, pentru un bacșiș mult prea mare, l-a deconspirat una dintre slujnice.[17]

Așa că, după excursia la Viena, a urmat excursia la Paris. (Iar tatăl ei i-a finanțat cu dărnicie și acest voiaj, având și el mai multă liniște pentru femeia la care își găsea alinarea.) Pe Île Saint-Louis, Palatul Kubic, cu poarta întredeschisă, era pustiu. Vecinii n-au fost în stare să-i dea informații domnișoarei. Nici unde se afla tânărul

---

[17] Așa cum scribul a arătat, tânăra domnișoară era neîndemânatică în meșteșugul conspirațiilor... Dar tânăra domnișoară n-a regretat nicio clipă că a cheltuit o bună parte din banii ei de buzunar pentru acea informație. Pe care ar fi putut-o cumpăra și mult mai ieftin. Da, dar o informație atât de prețioasă...

domn şi nici când va reveni. Nici bacşişurile — oricât de tentante — n-au izbutit să dezlege enigma. De un singur lucru putea fi sigură domnişoara: mai devreme sau mai târziu, familia lui Monsieur Pierre va reveni acasă.

— Când?

— Când nici nu te aştepţi.

Fără să cedeze, Madeleine a închiriat un mic apartament chiar pe Île Saint-Louis, fiind hotărâtă să-şi aştepte iubitul viselor, de va fi nevoie, la fel de mult ca Penelopa pe Ulise. N-a fost nevoie! Rudolph a revenit cu toţi ai săi doar câteva zile mai târziu, iar Madeleine, care, de la fereastra dormitorului închiriat, putea vedea peste acoperişurile unui şir de case maiestuoasa poartă a Palatului Kubic, s-a pomenit în dimineaţa aceea că locul e plin de viaţă.

Între timp, şi Fany a prins de veste de cele ce se petreceau în inima domnişoarei Vencue. Când a sosit prima scrisoare la Perpignan pe numele lui Rudolph, lucru cu totul neobişnuit, tânărul domn necorespondând în mod obişnuit cu nimeni, Al Nouăzeci şi şaptelea a deschis plicul şi a citit răvaşul, aşa cum nu se putea abţine de a citi orice înscris îi cădea în mână. L-a citit şi a lăsat foaia aruncată pe masă. Când Fany, mirată, l-a întrebat cine i-a trimis scrisoarea, băiatul i-a pus-o în mână şi s-a reîntors la cartea de la care tocmai fusese întrerupt.

— Ce frumos! s-a bucurat Fany. Păi, nu-i răspunzi?

Rudolph a privit-o lung. Să răspundă? Niciodată nu i s-a întâmplat să răspundă la textele citite! Ce să-i răspundă?

Cum epistolarul a continuat într-un ritm tot mai alert, Fany a insistat, spunând că este lipsit de bună-cuviinţă să refuzi dialogul. Da, bună-cuviinţa a fost mereu un imperativ şi pentru Al Nouăzeci şi şaptelea. Prin urmare, a scris câteva rânduri. Şi Fany s-a îngrijit ca scrisoarea să plece la adresa din Geneva.

Numai că, de data asta, domnişoara Vencue a fost cea la care plicul mult râvnit a întârziat, ea fiind deja plecată... la Viena şi la Paris.

Perseverenţa este (uneori) răsplătită! Aşa şi cea a domnişoarei Madeleine. Şi, în sfârşit, a avut loc şi marea întâlnire! Domnişoara Vencue a trimis o carte de vizită în strada alăturată, la Palatul Kubic,

de care dormitorul ei era despărţit doar de un rând de case mai scunde. A stat lipită de fereastră, aşteptând.

Pe urmă, evenimentele s-au precipitat mai mult decât ar fi putut domnişoara spera. Cea care a grăbit lucrurile a fost, desigur, Fany. Ea a fost prima care a căutat-o în aceeaşi dimineaţă pe Madeleine, ea a fost cea care a aranjat întâlnirea tinerilor: întâi, la cofetăria Pegas; apoi, în Palatul Kubic. Unde a fost de faţă, puţină vreme, şi Monsieur Pierre; dar şi domnul Bric, devenit un nelipsit al casei. (S-a crezut că s-a înfiripat ceva între el şi Fany, dar nu s-a confirmat nimic. Legătura lor a fost doar grija deosebită pentru Rudolph.)

Domnişoara Vencue a învăţat foarte repede meşteşugul combinaţiilor şi a obţinut o victorie abia nădăjduită de apropiaţii tânărului domn: acesta a consimţit să se despartă, pentru câteva ore pe zi, de cărţile sale şi să discute cu Madeleine. De fapt, nu să discute, ci să-i împărtăşească lecturile din ziua respectivă. După cum reiese din registrul oficial, cei doi s-au căsătorit la 2 noiembrie 1898. Părinţii mirilor au fost încântaţi: Monsieur Pierre, oricât de diferit de strămoşii săi, purta şi el în sânge grija pentru perpetuarea şirului, iar Monsieur Vencue putea să-şi vadă, la rândul lui, nestingherit de viaţa sa.

Un an mai târziu, şi tot la 2 noiembrie, s-a născut Al Nouăzeci şi optulea.

Despre căsnicia Celui de Al Nouăzeci şi şaptelea, scribul n-a găsit nimic deosebit de relatat, deşi era de aşteptat ca prinţul din visele domnişoarei Madeleine să nu se suprapună cu soţul doamnei Madeleine, iar din această nepotrivire să se nască mari dezamăgiri şi consecinţe extreme. N-a fost aşa, Rudolph devenind, se pare, dependent de noul receptor al expunerilor sale, iar Madeleine, după ce s-a umplut, timp de ani de zile, cu idealul imaginat, nu a sesizat — sau n-a vrut să sesizeze — deosebirile. Aşa că bărbatul a trăit şi pe mai departe din şi în conţinutul cărţilor citite, iar femeia, cu imaginea pe care şi-a construit-o atât de riguros. Şi, pe urmă, aflaţi amândoi la primele relaţii, atunci când s-au cunoscut, nici n-au avut termeni de comparaţie. (Fany o înţelegea perfect pe Madeleine. Nu era şi ea

dispusă să-l accepte în totalitate și necondiționat pe Dandy de la Paris?)

La un moment dat, scribul a dat de mai multe caiete, legate în mătase albastră, un fel de jurnal ținut de Madeleine, de fapt un rezumat zilnic al relatărilor soțului ei, în legătură cu cele tocmai citite. Entuziasmul scribului n-a durat multă vreme: caietele albastre nu i-au dovedit decât că Rudolph încerca să-și clarifice gândurile prin vorbele spuse femeii, aceasta rămânând suficient de îndrăgostită pentru a spera ca notițele ei să fie folosite în vederea unor cărți ce vor revoluționa lumea. Însă pentru munca scribului ele n-au fost de un mare folos, fie că soția n-a știut să pună pe hârtie informații suficient de relevante, fie, mai degrabă, că scribul n-a fost în stare să extragă ce era de extras din cele aproape optzeci (!) de caiete.[18]

Mai degrabă posedă scribul informații despre relația dintre soția Celui de Al Nouăzeci și șaptelea și soacra ei. Aceasta și-a făcut apariția mai târziu în Palatul Kubic decât nora, cu care era aproape de aceeași vârstă. (Ba Madeleine a fost cu un an și jumătate mai mare decât Anna Margareta.) A treia soție a lui Monsieur Pierre s-a căsătorit cu tatăl lui Rudolph la începutul secolului următor, cele două femei împrietenindu-se din prima clipă. Când și soția lui Monsieur Pierre a născut o fată și, apoi, un băiat, mamele și-au crescut copiii împreună. Mai mult, când Anna Margareta s-a angajat tot mai mult în viața publică, Madeleine a fost cea care s-a îngrijit de toți cei trei copii. (Bineînțeles, doar în sensul de a supraveghea munca bonelor...)

Privind fotografiile păstrate ale celor două femei, scribul a fost uimit de asemănarea lor fizică, doar că soția lui Rudolph avea părul negru și lung, iar cea a Celui de Al Nouăzeci și șaselea era blondă și tunsă scurt, băiețește. Și, așa cum i se potrivea soției lui Rudolph, aceasta purta ochelari, iar cea lui Dandy de la Paris se folosea (ocazional) de un lornion. Prima se îmbrăca tradițional, dar cochet. Cea

---

[18] Rămâne evident că Madeleine, deși cu o cultură peste medie, n-a înțeles foarte multe dintre cele ce i s-au povestit, așa că unele însemnări sunt extrem de scurte, iar altele conțin erori flagrante, greu de imaginat că ar fi provenit de la Rudolph.

de-a doua apare, în mai multe fotografii, în pantaloni, cămaşă şi cravată. Amândouă aveau bărbiile proeminente, buze senzuale şi gropiţe în obraji. Totuşi, pe măsură ce a mai aflat câte ceva despre ele, scribul a trebuit să admită că înfăţişarea asemănătoare nu este întotdeauna apanajul unor firi comparabile. Madeleine trăia în desfăşurarea viselor ei, în vreme ce Anna Margareta ducea o viaţă publică tot mai concretă, tot mai intensă.

Vrând să-şi continue misiunea, scribul simte iarăşi nevoia să se vaite: aşa cum Monsieur Pierre dispărea pe nesimţite din Palatul Kubic, cu familie şi slujitori cu tot, reapărând „când nici nu te aşteptai“, *Rudolph, soţia şi copilul lor s-au făcut nevăzuţi şi ei pe perioade nedefinite. Cum să urmezi un fir logic, în asemenea condiţii? Cum să nu te trezeşti cu lacune nepermise? Nu-ţi rămâne decât să faci remarci subiective la nişte poze vechi... Scribul se vaită şi se scuză. Iar cine se scuză se acuză. Ce lamentabil!*

Curând după evenimentele de la Paris, din după-amiaza de 27 martie şi din ziua de 4 aprilie, la care a participat atât de activ şi Anna Margareta în calitate de vicepreşedintă a Oastei Femeilor Libere, dar şi Monsieur Pierre dirijând fanfara, societatea din Palatul Kubic s-a făcut iarăşi nevăzută. Scribul, tot scormonind prin hârţoage, a avut ceva mai mult noroc pentru perioada imediat următoare.

Ce s-a întâmplat după ce, la 4 aprilie, Al Nouăzeci şi şaselea a dirijat *Marsilieza* în faţa Palatului Kubic, ca punct culminant al uriaşei manifestaţii? Peste doar câteva zile, toţi ai săi au părăsit Parisul. Însă acum scribul a putut să-i urmeze pe domeniul de la Perpignan. De mai multă vreme, Rudolph se afla într-o dilemă: cum Anna Margareta se implica tot mai mult în viaţa publică, numele ei apărea destul de des în ziare, iar acestea au fost cumpărate şi discutate şi în Palatul Kubic. Rudolph, care nu putea să treacă pe lângă un text scris fără să-l citească, a prins şi gustul lecturilor din periodice. Bine că s-a încetăţenit şi sistemul abonamentelor, astfel că, oriunde te aflai, puteai să ai parte de ziarul dorit. Chitanţele abonamentelor, găsite pe adresa domeniului, din sudul Franţei, nu au fost suficiente spre a ne spune dacă Al Nouăzeci şi şaptelea îşi continua lecturile

acolo. Taică-său și tânăra lui mamă vitregă erau mereu la curent cu ce se întâmpla în lume. Când, în 1908, i se decernează lui Fredrik Bajer premiul Nobel pentru pace, alături de Klas Pontus Arnoldson, Anna Margareta, aflată de mai multă vreme în corespondență cu președintele de onoare al Biroului Internațional Permanent pentru Pace, hotărăște să plece în nord, pentru a asista la solemnitate. Cam tot atunci, și Rudolph ar fi trebuit să participe, ca invitat, la Primul Congres de Filozofie de la Heidelberg.

Fany a fost extrem de mândră: iată, tânărul care nu poseda nicio diplomă oficială de studii era poftit să ia parte la conclavul celor mai înțelepți oameni. Și domnul Bric, din păcate tot mai bolnav, s-a arătat încântat. Odată cu căsătoria și cu apariția copiilor, tânărul geniu părea să fi devenit mult mai rezonabil: „Da, de multe ori vârsta modelează caracterele, făcându-le mai sociabile.“ Însă nici vârsta nu l-a făcut suficient de rezonabil și suficient de sociabil pe tânărul domn. Care a refuzat categoric să accepte „curata pierdere de vreme“ a unei călătorii, pentru a auzi „mai mult ca sigur“ lucruri pe care le cunoștea. Rudolph n-a participat la congresul internațional de filozofie, în schimb a început să scrie scrisori.

Tatăl său și soția acestuia erau interesați de cumplitele evenimente internaționale: „Balcanii dau în clocot: Grecia anexează insula Creta, Austro-Ungaria anexează Bosnia-Herțegovina, Bulgaria se declară independentă față de Turcia, iar sultanul Abdülhamid al II-lea, la presiunea tinerilor turci, repune în drepturi constituția osmană din 1876; și astea toate într-un petic de Europă, și astea toate doar în decurs de câteva luni, încât nici nu mai avem timp și de grozăviile din celelalte colțuri ale lumii. Asasinatul regelui, în Peninsula Iberică, nici nu mai apare pe prima pagină! Ce poți să spui altceva decât *Patruzeci și șapte?*“ În vreme ce Monsieur Pierre și Anna Margareta citeau asemenea știri, Rudolph, parcurgând toate ziarele de la cap la coadă, era mult mai interesat de alte informații. De pildă, despre evenimentul de la Tunguska, unde au avut loc, la 30 iunie, un șir de explozii cu origine discutabilă. Martorii susțineau că totul s-a petrecut în urma unui asteroid căzut din cer, dar ziarele erau pline de ipoteze care de care mai năstrușnice.

Așadar, în timp ce tânăra sa mamă vitregă ducea o corespondență vie cu diferiții militanți pentru drepturile omului, pentru drepturile femeii și ale copiilor, precum și pentru salvarea păcii („Nu mai suntem în evul întunecat: astăzi, un război poate să fie evitat!"), Rudolph a început și el să scrie scrisori. De pildă, unui american doar cu un an mai în vârstă decât el, un personaj tot mai prezent în paginile gazetelor ca și în revistele de specialitate. Se numea Edgar Cayce. A devenit celebru datorită dorinței sale de a ajuta, după cum a subliniat, întotdeauna, ca pentru a se disculpa. Doar cu un an mai bătrân decât Al Nouăzeci și șaptelea, Edgar Cayce, un credincios practicant, și-a făcut, deocamdată, o faimă tot mai mare de taumaturg. Metoda sa de tratare a bolnavilor, și-a spus Rudolph, venea mai degrabă din scrierile lui Ramhad Jorokoian, discipolul lui Ramaha Vaharadjan. I-a scris acest lucru și lui mister Cayce. Acesta îl citise și el pe Jorokoian, declarându-se în dezacord cu practicile hindusului. Corespondența dintre cei doi, continuată vreme de mulți ani, în ciuda divergențelor tot mai severe, s-a desfășurat într-o formă cât se poate de politicoasă, chiar ceremonioasă, în stilul epistolelor din veacurile anterioare, am putea spune. Cayce le cerea suferinzilor ori rudelor acestora să specifice localitatea, numele și data nașterii, după care se întindea pe o canapea și intra în transă. O asistentă nota, cuvânt cu cuvânt, ce spunea Edgar în starea aceea. S-a dovedit, de foarte multe ori, să nimerească extrem de exact simptomele bolnavului și să recomande tratamente, care, adesea, se spunea, au dat rezultate. (Când suferindul, aflat la mii de mile distanță, se întâmpla să moară, în vreme ce Cayce se găsea în transă, striga deznădăjduit că pacientul a dispărut din câmpul său vizual, că nu-l mai poate urma. Multă lume nu credea în asemenea tratamente, la fel cum și mai multă lume, mai ales cei ce au cunoscut oameni direct implicați, s-a lăsat convinsă. Profund convinsă.)

Dar să ne întoarcem la fenomenul Tunguska. Rudolph și Edgar[19] se aflau deja de mai multă vreme în corespondență și subiectele abor-

---

[19] Ca un semn de maximă onoare, cei doi se adresau unul celuilalt cu numele de botez. La americani, acest lucru era deja curent, în Europa doar cei de rang înalt foloseau între ei un asemenea limbaj.

date au excedat performanţele medicale ale lui Cayce: se discuta — de cele mai multe ori în contradictoriu — despre religie, despre astrologie, despre *Originea speciilor* lui Darwin, despre reîncarnare, despre enigmele trecutului îndepărtat. Viaţa lui Iisus a constituit şi ea o temă predilectă, născând cele mai numeroase reacţii în dezacord, mai ale că Rudolph, făcând pe avocatul diavolului, juca rolul doctrinarului, în vreme ce Edgar avea şi convingeri proprii. Profund religios, era cu atât mai iritat ori de câte ori Al Nouăzeci şi şaptelea îl admonesta, mai în glumă, mai în serios, că e eretic. Câteva dintre scrisorile celor doi au fost transcrise într-un volum, sub forma unor dialoguri maieutice. Nu se specifică cine este magistrul şi cine discipolul, şi nu se precizează pe foaia de titlu nici autorul. Cartea a apărut mult mai târziu, la Boston, într-o colecţie de lucrări New Age. Nimeni nu este numit, nici autorul, nici personajele. Este greu de spus cine a fost la baza acelei apariţii, scribul îl bănuieşte pe fratele vitreg al lui Rudolph, emigrat în timpul Primului Război Mondial în America, adept New Age şi revenit, în mod nefericit, într-o vizită în Europa, în Anglia anilor patruzeci, unde a murit într-un bombardament german asupra Londrei.

La 17 iunie 1908, după calendarul vechi folosit de ruşi (30 iunie, după calendarul gregorian), la ora locală 7:14 (13:35 ora Greenwich?), martori oculari, aflaţi la o distanţă apreciabilă, au relatat despre „ceva ca o explozie puternică": un zgomot ca de cutremur, o dâră imensă de lumină şi o zguduitură ce a făcut ţăndări geamurile pe o suprafaţă de sute de kilometri. Că lucrurile au stat într-adevăr aşa, o demonstrau, fără putinţă de tăgadă, numeroasele fotografii apărute prin ziare, înfăţişând întinderi parcă nesfârşite de pământ acoperite cu nenumăratele trunchiuri de copaci din codrii prăbuşiţi în ţărână. Niciodată, se spunea — chiar şi de către mulţi oameni învăţaţi —, niciodată n-a existat pe lumea asta o asemenea privelişte. Poate doar după potopul lui Noe. Şi lucrurile nu s-au oprit în Siberia, lângă lacul Baikal. Mai târziu, vreme de câteva nopţi, în multe părţi din Europa şi din nordul Africii cerul a rămas atât de luminos, încât la strălucirea lui puteai citi fără lumânare ori bec, chiar şi când luna nu se vedea pe boltă. Cum locul unde s-a întâmplat fenomenul nu se

afla printre zonele uşor accesibile, cel puţin o parte dintre relatări porneau de la pure speculaţii, la fel cum şi cele mai multe fotografii şi desene popularizate, ca fiind originare din Siberia, n-au fost decât falsuri. Însă enigma cauzelor celor resimţite de atâţia oameni, informaţiile contradictorii şi natura acelei întâmplări cu totul neobişnuite au stârnit imaginaţiile. Mai ales faptul că, în ciuda tuturor căutărilor, nu s-a găsit în epicentrul deflagraţiei niciun crater pe suprafaţa terestră, iar cimitirul zecilor de milioane (!) de copaci doborâţi a îngreunat şi el cercetările la sol, dând frâu liber oricărei ipoteze.[20] (Scribul a consultat un specialist *al vremurilor sale*, fără a primi, nici cu un secol mai târziu, un răspuns definitiv.) Aşa că, bineînţeles, atât Cayce, cât şi Al Nouăzeci şi şaptelea şi-au transmis unul altuia propriile supoziţii.

Cayce a văzut o legătură între energia neobişnuită degajată la Tunguska şi tehnicile atlanţilor. (Americanul a propus o versiune amănunţită a Atlantidei, descriind organizarea, religia, cutumele, chiar şi traiul de zi de zi al locuitorilor cetăţii dispărute, de existenţa căreia nu s-a îndoit nicio clipă. Până acolo, încât pretindea că s-ar fi plimbat, în stare de transă, prin lumea aceea.) Rudolph a descoperit o asemănare frapantă între cele citite în lucrările pe care şi le-a putut procura din bibliografia indicată de Ramhad Jorokoian, discipolul lui Ramaha Vaharadjan, şi relatările apărute despre fenomenul Tunguska. Amândoi, şi Cayce, şi al Nouăzeci şi şaptelea, au făcut numeroase trimiteri la piatra panaceu: pectolitul albastru, pomenit de primul în descrierea Atlantidei, şi jadul de Alaska sau piatra de Tretino găsită cu o sută de ani în urmă de Franz von Kobell, pomenită cu insistenţă de al doilea. Cum ambele aceste roci s-au bucurat, de-a lungul vremurilor, de multă literatură, ele au devenit credibile şi în alte contexte. De pildă, în fenomenul Tunguska.

Acesta ar fi fost cauzat de contactul unui meteorit cu Terra, afirmau teoriile bazate pe cele câteva fragmente infime de rocă,

---

[20] Mai târziu, nici expediţia din 1927 a lui Leonid Kulik nu a dus la identificarea craterului căutat. La fel cum nici survolarea zonei cu dirijabilul, de către contele Zeppelin, nu a descoperit nimic.

de origine necunoscută, găsită în zona pustiită. În schimb, Cayce și Al Nouăzeci și șaptelea pretindeau că „fărâmiturile de proveniență necunoscută“ n-au venit din cosmos, nefiind altceva decât bucăți dintr-un mineral — e adevărat enigmatic și el — de origine terestră. Ei argumentau că s-au găsit asemenea mici fragmente și în alte locuri, fără legătură cu cele petrecute la Tunguska, precum dovezi livrești și... mărturii personale. Cayce se referea la pectolitul albastru, piatra cu proprietăți vindecătoare miraculoase, care ar fi fost utilizată și venerată în Atlantida, pe care el însuși a văzut-o și a folosit-o în tratamentele sale. A văzut-o și a atins-o când, în transă, a cutreierat tărâmul pe care l-a descris, de atâtea ori, cu amănunte ce nu puteau fi cunoscute decât de către cineva venit de la fața locului. Al Nouăzeci și șaptelea, la rândul său, făcea referiri la cele citite în cărți, din bibliografia indicată de Ramhad Jorokoian. Mai mult, Cayce — tot mai interesat de anii misterioși din biografia Mântuitorului, ani despre care nu se știe nimic, ani despre care nici evangheliștii nu pomenesc — i-a scris lui Rudolph, într-o epistolă, că s-ar fi întâlnit cu Iisus, devenit Hristos în Atlantida[21], și că ar fi fost inițiat, de către El, în folosirea corectă a pietrei albastre. (Pe urmă, e drept, americanul a nuanțat cele afirmate, precizând că Iisus nu l-ar fi învățat în mod direct, doar l-a lăsat să vadă și să priceapă singur.) Rudolph se baza pe o carte cu autor nespecificat: *Îndrumări practice pentru utilizarea Jadului de Alaska sau a Pietrei de Tretino.* Tretino și Alaska? Ce au cele două în comun? s-a întrebat scribul. I-a răspuns Al Nouăzeci și șaptelea, după ce a măsurat, cu liniarul pe hartă, distanțele dintre Alaska și Tretino, pe de o parte, și Tunguska și Tretino, pe de altă parte, și a ajuns la concluzia că cifrele rezultate ar fi compatibile: acolo, în Tirolul de Sud, unde a găsit Franz von Kobell piatra, de acolo pornesc toate acele energii ce pleacă în cosmos, se dezvoltă și se întorc pe pământ sub formă de deflagrații. Mai ales după ce l-a citit pe Johann Trapini, cu ale sale grote din Tirol, Rudolph a mai găsit și alte trimiteri la zona respectivă. Printre ele, un reportaj de la

[21] Cayce pretindea că Iisus este de natură umană, rezultatul a numeroase reîncarnări, abia la ultima dintre ele ajungând la *starea de Hristos*.

un accident ce a avut loc într-una din peşterile de acolo, unde un turist imprudent s-a pierdut în galeriile subterane, dar a ieşit, în mod miraculos, după mai bine de o săptămână. Omul a povestit lucruri incredibile despre cele trăite în măruntaiele pământului. Într-o dimineaţă, trezindu-se, Rudolph a respirat uşurat că s-a regăsit în dormitorul său, după ce l-a însoţit în acea situaţie disperată pe rătăcit. Tot ce a relatat acela ziariştilor îi era cunoscut în cele mai mici amănunte şi Celui de Al Nouăzeci şi şaptelea. Şi cum se putea explica altfel aşa ceva decât prin faptul că şi el a fost în grotă? Însă pe lângă sperietura cumplită, Rudolph a venit la suprafaţă cu un fragment conic din piatra atât de des pomenită de el în scrisorile către Edgar Cayce. („Vreţi o dovadă materială a celor susţinute de mine? Iată dovada!" le-a spus alor săi.) Ceea ce au auzit şi văzut şi servitorii casei. Un Jean[22], altfel atât de discret, a povestit mai departe, iar jurnaliştii au început să apară ca muştele la borcanul cu miere. Rudolph a refuzat orice contact cu trimişii ziarelor, acelaşi Jean istorisind tot ce ştia. Şi, deşi n-ar mai fi fost nevoie, chiar mai mult decât ştia.

Se spunea că Jean ar fi obţinut onorarii atât de însemnate pentru exclusivitatea informaţiilor oferite, încât a putut să renunţe la slujba de birjar şi grădinar a lui Monsieur Pierre. Din banii câştigaţi ar fi deschis o florărie pe cont propriu. (O florărie cu numele Tunguska a existat, într-adevăr, în regiune.)

Dar ceea ce le-a povestit Jean jurnaliştilor n-a excelat în amănunte, chiar dacă grădinarul a adăugat multe de la el. În schimb, Rudolph i-a povestit soţiei sale prin ce a trecut în peştera din Tirolul de Sud, cum a fost cât pe-aci să moară de mai multe ori, cum a scăpat ca prin minune dintr-o crevasă. Madeleine a notat conştiincioasă totul.

Ori de câte ori se arăta îngrijorată Fany de paloarea lui Rudolph, mai ales iarna, când Al Nouăzeci şi şaptelea nu ieşea cu săptămânile din cameră şi citea mai tot timpul, tânărul o liniştea că nu există

[22] Să ne amintim că toţi servitorii în slujba lui Dandy de la Paris au fost numiţi „Jean".

boală decât din motive de digestie. Asta pretindea şi învăţatul acela hindus, asta era şi ferma convingere a lui Rudolph. A cărui digestie a fost întotdeauna bună. Atunci, de ce să te îngrijorezi? Madeleine arăta sănătoasă, însă desele ei constipaţii, spunea soţul ei, pot fi, într-adevăr, motive de îngrijorare. Şi la dieta copiilor era atent Rudolph şi le „trata“ bolile copilăriei doar cu alimentaţia pe care le-o indica. Fany era îngrijorată când, în asemenea cazuri, Al Nouăzeci şi şaptelea nu chema medicul casei. În schimb, Madeleine avea încredere deplină şi în „tratamentele“ soţului ei. Când nevasta unui Jean a murit subit, iar medicul a spus că biata femeie a suferit un infarct cardiac, Rudolph s-a interesat de mâncarea îngurgitată de nevasta acelui Jean în ultimul timp, aflând de la servitori că decedata a avut o diaree cumplită cu câteva zile în urmă.

— Vedeţi? Din cauza digestiei a murit! Toracele a presat asupra inimii şi aceasta a cedat.

Tânărul domn le ştia pe toate. Păi, nu citeşte el cât e ziulica de lungă? Cine să-l contrazică?

Doi ani mai târziu, în ziua de 20 mai a anului 1910, au avut loc funeraliile regelui Eduard al VII-lea. Dacă scribul a avut prilejul să amintească despre „nunta secolului al XIX-lea“, organizată la Budapesta de Dandy de la Paris, acum a ajuns la momentul când se poate referi la „înmormântarea secolului XX“.[23] Cu tot fastul alaiului, se poate spune că atunci a avut loc şi înmormântarea Europei monarhilor. Zecile de capete încoronate, înşirate în convoi, au mărşăluit încolonate în rândurile din faţa reprezentanţilor republicilor, chiar dacă unele dintre acestea din urmă însumau populaţii şi teritorii mult mai mari decât ale unor suverani fără influenţă în jocurile puterii mondiale. În schimb, datorită legăturilor de sânge, monarhii erau încă siguri, cu doar doi ani înaintea izbucnirii marelui război, că un conflict în Europa era exclus. Doar că monarhii au uitat că ei nu mai conduceau de mult ţările lor. Cei ce au ignorat acest lucru au pierit.

---

[23] Pe urmă, e drept, au avut loc şi alte „înmormântări ale secolului“, mai ales funeraliile nesfârşite ale conducătorilor din ţările comuniste.

Al Nouăzeci și șaptelea a citit tot ce s-a publicat despre spectacolul ce avea să schimbe foarte repede Europa capetelor încoronate cu Europa dictatorilor. Și nu s-a publicat puțin în presa lumii despre funeraliile lui Eduard al VII-lea, apărând și imagini în mișcare, filme ale evenimentului. Rudolph a vizionat, împreună cu domnul Bric, un asemenea film la Paris. La un moment dat, domnul Bric a sesizat că Al Nouăzeci și șaptelea povestea amănunte despre înmormântarea regală, pe care nu și-a amintit să le fi văzut pe ecran. Ca să se convingă, a mai fost încă o dată la cinematograf, fiind foarte atent să surprindă detaliile respective. Nu, ele n-au fost prezentate în film. „Probabil că le-a citit în presă" și-a spus bătrânul. Dar Rudolph i-a dat o explicație năucitoare: „Păi, știu acele lucruri fiindcă am fost acolo!" Numai că în toată luna mai a acelui an, Al Nouăzeci și șaptelea abia de a ieșit până la anticariatul domnului Stein, fiind toată ziua cu câte o carte în mână și povestind seara Madeleinei ce citise. (Măcar atât a putut profita scribul din seria de caiete albastre.)

— N-ai fost la Londra în viața dumitale! i-a tăiat-o domnul Bric.

— Atunci de unde știu acele lucruri?

— Le-ai citit prin ziare.

— Găsiți-le, dacă puteți!

Domnul Bric „n-a găsit acele lucruri" în niciun material de presă. Însă, e drept, nici nu a mai avut toate ziarele la dispoziție. De altfel, domnul Bric era tot mai bolnav și n-a avut puterea de a presta o muncă de detectiv. Dar și-a adus aminte că domnul Rudolph i-a dat totuși un indiciu: „Textele nu sunt decât poarta de intrare."

Cu toate astea, Al Nouăzeci și șaptelea nu i-a mărturisit totul nici măcar domnului Bric. *E adevărat că n-a fost niciodată la Londra, dar a fost...* Citind, Rudolph pătrundea în pielea personajelor, iar dacă a dat de un reportaj al funeraliilor regale scris de un anume reporter, atunci a fost el acel reporter. Nu i-a spus așa ceva nici domnului Bric, nici chiar lui Fany. I-a amintit într-o doară soției. Madeleine nu s-a mirat, a notat conștiincioasă și a acceptat și asta, așa cum a acceptat tot ce provenea de la bărbatul ei. Cu mult mai târziu, în 1983, un regizor american, Woody Allen, a prezentat un film despre Leonard Zelig, personajul care se metamorfoza în cel pe care îl întâlnea, și de

care, de obicei, îi era cea mai mare frică. Cu tot caracterul ei straniu, povestea lui Woody Allen a părut atât de autentică, de parcă ar fi fost ecranizarea unui fapt real, iar nume celebre, asemenea lui Saul Bellow ori Susan Sontag, au şi comentat-o astfel.

Ne aflăm de acum în anul 1912. Rudolph şi Edgar discutau, în scrisorile lor despre puzderia de noi asteroizi descrişi (doisprezece la număr în acel an) sau despre erupţia în Alaska a vulcanului Novarupta (care se va dovedi a fi cea mai mare erupţie vulcanică a veacului). Chiar dacă mai legau asemenea evenimente de misterul Tunguska, preocupările lor erau mult mai diverse. În schimb, lumea era mai atentă la catastrofa marelui vapor de lux Titanic, o insulă plutitoare cu mai multe etaje, ce s-a scufundat în ocean. O lume decadentă, predestinată conflagraţiei ce se apropia. O lume ce s-a amuzat copios când, la o liturghie în Pantheon, un anarhist italian, Antonio d'Alba, a tras mai multe focuri asupra regelui italian Victor Emanuel al III-lea, fără să fi fost în stare măcar să-i nimerească un deget. Europa era plină de evenimente. Şi Asia era plină de evenimente. Şi America. Ambele Americi. Şi Africa. Multe dintre aceste evenimente făcând valuri, altele epuizându-se în adâncuri. Unul dintre aceste evenimente s-a petrecut pe continentul negru, în timpul războiului italo-otoman, când, după tratatul de la Lausanne, Turcia a cedat Italiei posesiunile ei din nordul Africii. Tripolitania a devenit provincia unei ţări ce a avut ambiţia de a ajunge şi ea imperiu colonial. Dar mai mult decât frământările lumii celei mari, la Benghazi a fost mai importantă viaţa peştilor din Marea Mediterană: indiferent de cine stăpânea administrativ ceea ce s-a numit mai târziu Libia, de capturile din năvoadele pescarilor depindea hrana a mii de oameni. De acest lucru era convins şi doctorul Umar, sosit din sud, la începutul secolului, pentru a studia ecosistemul. Umar făcea parte din beduinii saharieni, obişnuiţi cu mările şi furtunile de nisip, nu cu viaţa din jurul întinderilor de ape. Dar Umar a studiat în Anglia, fiind atras tocmai de lumea atât de exotică a vieţuitoarelor marine, total străină universului în care a copilărit. Darwinist convins, a cercetat evoluţia diferitelor specii de peşti şi de fiinţe ale adâncurilor. Şi a

ajuns la concluzia că putea fi îmbunătățită radical calitatea acestora întru folosul oamenilor. „Turci, arabi, italieni sau asiatici, toți trebuie să mănânce. Or, cum aici sporul populației este mai mare ca oricând, nu există decât două soluții de a-i sătura pe toți: ori maximalizăm producțiile de alimente, ori minimalizăm numărul de guri flămânde. Această din urmă rezolvare le aparține politicienilor conducători de oști. Eu încerc să mă ocup de prima soluție", pretindea el. Doctorul Umar n-a fost niciodată un om de succes: n-a fost iubit, pentru că nu se mai purta ca un beduin, nici măcar ca un african, dar nu se comporta nici ca un european. Ceea ce nu l-a împiedicat să-și vadă de cercetările sale, să elaboreze o teorie și o practică de ameliorare a unor specii de viețuitoare marine. Savantul spera că acesta ar fi doar primul pas pentru universalizarea lucrărilor sale asupra tuturor ființelor vii. „Și asupra oamenilor?" a fost întrebat de unul dintre puținii jurnaliști ce l-au luat vreodată în seamă. „Și asupra oamenilor, dacă va fi nevoie", a răspuns. Afirmație ce nici ea n-a fost menită să-i sporească simpatia. Mai ales că Umar, convins că anumite părți ale corpului consumă inutil energie și substanțe nutritive, acționa brutal pentru inhibarea acelor segmente ale trupului material.

Rudolph, care citea în continuare tot ce-i cădea în mână, a dat și de cartea lui Umar, *Ameliorarea speciilor.* Nu l-a cunoscut niciodată personal pe autor — așa cum nu l-a cunoscut niciodată personal nici pe Edgar Cayce —, însă a intrat în corespondență și cu învățatul din Bengasi. Corespondență întreruptă brusc, odată cu decesul lui Umar, în 1913. Moartea aceea n-a stârnit valuri, deși s-a petrecut în circumstanțe suspecte. Odată cu el, au dispărut și roadele muncii sale. Poate singurul care le-a mai urmărit a fost Al Nouăzeci și șaptelea. Pentru prima oară în viață, Rudolph, nu s-a mulțumit doar să citească, a vrut ceva mai mult. A reprodus una dintre cele mai simple experimente ale lui Umar, hrănind după rețeta aceluia un crab, în urma aplicării unor crestături pe anumite zone ale crustaceului, conform cu recomandările din *Ameliorarea speciilor.* Spre surprinderea sa, rezultatele au venit mult mai repede decât s-a așteptat. Și i-a uimit și pe cei ai casei, după ce le-a arătat modul incredibil cum s-a dezvoltat crabul. Domnul Bric, mirat și el, l-a chemat pe un vechi prieten,

un bătrân profesor universitar de la Berna. Acesta a respins imediat teoria savantului african, de care, e drept, până atunci nici nu auzise. Nu l-a convins nici crabul uriaş, care abia mai încăpea în recipientul unde fusese introdus. Drept urmare, Rudolph a repetat experimentul cu alţi doi crabi. Patruzeci şi şapte! Aceştia au murit la scurt timp, după ce li s-au făcut crestăturile pe corp. „Şi, atunci, cum se explică îngrăşarea atât de spectaculoasă a primului crustaceu?“ „A fost o coincidenţă“, a retezat sec discuţia cunoştinţa domnului Bric.

Rudolph a mai continuat, o vreme, să încerce experimente ale doctorului Umar. Unele i-au reuşit, dar profesorul universitar de la Berna, chemat din nou de domnul Bric, a declarat iarăşi că totul nu este decât rezultatul unor coincidenţe. Şi, într-adevăr, următoarele exemplare, supuse aceloraşi proceduri, fie mureau, fie nu se dezvoltau la fel ca primele. Pe urmă, s-a prăpădit şi domnul Bric, iar profesorul de la Berna n-a mai venit să-şi dea verdictul. Şi nici Al Nouăzeci şi şaptelea nu s-a mai ocupat de punerea în practică a celor descrise în *Ameliorarea speciilor*, cartea doctorului Umar.

Al Nouăzeci şi şaptelea nu se mai ocupa de crestarea crabilor după indicaţiile doctorului Umar, o activitate care, oricum, pe timpul ei, îl lipsea de plăcerea de a citi.[24]

Totuşi, caietele albastre, completate atât de sârguincios de Madeleine, i-au oferit şi indicii utile scribului, chiar dacă într-o măsură mult mai mică decât s-a aşteptat el la început. De pildă, pentru o zi caldă de iunie a anului 1914. Al Nouăzeci şi şaptelea împlinise 36 de ani, era căsătorit, avea un băiat adolescent, se bucura de o stare materială bună, ducea o viaţă tihnită. E drept că nu beneficia de vreun atestat de studii, nici măcar de o diplomă de absolvire

---

[24] Fany l-a întrebat dacă lectura îi oferă doar o mare satisfacţie, asemenea unei sărbători. Ori dacă nu poate renunţa la textul scris, fiindcă acesta reprezintă pentru el mai mult decât un viciu, o condiţie pentru a trăi. „Ce viciu?!“ s-a mirat Rudolph. „Tu parcă nu trăieşti decât în lumea literelor“, a insistat Fany. „Ce viciu?! Până la urmă o să spui că şi respiratul este un viciu.“ Iar altădată, în urma unei întrebări asemănătoare, buna femeie a primit un răspuns şi mai îngrijorător: „Între cuvinte se află singura certitudine.“

a vreunei şcoli, că nu practica nicio meserie şi că nu avea nicio slujbă, însă la veniturile moştenite de tatăl său şi la largheţea cu care îl sprijinea acesta, nu-i erau necesare rigorile obişnuite de care depinde viaţa celor mai mulţi dintre noi. Plus că mai era şi zestrea cu care a venit Madeleine. Nu e mai puţin adevărat că nici pretenţiile nu-i erau foarte mari, Rudolph mulţumindu-se cu aerul din natură, cu lichidul (oricare) din ceaşca aflată mereu la îndemână, cu textele scrise, cu o mâncare pe care o consuma indiferent (citind între timp), cu o încăpere suficient de caldă şi de luminoasă, pentru a putea să-şi vadă de-ale lui. (Sau, pe timp frumos, cu o bancă pe o alee.) Cu toate acestea, era un soţ de care nevasta sa era îndrăgostită ca la început, un tată gata de a se îngriji — după toate indicaţiile din cărţi — de fiul său. (Când Al Nouăzeci şi optulea a trecut prin bolile copilăriei, Rudolph n-a chemat medicul familiei, ci l-a doftoricit el, conform celor citite. Totuşi, Fany a anunţat — mai mult pe ascuns — şi doctorul, dar acesta n-a prescris decât exact ceea ce a recomandat, înaintea sa, Al Nouăzeci şi şaptelea.) Şi de educaţia fiului său s-a ocupat în acelaşi mod Rudolph: de la o vârstă fragedă, băiatul a stat, în fiecare seară, în preajma părinţilor, atunci când tatăl făcea un rezumat al celor citite în ziua respectivă, iar mama, asemenea unui grefier conştiincios, nota, după cum pricepea ea, în caietele ei şcolăreşti. Câteodată asista şi Fany la acel ceremonial zilnic, Al Nouăzeci şi optulea trăind în mod firesc acele momente, de parcă expozeurile de seară făceau parte din orarul diurn cel mai firesc, asemenea cinei. Uneori, Al Nouăzeci şi optulea adormea înainte ca Rudolph să termine de vorbit. Mai târziu, a trăit cu nostalgia acelor seri care au rămas pentru el etalonul superior al vieţii tihnite. O perioadă ce nu avea să se mai întoarcă niciodată. O perioadă atât de dulce, dar care a făcut ca disciplina cazonă de la şcoală să i se pară şi mai greu suportabilă. (La insistenţele lui Fany, Al Nouăzeci şi optulea a fost trimis la un colegiu militar. Buna femeie dorea să i se creeze băiatului perspectivele unui trai mai apropiat de cel al tuturor oamenilor, fiind tot mai îngrijorată de comportamentul nefiresc al lui Rudolph, comportament ce se revărsa încetul cu încetul asupra întregii familii. Sigur, nici Monsieur Pierre n-a dus niciodată „traiul

normal" de care vorbea Fany, dar Monsieur Pierre era Monsieur Pierre, şi tot ce făcea el era sclipitor. În cazul lui Rudolph, lucrurile stăteau cu totul altfel. Şi nu numai în ochii lui Fany.)

Însemnare din caietul Madeleinei, datată 13 iunie 1914: „N-am ce să scriu.[25] Rudolph n-a povestit în seara aceasta nimic. S-a oprit din citit şi priveşte în gol. E foarte cald, cred că va veni o furtună. Dacă-i vorbesc, îmi răspunde. Dar ştiu că nu trebuie să-l deranjez în asemenea momente. Ruppert a revenit iarăşi fără voia superiorilor acasă." Este o pagină specială aceasta: în primul rând, că acele caiete albastre, dacă le-am considera jurnal, atunci nu le-am putea privi decât ca un jurnal de lectură. Foarte, foarte rar a trecut acolo soţia Celui de Al Nouăzeci şi şaptelea şi întâmplări cotidiene. Faptul că a specificat că „Rudolph n-a povestit în seara aceasta nimic", că „S-a oprit din citit şi priveşte în gol", denotă că Madeleine, atât de captivă în admiraţia necondiţionată faţă de bărbatul ei, a fost agitată şi nesigură: vremea de dinainte de furtună, precum şi fuga băiatului de la şcoala militară[26] au făcut-o să iasă din tipicul respectat vreme de atâţia ani. În al doilea rând, şi caligrafia impecabilă de până atunci este înlocuită cu un scris nervos, orizontala rândurilor nu mai este respectată şi, pentru prima oară, apar şi două greşeli de ortografie. Da, în mod cert, Madeleine, cea întotdeauna atât de egală cu sine, era extrem de agitată în ziua aceea.

Ruppert, fericit că a ajuns acasă („acasă" însemnând şi relatările din fiecare seară ale tatălui său), a aşteptat ce a aşteptat, fumând ţigaretele lui lungi şi subţiri. După a patra ţigaretă, a constatat că i s-a golit tabachera. Şi i-a spus mamei că merge în camera sa. Pe urmă,

---

[25] Nu era pentru întâia oară, dar, uneori, în asemenea zile, Madeleine trecea peste data respectivă. (De parcă dacă într-o seară bărbatul ei n-a făcut un rezumat al celor citite, ziua respectivă nici n-ar fi existat.)

[26] Al Nouăzeci şi optulea, Ruppert, a devenit, cu mari eforturi şi total împotriva voinţei sale, ofiţer. Dacă fuga de la şcoală a putut fi corectată prin intervenţii înalte, tânărul va pleca fără permisie şi mai târziu, atunci când acea faptă se încadra în delictul de dezertare. Ca să nu mai vorbim că acel incident, atât de grav, s-a petrecut în vreme de război. Cu atât mai surprinzătoare va fi desfăşurarea carierei sale.

n-a mai revenit în salon. Îngrijorată, Fany a urcat să vadă ce s-a întâmplat, dar tânărul, obosit de drum şi de atmosfera grea din aer, pur şi simplu s-a culcat.

— Doarme, a explicat Fany, revenind în încăperea unde Rudolph stătea în continuare cu privirea pierdută departe.

„Are acelaşi profil de neuitat, de la care nu mi-am putut lua ochii, când l-am descoperit vorbind atât de strălucitor în pensiunea din Elveţia, gândi Madeleine. Are 36 de ani. Alţi bărbaţi încep să chelească la această vârstă. Rudolph are părul la fel de des ca atunci când l-am cunoscut.“ (Tatăl fostei domnişoare Vencue a fost un jucător împătimit de biliard, petrecând cea mai mare parte a timpului său liber în lungi partide la club. Avea, desigur, şi acasă nu una, ci două mese, o mulţime de tacuri şi de bile din fildeş ori din răşină sintetică. Când, la începutul secolului, la Paris a avut loc campionatul mondial, Monsieur Vencue s-a înscris şi el pe lista participanţilor, dar a renunţat, în ultima clipă, să participe, văzând nivelul prea ridicat al jocului profesioniştilor. Pe unul dintre aceştia, un oarecare John Doomer, un american cu alură de dandy, l-a invitat la Geneva şi i-a oferit găzduire în casa sa. Ba chiar i-a trecut prin cap ideea de a i-o da de nevastă pe Madeleine, doar că între cei doi tineri nu s-a legat nimic. Fata, obişnuită de mică să admire bilele de biliard cu suprafaţa perfect netedă, fetiţă fiind, dorea să fie luată în braţe de tatălui ei, pentru a putea să-i mângâie chelia: „Doar capul tău e atât de impecabil rotund, ca bilele de biliard, orice lucru mai are mici asperităţi, însă capul tău şi bilele de biliard, niciuna.“ Cu timpul, relaţiile dintre cei doi n-au mai fost la fel de drăgăstoase, mai ales după ce juristul încerca tot mai mult să-şi găsească liniştea în afara căminului, capul — bilă de biliard — primind alte conotaţii în sufletul fiicei, iar faptul că la bărbatul ei n-au apărut nici măcar primele semne de calviţie îl făceau în ochii ei, prin contrast, şi mai cuceritor.)

Doar Fany descoperea întotdeauna şi semne îngrijorătoare. În vreme ce Madeleine era plină de duioşie, Fany nu vedea nimic bun în activitatea lui Rudolph. Afară se întunecase deja, furtuna a venit, într-adevăr, o scurtă şi spectaculoasă furtună de vară. Aversa a trecut, Madeleine a adormit cu tocul în mână, dreaptă în scaunul ei. Fără să

clipească măcar, Al Nouăzeci şi şaptelea nu şi-a schimbat poziţia. Vegheat toate acele lungi ore de către Fany, Rudolph s-a sculat, în sfârşit, în picioare şi, condus asemenea unui somnambul, de către mama sa, a plecat şi el la culcare.

— Unde ai fost ieri, aproape toată noaptea? l-a întrebat Fany, a doua zi.

Rudolph, ca de atâtea ori, i-a răspuns doar cu un zâmbet. Zâmbetul cu care o câştiga de fiecare dată. Mai târziu a întrebat-o:

— Îţi mai aduci aminte când am trecut prin Sarajevo? Eram mic pe atunci. Îţi mai aduci aminte?

Fany a crezut că Al Nouăzeci şi şaptelea se gândea la „Arăboaică", mama sa oficială. Despre care nu s-a mai vorbit niciodată în familia lui Peter-Pierre.

— Sigur că-mi aduc aminte.

— Acum nu mi-a mai plăcut deloc Sarajevo.

— Acum?!

Şi n-a primit, din nou, decât acelaşi zâmbet, pentru ea irezistibil.

Pe urmă, adunând lucrurile lăsate de Rudolph pe masă, a dat de o carte întitulată chiar *Sarajevo*. Un roman.

Câteva zile mai târziu, a avut loc atentatul ce a prefaţat marele război. Marele război care a schimbat viaţa multor milioane de oameni şi a atins aproape toate familiile de pretutindeni. Nu mai puţin şi viaţa familiei Celui de Al Nouăzeci şi şaptelea.

La început, nimeni n-a crezut că ostilităţile vor dura multă vreme. Poate o lună... În cel mai rău caz, un anotimp. Sigur, există raţiuni de stat, care excedează uneori puterea de înţelegere a celor mulţi. Păi, nici nu poţi să laşi la mâna presei un secret de care depinde, poate, viaţa a mii de oameni! Oricum, părea împotriva oricărei raţiuni normale să sacrifici traiul atât de plăcut, chiar dacă uneori perturbat de probleme inerente — INERENTE! —, pentru nişte ambiţii evident deşarte! Ce le lipsea popoarelor din Europa monarhiilor? Că o duceau unele mai greu, e adevărat. Dar a fost cândva în istorie altfel? La cafenea, lumea indignată de asasinatul mârşav împotriva arhiducelui arăta cu degetul pe fotografiile oficiale

de la funeraliile lui Eduard al VII-lea.[27] Toate acele majestăţi erau rude de sânge, verişori, cumnaţi, majoritatea nepoţi ai reginei Victoria, „Bunica Europei". Nimeni nu contesta necesitatea de a se da o lecţie fermă celor vinovaţi de crima de la Sarajevo. Toată lumea îşi arăta compasiunea pentru bătrânul împărat Franz Joseph. Cum să nu fii alături de patriarhul de 84 de ani, care şi-a pierdut, pe rând, şi în condiţii atât de dramatice, fratele mai mic, Maximilian, împăratul Mexicului, ucis de către revoluţionari? Şi oamenii, enumerând, îşi îndoiau primul deget de la mâna dreaptă. Apoi, a pierdut-o, de mică, şi pe prima sa fiică, Sophie. Şi lumea îşi îndoia al doilea deget. Pe urmă, pe soţia sa, frumoasa împărăteasă Sissi, asasinată la Geneva de un anarhist italian. Şi se îndoia şi degetul mare. Pe fiul său, arhiducele Rudolf, moştenitorul tronului, care s-a sinucis, ca într-o tragedie antică, împreună cu iubita sa. Cine n-a auzit şi n-a comentat pe larg episodul din castelul Mayerling? Enumerând, s-a ajuns şi la inelar. Şi, iată, acum l-au omorât şi pe următorul succesor la tron, pe nepotul Franz Ferdinand, împuşcat, la fel ca mama sa, de un alt anarhist, Gavrilo Princip, un adolescent membru al Mâinii Negre. La proces, criminalul a declarat că a acţionat în vederea alungării imperialilor din Bosnia, spre a se putea ajunge la un stat federal sârb. Nici măcar n-au putut să-l condamne la moarte pe Princip, fiindcă osânditul nu împlinise încă 20 de ani la data odioasei fapte. (Însă, în curând, se va face dreptate, ucigaşul murind în închisoare de tuberculoză, după ce i s-a amputat şi o mână. Dumnezeu e drept!) Da, comenta lumea, parcă tot ce vine prea aproape de Maiestatea Sa e sortit tragediei. Şi au fost îndoite toate degetele mâinii. Şi ce a rezultat? Desigur, pumnul strâns! Cu care trebuia acţionat acum! Cu pumnul strâns! Şi, între timp, se comentau poveştile duioase despre Franz Joseph, cum doarme el într-un pat modest de campanie, cum îi cere inutil, în timpul băii din fiecare dimineaţă, valetului său personal să-i toarne încă un ulcior de apă caldă şi cum acesta îi spune, tot de fiecare dată:

---

[27] Iar cei ce n-aveau loc la mesele din cafenele, oricum nu erau întrebaţi ce cred. Aceia au fost îmbrăcaţi în uniforme şi trimişi pe front să termine mai repede neplăcutul moment.

„Îmi pare nespus de rău, Majestate, dar nu mai avem!" Şi se mai povesteau la cafenea şi alte anecdote, la fel de emoţionante, despre bătrânul suveran, care şi la 84 de ani se scula, zi de zi, la ora trei şi jumătate noaptea, pentru a purta de grijă popoarelor sale. Nu, războiul trebuia pornit! Categoric! El va dura o lună. Poate un anotimp... Până va veni frigul iernii. Păcat că vor muri, probabil, şi câţiva oameni... Dar un exemplu, da, un exemplu trebuia dat cu orice preţ!

Al Nouăzeci şi şaselea se aflase, la 28 iunie 1914, la Paris, în Palatul Kubic. Tocmai se pregătea să plece la reşedinţa din sudul Franţei, ca de obicei, odată cu apropierea căldurilor. Dar Monsieur Pierre era şi Herr Peter. Desigur, nici el nu credea că războiul va dura mai mult de câteva săptămâni. Când ostilităţile s-au prelungit şi veştile despre dezastrul de pe front veneau tot mai negre, Al Nouăzeci şi şaselea, atât în calitate de Monsieur Pierre, cât şi în cea de Herr Peter, s-a dus să împartă ajutoare ambelor oşti. Fără culorile niciunei armate, dar cu veşnica sa perucă. Dacă, până atunci, Al Nouăzeci şi şaselea putea fi considerat, din punct de vedere simbolic, un cetăţean al *No Man's Land*; în 1916 afirmaţia aceasta se referea la o realitate cât se poate de concretă. Suspectat dinspre ambele tranşee, a reuşit să împartă medicamente, alimente şi lenjerie groasă, când într-o parte, când în cealaltă. Până la urmă, n-a fost socotit decât un mare excentric, iar câteva ziare au şi semnalat astfel faptele personajului cu perucă. De nu şi-ar fi câştigat — doar Dumnezeu ştie cum — acel statut, în mod sigur ar fi fost împuşcat pentru spionaj, pentru înaltă trădare, pentru cooperare cu duşmanul ori pentru orice altă culpă nedemnă pentru un bărbat. Despre atât de primejdioasele sale acţiuni filantropice nu s-a prea scris. Brusc, Al Nouăzeci şi şaselea, Dandy de la Paris, Monsieur Pierre şi totodată Herr Peter s-a pomenit cu averea terminată.[28]

---

[28] Pentru a ne explica, cât de cât, această situaţie cu totul neobişnuită, să ne amintim din cele relatate în biografia Celui de Al Nouăzeci şi şaselea: „Dandy de la Paris a apărut între liniile de luptă într-o uniformă ce nu avea însemnele armatelor ce se înfruntau acolo. (Şi, probabil, că nicio ţară nu se bucura de acea ţinută. Totuşi, Al Nouăzeci şi şaselea pretindea că poartă grad de general!) Însoţit de mai multe ordonanţe, Peter-Pierre trecea dintr-o tabără

Între timp, soţia sa, activista Anna Margareta, se găsea şi ea în prima linie, de data asta în calitate de infirmieră. Pentru modul cum s-a comportat pe front, a fost decorată. Nu o dată, ci chiar de două ori. Se povestea că era capabilă să alerge printr-o ploaie de gloanţe, fără a păţi nimic, atunci când se grăbea să dea primul ajutor unui rănit. Nici ea n-a fost vreodată atentă la ce culoare avea uniforma celui pe care-l bandaja. „La fel ca şi Napoleon I, care a pretins că acel glonţ ce-l va ucide nu a fost încă turnat, aşa şi acel brav infirmier n-a fost rănit niciodată", se spunea cu admiraţie despre Anna Margareta, soţia lui Dandy de la Paris. Şi, într-adevăr, n-a fost ucisă de vreun glonţ viteaza infirmieră voluntară, ci de febra tifoidă contactată de la bolnavii printre care se afla tot timpul. Al Nouăzeci şi şaselea, aflat la Bucureşti cu ultimele rămăşiţe ale averii sale, sosit în grabă, a mai apucat să-i vadă trupul încă înainte de a se fi răcit. De o „înmormântare a secolului" nici nu mai putea fi vorba: lipseau şi banii, dar, în primul rând, lipsea dispoziţia oamenilor. Tot ce a mai putut organiza Dandy de la Paris pentru soţia sa, pentru a treia sa soţie, a fost o înhumare în faţa întregii trupe aliniate pentru onor. O înhumare şi aceea pe fugă, întrucât duşmanul era în plină ofensivă şi ataca dinspre răsărit.

în alta, aducând ajutoare pentru soldaţi: articole pe care aceia nu le primeau de la nimeni altcineva — de la batoane de ciocolată americană la prezervative spaniole şi maiouri finlandeze ce absorbeau transpiraţia. Cum nici uniforma nu-i trăda apartenenţa, a fost, de mai multe ori, reţinut cu suspiciunea clară de spionaj. Însă Peter-Pierre şi-a putut, de fiecare dată, dovedi apartenenţa la tabăra respectivă — fie că se referea la reşedinţa de pe Leopoldsberg, fie la cea de pe Île Saint-Louis, fie că amintea de bunic, celebrul general austriac, fie că se raporta la tată, martirul Comunei din Paris. Totuşi, cineva care se plimba cu atâta nonşalanţă, dintr-o parte în alta a frontului, nu putea să nu stârnească bănuieli. Urmărit din scurt de contraspionajul tuturor părţilor combatante, el a izbutit să-şi continue operaţiile de binefacere. Pe care le-a desfăşurat aşa cum a făcut mereu totul: neţinând cont de costuri. Şi având, şi în continuare, mare grijă de înfăţişarea sa şi a ordonanţelor sale. În mizeria din primele linii, peruca galbenă şi uniforma impecabilă de general erau cu totul neobişnuite, fără însă a fi luate în râs, ci, dimpotrivă, stârnind admiraţie. În schimb, în 1918, considerabila avere, moştenită de la mătuşa Roberta Ludovica, a secat."

Şi fiica celor doi, sora vitregă a lui Rudolph, a murit de febră tifoidă. Fără să fi fost nevoită să se deplaseze pentru aceasta pe front. Ea s-a prăpădit într-un lazaret, în drum spre Perpignan. Şi „Capul Bilă de Biliard", celebrul avocat Vencue, a fost găsit mort, cam în aceeaşi perioadă, pe coridorul unui hotel din Zürich. Medicul legist a consemnat „atacul cerebral", deşi comisarul de poliţie a constatat că leşul a fost mutat din loc. După deces! (Domnişoara, la care obişnuia să vină importantul personaj, părăsise clădirea cu o oră înainte de a fi fost descoperit cadavrul.)

— Nu trebuie să fii sub bătaia gloanţelor în asemenea vremuri. Moartea se insinuează cum vrea ea, războiul fiind o epidemie generalizată, a spus Fany. Toată Europa s-a îmbolnăvit. Se moare pretutindeni.

Rudolph a completat-o pe Fany, iar Madeleine a notat în caietele ei albastre: Nu e nimic nou pe lume; pe vremuri, molimele au fost şi mai crunte. Probabil, tot din pricina războaielor. Şi, ceea ce este şi mai ciudat, pe timp de război, bolile au o evoluţie mult mai rapidă decât pe timp de pace. Pentru că şi moartea pe câmpul de luptă este, de obicei, rapidă. Oşteanul se scoală de dimineaţă, se gândeşte la ce o să facă după încheierea ostilităţilor, îşi face planuri pentru mâine şi peste doar câteva ore este mort. Iar acasă, gospodina se duce la piaţă, socoteşte de ce are nevoie pentru ciorba în condiţii de război, iar a doua zi este dusă şi ea la groapă, în regim de urgenţă.

— Nu trebuie să fii sub bătaia gloanţelor pentru a avea mari şanse să te prăpădeşti pe vreme de război, conchise Fany.

Nu trebuie să fii sub bătaia gloanţelor dar eşti obligat, în calitate de cetăţean, să-ţi dai obolul pentru apărarea patriei. Lucru valabil şi pentru Rudolph, şi pentru fiul său, Ruppert. Mai ales că Ruppert — cu voie sau fără voie — a absolvit întregul învăţământ militar, devenind aspirant, apoi sublocotenent. Aşa că el chiar a plecat în tranşee.

Iniţial, Rudolph, încă beneficiind de banii parcă nelimitaţi ai tatălui său, deşi fără niciun atestat de studii, a reuşit să-şi procure şi el un grad de sublocotenent, pentru a fi detaşat la un spital militar din spatele frontului. (Bineînţeles, nu Rudolph singur a ajuns la acest aranjament, ci tot grijulia Fany, ajutată şi de relaţiile tatălui Madeleinei.) Domnul sublocotenent şedea toată ziua la catedra din odaia care i s-a pus la dispoziţie şi... citea. Un sergent, mândru de importanţa dobân-

dită, făcea tot ceea ce ar fi trebuit să facă ofiţerul. După câteva luni, domnul sublocotenent a devenit locotenent, avansat pentru rezultatele deosebite obţinute. Mai nou, purta şi o decoraţie prinsă pe tunică.

Pe urmă, transporturile cu răniţi s-au înteţit, la comanda spitalului, în locul unui căpitan fiind numit un maior. (Căpitanul, şi el un ofiţer de rezervă, blajin şi respectat medic de provincie în viaţa civilă, a fost aspru judecat pentru delăsare în serviciu, fiind cât pe aici să fie retrogradat simplu soldat. În schimb, noul comandant, militar de carieră, a introdus spiritul cazon într-un spaţiu departe de front. Se spunea despre maior că, pentru a i se face lui loc în acea oază de pace, i s-a înscenat procesul predecesorului său. Probabil adevărul s-a aflat undeva la mijloc: pe de o parte, în spitalul acela — dar, desigur, nu numai acolo — se putea pătrunde şi cu mită pentru a fi ferit de linia întâi a frontului. Dar, pe de altă parte, mita funcţiona nu numai pentru bolnavi — ori falşi bolnavi —, ci şi pentru personal.) Oricum, odată cu sosirea maiorului şi în urma procesului intentat căpitanului — care a fost trimis pe front —, atmosfera s-a schimbat radical în spital. Şi s-a schimbat nu numai din pricina disciplinei severe, ci şi datorită convoaielor tot mai dese, la un moment dat zilnice, ce se scurgeau de pe câmpurile de luptă. Spitalul, dintr-un fel de clinică de recuperare pentru recidivele unor boli cronice, a devenit o haltă pentru răniţi şi grav răniţi. Noul comandant, urât de subordonaţii care mai trăiau cu nostalgia vechii administraţii, a fost obligat să ia tot timpul măsuri nepopulare. Astfel, grădina din jurul clădirii nu mai semăna cu un parc amenajat pentru promenadă, ci cu o imensă anexă a saloanelor, devenite tot mai neîncăpătoare. Pe alei şi pe gazon se aflau uriaşe corturi de campanie, dar şi răniţi instalaţi sub cerul liber. Personalul, format mai ales pe bază de relaţii şi de mită, a trebuit completat cu oameni de meserie, vechii intruşi căutându-şi alte refugii ori pomenindu-se direct în tranşee.

Foarte puţin implicat în noua situaţie, locotenentul Rudolph şi-a mai continuat, câteva săptămâni, lecturile, la catedra din cancelarie în anticamera căreia importantul său sergent îşi arăta muşchii. Şi, poate, făcându-şi veacul în încăperea aceea dosnică, nici n-ar fi fost luat în seamă, dacă penuria tot mai mare de spaţii n-ar fi ajuns şi la el. Şi, mai ales, dacă omul său de încredere n-ar fi fost şi el prins de

severul comandant cu o mită mai mare decât cea uzuală. Sergentul a fost şi el deferit Curţii Marţiale, iar maiorul, deşi extrem de ocupat, s-a aplecat şi asupra dosarului Celui de Al Nouăzeci şi şaptelea. Şi a constatat, din prima privire, că domnul locotenent n-avea nici în clin, nici în mânecă cu meseria medicală. Ba, n-avea domnul locotenent nicio competenţă pentru a fi folositor patriei în asemenea momente grele. Şi cum de a devenit domnul acesta locotenent, se întreba ofiţerul de carieră, tot mai indignat, pe măsură ce răsfoia dosarul subţire al lui Rudolph. Care, din păcate, îşi vedea imperturbabil de cărţile lui. Din păcate, fiindcă dacă ar fi sesizat mai devreme pericolul ce-l păştea, ar fi fost mai simplu să se ajungă la o soluţie convenabilă. Aşa, după ce maiorul a făcut un raport demolator la forurile superioare, a fost mult mai complicat (şi mult mai scump), ca rezoluţia, odată emisă, să fie întoarsă din drum.

Noroc din nou cu Fany, cu „Capul Bilă de Biliard", dar, de data asta, şi cu Al Nouăzeci şi şaselea! Aproape fără să fie la curent cu evoluţia evenimentelor petrecute în imediata sa apropiere, Rudolph s-a pomenit „apt necombatant". Şi repartizat la un serviciu al Ministerului de Război. (Unde nimbul Celui de Al Nouăzeci şi patrulea, Marele General şi străbunicul lui Rudolph, mai strălucea.) Şi acolo a dat strănepotul lui Simon de un birou, doar că acolo ar fi trebuit să-şi umple timpul completând tot felul de hârtii. Să le scrie, nu să le citească. Ceea ce Rudolph n-a prea înţeles, aşa că, până să scrie un act, se documenta citind alte zeci. Şi, astfel, pe biroul lui se înghesuiau vrafuri tot mai înalte de dosare nerezolvate. Un colonel, şeful biroului, purtând încă o vie amintire Marelui General, s-a declarat mândru că-l are în subordine pe un descendent al celebrului personaj. Interesându-se, părinteşte, de ce se blochează dosarele pe masa locotenentului Rudolph, a trebuit să admită că acela nu trage chiulul, ci se documentează exemplar pentru fiecare act. „Nimeni, niciodată, nu a făcut o muncă atât de migăloasă", l-a lăudat şeful pe Al Nouăzeci şi şaptelea. „Se vede din ce sânge se trage", iar strănepotul s-a pomenit şi cu cea de a doua medalie atârnată de tunică.

(Între timp, Ruppert chiar se afla în tranşee.)

În clădirea Ministerului de Război, locotenentul Rudolph a petrecut ultimii doi ani ai conflagrației în spatele biroului acoperit cu vrafuri tot mai mari de hârtii. Acolo n-a mai citit cărți, ci dosare. Dacă în perioada cât a fost detașat la spital comandantul a fost, pe drept cuvânt, profund nemulțumit de prestația sa, superiorii de la noul loc de muncă n-au avut decât cuvinte de laudă: sârguinciosul ofițer parcă nu cunoștea oboseala. În timp ce colegii săi cădeau rupți de oboseală, în urma unor zile interminabile cu nesfârșite munci de birou, locotenentul Rudolph, fără să i-o ceară nimeni, rămânea până noaptea târziu, uneori chiar până a doua zi dimineața, cu nasul în hârtii.

(Oricât ar părea de ciudat, bietul scrib l-a căutat, inițial, în partea cealaltă a frontului! Derutat de uniforma fantastică de general a unei armate inexistente, purtată de tatăl lui Rudolph, câtă vreme a împărțit ajutoare în ambele tranșee, scribul n-a știut în care tabără să-l identifice pe fiul lui Peter-Pierre! De altfel, la începutul lui 1919, dintr-o simplă întâmplare — așa cum se petrece atât de des —, domeniul de pe Leopoldsberg a trecut în posesia statului austriac, din cauza cetățeniei atât de incerte — socotită chiar suspectă — a stăpânilor săi. Pe urmă, după un proces, care a durat aproape doi ani, lucrurile au revenit la normal. Însă urmările acelei dispute juridice s-au răsfrânt, ireversibil, și asupra domeniului: cu toată grija administratorului, semințele decăderii au înflorit și s-au dezvoltat tot mai agresiv.)

Și la Ministerul de Război, Al Nouăzeci și șaptelea citea cu aceeași lăcomie orice înscris. Astfel, s-a aplecat, cu pasiunea sa dintotdeauna, asupra unor documente oficiale, total insipide pentru un ochi neutru. S-a mai dovedit atunci, încă o dată, că Al Nouăzeci și șaptelea nu scana pur și simplu foile ce ajungeau în dreptul ochilor săi tot mai miopi, el prelucra și mental materialul parcurs. Uneori, ajungând la asocierile cele mai ciudate.[29]

Citea cu nesaț tot ce i se punea pe masă, însă îl pasionau în special istoriile mai noi sau mai vechi legate de rapoartele în legătură cu

[29] Captiv în lecturile sale, nu-și făcea probleme din primejdiile cotidiene. Care treceau aproape neobservate pe lângă el. Singura lui îngrijorare — dar o îngrijorare devenită obsesie — era să nu orbească, ochii solicitându-i lentile tot mai groase.

diferitele cazuri disciplinare şi cele cu derularea cauzelor la Curtea Marţială. Unde a observat un lucru extrem de straniu: aşa cum o teorie ştiinţifică îşi poate valida aplicaţiile, atâta vreme cât nu este dovedită drept greşită (vezi experienţele cu crabii crestaţi după metoda doctorului Umar), şi destinul oamenilor o poate lua pe un anumit drum, chiar dacă punctul de plecare este fals. Colegul său de birou, căruia i-a destăinuit această observaţie, i-a răspuns că, spre deosebire de primul caz, indivizii umani, de cele mai multe ori, nu mai pot reveni la starea iniţială. „Păi, nici crabul devenit monstruos de uriaş, înainte ca teoria doctorului Umar să fi fost desfiinţată, nici nu a murit şi nici nu a revenit la dimensiuni normale“, a răspuns Rudolph. „Da, dar să luăm un exemplu concret, nu s-a lăsat mai prejos nici colegul, un căpitan fost jurist în viaţa civilă: de pildă, un osândit la moarte executat, dovedit ulterior că nu el a comis fapta. În asemenea cazuri, nu mai e nimic de făcut.“ Rudolph ar fi vrut să-i spună căpitanului că n-a înţeles nimic, că a divagat în modul cel mai simplist posibil. „Păi, tocmai despre aşa ceva vorbim“, a fost gata să spună, dar a preferat să nu piardă vremea cu dispute — „pentru ce?“ — şi să revină la cauzele pe care tocmai le urmărea. Era limpede: căpitanul nu putea ieşi din gândirea de jurist.

Avea în faţă două dosare. Unul abia adus şi unul din arhivă. În cel recent era vorba despre un sublocotenent condamnat şi executat cu câteva zile în urmă. În celălalt, despre tatăl respectivului osândit, găsit şi acela vinovat, cu un sfert de veac în urmă, şi executat şi acela. Ambii, şi tatăl şi fiul, au fost învinuiţi nu de delicte de război, ci de crimă. Şi coincidenţele au mers şi mai departe: şi tatăl şi fiul au avut 28 de ani când au fost spânzuraţi, şi tatăl şi fiul au fost găsiţi vinovaţi de moartea unei femei (care — culmea! — în ambele cauze se numea Marie). Şi în primul caz, cel petrecut cu aproape un sfert de veac în urmă, şi în cel de-al doilea, s-a descoperit, imediat după consemnarea execuţiilor, nevinovăţia condamnaţilor. Prima Marie, căreia nu i s-a găsit cadavrul, a reapărut acasă cu două zile prea târziu, a doua, omorâtă într-adevăr, a fost victima unui alt asasin. „Dacă n-am fi fost în timp de război şi dacă nefericitul sublocotenent nu ar fi fost judecat în uniformă militară, n-aş fi dat niciodată de aceste

dosare atât de dramatice", şi-a spus Rudolph, tot mai pasionat de un proces în care tânărului ofiţer parcă i-au fost transmise ereditar nu numai caracteristicile fizice şi psihice ale părintelui săi, ci şi învinovăţirile şi ispăşirile unor delicte de care n-a fost vinovat niciunul dintre ei. (În redactarea sentinţei celui de-al doilea proces, judecătorul militar, un general, s-a şi exprimat că inculpatul nu face decât să continue crima tatălui său, că, prin urmare, poartă asasinatul în sânge. Aşadar, generalul magistrat l-a condamnat pe fiu ţinând cont şi de istoria tatălui, drept circumstanţă agravantă.)

Cu cât citea mai departe cele două dosare, cu atât coincidenţele îi săreau lui Rudolph mai mult în ochi. Cazul l-a pasionat atât de tare, încât a rămas mai multe zile la birou, cerând alte şi alte documente privitoare la cele două procese. Pur şi simplu nu s-a mai sculat de pe scaunul său vreme de aproape trei zile şi două nopţi. În cea de a treia zi, colegul de birou, căpitanul jurist, a declarat că locotenentul Rudolph, care i s-a plâns de mai multe ori de starea tot mai precară a ochilor săi, i-ar fi şoptit că „în curând nu va mai avea nevoie să-i folosească pentru citit, că va merge «acolo» şi va lămuri marea nedreptate". Căpitanul jurist n-a putut să explice ce a vrut să spună cu aceasta locotenentul Rudolph şi nici unde intenţiona să se deplaseze. Cert este că locotenentul Rudolph a fost descoperit în dimineaţa următoare mort, cu capul căzut pe tăblia biroului.[30]

Era dimineaţa de 3 noiembrie 1918 când l-au găsit pe Al Nouăzeci şi şaptelea mort la datorie, ziua când Austro-Ungaria a cerut armistiţiul. Discuţiile între autorităţi s-au purtat prin telegraf. În după amiaza zilei de 4 noiembrie armistiţiul a devenit oficial.

Totuşi, pe unele porţiuni ale fronturile, confruntările au mai durat câteva ore.

„Patruzeci şi şapte!"

---

[30] Dacă ar mai fi putut să le explice celorlalţi, răposatul le-ar fi explicat că n-a mâncat nimic în ultimele zile, încât digestia i-a fost grav afectată, iar corpul i-a cedat. „Întotdeauna digestia este la originea tuturor bolilor", le-ar fi zis.

AL NOUĂZECI ȘI OPTULEA
— Ruppert —

(1899–1947)

Acum e acum! Să nu încerci să ajungi vreodată la țintă! (Care țintă?)

Mai întâi n-au fost decât vagi insinuări, pe urmă zvonuri „din surse sigure", iar în ediția specială, din 28 august, pe foaia de titlu era scris cu litere de o șchioapă: „În sfârșit, mâine va avea loc marele eveniment. Flota imperială de război va naviga pe Timiș! Prin orașul nostru! Vasul amiral *König Albrecht* este așteptat să treacă pe sub Podul de Fier în jurul orelor douăsprezece, la amiază. Toți lugojenii vor fi onorați s-o aclame pe Alteța Sa Imperială, Arhiducele Franz Ferdinand, care, împreună cu superba Sa Consoartă, Arhiducesa Sophie, se vor afla pe puntea de comandă a impunătorului crucișător!"

Dar, încă înainte ca știrea să devină „oficială", n-a mai fost un secret pentru nimeni că în oraș se aflau deja numeroși agenți secreți și doi miniștri de la Pesta, sosiți, de ceva vreme, la Lugoj. În ziua mult așteptată, au sosit, încă de la cântatul cocoșului, delegații din Coșteiu Mare, din Topolovățu Mare și din Făget, toate în frunte cu primarii lor, dar și edilii din Timișoara și din Caransebeș, aceștia din urmă incognito. (Păi, bineînțeles că incognito: cum să se compare Bega, de exemplu, cu Timișul?) Pe urmă, pe la ora 11, se afla de acum atâta lume în preajma Podului de Fier, încât poliția a trebuit să-i trieze pe cei ce puteau rămâne chiar acolo și să-i așeze ordonat pe ceilalți, de-a lungul malurilor. Problemă ce s-a dovedit destul de ingrată, nefiind vorba doar de chestiuni de siguranță de gradul zero, dar și de considerente de ierarhie oficială și socială, mai ales că

Arhiducele era foarte sensibil la aspectele de securitate, lucru lesne de înţeles, după ce divina împărăteasă Elisabeth (Sisi) fusese asasinată într-un mod atât de absurd.

De asemenea, cum să-i rânduieşti într-o anumită ordine pe nenumăraţii curioşi, mai ales că multe celebrităţi de cel mai înalt rang — de cel mai înalt rang! — au cerut în mod expres să rămână în anonimat?

29 august a fost o zi extrem de călduroasă şi lumea a transpirat din greu sub hainele cele mai arătoase. Doamnele nu mai pridideau cu evantaiele din dantela cea mai fină, devenite ineficiente în faţa unui soare nemilos.

Va face o escală flota imperială la Lugoj? Asta n-o putea preciza nimeni. (Nici n-ar fi fost prudent să se anunţe aşa ceva, spuneau domnii bine informaţi, cei care sigur ştiau mai multe decât puteau destăinui.) Oricum, încă de la orele 11, mai multe fanfare n-au încetat să se acopere una pe cealaltă.

Pentru a anunţa din timp apropierea înaltelor personalităţi, pe la trei, cuiva i-a venit ideea să se trimită câte un pluton de cavalerie în amonte, dar şi în aval, întrucât din motivele deja arătate nu s-a anunţat din ce direcţie va sosi flota imperială de război.

Pe la patru, brusc, cineva s-a întrebat, cu voce tare, cum ar putea primi Timişul, pe seceta aceea, asemenea vapoare mari. „Nici dacă ar fi plouat trei luni n-aveau cum să plutească crucişătoarele (şi vasele de aprovizionare, desigur) pe un râu atât de mic", au completat câţiva. „Ah! Şi cum să se strecoare ditamai crucişătorul K.u.K. *König Albrecht* pe sub Podul de Fier? au mai adăugat alţii. „Odată, a încercat doctorul Bălănescu să treacă pe acolo cu barca lui cu pânze şi a făcut-o praf", şi-a mai amintit cineva. „Doctorul Bălănescu?! Doctorul Bălănescu a fost întotdeauna un excentric", i s-a răspuns.

Pe la şase seara, lumea a înţeles nu numai că Alteţa Sa Imperială şi superba Sa Consoartă nu vor adăsta — aşa cum s-a sperat —, în oraşul decorat de sărbătoare, însă nu va fi vorba nici măcar de vreo flotă care să treacă prin oraş.

Şi totuşi a urmat o seară frumoasă, lumea a rămas mult prin cafenele, restaurante şi cârciumi — fiecare unde îi era locul. Doamnele, chiar dacă transpirate, arătau superb, şi nici măcar primarii din

Timişoara şi din Caransebeş n-au reuşit să strice atmosfera cu zâmbetul lor ostentativ ironic.

În mintea scribului, aflat la antepenultima viaţă din epopeea Celor O Sută, se învârt într-o goană nebună întrebări cu totul nelalocul lor: „Cât a mai rămas din pielea de şagri?“ „E adevăr ori doar iluzie că la orizont se întrezăreşte Pământul Făgăduinţei? I se va mai permite să-l atingă şi el cu pasul, cu buzele?“ Iată, ajuns la antepenultima viaţă, scribul dă de Al Nouăzeci şi optulea, contemporan cu bunicii săi. Istoria ar fi trebuit să devină amintire, însă scribul n-a apucat să mai fie dezmierdat de bunicii dispăruţi înainte de vreme. (Poate spre a le face loc nepoţilor lor.) Dar au existat martori oculari, care au mai fost în stare de a da mărturii despre Cel de Al Nouăzeci şi optulea. Desigur, fiecare cu mărturia lui. Fiecare cu adevărul lui. Povestea devine tot mai diversă. Despre Genghis Han ştim dintr-o carte. Sau din două ori trei. Despre faptele bunicilor ne vorbeşte mulţimea de martori. Mărturii cu cât mai diverse, cu atât mai contradictorii. Ca toate informaţiile înainte de a se coagula în accepţiunea istorică oficială. Oficială pentru o vreme.

Da, iată, utilizând acum numerotarea inversă, am ajuns la bunicul Celui de Al O Sutălea! A notat scribul, în „Argumentul“ întregului ciclu:

„Cel de-al Doilea Război Mondial ni se pare apropiat, pentru că îl cunoaştem prea bine din descrierile părinţilor. Primul Război Mondial ni se înfăţişează, de asemenea, ca un eveniment real, deoarece ne-au povestit destule bunicii noştri despre el. Evenimentele anterioare acestora se întunecă brusc. Cine dintre noi ar mai putea să spună cum zâmbea străbunicul, data zilei sale de naştere sau culoarea ochilor lui, mai cu seamă dacă bunicul acela n-a făcut fapte cu totul ieşite din comun? Cunoştinţele noastre directe se opresc, de regulă, după trei generaţii. Ele se sfârşesc la fel de neaşteptat, ca şi cum, din clipa aceea, ar fi vorba despre un strămoş din Evul Mediu sau din negura Antichităţii. Chiar dacă unele date ar putea fi descoperite ceva mai uşor în legătură cu străbunicii decât cu strămoşii timpurii, sentimentul este la fel de indefinit faţă de unii ca şi faţă de alţii, comparativ cu firele ce ne leagă de un bunic, care, eventual, a mai apucat să ne mai şi ţină pe genunchi. Iar

Antichitatea, Antichitatea o mai poate concepe doar rațiunea. Rațiunea eventual încălzită de suflet. Cine mai păstrează azi sentimentele de filiație față de, să zicem, contemporanii lui Nabonaide, ultimul rege al Babylonului?"

Percepția se schimbă! Iată că scribul a ajuns la contemporanul bunicului Celui de Al O Sutălea! (Iar, între timp, și generațiile s-au schimbat, de când scribul a cutezat să spere că va avea destulă putere — ca și destulă vreme — pentru marele letopiseț!)

Al Nouăzeci și optulea s-a născut la 2 noiembrie 1899. Ziua sa de naștere coincidea cu cea a tatălui său, la fel cum și ziua de naștere a bunicului coincidea cu cea a tatălui aceluia, Marele General! Al Nouăzeci și optulea a văzut pentru întâia oară lumina soarelui în Franța, în casa bunicului Monsieur Pierre, palatul Kubic de pe Île Saint-Louis.

Tatăl său stătea toată ziua cu nasul în cărți, așa că, atunci când puștiul a ajuns să se ridice singur în picioare, își lua câte un volum dintre cele risipite peste tot și se făcea că ar citi și el.[1] Lumea din casă era încântată și nu înceta să laude: „Vai, cât de drăguț e copilul!" Însă tot Fany, ca o bunică prevăzătoare, a fost cea care s-a speriat din nou: „Bine, Rudolph este dependent de cărți și nu se mai poate ocupa de nimic altceva, dar Doamne ferește să ajungă și băiatul în starea asta! Rudolph nu este făcut pentru lumea din jur. Curată minune că a găsit o femeie care să-l accepte așa cum e. Într-un fel, ea mai constituie singura lui legătură cu realitatea. Nu, Ruppert nu trebuie în niciun caz să fie la fel. În niciun caz!" Sigur, Fany n-avea cui să-i spună toate astea, tatăl lui Rudolph își vedea de-ale lui, iar

---

[1] În palatul Kubic, pereții mai multor încăperi erau căptușiți cu rafturi pe care era înșirată o parte din mulțimea de cărți. Câteodată, Rudolph se oprea din lectură și începea să le rânduiască într-o anumită ordine, doar de el știută. Dar, deși îi făcea plăcere activitatea aceasta, nu ajungea cu ea prea departe: de fiecare dată, un volum îi sărea în ochi și se apuca să-l răsfoiască, lăsând baltă așezarea cărților. Atunci, Fany aduna vrafurile părăsite pe jos și le așeza ea în bibliotecă. Despre „ordinea" Celui de Al Nouăzeci și șaptelea nu mai putea fi vorba. Și nici despre vreo ordine în general.

ceilalți nu zăreau în Al Nouăzeci și șaptelea decât pe eruditul apt de a purta orice dispută cu orice specialist, indiferent de domeniul de activitate. Fany nu le spunea nimic, nici nu voia să le strice bucuria, nici nu voia să-i îngrijoreze. Însă era hotărâtă să nu lase lucrurile să se dezvolte așa. „Buna femeie dorea, astfel, să i se creeze băiatului perspectivele unui trai mai apropiat de cel al tuturor oamenilor, tot mai îngrijorată fiind de comportamentul nefiresc al lui Rudolph, comportament ce se revărsa, încetul cu încetul, asupra întregii familii. Sigur, nici Monsieur Pierre n-a dus niciodată «traiul normal» de care vorbea Fany, dar Monsieur Pierre era Monsieur Pierre și tot ce făcea el era altfel", a precizat scribul încă vorbind de Al Nouăzeci și șaptelea.

Totuși, deocamdată, Fany n-avea cum să împiedice evoluția spre carte a copilului. N-avea cum și nici nu dorea să-l facă să urască lectura. Nu acesta era gândul ei: Fany nu dorea decât să-l pregătească pe Ruppert pentru viața în societate. Mai ales discuțiile cu vechiul prieten al casei, bătrânul domn Bric, i-au confirmat temerile. Însă, până una-alta, serile în care tatăl micuțului îi relata mamei ce a citit el ziua, precum și interpretările date lecturii erau benefice: consolidau legăturile de familie și îi creau Celui de Al Nouăzeci și optulea premisele unui trai cultural. A mai notat scribul: „De la o vârstă fragedă, băiatul a stat, în fiecare seară, în preajma părinților, atunci când tatăl făcea un rezumat al celor citite în ziua respectivă, iar mama, asemenea unui grefier conștiincios, nota, după cum se pricepea, în caietele ei școlărești. Câteodată, asista și Fany la acel ceremonial zilnic, iar copilul Al Nouăzeci și optulea trăia în mod firesc acele momente, de parcă expozeurile de seară făceau parte din orarul diurn cel mai firesc, cum ar fi de pildă cina. Uneori, Al Nouăzeci și optulea adormea înainte ca Rudolph să termine de vorbit. Mai târziu, a trăit cu nostalgia acelor seri, care au rămas pentru el etalonul superior al vieții tihnite. O perioadă ce nu avea să se mai întoarcă niciodată. O perioadă atât de dulce, ceea ce a făcut ca disciplina cazonă de la școală să i se pară și mai greu suportabilă."

Cum să vrei să risipești „o perioadă atât de dulce"? Fany se încuraja, spunându-și că „timpul le rezolvă pe toate". Nu și-a făcut ea destule griji și în legătură cu Al Nouăzeci și șaptelea? Și, iată, „cu

toate acestea (Rudolph) a devenit un soț de care nevasta sa era îndrăgostită ca la început, un tată gata de a se îngriji — după toate indicațiile din cărți — de fiul său. (Să ne amintim că atunci când Al Nouăzeci și optulea a trecut prin bolile copilăriei, Rudolph n-a chemat medicul familiei, ci l-a doftoricit chiar el, conform celor citite. Totuși, Fany a anunțat — mai mult pe ascuns — și doctorul, dar acesta n-a prescris decât exact ceea ce recomandase, înaintea sa, Al Nouăzeci și șaptelea.") În felul tradițional „altfel" al Celor O Sută, iată, tatăl lui Ruppert a rămas în mijlocul societății. „Timpul le rezolvă pe toate."

Da, dar nu chiar pe toate. Să mai revenim o dată la afirmația potrivit căreia Fany „era tot mai îngrijorată de comportamentul nefiresc al lui Rudolph, comportament ce se revărsa, încetul cu încetul, asupra întregii familii". Despre ce era vorba? Rudolph citea toată ziua, citea la micul dejun, în vreme ce mânca distrat orice i se punea în farfurie, citea până la prânz, așezat în fotoliul din camera sa ori pe banca din grădină, dacă vremea o permitea, venea ca un somnambul la masă, dus de braț de Madeleine, citea și în timpul prânzului și citea până la cină. Abia atunci lăsa cartea din mână și mânca, în timp ce ochii săi miopi se pierdeau în gol. („Acum recapitulează textele parcurse și pune fiecare informație la locul ei", a explicat Madeleine.) Urma expunerea în fața soției și a copilului, câteodată și în fața lui Fany. Apoi, când toată lumea dormea, mai citea până ce ațipea și el cu cartea în mână. Rar se întâmpla să se întindă în pat, dormea mai mult în fotoliul unde îl prindea somnul. Doar când soția, la fel de îndrăgostită ca în prima zi, îl ademenea în patul ei, dormea și el întins, cu Madeleine strângându-l puternic lângă ea. Iar a doua zi o lua de la capăt. Fără nicio pauză. O viață care, oricum am lua-o, nu se desfășura normal, se îngrijora Fany. Efectul a fost că și Madeleine trăia o viață paralelă, ea necitind toată ziua, dar stând cea mai mare parte a timpului privindu-l pe Rudolph. Îl privea pe Rudolph și buzele i se mișcau abia perceptibil, de parcă i-ar fi șoptit ceva. Vreme de ore întregi. Nici asta nu era normal, a constatat Fany. Iar, mai nou, până și Ruppert, copilul de doar câțiva anișori, își trecea și el zilele cu câte un volum în mână. Chiar și

înainte de a apuca mama sa să-l învețe să desluşească sensul literelor. Nu! Ne transformăm într-o casă de nebuni! Buna Fany i s-a plâns de câteva ori lui Monsieur Pierre, însă acesta avea traiul lui, considera că-şi face cu prisosință datoria de cap al familiei, asigurându-i fiecărui membru al casei tot ceea ce îi era de trebuință. Tot ce îi era de trebuință din punct de vedere material... Era puțin lucru? Bineînțeles, nu era puțin, însă nu era nici îndeajuns. Ceea ce Al Nouăzeci şi şaselea nu putea pricepe.

După lungi discuții cu tot mai bătrânul domn Bric, Fany a găsit soluția de a-l scoate pe Ruppert din „letargia casei". Ajungea că Rudolph s-a zidit de viu într-un univers imaginar! Fiului său, mai ales că avea evidente calități practice — de care tatăl era total străin —, era bine ca să-i fie încurajate abilitățile. Şi bunicul, Monsieur Pierre, s-a exprimat în această privință. Băiatului îi plăcea să meşterească şi a făcut vâlvă faptul că, la numai 4 ani, a demontat o bicicletă şi a montat-o la loc. Ba, după cum a confirmat un Jean, nu numai că a reasamblat-o, dar i-a schimbat şi lanțul şi i-a fixat pedala „cu mult mai bine, aşa încât acum ajung mult mai repede cu ea decât înainte". Genial! N-ar fi fost păcat să se piardă asemenea calități?

Fany a citit într-un ziar că existau instituții şcolare speciale unde erau primiți copiii de mici, chiar începând cu clasele primare, spre a fi educați pentru cariera de militari de carieră. Fiindcă solicitările, mai ales din rândul claselor sărace, erau foarte mari — oamenii sărmani găsind locul unde puteau să le ofere casă, haine şi masă, precum şi un viitor, copiilor lor —, admiterea era tot mai selectivă. Însă aveau prioritate băieții sănătoşi şi cu o stare materială bună, care puteau fi întreținuți şi din banii de acasă. Aceştia erau hărăziți să ajungă ofițeri. Dintre ceilalți, doar cei cu calități deosebite treceau de gradele inferioare. Fany găsea că viața în colectivitate, cu un program strict, cu multă mişcare şi cu activități pragmatice îl va integra pe fiul lui Rudolph într-un trai normal.[2]

---

[2] Scribul nu conteneşte să se mire: buna Fany, de o viață îndrăgostită iremediabil de Dandy de la Paris, cel mai excentric dintre toți cei din „casa de nebuni", era mereu îngrijorată pentru „traiul anormal", când era vorba de altcineva din familie.

Şi tot cu domnul Bric a pus la cale şi o complicată strategie în vederea trimiterii lui Ruppert la şcoala militară. Băiatul nu împlinise încă nici 6 ani. Şi Fany trebuia să mai aştepte până să-şi poată pune planul în aplicare. Sigur, ar mai fi fost şi varianta să fie trimis copil de trupă, dar s-a opus categoric Madeleine. Copiii de trupă erau mai ales băieţi orfani din familii sărace. Categoric nu era cazul lui Ruppert! Nu era nicio grabă! „Nu era nicio grabă!", ceea ce însemna că lucrurile puteau să se petreacă, chiar dacă şi cu o mică întârziere. Nici Monsieur Pierre nu avea nimic împotrivă, mai ales că i s-a amintit de dorinţa Marelui General de a avea un urmaş în cariera militară. Iar dacă atât Raul-Olfert şi Dandy de la Paris, cât şi Monsieur Pierre şi Rudolph au urmat alte drumuri, odată cu Ruppert se va realiza şi acest vis al celui ce a contribuit din plin atât la prestigiul, cât şi la belşugul tuturor rudelor sale. „Generalul Simon ne vede din cer şi, în mod sigur, va fi fericit printre fericiţi, atunci când va constata că măcar după patru generaţii *marea lui dorinţă se va împlini.*" (Însă lucrurile nici măcar nu stăteau aşa: dacă urmărim mai atent biografiile urmaşilor Marelui General, vom constata că şi ceilalţi descendenţi direcţi n-au ajuns deloc departe de dorinţa lui Simon: fiul său, Raul-Olfert, a căzut ca un erou pe baricadele Comunei; nepotul, Dandy de la Paris, a reprezentat poate figura cea mai exotică în tranşeele Primului Război Mondial; strănepotul, Rudolph, a murit la datorie în clădirea Ministerului de Război, în uniforma de care erau prinse două medalii. În mod sigur, Acolo de unde îi privea Simon, lucrurile acestea erau cât se poate de clare, iar cariera militară a lui Ruppert, putem afirma, nu reprezenta decât o consecinţă firească a algoritmului.)

Aşa că Fany, cu tenacitatea ei, a reuşit să pregătească terenul. Şi a devenit un lucru cert, în conştiinţa celor interesaţi, că, la împlinirea sorocului, Ruppert va pleca la şcoala militară. Ceea ce s-a şi întâmplat. Doar că, deşi totul a fost stabilit în amănunt de multă vreme, tocmai cel pus în faţa faptului împlinit nu s-a împăcat cu această idee. La vârsta de doar 7 ani, puştiul a fugit din şcoală şi a ajuns înapoi în Palatul Kubic.

— Cum? Cu ce ai venit acasă?

— Cu trenul! Văzându-mi uniforma, nimeni nu mi-a cerut vreun bilet.

„Şi ăsta este un progres, a comentat domnul Bric. Iată, puştiul s-a descurcat şi în afara cărţilor!"

Pe urmă, Monsiuer Pierre a trebuit să facă o donaţie substanţială instituţiei, pentru ca „micul dezertor" să fie reprimit.

A doua oară, după nici alte două luni, când s-au pomenit cu Ruppert din nou la Île Saint-Louis, a fost mult mai dificilă iertarea sa. („O şcoală militară este o şcoală militară! Acolo copiii trebuie să fie obişnuiţi din capul locului cu disciplina! Ce-ar fi armata fără simţul datoriei?") Spre uimirea tuturor, cel ce a intervenit a fost tatăl. Rudolph s-a săturat de un subiect care risca să-i arunce în aer tabieturile. Aşa că a stat de vorbă, între patru ochi, cu fiul indisciplinat. Din încăperea cu uşa închisă nu s-a auzit niciun cuvânt, niciun zgomot, dar peste nici o jumătate de oră, Ruppert, roşu în obraz, a mers direct în odaia sa, s-a reechipat în uniformă, şi-a luat lucrurile personale şi a urcat în birja ce-l aştepta la poartă. La gară, Jean, valetul plecat un minut mai târziu din Palatul Kubic, l-a urmărit cum îşi cumpără biletul şi cum se urcă în tren. Convins că n-a fost observat de copil, Jean s-a întors să iasă de pe peron, iar de la fereastra compartimentului micul militar a scos limba în urma lui.

Toţi cei ai casei ardeau de curiozitate să afle ce i-a spus Al Nouăzeci şi şaptelea fiului său. Dar Rudolph s-a adâncit din nou în lectură, iar Ruppert n-a dat nici el vreo explicaţie. De n-ar fi plecat atât de rapid, probabil că Fany ar fi găsit o cale de a-l descoase.

Nimeni n-a aflat vreodată ce s-a întâmplat în spatele uşii închise, însă băiatul s-a întors la şcoală, unde, între timp, bunicul său a făcut o donaţie şi mai importantă decât data trecută, reutilând în întregime standul de tir. Al Nouăzeci şi optulea n-a mai fost socotit dezertor, ba, o săptămână mai târziu, s-a regăsit printre cei remarcaţi pentru rezultatele bune la învăţătură.[3] Trebuie însă spus că această

---

[3] Nici n-ar fi putut fi declarat dezertor: băiatul n-avea încă nici 8 ani împliniţi...

evidențiere a fost meritată: obișnuit de mic cu lectura, Ruppert a venit în instituție cu un bagaj neobișnuit de cunoștințe pentru un copil de vârsta lui. Plus plăcerea de a citi, plus deprinderile intelectuale. Și Ruppert n-a fost un elev lipsit de calități nici la sport. Probleme au fost doar disciplina. Dar nu întotdeauna. Au trecut semestre și chiar ani întregi în care superiorii săi nu au avut ce-i reproșa. Și, pe urmă, brusc, cadetul fugea iar din cazarmă. Șefii s-au obișnuit cu aceste ieșiri, ba chiar le așteptau cu nerăbdare, întrucât ele erau mereu urmate de donații ale lui Monsieur Pierre. Donații pentru instituție, alături de donații pentru „superiorii revoltați" ai delicventului. Nimeni, în afară de Fany, nu s-a obosit să analizeze cauza acelor răbufniri ale tânărului. Și nici nu i-a urmărit cineva, în mod special, modul cum i-au evoluat interesele. Altfel, un observator mai atent ar fi constatat că, pe măsură ce se încadra în disciplina cazonă, plăcerea cititului îi dispărea. Pentru că avea tot mai puțină vreme pentru lectură, și-a spus chiar și Fany. Însă explicația ei nu s-a arătat nici pe departe a fi suficientă: Al Nouăzeci și optulea nu mai punea mâna pe carte nici când venea acasă în vacanțe. Și relațiile cu tatăl său s-au răcit, nu se mai interesau unul de celălalt decât atunci când Ruppert fugea de la școală. Și când scena din spatele ușii închise se repeta și ea. Al Nouăzeci și optulea creștea, se dezvolta fizic și își modela personalitatea. Alta decât cea de care i-a fost atât de teamă lui Fany. Însă, tot suspicioasă, buna femeie nu știa dacă să se bucure ori dacă trebuie să fie îngrijorată de direcția spre care se îndrepta tânărul.

În albumul de familie, putem urmări, desigur, și evoluția Celui de Al Nouăzeci și optulea, de la tradiționala fotografie a bebelușului culcat gol pe burtă, pe perna cu bogate broderii, și până la imaginile cu adolescentul în uniformă de cadet. Ruppert bălai, îmbrăcat „matelot", împreună cu unchiul și mătușa sa mai tineri decât el, Ruppert călare pe calul de lemn, Ruppert încruntat, „citind" (spre hazul celor ce i-au pus cartea în mână, cu scrisul în jos, după cum ne este intenționat arătat titlul coperții), Ruppert elev la școala militară

(mai multe poze: într-unele, singur, în altele, cu câte unul sau doi colegi[4], dar şi imagini cu întregul colectiv al clasei, având la mijloc profesorii, unii în civil, alţii în uniformă), Ruppert călare pe un armăsar adevărat, Ruppert în uniformă de aspirant, Ruppert cu însemnele de sublocotenent.[5]

Scribul a notat: „Al Nouăzeci şi optulea, Ruppert, a devenit ofiţer cu mari eforturi şi total împotriva voinţei sale. Dacă, la început, când a fugit de câteva ori de la şcoală, a mai putut fi corectat prin intervenţii înalte, tânărul va pleca fără permisie şi mai târziu, atunci când acel lucru se va încadra, cu adevărat, în delictul de dezertare. Ca să nu mai vorbim că un incident atât de grav s-a petrecut şi în vreme de război. Cu atât mai surprinzătoare va fi desfăşurarea carierei sale."

Dar, până atunci, o piesă trebuie pusă la locul ei pe tabla de puzzle: renghiul jucat de un tânăr ziarist lugojean, în legătură cu trecerea flotei de război austro-ungare pe Timiş. Incredibila farsă scribul a aflat-o din trei surse diferite: din istoria locală scrisă, dar şi de la localnici ce şi-o aminteau din povestirile familiei, dintr-o însemnare a Madeleinei într-unul dintre caietele albastre şi dintr-o scrisoare a lui Ruppert.

Relatările localnicilor le-a folosit scribul în deschiderea acestei vieţi. Relatări ce nu ironizează câtuşi de puţin credulitatea celor ce s-au lăsat duşi de nas, ci laudă ingeniozitatea celui ce a pus la cale marea festă, jucată de un lugojean concetăţenilor săi. Care au găsit un minunat prilej pentru a o savura în localurile deschise până târziu în noapte. Nimeni nu s-a simţit păcălit. Cu atât mai puţin jignit. Şi

[4] Printre ei, în special Marcel şi Paul, despre care va mai fi vorba.

[5] Interesant şi cum a evoluat Al Nouăzeci şi optulea fizic: în clasele mici a fost mai înalt decât majoritatea colegilor săi, apoi a „intrat în rând", pentru ca în uniformă de aspirant să fie iarăşi printre cei mai înalţi. Şi culoarea părului i s-a schimbat, lucru vizibil până şi în fotografiile acelea în alb-negru sau în sepia: la intrarea în şcoală fusese blond deschis, apoi părul i s-a închis atât de tare, încât pare negru. Scribul bănuieşte că tânărul l-a şi ajutat să fie aşa, vopsindu-l, pentru ca, mai târziu, să apară iarăşi blond. Doar ochii i-au rămas mereu neschimbaţi, sclipind într-un albastru extrem.

nici n-ar fi avut de ce: „Mare pişicher cel ce a înscenat totul! Un lugojean de-al nostru!“[6]

(Pentru bănăţeni, ierarhia oficială era sfântă, însă ei o cultivau în spiritul mândriei locale. Când, în anul 1884, împăratul s-a oprit la Arad, a fost primit cu toată reverenţa. Majestatea Sa a planificat ca, în acel popas, să înnobileze familia Neuman pentru dezvoltarea economică a unei regiuni a imperiului Său. Vizitând modernele hale ale producţiei textile, precum şi Moara şi Fabrica de Spirt şi Drojdie, Franz Joseph n-a catadicsit să spună decât „Sehr schön!“ Iar unul dintre fraţii Neuman i-ar fi răspuns: „Da, am auzit că şi Majestatea Voastră conduce bine imperiul.“ Înnobilarea s-a amânat cu câţiva ani.)

Madeleine a notat varianta lui Rudolph despre modul cum au aşteptat lugojenii flota K. u. K să le treacă prin oraş, o variantă inspirată din consemnările din presă. Numai că Al Nouăzeci şi şaptelea n-a povestit ca un om care a citit un reportaj, ci, la fel ca altădată, ca un martor ocular al evenimentului. În plus, Rudolph a povestit amănunte din noaptea de 29 spre 30 august, când lumea, obosită după ziua petrecută în hainele închise în plin soare, s-a dezlănţuit în răcoarea serii şi s-a încălzit iarăşi sub efectul alcoolului consumat. Un băiat ceva mai tânăr decât Ruppert a exclamat că în noaptea aceea parcă s-ar fi aflat la petrecerea de revelion, un revelion în plină căldură, iar evenimentul a şi rămas în memoria locului drept „revelionul fierbinte“. Rudolph a povestit nu numai cum şi cine a lansat acea afirmaţie, ci şi ce s-a întâmplat mai departe, pomenind şi cu cine au stat la masă Bredicienii, cum a fost dus la secţie Moritz Spiegel, pentru că, bine afumat, a rostit măscări îngrozitoare la adresa Alteţelor Lor Imperiale, precum şi amănuntul atât de gustat de public, când acel Moritz Spiegel a luat locul în arest indivizilor suspecţi tocmai eliberaţi, după ce a fost sigur că Înaltele Personaje nu

[6] Incredibil! Farsa din oraşul bănăţean a fost preluată şi de publicaţii din alte părţi ale lumii, iar scribul a dat de ea şi într-un cotidian francez, păstrat în atotcuprinzătoarea bibliotecă de la mănăstirea Ferme zu Chiuso. Incredibil! Din infinitatea de hârtii — e drept că extrem de ingenios aranjate — i-a apărut în faţă şi ziarul cu ştirea de la Lugoj.

vor veni cu vasul amiral al flotei imperiale pe Timiş. Dar indivizii suspecţi, iniţial reţinuţi doar din motive de prevedere, au făcut haz şi mai mare de toată întâmplarea şi, îmbătându-se pe loc, au devenit agresivi, aşa că au fost conduşi înapoi la arest, iar Moritz Spiegel a revenit la masa de unde fusese ridicat. (Vânătaia de sub ochiul stâng a fost socotită o corecţie, tocmai suficientă pentru vorbele acelea imprudente. Şi a mai povestit şi alte asemenea amănunte Rudolph, care n-a ieşit toată ziua aceea din casă, iar soţia sa a notat totul, cuvânt cu cuvânt, în caietele ei albastre.)

A treia sursă provine de la Ruppert. Băiatul nu avea nici 13 ani la data evenimentului. Întrucât i s-a promis că va putea petrece o vacanţă după bunu-i plac, dacă va absolvi cu bine anul şcolar, i s-a permis să plece în vizită la colegul său Marcel din Banat. Pe Ruppert, nu atât statul la familia prietenului l-a bucurat, mai ales că acolo avea să fie de asemenea dădăcit, după cum l-a prevenit Marcel — care se tot plângea de obiceiurile casei sale natale —, ci perspectiva călătoriei până acolo, o călătorie cu escale în oraşele mari aflate în drum. Mai înainte, a fost rândul prietenului să fie găzduit două săptămâni în Palatul Kubic, pe urmă au plecat cu trenul la Viena, unde au adăstat câteva zile pe Leopoldsberg, a urmat halta de la Budapesta şi, în sfârşit, destinaţia la conacul părinţilor lui Marcel de la Coşteiu Mare. Iniţial, s-a decis ca Fany să-i însoţească pe cei doi adolescenţi, dar s-a nimerit ca şi Fany să se îmbolnăvească şi, independent de aceasta, Ruppert refuzase categoric să fie însoţit de o bonă: „Şi cum ar fi fost să fie conduşi doi cadeţi în uniformă de către o dădacă?“ S-a ajuns la un compromis şi cel ce i-a însoţit a fost un „Jean“. Un „Jean“ discret şi de cea mai mare încredere. Un Jean pe post de valet, pardon, de ordonanţă.

Comuna Coşteiu Mare se află la doar câţiva kilometri de oraşul Lugoj, aşa că şi comunitatea de acolo, inclusiv părinţii lui Marcel, n-a putut pierde prilejul de a admira trecerea flotei imperiale austro-ungare pe sub Podul de Fier. Şi, desigur, cei doi cadeţi i-au însoţit, uniformele lor stârnind atenţia celor din jur: o uniformă străină nu se vedea prea des nici la Coşteiu Mare şi nici chiar la Lugoj! Unde Ruppert s-a îmbătat pentru prima oară în viaţa sa. Al Nouăzeci şi

optulea n-a fost, în niciun caz, singurul care a întrecut măsura în seara aceea. Doar că el nu era obişnuit s-o facă. O stare de euforie generală a învăluit oraşul în acel „revelion fierbinte", toată lumea lăsându-se purtată de val. Ruppert nu mai conştientiza decât că s-a lăsat servit cu multe — cu prea multe — pahare. După care s-a trezit, a doua zi spre amiază, în patul din conacul părinţilor lui Marcel. Aşa că şi-a întrebat gazda ce s-a întâmplat. Dar nici Marcel nu-şi mai aducea aminte. Cel ce l-a dus acasă şi l-a vârât în aşternut a fost Jean.

— Cum a fost? Tânărul era speriat de ce va auzi. Dar Jean i-a răspuns sec şi pe un ton firesc:

— Aţi băut un pahar în plus.

— M-am îmbătat?

Ruppert nu mai ştia nimic din cele petrecute în seara precedentă. (În schimb, la mii de kilometri distanţă, tatăl său povestea amănunte...)

— Se poate spune şi aşa...

— Am făcut scandal?

—Nu.

Ruppert răsuflă uşurat.

— Dar ce am făcut?

— Aţi râs de nu v-aţi mai putut opri.

— Şi ceilalţi?

— Au râs şi ei.

Totuşi, băiatul nu era deloc fericit de cele întâmplate. Niciodată, până atunci, nu fusese în vreo societate de beţivi.

Întâlnindu-şi gazdele, tânărul dădu să se scuze, însă află că şi ele uitaseră în întregime petrecerea. „Ne-am distrat bine", a spus tatăl lui Marcel, iar soţia l-a confirmat, îmbujorându-se. Păi, nici ei nu-şi mai aminteau prea multe, dar sentimentul că a fost foarte bine nu li-l putea lua nimeni.

Dacă a fost foarte bine, ce rost are să mai zgândări trecutul? Şi nu numai trecutul! Să te întrebi ce? A fost o noapte ciudată, noaptea „revelionului fierbinte", o noapte cum se întâmplă atât de rar să trăieşti. Cineva a pretins că imediat după miezul nopţii, zăpuşeala grea — aşa cum era de aşteptat — s-a spart într-o furtună cu fulgere

și tunete. Poate. Cei mai mulți nu-și aminteau nici asta. Dar nici hainele nu au păstrat urme de umezeală.

Recitind cum a fost înfățișat evenimentul în presă, scribul a dat peste două categorii de relatări: cea a unui jurnalist lugojean, „pișicherul", al cărui articol a declanșat totul, precum și materialele preluate de celelalte jurnale. Cu amănunte care, de multe ori, se contraziceau. A avut loc cu adevărat toată tărășenia? Să te iei după cele notate de Madeleine? Un singur lucru pare să fi fost sigur: „revelionul fierbinte" s-a petrecut în noaptea de 28 spre 29 august, într-o stare de euforie ce a cuprins tot orașul.

Pentru Al Nouăzeci și optulea, excursia la Lugoj s-a lăsat și cu alte evenimente, nu numai faptul că acolo, la vârsta de 13 ani, s-a îmbătat pentru întâia oară.

Dar, înainte de toate, trebuie lămurit ce uniformă a purtat Ruppert și ce uniformă a purtat, după izbucnirea Marelui Război, tatăl său. Bunicul Celui de Al Nouăzeci și optulea s-a înfățișat în tranșee — și între tranșee — cu o creație a imaginației sale, ținuta lui de „general", care n-ar fi putut fi identificată la nicio armată din lume. Oricum, nu s-a regăsit nici în armata franceză și nici în cea germană. Și nici în cea cezaro-crăiască. Până la urmă, a fost numit „Generalul de pe lună". Și nici măcar statutul civil al lui Peter-Pierre (sau Pierre-Peter) n-a fost vreodată foarte limpede. Imprevizibilul personaj își avea, în aceeași măsură, reședințele atât în Franța, cât și în Austria. Fiul său, Rudolph, a murit într-un birou al Ministerului de Război Francez, cu două medalii prinse pe tunica de locotenent. Medalii ale Republicii Franceze. Nepotul, Ruppert, a fost și el, în aceeași măsură, francez. Numai că debutul conflagrației l-a surprins pe domeniul familiei de pe Leopoldsberg. Unde și-a scos uniforma de la școala franceză de război. Dar degeaba! După ce n-a fost deranjat timp de trei ani de nimeni, într-o dimineață a fost ridicat de acasă și dus sub escortă la Viena. N-a fost orice dimineață, ci chiar dimineața zilei sale de naștere, când Al Nouăzeci și optulea a devenit major. Ruppert n-a fost internat într-un lagăr de prizonieri, ci, mai rău, acuzat de spionaj. Țipor, credinciosul administrator al domeniului familiei de lângă Viena, a alertat imediat toate vechile relații

ale împricinatului. Care nu numai că au reuşit să-l exonereze pe Ruppert de acuzaţii, dar au izbutit chiar să facă din el un erou. În primul rând, i-au dovedit originile austriece, cu numeroase documente şi martori, din straturi sociale imposibil de contestat. I s-a găsit până şi un paşaport austriac. Şi a reieşit că la Paris nu s-a legitimat niciodată cu acte franceze. Da, dar vienez fiind, tânărul trebuia să-şi apere neamul şi suveranul. Înrolat, s-a constatat că personajul avea studii militare complete şi, astfel, s-a reuşit să fie avansat sublocotenent. Mai mult decât atât, trimis pe front, Ruppert s-a distins prin acte de vitejie. Şi a ajuns foarte repede locotenent şi căpitan. În mai multe publicaţii, faptele sale au fost publicate sub formă de reclamă patriotică. Afişe cu portretul său puteau fi admirate în diferite spaţii publice. Scribul n-a găsit niciun document concret care să descrie despre ce acte de eroism a fost vorba. Întrucât Ruppert a devenit subiect de propagandă, fiind dat mereu ca exemplu pentru vitejie şi patriotism, citat de şase ori (!) pe ordinea de zi, decorat de patru ori, n-ar fi exclus ca legendele cu care a fost înconjurat să nu fi fost decât rodul nevoii de stimulare a potenţialului moral al unei armate tot mai sleite de oboseală şi dezamăgiri. Al Nouăzeci şi optulea a devenit erou reprezentativ tocmai când Puterile Centrale au început să piardă tot mai mult teren. Cine să fi bănuit că elevul, care a fugit de atâtea ori din şcoala militară (franceză), se va remarca într-o asemenea măsură pe câmpurile de luptă (de partea Austriei)? Iar dacă războiul ar mai fi continuat, n-ar fi fost deloc exclus ca Ruppert să fi repetat cariera militară strălucită a bunicului bunicului său, Al Nouăzeci şi patrulea, Simon, Marele General.

Aşadar, în timpul aceleiaşi mari conflagraţii, bunicul, provenind dintr-o familie cu numeroşi eroi succesivi, s-a prezentat pe câmpurile de bătaie într-o uniformă de general al unei armate inexistente, fiul său a murit la datorie ca locotenent francez, iar nepotul s-a distins, de partea cealaltă a frontului, în calitate de ofiţer austriac. Şi nici măcar statutul de combatant al celor trei nu se asemăna: Al Nouăzeci şi şaselea ar putea fi numit, cu multă bunăvoinţă, drept un fel de „voluntar de manutanţă“, Al Nouăzeci şi şaptelea drept ofiţer de stat-major, iar Al Nouăzeci şi optulea luptător cu arma în

mână. „Bine că a fost măcar așa, bine că n-au ajuns să se împuște reciproc. Ce s-ar fi întâmplat dacă s-ar fi pomenit față în față în tranșee? Nimic nu este normal în lumea asta“, se lamenta Fany, care a ajuns să creadă că singurul om normal din jurul ei a fost Dandy de la Paris, cel care, în opinia ei, n-a făcut niciun compromis de a semăna cu ceilalți, fiind întotdeauna el însuși. Ca și conții de la Segrate, care au respectat cu sfințenie deviza de a trăi cum își doreau și niciodată altfel. (Fany a preluat una dintre teoriile lui Bruno, mândria științifică a familiei, după care cele mai multe boli psihice sunt cauzate de dorința subiectului de a se substitui unui model inaccesibil, provenit din imaginile din jur ori din scenariile sale imaginare. Ideal irezistibil și motiv suficient pentru a-și altera atât de profund propria personalitate: „Ei nu mai sunt ei, dar nu sunt nici cel care ar vrea să fie.“) Dandy de la Paris și iluștri săi strămoși au preferat să rămână indiferenți la constrângătoarele convenții din jur. Strămoșii de la Segrate au dispărut de mult, iar buna Fany suspina dezamăgită că oameni asemenea lui Monsieur Pierre se nasc tot mai puțin. Ea nu prea avea habar despre străbunii timpurii ai Celui de Al Nouăzeci și șaselea, nu știa cum au străbătut ei lumea aceasta, însă îi bănuia și pe aceia drept excepționali, văzând că din sămânța lor se trăgeau generalul armatei inexistente, conștiinciosul locotenent francez și ofițerul-erou austriac. O sămânță binecuvântată de Dumnezeu care, iată, este viguroasă și în continuare, nu se dezminte nici în generațiile următoare.

Întâmplarea a făcut ca tânărul sublocotenent să fie trimis în Slovenia, unde armata germană a reputat succese socotite aproape decisive împotriva italienilor. Satisfacția comandantului armatei austro-ungare, Conrad von Hötzendorf, care i-a disprețuit profund și dintotdeauna pe italieni, mai ales după trădarea acestora din 1915, s-a repercutat asupra întregii trupe. Totuși, cu ajutorul aliaților, italienii au reușit, cu mare dificultate, să se replieze și să mențină frontul de-a lungul râului Piave.

Fany, memoria vie a ultimelor generații ai Celor O Sută, i-a scris iubitului ei nepot[7], cu amănunte, despre domeniul de la Segrate,

[7] Ruppert i s-a adresat de mic cu apelativul „bunică“.

despre procesele ce mai lâncezeau de atât amar de timp, despre „originea latină“ a strămoşilor, despre modul cum s-au purtat imperialii, când au năvălit la castel, precum şi despre o mulţime de alte lucruri mai mult sau mai puţine reale. Cu scrisul ei caligrafic, Fany încerca să-i inducă lui Ruppert sentimentul de apartenenţă la istoria familiei, să-i insufle dorinţa de a revedea locurile de unde i se trăgeau strămoşii. Ba, mai mult, Fany sugera că revenirea ca „eliberator“ la Segrate va duce şi la sfârşitul interminabilelor dispute juridice, iar domeniul „se va întoarce la adevăraţii săi stăpâni“. (Povestea cu „eliberatorul“ se potrivea de minune cu situaţia contradictorie de pe front a membrilor familiei, dacă ne amintim de modul cum s-au purtat austriecii [şi] în Lombardia: în cazul nostru, cum l-au executat pe Pip, Al Nouăzeci şi treilea din şir. Cine pe cine „eliberează“ rămâne pentru totdeauna doar expresia istoricilor oficiali.)

Ruppert n-a ajuns niciodată la legendarul domeniu al familiei de la Segrate, deşi Fany i-a tot povestit legendele eroice preluate şi modificate de generaţii succesive. Din Italia, Al Nouăzeci şi optulea i-a trimis „bunicii“ scrisori pline de satisfacţie, spunându-i că o duce foarte bine, că stă toată ziua cu camarazii, citeşte ziarele, joacă tabinet şi beneficiază de un fel de concediu tihnit, ordonanţele îngrijindu-se şi ele să le facă ofiţerilor viaţa cât mai tihnită. Nu-i dădea de înţeles că războiul este ca şi câştigat de Puterile Centrale, pentru că buna Fany, la Paris, trebuia să-şi împartă sentimentele între cei dragi ei, aflaţi în tabere diferite. În realitate, după Operaţiunile Michael, Georgette, Blücher, York şi Marne (a doua ofensivă de la Marne), Germania şi Austro-Ungaria se arătau pline de iniţiativă, iar rezultatele, umflate mult de propaganda ajunsă în tranşee, au redat un optimism puternic trupei şi ofiţerilor. Ruppert i-a scris lui Fany că, nerăbdător ca şi ofensiva din sud să reînceapă, a luat pe cont propriu numeroase hărţuiri ale inamicilor. Şi, fiindcă nu a dat niciodată greş, nu numai că nu a fost sancţionat, dar şi-a consolidat renumele de erou oficial. (Devenit comandant de companie, a fost, într-adevăr, întotdeauna în fruntea oamenilor săi, când au trecut linia de demarcaţie, stârnind, de fiecare dată, panică prin surpriza scurtelor atacuri.) În mod conştient ori nu, şi dorinţa de a ajunge la Segrate l-a împins

la asemenea operații, care, nu de puține ori, au sfidat orice spirit de siguranță personală. „Italienii (?) i-au luat un domeniu, care era al său! Din moși-strămoși!" Iar comandanții săi direcți chiar îi apreciau ieșirile, putând raporta și umfla, la rândul lor, succese nesperate. Plus că se mai spunea că bravul ofițer acționa în virtutea unor ordine secrete, venite de undeva de sus. De foarte sus! Păi, nu era el urmașul Marelui General? Domnul locotenent — și apoi căpitan — nu era un simplu locotenent, Ruppert a devenit, cu adevărat, eroul coborât din postere.

Dar, bineînțeles că a existat din nou un „dar", ca de fiecare dată în biografia Celor O Sută.[8] Într-o bună zi, celebrul erou pur și simplu a dispărut. De data asta singur! La început, nimeni nu și-a făcut mari griji: probabil că Al Nouăzeci și optulea a plecat iarăși într-o misiune secretă; cu siguranță, peste o oră sau cel mult mâine dimineață se va afla din nou ce le-a mai făcut italienilor și aliaților lor. Numai că Ruppert n-a apărut nici peste o oră și nici a doua zi. Și nici în următoarele! Inițial, s-a crezut că a căzut la datorie. Cui să i se potrivească mai bine o moarte de erou decât însuși eroului coborât de pe afișe direct în tranșee? Pe urmă, zvonul că a dezertat tocmai acel erou-simbol a căzut ca un trăsnet. Incredibil! „Patruzeci și șapte!"[9]

De fapt, ce s-a întâmplat? Biata Fany nu mai dormea de mult de griji, pe măsură ce tragediile se adunau și amenințau tot mai mult. Monsieur Pierre se afla între linii ori plecat cine știe pentru ce în Balcani — „butoiul de pulbere al Europei" —, de unde răzbăteau tot timpul veștile cele mai teribile; Rudolph, pe care-l știa tot ca pe inteligentul băiețel, absolut neajutorat în viața practică, trebuia să se descurce singur în atmosfera cazonă de la Minister, iar Ruppert era

[8] Recitind această „cugetare profundă" referitoare la biografiile Celor O Sută, scribul nu și-a putut reprima un rictus: „Păi, a fost în lunga înșiruire a destinelor umane, în general, nu numai în cea a Celor O Sută, vreo biografie fără „dar" și fără „însă"?

[9] După cum scribul i-a mai adus aminte bunului cititor, descendenții lui Dandy de la Paris au păstrat această formulă drept înjurătura familiei. „Patruzeci și trei" reprezintă numărul și conținutul înjurăturii 43 din broșura Celui de Al Nouăzeci și șaselea, *Sudălmi sadea*.

chiar pe front! Bine, chiar ea a spus că „ești obligat, în calitate de cetățean, să-ți dai obolul pentru apărarea patriei. Lucru valabil și pentru Rudolph, și pentru fiul său, Ruppert. Mai ales că Ruppert — cu voie sau fără voie — a absolvit întregul învățământ militar, devenind sublocotenent". Da, dar parcă tot ea a adăugat: „Nu trebuie să fii sub bătaia gloanțelor, în asemenea vremuri. Moartea se insinuează cum vrea ea, războiul fiind o epidemie generalizată. Iată, toată Europa s-a îmbolnăvit. Se moare pretutindeni." Anna Margareta, cea de a treia soție a lui Dandy de la Paris, s-a prăpădit de febră tifoidă în vreme ce îngrijea răniții în calitate de infirmieră. Însă și fiica ei, sora vitregă a lui Rudolph, s-a stins tot de febră tifoidă. Pentru aceasta, n-a fost nevoită să se deplaseze, ca să moară pe front. Ea s-a prăpădit într-un lazaret, în drum spre Perpignan. Și „Capul Bilă de Biliard", celebrul avocat Vencue, bunicul lui Ruppert, a fost găsit mort, cam în aceeași perioadă, pe coridorul unui hotel din Zürich. Nici el n-a trebuit să plece pe front pentru a părăsi această lume. Biata Fany cui să i se plângă? Madeleine, fiica acelui „Cap Bilă de Biliard", soția lui Rudolph și mama lui Ruppert, era, la rândul ei, plină de griji. Păi, nu i-a murit tatăl în Elveția neutră, într-un caz învăluit în mister și niciodată elucidat? Să o mai încarce și ea? După ce s-a abținut multă vreme să-i transmită veștile viteazului ofițer, într-un moment necugetat Fany l-a încunoștințat totuși de loviturile primite de familia rămasă în Franța. Eroare gravă! Foarte gravă! Eroare ce ar fi putut să-l ducă pe Ruppert la ștreang. În mai toate casele s-au petrecut tragedii mai mari sau mai mici, așa e în război, războiul fiind „o epidemie generalizată. Toată Europa s-a îmbolnăvit. Se murea pretutindeni", ceea ce nu l-a putut totuși reține pe Al Nouăzeci și optulea să fugă la Paris. Adică să dezerteze.

În regimentul său, vestea a fost recondiționată: abandonarea câmpului de luptă, în plin război, nu mai putea fi nici măcar comparată cu plecarea fără învoire, cu ani în urmă, a puștiului de la școala militară! Prin urmare, domnul căpitan n-a dispărut ca un laș, domnul căpitan a căzut ca un erou. Cum să spui altfel despre cel ce putea fi văzut și în continuare ca simbol al vitejiei pe posterele

de pe toate drumurile? Era şi un lucru mult mai credibil acesta. Şi a fost crezut.

În schimb, pe Ruppert îl pândea o primejdie la fel de mare şi în Franţa: ce căuta adânc, în spatele frontului, acel emblematic personaj al inamicilor? Situaţie greu de explicat şi pentru francezi, ca şi pentru austrieci. Şi, drept consecinţă, orice ipoteză ar fi devenit plauzibilă, trebuind a fi luată în considerare. Ne aflăm în A.D. 1918, ne aflăm în plin război, evenimentele se derulau extrem de repede, surprizele se ţineau lanţ, niciuna dintre tabere nu considera conflictul pierdut. Nici cea mai imaginativă minte, nici măcar unul dintre atoateştiutorii de prin cafenele n-ar fi putut prevedea, după primele zvonuri ale acelei zile fatidice de la Sarajevo, amploarea dezastrului general şi repetatele răsturnări de situaţie ce s-au succedat fără întrerupere. Asasinarea Prinţului moştenitor şi a Arhiducesei Sophie — considerată morganatică de către Casa Imperială, marginalizată şi fără drept de succesiune la tron pentru copiii ei — a declanşat o apocalipsă mai cruntă decât toate apocalipsele care au măcinat dintotdeauna lumea. Şi, tot ca dintotdeauna, moartea a făcut ravagii nu numai pe fronturi, ci şi în teritoriile care au aprovizionat maşina morţii cu carne vie: doliul, constrângerile alimentare, bolile tranşeelor erau aduse şi în populaţia civilă.[10] Conflictul a devenit total. Şi „cavalerismul turnirelor“ s-a retras în cărţile de istorie. Isterizată de veştile de pe front, de pandemiile ajunse şi acasă, populaţia a apucat şi arma biologică, a cărei introducere a stârnit groază nu numai prin moarte, dar şi prin panică. Nici cea mai imaginativă minte n-ar fi putut prevedea, după primele zvonuri ale acelei zile fatidice de la Sarajevo, generalizarea mondială a conflagraţiei — implicarea americană, rolul combatanţilor din colonii —, nici revoluţia sovietică, „răscoala de paşte“ din Irlanda şi atâtea trăsnete pe un cer negru,

---

[10] Tifosul exantematic, care se spune că ar fi fost decisiv şi în campania lui Napoleon în Rusia, a făcut din nou milioane de victime. Împreună cu aşa-numita „gripă spaniolă“ a secerat mai multe vieţi decât tehnica militară cea mai performantă. Doar în 1918 gripa spaniolă a omorât până la 40 de milioane de oameni, adică mai mulţi decât s-au prăpădit în patru ani de război mondial.

trăsnete care năşteau speranţe şi năruiau speranţe. Chiar şi evenimentele punctuale, cazurile particulare apăreau într-o cu totul altă lumină decât în vreme de pace.

În haosul ultimelor luni de război — dar cine să fi ştiut când se vor termina luptele din tranşee? —, Ruppert s-a înfăţişat la Perpignan. Desigur, în haine civile. Fusese, în drum, pe la fostul lui coleg de şcoală militară, Paul, şi îi ceruse acestuia straie, pentru a putea ajunge la ai săi. Cum a reuşit să răzbată până la Paul, în uniformă de căpitan inamic, scribul n-a aflat şi nici nu-şi poate imagina. (Paul fusese grav rănit în bătălia de pe râul Somme şi se afla într-o convalescenţă fără mari speranţe de vindecare. Pe urmă, într-adevăr, n-a mai apucat prima zi de pace...)

În costumul ce i se potrivea şi nu i se prea potrivea, Al Nouăzeci şi optulea a izbutit să ajungă până la Mainz. Aici a fost preluat de un Jean, un bărbat mai mult decât fidel, întrucât fusese demobilizat graţie lui Rudolph, pe vremea cât acela fusese repartizat la un spital militar. Ajuns nu departe de ţelul fugii sale, unei patrule îi părură suspecte hainele care nu păreau a fi pe măsura tânărului. A fost reţinut şi condus la un centru de poliţie. De unde viteazul căpitan a reuşit, încă o dată, să-şi arate „geniul militar", izbutind să fugă înainte de a fi interogat. Şi a izbutit să-l ia cu el şi pe Jean, arestat alături de el.

Jean era întrucâtva cunoscut în regiune, aşa că n-au rămas decât o oră la conacul familiei. Şi tot Jean l-a condus peste Pirinei în Spania, într-o cabană izolată, aflată la doar câţiva paşi de graniţă. Cunoştea drumul, pentru că mai dusese şi alţi dezertori acolo. De cabana aceea nu ştiau nici autorităţile franceze, nici cele spaniole. Locul era un fel de colonie a fugarilor, „Colonia emigranţilor incognito", cum era numită.

Ce locuri frumoase se pot găsi în lumea aceasta atât de mare şi de puţin descoperită! Prin geamul de la mansarda pe care o împărţea cu alţi trei fugari, Ruppert putea admira o privelişte sălbatică, aşa cum văzuse el într-un volum bogat ilustrat, un peisaj înfăţişând „începuturile lumii". Doar dinozaurii şi brontozaurii lipseau. În

schimb, natura virgină îi apărea incomparabil mai vie decât a putut fi imaginată într-o carte: vegetația deasă obtura geometria stâncilor și fiecare adiere de vânt mișca întregul decor, sugerând lumea misterioasă ascunsă privirilor. Câteodată, chiar aveai impresia că ai zărit, pentru o clipă, un animal țâșnind dintr-un desiș. Nu era un animal anume, ci ANIMALUL, care putea fi o vulpe, o căprioară sau — pentru cei ce au admirat în copilărie volumul despre „începuturile lumii" — un dinozaur. Al Nouăzeci și optulea n-a fost o „fire romantică". Dimpotrivă, odată ce a evadat din lumea cărților, dar și pentru a-și putea conserva individualitatea, a devenit o persoană extrem de pragmatică. Chiar și în situațiile când ignora consecințele faptelor sale. „Acum e acum!" Însă nici măcar el nu se putea sustrage peisajului ce i se deschidea în față. Și stătea și el, asemenea camarazilor săi, să pândească, în fiecare seară, apusul de soare, un moment de adevărat ritual pentru „Colonia emigranților incognito".

Unde nimeni nu era obligat să se legitimeze, cu atât mai puțin să se înscrie în vreun registru. Mulți dintre bărbații aceia, care au locuit luni de zile — unii chiar ani — sub același acoperiș, nu și-au divulgat niciodată identitatea. Între ei se recunoșteau și se adresau cu porecle („scoțianul"[11], Herr Schmidt", „Pan Jiří" etc.). Regula aceasta era atât de bine protejată, încât până și scrisorile, aduse o dată pe săptămână de Pablo, dintr-un sat din partea opusă a lui Pic de Néthou, erau înmânate cu discreție adresanților, ca să nu se deconspire prin numele de pe plic.

În afară de Pablo, cabana mai era deservită de Don José, cel ce părea să fie proprietarul sau administratorul, oricum, șeful, și de doi tineri, Manuel și Paulo. Paulo era metis. Misiunea acestora era mai mult de a face legătura cu lumea — de a aduce alimente, obiecte necesare traiului zilnic, corespondența. Ei nu se ocupau nici de curățenie, nici de bucătărie. Acestea reveneau în sarcina chiriașilor. (Chiriași fără chirie: celor ajunși la cabană, așa cum nu li se cerea niciun act care să le dovedească identitatea, nu li se solicita nici vreo taxă pentru adăpostul și hrana puse la dispoziție. Ceea ce deschide

[11] Care, în realitate, era grec, după cum știa toată lumea.

o altă întrebare, la care scribul va reveni imediat: din ce fonduri şi în ce scop erau întreţinuţi acei bărbaţi atât de diferiţi între ei?)

După regula casei, nimeni nu se interesa de antecedentele camarazilor, nici măcar ale celor cu care împărţeau aceeaşi încăpere. Cu toate acestea, după grai, după conduită, după obiceiuri şi, uneori, şi după unele piese de îmbrăcăminte, nu era greu să tragi concluzii generale despre naţionalitatea, starea socială şi educaţia fiecăruia. Şi era evident că trăiau, într-un climat de maximă democraţie, ofiţeri superiori alături de simpli soldaţi, descendenţi ai unor familii nobiliare şi copii de ţărani, absolvenţi de studii superioare şi (semi)analfabeţi. Ceea ce nu-i împiedica să le vină rândul, şi unora, şi altora, la treburile bucătăriei, să beneficieze de aceeaşi mâncare, stând împreună în marea sală de mese, să-şi spele fiecare personal rufăria şi să-şi deretice încăperea. Şi, astfel, fostul ofiţer se nimerea să pregătească cina şi pentru o fostă ordonanţă.

Întorcându-ne acum la faptul că locuitorilor cabanei nu li se pretindea nicio contribuţie financiară, scribul a vrut să ştie de unde proveneau fondurile pentru întreţinerea celor aproximativ şaizeci de străini oploşiţi acolo. Aproximativ şaizeci, fiindcă dacă nu te întreba nimeni de unde şi de ce ai venit acolo, era mai dificil să pleci. Şi asta i-a atras atenţia scribului. (După cum bine se ştie, există câini dresaţi care-i permit unui străin să pătrundă în casă, însă nu-i dau voie să iasă. Cam aşa şi cu „Colonia emigranţilor incognito"... Doar că scribul încă nu putea desluşi câinele.) Cum la fel de ciudat i s-a părut, la început, şi faptul că nu au avut loc conflicte între locatari, aşa cum se întâmplă îndeobşte într-o comunitate închisă, formată chiar şi din indivizi mai puţin diferiţi între ei. Comunitate închisă! Da, aşa i s-a relevat locaţia ascunsă în Pic de Néthou. Chiar un fel de tabără de prizonieri, unde se intra de bunăvoie. Refugiaţii de aici nu erau supravegheaţi în mod vizibil, li se permitea să facă orice — iar Ruppert şi-a folosit timpul meşterind tot felul de scule folositoare traiului zilnic, plăcerea bricolajului din copilărie umplându-i zilele, spre admiraţia camarazilor. Refugiaţii se puteau deplasa în voie, însă locaţia era atât de izolată şi capcanele peisajului atât de periculoase, încât, după ce doi bărbaţi au încercat să plece singuri şi s-au prăbuşit

într-o prăpastie, gândurile de a te mai îndepărta prea mult de cabană au fost puternic autocenzurate. Când Pablo mergea după corespondență și după cumpărături, câte unul mai rezistent se oferea să-l însoțească. Nicio problemă! Drumul era extrem de lung și de dificil și, odată ajunși de partea cealaltă a lui Pic de Néthou, realizai că n-ai făcut decât să te fi deplasat dintr-un loc izolat într-un alt loc la fel de izolat. Unde să te duci mai departe? Și încotro? Și de ce? Din spirit de libertate? Care libertate? Acasă nu te puteai întoarce. Cel puțin deocamdată. (Un „deocamdată" relativ: unii sperau ca, după ce se va termina războiul, să nu trebuiască să dea socoteală pentru că au dezertat, alții că fapta pentru care erau obligați să se ascundă se va prescrie ori pur și simplu se va uita. Însă mai erau și dintre cei ce știau că pentru ei nu există un burete care să le șteargă vina spre a mai putea trăi acasă la fel ca înainte. Pentru ei, acel „acasă" nu mai era decât o amintire. „Ce așteptau aceștia din urmă?" s-a întrebat scribul. „De ce, de exemplu, n-au încercat să ajungă la mare și să-și caute norocul peste ocean? Doar comoditatea unui trai lipsit de griji — dar și de perspective — îi făcea să lâncezească în «Colonia emigranților incognito», un fel de *No man's land* pitit în Munții Pirinei.")

Scribul a crezut întotdeauna că, dacă i s-ar oferi cuiva prilejul de a se muta pe o insulă izolată, însă cu clima cea mai plăcută din lume, o insulă unde să fi fost transferate cele mai sofisticate realizări tehnice, menite să-i îndeplinească omului orice dorință, unde problema hranei s-ar rezolva prin frigiderul ce s-ar autoalimenta cu bunătățile cele mai fine, iar un televizor uriaș ar oferi sute de canale cu cele mai diferite programe, unde nisipul plajei ar fi mai fin decât pudra, iar marea limpede tot timpul anului, dacă i s-ar oferi cuiva prilejul de a se muta pe aceea insulă extraordinară, cu singura obligație de a rămâne acolo *singur* tot restul vieții, acel individ ar prefera să rămână în colectivitatea nu întotdeauna prietenoasă (într-o societate unde trebuie să lupți zilnic pentru siguranța ta fizică și psihică, între niște semeni de multe ori indiferenți la soarta ta — atunci când nu sunt chiar invidioși —, intriganți, încrezuți și, nu de puține ori, chiar răuvoitori). Ființă eminamente socială, omul nu-și simte împlinirea decât în continua comparație cu cei din jur. Și, brusc, „Colonia

emigranților incognito" i-a oferit și o altă fațetă a unei convingeri puternic încetățenite. Asemenea corăbierilor eleni, amăgiți de cântecul sirenelor, nici majoritatea locatarilor acelei pensiuni din Pirinei n-au mai izbutit să se elibereze. N-au mai izbutit și nici n-au mai dorit.

Desigur — „Patruzeci și șapte!" —, bunul cititor va riposta că bietul scrib iarăși bate câmpii: păi, ce are locația unde și-au găsit refugiul niște fugari, cu mitica insulă fantasmagorică? Și, dacă în acel loc, mai mult decât ipotetic, condiția ar fi să-ți plătești securitatea, belșugul și lipsa de griji printr-o solitudine absolută, asumată pentru tot restul vieții, în „Colonia emigranților incognito" nu numai că nu erai singur, dar chiar trebuia să-ți împarți dormitorul și intimitatea cu o mulțime de persoane, cu care, până atunci, n-ai avut nimic de a face, față de care ești obligat să te adaptezi și împreună cu care duci aceeași viață monotonă. Aici, în Pirinei, nu neapărat cărările primejdioase sunt cele care te fac să rămâi. Dacă i-ai fi întrebat pe locatarii pensiunii, aceștia ți-ar fi spus că viața din cabană nu se putea compara cu insula fantasmagorică, însă nici cu consecințele acțiunilor unor oficialități cinice și cu temerile față de ceea ce se află în imediata ta apropiere. Și față de spaimele fără chip, amenințând de peste tot, nici nu se putea compara cu traiul din tranșee, cu mizeria generalizată din spatele frontului, cu veșnicele hărțuieli ale oamenilor și ale destinului. Iar un bărbat veșnic neras, căruia i se spunea „Calul", evadat dintr-un lagăr de prizonieri, susținea că se aflau în raiul de pe pământ față de iadul din care doar Dumnezeu l-a ajutat să scape.

— Dumnezeu m-a dus acolo, pentru ca să-mi arate și mie grozăviile cele mai întunecate ale lumii și, astfel, să mă pot bucura de adevărata viață pe care mi-a dăruit-o. Că noi nu știm să ne bucurăm de ceea ce avem!

Întrucât scribul n-a descoperit încă „dulăul dresat să nu te mai lase să ieși", s-a tot întrebat cine avea interesul să mențină acea instituție. Multă vreme i-a fost imposibil să dea și de cel mai firav indiciu. Cu cine să mai comentezi un eveniment întâmplat cu aproape un veac în urmă? Când cineva era totuși dispus să accepte că a auzit de „Colonia emigranților incognito", respectivul devenea imediat

suspicios și răspundea tot cu o întrebare: „Cine v-a vorbit despre acel loc?“ Dacă scribul pomenea despre Al Nouăzeci și optulea, nu îl ajuta prea mult, fiindcă, în cabana din Pirinei, Ruppert s-a dizolvat în masa amorfă a camarazilor de acolo și, la fel ca și ei, și-a pierdut și el numele. Așa că interlocutorii scribului dădeau pe bună dreptate din umeri: ei n-au auzit niciodată de niciun Ruppert. Un nor de suspiciuni părea să planeze deasupra subiectului, de parcă, și după atât timp, n-ar fi fost indicat, pentru acei refugiați, să deconspiri cine au fost ei, ce se întâmpla în cabană și, în general, orice amănunt în legătură cu locația respectivă. Chiar și simplul fapt de a o aminti devenea suspect. Scribul, cel puțin în câteva cazuri, simțea că i se ascund informațiile. Munca sa de copist și de arhivar a trebuit să fie iarăși completată cu investigații de detectiv. Prima observație: nedând în nicio arhivă de „Colonia emigranților incognito“, unica speranță rămâneau mărturiile unor descendenți direcți ai celor ce au fost acolo, în anii Primului Război Mondial, și eventuala corespondență păstrată în acel loc. Deși știa că era vorba despre o cabană aflată în preajma lui Pico de Aneto (Pic de Néthou), locul exact nu putea fi identificat, întrucât, la fel cum bărbații de acolo trăiau sub alte nume decât cele reale, și complexul unde s-au refugiat funcționa ca o firmă ce n-a fost înregistrată niciodată. Unde s-a aflat „Colonia emigranților incognito“? La vârsta sa, scribul n-a îndrăznit să plece în Masivul Maladeta, pentru a escalada cu propriile picioare muntele. Și nicio privire dintr-un elicopter nu l-ar fi putut ajuta să distingă locația. Unde să-l fi rugat pe pilot să-l ducă? Nu-i rămânea decât fie să descopere cumva (cum?) nepoții direcți ai celor ce au locuit o vreme în cabana aceea și, după ce i-a descoperit, să-i facă să treacă peste orice suspiciune și să-i povestească ceea ce voia el, fie să treacă mai departe, să nu mai piardă săptămâni — și apoi luni — prețioase, într-o cercetare atât de lipsită de șanse.

Ceea ce l-a făcut să persevereze a fost, pe de o parte, nădejdea care l-a mânat, din prima clipă, când a început saga Celor O Sută, nădejdea că va avea protecția divină de a nu se pierde în labirintul fără de sfârșit. Și, pe de altă parte, nemăsurata curiozitate, împingându-l irezistibil tot timpul din spate. Dacă s-a descurcat în mijlocul unor

personaje venite din „hăul istoriei“ — chiar dacă acel „hău“ nu este atât de adânc precum suntem noi obişnuiţi să-l etichetăm —, atunci să se înece atât de aproape de mal, sub privirile severe ale unor posibili martori oculari ai evenimentelor? Sau măcar a celor ce ştiau din primă sursă ce s-a întâmplat?

Şi, într-adevăr, scribul a avut din nou noroc: s-a întâmplat, ca de atâtea ori, ca ajutorul să-i vină nu de la cineva doritor să colaboreze, ci din partea cuiva cu totul răuvoitor. Un oarecare domn Serge Caracostea, un aromân sau machedon, un „grec de limbă latină“, revoltat că tatăl său, decedat undeva „în apropiere de Pico de Aneto“ n-a fost lăsat să fie adus în satul natal, a relatat poate mai multe decât ar fi vrut să spună. Serge Caracostea chiar a fost în regiunea Masivului Maladeta, când, înrolat în mişcarea fascistă, a luptat în Spania, de partea lui Franco, împotriva comuniştilor. Serge Caracostea, un bătrân de aproape 90 de ani, atunci când l-a cunoscut scribul, a traversat atât de dificilul „Pod a lui Mahommed“. Şi a trăit, aproape două luni, într-o cabană „unde e imposibil să ajungi dacă nu eşti condus de către unul dintre puţinii cunoscători ai drumului“. Locul este atât de inaccesibil şi atât de izolat, pretindea bătrânul, încât ajuns acolo, „poţi să alegi între a-i rămâne prizonier pe veci sau să mori undeva într-o prăpastie neştiut de nimeni“.

Scribul l-a cunoscut târziu pe domnul Serge Caracostea. Şi a vrut să afle cu totul altceva de la el, însă norocul s-a făcut din nou simţit şi, astfel, a ieşit la lumină şi misterul „Coloniei emigranţilor incognito“. Un singur om, se spune, ar fi reuşit să evadeze de acolo, un căpitan al defunctului imperiu austriac. Ruppert? Nu se ştie cum îl chema, acolo nimeni nu-şi spunea numele, dar a răsuflat că era un fost căpitan în armata cezaro-crăiască, aşa cum „foşti“ au fost toţi cei de acolo.

Domnul Serge Caracostea, rezident francez, a reuşit să fugă din Balcani înainte de a fi prins şi condamnat de noile autorităţi de după preluarea puterii de către comunişti. Înainte de aceasta, a rămas o vreme la Viena. După ce a intrat în conflict, la Rostock, cu „brigadirii“ căpeteniei legionare Horia Sima, a trebuit să fugă şi de acolo. N-a fost prima sa fugă. În 1938, înaintea victoriei generalului Franco,

Caracostea, înrolat într-un detaşament fascist, este judecat pentru trădare, dar reuşeşte să evadeze în aceeaşi noapte. (Făcându-şi mai multe cruci largi, bătrânul s-a jurat „pe tot ce îi era mai scump", în faţa scribului, că toate acuzele ce i-au fost aduse n-au fost decât urmarea unor răzbunări din partea unui comandant, din pricina unei femei. O poveste lungă şi încâlcită, fără legătură cu subiectul urmărit de scrib.) Aşa a ajuns şi el în „Colonia emigranţilor incognito". Şi aşa a dat şi de urmele tatălui său, îngropat acolo la sfârşitul Primului Război Mondial.

A urmat o altă poveste lungă, de data asta în legătură cu Constantin Caracostea, tatăl domnului Serge. Interlocutorul scribului era genul de bătrân vorbăreţ, făcând crize disproporţionate de furie ori de câte ori era întrerupt sau neaprobat, aşa cum considera că i se cuvine. Dând dovadă de o nemăsurată răbdare, scribul a aflat, printre nenumăratele lungi divagaţii, că la graniţa dintre Franţa şi Spania se găsea nu o singură „Colonie a emigranţilor incognito", ci mai multe, cel puţin trei. Iniţial, acestea au fost refugii caritabile pentru orice creştin ce se simţea prigonit, indiferent unde. Cei veniţi aici deveneau un fel de călugări mireni. Printre ei, numeroşi condamnaţi, unii pentru delicte deosebit de grave. Cele trei (?) lăcaşe s-ar fi desfiinţat după o existenţă de sute de ani (?), la începutul secolului, preoţii retrăgându-se. Existau mai multe legende despre abandonarea de către călugării autentici ai acelor refugii. Printre altele, că ar fi venit şi familii întregi, deci şi femei, şi „unde sunt femei, apare întotdeauna şi zâzania", după cum a spus bătrânul Serge. Numai că acei „călugări autentici" au făcut parte dintr-un ordin nerecunoscut, Fraţii Crucii Neîntinate, ei înşişi urmăriţi şi oprimaţi, timp de secole, pentru „grave divergenţe de doctrină". Când ultimul „Preaumil" (apelativul şefului lor suprem) a murit, în anul 1902, călugării s-au împrăştiat, iar „Coloniile emigranţilor incognito" au rămas locuite doar de refugiaţii acelui moment.[12]

---

[12] Despre lunga istorie a Fraţilor Crucii Neîntinate se cunosc puţine amănunte. După 1902, ei au intrat cu totul în umbră şi poate că ordinul s-a desfiinţat. Ceea ce a rămas au fost cele trei (?) refugii din Pirinei, faptul că

Monahii au plecat, dar cutumele, după care au funcţionat acele locaţii, au rămas. Şi, în mod ciudat, nici dispute între locuitorii cabanelor n-au mai fost, cu atât mai puţin crime. La puţină vreme după ce au rămas singuri, refugiaţii s-au văzut lipsiţi de mijloace de trai. Fiind iarnă, aflându-se fără cunoscători ai cărărilor acoperite de noiane de zăpadă, tentativele de a pleca s-au sfârşit cu moartea celor ce au cutezat să părăsească locul. Când situaţia a devenit cu totul disperată, au apărut Manolo şi Pedro. Apoi încă trei persoane. Prin 1910, Manolo a murit. Şi în locul său a venit Don Jose. Unii şopteau că Don José ar fi fost „Preaumil". Alţii, că ar fi fost un misionar sud-american. Oricum, în cele trei (?) cabane au venit tot mai mulţi oameni. Cu timpul, ei au fost selectaţi după vârstă şi calităţi fizice. În 1923, după puciul generalului Miguel Primo de Rivera, pe coastele Pirineilor au apărut şi alte cabane, menite de a pregăti o armată virtuală. Diferiţi bărbaţi primeau aici nu numai adăpost, hrană şi refugiu, ci erau pregătiţi fizic şi psihic pentru o viitoare confruntare. Când a murit şi Don Jose, în locul său a sosit Don Alejandro. Şi, curând după aceea, un alt Pablo, un marocan. Don Alejandro îi reţinea pe pensionarii cabanei în sufrageria de la parter, le vorbea despre viitorul naţionalist[13], iar Pablo le dezvolta condiţia fizică. Din poveştile lui Serge Caracostea, scribul a tras concluzia că, de prin 1925, în „Colonia emigranţilor incognito" s-a trecut la „spălarea de

---

locuitorii lor, odată ajunşi să fie acceptaţi, nu mai plecau. Şi cutuma, potrivit căreia niciun pensionar al „Coloniilor..." nu-şi mai declina trecutul şi identitatea, aşa cum din motive de siguranţă — dar nu numai — au procedat şi monahii. Şi nici dispute între membrii comunităţii nu erau permise: cine nu respecta această regulă, pur şi simplu dispărea!

Fraţii Crucii Neîntinate ignorau orice biografie, orice fapte, orice devenire. Cum primii refugiaţi s-au salvat acolo de Inchiziţie ori de rivali politici, iar, treptat, au fost înlocuiţi tot mai mult de autorii unor delicte penale obişnuite, se pare că acesta a fost adevăratul motiv pentru care au fost abandonaţi de călugări. Imediat după moartea Preaumilului, un locuitor al „Coloniei..." a fost găsit înjunghiat. Apoi încă unul. Făptaşul n-a fost descoperit, iar monahii au plecat. Nu se ştie dacă s-au mai organizat undeva.

[13] Unor oameni adunaţi acolo, dar provenind din rândul celor mai diverse naţiuni!

creiere". Oricum, în vremea războiului civil din Pirinei au sosit brigăzi de luptători care au fost infiltrați în trupele multinaționale. Oamenii aceia au rămas în memoria locului drept nişte luptători aprigi, bărbați fără frică, fără milă, fără sentimente, acționând asemenea unor roboți construiți pentru sabotaj şi distrugere.

Ruppert a revenit acasă în vara lui 1920. Dar nu singur, ci însoțit de vechiul său coleg Marcel. Lumea cea mare nu e chiar atât de mare. Pământul se învârteşte, chiar dacă noi nu simțim treaba asta, în vreme ce Dumnezeu se joacă rotind caleidoscopul Său cu piese limitate. De aici şi nenumăratele coincidențe. Unele aşteptate, altele mai puțin. Şi sublocotenentul Marcel, şcolit la aceeaşi şcoală militară ca şi Al Nouăzeci şi optulea, devenit şi el locotenent pe câmpul de luptă a fost, de asemenea, surprins de izbucnirea războiului în tabăra duşmană. Unde? Păi, la părinții din Banat. Marcel a ajuns cadet în Franța, fiindcă în casa natală se vorbea fluent franțuzeşte, iar tatăl său, medic, avea o bibliotecă apreciabilă cu cărți franțuzeşti. Mama era franțuzoaică, artistă de vodevil, de care s-a îndrăgostit tânărul student la Medicină, la Paris. Familia a dorit ca fiul să-i urmeze tatălui, însă băiatul nu suporta să vadă sânge. „Rănile bolnavilor te tulbură, iar cele ale soldaților inamici te excită?" s-a mirat tatăl, atunci când Marcel a cotit de mic spre o carieră militară. Răni? Ce răni?! Pasul de defilare şi exercițiile tactice nu răneau pe nimeni. Semănau mai degrabă cu jocurile obişnuite ale băieților de pretutindeni. Ce răni!? Noroc cu fratele mai mic, Jules (Iuliu), mai dispus spre a-şi urma părintele. „Vei moşteni cabinetul şi bolnavii", îl încuraja încântat doctorul. Lucru care, din păcate, nu s-a întâmplat. Jules visa la viața tihnită de la Coşteiu Mare: vara răcoare şi iarna cald, grădina constituia raiul copilăriei sale, dar şi al prietenilor; dacă aveai chef de mai mult, oraşul Lugoj era atât de aproape, încât copiii mergeau acolo cu bicicleta. Domn' doctor era respectat de toată lumea, ce-ți puteai dori mai mult? Numai că Jules n-a apucat să-şi urmeze tatăl în cabinetele de la Coşteiu Mare şi de la Lugoj. Jules a trebuit să plece şi el pe front, iar medicii militari poartă uniformă. Jules n-a

fost medic, ci doar felcer, ostilitățile prinzându-l abia în primul an de facultate. Părinții au încercat să-l amâne, dar tânărul urma studiile într-o țară dușmană. (Deocamdată, Banatul mai făcea parte din Austro-Ungaria. Banatul era un dușman al Franței. După Marele Război, va face parte din România. Banatul va deveni un aliat al Franței.) Jules a trebuit să plece pe front. Era anul 1918, ultimul an de război. Și ultimul din viața tânărului felcer. Mort pe front de febră tifoidă. Poate într-o tranșee opusă celei în care se afla fratele său.

Marcel fusese dat dispărut cu un an mai devreme. Reîntors la Paris, fusese înrolat în armata franceză: Franța l-a pregătit pentru cariera militară! Raiul din conacul medicului de la Coșteiu Mare a intrat într-un doliu sever, mobila stil a fost acoperită cu cearșafuri, oglinzile cu voal negru, draperiile la geamuri au rămas lăsate zi și noapte. Până când, după 1 Decembrie 1918, după ce Transilvania (și Banatul) s-au unit cu România, a sosit o carte poștală de la Marcel. O simplă carte poștală. Marcel trăia! Pe urmă, timp de mai multe luni, iarăși tăcere. O fi fost bolnav? Sau — ferească Dumnezeu! — mutilat? Conform ștampilei, cartea poștală venise de la Paris. După o vreme lungă, fără alte semne, doctorul a plecat să-și caute fiul. Parisul e mare. Și nu mai era nici Parisul studenției sale. Nici măcar nu mai era Parisul unde îi studiaseră băieții. Cu toate strădaniile, medicul nu și-a găsit fiul.

Caleidoscopul s-a învârtit. Ruppert știa că Marcel a murit pe front, Marcel știa — ca toată lumea — despre moartea eroică a bravului căpitan Ruppert. Cei doi vechi prieteni nu s-au reîntâlnit în rai, ci... într-un han de la granița franceză cu cea spaniolă. Ruppert voia să se cazeze, însă nu mai era decât o singură cameră disponibilă, ce tocmai urma să se elibereze. Ruppert aștepta în hol. Cel care a eliberat camera n-a fost nimeni altul decât Marcel, care aproape că a trecut pe lângă el. Pe urmă, în același timp, amândoi s-au speriat: fiecare dintre ei dând nas în nas cu vechiul prieten mort.

Au urmat speculațiile firești: Ruppert a fost un erou în uniformă cezaro-crăiască, Marcel a purtat uniforma franceză, nu cumva s-au și aflat în tranșee opuse și doar hazardul a făcut să nu se împuște între

ei? Au discutat mult pe această temă. Nu, nu s-au aflat niciodată în același sector al frontului.

Cei doi tineri au plecat împreună la Perpignan. Era începutul lui 1920. O lume plină de cicatrice încerca să zâmbească optimist. Zâmbetul care, dintotdeauna, îi dăduse puterea de a continua.

La Perpignan, au aflat că Monsieur Pierre, după ce și-a prăpădit aproape întreaga avere, jucându-se printre tranșee de-a „Generalul din lună", a fost obligat să constate că nici opulența nu este un sac fără fund. Și a trebuit să renunțe la moșie. Care a fost cumpărată, mult sub prețul ei, de un nobil rus fugit din calea bolșevicilor. Din toate amintirile vacanțelor n-a mai rămas decât florăria lui Jean. Bucuros de reîntâlnire, acesta ar fi povestit, cu multe amănunte, tot ce s-a întâmplat, dacă Al Nouăzeci și optulea nu l-ar fi oprit. Văicăreli se auzeau de peste tot. Trebuie să mergem mai departe. Cum Jean părea cuprins de o plăcere nestăpânită, în vreme ce povestea — deși era sincer solitar cu sărăcirea lui Dandy de la Paris —, tinerii i-au refuzat politicos oferta de a fi găzduiți de atât de amabilul fost servitor.

Au tras la un han. Și s-au grăbit să-și potolească neastâmpărul hormonilor, văduviți de satisfacții atât timp. Lucru foarte la îndemână, războiul secerase o mulțime de bărbați, mai ales tineri, femeile erau numeroase, chiar dacă, în ultimii ani, s-au născut mai ales băieți. Aceia trebuiau să crească, cine să aibă răbdare? Copiii creșteau, femeile riscau să îmbătrânească. Chiar și cu banii lor drămuiți, Ruppert și Marcel aveau cu prisosință de unde să aleagă.

După o săptămână nebună, cei doi au plecat mai departe, deși Ruppert ar mai fi rămas. După atâta secetă, Al Nouăzeci și optulea și-a petrecut mai toate zilele și mai toate nopțile cu aceeași femeie, în vreme ce prietenul i s-a înfruptat din mai multe cupe. Marcel era îngrijorat. Tovarășul lui dădea semne certe că se îndrăgostește de o... Nu chiar de o prostituată, dar nici de o femeie pe care s-o poți scoate în lume. Cu chiu, cu vai, după o scenă demnă de o tragedie antică, a izbutit să-i despartă și să-l ducă pe nefericitul amorez la gară.

La Paris, au trebuit să suporte un nou şoc. Maiestuoasa poartă a Palatului Kubic nu i-a întâmpinat larg deschisă, aşa cum erau ei obişnuiţi s-o ştie. Semn rău, de la început! Semn rău, care s-a şi adeverit. Monsieur Pierre a trebuit să renunţe şi la luxoasa proprietate de pe Île Saint-Louis, să se restrângă într-un apartament aflat la etajul unei clădiri de pe Rue Joubert. Reîntâlnirea a fost mai călduroasă cu buna Fany decât cu bunicul Dandy de la Paris. Acesta s-a lăsat aşteptat mai multe ore, până ce a venit ferchezuit în salonul supraîncărcat cu mobilă, tablouri şi cărţi. Monsieur Pierre a fost întotdeauna „altfel". Şi nepotul său, cunoscându-l de mic, era obişnuit cu el. Însă acum, după atâta vreme, Al Nouăzeci şi optulea îl vedea ca pe o caricatură a unui nobil, alunecat pe pardoseală din paginile unei cărţi de istorie. Şi călcat de atâtea perechi de pantofi nimerite să păşească pe acolo. Nici vechea atmosferă, învăluită în mireasma parfumului Rasc Oriental, cu esenţă de frunze de palmier, nici încântătoarea mixtură W·Ø·Larsen, îmbunătăţită simţitor cu o coajă de măr fiartă în rom cubanez — n-au reuşit să-i schimbe impresia de debara cu vechituri. Vechituri şterse cu o migală maniacală de nişte bătrâni decrepiţi. Şi totul pe muzică preclasică... (Al Nouăzeci şi şaselea n-avea totuşi decât 66 de ani, în 1920. Dar, e drept, el nu şi-a arătat niciodată vreo vârstă.) La rândul său, nici bunicul nu-şi recunoştea nepotul. Ruppert a venit la el neras, cu hainele de pe drum, transpirat. Pe deasupra, nici n-a venit singur, ci însoţit de un tânăr la fel de neras ca şi el! Exceptând lunga aşteptare ca amfitrionul să-şi facă apariţia, întâlnirea a fost scurtă şi convenţională. Doar Fany s-a bucurat enorm şi n-a ştiut ce să le ofere mai întâi. Când a început să se vaite şi ea, pomenind toate nenorocirile prin care a trecut familia, Ruppert s-a sculat brusc în picioare, şi-a luat rămas-bun, l-a tras pe Marcel după el şi a ieşit în fugă. Nu mai putea şi nu mai voia să audă niciun fel de bocete. „Patruzeci şi şapte!" Viaţa merge înainte, altfel ar trebui să ne sinucidem cu toţii!

Iar Al Nouăzeci şi optulea nu dorea nici pe departe să se sinucidă! Războiul s-a terminat, în faţă se ivea, din nou, un cer senin, el era tânăr şi sănătos. Mergând, aproape alergând pe stradă, de parcă în felul acesta s-ar fi îndepărtat mai repede de sentimentul de „debara râncedă", a realizat că, deşi viitorul era atât de promiţător,

el nu avea unde să-şi pună capul, familia îi fusese decimată, iar banii îi erau pe sfârşite. Unde să meargă? Alături, Marcel se simţea în aceeaşi situaţie.

— Nu-i adevărat, tu ai măcar nişte părinţi care te pot susţine, până ce îţi vei găsi noul drum.

— Să mă întorc de la Paris într-un sat?! Nici nu mă gândesc!

Ruppert şi-a adus aminte că nici prietenul său nu se afla în relaţiile cele mai bune cu familia. Acolo, insinua Marcel, fratele mai mic este favoritul. (Când a aflat, cu mare întârziere, că Jules a murit, nu i-a venit să creadă, şi-a reproşat profund că, din pricina unei „gelozii imbecile", n-a fost un frate bun.)

După un lung marş rapid, au vrut să se oprească într-un bistro, dar s-au răzgândit. Cât timp l-au aşteptat pe Monsieur Pierre, Fany i-a servit cu tot ce a avut în casă. Să se aşeze undeva, puteau şi pe o bancă din parc. Unde nu trebuiau să-şi cheltuiască şi ultimii bănuţi.

În Jardin des Tuileries şi-au tras sufletul şi, fiindcă se înserase de mult, au trebuit să se decidă. Nu pentru o singură noapte...

Chiar şi decimată, familia lui Ruppert era încă destul de numeroasă, pentru a avea şi el unde să se aline. Mama sa, după ce a primit cumplita veste a decesului (la datorie) a soţului iubit, n-a mai avut pentru ce să rămână la Paris. S-a reîntors în Elveţia, unde tatăl, celebrul avocat mort în condiţii neelucidate, pe culoarul unui hotel din Zürich, îi lăsase o avere mai mare decât ar fi putut ea să-şi imagineze. Madeleine a luat cu ea doar puţinele lucruri personale încărcate cu amintiri dragi şi două cufere mari cu caietele albastre, unde notase relatările, din fiecare seară, ale lui Rudolph, precum şi toate însemnările lăsate de Al Nouăzeci şi şaptelea. Madeleine şi-a petrecut restul vieţii punând în ordine acele hârtii, redactând cu grijă cele scrise, în grabă, în caietele albastre. Rezultatul acelor strădanii l-au reprezentat cele nouă volume groase, publicate, pe bani buni, de o casă de editură din Berna. Din păcate, ele au trecut total neluate în seamă. Şi, după ce şi-au făcut stagiul în colete (multe nici măcar desfăcute) în diferite librării şi anticariate, au terminat prin a fi topite. Preocupată să termine de redactat tot materialul, Madeleine nu şi-a găsit timp pentru managementul cărţilor. Şi nici aşa, deşi a mai trăit şi cea de a doua conflagraţie mondială în Elveţia neutră, n-a apucat

să ducă la capăt tot ce a intenționat. Ultimele două volume, frumos legate — ca întreaga serie —, se pare că nici n-au mai fost puse în vânzare, fiind dăruite cunoscuților.

Despre mama sa, Ruppert a aflat doar că, până să-și găsească rostul de a încerca valorificarea operei soțului său, a intrat într-o profundă depresie, că purta doliu sever.[14]

„Altă văicăreală“, și-a spus tânărul plin de energie. Atmosfera aceea sumbră era emanată de peste tot. „Uite ce fac oamenii, în loc să se bucure că au scăpat cu viață, că pot începe un trai nou“, se enerva Al Nouăzeci și optulea, căruia orice lamentație îi producea chiar și un disconfort fizic. Totuși Madeleine era mama sa, ființa cea mai apropiată care îi mai rămăsese. Întorși din moarte și regăsiți într-un mod atât de miraculos — ceea ce nu putea fi interpretat decât ca un semn divin —, cei doi prieteni ședeau pe o bancă din Jardin des Tuileries, trebuind să-și decidă viitorul. Și asta nu pentru o singură noapte...

Da, dar prima noapte, noaptea care acoperise deja Parisul, era cea mai apropiată. Iar ei erau obosiți și dezorientați. Mai aveau bani doar pentru cea mai mizerabilă cameră de hotel. Și pe urmă? „Patruzeci și șapte! Patruzeci și șapte!“ Au luat-o din nou la pas și s-au afundat în întuneric. Până ce au nimerit în Gara de Nord. Acolo, au numărat din nou banii: lui Marcel nu-i ajungeau — nici vorbă! —, pentru a cumpăra un bilet până în Banat. Dar le ajungeau amândurora, desigur, nu la clasa întâi, până la Zürich. Unde, frânți de oboseală, au dormit mai multe zile. Pe urmă, odihniți și cu speranțele din nou intacte, cu banii primiți de Ruppert de la masa sa, Marcel a luat-o spre casa părinților săi, pentru a găsi fondurile necesare începutului unei „vieți noi“, iar Ruppert s-a întors în Franța. La Perpignan. Însă și-au promis solemn să se întâlnească, din nou, la Paris.

Curios ce întâmplări, aparent cu totul mărunte, nesemnificative, îi pot face pe oameni să aleagă! Atunci când a revenit cu Marcel, cu câteva săptămâni în urmă, la Perpignan, și când amândoi tinerii au ieșit, tineri lupi înfometați, la vânătoare de femei, Marcel s-a oprit,

[14] La care n-a renunțat niciodată.

la început, la o vânzătoare de flori, după care a trecut rapid la o altă țintă, la fel de întâmplătoare. Ruppert, prietenul redescoperit din moarte, s-a oprit, și el, la același stand cu flori. Colega alesei lui Marcel părea o țărăncuță cu părul negru și ochi neastâmpărați. Cei doi au început aventura oferindu-le fetelor câte un lichior pe o terasă din apropiere, în vreme ce ei au comandat bere. Duduile — că nu-ți venea să le spui chiar „domnișoare“ — nu s-au lăsat mult invitate. Era evident că o duceau prost. Câtă lume cumpăra flori, la Perpignan, în zilele acelea? Majoritatea buchetelor se ofileau pe tejghea... Inițial, Ruppert n-a ales prea mult. După ce Marcel a preluat inițiativa, el n-a făcut decât să-l însoțească. Fata cu părul negru i-a atras atenția prin ceva cu totul neașteptat: un nasture de la bluza ei albă era deschis chiar sub sâni. Intenționat? Nu, doar din neglijență. Ruppert privea fascinat la punctul acela, așteptând să-i explodeze și nasturele de deasupra. Pur și simplu nu putea să-și miște privirea de acolo. Până la urmă, și femeia a sesizat ce-l excită pe bărbatul din fața ei. Primul impuls a fost să-și închidă nasturele rebel, însă văzând reacția tânărului armăsar, și-a retras mâna: n-a dezbumbat nasturele de deasupra, dar nici nu l-a îmbumbat pe cel cu pricina. Marcel s-a oprit la o vânzătoare de flori, după care a trecut rapid la o altă țintă, la fel de întâmplătoare. Ruppert a petrecut o săptămână cu colega aceleia, fiind nevoie de o scenă demnă de o tragedie antică înainte să poată fi despărțit de ea.

Despărțit pentru o vreme. În timp ce Marcel a plecat cu trenul de la Zürich spre Banat, la Lugoj (cu bilet de clasa întâi), apoi la Coșteiu Mare, Ruppert a revenit la Perpignan. De data asta, cu bani asupra sa. (Dacă n-a prea mai avut ce moșteni de la tatăl său, mama, după decesul atât de suspect al avocatului „Cap Bilă de Biliard“, se găsea din nou fără griji materiale, Madeleine putând fi socotită o femeie bogată.)

Cele două florărese încercau să-și vândă marfa în același loc unde fuseseră acostate de lupii flămânzi, cu nici o lună înainte. Se aflau tot singure, tot sărăcăcios îmbrăcate, tot flămânde. Nu se schimbase nimic. Și totuși s-au schimbat multe: amintirea orelor nebune nu s-a

putut şterge atât de repede. „Mai bine nu s-ar fi întâmplat nimic!" Se simţeau ca două fetiţe cărora li s-au dat, pentru o clipă, păpuşile mult visate, pentru ca iarăşi să li se ia! În schimb, Ruppert purta un costum nou-nouţ, părea odihnit, înfloritor. Când s-a apropiat de tejgheaua acoperită cu flori, fetele nu l-au recunoscut imediat: un domn bine a venit să cumpere un buchet, „cel mai frumos buchet", cum le-a cerut domnul, iar ele s-au repezit să reconstruiască, din tot ce aveau mai atrăgător „cel mai frumos buchet", în timp ce se gândeau ce sumă să ceară pe el. Un asemenea muşteriu nu putea fi scăpat! Când i-au oferit, în sfârşit, florile, el le-a întins o bancnotă cu o valoare atât de mare, cum ele nu ţinuseră niciodată în mână.

— Nu vă... Nu vă supăraţi, dar n-avem de unde să vă dăm restul.

— V-am cerut eu restul?!

Prea preocupate să nu le scape clientul, l-au recunoscut abia atunci. A urmat marea scenă a reîntâlnirii, oferirea „celui mai frumos buchet", lunga îmbrăţişare. Elegant, cu părul lui de aur şi scânteind din ochii cei mai albaştri din lume, răspândind în jur mirosul celui mai fin parfum, Ruppert se identifica, într-adevăr, cu prinţul din cărţile cu poveşti.

Bancnota cea mare a rămas la colega iubitei Celui de Al Nouăzeci şi optulea. Era o bancnotă cu o valoare mai mare decât câştigau cele două fete în două luni. În faţa celei ce a primit-o se deschideau mai multe întrebări: n-o să fie suspectată că a furat banii aceia? Putea să-şi ia şi ea o pauză de măcar câteva zile? Nu! Marfa era perisabilă, florile se veştejesc foarte repede, cine le-ar mai fi cumpărat? Sigur, ea ţinea în palmă o hârtie mult mai scumpă decât tot ce avea în clipa aceea pe tejghea, dar cum să-ţi baţi joc de florile acelea, cum să nu le uzi mereu, cum să te porţi atât de inconştient cu fiinţele care ţi-au oferit speranţa că vei avea ce mânca şi în ziua aceea? Duduia trăia în mijlocul florilor cu care intrase într-o adevărată empatie. „Florile sunt şi ele fiinţe."

Ruppert şi Esther au petrecut o a doua săptămână de miere.

Apoi s-au întâmplat două lucruri. Esther, aflată în al nouălea cer, mai găsea timp spre a privi și spre pământ. Și o vedea pe prietena ei stând toată ziua în același loc, pe soare și pe frig, să vândă două-trei buchețele. (Și oricât încerca să alunge gândul, se vedea și pe ea însăși din nou acolo, după ce clipele celeste se vor sfârși iarăși.) Până la urmă, Ruppert a mers la florăria lui Jean, pentru a-l întreba dacă nu le poate angaja în afacerea sa pe cele două vânzătoare atât de experimentate.

Fostul servitor, devenit cel mai important negustor local în branșa sa, se fâstâci. El și tatăl său îl slujiseră pe Monsieur Pierre, toți ai lui i-au stat aproape. Familia lui Monsieur Pierre a fost întotdeauna respectată. Și atât de importantă, încât Florăria Tunguska a putut să se nască doar din informațiile vândute de Jean unor jurnaliști. Da, familiei Celor O Sută le datorează Jean totul, dar femeile acelea două...

Jean era la curent, ca tot târgul, de aventura lui Ruppert cu Esther. Cum să-i spună că fetele acelea nu aveau cea mai bună reputație în comunitate?

— Domnule Ruppert, sunteți tânăr și chipeș. Se spune că reprezentați chipul adevăratului erou de război. Trăiți-vă bucuriile cu duduia aceea. După ce o să plecați, iarăși o să vă bucurați, în mod sigur, de cariera pe care o binemeritați. Fetele acelea... Nu trebuie să le iau în prăvălia mea, dar, dacă așa doriți, o să am grijă, pe cât voi putea, să le fie ceva mai ușor. Acum, după război, lumea o duce greu, oamenii își cultivă flori în propriile grădini... Numai la nunți și la înmormântări mai vin să cumpere. Însă nici nunțile nu mai sunt ca odinioară. Trebuie să mai treacă timp, să se mai închidă rănile. Noroc cu înmormântările. Să mă ierte Dumnezeu! Au murit mulți oameni, iar rudele le mai pun câte o floare pe morminte.

Ruppert nu era foarte interesat de renumele Estherei. Și nici n-a încercat să știe mai multe despre trecutul ei. Vorbele lui Jean mai mult l-au enervat. N-a mai trecut de atunci pe la Florăria Tunguska. (Așa că nici n-a mai aflat că, după plecarea sa și a iubitei sale, Jean a luat-o totuși pe colega Estherei la el. Pe urmă, după vreo doi ani,

a urmat un scandal. Fata a fugit la Paris, unde s-a angajat îngrijitoare la un cinematograf.[15]) Ruppert n-a întrebat-o niciodată pe soția sa despre viața ei dinainte de a-l fi cunoscut pe el. Când ea a vrut să i se spovedească, a oprit-o. Poate că intuia posibilitatea, după ce a auzit bâlbele lui Jean, că ar putea să descopere ceva atât de grav, încât să-i spargă bibeloul. Și încerca să se protejeze. Ruppert a fugit toată viața de cuvintele capabile să-i tulbure prezentul. *Acum e doar acum!* Când, mult mai târziu, a fost obligat să-i cunoască adevărata identitate, a aflat cu totul altceva decât ceea ce îi fusese teamă. Mai bine s-o fi ascultat mai devreme... Al Nouăzeci și optulea repeta mereu că trecutul nu mai este niciodată actual, că doar prezentul este cel ce trebuie trăit. *Acum este acum și nimic altceva!* Există un *prezent al acțiunii* și un *prezent afectiv*. *Prezentul afectiv* este strivit de amintirile trecutului și de gândurile proiecției ipotetice ale viitorului. *Prezentul acțiunii* se petrece întotdeauna doar acum. Doar acum pot pleca la Paris: dacă am făcut-o ieri, atunci nu mai am decât o amintire. Dacă o voi face mâine, asta rămâne doar o ipoteză, care se poate ori nu întâmpla. Dacă vrei să trăiești cu adevărat, trăiește acum! îi explica el Estherei.

— Și atunci cum vrei să ajungi la un țel?

— Țel?! Care țel? Nu există decât prezent. Nici nu trebuie să-ți impui să ajungi vreodată la țintă! Prea mulți oameni nu trăiesc cu adevărat niciodată, fiind persecutați de trecut și sclavii unui viitor întotdeauna doar ipotetic!

A doua întâmplare s-a petrecut pe terasa unde, cu săptămâni înainte, Al Nouăzeci și optulea fusese cucerit de nasturele neglijent, deschis la bluza Estherei. În amintirea acelei prime întâlniri, obișnuiau să bea — la fel ca atunci și tot la aceeași oră, și la aceeași masă — câte un lichior și, respectiv, o bere. Într-o zi, Ruppert a observat cum,

---

[15] Amănuntele scandalului, în care a fost amestecată femeia în florăria lui Jean, scribul le-a aflat prin intermediul Estherei, dar nefăcând nemijlocit parte din demersul atât de stufos al Celor O Sută, scribul nici n-a încercat să le descâlcească.

de la o masă vecină, un bărbat îl priveşte îndelung şi cu multă luare aminte. Cum a doua zi scena s-a repetat, văzând mina uşor enervată a lui Ruppert, străinul s-a apropiat de ei, şi-a scos pălăria, şi a întrebat, foarte politicos, dacă i se permite o lămurire:

— Semănaţi foarte tare, izbitor, aş putea spune, cu eroul austriac de pe frontul de sud. Nu cumva...? Şi omul a scos un ziar mai vechi, unde se afla o poză cu căpitanul erou căzut la datorie.

— Ba da, a răspuns sec căpitanul erou căzut vitejeşte pe frontul de sud.

Numai că lucrurile nu s-au oprit aici. Odată confirmată vestea, ea s-a răspândit repede şi a fost recepţionată diferit. Iniţial, spre marea mândrie a Estherei, Al Nouăzeci şi optulea a redevenit eroul de pe frontul din sud, lumea îl saluta cu mare respect, primarul l-a invitat la cină. („Să nu uităm că domnul căpitan e şi nepotul lui Monsieur Pierre, un domn în adevăratul sens al cuvântului!“) Doi ziarişti, de la două publicaţii diferite, au dorit câte un interviu cu distinsul oaspete al localităţii. (Au trebuit să se mulţumească doar cu câteva cuvinte, inventând ei restul şi ornamentând totul cu fotografii ale importantului personaj. Una dintre acele poze era luată la terasa unde Esther şi Ruppert obişnuiau să bea — la aceeaşi oră, în fiecare zi — câte un lichior şi, respectiv, o bere în amintirea primei lor întâlniri.)

Pe urmă o femeie sărmană, care îşi pierduset soţul şi pe cei doi băieţi pe front, a izbucnit indignată:

— Noi ce facem acum? Îi ridicăm în slăvi pe unul care, din linia cealaltă a câmpului de bătaie, ne-a omorât bărbaţii şi copiii? Vă daţi seama ce faceţi?!

— În cazul tău, nenorocirea s-a întâmplat pe Somme, nu în sud, a încercat cineva s-o potolească.

— Şi ce-i cu asta? Sunt atâţia dintre noi care şi-au pierdut pe cei dragi pe toate fronturile! Vă daţi seama ce faceţi?! Că pângăriţi memoria eroilor noştri?!

Nimic de zis! Biata femeie avea dreptate, chiar dacă se spunea despre ea că vestea cea cumplită i-a tulburat ireversibil minţile. Din motive de laudă, cele două articole din ziare au devenit capete de acuzare: căpitanul austriac a recunoscut că el şi oamenii comandaţi

de el au ucis (şi) mulţi francezi. Câţi? Păi, cum să-şi aducă aminte Al Nouăzeci şi optulea câţi inamici a doborât? În fumul luptelor nu-i numeri pe cei răpuşi. „Căpitanul austriac nu-şi amintea câţi francezi a omorât, fiindcă a ucis foarte mulţi! Când omori doar un singur om, ţi-l aminteşti toată viaţa! Doar ucigaşii în serie nu mai ţin socoteala şirului victimelor!"

Ruppert şi Esther au părăsit oraşul. În amintirea localnicilor, Făt-Frumos a rămas drept Zmeul Zmeilor. „Ce tupeu! Să vii să te lauzi cu crimele chiar în casa morţilor!" Ruppert şi Esther n-au mai revenit niciodată la Perpignan.

Incredibil câte feţe are acelaşi eveniment. Pentru Esther, Făt Frumos nu numai că nu a devenit Răul Răilor, ci s-a transformat într-un vis real. Florăreasa se ciupea, de mai multe ori pe zi, să vadă că totul se petrece aievea: nu numai că nu s-a pomenit din nou la tejghea, cu florile mereu gata de a se ofili — odată cu ea —, dar Prinţul chiar a luat-o de soţie! Totul i se părea bietei fete atât de ireal, încât nici n-a avut puterea să se bucure. Când vedea că femeia se întristează, amintindu-şi de colega ei, rămasă să-şi ducă pe mai departe viaţa cenuşie şi atât de nesigură, Ruppert se enerva: în loc să se simtă Cenuşăreasa la care a sosit Prinţul Visat, Esther se umplea de amintiri triste! „Prea mulţi oameni nu trăiesc cu adevărat niciodată, fiind persecutaţi de trecut, fiind sclavii unui viitor întotdeauna doar ipotetic! *Acum e acum*!" Femeia a trebuit să se obişnuiască să-l audă repetând această frază. Şi, ca să nu-l supere — Doamne fereşte! —, s-o accepte.

Ruppert şi Esther s-au căsătorit în drum spre Zürich. Fără nuntă, fără ospăţ. Pentru soţia Celui de Al Nouăzeci şi optulea, nemaiavând voie să gândească decât la prezent, totul a devenit ospăţ. Întâlnirea cu soacra ei a fost mult mai simplă decât s-ar fi aşteptat. (Îi fusese îngrozitor de teamă de modul cum va fi privită de mama Prinţului, ea, Cenuşăreasa... De interogatoriul la care va fi supusă, în legătură cu trecutul ei.) Dar Madeleine a luat la cunoştinţă că fiul i s-a căsătorit. Şi n-a arătat nici entuziasm şi nici dezamăgire. Nu

şi-a întrebat nora nici de unde vine, nici cine-i sunt părinţii. N-a întrebat-o nimic. Au cinat în linişte, vorbind lucruri neutre. Esther — servită de o slujnică! —, deşi îi era foame, n-a reuşit să pună mai nimic în gură.

Mama Prinţului din poveste trăia în simbioză cu soţul ei, decedat la datorie. Şi după ce acesta a murit, mama Celui de Al Nouăzeci şi optulea a mai trăit aşa, până ce s-a stins şi ea. Avea pe o măsuţă o fotografie a lui Rudolph, pe care o privea insistent, ore în şir. Câteodată, i se părea că zâmbeşte chipul de pe carton, altădată, că e încruntat. Asemenea „contacte" o făceau fericită. Când ele nu se realizau, Madeleine îşi spunea că Rudolph citeşte şi nu poate fi deranjat.

— Vezi, s-a bucurat femeia, arătându-i Estherei fotografia. Acum tocmai zâmbeşte. Mie îmi zâmbeşte! Şi Estherei i se păru că vede chipul de pe fotografie zâmbind.

A doua zi, tinerii au vizitat oraşul, iar seara cina a trecut la fel de banal. De parcă ar fi îndeplinit un ceremonial, instaurat de cine ştie când. În cea de a treia zi, au plecat spre Viena. Ruppert şi-a vizitat mama, pentru a-şi reîmprospăta portofelul, iar în ziua când i-a arătat soţiei sale localitatea, a trecut şi pe la avocatul familiei, un vechi asociat al domnului Vencue, „Capul Bilă de Biliard". De atunci, beneficia lunar de o rentă, oriunde se afla.

La Viena, Esther s-a pregătit pentru un nou examen. Bărbatul ei i-a spus că vor trece pe la „vechiul domeniu al familiei de pe Leopoldsberg". Ea, fidelă convenţiei de a nu pune prea multe întrebări, aşa cum nici el n-o făcea, nu ştia la ce alte rude să se aştepte. Poate că acelea nu erau la fel de discrete, ca soţul şi ca soacra ei. Ruppert i-a simţit din nou emoţia şi i-a tăiat-o din scurt:

— N-ai de ce să-ţi fie frică!

— Când sunt cu tine, nu mi-e frică.

— Patruzeci şi şapte! Păi, nu eşti cu mine?

Şi, într-adevăr, la domeniul de pe Leopoldsberg n-a mai avut de ce să-i fie frică. N-a dat de niciun membru al noii ei familii. Să ne aducem aminte: „La începutul lui 1919, dintr-o simplă întâmplare — aşa cum se petrece atât de des —, domeniul de pe Leopoldsberg a trecut în posesia statului austriac, din cauza cetăţeniei

incerte —socotită chiar suspectă — a stăpânilor săi. Apoi, după un proces care a durat aproape doi ani, lucrurile au revenit la normal. Dar urmările acelei dispute juridice s-au răsfrânt ireversibil și asupra domeniului: cu toată grija administratorului, semințele decăderii au înflorit și s-au dezvoltat tot mai agresiv".[16]

Nu, neamuri de-ale soțului ei, Esther n-a mai întâlnit la Viena. Doar vechii servitori ai domeniului, sincer bucuroși să-l revadă pe tânărul lor fost stăpân. (Abia la fața locului a aflat Ruppert că, deocamdată, proprietatea a fost rechiziționată de către statul austriac. („Ce lipsă de recunoștință! Să iei de la unul dintre cei mai celebri eroi ceea ce de drept îi aparține!")

Neamuri de-ale soțului ei, Esther n-a mai întâlnit la Viena, dar cele câteva zile petrecute — clandestin? — la Leopoldsberg au fost parte a basmului în care trăia. Ședeau la masă cu personalul. Acesta se purta atât de frumos cu ea! Nimeni n-a privit-o cu suspiciune. În plus, Țipor a îndrăgit-o din prima clipă. Esther a stat ore în șir să asculte amintiri cu Ruppert mic, cu rudele acestuia. Toate extraordinare, toate venite și ele din același basm. Sigur, Esther încălca, în felul acesta, convenția cu soțul ei, aceea de a nu fi interesată de trecut și de viitor, aceea de a-și trăi doar clipa. Dar putea o femeie îndrăgostită să refuze să audă orice din viața ființei iubite? Mai ales când acel „orice" era atât de încântător.

Nici măcar Ruppert n-a avut inima să-i ia bucuria, chiar dacă n-a participat la majoritatea acelor convorbiri, folosindu-și timpul pentru a recupera câteva dintre obiectele meșterite de el în copilărie. Obiecte ce nu i-au stârnit efuziuni sentimentale, doar idei pentru

---

[16] Atât a notat scribul, în vreme ce se ocupa de biografia Celui de Al Nouăzeci și șaptelea. Iată și continuarea: cu averea pulbere, Dandy de la Paris n-a mai avut bani să întrețină pretențiosul domeniu. Pe urmă, s-a ajuns la un aranjament prin care castelul și împrejurimile sale să fie închiriat la tot felul de firme, iar veniturile — nu foarte mari — să fie împărțite între Monsieur Pierre, nora sa, Ruppert și fratele său vitreg. Rămas în toată vremea aceasta la Leopoldsberg, Țipor, credinciosul administrator, a fost numit responsabil cu conservarea domeniului. Dar, în lipsă de fonduri suficiente, nici măcar Țipor n-a reușit să mai mențină nivelul proprietății.

ce ar putea face mai departe în viață. Sigur, mama îi asigura necesarul pentru un trai relativ acceptabil, însă pentru independența sa ceva-ceva va trebui să facă și el. Și ce anume să facă? Bineînțeles, ceva care să-i facă plăcere. Bricolajul i-a făcut întotdeauna plăcere. Mai rămânea de stabilit încotro să se îndrepte, unde să se așeze. Ca și Madeleine, nici Esther nu-și întreba soțul nimic, fiind încântată să-l urmeze oriunde. Lucru pentru care Ruppert îi era recunoscător. Între întrebare și cicăleală hotarul este abia vizibil. Or, chiar de vorbărie, chiar și de cea mai dezinteresată se ferea Ruppert. De aceea, nici n-ar fi conceput să rămână la Paris ori la Zürich. Oricât te-ai separa de rudele apropiate, ele tot „simt de datoria lor" să-ți pună întrebări și să se îngrijoreze pentru tine. Poate la Leopoldsberg ar fi fost cel mai bine să rămână, dar acolo totul fiind atât de nesigur, personalul, sclav și el al grijilor pentru viitorul ipotetic, își va deșerta mereu temerile asupra ta. Foarte neplăcut! Al Nouăzeci și optulea n-a luat nimic material de la Leopoldsberg, doar idei. Idei ce s-au dovedit importante pentru mai târziu. De pildă, i-au revenit extrem de clar în memorie scene din adolescență, când, cadet în vacanță fiind, a participat la Viena la un concurs pe o bicicletă asamblată de el din piese disparate, multe transformate prin munca sa. A ieșit pe locul al doilea, un loc mai mult decât lăudabil, dacă ținem cont de numărul mare al participanților și de faptul că el era la primul său concurs. A găsit la Leopoldsberg și diploma obținută cu acel prilej. Și i-a arătat-o Estherei. După care a lăsat-o unde a găsit-o. Femeia a luat-o de acolo și a pus-o printre bagajele ei.[17]

Nu, nu trebuie să ne gândim mereu la ce o să fie! Nu trebuie să-ți fixezi ținte mărețe, fiindcă riști să devii robul lor. Adică să nu-ți mai trăiești clipa, să nu mai fii în stare să te bucuri de ea. Din Austria,

[17] Și ce bagaje! Când se afla singură, Esther lua în mână fiecare obiect, de la piese de lenjerie intimă, până la eșarfe, gablonzuri și bijuterii adevărate. Și iar le admira și le pipăia, pentru a se convinge că trăiește visul cu adevărat. (Cel mai mult a impresionat-o manșonul Vintage din blană de astrahan: era atât de fascinant la atingere! Atât pe dinăuntru, cât și pe dinafară!)

tinerii soți s-au oprit la Budapesta. Aici au rămas la descendenții unor rude ale bunicului. Au fost primiți bine și li s-au arătat vechi tăieturi din ziare și fotografii de la „nunta secolului", atât de renumita primă căsătorie a lui Dandy de la Paris. Esther era copleșită, trecând dintr-un capitol în altul al basmului în care fusese primită.

De la Budapesta, au ajuns la prietenul Marcel, la Coșteiu Mare, o comună de lângă Lugoj. Și aici s-au depănat povești din trecut, părinții lui Marcel fiind, amândoi, chiar și mai vorbăreți decât și-i amintea Ruppert, de la prima lui vizită în Banat, iar obiceiul „dădăcelii", de care l-a prevenit Marcel pe Ruppert, încă de la prima vizită la Coșteiu Mare, a rămas vizibil și când Marcel devenise un bărbat în toată firea, gata de a se însura. După ce au primit vestea că unul dintre băieții lor s-a întors din moarte și, mai ales, după ce acesta a revenit acasă viu și nevătămat, oamenii aceia, încă în plină putere, trăiau un paroxism ce nu se stinsese încă. Și Marcel era încântat de revederea cu „fratele său predestinat", cel cu care, „venind din colțuri diferite ale lumii", s-a întâlnit de mic, după care viața i-a risipit în toate direcțiile, de mai multe ori, dar fără a fi în stare să se opună destinului lor, fiind de nedespărțit. „Voi doi, a confirmat și mama lui Marcel, sunt sigură că ați fost gemeni în altă viață." „Poate doi viței gemeni", a glumit și Marcel Senior.

Nu, nici aici, a constatat Esther, nu trebuia să-i fie teamă de vorbe ori de priviri condescendente. De altfel, de multe ori stăteau la masa de pe terasă nu numai împreună cu Marcel și cu părinții acestuia, dar și cu Mioara, logodnica fiului gazdelor. Mioara era și ea limbută, turuia și ea mai tot timpul. Însă nu părea nici ea dintr-o familie din societatea de elită. Și nici față de ea părinții lui Marcel n-au arătat rezerve.

După puțin timp, tânăra pereche a închiriat o casă pe malul Timișului, casă pe care, după un an, au și cumpărat-o. Aveau acolo o curte mare, unde Esther a plantat o mulțime de flori — se pricepea! —, și unde s-a născut atelierul lui Ruppert și al lui Marcel. Amintindu-și de bicicleta de la Leopoldsberg, Al Nouăzeci și optulea, împreună cu prietenul său, a înființat o firmă de confecționat piese de biciclete: șei, lanțuri și ghidoane. O vreme, a fost evident că nu

s-au aşteptat la cine ştie ce câştig, că lucrau mai mult din pasiune. Lumea voia biciclete întregi, pe care să încaleci şi să pleci, nu doar piese. După puţin mai mult de un an, firma producea „velocipede elegante pentru dame", după cum se putea citi în publicaţia pentru reclame a lui Oscar Lobl. Deşi un număr ulterior al publicaţiei n-a mai apărut, scribul a descoperit, în 1924, într-un ziar, o reclamă pentru „bicicletele cele mai rapide pentru doamne şi pentru domni". Ruppert şi Marcel au studiat cu precădere locul unde trebuie plasate pedalele, pentru a avea cel mai mare randament la fiecare apăsare, precum şi compoziţia lanţurilor cele mai rezistente. Bicicletele B&M au fost adaptate şi pentru curse, şi le găsim utilizate în marile curse pe şosea, însă mai ales în concursurile de pe velodrom. Ceea ce a presupus diversificarea producţiei în biciclete de curse şi biciclete de oraş. Pe lângă cei doi ucenici, cu care se descurcaseră până atunci, au trebuit să mai angajeze şi alţi muncitori. La început, încă trei. Apoi, aproape patruzeci. Atelierul din curtea mare a casei devenind neîncăpător, au clădit un hambar pe Strada Făgetului. A urmat o clădire administrativă, atelierul devenind fabrică.

Traiul Celui de Al Nouăzeci şi optulea părea să fi intrat pe „un făgaş normal", cei doi asociaţi, fără a se îmbogăţi peste măsură, găsind satisfacţie în munca lor. Până ce...

Dar, până atunci — cine să fi bănuit aşa ceva? —, Ruppert a devenit un tipic cetăţean onorabil al oraşului: un contribuabil de nădejde, un bun tată de familie — Esther i-a dăruit trei copii, dintre care unul, din nefericire, a murit de mic —, un membru al mai multor comitete şi comiţii, om cu suflet, autor al mai multor acte caritabile, preşedintele clubului de ping-pong şi membru în echipa de echitaţie nu numai a oraşului, ci şi a regiunii. Singurul lucru ce i s-ar fi putut reproşa — dar nu i s-a reproşat niciodată — a fost că, deşi ales în comitetul bisericesc şi, deşi s-a arătat la fel de generos, sprijinind şi acţiunile preotului, nu era un credincios practicant, lipsind, uneori, chiar şi de la marile sărbători. Ruppert era un om foarte ocupat, dar totuşi... Măcar Esther ar fi putut veni la slujbe. Dar ea n-a fost văzută niciodată la biserică... Însă, aşa cum scribul a precizat, fiind vorba

despre o familie atât de săritoare la nevoile comunității, nimeni nu s-a legat de ea.

Până ce...

Bine înfipt în viața orașului, Ruppert a intrat, în mod firesc, în relații cu localnicii cei mai de vază: cu bancheri, cu funcționarii administrației locale, cu judecători, avocați, medici, notari, profesori, întreprinzători. Jakob Muschong, Caius Brediceanu, Georges Devereux, Bela Lugosi, Traian Grozăvescu, Aurel Ciupe, Filaret Barbu, Tiberiu Brediceanu, Iosif Willer au devenit nume des pomenite în familia sa, în viața unora dintre ei jucând chiar și un anumit rol. Când Muschong, fabricantul celebrelor cărămizi prețuite peste tot și proprietarul Băilor Buziaș, a fost supus unor severe controale financiare din partea noilor autorități, Ruppert i-a stat alături. Și i-a fost alături până când Muschong a murit de inimă rea, Ruppert și familia sa fiind, și în continuare, invitați să petreacă un sejur anual la Buziaș. Cu doctorul Iosif Willer, membru al Parlamentului și mare animator muzical, a fost, o vreme, în strânse relații, după ce Esther a luat ore de pian de la omul care a adus mari personalități muzicale la Lugoj.[18] Dar cel mai important eveniment s-a petrecut în 1927, când Nelly Grozăvescu și-a ucis celebrul soț. La înmormântarea acestuia a participat întregul oraș, iar, câteva luni mai târziu, după ce s-a auzit că asasina a fost grațiată întrucât în Austria — asasinatul a avut loc la Viena — era în vigoare legea care nu pedepsea crima din gelozie, subiectul a fost dezbătut, luni în șir, la toate întâlnirile oamenilor importanți din Lugoj și nu numai. Nelly Kovesdy Grozăvescu apăruse

---

[18] Scribul a avut prilejul să-l mai viziteze pe doctorul Willer, aflat în ultimii ani de viață: singur — după ce ambele soții se spune că s-ar fi sinucis —, în singura cameră care i-a mai rămas din vila rechiziționată, într-o atmosferă mai degrabă rece decât încălzită, cu un perete de cărți împărțind spațiul în două —living și dormitor —, cu un volum de Prévert pe masă, cu un inel gros cu piatră neagră pe deget, totul învăluit într-o aromă rafinată de after shave. Rar a întâlnit scribul un decor aflat într-o simbioză atât de perfectă cu protagonistul.

Relațiile dintre Ruppert și doctorul Willer s-au răcit după ce Esther a refuzat să mai ia ore cu vestitul crai. (Care a mai avut și două dueluri la început de secol XX...)

mereu în scaun cu rotile la proces, scaun pe care l-a azvârlit imediat după aceea, când a fost preocupată să-şi dea în judecată, pentru avere, fiica de 2 ani. Celebrul tenor, se spunea, ar fi câştigat cu vocea sa, într-o singură seară, cât nu câştiga cancelarul Austriei, din salariu, nici într-o lună... Iubitor de muzică sau nu, un asemenea renume nu putea să nu impresioneze pe oricine. În disputele de cafenea, Ruppert devenise cel mai aprig acuzator al criminalei: „Doar cineva dintr-o rasă absolut inferioară poate avea atât de puţină minte, încât să omoare găina care dă zilnic un ou de aur."

Al Nouăzeci şi optulea se afla de treisprezece ani la Lugoj, devenise un cetăţean de vază al oraşului, bicicletele sale erau vândute şi îi asigurau un bonus apreciabil traiului confortabil, permiţându-i să-şi folosească priceperea şi pasiunea în mereu noi inovaţii. Aşa se făcea că, în fiecare an, bicicletele veneau cu câte o îmbunătăţire „revoluţionară", care îi tenta pe cunoscători să cumpere ultimele modele. Chiar şi din străinătate, mai multe cluburi de ciclism erau interesate de producţia sa. Dar, încetul cu încetul, Ruppert a început să nu mai fie atât de încântat de această preocupare. Dacă până atunci circula el însuşi prin oraş doar pe bicicletă[19], la un moment dat, tentaţia automobilului nu şi-a mai putut-o înfrâna. După ce şi-a cumpărat prima maşină şi a început să meşterească şi la ea, a decis să treacă la fabricarea unui model propriu. În plan, pentru început, era prevăzută o drezină.

În afară de asta, începuse să fie interesat şi de politică. El, cel fără vreo apartenenţă etnică certă, a devenit preocupat de psihologia raselor şi a interpretat în felul său *Psychologie des foules* a lui Gustave le Bon, căutând să-şi justifice atracţia pentru partidele naţionaliste.

---

[19] Al Nouăzeci şi optulea s-a dovedit şi un foarte bun manager al afacerilor sale, ştiind unde, cum şi când să plaseze publicitatea. El însuşi, fotografiat plimbându-se degajat pe bicicletă, cu o mână pe ghidon, cu cealaltă ţinând, cu eleganţă, una dintre lungile sale ţigări, a devenit reclama cea mai profitabilă. Acest clişeu a apărut în numeroase publicaţii, cu textul în limbile ţărilor respective. Şi Marcel era îndemnat să parcurgă cei câţiva kilometri de la Coşteiu Mare la Lugoj pe o bicicletă „R&M", contribuind, în felul acesta, la publicitatea produsului.

Poate că la Lugoj ar fi început cariera sa politică, dacă nu s-ar fi întâmplat, tocmai în perioada aceea, nenorocirea. Marcel, îndoind, ca de atâtea ori, un ghidon într-o soluţie cu reţeta secretă a casei, combinaţia lichidă a explodat, afectându-i profund faţa. Medicii au fost rezervaţi în privinţa şanselor de supravieţuire, însă după câteva săptămâni de incertitudini starea rănitului s-a stabilizat, iar după alte săptămâni a putut fi redat familiei. Marcel era desfigurat, dar ceea ce era mult mai grav, vederea îi era aproape în întregime compromisă, iar şocul şi durerile cumplite i-au tulburat şi gândirea. Marcel devenise o ruină.

Ceea ce a urmat ar fi fost greu de anticipat cu o zi înaintea accidentului, deşi premise existau. Esther, care o cunoscuse pe Mioara, când femeia încă nu se căsătorise cu Marcel, a făcut tot posibilul de a se apropia de ea. Şi Mioara era, evident, o mezalianţă pentru familia cunoscutului medic, aşa cum a fost şi Esther toată viaţa conştientă că a intrat într-un mediu social cu mult peste ceea ce era de aşteptat. Aşa că i-a făcut numeroase avansuri soţiei lui Marcel, doar că, în mod cât se poate de vădit, aceasta n-a agreat-o. Până acolo încât, cu toate insistenţele Estherei, după ce Ruppert a cumpărat casa de la oraş cele două familii abia de se mai întâlneau. Doar bărbaţii au rămas legaţi în destinul lor de „fraţi predestinaţi, proveniţi din viţeii gemeni din altă lume". Şi, într-adevăr, până în acea zi, când s-a petrecut nenorocirea, Ruppert şi Marcel s-au simţit legaţi de cele mai calde sentimente. Cât Marcel s-a aflat în spital între viaţă şi moarte, „fratele predestinat" l-a vizitat şi de două ori pe zi, şi a preluat asupra sa o mare parte din costurile tratamentului. Cearta a izbucnit atunci când, venind, într-o zi, la Coşteiu Mare, Ruppert a făcut o glumă în prezenţa rănitului. Mioara a sărit ca arsă şi l-a acuzat pe vechiul prieten şi asociat că întotdeauna „l-a pus pe Marcel în situaţii periculoase". A amintit astfel că, fiindcă „a fost obligat pe ploaie şi pe vânt să meargă zilnic cu bicicleta la oraş", soţul ei s-a pomenit acroşat de un camion, că doar Dumnezeu Bunul i-a salvat atunci viaţa. Şi a mai amintit şi de un accident similar, petrecut cu puţini ani în urmă, în atelier, când în faţa unui muncitor a explodat un ghidon, mutilându-l pe viaţă. De ce, avertizat, n-a luat măsuri

„marele Ruppert“ și a lăsat să fie și Marcel nenorocit? Și de ce...? Mioara trecea printr-o criză de isterie, iar Esther, venită și ea să viziteze bolnavul, a încercat s-o potolească. Dar, la fiecare cuvânt al ei, Mioara devenea și mai nestăpânită.

— Cum poți să-l acuzi pe Ruppert, care întotdeauna...

— Tu să taci, jidanco!

Ruppert și-a luat soția și au plecat. Esther a vrut să-l lămurească în privința acelei „jidanco“, dar, ca de atâtea ori, bărbatul ei n-a vrut să audă nimic despre „ceea ce a fost“. „Noi trăim în prezent. Doar prezentul este important!“

A doua zi, Mioara le-a trimis o scrisoare prin care le solicita să nu mai vină niciodată la Marcel și să „nu mai facă pe mărinimoșii, Marcel neavând nevoie de pomană de la nimeni. Nu așa, cu bani, veți putea șterge răul!“ „Dar cum l-am putea șterge? Mai ales că noi nu i-am făcut niciun rău?“ i-a răspuns Ruppert, într-o ultimă încercare de împăciuire. N-au mai primit niciun răspuns.

De menționat totuși că Ruppert, atras și el de mișcările naționaliste, a fost și a mai rămas o vreme în relații bune cu tatăl Mioarei, membru al mișcării legionare și al frățiilor de cruce, unde, ca membru fondator în regiune, a ocupat funcții tot mai mari. Chiar înainte de a se fi întâmplat nenorocirea cu Marcel, Al Nouăzeci și optulea s-a arătat tot mai puțin interesat de afacerile sale și a sondat terenul pentru o viață în politică. În calitate de „erou al războiului cel mare“, a fost socotit util pentru mai multe formațiuni. Și nu numai din țară.

După cearta cu Mioara, Ruppert a încercat să ajungă, prin intermediul avocaților, la o soluție amiabilă în legătură cu firma „R&M“, la care dorea să renunțe. Nu a ajuns la niciun rezultat, dar a părăsit Lugojul și Banatul. Firma a mai supraviețuit câteva luni, și, după ce a plutit în derivă în lipsa cuiva la cârmă, a intrat în faliment.

Al Nouăzeci și optulea a dat curs unei invitații mai vechi. Și s-a mutat la Oberbau. Eram, de acum, în anul 1936. Cineva de acolo — nu oricine, dar Ruppert n-a aflat niciodată cui i-a venit ideea să-l ia în seamă, să-l analizeze în detaliu (de bună seamă!), să-l selecteze și să-l propună — a considerat că eroul de pe afișele marelui război

trăia într-un oraş neînsemnat din Banat, că avea mari disponibilităţi tehnice şi că emitea idei apropiate de cele ale propagandei naţional-socialiste. După ce a fost invitat, de mai multe ori, la Cercul German, i s-a propus un post de conducere într-o fabrică de armament. Invitat în Austria, n-a trebuit decât să participe la un scurt interviu, între patru ochi, cu un ofiţer în uniformă SS. După nici o săptămână, un alt ofiţer german l-a vizitat la Lugoj şi i-a expus, în amănunte, ce i se oferea. Era ceva — şi-a dat din prima clipă seama Ruppert — de nerefuzat. Pe lângă o retribuţie extrem de generoasă, plus casă şi şofer, urma să primească şi o uniformă cu grad superior. A plecat la Oberbau. Şi după două luni şi-a adus şi familia acolo.

Iniţial, a venit la fabrică în civil, iar după câteva zile în uniformă SS de Hauptsturmführer, echivalentul unui căpitan, gradul pe care îl avusese şi atunci când, cu aproape douăzeci de ani în urmă, a părăsit frontul. Dar asta a durat foarte puţin şi, peste doar alte câteva zile, i s-au schimbat însemnele în cele ale unui SS Sturmbanführer, adică maior. (Mai târziu, a ajuns până la gradul de Standartenführer, colonel. Şi, dacă lucrurile ar fi continuat pe acelaşi făgaş, i se pregăteau chiar şi epoleţii de general. Ca şi în Primul Război Mondial, stelele de general pregătite pentru Ruppert n-au mai ajuns pe umerii săi.)

În acelaşi timp, s-a scos din arhivă posterul cu căpitanul K.u.K., eroul din timpul războiului, afiş din care s-a creat un colaj: ofiţerul austriac cu ochi albaştri, părul blond şi uniformă SS era înfăţişat traversând Europa pe trupurile duşmanilor. Cum Germania nu se afla oficial în stare de beligeranţă, singurii duşmani declaraţi erau, deocamdată, evreii (reprezentaţi cu nasuri mari, coroiate, cu ochelari groşi, cu perciuni şi cu pălării negre. Printre evrei, se mai găseau şi câţiva negri, o droaie de şobolani şi de şoareci. Unele personaje aveau „capete de evrei" şi trupuri de rozătoare. Plus că, bineînţeles, nu era uitat nici diavolul însuşi.) Păşind peste aceste corpuri, bravul ofiţer privea în zare „cu o căutătură neîmblânzită". Acest poster a apărut lipit pe toate zidurile Reich-ului.

Fără studii politehnice propriu-zise, dar cu cele de ofiţer de artilerie, Ruppert s-a făcut repede remarcat în uzină: plăcerea sa de a meşteri s-a dovedit valabilă nu numai pentru piese disparate, Al Nouăzeci şi

optulea demonstrând şi reale calităţi atât de concepţie, cât şi manageriale. În scurt timp, la sugestiile sale, întreaga instituţie a fost reorganizată. Şi, întrucât fostul comandant a fost ridicat în grad şi trimis la Berlin, a ajuns adjunctul noului şef, iar când acesta a fost îndepărtat, în 1938, a devenit el însuşi comandantul fabricii de armament secret. (Se şoptea că acei comandanţi de dinaintea sa au fost ridicaţi în grad sau demişi tocmai pentru a i se face loc omului care a dovedit atâta competenţă până atunci.)

Acum e acum! Ruppert se bucura de autoritate deplină, locuia în vila unui fost bancher evreu — fugit din timp —, avea două servitoare şi ordonanţă, lumea se scula în picioare la apariţia sa. Al Nouăzeci şi optulea a reuşit să ridice calitativ şi cantitativ producţia uzinei, lucru răsplătit pe măsură. În 1937, murindu-i bunicul, Dandy de la Paris, propaganda nazistă a ştiut să anunţe evenimentul, publicând un articol cu o fotografie a lui Herr Peter, îmbrăcat în ţinuta lui de „general de pe lună", împărţind pe front cadouri militarilor (În mod miraculos, doar uşor retuşată, ţinuta aceea, cu reverele tunicii de paradă foarte late, părea a fi a uniforma unui general al Wehrmachtului.)

După ce Hitler a invadat Austria, impunând Anschluss-ul, Ruppert a fost trimis într-o mică localitate de lângă Linz, comandant al unei alte fabrici de armament. *Acum e acum!* De fapt, nu s-a schimbat mare lucru: în locul vilei de la Oberbau, i s-a oferit una la Linz. (Tot o fostă reşedinţă a unei familii evreieşti.) Nu s-a schimbat mare lucru: până şi cele două servitoare şi ordonanţa l-au urmat. În fiecare dimineaţă, şoferul venea după el şi străbăteau, până la uzină, un peisaj mirific de o jumătate de oră. Aici, şeful se simţea în largul său, tot ce gândea se realiza pe loc, iar el însuşi se învârtea printre muncitori, punând mâna şi meşterind alături de ei. Uzina s-a dezvoltat continuu. Trei ani mai târziu, se întindea pe treizeci de hectare şi cuprindea cinci mii de muncitori. Aceştia erau recrutaţi dintre prizonieri de război şi dintre deportaţi, constituiau o mână de lucru foarte ieftină şi garantau secretul producţiei, întrucât nu era de presupus ca vreunul dintre ei să mai părăsească vreodată perimetrul straşnic păzit, asemenea unei fortăreţe. În 1941, majoritatea lucrătorilor erau evrei şi ruşi. (Mai târziu, aceştia au afirmat că şeful cel mare, ditamai

Standartenführer-ul, obişnuia să stea ore întregi printre ei, lucrând asemenea lor. Desigur, el putând să facă orice-i trecea prin cap, pe când ei, sever păziţi, trebuiau să execute doar ceea ce li se ordona. Însă, mai mult decât atât, când observa că unul dintre muncitori sugera o idee utilă, şeful nu numai că o accepta, dar îl şi recompensa pe isteţ. Da, e adevărat că Al Nouăzeci şi optulea putea fi şi nemilos, atunci când cineva ieşea din rând. În rest, părea un „altfel de nazist".)

Linz a fost o localitate cu un statut special, întrucât Hitler a promis că, după ce va instaura pacea peste întreaga omenire, curăţând-o de rasele inferioare şi aducând belşugul şi gândirea sănătoasă peste universul arian, se va retrage în regiunea sa natală, pe care — iată! — a izbutit, aşa cum a promis, s-o readucă într-un imperiu unit. Drept urmare, în vederea timpurilor mirifice făgăduite, oraşul se pregătea să-i ofere Führerului un loc demn, spre a se putea bucura de marile realizări pentru poporul său. În acest sens, imediat după Anschluss au fost arestaţi 42 000 de opozanţi şi prezumtiv opozanţi din întreaga fostă Austrie, la Linz măsurile de acest soi fiind executate cu mai multă rigurozitate decât altundeva. De la Granitwerken Mauthausen se aduceau tone de granit, pentru construcţiile şi pavajele pregătite pentru primirea celui mai mare erou al naţiunii. În oraşul devenit şantier, trebuiau să rămână doar persoane cu adevărat dedicate cauzei, lucru ce se simţea deja din întreaga atmosferă.[20]

Tot la Linz se spunea că savanţii germani au descoperit elixirul tinereţii, dar că acesta nu poate fi încă aplicat, pentru că Pământul n-ar putea suporta o populaţie atât de mare. Doar când planeta va fi curăţată definitiv de rasele inferioare, elixirul tinereţii va fi pus la dispoziţia celor mai merituoşi oameni. În primul rând, se va bucura,

---

[20] „Granitwerken Mauthausen" — ce paşnic sună acea întreprindere primitivă din măruntaiele pământului, unde prizonierii sortiţi exterminării trebuiau să urce treptele interminabile ale „drumului de piatră al morţii", cărând în braţe blocuri cât greutatea trupurilor lor costelive. Când unul dintre ei dădea semne că nu mai poate, era îmbrâncit în gol, trăgând după el şi pe cei peste care se rostogolea. „Granitwerken Mauthausen" — ce paşnic sună acea întreprindere, model al celui mai inimaginabil sadism.

desigur, Führerul de licoarea magică, dar doar după ce va fi verificată mai întâi pe alte personaje de seamă.

Ruppert stătea puţin acasă, în cea mai mare parte a timpului fiind la uzină, lucru apreciat de superiorii săi. (De multe ori, cele mai înalte oficialităţi erau invitate în fabricile cu regim special cu speranţa că acolo li se vor descreţi frunţile atât de împovărate de grijile războiului şi ale naţiunii. Şi, într-adevăr, locul acela a devenit un prilej de a binedispune conducătorii, Hitler însuşi vizitându-l de mai multe ori şi spunând, cu un prilej, că este regretabil că uzinele acestea nu puteau fi arătate, din motive strategice, atât aliaţilor, cât şi duşmanilor. Cu aceeaşi ocazie, Hitler l-a lăudat pe Ruppert, pentru că, după cum au raportat serviciile, niciunde n-a transpirat nici cea mai mică informaţie despre genul muncii prestate lângă Linz, ba nici nu se prea amintea de existenţa unor fabrici acolo.) Al Nouăzeci şi optulea stătea puţin acasă, iar când se afla în oraş, îşi petrecea serile la Clubul Partidului Naţional Socialist. Unde era primit cu respect, datorită uniformei sale şi a modului său de a se purta veşnic bonom. (Führerul însuşi a cerut ca toţi adevăraţii arieni să se poarte frăţeşte între ei.) Dar nici măcar acolo nu se cunoştea cu ce se ocupa Standartenführer-ul. (Cine să întrebe aşa ceva în legătură cu un colonel SS? Cine voia să devină imediat suspect? Un Standartenführer era un Standartenführer chiar şi când aveai onoarea de a bea un pahar la masa lui!) Un argument, care l-a făcut pe Ruppert intangibil, a fost relaţia sa specială cu Albert Speer. „Singurul personaj carismatic dintre inculpaţii de la marele proces de la Nürnberg", cum a fost apreciat, mai târziu, ministrul nazist al înarmării, care a ştiut să se facă întotdeauna simpatic. (Se pare că tocmai această calitate l-a scăpat de ştreang, reuşind să „lege o relaţie umană cu judecătorii, spre deosebire de ceilalţi învinuiţi"[21].) Speer l-a primit pe Al Nouăzeci şi optulea de mai

---

[21] Augustus von Reige, un autor care a asistat la proces, dar care a avut şi posibilitatea de a discuta atât cu inculpaţii, cât şi cu personalul care îi păzea, a scris o carte în care a arătat cum foştii înalţi demnitari nazişti, când s-au jucat, după bunul plac, cu vieţile a milioane de oameni, au fost percepuţi de către mase drept nişte figuri aproape abstracte, în orice caz aflate în alte relaţii decât cele tangibile de către muritorii de rând, devenind fiinţe cu caracteristici

multe ori. Și între ei s-a legat o relație apropiată. Arhitect de meserie, ministrul se bucura de prietenia lui Hitler și niciuna dintre intrigile constante ale marilor rivali din sferele cele mai înalte nu a reușit să-l atingă. Puternicul personaj l-a vizitat pe Ruppert la reședința de la Linz, unde a și înnoptat de câteva ori. Cei doi discutau treburi oficiale, dar au ajuns și la o anumită intimitate.

„Speer, cu toată jovialitatea sa fățișă, nu prea are prieteni, de aceea mă folosește ca pe unul dintre singurii oameni cu care să poată discuta nestingherit, fără să trebuiască să se tot autocenzureze. Cum nici Führerul n-are prieteni, doar subordonați, cred că și Hitler se folosește de Speer așa cum acesta se folosește de mine."

„Nici tu nu ai prieteni", a observat Esther.

„Oamenii ca noi n-au timp de așa ceva. Oamenii ca noi au timp doar de ceea ce le place. Și mie îmi place ceea ce fac, lui Albert de asemenea. Când avem nevoie de prieteni, îi găsim. Lucru demonstrat", a răspuns el.

„Albert"! Da, cei doi au ajuns să se tutuiască. Speer era politicos, însă era în stare să-și susțină părerile chiar și în prezența lui Hitler, care, se spunea, îl suporta cum nu suporta pe nimeni altul. Poate că și lozinca lui Ruppert, „Acum e acum!" i-a apropiat, demnitarul negândind nici el mult diferit: în cărțile scrise, în închisoarea de la Spandau, în timp ce executa cei douăzeci de ani de detenție, susține în privința lagărelor de exterminare că „eu am văzut doar ceea ce am vrut să văd". (Ceea ce era și disculpare, și autoînvinovățire.) Augustus von Reige susține că Albert Speer a avut rara capacitate de a fi fost, în modul cel mai natural, doi oameni în același timp.

---

umane abia când au fost deposedați de puterile lor discreționare. Nici fotografiile oficiale nu păreau să înfățișeze oameni, ci doar simboluri ale belșugului pentru tot mai puțini, metafore ale spaimei pentru tot mai mulți. Sigur, tabloul acesta nu este „revoluționar", dar „studiile de caz" punctuale ale celor două duzini de mari demnitari naziști judecați de Tribunalul Militar Internațional oferă un material de multe ori inedit psihologilor. Scrierile lui von Reige au apărut într-o perioadă când fostul demnitar a trăit începutul unei noi glorii: aceea a unui „nazist de treabă". Mai târziu, această sintagmă avea să cadă. Însă atunci lui Speer nu i-a mai păsat, atunci pentru Speer „acum nu mai era acum", atunci Speer era deja mort.

Nici măcar Esther nu era atât de speriată când îl vedea, aşa cum o îngrozeau toate personajele în uniformă care-l vizitau pe soţul ei. Într-o zi, chiar a recunoscut că „a ajuns să i se ridice părul pe tot corpul“ la apariţiile „camarazilor“. (Esther era convinsă că atât de importantul ministru nazist era la curent cu originea ei evreiască. „Am văzut cum m-a privit de prima oară“, i-a spus soţului ei. Iar el n-a contrazis-o: „Ţi-am zis că Albert nu vede decât ceea ce vrea să vadă.“)

— Şi eu port uniformă doar atunci când trebuie. Ca şi Ruppert. Eu sunt arhitect şi sper să devin iarăşi arhitect. Dar ar fi cu totul pervers să urăşti uniforma pentru care lucrezi din greu tot timpul. Şi, într-un gest de intimitate, neobişnuit pentru „conduita sa de lord“, o mângâie pe soţia prietenului său pe obraz.

Iar altădată, a făcut confidenţe:

— Nu trebuie să ai niciun fel de reticenţe. Şi soţia mea a fost foarte târziu acceptată de părinţii mei. Timp de şapte ani, Margret n-a fost primită de socrii ei... (De unde Esther a înţeles, încă o dată, că Albert îi cunoaşte marele secret.)

— Ei ştiu, a izbucnit Esther, nemaiputându-se stăpâni. Au ştiut de la început. Şi de aceea te-au ales!

— Ce vrei să spui?

— Ca, la nevoie, să te poată şantaja!

„Patruzeci şi şapte!“ Al Nouăzeci şi optulea s-a sculat şi a plecat la Clubul Partidului Naţional Socialist.

Lucrurile mergeau bine la uzina lui Ruppert şi poziţia sa era tot mai sigură, chiar dacă globul întreg se clătina, iar smuciturile se resimţeau tot mai puternic şi în inima Reichului.

Oricum, *acum e acum*: acum, Ruppert avea tot ce-şi putea dori.

Esther a trăit într-o tensiune cumplită în cele două luni cât soţul ei a fost plecat în Germania. Şi până să-şi aducă şi familia cu el. La 15 septembrie 1935, la un congres al naziştilor[22], au fost adoptate

---

[22] Al VII-lea Congres al NSDAP (Partidul lui Hitler: „Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei“ — Partidul German Naţional-Socialist al Muncitorilor).

legile rasiale. Esther s-a născut într-o familie nevoiaşă de evrei. Mama ei a murit la naştere, iar tatăl, câţiva ani mai târziu. Ea a crescut într-un orfelinat, a stat un an şi într-o mănăstire. Şi a plecat de acolo pentru a-şi lua viaţa în propriile mâini. Până să ajungă să vândă flori la Perpignan, a fost slujnică la un spital militar, fiind avansată, la sfârşitul războiului, felceriţă. Nu ştia Ruppert toate astea? Bineînţeles că ştia. În atâţia ani de convieţuire, chiar dacă Al Nouăzeci şi optulea nu suporta să-i fie stricat prezentul cu informaţii stânjenitoare pentru ceea ce a fost ori ceea ce ar putea veni, după atâţia ani, desigur cunoştea trecutul soţiei sale. Da, dar până atunci să faci parte din această etnie nu era încă decretat drept o culpă istorică. Până atunci, asemenea convorbiri nu se deosebeau de alte subiecte neplăcute, pe când acum, când răbufnirile antisemite nu mai erau doar ieşiri (tot mai frecvente) ale unor oameni de pe stradă, ci au fost legiferate, Esther îşi făcea griji mai ales pentru copiii ei:

— Eu, prin tine, am primit mult mai mult decât am putut visa vreodată. Dumnezeu a fost extrem de generos cu mine. De acum, orice mi s-ar întâmpla, nu am voie să mă plâng, după tot ce am primit. Dar copiii? La evrei, după mamă, ei sunt evrei.

— Cine ştie că tu eşti evreică?

— Unii ştiu. Mioara ştie şi o spune tuturor. Şi Frau Rozi de la băcănie ştie şi orice-i cer, spune că nu are, chiar dacă ceea ce vreau să cumpăr este la vedere. Şi nu-i greu să observ cum au început să se uite oamenii la mine pe stradă. Pe copii, i-au făcut „jidani“ părinţii copiilor cu care se joacă. Se jucau. Dar asta nu e tot: după noile legi, tu n-ai voie să mai fii căsătorit cu mine! Ce se va alege cu copiii? De ce trebuie ei să suporte toate astea?

Când, pur şi simplu, nu îi interzicea să continue subiectul, soţul ei încerca s-o liniştească, glumind:

— Tu eşti mai creştină decât Mioara! Tu ai fost şi pe la maici!

— Da, unde am fost tratată ca o sclavă. Ca o râmă! De ce crezi că am fugit de acolo?

— Şi eu am fugit de la şcoala militară, mai încerca s-o liniştească.

— Ce comparaţie!?!

Când a sosit invitaţia de a pleca la Oberbau, Ruppert a devenit serios:

— Dacă un ofiţer SS mă solicită să lucrez pentru ei, înseamnă că nu le pasă dacă tu eşti sau nu evreică.

— Poate că nu ştiu încă...

— Cum să nu ştie?! Ei ştiu tot. Iar când o să veniţi după mine, acolo chiar n-o să fie nimeni care să te supere, nicio Mioară şi nicio Frau Rozi! Iar faptul că vor să-mi ofere un post atât de bine plătit dovedeşte că nu le pasă cu cine sunt însurat!

Dar Esther nu s-a liniştit. „Te-au luat fiindcă oricând te pot şantaja!" ar fi vrut să repete, dar se abţinea. Clopotul de sticlă poleită, sub care trăise atât de nesperat, se crăpa tot mai tare şi, printre fisuri, pătrundea aer îngheţat.

— Nu înţelegi că acum ne aflăm în ilegalitate?! Orice relaţie cu o evreică a fost interzisă, cu atât mai mult căsătoria!

— Noi suntem căsătoriţi de mulţi ani, înainte de a da ăştia legi! Şi Ruppert refuză orice altă discuţie pe acest subiect.

Pe urmă, Esther s-a mai liniştit, văzând că până şi Frau Rozi avea din nou produse şi pentru ea. Vizita ofiţerului SS şi plecarea Celui de Al Nouăzeci şi optulea în Germania n-au rămas secrete. Se ştia că Ruppert a primit o poziţie importantă acolo. Probabil, situaţia sa făcea parte din excepţiile care se mai admiteau. Era mai bine să te faci că nu eşti la curent. De fapt, nici nu eşti cu adevărat la curent. Mai bine aşa, vremurile sunt extrem de nesigure. Doar Mioara mai vorbea una şi alta.

Când a ajuns la Oberbau cu copiii, în august 1936, după ce soţul ei preluase postul la mijlocul lui iunie, Esther a avut iar sentimentul că fisurile clopotului de sticlă s-au mai închis, că palele de vânt îngheţat s-au diminuat şi că atmosfera a devenit din nou aproape cea veche. Însă doar aproape! Din când în când, clopotul de sticlă pârâia iarăşi, atunci când auzea la radio sloganurile antisemite sau când servitoarele povesteau, cu satisfacţie, ce a mai păţit o „familie de jidani". Şi uniforma lui Ruppert o îngrozea, aşa că, în tot mai scurtele răstimpuri pe care şi le petrecea acasă, bărbatul se grăbea să-şi scoată hainele militare şi să se îmbrace în halatul de casă ori în

straie civile (de cea mai bună calitate). Aşa cum observase Esther, Ruppert n-avea prieteni, dar salonul din luxoasa sa reşedinţă era frecventat de tot felul de oameni, cu cele mai diferite profesii. (De pildă, într-o fotografie, făcută în vila locuită de Al Nouăzeci şi optulea, scribul l-a identificat pe poetul şi medicul Gottfried Benn, aflat, desigur, în uniformă. Trecut în categoria „personajelor negative" de către Carl Zuckmayer în *Raportul* său *secret*, pus la dispoziţia oficialităţilor americane, pentru a afla pe cine vor putea conta după terminarea războiului, mai târziu, Benn va adopta strategia care s-a dovedit câştigătoare şi în cazul fostului ministru Speer, aceea de a-şi accepta o parte din vină.) Nici când au început să apară în casa lor şi personaje sus-puse, generali, miniştri, bancheri — unii în uniforme, alţii în civil, cu sau fără banderola roşie cu zvastică pe braţ — Esther nu s-a liniştit. Poate ceva mai târziu, când au fost destul de des vizitaţi de Speer, un „diavol cu faţă umană, care vede doar ceea ce vrea să vadă", după cum el însuşi avea să declare, chiar şi după ce-şi va ispăşi cei douăzeci de ani de detenţie la Spandau. („Dar şi spune doar ceea ce vrea să spună", gândea Esther, fără a avea curajul să-şi mărturisească temerile nici soţului.)

Clopotul de sticlă o ferea de frig, însă zvonurile, mereu mai cumplite, tot îi parveneau. Nu, sentimentul că s-ar afla în siguranţă nu i-a mai revenit niciodată, dimpotrivă, un presentiment tot mai puternic i s-a cuibărit ireversibil în suflet. Doar oboseala aceluiaşi sentiment o mai apăra.

— Oricum vor continua lucrurile, ceea ce mă aşteaptă e scris fără scăpare! Şi nu pentru mine îmi este frică, ci pentru copii! mai răbufnea ea din când în când. Atunci, Ruppert se scula şi pleca la club.

Pentru Hitler, Speer a fost cu adevărat un geniu: cu toate că războiul mergea tot mai prost pentru Reich, iar spionajul aliaţilor îşi făcea din plin datoria, fabricile de armament fiind bombardate punctual şi sistematic, producţia manageriată de ministru în loc să scadă, creştea. Hitler era convins că va apuca să aibă, în curând, şi „arma minune", care va întoarce soarta războiului. De aceea Speer era şi mai puternic. Tot mai puternic. Pentru mereu mai mulţi

comandanţi militari şi înalţi demnitari, „arma minune" constituia ultima nădejde. Iar Speer părea chipul acestei nădejdi. Ceea ce n-a putut decât să-i crească şi lui Ruppert cota.

Şi Standartenführer-ul, colonelul SS şi, totodată, comandantul grupului de uzine, devenise intangibil. Iar lui, indiferent de context, îi plăcea munca pe care o desfăşura: putea meşteri orice-i trecea prin cap, avea baza materială şi sclavii necesari. Sclavi care de care mai sârguincioşi, întrucât ştiau că doar astfel îşi mai puteau prelungi viaţa până mâine, până poimâine. Însă devenise şi el conştient că *„acum e acum"* nu mai conţinea nici pentru el mai mult decât un simplu *„acum"*.

Primul incident, pe care l-a depistat scribul, a fost când, la o sindrofie dată în vila de la Linz, mai mulţi oaspeţi au ţinut discursuri împotriva evreilor sau a „ceea ce a mai rămas — nu pentru mult timp — din ei". S-a băut mult, s-a toastat pentru Führer şi pentru victorie, s-au spus obişnuitele bancuri cu evrei, iar un general chiar a întrecut măsura şi a povestit de ce vechiul Theresiendtadt (Terezin) a devenit Theresienbad[23]. Şi cum au fost păcăliţi acolo şi „marii tâmpiţi de la Crucea Roşie Internaţională". S-a râs cu poftă. Esther nu participa la asemenea întâlniri decât atunci când era absolut necesar, dar în noaptea aceea a fost de faţă. Ruppert a dat cu pumnul în masă şi a cerut să se înceteze cu asemenea subiecte. Generalul a ameninţat că-l va deferi Curţii Marţiale şi Standartenführer-ul l-a apucat de reverele largi ale uniformei. Scandalul a ajuns mai sus, dar Al Nouăzeci şi optulea nu numai că n-a păţit nimic, ci a fost şi lăudat: l-a pus la punct pe generalul care a vorbit prea mult. (Ulterior, Speer i-a mărturisit că generalul nu i-a iertat ofensa fără precedent şi că doar mutarea lui pe frontul de răsărit, unde a şi dispărut, l-a salvat pe „nesăbuitul său prieten".)

Cu altă ocazie, Esther a trebuit să audă cum un „oaspete drag" i-a destăinuit lui Ruppert că nu respectă întocmai modul de selecţie

---

[23] Theresienstadt — oraşul Terezin; Theresienbad — băile Therezin. Naziştii au schimbat denumirea pentru a da impresia că evreii erau trimişi într-o staţiune balneară, pentru tratament.

a celor pe care îi trimite să lucreze în uzină: „Nu mă pot stăpâni să nu-i dau dracului pe jidanii care s-au împopoţonat cu nume nobile — Goldstein[24], Silberfeld[25] sau chiar Graf[26]. Ăştia trebuie primii să dispară, chiar dacă ar mai fi buni pentru muncă. Dar am descoperit un Grünspann[27] şi chiar şi un Dreck[28]. Vă dau cuvântul meu de onoare că ăştia o să rămână ultimii evrei pe pământ, ca simbol al ceea ce a reprezentat această plagă pentru omenire.“ Şi tot el: „Ăia se ţin continuatorii unor tradiţii, dar, atunci, de ce nu şi-au păstrat vechile nume jidoveşti?“

Un incident mai grav s-a petrecut în uzină, într-o dimineaţă, când Ruppert se afla plecat la Berlin, şi când unul dintre adjuncţii săi a fost găsit mort, „cu capul zdrobit de un obiect contondent“. Ancheta n-a elucidat cazul, aşa că a venit ordinul ca, în fiecare zi, să fie executaţi câte o sută de prizonieri, până ce asasinul (sau asasinii) nu se va (vor) preda de bunăvoie. La întoarcerea Celui de Al Nouăzeci şi optulea, primii o sută de bărbaţi fuseseră deja împuşcaţi, alţi o sută tocmai erau puşi la zid.

— După ce criterii aţi ales prizonierii? l-a întrebat pe ofiţerul care comanda misiunea.

— Ordinul este să-i luăm la întâmplare.

— Nu mai luaţi pe nimeni! Mi-aţi omorât cei mai buni oameni!

— Dar ordinul...

— Aici eu dau ordine!

Oamenii au fost duşi înapoi în ateliere.

Din nou, cazul a ajuns, desigur, mai sus, iar Speer l-a avertizat telefonic să nu se joace cu focul.

— Dar n-am făcut decât să-ţi urmez exemplul, Albert! Şi tu...

La capătul celălalt al firului, ministrul s-a enervat:

— Nu uita, Standartenführer, că tu nu eşti eu! Singura soluţie este să găseşti făptaşii!

---

[24] Goldstein = Piatră de aur (lb. germană).

[25] Silberfeld = Câmp de argint (lb. germană).

[26] Graf = Conte (lb. germană).

[27] Grünspann = Mucegai (lb. germană).

[28] Dreck = Gunoi, excrement (lb. germană).

Aşa că i-a dat pe mâna anchetatorilor pe doi nenorociţi. Care, după doar o oră, au recunoscut tot ce li s-a cerut. Şi care au fost spânzuraţi în faţa întregului personal. „A doua zi n-au mai fost executaţi o sută de oameni", a notat Speer, într-una dintre amintirile sale, printre faptele bune pe care le-a făcut.

Şi au mai fost, în mod sigur, şi multe alte asemenea evenimente. Treptat, uzinele nu i-au mai produs aceleaşi satisfacţii, ca până atunci, Standartenführer-ului.

În vreme de război, acele ceasornicelor se mişcă pe alte cadrane decât pe timp de pace. Şi nici nu mai păstrează ritmul regulat: câteodată, par că se opresc de tot; altădată, aleargă nebuneşte. Şi copiii Celui de Al Nouăzeci şi optulea creşteau în acel ritm dezordonat. Băiatul împlinise vârsta înrolării, însă fusese repartizat în uzinele conduse de tatăl său. Fata era cu doi ani mai mică. Şi era activă în organizaţia tinerelor naţional-socialiste. Tot mai activă. Mama ei a încercat s-o oprească, dar n-a avut argumente: copiii nu trebuiau, în niciun caz, să afle originea lor evreiască.[29] Fata Estherei, care frecventa asiduu un cerc nou înfiinţat al tineretului nazist, Hitlerjugend, a afişat pe zidul casei un poster mare „JUDE = VERBRECHER"[30]. Disperată, Esther s-a plâns soţului ei. Care a dat din umeri, mulţumindu-se să spună: „Ce-ţi pasă? Cine poate dovedi că părinţii tăi au fost evrei?"

Esther a avut o tinereţe nefericită, de „Cenuşăreasă", cum se alinta ea, apoi s-a petrecut minunea şi a apărut de niciunde „prinţul". Şi viaţa i s-a schimbat cu totul. Până atunci, a trebuit să suporte nenumăratele umilinţe ale unei vieţi de azi pe mâine. Acum, în calitate de soţie a unui bărbat extrem de puternic, mamă a doi

---

[29] Odată, de mult, la Lugoj, fiica lui Frau Rozi a făcut-o jidancă pe fiica Estherei. Fata a luat totul drept o simplă înjurătură: la fel de bine putea să-i fi spus şi „javră" ori „curvă". Pentru că Ruppert se învârtea deja printre nazişti, părând să fi obţinut multă influenţă, scena nu s-a mai repetat. Vremurile erau foarte nesigure, nici nu puteai bănui de unde s-ar putea ivi necazul, aşa că prudenţa era mai bună decât toate.

[30] „Evreu = infractor".

copii sănătoşi, lipsită de orice griji materiale, viaţa i se părea tot mai nesigură, mai nesigură chiar decât înainte. Pe vremuri nu era obligată să se ascundă, să ducă o viaţă dublă, nu numai faţă de lume, dar şi faţă de propriii copii, pe care-i iubea la fel ca pe „prinţ". Şi cu care, la fel ca şi cu Ruppert, putea comunica tot mai puţin. Şi pe care simţea că nu i-ar mai putea apăra, dacă, ferească Dumnezeu... În Linz nu se mai afla de mult suflet de evreu. Esther nu îndrăznea să-şi spună nici măcar în şoaptă ce s-ar întâmpla dacă... Mai ales că, o dată, iar nu s-a mai putut stăpâni şi, noaptea în pat, şi-a deşertat temerile în faţa soţului ei. Care, ca de obicei, s-a înfuriat:

— Ce te tot gândeşti la ce ar putea fi, acum, când ai tot ce-ţi doreşti? Nu faci decât să otrăveşti o realitate favorabilă cu gânduri isterice!

— La copii... la copiii noştri mă gândesc! Sunt şi copiii tăi!

— Atât te tot frământi cu asemenea gânduri, de parcă n-ai avea grijă mai mare decât de a chema tu însăţi răul! Ai grijă! De multe ori răul vine doar chemat!

Aşa că ea, luând aminte, încerca să-şi alunge spaimele.

Dar n-a reuşit.

Într-o noapte, Ruppert i-a şoptit: „O să plecăm toţi patru în Elveţia. O să rămânem în casa mamei mele până ce o să treacă toată nebunia asta! Mai ţii minte cât de tineri eram, când am trecut, pentru prima oară, pe la mama?" Esther îl îmbrăţişă lung şi suspină printre săruturi: „Doamne, o să mai apucăm ziua aceea? Măcar putem spera la ea!"

Şi s-a întâmplat în noaptea de 24 iunie 1944, când Standartenführer-ul a venit de la uzină şi nu şi-a mai găsit nici soţia şi nici copiii. Băiatul rămăsese în ziua aceea la Linz, pentru a vizita un stomatolog, aşa că tatăl său nu i-a luat în seamă absenţa. Probabil că Ruppert a avut dreptate. Şi răul a venit chemat de gândurile pe care Esther nu şi le-a mai putut stăpâni.

Servitoarele n-au ştiut să spună decât că, în cursul dimineţii, a sosit o maşină mare. Şi doi ofiţeri au invitat-o pe doamna şi pe domnişoara să-i urmeze, pentru a se întâlni cu domnul comandant. Al Nouăzeci şi nouălea era deja în maşină, împreună cu un alt ofiţer.

Era două noaptea, iar Ruppert era înnebunit de disperare. A încercat să-l sune pe Speer, însă acesta nu putea fi deranjat la ora aceea. A sunat şi alte notabilităţi, dar nimeni nu ştia nimic. La şase dimineaţa, în scrumieră se aflau mucurile ţigărilor din două pachete întregi. Când, în sfârşit, a primit legătura cu Speer, acesta „l-a sfătuit părinteşte" să nu facă valuri. Şi, în primul rând, să nu mai dea şi altora telefoane pe acea temă. „Părinteşte îl sfătuia", a repetat Albert. Dar, fiindcă Ruppert părea scos din minţi, ministrul i-a făgăduit că se va interesa şi-l va informa „cât se poate de repede", în legătură cu ceea ce s-a întâmplat.

Al Nouăzeci şi optulea, pentru prima oară, n-a plecat la uzină. A rămas lângă telefon şi seara, când servitoarea a deşertat cea de a patra scrumieră şi a luat să reîncălzească mâncarea de care stăpânul nu s-a atins toată ziua. Lui Ruppert i s-a făcut rău. Pe la unsprezece seara, a venit un medic (nechemat de nimeni!). Şi tot atunci a sunat şi telefonul:

— E grav, a auzit ca prin vată vocea lui Speer. E grav, dar îţi promit că voi avea grijă ca lucrurile să nu devină şi mai grave.

— Trăiesc?

— Da. Te voi ţine la curent!

— Unde sunt?

Legătura s-a întrerupt şi Al Nouăzeci şi optulea n-a mai reuşit s-o refacă. Nici în noaptea aceea. Nici în zilele următoare.

Timpul trecea greu. Nu mai trecea deloc. Ruppert s-a întors la uzină, dar peste două zile a rămas din nou acasă. Sub diferite motive, secretara lui Speer nu-i mai făcea legătura. Aşa că a hotărât să nu mai lucreze pentru autorităţile ce i-au răpit familia. Înainte de asta, a mai făcut „o ultimă încercare": la 1 iulie, Al Nouăzeci şi optulea a plecat la Berlin. Speer era de negăsit.

În schimb, a fost interpelat de Felix Kersten, terapeutul personal al lui Himmler. Întâlnirea a avut loc, aparent întâmplător, într-un local exclusiv, unde se mai găsea mâncare pentru ofiţerii superiori. Kersten i-a spus că familia lui Ruppert trăieşte şi că nu va păţi nimic atât timp cât Standartenführer-ul îşi va face, mai departe, atât de exemplar datoria la locul său de muncă. Şi a adăugat: „E cazul să avem cât mai curând arma minune!" După care, ignorând orice răspuns,

s-a sculat şi a plecat. Al Nouăzeci şi optulea, după lungi zile şi nopţi de frământare, avea impresia că trăieşte în plină halucinaţie: se părea că poliţia secretă nu numai că ştia despre fiecare mişcare de a sa, dar că poate aranja orice. De pildă, faptul că, înainte de a se dezmetici, a izbucnit alarma, iar în adăpostul, de asemenea exclusiv al localului, îl aşteptau doi ofiţeri în uniformă. Care i-au confirmat, încă o dată, că ştiu totul, dar absolut totul despre el. (Păi, cum de a venit şi medicul nechemat, în noaptea când a aflat că i-a dispărut familia?) Chiar şi câţi bani şi bijuterii avea asupra sa, banii şi bijuteriile cu care intenţionase să dispară dacă nu va reuşi să-şi recupereze familia după acea „ultimă încercare". Iată că ştiau. O singură dată i-a mărturisit soţiei planul său de a fugi în Elveţia. Oare până şi asta au aflat?!

— Poporul german are nevoie de dumneavoastră, i s-a spus. Noi trebuie să dăm dovadă de fidelitate şi curaj în momentele acestea dificile. Vă veţi întoarce să vă continuaţi misiunea şi doar dumneavoastră veţi decide în ce calitate. Noi credem că, pentru succesul activităţii, cel mai bine ar fi să vă păstraţi fosta poziţie. Dacă vă opuneţi, veţi pleca acolo sub escortă.

— Unde se află familia mea?

— Pentru noi, dumneavoastră nu aveţi familie. Însă dat fiind faptul că... fiinţele acelea au fost cunoscute de prea multă lume importantă în calitatea în care le-aţi prezentat, soţia şi copiii dumneavoastră au plecat la tratament la băi. Nu trebuie să vă faceţi griji, atât timp cât treburile vor merge la fel de bine la uzină ei nu vor păţi nimic. Se auzi sunetul de sfârşit al alarmei şi Ruppert a avut din nou impresia că până şi acest lucru a fost sincronizat de SS. Cei doi dădură să plece, dar i-au mai făcut câteva precizări: să vă gândiţi mai puţin la... la ei; să vă grăbiţi cu arma minune şi veţi avea surprizele cele mai plăcute... chiar şi în legătură cu... cu ei; puteam să vă luăm geanta cu tot ce aveţi în ea, dar credem că ai înţeles. (Nu „aţi înţeles". „Ai înţeles" l-a urmărit apoi pe Ruppert zile întregi.)

Al Nouăzeci şi optulea nu mai putea fugi, ca în copilărie şi adolescenţă, de la şcoala militară. Şi nici ca erou al Primului Război Mondial de pe front. S-a întors la uzină. Şi acolo aceleaşi forţe au avut grijă să nu se afle nimic din cele ce se petreceau în intimitatea

sa. Esther avusese dreptate: „originea ei evreiască a reprezentat arma cea mai sigură cu care-l ţineau prizonier fără putinţă de scăpare, gândea Ruppert. Ăştilalţi, cei mai mulţi sunt fericiţi să le fie sclavi. Sau au fost fericiţi, până nu de mult. Pe mine m-au analizat bine, metodici cum sunt.“ Motiv pentru care s-a amăgit că el era „altfel“. Mai bun? Naiba să mai ştie...

Curând după aceea a urmat 20 iulie, atentatul împotriva lui Hitler, şi viaţa a devenit şi mai cruntă, vânătoarea de vrăjitoare s-a înteţit: întotdeauna ce e mai rău poate fi şi mai rău. În uzină, alaiurile de prizonieri soseau într-un ritm mult accelerat, vechii sclavi dispărând tot mai des, spre a le face loc noilor sclavi. Şi totuşi pentru răstimpul cât s-au aflat acolo, prizonierii puteau spune că au avut noroc. Cel puţin comparativ cu regimul şi mai cumplit din spatele numeroaselor perimetre cu sârmă ghimpată electrificată. Uneori, chiar şi cu regimul din afara acelor perimetre.

La 23 august, cu ocazia decorării lui von Papen de către Hitler, a fost invitat şi Ruppert. Acesta era un semn major. Ruppert a plecat cu mari speranţe la Berlin, iar acolo l-a reîntâlnit, în sfârşit, pe Speer. Care l-a luat imediat în primire:

— Să taci din gură! Habar n-ai din ce ai scăpat! Sper că realizezi cât de important este că te afli aici!

Al Nouăzeci şi optulea părea îmbătrânit, încărunţise în ultimele săptămâni. „Îţi stătea mai bine cu părul blond“, i-a mai şoptit ministrul. Şi: „Ei trăiesc.“

Ca de obicei, în preajma Führerului se aflau numeroşi ochi. Al Nouăzeci şi optulea a avut impresia că toţi acei ochi îl urmăresc pe el. Şi era încredinţat că, după ceremonie, va fi arestat. Se uită după Speer, dar acesta îi evită privirea. La plecare, nu se întâmplă nimic. Nici pe drumul de întoarcere cu maşina de serviciu nu se întâmplă nimic, în afara opririlor pentru obişnuitele controale de rutină. Unul dintre acestea părea că durează mai mult, iar Ruppert se răsti la locotenentul care-i tot studia actele.

— Vă rog să mă scuzaţi, Standartenführer, se scuză ofiţerul, dar ştim că un american paraşutat noaptea trecută în zonă se deplasează într-o maşină oficială îmbrăcat în uniformă SS.

— Şi semăn eu cu un american?

— Vă rog să mă scuzați, Standartenführer, dar semănați. Doar că ăla, ca să pară arian, și-a vopsit părul blond. Dumneavoastră îl aveți grizonat.

Ruppert crezu că a mai primit un avertisment. Adâncit în gânduri, adormi. Se trezi când mașina fu iarăși oprită.

— Unde suntem?

În loc de răspuns, un soldat a intrat în mașină, în stânga sa; altul, în dreapta sa. Un al treilea se așeză în față, lângă șofer. După câțiva kilometri, mașina coti pe un drum forestier. Într-o poiană îi aștepta un avion de mici dimensiuni.

— Urcați! i s-a poruncit. Colonelul SS fusese răpit.

În tabăra unde a fost dus, urmară mai multe zile de interogatoriu. Era dispus să dea orice informații în schimbul salvării familiei sale. Cel cu care discuta părea un robot: îi punea întrebări, însă nu îi și răspundea. Doar o dată i-a spus că, probabil, va fi dus în America. Ceea ce întârzia să se întâmple. A rămas în tabăra de prizonieri ca într-o groapă lipsită de orice contact cu lumea din afară. Era ținut când singur, când i se mai băga câte un tovarăș în încăpere. Un tovarăș care, nu era greu de ghicit, avea menirea să-l descoasă. Pe urmă, pentru o vreme, a fost lăsat iarăși singur. Apoi a fost mutat într-un castel din sudul Franței, unde a primit camera lui, acces la bibliotecă, libertatea de a se plimba prin parc. De vorbit, nu-i vorbea nimeni. În lungile nopți care au urmat, Ruppert nu putea decât să-și pună o mie și una de întrebări, să imagineze ipoteze pentru ce i s-a întâmplat și ce ar fi putut urma. Lunile treceau. Și i se părea că a rămas singur pe pământ. Încetul cu încetul, simțea că o ia razna, că ideile sale erau tot mai fantastice. La un moment dat, i-a căşunat că paznicii lui nici nu erau americani, că fusese atras într-o altă cursă a Gestapoului, că mărturisirile sale, din timpul interogatoriilor, precum și târgul pe care l-a propus, nu erau decât probe decisive împotriva sa și condamnarea la moarte a familiei sale. Altfel, cum să explici amânarea „plecării în America"? În calitate de comandant al uzinelor de armament, era limpede că el știa multe. Și chiar dacă nu avea cunoștințele savanților, nimeni nu se pricepea mai bine decât el

la organizarea industriei de război, cel puţin a feliei al cărei manager fusese vreme de atâţia ani.

„E limpede, totul nu este decât o înscenare!“

Când, după capitularea necondiţionată, au fost stabilite loturile de acuzaţi pentru procesele plănuite, Ruppert a fost din nou mutat, de data asta într-o tabără de prizonieri autentică. Unde, printre alţi ofiţeri de rang înalt şi demnitari ai Reich-ului, l-a reîntâlnit pe Speer. Nu, cele paisprezece luni petrecute în castelul din Franţa n-au reprezentat o înscenare a SS-ului. Era evident că o primă selecţie fusese operată şi că el a fost inclus printre peştii mari. Treptat, pe măsură ce erau capturaţi, au fost aduse şi alte personaje de decizie din anturajul lui Hitler. Şi, drept urmare, poziţia sa era împinsă mai în urmă. (Doar foarte puţini prizonieri, asemenea lui Ruppert, nu erau la curent cu evenimentele din ultimele luni. Ceea ce i-a ridicat acestuia un nou noian de întrebări. De ce a avut el un regim atât de special? De ce nu i-au folosit aliaţii cunoştinţele? De ce a fost ţinut atâta vreme izolat de ceilalţi prizonieri de război?)

Speer, spre deosebire de ultima lor întâlnire, s-a arătat, din nou, extrem de prietenos. Dar, după ce a aflat că familia i-a fost ucisă într-un lagăr, Ruppert nu l-a mai suportat: „Tu ai ştiut, din prima clipă, tot ce mi se va întâmpla!“ La procesul principalilor responsabili ai crimelor împotriva umanităţii, unde a compărut şi fostul ministru al industriilor, acesta a fost singurul inculpat care şi-a recunoscut şi vina individuală, pe lângă cea colectivă. S-a apărat şi cu faptul că „a implantat în subordinea sa şi cadre care au făcut ceva mai uşoară viaţa sclavilor“. (Ca, de pildă, Ruppert.) Speer n-a fost condamnat la moarte, asemenea lui Fritz Sauckel, cel care i-a furnizat forţa de muncă forţată, ci la douăzeci de ani de închisoare. Pe care i-a executat în întregime, deşi personalităţi de talia generalului De Gaulle sau a lui Willy Brandt au pledat cu insistenţă pentru eliberarea sa. După care, cel puţin pe timpul vieţii, a ajuns să fie socotit „nazistul de treabă“.

La rândul său, colonelul SS, comandant al unor uzine de armament de lângă Linz, a fost judecat într-un alt proces, alături de inculpaţi

de rangul al doilea. Exemplul dat de Speer a avut ecou. De asemenea, şi mărturiile mai multor foşti prizonieri supravieţuitori. A contat şi declaraţia unor martori, care au reconstituit episodul opririi, pe proprie răspundere, a ordinului de a fi împuşcaţi zilnic o sută de prizonieri pentru adjunctul lui Ruppert, asasinat în condiţii necunoscute. Şi a contat, desigur, şi informaţia că inculpatul a fost căsătorit cu o evreică, că întreaga sa familie a fost deportată şi omorâtă.

Ruppert, singurul din tot lotul, a fost condamnat doar la o pedeapsă simbolică de doi ani de detenţie, dar n-a trebuit s-o ispăşească nici pe aceea în întregime, la insistenţa unor foşti deţinuţi, care au arătat diferenţele uriaşe, în viaţa lor, pe timpul cât a condus uzinele Al Nouăzeci şi optulea, faţă de perioada când au avut parte de succesorul lui. (Tot un Standartenführer, un ofiţer care, alături de alte răni, îşi pierduse o mână pe front. Şi care şi-a răzbunat invaliditatea printr-un regim de teroare maximă. A fost condamnat la moarte în acelaşi proces. Şi executat.) A mai intervenit şi un avocat, angajat tot de aceiaşi martori, care a reuşit să includă şi perioada de prizonierat în cuantumul sentinţei. Aşa că Ruppert a fost eliberat la 18 octombrie 1947.

N-a vrut să ajungă şi el un fel de „nazist de treabă“ ca Speer. Cine ştie de ce, în închisoare şi-a adus tot mai insistent aminte de serile în care tatăl său povestea ce a citit ziua, iar mama nota totul. Seri mirifice...

S-a împuşcat, două zile mai târziu, pe data de 20 octombrie.

Unde să se fi dus? Şi la cine? Şi pentru ce? Ce i-a mai rămas?

Dacă ar fi ştiut că fiul său a supravieţuit, s-ar mai fi sinucis? Probabil, şi atunci. Fiul său l-a urmărit în sala de judecată, ascuns în ultimul rând al băncilor destinate publicului. Nu a încercat să-şi revadă tatăl. Şi-a jurat că nu-l va mai contacta niciodată. Dacă Ruppert ar fi ştiut că fiul său a supravieţuit, s-ar mai fi sinucis? Probabil, şi atunci.

Dacă Ruppert ar fi ştiut că fiul său a supravieţuit, s-ar mai fi sinucis? Probabil, şi atunci.

ANEXĂ

Partizan și trădător

EVREII, SE ȘTIE, N-AU FOST PRINTRE PARTIZANII CARE, retrași în munți, s-au opus comuniștilor și îi așteptau pe americani. N-au prea fost, dar Ionel Ștrulovici s-a aflat totuși în Munții Făgăraș, din 1949 până în 1952. Aproape trei ani. Trei ani lungi, în care doar încăpățânarea l-a ajutat să nu se arunce într-o râpă și să termine cu totul și cu toate.

Pe vremea aceea, lucrurile erau prea noi ca să mai uimească pe cineva și nici *Jurnalul* lui Sebastian nu fusese încă tipărit, ca lumea să apuce să se mire de cele întâmplate sub nasul ei. Erau vremuri grele, oamenii își vedeau de-ale lor. Ionel Ștrulovici a ajuns în munți, fiindcă, după ce a reușit să recupereze atelierul de împletituri de paie pentru învelit recipiente și l-a diversificat până la mobilier de grădină, lucrând cu cinci oameni, s-a văzut iarăși lipsit de obiectul muncii. Prima oară, i s-a luat tatălui său micuța întreprindere prin Oficiul de Romanizare. Atunci s-a găsit un subterfugiu, așa cum s-a tot găsit, de mii de ani, câte un subterfugiu: tatăl lui Ionel a semnat o hârtie prin care îi ceda atelierul domnului Costel Costea, prietenul și vecinul său. Deși Costel l-a asigurat că nu se va schimba nimic, tatăl lui Ionel n-a iscălit decât atunci când Popoviciu, șeful de la „romanizare", a început să se joace, tot mai agitat, cu revolverul, pe care și l-a scos din toc. Popoviciu ședea de o parte a biroului, iar Moise Ștrulovici, în fața foii aceleia blestemate de hârtie, de cealaltă. Până

la urmă, a semnat. Costea s-a ţinut de cuvânt şi lucrurile nu s-au schimbat în atelierul de împletituri de paie, doar că Ştrulovici n-a putut să uite nicio clipă că, din punct de vedere legal, atelierul nu mai era al său.

Pe urmă, după 23 August, întreprinderea a revenit şi cu acte proprietarului ei dintâi. Numai că acesta, Moise Ştrulovici, s-a îmbolnăvit de inimă şi a murit — din cauza necazurilor, susţinea nevastă-sa, din cauză că a fumat toată viaţa prea mult, după cum a decretat doctorul Wiess. Dintre cei doi fii ai săi, unul a plecat să înveţe Dreptul în Italia şi nu s-a mai întors niciodată, iar Ionel a preluat atelierul, l-a mărit, a continuat să lucreze cu Costel Costea şi cu Vasi, ca şi taică-său, dar a mai angajat încă trei bărbaţi şi a început să producă „cele mai elegante scaune şi mese pentru terase, grădini şi verande", pe lângă îmbrăcăminte din paie pentru damigene şi sticle, ca „domnişoarele, doamnele şi domnii eleganţi să nu se bucure de o băutură numai bună, dar şi servită elegant". Aşa că, după ce a achiziţionat sculele necesare la mâna a doua, totuşi scule foarte bune, a lucrat cu cinci angajaţi. (Costea s-a arătat iarăşi domn şi a refuzat să accepte să fie al doilea patron.) A lucrat cu cinci angajaţi, adică a exploatat cinci muncitori, cum i s-a reproşat, aşa că atelierul a fost luat din nou. De data asta nu de Popoviciu, cel cu cămaşa verde, cu diagonală, şi cu pistolul scos din toc, ci de doi bărbaţi cu şapcă şi cu serviete mari din piele de vită. Şi tovarăşii l-au pus să semneze: iar de data asta nu că oferă de bună voie bunul său „statului", ci că „a luat la cunoştinţă" că „atelierul de industrie mijlocie" nu mai este al său.

Ionel n-a avut ce să spună. Rosenfeld, care întotdeauna s-a crezut mai deştept decât toţi ceilalţi evrei din cartier, care a ţinut, în timpul întregii perioade de prigoană, *Capitalul* lui Marx ascuns în pământul din grădină, tocmai fusese dat afară din partid. Şi toată lumea aştepta noaptea când o să-l ridice. Ştrulovici fusese şi el chemat, în octombrie 1944, să activeze în tot felul de „organizaţii democrate", „că acum a sosit şi vremea lui". Doar că Ştrulovici s-a ocupat de atelierul său, l-a mărit, a schimbat două ziduri, a introdus căldură şi apă caldă de la un cazan propriu, a cumpărat uneltele pentru mobila de exterior. Nu s-a înscris nici în partid. Şi a urmărit,

cu un zâmbet strâmb, cum, rând pe rând, alții — mai fraieri ca el — nu numai că erau dați afară, dar mai erau și trimiși, mulți dintre ei, la închisoare. Oricum, după ce erai exclus din partid, aveai dosarul pătat. Și era mult mai rău decât dacă n-ai fi fost niciodată comunist. (Ionel Ștrulovici nici nu credea că poți fi un an comunist și pe urmă să nu mai fii. „Ori ești, ori nu ești!“) Sigur, erau și unii care au reușit, care au devenit șefi, au început s-o ducă ceva mai bine decât înainte și, în primul rând, să aibă sentimentul că sunt puternici și importanți. (Toată lumea îi saluta cu un respect născut din teamă.) Ionel nu a ajuns cu „dosarul pătat“ printr-o excludere din partid, ci din cauza moștenirii unui mic atelier de împletituri din paie, unde a exploatat cinci muncitori.

Prin 1949, noua putere a simțit nevoia de a da exemple că exploatatorii nu mai au ce căuta în societatea în curs de construire. Și, ca să nu să rămână dușmani înrăiți ai muncitorilor și țăranilor, trebuiau reeducați în spiritul făuririi socialismului, anticamera comunismului. După adevărații bogătași — care n-au înțeles, n-au vrut sau n-au reușit să fugă la timp —, le-a sosit vremea fruntașilor mai mărunți, plevușca, pentru completarea listelor, și era necesar să se regăsească o anumită structură pe procente: atâția intelectuali, atâția liber profesioniști, atâția preoți etc., trebuind luată în considerare și o justă și dreaptă repartizare după naționalitate. Ionel Ștrulovici n-a așteptat să-i vină rândul. Văzând că hotarele s-au închis ermetic, a încercat să se facă nevăzut în provincie. A trăit câteva luni la Vâlcea, apoi s-a angajat la fabrica din Făgăraș. Până ce l-a recunoscut un fost coleg de școală, ajuns și el în acele locuri: „Nu trebuia să fugi de acasă“, l-a dojenit acela. „Toată strada s-a mirat că ai fugit... N-avea nimeni nimic cu tine, tu le-ai dat ideea...“ „Ce idee?“ A doua zi, când au venit să-l ridice, Ionel Ștrulovici se afla într-o șură din fundul grădinii, de unde a auzit că unul dintre tovarăși soma gazda să cheme imediat miliția când banditul se va întoarce acasă. Și să nu cumva să spună că ei au trecut pe acolo, întrucât gazda unui bandit este vinovată de tăinuire și pasibilă de la trei ani de temniță în sus. Prin urmare, banditul nici n-a mai revenit în casă, pentru a-și recupera

puţinele lucruri pe care le avea, şi a fugit prin grădini... În zare erau munţii. Banditul a ajuns partizan în Munţii Făgăraş.

A fost o adevărată minune că a reuşit să nimerească în grupul de bărbaţi ascunşi în codru. N-aveai cum să dai de ei, decât dacă voiau aceia. Cine ştie de ce au acceptat ca Ştrulovici Ionel să-i găsească. Fapt este că l-au lăsat să-i însoţească. Mai târziu, Dinu i-a spus că n-au avut decât două soluţii: fie să-l ucidă, pentru că ştiau prea bine că unul ca el este întotdeauna gata de a trăda, aşa cum strămoşii săi l-au vândut pe Iisus Hristos — „pentru câţiva gologani, mă, pentru câţiva gologani!“ —, fie să-l care cu ei şi să vadă mai târziu ce e de făcut cu un astfel de individ. Cu Ionel, Dinu a fost cel mai dispus să vorbească dintre toţi partizanii din grup. Ceilalţi treceau pe lângă el şi, de multe ori, păreau că nici nu-l văd. Altădată era mai rău: îl vedeau.

Tot Dinu i-a mai spus că Pavloviciu, fratele celui care s-a jucat cu pistolul, atunci când tatăl lui Ştrulovici a trebuit să-şi cedeze proprietatea, l-a plesnit, pentru că era „sigur — cert“ că şi Ionel a dat declaraţie împotriva fostului şef de la romanizare, motiv suficient ca acela să taie deja de trei ani stuf în Deltă. Serile, Dinu îi explica doctrina legionară, îl învăţa că jidanii n-au cum să se răscumpere decât prin suferinţă şi moarte.

În grup nu erau numai legionari, ci şi ţărănişti şi liberali. Într-o zi, un liberal s-a certat atât de tare cu fratele lui Pavloviciu, încât s-a ajuns ca acela să-l împuşte mortal. „Vezi?“ a remarcat seara Dinu, „tu n-ai avut niciodată curajul să i te opui lui Pavloviciu.“

Partizanul Ionel Ştrulovici a dus-o şi mai bine şi mai rău în mijlocul camarazilor. Au fost şi perioade de care n-a mai vrut să-şi aducă niciodată aminte, au fost şi perioade când le-a fost greu la toţi, au fost şi perioade mai liniştite. Trei ani reprezintă o vreme îndelungată, trei ierni cumplite şi trei veri în care aerul înşelător de munte te face să iubeşti viaţa. Partizanul Ionel Ştrulovici — care n-a primit niciodată o armă, pentru că unul ca el „putea oricând s-o întoarcă spre cei care i-ar fi dat-o“, care trăia un fel de prizonierat în aer liber — a luat ceva bătaie, dar a şi fost doftoricit, atunci când, în prima

iarnă, s-a îmbolnăvit grav; a fost și învățat crezul legionar, dar a fost și inițiat în filozofia antică și în patristică de către un camarad, fost student la teologie; a și răbdat de foame alături de ceilalți, dar a și mâncat împreună cu ei. Uneori, perioadele grele au fost atât de cumplite, încât regreta că nu s-a predat lucrătorilor Securității Statului. (Își spunea că, în fond, în munți respira aer curat, pe când în temniță n-ar fi fost înconjurat decât de alți legionari, liberali și țărăniști, de alți Dinu și de alți Pavloviciu, precum și de câțiva prăpădiți asemenea lui ori asemenea unui băiat oligofren, copil al nimănui, care s-a luat după ei dintr-un sat. Nici soarta acelui tânăr n-a fost mai bună decât a lui Ionel: după ce l-au adoptat, partizanii au intrat la bănuieli că bietul copil ar fi putut să se prefacă și să nu fie decât un trimis al regimului, așa că l-au ținut mai mult legat, după ce nu l-au putut face să-și mărturisească rolul de iscoadă. Pe urmă, au fost prinși, iar nenorocitul acela a fost judecat ca partizan și condamnat la moarte. I-au comutat pedeapsa în muncă silnică pe viață, însă băiatul a murit curând, omorât în bătaie, la Periprava.)

Uneori, partizanul Ștrulovici era chiar apreciat: având o îndemânare ieșită din comun, reușea să facă din mai orice câte un lucru util traiului. Și ce nu este util unui grup de oameni ascunzându-se în munți și lipsiți de toate cele? Ionel le-a făcut cuțite, recipiente, chiar și mobilă din lemn și nuiele. Cele mai prețuite erau hamacurile, în care se puteau odihni pe vreme bună. În disputele dintre camarazi Ștrulovici nu intervenea, știind că votul său n-ar fi fost luat în seamă. Disputele acestea se învârteau în jurul activității lor în creierii munților: unii pretindeau că menirea lor istorică este de a provoca o cât mai mare spaimă autorităților bolșevice, lucru ce nu se putea realiza decât prin surprinderea securiștilor și a comuniștilor, și lichidarea lor, iar alții cereau să se pregătească în așa fel încât, imediat ce vor fi parașutați americanii, să fie gata să preia puterea și să restabilească ordinea de drept. (Și în privința aceasta erau dispute profunde, „ordinea de drept" fiind înțeleasă în mod diferit de camarazi.) Pe rând, fiecare dintre cele două tendințe câștiga teren, dar actele de rezistență au fost mult mai puține decât episoadele lungi de așteptare. Detașamentul a împușcat mortal, în trei ani, patru oameni:

trei milițieni și un activist de partid. Și a rănit încă vreo două persoane. (Pe Pavloviciu, Tribunalul Poporului l-a condamnat la moarte și pentru că ar fi ucis, în mod bestial, una dintre victime.) În schimb, același detașament s-a constituit și într-o grupă de haiduci, așa cum erau descriși haiducii din legende. În protocoalele procesului este menționat că ar fi atacat „mai multe trenuri și camioane", că ar fi omorât pasagerii, după ce i-ar fi jefuit de bunuri. Numai că n-au omorât pe nimeni cu acele ocazii — care n-au fost decât... două —, iar bunurile jefuite le-au împărțit prin sate. (Motiv suficient pentru ca și cei care au beneficiat de acele cadouri să ajungă pe termene lungi în închisori. De unde unii dintre ei nu s-au mai întors vreodată.)

Sfârșitul detașamentului a venit atunci când cei ce-i așteptau pe americani s-au pomenit cu un parașutist în uniforma US ARMY, căzut nu departe de tabăra lor, pe care l-au primit în triumf. După două zile, anunțați prin stație de către „american", soldații au încercuit tabăra. Și, după un foarte scurt schimb de focuri, camarazii au fost arestați, încătușați, urcați în camioane și duși la oraș. Doi dintre ei au murit în timpul luptei, alți trei au fost răniți, iar doi au reușit, ca prin minune, să se facă nevăzuți. (În arestul preliminar procesului, toți prinșii au fost amenințați de Pavloviciu că, dacă le va merge gura, nu vor scăpa „nici în gaură de șarpe" de răzbunarea frăției.) De altfel, niciunul dintre arestați nu-și făcea nici cea mai mică iluzie că ar mai fi posibilă răzbunarea frăției, fiecare fiind încredințat că nu va mai ieși viu de la următorul interogatoriu — niciunul în afara oligofrenului care, pe lângă faptul că a fost unul dintre răniți, nu pricepea ce i se întâmplă.

Anchetele erau lungi și dure. Însă duritatea cea mai mare a resimțit-o banditul Ștrulovici Ionel. După uvertura de rigoare, de la primele două interogatorii, a fost dus la un ofițer anchetator, care n-a folosit forța pumnilor și a bastoanelor, ci vocea blândă și înțelegătoare. Era o surpriză atât de mare glasul acela uman, încât nu puteai să nu simți o vie recunoștință față de modul în care erai tratat. Căpitanul Ionescu — dacă l-o fi chemat într-adevăr așa — l-a poftit pe banditul Ștrulovici Ionel să stea jos, i-a oferit și o țigară Olt — banditul nu

era fumător şi i s-a părut prea de tot să ceară voie să ducă ţigara unui complice în celulă —, după care l-a întrebat, ca între doi buni vecini, despre condiţiile din detenţie şi despre lipsurile la care — ce să-i faci? — erau supuşi arestaţii. Pe nesimţite, trecând la subiect, l-a chestionat în legătură cu ceilalţi partizani. A fost momentul când prin mintea banditului au trecut secvenţele filmului trăit în munţi: secvenţele cumplite, pline de bătăi şi umilinţe, pe care creierul său nu dorea să le readucă în memorie, însă şi secvenţele bune, unele chiar frumoase, când un apus de soare printre brazi îi făcea pe toţi să uite cine sunt şi să se simtă cu adevărat fraţi. Şi, ca la apelurile din celulă, au trecut prin faţa ochilor săi toţi camarazii, şi Dinu, şi Pavloviciu, şi unul dintre ţărănişti (care a fost cel mai antisemit dintre toţi), şi celălalt ţărănist, singurul cu care n-a avut niciodată vreun conflict şi care avea curajul să mărturisească, cu glas tare, că este un admirator al evreilor, „care ştiu, într-adevăr, să fie solidari între ei", lucru de care Ionel Ştrulovici nu era la fel de sigur. Şi-a adus aminte şi de orele de franceză, ţinute de unul dintre liberali, şi de orele de greacă şi ebraică, ţinute de fostul student la teologie („Mă, Ştrulovici, tu nu-ţi cunoşti nici măcar limba ta", fapt care i-a uluit cu adevărat şi pe cei mai mulţi camarazi), şi serile când Covaci, un ţigan, le cânta din vioară muzică populară şi lucrări de Enescu şi de Bach! („Cel mai sublim Bach, un Bach lăutăresc", cum se extazia Gruia, legionar, medic genial, fost profesor universitar). Amintirile ameninţau să ţină captivă mintea obosită a banditului, iar anchetatorul acela blând le-a lăsat să se manifeste în voie.

— Măi, Ştrulovici, a rupt, într-un târziu, căpitanul Ionescu tăcerea (şi nu i s-a adresat cu „Mă, banditule"), noi ştim şi aşa tot ce aţi făcut voi acolo, în munţi. Şi o ştim chiar de la voi. Că, până la urmă, nu e unul care să nu spună şi ceea ce a supt de la sânul mamei sale. Măi, Ştrulovici, te-am lăsat să-ţi aminteşti pe îndelete de câte ai avut de suferit de la bandiţii printre care ai nimerit. Acum ai ocazia să le întorci tot „binele" acela şi să declari tot ce ştii — desigur, numai adevărul! — despre ei.

Foamea, frigul, oboseala şi frica l-au făcut pe Măi, Ştrulovici să-l perceapă pe anchetatorul cel blând sub forma diavolului.

— Măi, Ştrulovici, băiatule, tu crezi că noi nu ştim cum te-au oropsit bandiţii? Numai pentru că eşti jidan? Noi nu tolerăm segregarea rasială, dar şi voi trebuie să ne ajutaţi să stârpim din faşă acel rău. Din faşă!

Foamea, frigul, oboseala şi frica l-au făcut pe Măi, Ştrulovici să-l perceapă pe anchetatorul cel blând sub forma diavolului. Şi nu i-au oferit şi chipul unui înger care să fie şi el pe aproape. Odaia era goală, doar o masă şi două scaune. Lângă un perete, diavolul cel blând şi înţelegător; lângă celălalt perete, nimic. Măi, Ştrulovici nu-şi putea lua ochii de la acel celălalt perete, de după varul căruia aştepta să apară îngerul. Tot privind într-acolo, nu distinse decât câteva pete roşietice, probabil urme de sânge lăsate intenţionat acolo, spre a-i preveni pe bandiţi în legătură cu ce-i aşteaptă. Îngerul, în schimb, refuza să se ivească.

— Măi, Ştrulovici, măi, ce fel de om eşti tu? Pavloviciu te-a... (urechile lui Ionel refuzau să audă), Dinu ţi-a... (mintea lui Ionel refuza să priceapă), Boştină n-a avut nicio remuşcare când te-a...

Măi, Ştrulovici, măi privea ţintă spre peretele alb, de unde aştepta izbăvirea.

— Tu ştii, mă, că şi Croitoru, acela care te-a... e la fel de jidan ca tine, numai că şi-a luat alt nume? Când au auzit ceilalţi — de la noi, desigur — au făcut ochii cât cepele. Pe cuvânt! Pe bandiţii ăştia îi aperi tu?

Bang! Căpitanul Ionescu — de l-o fi chemat aşa — ridică vocea. Era clar că nu va mai ieşi niciun înger din peretele de vizavi.

— Aşa! Carevasăzică, nu vrei să răspunzi. Nu vrei să răspunzi de vorbă bună?

Ştrulovici îşi repetă ceea ce spunea tot lotul Pavloviciu: „De aici n-o să mai ieşim decât cu picioarele înainte." Nimeni nu-şi făcea nici cea mai mică iluzie. Într-o seară, în semn de protest, cântaseră chiar cântece legionare. Pentru care luaseră o mamă de bătaie. Şi cei care cântaseră şi cei care nu cântaseră. Cine să-i mai numere? Iar cei care nu cântaseră nici măcar n-au făcut nici cel mai mic efort de a spune că n-au cântat.

— Măi, Ştrulovici, lua-te-ar dracu', şi când au cântat ăia tu nici măcar n-ai spus că acela nu e cântecul tău!

Nu era cântecul său, dar, odată, când a cântat un cântec de-al său, a fost luat la bătaie că a cântat un cântec de-al său. Aşadar, dacă tot vor ieşi cu toţii cu picioarele înainte, de ce să mai ia o bătaie în plus, dacă şi aşa-i de acum totuna? Şi, dacă i-ar face o plăcere nebună să-i ardă una lui Pavloviciu, de ce să nu spună tot ce ştia despre el? Da, numai că i-ar face plăcere să-i ardă una lui Pavloviciu cu mâna sa şi nu cu mâna altuia, nu cu mâna Securităţii. (Ştrulovici avea o părere foarte neclară despre acea „instituţie a poporului": iniţial, oamenii chiar şi-au pus nădejdea în ea, apoi au respectat-o din frică. În munţi, securiştii erau consideraţi duşmanii numărul unu. Ştrulovici nu putea să se pronunţe: nimeni dintre vechile sale cunoştinţe n-a ajuns atât de sus, încât să se poată lăuda că a fost primit printre „Lucrătorii Securităţii", aşa că Ştrulovici nu putea aprecia cam ce fel de inşi erau aceia. Iar să te iei doar după fiarele de anchetatori i se părea nedrept.)

— Mă, Ştrulovici, eu am o răbdare de fier, că de aia mă plăteşte poporu', dar să ştii că, dacă mai taci mult, şi răbdarea mea se termină!

De fapt, asta e problema: să-l toarne pe Pavloviciu, ajutând, în fond, dreptatea să se instaureze, devenind însă un trădător, ori să tacă în continuare, urmând să primească un supliment de suferinţe pentru un viitor care — ORICUM! — nu mai putea fi modificat?

Pe urmă, căpitanul Ionescu a mai făcut o încercare. Şi i-a povestit amănunte despre viaţa din tabăra din munţi, amănunte pe care pretindea că le-a aflat de la ceilalţi bandiţi, oameni mult mai raţionali, care ştiau că numai spunând adevărul mai pot avea şanse de blândeţe din partea unei justiţii drepte.

— Tu nu înţelegi că noi ştim tot? Tu nu trebuie decât să confirmi ceea ce ştim şi ceea ce am aflat de la complicii tăi. Că dacă toţi au spus aşa, cine dracu' speri că te va crede pe tine dacă spui altfel?

Numai că Măi, Ştrulovici, măi n-a spus nimic.

— Voi, jidanii, aveţi un fel propriu de a suferi! Vă place să suferiţi! Căpitanul Ionescu, în calitate de anchetator blând, se ridică de pe scaun şi, suspinând cu o vădită părere de rău, se îndreptă în aşa

fel spre ușă, încât era clar că-i obligat să-i cedeze locul unui anchetator mult mai dur, care o să-l învețe pe bandit să spună tot. Adică eu îți dau prilejul să-l răsplătești pe Pavloviciu și pe toți porcii ăia așa cum merită — după câte ți-au făcut și înainte de Eliberare, și în munți —, iar tu, în loc să sari să-mi ceri tocul și călimara ca să pui pe hârtie toate acele ticăloșii, te dai de partea lor! Păcat! Păcat! PĂCAT!

Banditul Ionel Ştrulovici a avut noroc și a fost eliberat cu ocazia marii grațieri din 1964. A lucrat o vreme ca muncitor necalificat, apoi ca tehnician constructor la IMASA. Într-o zi, l-a întâlnit pe stradă pe unul dintre cei doi camarazi care au reușit să scape din încercuirea armatei. A încercat să intre în vorbă cu el, dar omul a jurat că nu l-a văzut niciodată. În schimb, l-a recunoscut Dinu. Era în 1990. Şi Dinu devenise un fel de mahăr pe la Asociația Județeană a Foștilor Deținuți Politici. S-a purtat cu multă afecțiune cu Ionel Ştrulovici, l-a întrebat cum de n-a plecat în Palestina, după toate câte i s-au întâmplat, s-a oferit să-l ajute la dosarul de pensii. Şi i-a propus să se întâlnească „în amintirea acelor zile eroice". Doar un lucru nu-i putea ierta Dinu lui Ionel Ştrulovici: „Nu trebuia să-i spui totul bestiei aceleia de Ionescu! Dacă te țineai ceva mai tare, poate că scăpam cu toții mai ieftin!"

AL NOUĂZECI ȘI NOUĂLEA
— Constantin–Ahasverus —

(1922–2006?)

Să nu iubeşti!

SCRIBUL, STÂNGACI CA ÎNTOTDEAUNA, a terminat astfel biografia Celui de Al Nouăzeci şi optulea, Ruppert: „Dacă ar fi ştiut că fiul său a supravieţuit, s-ar mai fi sinucis? Probabil, şi atunci. Fiul său l-a urmărit în sala de judecată, ascuns în ultimul rând al băncilor destinate publicului. Nu a încercat să-şi revadă tatăl. Şi-a jurat că nu-l va mai contacta niciodată. Dacă Ruppert ar fi ştiut că fiul său a supravieţuit, s-ar mai fi sinucis? Probabil, şi atunci."

Probabil, probabil, probabil... Probabil? Cine ştie...

Al Nouăzeci şi Nouălea s-a aflat într-adevăr de faţă la procesul lotului în care a fost judecat şi tatăl său. A venit la toate şedinţele tribunalului, având, de fiecare dată, grijă să se ascundă, ca să nu poată fi văzut din boxa acuzaţilor. Unde l-a descoperit şi pe Sturmbannführer-ul Fritz Schmidt. Alături de Ruppert! Tatăl său a fost Standartenführer, echivalentul unui colonel, în vreme ce Schmidt era doar Sturmbannführer, adică maior. Dacă a putut să facă toate câte le-a făcut Schmidt, un maior SS, la ce te puteai aştepta de la ditamai colonelul trupelor speciale?

În sala de judecată, Al Nouăzeci şi nouălea a trăit sentimente puternice, contradictorii. De data asta, nici el nu ştia cum să interpreteze obişnuitul tumult al lavei vulcanului din interiorul său. „Drăguţ copil, foarte drăguţ, cam prea agitat", se spunea despre el. Când a aflat că şi tatăl său făcea parte dintre inculpaţii acelui proces,

s-a mirat că Ruppert mai trăieşte. Adică, la început s-a mirat, apoi s-a înfuriat: fiul sperase ca şi tatăl său să fi sfârşit într-un lagăr de exterminare, răscumpărându-şi, astfel, măcar o parte din vină, plătind o câtime din preţul cuvenit pentru viaţa plină de privilegii odioase de care a avut parte comandantul din tabăra criminalilor. „Oamenii care s-au jucat de-a Dumnezeu pe seama unor semeni au săvârşit o blasfemie cumplită. Şi, drept urmare, trebuie să ajungă şi ei să cunoască toate chinurile iadului pe care le-au experimentat pe pământ pe alţi oameni. Toate grozăviile săvârşite de acei trimişi ai diavolului, tot ce au făcut trebuie scos la lumină, monştrii să poarte şi în veşnica amintire stigmatele nelegiuirii. Tot ce au făcut ei n-a fost decât jaf, teroare şi moarte."

Aşa gândea fiul Standartenführer-ului. Pe urmă, îl străfulgeră gândul că el însuşi este o progenitură a monstrului, sânge din sângele colonelului SS. Da, este un produs al lui Ruppert, tânără odraslă a marelui mahăr, el, Beizadeaua, Delphinul, Marele Urmaş, el cel cu toate drepturile, el cel scutit de front, pentru a tăia frunză la câini în împărăţia morţii condusă de preaputernicul Papa. Şi în faţa lui, a progeniturii, sclavii erau obligaţi să se poarte ca înaintea unui zeu. Păi, dacă „tot ce au făcut ei n-a fost decât jaf, teroare şi moarte", atunci el însuşi nu este decât o întruchipare a jafului, a terorii şi a morţii. Atât de rezervatul Constantin era când furios, când deznădăjduit. Când se simţea calm, părea decuplat de la tot şi de la toate.

Când în urmă cu nici trei ani, la 28 martie 1944, s-a pomenit într-o relativă siguranţă, el, numărul 0257285062, şi-a jurat să facă tot posibilul pentru a uita prin câte a trecut, fiind convins că altfel nu va mai fi în stare să trăiască o viaţă cât de cât normală. Şi-a jurat, însă n-a reuşit. La fel cum n-a reuşit să-şi dea jos de pe braţ cifrele acelea blestemate, aşa n-a izbutit să alunge nici monştrii din nopţile pline de coşmaruri, din zilele când avea impresia că întâlneşte în mulţimea de trecători strigoii trecutului. Când a simţit că nu mai poate şi că nici măcar nu are cui să spună toate astea, a dat cu totul întâmplător de Ţipor, revenit şi el, la fel de cu totul întâmplător, din iad. Era o zi senină, neobişnuit de rece pentru luna aprilie. Stăteau

amândoi la soare pe niște pietre lucioase, în fostul parc, unde nu mai rămăsese nicio bancă întreagă. (Oamenii folosiseră scândurile pentru a-și încălzi vizuinile înjghebate printre dărâmături.)

— Să uiți?! Doamne ferește să uiți! De ce credeți, domnule Constantin, că ne-a mai dat Dumnezeu zile? Pentru a povesti lumii ce s-a întâmplat *acolo*!

În loc să răspundă, Al Nouăzeci și nouălea a rămas cu privirea în gol: Constantin? El, numărul 0257285062, a redevenit Constantin? Și încă „domnul Constantin“!?

În vremea aceasta, Țipor continua să-i vorbească: „Tot ceea ce face Dumnezeu are un scop. E adevărat, de multe ori noi nu-L înțelegem. Dumneavoastră, domnule Constantin, spuneți că ați trăit doar câteva luni în spatele gardurilor de sârmă electrificată. Alții n-au supraviețuit nici câteva zile. Credeți-mă, eu am fost *acolo*, din data de 17 februarie 1942.

— Eu nu v-am văzut *acolo*.

— Eu v-am recunoscut la uzinele de lângă Linz, dar n-aveam cum să mă apropii.

— Ați fost și în uzinele de lângă Linz!?!

— Era și greu să mă recunoașteți, *acolo* nu mai arătam ca afară. Da, și Dumnezeu a făcut minunea, și dumneavoastră ați scăpat. Ați supraviețuit mult mai mult ca alții. Ca să nu mai vorbesc de mine, care am rămas unul dintre veteranii de *acolo*. Mai târziu, și de la Auschwitz. M-am tot întrebat de ce. De când m-am văzut liber, ieșit din cuștile morții, m-am întrebat și mai intens. Știți de ce am scăpat noi? Dumnezeu a lăsat câțiva norocoși pentru...

— Norocoși? Norocoși, noi, care i-am văzut pe cei dragi dispărând, așa cum au dispărut ei?!

— Norocoși, pentru că avem o misiune: aceea de a povesti, ca așa ceva să nu se mai întâmple.

Al Nouăzeci și nouălea, numărul 0257285062, fostul și viitorul domn Constantin, nu era la fel de convins de cele spuse de Țipor. Spuse ce îi sunau puțin sforăitor, propagandistic. Or, de sloganuri era sătul, mai ales că toate sloganurile ce-i răsunau în urechi erau

cele ale naziştilor. Pe care şi-a jurat să le uite. Să nu le uite? Şi să se entuziasmeze de alte lozinci?

Al Nouăzeci şi nouălea nu se putea hotărî: să uite sau să scormonească în rănile încă proaspete, pentru a smulge şobolanii de unde se ascunseseră. Ţipor a plecat înapoi la Leopoldsberg, vechiul domeniu al familiei domnului Constantin, domeniu aflat într-o situaţie juridică incertă. Acolo, Ţipor şi-a reluat vechea funcţie de administrator — fără a fi fost numit de nimeni, dar acceptat de toată lumea drept continuator al ceea ce fuseseră tatăl şi bunicul şi el însuşi, înainte de a fi fost ridicat şi dus în lagăr, atunci când din „evreu folositor" a devenit simplu „evreu", bun doar ca materie primă pentru săpun. În încăperea mică, de lângă cancelaria administratorului, a mai regăsit, atârnând pe pereţi, spre marea sa bucurie, portretele bunicului şi tatălui său. Cine ştie cum de n-au fost azvârlite şi ele în foc? Luni lungi, Ţipor a rezistat visând la biroul său din marea clădire anexă de lângă castel, la obiectele sale, la registrele şi la pipele sale, la scenele de familie, ale familiei sale dispărute, resuscitată în acele scene din amintiri. Un alt evreu, Feigelmann, fost coleg de baracă *acolo*, scăpat şi el prin minunile zămislite de Dumnezeu, şi revenit la Viena, l-a descoperit cu ajutorul unei alte minuni ale lui Dumnezeu — „căci tot ce se întâmplă este făcut de Dumnezeu" —, l-a luat din cancelaria de pe domeniul de la Leopoldsberg, domeniu despre care nimeni n-ar mai fi putut spune cu certitudine al cui este. Şi aşa a ajuns Ţipor în spatele unui alt birou, unde sorta sutele şi miile de mărturii despre naziştii care n-au fost încă prinşi, despre pistele de urmat în vânătoarea care s-a deschis. Convins de Feigelmann, Ţipor a ales: a acceptat chinul de a nu uita, pentru a putea povesti şi răzbuna ceea ce s-a întâmplat. El, care a crezut că nu va mai putea trăi decât în vis, în imaginaţie, şi-a găsit un scop cât se poate de palpabil, pentru a continua să trăiască. (Când l-a reîntâlnit, după mai mulţi ani, Constantin abia l-a recunoscut, cu privirea aceea nouă, dură, cu hotărârea care i se degaja din fiecare mişcare: „Nici măcar noi, nici măcar noi care am fost *acolo*, nici măcar noi n-am cunoscut toată grozăvia care reiese din documentele pe care am reuşit să le

recuperăm! Aşa ceva n-are voie să se mai întâmple!" Ţipor şi-a găsit scopul, pentru zilele ce i-au mai rămas, însă după ce s-a născut statul Israel şi a fost atacat în aceeaşi zi, i-a apărut o nouă dilemă: să rămână în biroul din Viena ori să apere, cu arma în mână, noua patrie. Până la urmă, a împăcat ambele misiuni: a făcut *alia*[1] în Israel, şi a deschis şi acolo un birou, menit să depisteze naziştii, pe baza probelor obţinute de la numărul tot mai mare de imigranţi, mulţi dintre ei foşti deportaţi în lagărele morţii.)

Bun, atât despre Ţipor. Dar ce să aleagă Al Nouăzeci şi nouălea? Problema lui nu era doar să încerce imposibilul şi să uite ori să se înroleze şi el în vânătoarea de criminali de război. „Să nu uiţi şi să nu faci nimic este curată sinucidere a sufletului", i-a spus Ţipor. Probabil că aşa şi era. Da, poţi uita din slăbirea memoriei, dar poţi uita şi fiindcă nu mai suporţi să-ţi aduci aminte!

După ce s-au văzut liberi, într-o lume pe care n-au mai sperat s-o revadă, mulţi foşti prizonieri nu s-au mai putut adapta noii vieţi ce li s-a oferit. Fiecare din alt motiv, fiecare cu trăirile sale, toţi singuri în aceeaşi oală! Trăirile, singurătatea lui Constantin s-au amplificat când a fost anunţat că trebuie să facă o mulţime de demersuri pentru a deveni cu adevărat evreu. Cum, adică? Mama mea a fost evreică, sora mea a fost evreică, amândouă au murit fiindcă au fost evreice. Păi, dumneata, domnule Constantin, aici eşti în Europa, nu în Palestina! Aici suntem număraţi altfel, mai ales că tatăl dumitale ştii ce a fost! Cum vrei să fii considerat, cu un tată fost coşcogeamite Standartenführer-ul, colonel SS, care va trebui să răspundă pentru crimele sale! Da, dar mama... Ce vorbeşti?! Crezi că noi nu ştim că acolo, lângă Linz, dumneata, domnule Constantin, ai purtat uniforma cu însemnele trupelor speciale, nu pe cea a sclavilor pe care i-aţi exploatat? Noi ştim mai multe decât credeţi voi!

„Decât credeţi voi!..." Adică el făcea parte dintre „voi". Nu, era clar că evreii nu-l acceptau, oricât le arăta el braţul tatuat cu

[1] *Alia* — imigrare în Israel.

numărul 0257285062. „Numărul acesta nu se va şterge niciodată", le-a strigat. Degeaba!

Atunci s-a apropiat de nemţi. Pentru nemţi, numărul de pe braţ avea importanţă: unii îşi arătau sincerul regret pentru ceea ce a păţit domnul Constantin, alţii îl priveau ca pe un reproş viu, ca pe un ipotetic răzbunător, unul care mai mult ca sigur s-a abătut de la convingerile lor. Altfel, de ce să fi fost internat într-un lagăr? Un preot evanghelic i-a amintit că nici numele Constantin nu era întâmplător la Al Nouăzeci şi nouălea: „Şi Sfântul Împărat Constantin, care i-a scos pe adevăraţii credincioşi de sub furia nimicitoare a predecesorilor săi păgâni, nu s-a creştinat decât pe patul de moarte." Şi, pe un ton sec: „Până atunci ai mici şanse, domnule Constantin, să poţi fi socotit altceva decât ce eşti! Dumneata nu eşti decât Ahasverus, jidovul rătăcitor."

— Preotul acela nu e decât un tâmpit, l-a liniştit Ţipor, când Al Nouăzeci şi nouălea i-a relatat episodul. Un tâmpit şi jumătate! Deşi...

Da, până şi lui Ţipor i-a scăpat acel „deşi"...

Aşa că fiul lui Ruppert şi al Estherei a trebuit să se obişnuiască să fie tratat drept evreu doar de neevrei şi drept creştin doar de către evrei. (În cazul lui, lucrurile ar fi trebuit să stea chiar invers: ca fiu al unei evreice, ar fi trebuit să fie acceptat de evrei, iar ca fiu al unui creştin, ar fi trebuit să fie acceptat de către creştini. Lui nu i s-a întâmplat aşa.)

Iar problemele acestea de apartenenţă nici n-au constituit principala problemă a lui Constantin, cu toate că şi ele şi-au jucat rolul — uneori conştient, de cele mai mult ori în subconştient, uneori direct, alteori doar prin ricoşeu — în ceea ce priveşte deciziile pe care le-a luat. (Dar a luat cu adevărat vreodată Constantin decizii sau doar s-a zbătut mereu în valurile ce-l acopereau fără încetare?)

Să ne întoarcem la sala de judecată şi la acel Sturmbannführer Fritz Schmidt, care şedea în boxa acuzaţilor lângă Standartenführer-ul Ruppert, alăturare care, în ochii Celui de Al Nouăzeci şi nouălea, a pus capacul: Schmidt nu a fost altcineva decât comandantul micului lagăr unde a fost internat şi Constantin, dar şi mama, şi sora sa. Era un lagăr special, pentru prizonierii care puteau fi folositori în acţiuni de şantaj. Locaţia aceea purta sigla „strict secret",

deşi nici celelalte lagăre, mult mai mari, nu erau pomenite de lumea din afara lor. (Element de care s-a folosit pentru dezvinovăţire populaţia autohtonă din preajma sectoarelor cu sârmă ghimpată: „Ei n-au ştiut ce se întâmpla în imediata lor apropiere, habar n-aveau de unde veneau valurile de fum ale crematoriilor." „Păi, nu aţi văzut coloanele de prizonieri trecând, târându-şi paşii prin faţa caselor voastre?" „Nu, că atunci n-am fost acasă." „Atunci? Deci ştiţi când îi aduceau. Deci ştiaţi de ei!" „Nu, că eu eram mai mult în fundul grădinii!" „Deci ştiaţi când îi aduceau. Deci ştiaţi de ei!" „Nu, că...") În ziua când a fost ridicat, la 24 iunie 1944, Constantin era în civil, în sala de aşteptare a unui medic stomatolog. Şi cei ce l-au momit afară erau în civil. Când au oprit în faţa casei din Linz, tânărul a crezut povestea pe care i-au spus-o, că vor merge să-l întâlnească pe Standartenführer. S-a înfuriat doar că nu i s-a adus la cunoştinţă din timp acest lucru. S-a înfuriat, aşa cum temperamentul său îl trăda mai mereu. Abia când au intrat şi mama, şi sora în automobil, a început să aibă dubii. Maşina a gonit în viteză, departe de oraş, cotind apoi pe un drum forestier. Într-o poiană îi aştepta o dubă. În întunericul de dinăuntru, Constantin a simţit mâna Estherei pe genunchii săi.

O vreme, tânărul bănui că au fost răpiţi de americani. Se mai auzise de familiile unor demnitari răpite, iar propaganda nazistă a îngroşat lucrurile, descriind grozăviile la care au fost supuşi ostaticii. Mama îi recepţionă gândurile: „Nu, ăştia nu sunt americani! Din păcate...", îi mai şopti. În capul lui, abia ieşit din adolescenţă, ideile nu se mai legau deloc. Ieri ar fi putut dispune el de vieţile altora, iar acum devenise el un obiect la dispoziţia unor necunoscuţi. Trecerea era prea bruscă! El nu a făcut niciodată niciun rău sclavilor din fabricile administrate de tatăl său. E drept, i-a dispreţuit profund, asta a trebuit să-şi recunoască, dar nu l-a lovit pe niciunul dintre ei. Şi n-a omorât pe nimeni. Băiatului îi plăcuse să joace şah. Şi i s-a raportat că, printre robi, era şi un fost mare campion. Al Nouăzeci şi nouălea nu a dorit să se aşeze la un joc cu acela: i se părea cu totul de neconceput să se confrunte cu un sclav. Şi doar gândul că ar putea pierde partida cu un asemenea adversar îl făcea să se enerveze. Nici n-a vrut să vadă cine, din masa aceea fără nume, ar fi putut fi campionul. Mai

târziu a aflat, întâmplător, că şahistul fusese executat, împreună cu alţi nouăzeci şi nouă de prizonieri, când au avut loc represaliile pentru uciderea adjunctului comandantului. Singurul sentiment avut, la aflarea acelei informaţii, a fost unul de uşurare: nu mai exista nici măcar posibilitatea de a pierde la şah în faţa unui sclav.

În micul lagăr nu erau păzite decât vreo două sute de persoane. Şi nici locaţia, nici regimul nu semănau cu alte câmpuri de concentrare. Cei internaţi aici nu ştiau unde se află, iar construcţia provenea dintr-o fermă adaptată. Clădirile mai păstrau mirosul specific. Şi se părea că singura schimbare era că locul porcilor şi al bovinelor era destinat acum prizonierilor: nu existau nici măcar paturile din lemn din celelalte lagăre, pe care Constantin le văzuse în filmele prezentate ca dovezi în procesele ce au urmat victoriei aliaţilor, în fermă ostaticii fiind „încartiruiţi" în boxele din care fuseseră scoase animalele. Doar paiele de pe jos puteau să le schimbe, o dată la două săptămâni, atunci când venea o căruţă cu fân nou. (Bineînţeles, la proces, căruţaşul, un ţăran din împrejurimi, citat ca martor, a declarat că nu i s-a spus şi nici n-a ştiut că se aflau oameni închişi în grajdurile fermei. Şi n-ar fi exclus ca bărbatul să nici nu fi minţit.) Singura concesie făcută era mâncarea surprinzător de bună. Şi nu li se arunca direct în vălău, ci în cutii goale de conserve, pe post de gamele.

Comandantul, zeul suprem al Lagărului Special 02, era Sturmbannführer-ul Fritz Schmidt, un personaj imposibil de uitat vreodată. De vreo 60 de ani, microcefal, burduhănos, cu mâinile neobişnuit de lungi, atârnându-i până la genunchi, cu uniforma impecabil călcată şi cizmele lună chiar şi când mergea prin zloată, despre Sturmbannführer-ul Fritz Schmidt se şoptea că ar fi fost doctor în filozofie, că ar fi fost condamnat la moarte în 1922 (sau 1923), pentru că ar fi omorât două studente, că i s-ar fi comutat pedeapsa la muncă silnică pe viaţă, că l-ar fi scos naziştii din închisoare şi l-ar fi folosit în tot felul de „misiuni confidenţiale". Pentru modul exemplar în care s-a achitat de acele „servicii făcute camarazilor şi întregii naţiuni germane", i s-a creat o nouă identitate şi a fost avansat succesiv în grad. Tocmai fiindcă avea un fizic şi un fel de a se purta imposibil de uitat, locul său de comandant al Lagărului Special 02 era perfect. Individul era şi el

ascuns într-o vale înconjurată de codri, la fel cum şi micul imperiu, primit de el spre administrare, era bine pitit acolo. Pe deasupra, comandantul avea şi caracteristicile psihice cele mai potrivite pentru rolul primit. Pentru cine a avut ghinionul de a-l fi întâlnit, Fritz Schmidt a reprezentat, pentru totdeauna, prototipul creaturii cele mai odioase.

(De fapt, nici nu-l chema cu adevărat Fritz Schmidt.)

Înainte de a fi dusă la fermă, familia lui Ruppert a fost instalată într-un sector al unei cazărmi. Un ofiţer le-a spus că nu au de ce se teme atâta vreme cât Standartenführer-ul îşi va îndeplini în continuare datoria. Dar ar face bine să nu se gândească la ce li s-ar întâmpla, dacă... Esther, fiul şi fiica ei au rămas în acel loc peste două luni, între 24 iunie şi 25 august 1944. Nu ar fi putut spune unde se afla pe hartă cazarma, dar au fost trataţi bine, au primit mâncarea de la popota ofiţerilor, au putut să se mişte în voie prin micul spaţiu al curţii, mărginite nu de sârmă ghimpată, ci de părţile din spate ale unor clădiri. Întrucât Constantin era totuşi ofiţer, i s-a repartizat chiar şi o ordonanţă. Ceea ce li s-a părut suspect: nici în Wehrmacht şi nici măcar în trupele speciale nu mai existau ordonanţe. Cu atât mai mult pentru ofiţerii inferiori. Fronturile se întindeau pe spaţii imense, unde era necesar fiecare bărbat. Hans, ordonanţa, le aducea mâncarea, dar şi veşti de afară. De două ori s-a oferit să le transmită scrisori către Standartenführer. Scrisorile n-au ajuns niciodată la destinatarul lor, la fel cum nici ei n-au primit nicio veste de la el. Până la urmă, şi-au dat seama că misiunea aşa-numitei ordonanţe era de a-i înspăimânta, în cazul că Ruppert şi-ar fi abandonat misiunea. Individul le-a povestit scene de groază, pe care nici Constantin şi nici sora lui n-au vrut să le creadă. În sufletul ei, fiica Estherei era o activistă convinsă a tineretului hitlerist, iar Al Nouăzeci şi nouălea era încredinţat că tatăl său n-o să trădeze niciodată. Totuşi, de ce nu le dădea Ruppert nicio veste?

Apoi a venit ziua de 23 august, o zi importantă pentru mersul războiului. În vest, trupele aliate au intrat în Paris. La est, România a întors armele. La Berlin, von Papen a fost decorat de către Führerul său, festivitate la care a participat şi Standartenführer-ul. În noaptea următoare, Ruppert a dispărut. Şi, prompt, familia sa, fără să ştie de ce, a fost expediată la ferma unde comandant era Fritz Schmidt.

Faptul că n-au fost despărțiți le-a dat un dram de speranță. Însemna că naziștii sperau să-l poată recupera pe Ruppert. Totuși, Esther se temea de tot ce putea fi mai rău: soțul ei n-ar fi fugit niciodată, știind că, în felul acela, îi trimite pe toți cei dragi la moarte. Ruppert nu se manifesta niciodată sentimental, însă soția lui știa că se poate baza oricând pe el. Esther era îngrozită, însă încerca să-și ascundă sentimentele față de copii.

Lagărul Special 02 ar fi fost mai potrivit să se numească Lagărul Sadic 01. Din câte a putut afla scribul, Constantin a fost singurul prizonier care a reușit să evadeze de acolo. Pe urmă, Constantin nu știa dacă trebuie să uite, pentru a putea trăi mai departe ori dacă era de datoria sa să povestească.

Ferma aparținuse unui om bogat, în clădirea din față, la etaj, proprietarul locuind cu familia sa. La parter se aflaseră birourile, iar alături, într-o clădire lungă, flancând construcția principală, stătuseră contabilul și argații. Când a fost adusă familia Celui de Al Nouăzeci și nouălea acolo, la etaj locuia Sturmbannführer-ul Fritz Schmidt, în clădirea din stânga dormeau paznicii, iar în cea din dreapta mai erau magazia, bucătăria și o croitorie. Și mai era și un scaun de coafură acolo!

Parcă pentru a nu-și face vreo iluzie despre viitorul lor, abia ajunși în Lagărul Special 01 au fost „încartiruiți" (toți trei) într-o boxă pentru porci, după care li s-a ordonat să se dezbrace în pielea goală și să vină astfel în mijlocul curții. Aici, după ce li s-au imprimat, pe vecie, niște numere pe brațe, Schmidt le-a explicat regulamentul. Pentru că sora lui Constantin a încercat să-și acopere cu mâinile goliciunea, comandantul i-a ars o palmă cu care a răsturnat-o pe spate. „Niciodată, niciun porc n-a purtat vreo haină în cocinile astea. Ați văzut voi vreodată un porc îmbrăcat?" Soldații care treceau prin curte probabil că mai fuseseră martori la numeroase asemenea scene, deoarece abia de s-au oprit din treburile lor. Doar atât cât să le admire, în treacăt, pe femeile goale. Într-un colț al curții, stătea atârnată, cu capul în jos, o altă femeie. Fără să-și primească hainele înapoi, cei trei au trebuit să se întoarcă în boxa ce le fusese rezervată. Și unde singurele obiecte erau trei cutii goale de conserve pentru primirea

hranei (fără tacâmuri). Şi paie pe jos, nu foarte curate. În rest... nu era nici măcar un hârdău. Au rămas aşa aproape o săptămână. O dată pe zi li se aducea de mâncare.[2] Într-o dimineaţă, au asistat la un viol colectiv, petrecut în curte, sub privirile comandantului. „Măcar nu ne-au despărţit. Înseamnă că mai există o speranţă", îşi încuraja femeia copiii. Fata părea că şi-a pierdut graiul, după palma primită. Constantin n-a mai auzit-o niciodată vorbind. Cu excepţia orelor când erau obligaţi, din spatele uşiţelor cocinilor, să asiste „din lojă" la calvarul altor deţinuţi. Îşi amintea că şi el stătea toată ziua cu spatele la curte ca să nu vadă ce se petrece afară. Câteodată, uita unde se află. Şi se bucura de o rază de soare căzând miraculos printr-o crăpătură a peretelui de scânduri sau când primeau de mâncare ceva ce îi plăcea. De ce să nu se sinucidă? Adesea, lucrurile mici ne ţin în viaţă. Esther, văzând că nu primeşte nicio reacţie din partea celor doi, s-a închis şi ea în gândurile ei, visând scenariul vieţii de la Geneva, propus, într-o noapte, de către soţul ei.

Constantin nu-şi amintea ori nu dorea să-şi amintească prea multe dintre cele trăite în Lagărul Special 02. Ceea ce relata venea parcă dintr-un film, care poate că a fost adevărat, poate nu. Cele mai multe amănunte, scribul le-a aflat din mărturiile de la procesul de mai târziu. Comandantul Schmidt a fost, indiscutabil, un psihopat, deşi nu se încadra în niciuna dintre entităţile descrise în cărţile lor de Kraft Ebing, Magnus Hirschfeld sau de celebrul unchi Bruno, cărţi pe care Al Nouăzeci şi nouălea le-a citit mai mult pe ascuns, în

[2] O hrană mult mai comestibilă decât cea primită de nefericiţii din celelalte lagăre. Mai bună chiar decât masa de la popota din lagărul de tranzit. Incomparabil mai bună. Schmidt voia să-i ţină în viaţă pe robii lui, fiindcă se spera că şantajul măcar cu o parte dintre aceştia ar putea funcţiona, aşa că ei trebuiau să fie oricând gata pentru un eventual troc. (La proces s-a aflat că Schmidt a avut în custodie şi neamuri ale unor demnitari şi înalţi ofiţeri aliaţi, unii dintre aceştia cedând şantajului, oferind informaţii ori luând decizii în favoarea Reich-ului. Au mai urmat procese şi împotriva autorilor acelor trădări, multe dintre ele depistate doar cu ocazia judecării lui Fritz Schmidt.)

adolescență.[3] Poate bunul cititor mai ține minte „moartea elegantă" amintită de scrib într-o viață petrecută cu multe secole în urmă. Bineînțeles, tânărul n-avea de unde să cunoască acel episod, altfel ar fi putut să-l recunoască practicat, din nou, în secolul XX. Când pedepsea — și pedepsea zilnic —, Fritz Schmidt nu era atât de atent să provoace durere fizică, deși aceasta nu lipsea niciodată, cât să umilească victima. În mintea lui, torturile trebuiau să reprezinte adevărate spectacole, la care, uneori, chema și soldații să asiste, și chiar și prizonierii din boxele pentru porci, „lojile teatrului", cum le numea el. (Alteori, se spunea, înscena noaptea „spectacole" doar pentru sine, în locuința lui de la etaj. De unde, nefericiții rar s-au mai întors vii.) Totul se petrecea cu multă butaforie. Și familia lui Ruppert a putut afla, chiar și în scurta perioadă petrecută în Lagărul Special 02, la ce folosea croitoria. Zi și noapte, ferma era acoperită de sunetele unor difuzoare puternice, care împrăștiau discursuri ale lui Hitler și muzică de Richard Wagner. Uneori, „spectacolele" erau acompaniate și de fragmente din simfoniile lui Beethoven. („Era singurul lucru bun pe care l-a ordonat bestia, își amintea Al Nouăzeci și nouălea, chiar dacă nu te puteai odihni nicicând, măcar nu auzeai urletele celor torturați.") Schmidt era interesat, în special, de victimele-femei. Pe bărbați îi ucidea mult mai simplu și mai repede. Cele alese pentru următoarea execuție-spectacol știau din timp ce li se pregătește, pentru că erau duse la croitorie, unde li se croiau costumații dintre cele mai fantasmagorice. Cu o seară înainte de spectacol erau readuse în curte,

---

[3] Numele real al lui Fritz Schmidt nu a putut fi identificat nici în sala de judecată — procesele, deși derulate cât se poate de atent, erau prea multe și nu era timp pentru investigarea în profunzime a unor asemenea „detalii". Franz Schmidt s-a comportat și în fața judecătorilor, a presei și a publicului ca un nebun: nu numai că n-a negat niciuna dintre oribilele acuzații ce i s-au adus, nu numai că n-a căutat nicio scuză pentru faptele abominabile pe care le-a comis, dar a povestit, cu emfază, și lucruri teribile, care nici măcar nu fuseseră aduse în discuție de către procurori. Spre deosebire de alții, rămași fanatici în crezul lor și convinși că „poporul nu i-a meritat", acest împricinat părea încântat să retrăiască aievea scenariile sale erotice, sadicele scene de coșmar.

legate, în noaptea respectivă, pe un scaun special, „tronul curvelor". Vai de capul lor dacă se scăpau pe ele ori își stricau în vreun alt fel costumația sau coafura. Unele execuții au fost filmate. Și se spune că obsedatul se delecta noaptea cu vizionarea lor. Nu același lucru l-a simțit asistența de la proces, unii dintre inculpați acoperindu-și ochii, atunci când s-au proiectat acele mărturii de coșmar.

Cu toate astea, se spunea despre Fritz Schmidt că avea o cultură temeinică, iar noaptea, când, în sfârșit, ceilalți dormeau, citea. Cei ce au avut acces în locuința sa de la etaj au povestit că avea un perete acoperit cu rafturi cu cărți. Fritz Schmidt, se mai vorbea, nu dormea niciodată. În cazul lui, vorbele „dracul nu se culcă" se potriveau de minune.

Esther aștepta cu groază să-i vină și ei rândul, sperând totuși să fie omorâtă înaintea fetei ei. Nici măcar scenariile cu idilica viață de la Geneva, pe care și-a impus să și le repete la nesfârșit, n-au mai avut niciun efect.

Când a apărut un paznic care le-a aruncat în boxă niște uniforme de prizonieri, n-au știut cum să interpreteze evenimentul. După câteva minute, mama și fiica au fost scoase în curte, alături de alte câteva deținute îmbrăcate. După o vreme, au fost mânate afară, pe poarte lagărului.

— Uită-te bine după ele, că n-o să le mai vezi, jidane! i-a spus un soldat lui Constantin. „Jidane"? Nu i se mai adresase nimeni așa.

Într-adevăr, nu le-a mai văzut niciodată. I-au trebuit ani de cercetări pentru a afla cum au murit. În crematoriul cărui lagăr s-au sfârșit. „Patruzeci și șapte!" Câtă vreme ei au fost transformați în „porci", tata a continuat să-i slujească! Pentru Al Nouăzeci și nouălea, nici faptul că așa își mai ținuse familia în viață n-a reprezentat o circumstanță atenuantă.

Al Nouăzeci și nouălea a rămas singur în „boxa sa" doar câteva zile. Într-o dimineață, a fost adus un grup mai mare de prizonieri. Dezbrăcați, după ce au trecut prin „discursul de bun-venit" al lui Schmidt, au fost repartizați și ei în cocini. În cea a lui Constantin a fost împinsă o pereche cu doi copii. Buimăciți și ei de cele prin care tocmai trecuseră, nou-veniții n-au apucat nici să deschidă gura, când

Al Nouăzeci şi nouălea a fost scos şi dus la cancelarie, unde i s-a repetat că n-are de ce să se teamă, dacă tatăl său se va întoarce la munca sa. (Ocazie, cu care a aflat şi Constantin că Ruppert ar fi dezertat, de aceea au fost mutaţi din primul lor loc de detenţie — incomparabil mai uman — în Lagărul Special 02. Dar cel mai important era că i s-a spus că mama şi sora sa mai trăiau.) Şi i s-au făcut şi două concesii lui Constantin, acesta primind o uniformă de deţinut, nemaifiind obligat să stea în pielea goală, asemenea celorlalţi „porci". (Uniforma aceea curată şi călcată, aşa cum avea grijă comandantul de întreaga butaforie a lagărului, a fost îmbrăcămintea de care s-a bucurat cel mai mult Al Nouăzeci şi nouălea în viaţa sa. În amintiri, ea s-a legat de coşmarurile trăite, dar, la vremea aceea, i s-a părut o binecuvântare.) A doua concesie a reprezentat-o mutarea la bucătărie. Însemna că tatăl lui era încă socotit recuperabil, că Ruppert continua să fie extrem de important pentru conducerea nazistă. („Dacă taică-tău îşi va vedea de treabă ca înainte, vă veţi întoarce şi voi în reşedinţa de la Linz. Iar dacă în fabricile conduse de el va fi realizată arma victoriei, veţi duce o viaţă cum nici măcar nu puteţi visa!" Şi: „Dacă taică-tău se va întoarce, va fi avansat general, din prima zi!".) Aflat sub impresia noii sale situaţii, fericit că mama şi sora sa mai trăiesc, dar începând să-şi urască tatăl, o ură care nu i-a dispărut niciodată[4], Al Nouăzeci şi nouălea a rămas singur în bucătărie. Tot personalul era ocupat cu un „spectacol special", pe care-l anunţase

[4] Constantin şi-a urât până la capăt tatăl, pentru că şi-ar fi salvat pielea, sacrificându-şi familia, iar Ruppert nici măcar nu s-ar fi putut disculpa în faţa fiului, nici măcar el neştiind cu exactitate cine l-a răpit în noaptea aceea de 23 spre 24 august 1944. De atunci, a avut suficient timp să analizeze cele ce i s-au întâmplat, dar n-a aflat nici prin deducţii, nici de la răpitori şi nici din actele procesului de ce a avut acel regim special în perioada cât a fost ţinut singur, într-un castel din sudul Franţei. De ce nu l-au dus în America, spre a-i folosi expertiza în favoarea aliaţilor, aşa cum a aflat, ulterior, în legătură cu alţi prizonieri importanţi? L-au păstrat acolo pentru un eventual schimb cu un grangure de-al lor, aşa cum, de asemenea, ştia că s-a mai făcut. Cum să-i explice lui Constantin — dacă ar fi avut prilejul s-o facă — ce i s-a întâmplat, că el n-a trădat sacrificându-şi familia, că singurul lucru de care era sigur era că n-a dezertat de bunăvoie şi de capul lui?

comandantul nebun, iar nefericita, fardată şi îmbrăcată într-o rochie lungă din atlas alb strălucitor, dar decupată la sâni, cu voaluri bogate şi bijuterii (se pare) adevărate, cu „coroana cu falusuri“ prinsă în părul fantezist coafat, şedea deja, din seara trecută, pe „tronul curvelor“, din când în când fiind violată de câte un paznic. După care, două femei îi aranjau ţinuta la fel de impecabil ca la început. Era un spectacol special, întrucât victima era cu adevărat frumoasă. Şi Schmidt nu dorea să piardă nici cel mai mic episod. Mândru de reuşita sa, i-a obligat pe aproape toţi paznicii, dar şi pe „porcii din lojă“ să asiste, să guiţe şi să aplaude. Şi vai de cel ce nu guiţa şi nu aplauda suficient de convingător fiecare umilinţă şi fiecare urlet disperat al „reginei curvelor“. Căreia i se striga mereu: „Zâmbeşte! Bucură-te! Zâmbeşte!“ Şi pentru a nu fi lovită în plus, cât mai putea, a zâmbit şi ea.[5]

Al Nouăzeci şi nouălea era singur în bucătărie, când a sosit maşina cu pâine. Soldatul rămas să-l păzească l-a trimis să descarce, iar el şi cu şoferul s-au oprit la un păhărel. (Nu era niciun pericol să fie prinşi, toată lumea, voluntar ori silnic, era atentă la „reprezentaţia“ anunţată.) Se înserase, difuzoarele tunau muzică de Richard Wagner, militarii de pe cele două turnuri de observaţie priveau şi ei la „spectacolul“ propriu-zis, care se pare că începuse. Constantin a ieşit nestingherit pe curtea mare a lagărului. Încă nu-i trecuse prin cap să fugă, dar îşi pusese aceeaşi întrebare la care n-a ştiut să răspundă, cu un veac şi jumătate mai devreme, nici Pip, Al Nouăzeci şi treilea, care, copil fiind, a văzut un lung şir de prizonieri de război trecând, cu privirea în pământ, pe drumul de la Milano, prin Segrate: nici Pip, atunci, nici Constantin, cu atâta vreme mai târziu, probabil că nici alte mii de oameni, indiferent când, n-au putut pricepe cum un număr atât de mic de paznici poate ţine în frâu un număr incomparabil de ostatici. Care ostatici, dacă s-ar fi unit, i-ar fi doborît, în mod sigur, pe cei ce-i urgiseau. Pentru asta, câţiva revoltaţi ar fi trebuit

---

[5] Filmul acesta din colecţia lui Schmidt a fost prezentat la proces. Şi n-au fost omise nici scenele în care erau surprinşi „porcii guiţând“ şi aplaudând de zor. (După şaptezeci de ani, o copie a acelei pelicule a fost obţinută, prin cine ştie ce mijloace, de o casă de filme, iar remixul color a fost difuzat, contra cost, pe un site sado-maso.)

să moară, şi niciunul dintre ei nu era dispus s-o facă. Aşa a gândit Pip, Al Nouăzeci şi treilea, la Segrate, aşa au gândit, probabil, mii de oameni văzând peste tot cum doar câţiva inşi, numai fiindcă au ştiut să se organizeze, stăpânesc lumea. Aşa a gândit şi Constantin, ieşit din Lagărul Special 02. Şi privindu-l din faţa porţii, din afară. Într-adevăr, îşi spunea Constantin, cum este posibil să răbdăm impasibili inimaginabilele grozăvii ale unui nebun, noi, vreo două sute de oameni, când se pare că în tot lagărul nu sunt mai mult de zece paznici? Chiar dacă am număra doar bărbaţii, tot suntem vreo optzeci! Ei au arme, dar şi noi avem mâinile libere! Cum să nu răpună opt oameni unul singur? Constantin, stând în faţa marii porţi a fermei, trebui să recunoască, uimit, că până atunci, acolo în cocină, nici el nu a gândit, nicio clipă, planuri de revoltă. Ca şi toţi ceilalţi prizonieri, s-a mărginit să se tot întrebe şi el: „Doamne, de ce tocmai eu? De ce tocmai eu, Doamne?"

Noaptea cădea repede. Şi totul părea ireal, acoperit de muzica lui Wagner, dată la maximum peste lagăr. Când s-a auzit discursul Führer-ului, pentru „obişnuiţii casei" semn că în curând va începe „spectacolul" propriu-zis, Constantin a început să gândească un plan de a-i ridica pe toţi prizonierii împotriva unor paznici mult mai puţini decât bănuiau el şi ceilalţi deţinuţi. Urletele lui Hitler au încetat şi din difuzoare a explodat începutul *Simfoniei a V-a* de Beethoven, iar Al Nouăzeci şi nouălea a constatat că nu-i trece prin cap niciun plan realizabil. În schimb, după ce a auzit, întâmplător, în scurtul lui popas la bucătărie, că ambii câini ai lagărului s-au îmbolnăvit — unul de la celălalt — şi au murit, tânărul şi-a făcut un calcul simplu: dacă va dispărea acum în întuneric, n-o să i se descopere decât cine ştie când lipsa, destul ca el să se poată îndepărta suficient. Cum n-aveau, în clipa aceea, cu ce câini să-l urmărească, ar trebui să plece mai mulţi soldaţi să-l caute. Or, cum tocmai i se relevase, îngrozitorul lagăr dispunea de foarte puţini paznici.[6]

---

[6] Referitor la câini: mai târziu, un fost prizonier dintr-un alt lagăr, de data asta un lagăr din Uniunea Sovietică, i-a povestit că gardianul, ca să se distreze, a asmuţit dulăul asupra sa. Prizonierul s-a aruncat pe spate şi a îmbrăţişat câinele. A urmat o scenă de mare prietenie între om şi animal, până ce paznicul, ieşindu-şi cu totul din fire, a împuşcat „dulăul trădător".

Constantin a dispărut în întuneric. Tot la proces, a aflat că a fost singurul prizonier care a reuşit să evadeze din Lagărul Special 02. „Şi cât a fost de simplu", şi-a spus el.

A umblat toată noaptea. Spre dimineaţă, când a început să se lumineze, pădurea s-a terminat. În zare i s-a ivit un sat. Habar n-avea unde se află, însă uniforma de deţinut, precum şi numărul de pe braţ l-ar fi deconspirat imediat. Şi totuşi trebuia să meargă mai departe, să se depărteze cât mai mult de lagăr. Se dezbrăcă în pielea goală, iar cu o fâşie, dintr-un crac al pantalonului, îşi legă braţul peste numărul scris. Trebuia să rişte, drum de întoarcere nu era. A trădat şi el familia, ca şi tatăl său, periclitând vieţile mamei şi surorii sale? Nu! Ele mai aveau o ultimă şansă legată doar de Standartenführer. Dacă acela ar apărea, ele ar fi, poate, salvate. Acum ele rămăseseră moneda de schimb, se încuraja Constantin, alergând spre sat.

Prima fiinţă întâlnită a fost o ţărancă bătrână, căreia omul gol şi cu braţul bandajat i-a spus că este ofiţer german, că a fost prins într-o ambuscadă de paraşutişti americani, care l-au rănit la braţ şi l-au dezbrăcat, însă el, după ce a fost trei zile ostatic, a apucat un moment prielnic şi a reuşit să fugă. Femeia a cântărit îndelung bărbatul blond din faţa ei, după care a constatat că tânărul seamănă leit cu fiul unei vecine, băiat despre care, tocmai săptămânile trecute, venise groaznica veste că a căzut pentru Führer şi pentru patrie, pe frontul de răsărit. Constantin a răsuflat uşurat, după ce bătrâna l-a măsurat, cu privirea, atât timp în tăcere.

Era încă foarte devreme, toamna pusese stăpânire pe vale, iar Al Nouăzeci şi nouălea tremura de frig şi de oboseală. Ţăranca l-a poftit în casă, a pus o pătură pe el şi i-a dat o cană cu lapte, proaspăt muls de la o vacă, pe care reuşise s-o ascundă după un gard, în spatele curţii. Apoi dispăru. Constantin intră iar la bănuieli. Gazda s-a întors cu o altă femeie, mama eroului de curând căzut, undeva pe un râu cu numele „Prut". L-a privit şi ea pe viteazul ofiţer, evadat din ghearele americanilor, după care, plângând, îl îmbrăţişă prelung, simţind că-şi îmbrăţişează propriul fiu. („Care, e drept, n-a ajuns ofiţer, ci şi-a făcut datoria ca simplu caporal, datorie pe care a îndeplinit-o până

la sacrificiul suprem!“ Mai târziu, arătându-i o fotografie a feciorului în uniformă — „aici încă nu l-au avansat caporal“ —, l-a întrebat dacă nu cumva l-a cunoscut, dacă, printr-o minune, nu i-a fost chiar comandant lui Sep. Nu, Constantin n-a avut bucuria de a-l fi cunoscut. Pe urmă i-a părut rău că vorbele i-au ieşit atât de repede din gură. Trebuia să-i fi spus bietei femei că l-a avut în subordine şi că a fost un ostaş extraordinar.)

Şi hainele, pe care i le-a adus mama eroului căzut pe râul numit „Prut“, i se potriveau aproape perfect lui Constantin. Nu, nu erau hainele băiatului, băiatul a fost totuşi ceva mai scund decât domnul ofiţer, erau straiele bărbatului ei, căzut deja în ’41, tot în răsărit, în Rusia. Tânărul vorbea o germană îngrijită şi gazdele lui s-au întreţinut cu el tot în limba cultă, dar când îşi vorbeau una alteia, uitau şi foloseau graiul locului, destul de greu de înţeles pentru Al Nouăzeci şi nouălea.

A urmat problema cu bandajul. Întrucât ea fusese moaşa satului, „până s-a mai găsit cine să facă prunci“, femeia a tot insistat să-i schimbe „feşa“ de pe braţ, mai ales că nici nu era curată şi nici bine prinsă. Constantin a reuşit cu greu să găsească un motiv convingător pentru a o face să renunţe. Greu. Foarte greu. Patruzeci şi şapte![7] Când, în sfârşit, a reuşit să plece, le-a rugat pe cele două bătrâne să nu spună nimănui că l-au văzut: el, le-a spus, deţine nişte informaţii extrem de importante, de aceea îl şi caută atât de insistent americanii. S-ar putea să apară şi bărbaţi în uniforme germane, vorbind bine nemţeşte, care să întrebe de el. Ăia nu sunt decât spioni americani, le-a precizat. Nici nu ştiţi câţi mă vor căuta. Ăia numai pentru mine au fost paraşutaţi aici! Cineva i-a informat că sunt în drum spre Înaltul Comandament!

---

[7] Poate bunul cititor îşi mai aduce aminte de broşura despre înjurături culese şi comentate de Al Nouăzeci şi şaselea, Dandy de la Paris, Monsieur Pierre, străbunicul lui Constantin. Şi poate îşi mai aminteşte bunul cititor şi de obiceiul lui Monsieur Pierre de a pronunţa o cifră în loc să rostească sudalma, atunci când simţea nevoia să înjure. „Patruzeci şi şapte“ a fost simbolul „înjurăturii preferate“, „o înjurătură pe cât de trivială, pe atât de genială prin conţinutul ei metafizic“. Şi patruzeci şi şapte (fără ghilimele) a rămas înjurătura folosită şi de către urmaşii lui Dandy de la Paris.

Al Nouăzeci şi nouălea a rămas şi el uimit cât de uşor minţea, iar femeile l-au crezut, au rămas cu sentimentul că au contribuit şi ele la apărarea ţării şi a poporului lor, întrucât au ajutat un ofiţer atât de important, pentru care au fost trimişi, în mod special, paraşutiştii americani.

Constantin era frânt de oboseală, toată noaptea a umblat cât a putut de repede pentru a se îndepărta de lagăr. Bătrânele i-au propus să-l găzduiască „unde absolut nimeni nu l-ar putea găsi vreodată". După mai multe târguieli, a acceptat să doarmă într-o şură câteva ore, iar spre seară, după ce a mai primit de mâncare, chiar şi pentru drum, şi după ce, cu ajutorul femeilor, a realizat o hartă aproximativă a locului şi a împrejurimilor — nu, acum chiar că nu mai e timp să-i schimbe bandajul —, a dispărut în noaptea ce se lăsa peste zilele devenite tot mai scurte. Cele două ţărănci l-au urmărit îndelung cu privirea, până ce nu l-au mai văzut. Întâmplarea aceea le-a apropiat atât de mult, încât, ele, nemaiavând pe nimeni, au mai trăit câţiva ani ca două surori.

Ajuns, din nou, printre pâlcurile de copaci de la marginile drumurilor, Al Nouăzeci şi nouălea se opri şi cercetă harta improvizată. Chiar dacă desenul era mai mult decât aproximativ, măcar a aflat, în sfârşit, regiunea unde se afla. Atunci când au fost mutaţi în Lagărul Special 02, au fost transportaţi într-o dubă fără niciun geam. Şi, pe deasupra, cu cagule negre pe cap, de erau să se sufoce în orele lungi cât au mers. Probabil le-au băgat şi somnifere în ultima mâncare primită înaintea plecării, întrucât au dormit o vreme toţi trei, aşa că n-au mai ştiut nici măcar cât a durat drumul, cât de departe au fost duşi. Planul lui Constantin a fost să ajungă în Elveţia neutră, dar şi-a dat seama că destinaţia aceea era mult prea îndepărtată. Unde să se ascundă? Tânărul ştia prea puţine despre situaţia de pe diferitele fronturi, doar ceea ce şoptiseră nefericiţii ajunşi după el în iadul lui Fritz Schmidt, însă erau ştiri neconfirmate şi adesea contradictorii. Interlopii din subordinea comandantului nu stăteau la vorbe cu „porcii" ce-şi aşteptau, înnebuniţi de groază, rândul la fanteziile sadice ale teribilului stăpân al locului. Nici ceea ce i-au povestit cele două ţărănci nu l-a convins, ele fiind încredinţate că bărbaţii lor

n-au murit degeaba şi că jertfa le va fi răsplătită. Ceea ce a aflat, cu siguranţă, era că nu se mai afla în Germania de dinainte de război, şi nici în Austria de dinaintea Anschlus-ului. Că era mai departe de Elveţia decât de ruşi, cei mai apropiaţi aliaţi la care ar putea spera să afle azil. Chiar în acel 23 august, când tatăl său a dispărut, armata roşie, pătrunzând în România (care a întors armele), a câştigat luni bune în înaintarea ei spre Berlin, scopul declarat al oştilor lui Stalin. Constantin nu avea încredere în nimeni, stătea ziua ascuns şi circula noaptea, ferindu-se de orice drum umblat. În felul acesta se simţea mai în siguranţă. Ceea ce ştia era că trebuie s-o ţină spre răsărit.

Umbla de vreo săptămână, însă localităţile de pe harta făcută cu bătrânele nu se potrivea deloc cu starea de pe teren. Toamna devenea, cu fiecare zi, mai rece şi nici nu prea mai găsea, prin copaci ori pe câmp, ceva cât de cât comestibil. Într-o noapte avu noroc şi dădu de un crâng de mere pădureţe. Ca printr-o minune, nimeni nu le descoperise, nici oamenii, nici păsările. Doar apă avea destulă, fiindcă primise, odată cu hainele, gamela şi plosca militară folosită în celălalt război de bărbatul uneia dintre bătrâne. Aşa că, prevăzător, oriunde dădea de un fir de apă, umplea plosca. Şi avea chiar şi ceva bani Constantin, găsiţi în buzunarul de la piept al hainei, desigur puşi acolo de mama eroului căzut pe râul numit Prut. Deoarece se ferea de orice contact cu oamenii, ce să facă el cu acei bani, poate ultimii ai bietei bătrâne? Nici când vedea pe vreo cărare ori pe vreun câmp o femeie singură ori chiar un copil, nu îndrăznea să se apropie, de teamă ca aceea sau acela să nu povestească şi altora că a întâlnit un tânăr străin în haine civile, un individ suspect. Ce să caute acel bărbat străin acolo? Se spunea că americanii au paraşutat terorişti peste tot. Poate îi vine cuiva ideea că ar fi vorba de un inamic sângeros, aşa cum îl descria propaganda, şi care, chiar de vorbea fluent nemţeşte, ţi-ar înfige oricând cuţitul în spate.

Într-o zi, ascuns după un tufiş, văzu trecând pe drum un convoi de nenorociţi — probabil, nu prizonieri de război, ci deportaţi, întrucât nu purtau uniforme militare. Pe urmă şi-a făcut aspre reproşuri: era toamnă, tufişurile începuseră să-şi piardă frunzele, cum a putut fi atât de imprudent? Noroc doar că atât cei escortaţi, cât şi cei câţiva

paznici de pe margini nu-şi ridicau ochii din pământ. Pe urmă iar s-a mirat Constantin că opt soldaţi şi un subofiţer — a avut tot timpul să-i numere — mergeau atât de liniştiţi lângă o sută de robi. Cărora părea că nici nu le trece prin cap să se răscoale, câştigându-şi sigur libertatea, măcar o mare parte dintre ei. Ce ar mai fi riscat acei nefericiţi? Mergeau ca oile la tăiat. Unul, epuizat, nemaiputând umbla, a fost împuşcat, în pofida faptului că alţi doi au vrut să-l ridice. Convoiul şi-a continuat drumul. Din tufişuri, au apărut câteva arătări cenuşii şi, în linişte, au început să dezbrace profesionist leşul. În urma lor, veneau animalele sălbatice, la fel de flămânde şi ele.

A mai văzut şi alte asemenea coloane, deosebind printre ele şi una alcătuită din prizonieri de război, după uniformele purtate de acei nefericiţi. După prima asemenea întâlnire, a fost mult mai precaut. Totuşi, o dată, probabil şi din pricina oboselii, aproape că s-a pomenit nas în nas cu un alt convoi. Un soldat l-a văzut, iar Constantin, inspirat, i-a făcut cu mâna, iar acela i-a răspuns.

Cu cât mergea mai departe, cu atât asemenea întâlniri erau mai dese. Semn că se apropia de linia frontului. Probabil că duceau din calea aliaţilor deportaţii aflaţi încă în viaţă. (Despre amploarea lagărelor de exterminare nu se ştia mare lucru, decât că ele existau. Era un subiect despre care nu se vorbea. Doar la cele câteva sindrofii de la clubul de la Linz sau din casa părinţilor săi, câte cineva, care băuse prea mult, a pomenit de Mauthausen şi de Dachau. Dar la Mauthausen, Al Nouăzeci şi nouălea şi-a imaginat că robii aveau regimul din uzinele tatălui său unde, e adevărat, mulţi dispăreau, însă aveau şi şansa să trăiască, dacă munceau cinstit. Cel puţin aşa s-a spus, iar el n-a avut curiozitatea să verifice nici măcar realitatea din imediata sa apropiere. Iar poveştile ofiţerului beat, care a funcţionat zece luni la Dachau — aşa pretindea, „a funcţionat" —, erau atât de tâmpite, că nu le-a luat în serios. Abia în Lagărul Special 02 a încercat, uimit, să şi le rememoreze.)

Tot ferindu-se de oameni, Al Nouăzeci şi nouălea nu a mai putut să ţină drumul drept spre răsărit, unde se găsea locul cel mai apropiat de ieşire din uriaşa zonă ocupată de nazişti şi de aliaţii lor. Mai târziu, refăcând pe o hartă adevărată itinerarul parcurs orbeşte,

a constatat că paşii l-au purtat prin Slovacia, că a intrat în Polonia şi în Ungaria, în interiorul graniţelor acelora de după război. Chiar şi în nord-vestul României, în hotarele ei de dinainte de război.

Într-o seară, în plină iarnă, văzând, în întuneric, un pâlc de case luminate, a lăsat prudenţa la o parte şi a intrat în mica localitate. Era atât de epuizat, încât, pur şi simplu, nu-i mai păsa de ce i s-ar putea întâmpla. Tot ce-şi dorea era să ajungă undeva — oriunde — la căldură şi să fie lăsat să doarmă. Nici foamea nu şi-o mai simţea. „O să mor, îşi tot repeta în mod mecanic, o să mor fără măcar să-l mai întâlnesc pe tata şi să-l scuip în obraz."

În mica localitate, nici sat, nici oraş, intră în cârciuma surprinzător de plină cu bărbaţi. Se miră: „Ăştia n-au fost duşi pe front?" Constantin mai fusese în Ungaria, în copilărie, la nişte rude din partea lui Ruppert. Deci şi rude de-ale sale. Fusese la Budapesta, metropola lăsându-i o imagine mirifică puştiului venit din provincia bănăţeană. Acum a dat de o cu totul altă Ungarie, unde Miklós Horthy fusese arestat de către nemţi, după ce şi fiul său fusese răpit. (Poate că şi fiul lui Horthy a fost dus în iadul lui Fritz Schmidt, gândi Constantin, poate că l-a şi văzut acolo, gol într-o cocină. Cum să-l fi recunoscut?[8]) În locul lui Horthy, conducea ţara, cu mână de fier, Ferenc Szálasi. Şi orice aparenţă de legalitate a fost dată uitării. Evreii care nu încăpeau în trenurile morţii erau împuşcaţi pe sloiurile de pe Dunăre. Şi aruncaţi în apă (după ce trebuiau să se dezbrace şi să-şi lase toate lucrurile pe gheaţă). Dar şi mulţi unguri au dispărut. Chiar şi din micul orăşel unde a nimerit Al Nouăzeci şi nouălea. Care abia de rupea câteva cuvinte maghiare.

Dacă n-ar fi ajuns în halul acela de epuizare, Constantin ar fi evitat să pătrundă într-o aşezare mică. Hotărâse că, dacă n-o să mai reziste te miri unde pe gerul iernii, se va strecura într-un oraş mare. Acolo ar avea mult mai multe şanse să treacă neobservat. Într-un sat sau chiar într-un orăşel, toată lumea cunoaşte pe toată lumea, iar un străin este imediat remarcat. Cu atât mai mult dacă nici măcar nu se descurcă în limba localnicilor. Însă hotărârea aceea o luase cu vreo

---

[8] Nu, Miklós Horthy Junior n-a fost internat în Lagărul Special 02.

lună în urmă, când mai avea puterea să judece limpede. De atunci trecuse o veşnicie, frigul şi foamea s-au tot acumulat. Şi el umbla năuc, condus de gânduri transformate în simple automatisme. Constantin parcă redevenise copilul de un anişor, care tocmai a ajuns să se ridice în două picioare şi care porneşte, plin de hotărâre, într-o direcţie oarecare. Dacă îl întorci spre celălalt perete, va continua să umble cu aceeaşi îndârjire în noua direcţie.

Urmărit de privirile celor din tavernă, fără să scoată un cuvânt, străinul s-a apropiat de stăpânul localului. Şi a cerut, cu un gest, ceva de mâncare şi de băut. Privit la început cu suspiciune, când a pus pe tejghea o bancnotă germană, care până atunci i s-a părut inutilă, parcă a auzit ridicându-se din jur un suspin de uşurare. Iar după ce a mâncat, pentru prima oară după mai multe luni, o mâncare caldă, şi a şi băut o palincă, oboseala l-a doborât cu totul.

S-a trezit într-un pat adevărat, sub o dună adevărată, într-o odaie curat zugrăvită şi cu mobilă adevărată. Cu mobilă veche, poate chiar de oarece valoare.

După ce a adormit în cârciumă, oamenii au început să-şi dea cu părerea ce căuta tânărul străin acolo, cine era şi de unde a venit. Şi, mai ales, pentru ce a venit. Cineva a spus că a auzit un hârâit de automobil, cu puţin înainte de a intra intrusul în local. Ceilalţi nu auziseră acel automobil, însă printre atâtea glasuri, şi de nu erai atent, puteai foarte uşor să nu auzi ce se întâmpla pe drum. Chiar şi noaptea. Spusele celui care totuşi a sesizat zgomotul motorului de automobil au fost, se pare, decisive în încadrarea străinului: păi, dacă ar fi venit pe jos, ar fi fost clar, fie că nu era decât un amărât fugind de urmăritorii săi, fie cineva vagabondând, fără niciun gând, dintr-un loc într-altul, asemenea atâtor amărâţi ce-şi pierduseră apropiaţii şi averea şi rătăceau prin lume asemenea lui Ahasverus, jidanul rătăcitor. Dacă a sosit cu un automobil şi, mai ales, dacă avea haine şi bani germani, însemna că a sosit cu un scop bine definit.

De când cu regimul lui Szálasi, nemţii erau şi mai prezenţi în Ungaria. Populaţia îi accepta uşor. Odată cu alianţa cu Reich-ul, oamenii au dus-o mai bine. Şi orgoliul naţional le-a fost satisfăcut de

Hitler, după ce o mare parte din teritoriile pierdute prin pacea de la Trianon au revenit sub administrație maghiară. Dar cu cât se apropia mai mult frontul de graniță, viața devenea tot mai nesigură și în interiorul țării. Puteai fi ridicat oricând, iar ceea ce nu poruncea Szálasi, făceau germanii. Străinul sosit în cârciumă era evident un german. Iar localnicilor, din vorbă în vorbă, le era tot mai limpede că a venit cu ordine precise. Țara era plină de naziști, și în uniformă, și în civil. Într-o localitate vecină, tot așa, într-o seară a venit un neamț, de asemenea, în haine civile. Și tot la restaurant. Numai că acela o rupea binișor în maghiară. A tot vorbit cu oamenii, a aflat ce a vrut să știe și, peste doar două zile, au apărut niște jandarmi unguri, au ridicat doi dintre vorbăreți, i-au dus în pădure și i-au împușcat. Trebuia să fii extrem de atent cu cine stai de vorbă, să te faci că ești dispus la orice discuție, dar să nu te dai mare, să pretinzi că nu cunoști nimic, chiar să te prefaci tâmpit. (Ceea ce le-a reușit multor băștinași: chiar în localul unde a nimerit și Al Nouăzeci și nouălea, un ofițer superior german a fost auzit spunându-le comesenilor săi că e foarte mirat că nimeni nu l-a prevenit că în Ungaria sunt atâția proști. El nu știa, zâmbeau pe sub mustăți localnicii, cât se străduiau ei să pară de proști.) Da, mai bine tâmpit decât să te pomenești împușcat pentru nimic la marginea orășelului!

Constantin a fost tratat cu multă bunăvoință, chiar cu respect. A rămas în casa unde s-a trezit în prima dimineață după noaptea aceea de la cârciumă, fiind socotit un oaspete de onoare. Localnicii îi aduceau, pe rând, de mâncare, refuzând cele câteva bancnote pe care străinul le avea asupra sa. Îi aduceau lemne, ba se și îngrijeau să-i facă focul. Sub pretext că nu se pot înțelege cu el, nu purtau decât un dialog mut și, după ce-l serveau, se grăbeau să dispară. Situația era cu totul neobișnuită, asta o știa și Constantin, atent la fiecare zgomot din stradă, fiindcă se aștepta ca și autoritățile să se sesizeze de apariția unui străin, socotit de băștinași atât de important. Așa că rațiunea îi spunea, îi repeta, îi spunea iarăși, îi poruncea să dispară cât mai repede — cât mai putea s-o facă —, însă în încăperea aceea caldă era atât de bine, iar el simțea cum îi revin forțele cu fiecare zi ce trecea. Pur și simplu nu a fost în stare să ia decizia de a părăsi singurul cuib pe care îl găsise în peste o jumătate de an. Cu toate spaimele ce nu-l

părăseau nicio clipă, din fiară hăituită începea să se simtă iarăşi om. Al Nouăzeci şi nouălea nu avea nici 23 de ani împliniţi.

Casa în care l-au cazat nu era locuită. Aparţinuse unei familii de evrei, aflate de multe generaţii acolo. Înainte de a fi deportaţi, foştii stăpâni ai gospodăriei au dat cheile unor vecini. Şi i-au rugat să aibă grijă de cele lăsate acolo, până ce — cu ajutorul Domnului — se vor întoarce. Oamenii aceia făceau parte din categoria „evreilor de treabă", a evreilor cu care localnicii erau obişnuiţi. Şi care nu intrau în percepţia jidanilor de pe caricatura mare, de care a făcut rost Jeno, stăpânul restaurantului, şi pe care a pus-o în sala de mese. (Jeno a avut tot interesul să susţină propaganda antisemită: doar câteva case mai încolo s-a aflat o altă cârciumă, iar aceea îi aparţinea unui evreu, Klein. Pentru o localitate mică, o asemenea concurenţă era destul de stânjenitoare. Mai ales în mijlocul unei populaţii în care majoritatea bărbaţilor erau pe front, iar ceilalţi o duceau prost. Ca să nu mai amintim că, în cealaltă parte a orăşelului, mai era un local, acela fiind cel mai dichisit, aparţinând tot unor evrei, familia Blau. Când evreii au fost deportaţi, afacerile lor s-au sistat de la sine, aşa că Jeno a obţinut monopolul în domeniu.) În alte localităţi, n-au fost date flăcărilor doar sinagogile, ci şi gospodăriile părăsite. Acesta era şi îndemnul autorităţilor: să nu rămână nici amintirea evreilor pe acele pământuri. Dar în mica localitate, oamenilor le-a fost de neînţeles de ce să arzi lucruri pe care le mai poţi folosi. Iar evreii, se ştie, au adunat tot felul de bunuri de calitate. Ca hârciogii. Al Nouăzeci şi nouălea trăia de aproape o lună într-o clădire afurisită, dar căreia se spera (în taină) să-i dispară cu vremea blestemul, să poată fi repusă în circuit, ea şi tot ce a rămas în ea.

Constantin parcă a fost uitat acolo. „Parcă", însă primea cu aceeaşi regularitate mâncarea, adusă de o tânără din casa vecină. Cu care a început să înveţe ungureşte. Pe urmă, relaţia lor a devenit mai strânsă. Noaptea Anului Nou, din 1945, i-a prins împreună. O noapte pe care instinctul de femeie a făcut-o sărbătorească. O noapte diferită, o noapte pe care amândoi şi-o vor aminti întotdeauna. (Cu un an în urmă — de la care trecuse o veşnicie —, au trebuit să fie prezenţi în uzină, de Anul Nou. Cu doi ani în urmă, petrecerea de revelion, din vila din Linz, a fost un eşec, lumea s-a îmbătat, mama a izbucnit la un moment dat în lacrimi, a părăsit oaspeţii. Şi totul a culminat cu o

alarmă. A fost o petrecere elegantă, cu o masă atât de îmbelşugată cum nici în vreme de pace nu văzuse tânărul, cu uniforme de paradă şi toalete scumpe, dar o reuniune total ratată.)

Într-o altă noapte, în patul din lemn gros de nuc, i-a spus că va trebui să plece, că misiunea sa nu mai suferă amânare. Rana lui de la braţ nici nu s-a vindecat, dar nici nu s-a agravat. O ţinea tot timpul acoperită. O dată, bandajul i s-a desfăcut, iar fata a putut vedea un şir lung de cifre (0257285062). Ofiţerii importanţi au toţi acel cod secret. Şi fiecare cifră are o semnificaţie legată de grad şi de unitatea de care aparţin, i-a explicat, iar ea a fost mulţumită de răspuns.

— Să nu spui la nimeni ce ai văzut! i-a zis pe un ton poruncitor. Constantin o rupea deja binişor în maghiară.

— Păi, cine poate ţine minte atâtea numere?

— Patruzeci şi şapte! Nimic! Să nu pomeneşti nimic!

Vocea bărbatului izbucnea asemenea lavei din vulcanul său interior.

Tânăra femeie locuia doar cu o mamă paralizată, ţintuită în pat, şi cu o soră ceva mai tânără. După o vreme, ceilalţi vecini s-au făcut că au uitat de oaspetele german, nefiind deloc uşor să mai hrăneşti în asemenea vremuri o gură în plus, mai ales că nu puteai să te faci de râs cu o mâncare mai sărăcăcioasă decât cea adusă de ceilalţi localnici. Fetei i-a convenit situaţia. Şi a răspândit zvonul că, într-o noapte, bărbatul ar fi plecat să-şi îndeplinească misiunea. Iar curând după ce a rămas gravidă, el era deja cu adevărat plecat.

Constantin avea vedenii. Ele i-au apărut deja în Lagărul Special 02, când, aşteptând în fiecare clipă o nouă grozăvie, care, de data aceea, ar fi putut să lovească în cocina lui, era tot timpul cu urechile ciulite. De atunci, starea aceea de veşnică alertă nu l-a mai părăsit niciodată, iar auzul lui suprasolicitat îi juca numeroase feste, făcându-l să perceapă tot felul de sunete, de nimeni emise. Nu altfel a trăit şi în atmosfera tihnită din casa unde a avut de toate: un acoperiş deasupra capului, căldură, mâncare, ba chiar şi o femeie tânără. Când, la sfârşitul lui ianuarie, zgomotele doar de el percepute s-au înmulţit, poate şi fiindcă era convins că, până la urmă, tot îşi va aminti cineva de el şi va fi descoperit. Era logic ca un asemenea lucru să se

întâmple. Și i se părea de necrezut că nu se întâmplase încă. Într-o noapte, părăsi ascunzișul și mica localitate. Inițial, luă din dulapul masiv, ticsit cu haine, unul dintre cele trei paltoane negre, groase, cu guler de blană, dar fata, presimțind că el va pleca, i-a atras atenția că acelea prea trădau că proveneau de la evrei. Așa că i-a adus paltonul rămas de la tatăl ei. Hainele cu care a venit, le-a spălat și le-a călcat. I-a făcut un pachet cu mâncare, un altul cu lenjerie de schimb și un altul cu două cămăși, două cravate și o pereche de pantofi. A băgat totul într-un geamantan mic, cu care domnul Wolf obișnuia să meargă, pentru o zi-două, la Budapesta. Constantin a rămas atât de impresionat, cum credea că n-o să mai poată fi, după câte prin care a trecut. S-a închis în toaletă și a plâns: câtă iubire poate să aibă fata asta care, însărcinată fiind, nu numai că nu se agață de el, implorându-l să nu plece, dar îi și netezește drumul! Apoi, a îmbrățișat-o îndelung și, pentru că zgomotele alarmei, doar de el auzite, îi răsunau tot mai insuportabil în urechi, a plecat. O simți fugind după el, dându-i înapoi banii, pe care el a vrut să îi lase. Mai târziu, a găsit în buzunarul interior al hainei, învelită într-o bucată de tifon, o pereche de cercei de aur cu diamante. Familia Wolf nu fusese o familie săracă... În pofida oricărei logici, în casa familiei Wolf n-a venit niciodată nimeni, nici oficialitățile, să confiște obiectele de valoare, nici mai târziu, să se intereseze de documentele străinului apărut cu peste două luni în urmă, și dispărut așa cum a venit.

Deși era iarnă, deși pământul era acoperit cu zăpadă, deși era frig, Constantin a pornit spre răsărit, tot fără să apeleze la tren, la vreo căruță ori mașină de ocazie. Învățase suficient ungurește pentru a se putea înțelege cât de cât cu fata, pe care a rugat-o să-i aducă vești despre starea războiului. Ea i-a adus un aparat de radio... din cămara locuinței familiei Wolf. Obiectul era introdus într-un sac de pânză și sigilat, întrucât evreii nu mai aveau voie, printre altele, să aibă acces la radio. Asemenea altor conaționali, și domnul Wolf a ascultat — până în ultima zi, înainte de a trebui să plece — aparatul fixat pe Vocea Americii. Pentru asta nu trebuia să desfacă sigiliul, era suficient să apese prin pânză pe un buton, și radioul pornea, chiar dacă cea mai mare parte a timpului bârâia îngrozitor. Trupele sovietice și cele românești — care au întors armele împotriva Germaniei chiar în

vreme ce Hitler îl decora pe von Papen (şi) în prezenţa tatălui Celui de Al Nouăzeci şi nouălea — luptau de acum pe teritoriul Ungariei. Cu noroc şi fără riscuri inutile, Constantin spera să poată răzbate până la aceste trupe. Avea asupra sa o hartă adevărată, şi putea aproxima unde se afla, precum şi cât drum mai avea de străbătut, până să ajungă de partea cealaltă a frontului.

Al Nouăzeci şi nouălea, conform convingerii sale că doar într-un oraş mare avea cât de cât şanse să treacă neobservat, a dorit să ajungă la Budapesta. Dar Budapesta era asediată de vreo două luni. Trupele româneşti ale generalului Macici se aflau în periferii. El, Ahasverus, îşi continua peregrinările.

Al Nouăzeci şi nouălea a ajuns la Tatabánya, la vreo cincizeci de kilometri de capitală, a reuşit să găsească o casă dărâmată în Partizántelep, un cartier pentru mineri. A „locuit" acolo aproape o săptămână, o odaie era încă întreagă, avea şi mobilă şi, ceea ce era şi mai important, o sobă. În stare de funcţionare! De acolo, Constantin s-a aventurat în oraş şi în cârciumă — unde altundeva? —, şi astfel a aflat amănuntele care-l interesau. Budapesta? Acolo este iadul, i s-a povestit, acolo sunt atât de mulţi morţi, încât nu se mai pot descurca şi aruncă cadavrele în Dunăre. De la sfârşitul anului trecut nu se mai poate ieşi din oraş, iar ruşii, românii şi ucrainenii cuceresc stradă cu stradă, casă cu casă.

După ce va cădea Budapesta, aliaţii vor avea cale liberă spre apus, adică vor veni în direcţia unde se afla el, gândi Al Nouăzeci şi nouălea. Nu-i mai rămânea decât să reziste până atunci. Constantin era puţin mai liniştit: avea un loc unde să stea şi o cârciumă unde putea mânca. Însă nici casa aceea, în care lâncezea mai tot timpul, nu era chiar o ascunzătoare ideală: pe de o parte, urmele paşilor în zăpadă trădau prezenţa sa acolo, pe de altă parte, şi fumul din hornul jos le-ar fi putut atrage atenţia vecinilor. Dar vecinilor nu le-a păsat de el, s-a întâmplat chiar ca drumurile să li se intersecteze cu ale străinului. Atunci se salutau, aşa cum se salută oamenii la ţară, şi-şi vedea fiecare de calea sa.

Aliaţii erau aproape, câteodată se auzeau bubuiturile pieselor de artilerie până la Tatabánya. Constantin nu trebuia decât să mai reziste, neluat în seamă: până atunci, s-a străduit să se apropie el de

eliberatori, ceea ce, mai ales pe timp de iarnă, s-a dovedit nespus de obositor şi de periculos. Într-o seară, se aventură chiar până în centrul oraşului, unde realitatea era cu totul alta: Al Nouăzeci şi nouălea avea senzaţia că toată lumea, indiferent de cum era poziţionat fiecare în clipa respectivă, s-ar fi aflat în aşteptarea sosirii noilor învingători. Când colo, a dat de o colectivitate ce trăia asemenea unei localităţi aflate hăt în spatele frontului. Lucru de care n-a mai avut niciun dubiu, atunci când, aflat în piaţa din centru, a văzut venind, cu gânduri evidente, un grup de jandarmi cu pană de cocoş la pălărie. Trebuia să ia o decizie rapidă: pe stradă nu putea rămâne, în restaurant, neîndoielnic, va urma o razie. Noroc că se afla chiar în faţa cinematografului. Care funcţiona! În depărtare se auzeau tunurile bubuind, dar cinematograful funcţiona! Din spatele geamului mare de sticlă al uşii din hol, privi prin piaţă, la restaurantul de vizavi. Intraseră câţiva jandarmi şi începuseră să scoată afară mai multe persoane. Constantin cumpără un bilet şi intră în sala de proiecţie. Pe întuneric, nimeri alături de o pereche de tineri. Era un film mut, în sală o femeie cântând la un pian hodorogit, oferind un fond sonor. După nici un sfert de oră, în sală s-a aprins lumina. Şi jandarmii le-au cerut tuturor bărbaţilor să iasă în sala de aşteptare. Constantin a mai apucat să regrete doar că a fost prins atât de aproape de trupele aliate, după ce a reuşit să fugă, pe zăpadă şi ger, prin teritoriile pline de primejdii, vreme de atâtea luni. După ce a reuşit să evadeze din Lagărul Special 02! Păcat de atâta suferinţă, de atâtea sacrificii în zadar.

Au fost împinşi în toaleta comună a cinematografului. Şi li s-a cerut să-şi arate falusul. Jandarmii căutau evrei. Un bărbat a vrut să le arate documentele sale, dar şeful zbirilor, cu pană de cocoş la pălărie, le-a explicat tuturor că un act poate fi fals, dar un falus circumcis este o dovadă de netăgăduit. Şi, într-adevăr, au mai găsit doi bărbaţi circumcişi. Unul şi-a primit resemnat soarta, celălalt se jura, plângând, că el aşa s-a născut, că nu numai că nu era jidan, dar tatăl său era preot evanghelic, „toată lumea ne cunoaşte!" El era ungur, şi jandarmii cu pană de cocoş la pălărie erau unguri. Dar nimeni nu s-a grăbit să-i confirme spusele. „Am şi o dovadă!" a mai fost auzit strigând, în vreme ce-l târau afară.

Acesta a fost controlul. Jandarmul a avut dreptate: actele nu dovedesc nimic! Constantin a scăpat și, revenit în sala de proiecție, a constatat că nici doamna care cânta la pian, acompaniind filmul mut, n-a reușit să acopere salvele de armă de afară.

„Oamenii ăștia nu trăiesc conectați la evenimente! Ei nu pot fi scoși din viața lor! Cum să mai împuști bărbați numai pentru că sunt evrei, acum, când armata inamică e atât de aproape?" Deja cu un an mai devreme, dar chiar și cu doi, pentru cei aflați în miezul evenimentelor era tot mai limpede că războiul lui Hitler era pierdut. Și tatăl lui Constantin a știut acest lucru! Așa că l-a știut și fiul. Și, cu toate astea, chiar și tata a continuat să lucreze pentru naziști, să accepte și el exploatarea robilor! Bine, astea sunt considerente morale, dar, practic, se poate explica în vreun fel, cum nu-și pun nicio clipă problema acei derbedei cu pană de cocoș la pălărie că învingătorii de neoprit, și deja atât de aproape, îi vor vâna și pedepsi pe măsură? Cum de nu încearcă măcar acum, în ceasul al doisprezecelea, să dispară, să intre în pământ, să-și șteargă amintirea? Iar ei ce fac? Mai împușcă bărbați doar fiindcă aceștia sunt circumciși! Și o fac în stradă, fără să se ascundă, ba chiar bravând! Înseamnă că sunt un soi de animale rare, care n-au nici măcar simț de conservare, și-a spus Constantin. Monstrul Fritz Schmidt citea mult, ăștia par niște brute analfabete. Care-i deosebirea? Și care-i deosebirea între ei și spectatorii cinematografului, care râd atât de zgomotos la prostiile comicilor de pe ecran în timp ce de afară se aud salvele de pușcă?[9]

„Oamenii ăștia nu trăiesc conectați la evenimente! Ei nu pot fi scoși din viața lor!" erau gânduri ce i-au venit tot mai mult în minte lui Constantin, după ce a ajuns — în sfârșit! — în spatele frontului

[9] Deosebiri sunt. Un psihiatru german, cu talent scriitoricesc, a publicat o carte despre modul cum își puneau în viață unii tirani scenariile sado-maso erotice (pe care majoritatea celorlalți oameni le duc cu ei în mormânt). Printre alții, este analizat și Fritz Schmidt (în secțiunea dedicată „monștrilor culți")! În biblioteca acestuia din Lagărul Special 02, au fost găsite numeroase cărți din care s-a „inspirat" individul. Surprinde varietatea surselor. De pildă, lucrări orientale, dar și din Europa de Est. În lucrarea *Sclăvie, vecinătate și boieresc* de Mihail Kogălniceanu, demnitarul valah povestește practicile

eliberat de aliaţi. Unde a aflat că maşina represivă a funcţionat tot mai intens şi mai neîndurător, cu cât i se apropia sfârşitul. Când îţi pierzi orice urmă de simţ de conservare — asemenea acestor asasini, care n-aveau cum să nu se aştepte la o pedeapsă pe măsura crimelor şi ororilor pe care nu încetau să le săvârşească, fără să le pese de mulţimea de prezumtivi martori ai acuzării la virtualele lor procese —, când procedezi doar ca o jucărie acţionată de un arc, înseamnă că ai rămas la stadiul de dezvoltare al unui copil care, ridicat în două picioare, porneşte hotărât în direcţia din faţa sa, indiferent care ar fi aceea; iar când copilul este sucit într-o parte de către un adult, va merge, la fel de hotărât, pe noul traseu. (Constantin folosea des această comparaţie în diferite contexte.) Şi totul fără sentimente, fără autocenzură, fără perspectiva viitorului şi amintirea trecutului. E şi asta un fel de clipă singură... Iată, până şi clipa singură are extreme: una înspre divinitate, cealaltă înspre regresia la animalitate.[10]

Constantin a stat în mulţimea adunată pe marginea drumului, când, în cele din urmă, a văzut primele trupe sovietice trecând prin localitate. În sfârşit, putea să iasă fără griji din vizuină!

Mai înainte a venit un singur soldat, un bărbat neras, mai degrabă un om în vârstă. A venit pe jos, singur, abia târându-şi puşca şi raniţa.

---

la care erau supuşi şerbii în Ţările Române, aduşi în stare de animale de lucru, dar şi de distracţie. De exemplu, „însurăţeii trebuia să îndeplinească datoria căsătorească înaintea stăpânului, sau în apa unui râu, sau în vârful unui copaciu". De unde şi Schmidt a organizat „nunţi între porci" cu „datoria căsătorească" în vârful bătrânului nuc stingher din curtea Lagărului Special 02, uneori în aceeaşi coroană, unde, de altă cracă, atârna un (mai des o) spânzurat(ă). Şi mai subliniază ceva autorul studiului, anume că sadicii sunt de trei categorii: cei interesaţi de torturarea fizică a victimelor, cei pe care îi excită umilirea victimelor şi cei „ambivalenţi". În prima categorie, psihiatrul a găsit o majoritate de subiecţi cu o cultură joasă, în cea de a doua oameni culţi. Pe Fritz Schmidt l-a introdus în această categorie.

[10] E drept, au fost şi nazişti care au încercat să-şi salveze pielea atunci când au văzut că războiul e pierdut. Dar, de regulă, printre ei n-au fost nici şefii şi nici uneltele cele mai de jos. Acestea au funcţionat tot mai agresiv, până în ultima clipă. Poate că, în subconştient, doreau să se răzbune anticipat pentru propriul eşec.

Lumea adunată să-i aclame pe eliberatori — aşa cum mulţi dintre ei aclamaseră, până nu de mult, la fel de gălăgios şi de sincer convinşi, convoaiele de militari deplasându-se din partea cealaltă[11] —, a rămas puţin dezamăgită: oamenii s-au aşteptat la ceva mult mai impunător. Abia după mai puţin de o oră au început să curgă şiruri, parcă nesfârşite, de ruşi, ucraineni, bieloruşi şi români.[12] Descătuşată, populaţia a dansat pe străzi.

Oamenii au stat cât au stat să aclame eliberatorii, cum afară însă era frig şi nu se mai terminau coloanele de maşini, tancuri, blindate şi căruţe şi, printre ele, infanterişti dormind de epuizare în plin marş, lumea a început să se întoarcă în case. Trupele acelea au traversat localitatea fără măcar a se opri. Huruitul şenilelor s-a auzit apoi zi şi noapte. Lumea trebuia să se obişnuiască, să trăiască o nouă viaţă. Abia după vreo alte câteva zile, un grup de ofiţeri ruşi a pătruns în sediul noii administraţii locale, instaurată în ajunul sosirii acelui bătrân cercetaş. Greu de spus cine a numit noii şefi, mai degrabă se

---

[11] Cu doar puţini ani înainte, naziştii au fost consideraţi eliberatori. Acum aliaţii erau consideraţi eliberatori. Întotdeauna trebuie să vină cineva care să elibereze băştinaşii şi să-i transforme în jucăriile lor. De cine să fie băştinaşii eliberaţi? De ei înşişi?

[12] Armatele generalului român Macici, erou din Primul Război Mondial, după ce au înaintat adânc în cartierele Budapestei, cucerind stradă cu stradă, casă cu casă, au trebuit să-i lase pe ruşi să pună steagul pe parlamentul maghiar. (Cunoscut fiind faptul că a fost în relaţii proaste cu mareşalul Antonescu, la întoarcerea armelor, după ce i s-a dat comanda Corpului 1 de Armată, din avioanele aliaţilor au fost aruncaţi fluturaşi cu fotografiile „celor zece eroi ai războiului", printre care generalul Eisenhower, mareşalul Stalin, prim-ministrul Churchill, iar din partea română Regele Mihai I şi generalul Nicolae Macici. Dar Macici a mârâit atunci când a trebuit să-i lase pe sovietici să desăvârşească ocuparea Budapestei, aşa că, deja în martie 1945, a fost arestat, declarat criminal de război, degradat şi condamnat la moarte. Sentinţa i-a fost comutată în muncă silnică pe viaţă, şi a murit în închisoarea de la Aiud, locul unde, printre adevăraţi exponenţi şi colaboratori ai vechiului regim, şi-a găsit sfârşitul crema intelectualităţii române, a clerului, a „vechii ofiţerimi" şi a foştilor demnitari. După un timp, doamnei general, fostă doamnă de onoare a reginei României, ajunsă spălătoreasă, i-a sosit o simplă carte poştală, prin care era anunţată că va primi o pensie de văduvă de general. Despre o reabilitare formală a lui Macici nu s-a pomenit nimic în acel înscris.)

poate crede că ei, luându-şi puteri discreţionare, s-au desemnat singuri. Ruşii au impus şi ei trei ofiţeri, doi bărbaţi şi o femeie, după care a început vânătoarea fostelor autorităţi szálaşiste. Multe dintre ele au dispărut abia în ultima clipă. Altele, nici atunci. Câţiva jandarmi cu pană de cocoş la pălărie au fost împuşcaţi exact în locul unde, cu doar puţine zile în urmă, îi împuşcaseră ei pe nenorociţii circumcişi, depistaţi în pisoarele din restaurant şi de la cinema. Alte persoane au fost arestate şi reţinute pentru spectacolul unor procese publice. (Câteva dintre ele au fost ucise înainte ca „tribunalul poporului" să fi fost constituit.) Pe urmă, ruşii au arestat şi doi membri ai noii administraţii. Şi oamenii aceia — omnipotenţi pentru câteva zile — au dispărut pentru totdeauna.

Au urmat şi alte arestări. Şi s-a rechiziţionat tot ce se putea rechiziţiona. Localitatea a devenit garnizoană a trupelor de ocupaţie, mulţi ofiţeri ai Armatei Roşii fiind încartiruiţi în locuinţele localnicilor. Localnici care au învăţat să vorbească în şoaptă. (Sub celălalt regim, îşi spuneau ei, dacă nu erai evreu ori ţigan, şi dacă te fereai să intri în dispută cu mai-marii zilei, n-aveai de ce să te temi. Odată cu noua situaţie, s-au ivit alte reguli. Pe care trebuia să le înveţi. Dacă aveai norocul să mai apuci s-o faci...)

A doua zi după instaurarea noilor autorităţi, Constantin se prezentă, însă nimeni n-a avut vreme pentru el. Al Nouăzeci şi nouălea trebui să accepte situaţia: oamenii aceia n-au mai administrat o comunitate, erau ocupaţi până peste cap cu treburile curente şi cu analizarea zvonurilor celor mai alarmante, ce nu încetau nicio clipă să bombardeze populaţia: ba că naziştii, în retragere, au otrăvit toate sursele de apă, ba că în cătunul din apropiere se afla un cuib de rezistenţă al celor mai înrăiţi szálaşişti, ba că un comando german a pătruns într-o stradă din periferia dinspre nord şi a ucis gospodarii găsiţi în casele lor. Cu ruşii, Constantin n-a reuşit să se înţeleagă nici atât.

Dar a fost luat în seamă tocmai în ziua când s-a hotărât să plece la Budapesta: cineva şi-a adus aminte de străinul — desigur, spion german! —, care a apărut pe nepusă masă printre vechii locuitori ai cinstitei localităţi. Nimeni nu ştia cine e! Mai ales faptul că părea că se ascunde — DE CE? — dovedea că nu e ceva în regulă. Chiar înainte

de a se îndrepta spre gară, în speranța că va reuși să prindă vreun tren, Al Nouăzeci și nouălea s-a trezit arestat.[13]

— Pentru ce?

În loc de răspuns, primi un pat de armă în stomac. Tânărul își suflecă mâneca, pentru a le arăta cifrele imprimate pe veci acolo, dar cei ce l-au arestat n-aveau timp de fleacuri.

— Ești neamț?

— Nu, adică...

— Spion neamț, conchise ungurul, care l-a livrat rușilor, după care le arătă și locul unde ar fi cel mai potrivit să-l împuște. Constantin își aminti de cerceii cu diamante ai doamnei Wolf și îi arătă soldaților. Aceștia îi priviră lung și, după ce au încercat aurul cu dinții, au decis că prizonierul nu trebuie împușcat pe loc.

— Ai vrut să fugi? Să mergi cu trenul? Uite, noi te lăsăm să mergi cu trenul chiar și fără să plătești vreun ban! Ha, ha!

Constantin n-a înțeles niciun cuvânt din acest scurt discurs, însă s-a pomenit îmbrâncit într-un vagon de vite, alături de alți trei-patru prizonieri. Răsuflă ușurat: pe jos erau paie din belșug, spațiul era larg, a trăit el în condiții mult mai mizere. Timp de o noapte întreagă, pe o furtună cumplită, a dormit chiar și într-o toaletă găsită în plin câmp.

Necazurile au venit mai târziu: trenul s-a pus în mișcare abia peste două zile, vreme cât n-au primit nicio firimitură de pâine ori strop de apă. În schimb, au mai fost urcate și alte persoane în vagon. Care nu mai părea chiar atât de larg. În cocinile din Lagărul Special 02 măcar primiseră totuși de mâncare. Cu o regularitate tipic nemțească. Sosit printre primii, Al Nouăzeci și nouălea a mai putut să-și aleagă locul într-un ungher al vagonului, lângă perete. Scândura era crăpată acolo, așa că avea acces și la aerul de afară. Iar, când s-a

[13] Soția l-a întrebat pe cel ce l-a denunțat pe străin, cum de a fost atât de convins că era vorba de un spion american, iar acum era la fel de sigur că în tânărul necunoscut se ascunde un spion german. „Păi, n-avea nicio noimă să fi fost spion german între germani! Era logic să fi fost american!“ „Și acum?“ „Acum, printre ruși, este absolut logic să fie spion german! Spionul e tot spion“, a încheiat bărbatul discuția. Spionul e tot spion! Așa-i.

pus, în sfârşit, trenul în mişcare şi l-a izbit un curent puternic, a putut să acopere deschizătura cu un sac rămas printre paie.

La început, unii dintre arestaţi îi pândeau pe soldaţii de pază, pentru a-şi susţine nevinovăţia, deşi era limpede că aceia nici nu-i înţelegeau, nici nu le păsa şi nici nu aveau vreo competenţă de a le schimba soarta. Dar oamenii, mai ales noii aduşi, nu se lăsau atât de uşor şi insistau. Un domn bine îmbrăcat, cu barbişon şi ochelari cu ramă de aur, evident un fruntaş al localităţii, a făcut o adevărată criză de furie. Era limpede că nu era obişnuit să fie tratat astfel. Până la urmă, santinela a chemat un superior şi, spre uşurarea bărbatului, acesta fu dat jos din vagon... După care a fost împuşcat lângă zidul gării. Protestele celorlalţi deţinuţi au încetat.

În schimb, santinelele erau chemate în alt scop. S-a făcut o chetă şi i s-a dat unui soldat o sumă apreciabilă pentru a le aduce apă, mâncare şi ţigări. Ostaşul a luat banii, i-a numărat îndelung, fiind vizibil că nu mai ţinuse vreodată asemenea bancnote în mână. A vârât hârtiile în buzunar şi şi-a continuat veghea. Oameni au aşteptat crispaţi, să vadă când va găsi rusul momentul prielnic pentru a le aduce cele cerute. Timpul trecea şi omul nu se mişca din loc. Ba, la un moment dat, i-a întins o ţigară unuia aflat la uşa vagonului. Soldatul şi-a făcut datoria. Ţigara aceea a costat atâţia bani, au socotit prizonierii, cu cât ai fi putut cumpăra *afară* zece pogoane de pământ. Iar pământul din pustă era un sol mănos.

De sete, de foame, de frig şi de oboseală, Constantin adormi. Se mai trezi doar de două ori: o dată, când în vagon s-a iscat gălăgie: un bărbat de vreo 40 de ani căzu pe paie bolnav. Îi trebuiau o hrană adecvată şi medicamente. Altfel moare, au încercat ceilalţi să-i explice santinelei de la vagonul lor. Santinela îi ascultă cât îi ascultă, apoi le întoarse spatele, continuându-şi veghea. Omul a murit.

A doua oară se trezi când, după vreo două zile — cine să mai ştie cum trece timpul în asemenea condiţii? —, au fost aduse mai multe cutii de conserve deschise, pe post de gamele, în care era un lichid cald, cu câteva felii de pâine. „Daţi mai departe, le-a spus în ungureşte, cel ce a venit cu bunătăţile. Trebuie să vă ajungă pentru... nu ştiu pentru cât timp.“ Omul care vorbea ungureşte avea o banderolă

cu culorile roşu, alb, verde pe braţ. Când n-au mai primit alte cutii de conserve şi alte bucăţi de pâine, oamenii au reclamat că ei sunt optzeci şi trei, iar raţiile acelea n-au ajuns decât pentru fix şaptezeci de persoane. (Adică pentru şaizeci şi nouă, întrucât una a fost scăpată din mână şi s-a vărsat toată.) „Mai împărţiţi şi între voi! Aveţi mare noroc! Alte vagoane sunt incomparabil mai pline! De unde atâta mâncare în vreme de război?" Culmea! Cei din fundul vagonului, asemenea lui Constantin, au fost cei ce au avut noroc: când s-au dat cutiile şi feliile de pâine, din mână în mână, neştiindu-se că ele nu vor ajunge la toată lumea, au fost transmise până la ultimul prizonier. Care s-a şi apucat să înfulece, iar cei prin mâna cărora a trecut fiecare porţie au rămas mofluzi.

Omul cu banderola pe braţ era un localnic. Şi numeroşi prizonieri s-au înghesuit să i se plângă, să-l roage, să-l implore să ducă mesaje la familiile lor ori la persoane ajunse în funcţii de decizie în noua conjunctură. S-a creat hărmălaie şi santinela a împins uşa grea de metal a vagonului. Constantin a mai auzit cum unul dintre arestaţi i-a strigat lui Karci — cum îl chema pe cel de afară — să-i spună lui Janos ce se întâmplă. „Janos este acum în conducerea nouă! Nu înţelegi, Karci, eu sunt fratele lui Janos!" Karci i-a răspuns de afară: „Taci, tâmpitule, dacă află ăştia că Janos are un frate arestat îl aduc şi pe el aici!" Şi santinela închise uşa grea de metal a vagonului. „Măcar nu mai intră atât frig", gândi Al Nouăzeci şi nouălea. Mâncarea, atâta a fost, nimeni n-a ascultat sfatul de a mai ţine o parte şi pentru... pentru nu se ştie cât timp, mai ales că unii n-au ajuns la nimic. Şi ar fi fost omeneşte să le mai dai şi lor ceva, aşa că mai bine înghiţeai tu tot şi te scuzai că n-ai ştiut, că n-a mai rămas nimic, mâncarea atâta a fost, dar i-a mai potolit cât de cât chiorăitul maţelor lui Constantin. Al Nouăzeci şi nouălea a adormit la loc.

Când s-a trezit din nou, trenul era în mişcare. „De câtă vreme mergem?" l-a întrebat pe omul chircit lângă el. N-a primit niciun răspuns. Patruzeci şi şapte! Într-adevăr, ce rost are să ştii când ai plecat, când nu ai habar nici încotro te îndrepţi şi, cu atât mai puţin, cât de lung ar putea fi acel drum? Pe urmă şi-a spus că are rost,

fiindcă omul trebuie să fie la curent cu ceea ce i se întâmplă. Numai așa se poate apăra! Constantin adormi la loc.

„Om fi deja în Uniunea Sovietică?“ îl auzi întrebând pe unul.

Cineva se văita că n-are nici cea mai mică șansă să trăiască, dacă nu își poate lua doctoriile zilnice. „Fără ele sunt mort“, omul pur și simplu plângea. Și, într-adevăr, după doar două zile omul acela a murit. Două zile? În trenul acela timpul nu se mai putea măsura după unitățile obișnuite. „Ăștia dependenți de medicamente crapă primii!“ În trenul acela nici vorbele nu se mai puteau măsura după unitățile obișnuite.

Când s-a trezit iarăși, trenul stătea, iar în vagon era întuneric beznă. Îl întrebă iarăși pe vecinul de lângă el de câtă vreme merg. Și, din nou, n-a primit niciun răspuns. În jur se auzea un neîncetat murmur surd de gemete, vorbe în ungurește, înjurături. L-a întrebat, din nou, pe omul care se încăpățâna să nu-i răspundă. L-a atins cu mâna: omul era mort.

A constatat că mortul continua să scoată gaze. L-a atins iarăși. Pe întuneric. Omul era mort. Era mort și continua să scoată gaze.

Patruzeci și șapte!

Al Nouăzeci și nouălea a fost judecat pentru spionaj. Mai ales că învinuitul n-avea niciun act de identitate! Clar, nu? Unul dintre asesorii populari a cerut ca ticălosul să fie condamnat și pentru trădare. „Nu, că asta ar fi în folosul lui, l-a învățat judecătorul. Dacă banditul își trădează stăpânii, înseamnă că s-a dat de partea noastră.“ Așa-i! „Ai avut noroc, banditule, i-a strigat asesorul popular, n-ai fost osândit la moarte decât pentru spionaj în favoarea inamicului. Pentru trădare, nu!“

La procesul care a durat mai puțin de zece minute — și, dacă n-ar fi fost intervenția asesorului, ar fi durat și mai puțin —, Constantin a avut parte de un avocat din oficiu. Acela, cu un aer superior, însă plin de bunăvoință profesională, și-a învățat clientul cum să formuleze cererea pentru recurs.

— Am văzut că alții au făcut două cereri: una pentru recurs și alta pentru grațiere.

— Dumneata ascultă-mă pe mine! Nu faci nicio cerere de grațiere! Asta s-o facă cei care au de ispășit pedepse cu pușcăria.

— ?!

— Păi, să zicem, te grațiază și-ți comută automat condamnarea la douăzeci și cinci de ani de muncă silnică! Îți convine? Că aia, în fond, tot condamnare la moarte e...

— ?!

— În cazul dumitale, dacă faci recurs — bineînțeles, dacă răspunsul vine la timp... —, ai șanse să scapi și să pleci acasă!

Avocatul s-a dovedit un bătrân profesionist infatuat și acru. Bătrân, infatuat și acru, dar profesionist. Constantin a fost plasat alături de alți condamnați la moarte. În zorii fiecărei zile, o parte dintre ei erau scoși în curtea din spate și împușcați. N-aveai cum să prevezi când îți va veni rândul, întrucât criteriile după care erau aleși s-au dovedit cu totul de nepătruns. Văzând câți condamnați la moarte erau adunați în acea anticameră a plutonului de execuție, un bărbat cu barbă, care pretindea că a fost colonel al Armatei Roșii, cu care ajunsese până în Germania, era destul de încrezător că recursul său va veni la timp, fiindcă mai erau mulți înaintea sa. Numai că s-a văzut tot mai limpede că oamenii nu erau uciși în funcție de stagiul din celulele condamnaților la moarte. Erau zile când dintr-o cameră nu era scos nimeni, apoi, dintr-odată, încăperea se golea până la jumătate. (Și era imediat completată cu alții nefericiți.) După ce treceai de dimineață, aproape că deveneai fericit. Al Nouăzeci și nouălea auzea tot mai des sunete ciudate, despre care nici n-avea curajul să-și întrebe colegii dacă le sesizează și ei: nu voia să fie considerat nebun. Poate că era deja nebun, își spunea el.

În anticamera morții se jucau cărți, însă se și filozofa despre rostul vieții, despre destin, despre întâmplare, despre ce ți-e scris dinainte. Un maior ceh încerca să le insufle tovarășilor de celulă — dar, în primul rând, sieși — ideea că moartea poate veni la fel de neașteptat oriunde (și oricând) conform principiului: „Mergi pe stradă și îți cade o cărămidă de pe o fațadă în cap. Și gata!“

— În privința asta, care-i deosebirea dintre *afară* și *aici*?

Însă ceilalţi nu s-au lăsat cuceriţi cu asemenea argumente.

— Deosebirea e că *acolo* posibilitatea de a-ţi cădea cărămida în cap e foarte mică, iar *aici* glonţul e foarte aproape.

— Nu se ştie, se tot încăpăţâna cehul, şi l-a cicălit şi pe un rus — care zicea că ar fi fost doctor în matematici — să socotească procentual probabilităţile în cele două locuri. Maiorul ceh s-a tot întreţinut cu doctorul în matematici până în dimineaţa când au fost scoşi amândoi din celulă. Probabil, în faţa puştilor îndreptate spre ei, n-au mai discutat tema.

— „Nu se ştie?“ Acum ştii, a mormăit cineva, fără urmă de satisfacţie în glas.

Fostul colonel al Armatei Roşii, care ajunsese până în Germania, n-a apucat să vadă răspunsul cererii sale. A fost împuşcat cu două zile înainte de a veni hârtia ce consfinţea prima sentinţă. Măcar n-a pierdut mare lucru. Doar două zile de viaţă. În schimb, Al Nouăzeci şi nouălea a avut noroc. În cazul lui, după (numai!) patruzeci şi şase zile, a sosit o hârtie, în care se specifica, negru pe alb, că vinovăţia sa n-a putut fi dovedită. Şi că, în consecinţă, sentinţa se casează, iar condamnatul va fi pus neîntârziat în libertate.

Lui Constantin nu i-a venit să creadă, însă în situaţia sa se mai găseau, în ziua aceea, şi alţi doi iniţial osândiţi. „De pârnaie scapi mult mai greu decât de o condamnare la moarte, i-a explicat unul dintre cei doi. Eu, drăguţule, drept să-ţi spun, mai că m-am bucurat când am auzit sentinţa, că mi-era mult mai groază să mor după câţiva ani de chin în vreo ocnă din Siberia.“ Iar Constantin şi-a adus aminte de avocatul cel bătrân, înfumurat şi acru. Şi îi mulţumi în gând, de zece ori, că nu l-a lăsat să scrie şi o cerere de graţiere.

Se spune că majoritatea condamnaţilor la moarte încăruntesc în vreme ce-şi aşteaptă execuţia. Şi, într-adevăr, Constantin, la 23 de ani, avea părul complet alb. Cu toate astea, un avantaj tot i-a dat cumplita detenţie: un act de identitate, actul cu care a fost eliberat. În vremurile acelea atât de tulburi, când raziile se ţineau lanţ în toată Europa, actul eliberat pe numele lui de către Administraţia penitenciarelor s-a dovedit, multă vreme, mai valoros decât orice carte de

identitate. Cine să pună un asemenea înscris la îndoială? Cine să pună la îndoială un carton sovietic ştampilat şi iscălit?!

În sala de judecată, pentru a nu putea fi văzut din boxa acuzaţilor, chircit în ultimul rând rezervat publicului, Al Nouăzeci şi nouălea asista la procesul lotului de criminali de război. Din care făcea parte şi tatăl său. Care fusese plasat chiar lângă Fritz Schmidt!

Constantin şi-a impus să vină la toate şedinţele acelui proces. Iniţial, a fost convins că judecata nu va putea avea loc. Ştia că din uzinele secrete de armament, conduse de tatăl său, nu trebuia să iasă niciun rob viu. Şi atunci cine să depună mărturie? Văzând şi pe monstrul Fritz Schmidt în boxă (şezând chiar alături de Al Nouăzeci şi optulea!!), luând la cunoştinţă că el însuşi, Al Nouăzeci şi nouălea, a fost singurul prizonier care a reuşit să evadeze din Lagărul Special 02, s-a întrebat din nou: cine să depună mărturie? (Se îndoia şi de spusele lui Ţipor, cum că ar fi ajuns la Auschwitz, după ce a robit în uzinele secrete de lângă Linz.) Cum şi ceilalţi inculpaţi făceau parte din aceeaşi categorie de învinuiţi de crime împotriva umanităţii, întrucât fuseseră şefii unor structuri — lagăre de exterminare, uzine de armament, mine — unde au fost internaţi mii de bărbaţi, copii şi femei, şi de unde nu trebuia să răzbată nicio veste despre atrocităţile comise —, Constantin nu credea că o să apară la bară martori credibili. Şi totuşi, aşa cum scribul a menţionat, narând viaţa lui Ruppert, „au existat martori oculari, care au mai fost în stare să depună dovezi despre Cel de Al Nouăzeci şi optulea. Desigur, fiecare cu mărturia lui. Fiecare cu adevărul lui. Povestea devenind tot mai diversă". Şi nu numai că s-a îndoit Constantin că acei martori vor exista, dar s-a îndoit că puţinii supravieţuitori ai atrocităţilor vor fi dispuşi să vină, să-şi amintească, în faţa asistenţei, a presei mereu prezente, toate grozăviile şi umilinţele de neînchipuit prin care au trecut.

Eliberat în mod atât de fericit din anticamera morţii ruseşti, având asupra sa legitimaţia dată de oficialităţile juridice sovietice, graniţele fiind încă permeabile, Al Nouăzeci şi nouălea a început drumul de întoarcere. De data asta nu trebuia să se mai ascundă, deşi nu-i putea ieşi din subconştient că exact aşa a gândit şi de partea cealaltă a frontului, când a fost cât pe-aici să termine împuşcat chiar de către cei

spre care s-a îndreptat cu atâtea dificultăţi uriaşe şi cu atâtea speranţe la fel de uriaşe. Aşa că a continuat să rămână prudent. Şi prevăzător. A început drumul de întoarcere fără a-şi putea fixa o ţintă precisă. Iniţial, a vrut să revină la femeia care l-a iubit cu atât devotament. Şi care, se pare, i-a purtat în pântece copilul. Copilul lui, copilul lui Constantin. Faţă de toate aventurile sale din tinereţe, femeia aceea a fost singura care l-a iubit ca o mamă: total şi necondiţionat.

A decis totuşi să ocolească acel loc, unde ar fi vrut aşa de mult să ajungă, revenindu-i în minte populaţia atât de convinsă de justeţea propagandei naziste, care, după doar câteva ore, aplauda, cu acelaşi entuziasm, sosirea trupelor eliberatoare. Oamenii aceia au ştiut despre el că este un ofiţer german în misiune specială, deci n-ar fi fost deloc exclus ca, la revederea sa, să-l livreze iarăşi noilor autorităţi. Şi, până să-şi suflece el mâneca pentru a le arăta numărul tatuat pentru vecie pe braţ, să fie urcat într-alt vagon de marfă ori chiar pus cu spatele la zid. La Linz era cu atât mai puţin indicat să se oprească. Să bată la uşa impozantei vile şi să le spună celor care i-ar deschide — oare cine? — că a venit să-şi reia locuinţa, în fosta reşedinţă a unor evrei? Ajuns cu chiu cu vai în Elveţia, a aflat că bunica cea bogată murise şi ea. Neştiind că mai are descendenţi în viaţă, de teamă că la dispariţia ei ar putea apărea din neant o mulţime de prezumtivi pretendenţi la succesiune, a lăsat, la sugestia avocatului ei, întreaga avere unei fundaţii cu activitate de binefacere, cu singura obligaţie ca, în paralel, să se îngrijească de valorificarea moştenirii operei soţului ei. (Fundaţia, care există şi azi, poartă numele perechii fondatoare. În fiecare an, din fondurile ei se eliberează bani suficienţi pentru decernarea, cu mult fast, a unui premiu literar cu mare prestigiu internaţional.) Testamentul Madeleinei a fost foarte atent redactat. Din teama de a nu putea fi atacat de vreun fals moştenitor, indicaţiile au fost extrem de precise. Din păcate, nici măcar nepotul Constantin nu a mai avut vreo şansă de a ajunge măcar la vreun franc. Patruzeci şi şapte! Energia juvenilă a motorului său interior se consuma în van.

Aşa că nepotul Constantin trăia de pe o zi pe alta, dormea pe unde apuca şi mânca te miri ce. Nu se plângea. În incredibilul lui drum, din Lagărul Special 02, la somnul cu urechile mereu ciulite, în încăperea caldă, alături de fata care a devenit mama copilului

său, Al Nouăzeci și nouălea trecuse prin zile, săptămâni și luni mult mai grele. Ca să nu ne mai amintim de detenția la ruși. Ca să nu ne mai amintim de monstrul Fritz Schmidt! Să nu ne mai amintim! Da, acum nu trebuia să se mai ascundă — sau să se ascundă atât de atent[14] —, acum, uneori la nevoie, putea să pozeze chiar în victimă și, ceea ce era cel mai important, iarna trecuse și vremea nu-l mai amenința cu înghețul prin ruinele unor clădiri bombardate ori prin hambare părăsite. Iar claiele de fân de pe câmpii ofereau întotdeauna soluții de ultim moment. Pe lângă toate mizeriile, pe lângă foamete și doliu, pe lângă suspiciuni și uimiri la grozăviile ce nu încetau să iasă la iveală, lumea era mai descătușată, uneori chiar exuberantă, etalând speranțe și tentante planuri de viitor.

La un moment dat, lipsit de orice punct solid de unde să-și reînceapă viața, arătând tatuajul de pe braț, Constantin a bătut și la ușa unei comunități evreiești. Dar nici acolo n-a avut mai mult succes.

Într-o sală de așteptare improvizată, pe niște scaune de toate felurile, Al Nouăzeci și nouălea, nimerit pe un fotoliu cu arcurile rupte, până să-i vină rândul de a intra la cel ce se ocupa de cei nou-veniți, a auzit un dialog care i-a rămas în memorie: o femeie era însoțită de doi copii mici, iar alta a întrebat-o cum de a avut curajul, ca evreică, să facă prunci în plină isterie antievreiască.

— Niciodată n-am fost mai fericită decât atunci când am aflat că, după opt ani de căsnicie, am rămas în sfârșit gravidă.

— Cum ai putut să faci copii în vremurile acelea?!

— Cum?! Dacă nu am mai face copii — în orice condiții! —, abia atunci s-ar realiza „soluția finală“!

În clipa aceea și Constantin s-a simțit evreu. Tocmai când a fost chemat înăuntru. Un funcționar vorbind o limbă stâlcită i-a solicitat datele, ocupația părinților, numele bunicilor, dovezi asupra evreimii

[14] Nici măcar legitimația dată de autoritățile penitenciare sovietice nu s-a dovedit întotdeauna suficientă. O dată, la una dintre numeroasele razii, a fost reținut două zile și trei nopți drept prezumtiv spion sovietic. Războiul rece nu bântuia încă asupra lumii, dar era deja prefațat de asemenea suspiciuni. „Nici nu știi la ce se pretează inamicul“, se spunea în ambele părți... Iar, în curând, inamicul va primi nume.

acelora, amănunte despre activitatea dinainte de deportare. Ce să declare? Că tatăl său a fost colonel SS, că tatăl său a fost comandantul unor uzine care funcționau cu munca silnică a mii de robi, că tata a continuat să-i slujească pe naziști și după ce familia i se afla în cocinile din Lagărul Special 02...? Sau că el însuși a fost ofițer SS? Ofițer mărunt, dar ofițer SS, fiul lui tata, cu toate puterile izvorâte din acea filiație? Ori, poate, că a locuit într-o clădire jefuită de la niște evrei bogați, că a dormit într-un pat cu așternuturile purtând monograma acelora? Că tatăl său, fostul Standartenführer, tocmai aștepta să fie judecat pentru crime de război, inclusiv împotriva evreilor? Păi, chiar și cămașa de pe Constantin mai era din cele pe care le primise de la fosta lui iubită, din casa familiei Wolf, familia care nu s-a întors niciodată să mai revendice ceva. Care nu s-a mai întors defel. Ce să-i spună slujbașului de la comunitatea evreilor, obișnuit să vadă brațe tatuate cu numere de înmatriculare?

Funcționarul era neras. Și purta și el stigmatul celor ce au apucat să supraviețuiască coșmarului. Tipul îl enervă pe Al Nouăzeci și nouălea, pentru că a stat tot timpul cu nasul în hârtii, notând sârguincios fiecare cuvânt, cu un toc cu peniță. În timp ce Constantin regreta ideea că a venit să ceară ajutor tocmai de la cei față de care începea să se simtă vinovat, omul s-a oprit din scris și, ridicându-și privirea din spatele ochelarilor de sârmă, l-a întrebat unde va depune și el mărturie.

— Să merg la proces?!

— Bineînțeles!

— Nu! Eu trebuie să uit, ca să mai pot merge mai departe.

Omul a înmuiat îndelung penița în călimară, apoi a îndepărtat, cu degetele pătate cu cerneală, un fir de ceva de pe toc. Între timp, i-a ținut un discurs, fără a-l mai privi, despre „datoria sfântă de a păzi memoria celor uciși și de a preveni ca așa ceva să nu se mai poată repeta".

— Dumneata nu știi, însă eu am aflat, mai ales de când sunt aici, cât de inimaginabil a fost *șoah*-ul. Și tocmai pentru că în continuu mai ies la iveală alte și alte cifre, și alte și alte grozăvii, o să vină și

vremea ca ele, fiind atât de inimaginabile, să poată fi puse la îndoială. Să fie negate cu totul!

— Cum să fie puse la îndoială?! Păi, eu am fost...

— Atunci, să nu taci!

Funcționarul continuă să-i noteze toate declarațiile, însă Constantin răspundea tot mai lipsit de chef. Și căuta o soluție să părăsească încăperea aceea cu mobilă desperecheată, veche și mirosind a rânced. Când, din nou, fără niciun preambul, celălalt ridică privirea și-l mai întrebă o dată:

— În ce lagăr ai fost dumneata?

— În Lagărul Special 02.

— Lagărul Special 02... „Lagărul pentru șantaj"... Să știi că de acolo un singur om, se spune, a reușit să evadeze. Puținii, care au fost eliberați, nu prea mai sunt în toate mințile. Îl privi lung.

— Eu am fost acela. Vreau să spun, cel care a fugit de acolo!

— Cu ce te-au șantajat?

„Deci așa... Evreul acesta miop și șleampăt știa mult mai multe decât te-ai fi așteptat. M-a interogat doar așa, pentru a mă autoacuza! Patruzeci și șapte! Cine, naiba, m-a făcut să vin aici?"

Individul mai curăță o dată penița, cu degetele pătate de cerneală.

— Să mergi să depui mărturie! Apoi, scotocind printre hârtiile dintr-un dosar: Monstrul acela microcefal va fi judecat într-un lot de călăi al căror proces va începe la 23 octombrie. Uite, notează-ți!

Și îi dădu fila cu pricina, o bucată mică de hârtie și un creion chimic cu vârful foarte ascuțit. Atunci a aflat Constantin că printre inculpați se afla și tatăl său. Atunci și acolo a aflat! Așadar, Ruppert nu s-a sinucis! Și nici n-a fost ucis! Nu a luat nicio hotărâre în favoarea familiei sale, pe care a sacrificat-o pentru ca el să scape! Funcționarul a văzut reacția Celui de Al Nouăzeci și nouălea — era și greu să n-o vadă —, dar crezu că l-a impresionat atât de puternic reîntâlnirea cu numele lui Fritz Schmidt. În timp ce-i oferi un pahar cu apă, i-a mai spus că, pentru a putea să depună mărturie la proces, comunitatea este gata să-l ajute cu bani. După care se sculă și, descuind un seif, puse câteva bancnote pe masă, în fața lui Constantin. Semnează aici!

Al Nouăzeci și nouălea a băut cu nesaț apa, s-a sculat și a plecat, fără să ia banii, fără să mai scoată un cuvânt. Când se vor studia listele conștiincios întocmite cu prizonierii din Lagărul Special 01, desigur că nu se va descoperi niciun „porc"[15] cu numele de pe legitimația primită de la penitenciarul sovietic, singurul nume cu care se putea justifica oficial Constantin. E adevărat, funcționarul — când s-a sculat să deschidă seiful și-a arătat și piciorul de lemn — nici nu a luat în considerare actul prezentat de solicitant, văzând cine l-a emis, ci a notat atent cifrele de pe brațul fostului prizonier: 0257285062. Conform meticulozității germane, în mod sigur că în registrele Lagărului Special 02 se găseau și numele adevărate ale prizonierilor. Poate că în seiful din camera aceea mucegăită ori într-unul dintre vrafurile de dosare aruncate pe rafturile din lemn negeluit se găsea vreo copie a acelor registre. Având acces la acele documente, funcționarul n-a luat în seamă numele de pe legitimația emisă de ruși!

— Indiferent de motivul pentru care ai fost obiectul șantajului, să te duci să depui mărturie, mai strigă funcționarul după el.

În capul lui Constantin se învârtea întregul univers. Precum și spaima că iar va trebui să fugă, să se ascundă. În mod limpede, funcționarul de la Comunitatea evreilor va afla, cât de curând, cu cine a stat de vorbă, cine i-a cerut ajutorul. Fiul unui Standartenführer s-a prezentat la o comunitate a evreilor pentru a fi ajutat! Un tupeu ce întrece și cea mai sinistră imaginație!

Inițial, Al Nouăzeci și nouălea a hotărât să nu meargă, sub niciun motiv, la judecarea și condamnarea tatălui său. O condamnare pe care o dorea cât mai severă. Și să știe că va tremura Fritz Schmidt în fața judecătorilor. Nu din cauza distanței și a lipsei de bani a hotărât să nu meargă, sub niciun motiv, acolo, ci de frica de a nu fi el însuși recunoscut. El n-a fost decât un ofițer inferior, dar dacă era asociat cu numele comandantului... Însă tentația era prea mare. Va merge, și-a spus, și după ce o să-i vadă pe Schmidt și pe tatăl său condamnați

---

[15] Din ordinul lui Schmidt, chiar „porci" era întitulată rubrica cu persoanele aduse în lagăr, la fel cum era precizată și numărul cocinii unde era depus fiecare.

şi executaţi, se va preda singur, pentru că, în mod evident, fiecare trebuie să răspundă pentru faptele sale. Sigur, el n-a comis atrocităţi, dar nu va putea fi disculpat decât în urma unei judecăţi.

Constantin a fost la proces, a stat ascuns în ultima bancă rezervată publicului asistent, n-a depus mărturie, iar tatăl său n-a fost condamnat la moarte. Dar nici Constantin n-a mai mers să se autodenunţe.

Transatlanticul *Queen Marie* putea fi văzut, în toată splendoarea lui, pe un poster viu colorat, aflat pe peretele micului restaurant. Aceleaşi afişe viu colorate şi cu alte vapoare de lux. Dezastrul *Titanicului* nu fusese uitat, a pătruns în legendă. Legendele sunt poveşti cunoscute de mai toată lumea. Dar poveşti. Oamenii se înghesuiau din nou pe pacheboturi, fiecare după posibilităţi. O pereche tânără de la o masă vecină, ţinându-se de mână peste tăblia mesei, a început să ţeasă vise în legătură cu o croazieră pe mările lumii. Constantin era lefter. Se obişnuise cu o asemenea situaţie, însă de data aceea era lefter-lefter. Nu mai avea bani nici pentru hrană, nici măcar pentru a-şi putea cumpăra o pereche de şosete, cu atât mai puţin pentru un acoperiş deasupra capului. Cafeaua şi brioşa din faţa sa constituiau ultimul „prânz“ pe care şi-l putea permite. De când fusese eliberat, viaţa i se părea mult mai complicată. Câteodată, insuportabil de complicată. În custodia scribilor, lucrurile sunt simple: acolo n-ai decât un singur gând — să supravieţuieşti. Trăgând de timp, pentru a mai rămâne în local, afară plouând şi suflând un vânt rece, a zăbovit cu privirea pe afişul cu vaporul. Jos, în stânga, era tipărit cu litere negre că se căutau, de către companie, chelneri, bucătari şi personal de întreţinere. „Soarta i-a scos acest poster în faţă!“ Altfel, nu-şi putea explica faptul că, printre birourile companiei menţionate, unde doritorii puteau să se prezinte, unul se găsea chiar pe strada unde se afla în clipa aceea! Uite, prin vitrina restaurantului putea citi firma agenţiei, situată chiar vizavi. Probabil datorită vecinătăţii a fost lipit afişul pe peretele localului.

Câteodată lucrurile nu se leagă nicicum şi, obişnuit cu ultima perioadă din viaţa sa, Al Nouăzeci şi nouălea se aştepta să nu găsească

pe nimeni la agenţie, să i se ceară referinţe, să i se spună, în cel mai bun caz, că-i va fi studiată cererea şi i se va trimite răspunsul prin poştă. (Unde să i se trimită răspunsul, când el nu mai avea nicio adresă?) Altădată, evenimentele se înşiră unele după altele, lin şi firesc, sclipind asemenea perlelor de pe şiragul etalat pe decolteul unei femei frumoase. După ce a căutat, fără succes, să reînnoade vechile relaţii ale familiei, pentru a se putea plasa pe un punct solid de unde să înceapă o nouă viaţă, de fapt, prima sa viaţă adevărată, după ce a constatat că războiul a făcut *tabulla rassa* din tot ce a nădăjduit că s-ar mai fi putut agăţa, iată că la agenţia companiei Cunard-White Star Line lucrurile s-au desfăşurat cu totul neaşteptat de lin. E drept că, mai speriat de un răspuns ambiguu decât de un refuz abrupt, Constantin a pus-o de la primele cuvinte în temă pe funcţionara drăguţă şi elegantă în uniforma firmei. I-a spus că a fost atât într-un lagăr de exterminare nazist, cât şi în detenţie sovietică, i-a arătat până şi tatuajul de pe braţ.[16] Femeia l-a ascultat politicoasă, părând că dispune de tot timpul din lume, i-a oferit chiar şi o ceaşcă de ceai, apoi i-a cerut surprinzător de puţine date, în timp ce completa un formular conţinând doar două pagini şi jumătate. Formular pe care i l-a dat Celui de Al Nouăzeci şi nouălea să-l semneze. Gata!

— Sunt angajat?!

— Aţi semnat că sunteţi de acord cu condiţiile şi cu remuneraţia...

Lui Constantin îi veni să-i sară de gât şi s-o sărute. Dar cu ce bani să se deplaseze până la noul său loc de muncă? Funcţionara parcă i-ar fi citit gândurile:

— În plus, aveţi şi noroc: chiar în seara asta pleacă un autobuz cu angajaţii noştri spre portul unde vă veţi îmbarca. Constantin avea impresia că are în faţa sa zâna din poveste. Nu, un avans nu vă putem da. (Tăcere.) Ştiţi, ni s-a întâmplat s-o facem, adică să plătim un avans, iar respectivul să dispară înainte de a urca pe vas. Tot mai buimăcit, noul angajat al firmei maritime mulţumi, se sculă şi vru să iasă. Luaţi, vă rog, un exemplar al contractului. Să fiţi aici înainte de ora optsprezece. Autobuzul va pleca la fix şi nu aşteaptă pe nimeni.

---

[16] Gest pe care nu-l mai făcuse de foarte multă vreme, fiindu-i penibil şi considerându-l un soi de cerşit.

Afară ploaia s-a întețit. Și Constantin s-a oprit sub o streașină. Incredibil ce noroc are: va pleca în Lumea Nouă, acolo unde și-au început o viață plină de perspective atâția europeni! Când ar fi putut strânge suficienți bani pentru a putea face o asemenea călătorie, chiar și la prețul cel mai mic? Dacă nu va putea rămâne, de prima dată, în America — contractul îi pretindea un număr de mai multe călătorii în noua sa calitate —, tot va ajunge, după un timp, să facă marele salt. Până atunci, va avea traiul asigurat, casă și masă, și nu se va mai simți fugărit așa cum avea tot mai mult impresia că este pe bătrânul continent! Ploaia cădea tot mai tare, dar el nici n-o mai simțea.

Auzi o ciocănitură în vitrina agenției, în fața căreia se refugiase. Funcționara l-a chemat înapoi. „Ar fi fost prea frumos", mai apucă să-și spună. Însă femeia continua să joace rolul zânei din povestea cea frumoasă.

— Văd că n-aveți unde să mergeți până la venirea autobuzului. Vizavi este un mic restaurant, stați acolo în timpul rămas. Și zâna îi îndesă o bancnotă în palmă. Vă așteaptă o călătorie nu tocmai scurtă. Mâncați ceva și odihniți-vă. Constantin bâigui ceva a mulțumire. Să știți, i-a mai spus femeia, noi n-avem nevoie de oameni flămânzi și plouați!

Pe cât de îngrozitor de mizerabilă poate fi viața uneori, pe atât de incredibil de binevoitoare poate fi altădată. Al Nouăzeci și nouălea ședea, din nou, în același restaurant unde, cu doar o oră mai devreme, nu-și putuse permite decât un mic dejun frugal. Acum, cu stomacul plin, privea țintă posterul de pe perete. Își imagina continuarea basmului în pachebotul al cărui interior nici măcar nu și-l putea închipui. Mâncarea și oboseala l-au moleșit. Aproape că adormise, când chelnerul i-a atras atenția că autobuzul staționa, gata de plecare, vizavi, în fața sediului agenției maritime. Patruzeci și șapte! Constantin sări în picioare și traversă strada în fugă. Ar fi fost chiar culmea să scape o asemenea ocazie!

Chiar dacă n-a avut curajul să se întoarcă în fosta casă a familiei Wolf, familia de evrei deportați din mica localitate, unde poate gângurea copilul său, Al Nouăzeci și nouălea era mai mereu cu gândul

acolo. Fata aceea s-a purtat, într-adevăr, extraordinar cu el. Şi probabil că abia aştepta să mai audă o veste din partea sa, însă, în mod ciudat, bărbatul era mai interesat de urmaşul său. Da, dacă i-a unit cu adevărat ceva pe Cei O Sută, atunci acel lucru a fost grija de a avea un succesor, de a păstra garanţia că şirul — *şirul lor*! — va continua, că ei au fost o za intermediară fără de care n-ar fi existat nici trecut, nici viitor. Dacă nu s-ar fi întâmplat minunea de a găsi postul acela pe transatlantic, Constantin era hotărât să se ducă să-şi vadă copilul. Cu ce bani să se ducă? Păi, n-a mai parcurs el zeci şi sute de kilometri în condiţii mult mai grele? Dar, deocamdată, n-a fost să fie...

Pe vaporul de lux, traiul îi era asigurat, avea unde dormi, avea ce mânca, odată ce şi-a luat postul în primire a primit până şi haine decente — uniforma de serviciu. Aşa că a pornit munca fără să-i mai fie mereu foame, fără să-i mai fie frig, fără să se gândească la modul cum va mai supravieţui a doua zi. La început, a lucrat muncitor la cazane, pentru acest job a semnat contractul, însă peste doar trei zile a fost chemat la secund şi avansat — cu acordul său[17] — pe punte, mai întâi ajutor de bucătar, iar peste alte câteva zile ospătar. Tânărul era înalt, avea o ţinută dreaptă, părul grizonat îi dădea o evidentă eleganţă. Şi, astfel, a ajuns chelner la salonul clasei a doua, până la acostarea în portul New York. Cariera sa pe vapor a continuat, iar la întoarcerea spre Europa a servit în splendidul salon pentru pasagerii clasei întâi. Nu numai că munca îi era tot mai elevată — unde era funinginea şi căldura din sala cazanelor? —, dar şi oamenii printre care se mişca erau de un cu totul alt nivel şi, nu în ultimul rând, salarul era mai mare. La care se mai adăugau şi bacşişurile consistente. (Al Nouăzeci şi nouălea, pentru prima oară în viaţă, a devenit extrem de grijuliu cu banii câştigaţi, pe care-i purta mereu asupra sa. Şi cu care spera ca, după mai multe traversări ale Atlanticului, să poată să-şi deschidă o afacere în America. În orele libere, după ce-şi îngrijea ţinuta, visa îndelung cu ochii deschişi la viitorul imaginat, viitor din care făceau parte femeia şi copilul rămaşi în casa familiei Wolf, familia de evrei deportaţi.) Ca o încununare

[17] Ba bine că nu!

a acestei ascensiuni, la următoarea cursă Constantin a ajuns şef de sală, un *Maître d'hotel* cum scria la carte: drept, dar nu ţeapăn, întotdeauna la patru ace, înţelegând numeroase limbi şi rupând-o în fiecare dintre ele, rezervat şi totuşi amabil, putând da informaţii în te miri ce domenii. Mai rar aşa tânăr!

Transatlanticul este un oraş cosmopolit, cu o populaţie extrem de numeroasă şi densă pe metru patrat, cu o stratificare socială pe măsură. Specificul unui asemenea loc închis îl reprezintă relaţiile interumane, legate pe măsură ce vasul înaintează. Apropierile se coagulează şi devin tot mai concrete, tocmai când pasagerii se pregătesc de acostare. Acesta era şi unul dintre secretele succesului: deşi orice călător aşteaptă, în primul rând, să ajungă la destinaţie, după părăsirea pachebotului rămâne cu nostalgia experienţei consumate. Şi asta nu numai în cazul celor foarte bogaţi, care şi-au permis să ocupe cabinele şi sălile rezervate clasei întâi, ci, în special, celor mai puţin avuţi, pentru că, dacă primii sunt mereu obişnuiţi cu răsfăţul vieţii, ceilalţi trăiesc sentimente noi pe care ştiu că n-o să le mai poată repeta prea des. Probabil, niciodată. Şi, pe lângă mândria de a fi fost pasager pe un vapor premiat cu panglica albastră (de mai multe ori!), apare şi regretul că perioada atât de minunată s-a sfârşit.[18]

După doar prima călătorie, Al Nouăzeci şi nouălea s-a simţit deja băştinaş pe vapor, se mişca dezinvolt, putea da informaţii competente oricui. Când a ajuns să se plimbe în frac printre oaspeţi, era greu să-ţi imaginezi că nu aveai în faţă decât un simplu chelner. Chiar şi coşcogeamite postura de Maître d'hotel părea prea puţin pentru personajul demn, distant şi totuşi extrem de amabil. Al Nouăzeci şi nouălea n-ar fi putut fi nicicum asimilat individului jerpelit, hăituit, nesigur oriunde ajungea, Ahasverus pribegind prin Europa, până foarte de curând. La fel cum acel hoinar n-ar fi putut fi confundat vreodată cu fiul Standartenführer-ului, cu tânărul ofiţer cu puteri discreţionare faţă de miile de robi din uzinele secrete de armament. N-ar fi putut fi nicicum recunoscut? Un pasager din străfundurile uriaşului vapor l-a recunoscut. Era un bărbat chel şi îngrozitor de slab.

---

[18] Panglica albastră este distincţia primită de transatlanticul care a parcurs distanţa dintre cele două continente în timpul cel mai scurt.

— Cât a trecut de atunci? Timpul nu se mai mişcă. Când am fost ridicat de acasă, aveam optzeci de kilograme şi părul negru. Acum mănânc mult şi nu mai pot să pun la loc nici greutatea şi nici părul.

Instinctiv, Constantin şi-a suflecat mâneca, arătându-i tatuajul.

— Ştiu că şi pe dumneata te-au ridicat, dar pe dumneata te-au ridicat oamenii dumitale! Dumneata ai putut să alegi...

— Am putut pe dracu'!

Să-şi amintească? Mai bine să nu-şi amintească? Cum să facă, pentru a mai putea trăi cât de cât normal?

Şi tot în aceeaşi cursă a dat, în salonul clasei întâi, şi de un alt individ, uscăţiv şi acela, răspândind din plin în jur un miros puternic de apă de colonie, care i-a atras atenţia lui Constantin încă de la Linz. Şi acolo obişnuia să umble în civil. Şi nimeni nu putea spune cu precizie ce grad avea. Era cunoscut de toată lumea, i se spunea Herr Doktor, iar el, mereu expansiv, părea specialist în bancuri cu evrei. Uneori, bancurile proveneau din experienţa sa personală. De care nu făcea caz, dar nici n-o ascundea. Herr Doktor nu l-a recunoscut pe Maître d'hotel, iar acesta l-a auzit deşertându-şi, la fel de exuberant, desaga fără fund, plină cu bancuri caricaturizându-i pe evrei.

Viaţa pe vapor era şi monotonă, şi plină de evenimente. O doamnă l-a plăcut pe tânărul aşa de elegant şi de manierat. De frică de a nu-şi periclita postul, Al Nouăzeci şi nouălea a ezitat. Până ce a fost chemat de şeful său direct, care i-a adus aminte că pasagerii, cât timp au plătit şi se află la bord, sunt adevăraţii stăpâni ai locului. Şi echipajul este dator să le satisfacă dorinţele. Până la urmă, Constantin a devenit şi un fel de gigolo oficial al pachebotului. Poziţie ce i-a rotunjit simţitor veniturile. Cu timpul, a ajuns să se ocupe mai mult de noua sa „funcţie". Într-aşa o măsură, încât, în ultimele sale curse, a fost degrevat de slujba din sala de mese şi „detaşat" în saloanele clasei întâi, spre a putea fi folosit oricând pentru noua sa menire. Înalt, cu părul bogat, complet alb, elegant, discret şi misterios, pe puntea superioară sau într-unul dintre saloane, Constantin a devenit unul dintre punctele de atracţie ale uriaşului pachebot de lux. Noua sa postură nu-i făcea întotdeauna plăcere, fiind mereu el cel ales. Şi nu cel care-şi găsea partenera. Al Nouăzeci şi nouălea

cunoscuse femeile de timpuriu, iar firea sa năvalnică îl făcea să se îndrăgostească de fiecare dată. Afecte asemenea oricăror afecte: unipolare, puternice şi de foarte scurtă durată. Când îşi amintea acele prime iubiri, zâmbea cu îngăduinţă, de parcă n-ar fi fost vorba de experienţele lui. În schimb, pe vapor, câteodată se simţea de-a dreptul îngreţoşat. „Fiecare femeie are un organ numai bun de folosit", a spus unul dintre prizonierii nostalgici, cu care a supravieţuit în vagonul care i-a dus spre răsărit. „Omul e înfometat de sex", a gândit atunci tânărul, fără să-l ia în seamă. Pe vapor, aducându-şi tot mai des aminte de acele cuvinte, l-a considerat pe cel ce le-a rostit un simplu animal. Şi, încetul cu încetul, s-a considerat şi pe el însuşi drept un simplu animal. Un om-animal. Un om plătit să fie animal. Un om care a acceptat să fie plătit pentru a fi animal.

Ceea ce l-a făcut şi mai nemulţumit a fost o scenă când, dezbrăcaţi în pat, o parteneră s-a uitat îndelung la tatuajul de pe braţul său. S-a uitat îndelung la tatuaj, fără a-şi putea masca o grimasă dezamăgită. (De atunci, Constantin a avut grijă să ascundă înscrisul de pe braţ sub un bandaj. Ceea ce-l făcea şi mai misterios...) Veşnicul emiţător de bancuri cu evrei nu era singurul nazist care pleca să-şi facă o viaţă nouă peste ocean. Mai erau şi alte personaje de acelaşi soi. (Mai târziu, Al Nouăzeci şi nouălea a aflat că femeia respectivă era aşteptată de soţul ei, fost ofiţer superior căutat pentru crime de război. „În America?! i-a scăpat l-a un moment dat doamnei, în America!? Printre yankei?! Nici nu ştiţi ce bine se poate trăi în Paraguai! Veniţi să ne vizitaţi! O să ne facă o reală plăcere să vă primim la ferma noastră, cu parc şi cu o cascadă adevărată. Ei, nu-i chiar Niagara, dar e încântătoare şi ea." Constantin era mirat că acei oameni, din clipa când părăseau ţărmul, nu mai depuneau niciun efort de a-şi ascunde trecutul. Pe urmă, e drept, atunci când s-au aflat tot mai multe amănunte despre vânătorii de nazişti, „foştii" au devenit mult mai prudenţi. Dispărând, pur şi simplu.

Pe vapor se aflau, alături de individul chel şi îngrozitor de slab, şi alţi supravieţuitori ai lagărelor. Şi ei voiau să ia viaţa de la capăt. Între ultimele călătorii ale Celui de Al Nouăzeci şi nouălea, pe vasul de lux s-a întâmplat un eveniment care, cu toate eforturile comandantului,

n-a putut fi ţinut departe de presă. S-a nimerit ca în cursa aceea să se fi îmbarcat mai mulţi supravieţuitori de la Auschwitz, care, printre pasagerii din compartimentele de lux, au descoperit pe unul dintre călăii lor. El tot cu statut de bogătaş, ei tot în subsolul calei. Într-o noapte, fostul gâde a fost executat. Crima — pentru că orice omor petrecut în afara câmpului de luptă şi fără o sentinţă de condamnare rămâne tot crimă —, a fost pe larg popularizată şi dezaprobată vehement chiar şi de către vânătorii de nazişti: pentru ca asemenea fapte să nu rămână simple răzbunări, au declarat ei, monştrii trebuie aduşi în faţa justiţiei.

Atentatul s-a petrecut într-o cabină vecină cu cea în care şi-a petrecut câteva ore elegantul şi misteriosul tânăr cu părul alb. Era cu o doamnă foarte curioasă să afle cine este cel cu care se iubise. Obişnuit să stea mereu cu urechile ciulite, Constantin a sesizat că în spatele peretelui despărţitor se petrecea ceva neobişnuit. A ieşit în fugă pe coridor pentru a vedea ce s-a întâmplat, însă nu mai dădu decât de câteva umbre dispărând. Şi, prin uşa larg deschisă a cabinei, de un mort decapitat. Când l-a alertat pe ofiţerul II, şeful său direct, a început ancheta care, oricât s-a dorit de discretă, tot a transpirat şi printre pasageri. Şi, fiindcă a doua zi pachebotul a acostat la chei — momentul loviturii ucigaşilor a fost bine ales —, căpitanul s-a aflat în dilema de a opri toată lumea la bord, în aşteptarea descoperirii făptaşilor — ceea ce ar fi amplificat şi mai mult scandalul — sau să încerce să treacă incidentul sub tăcere, ceea ce ar fi obstrucţionat justiţia. A fost aleasă ultima variantă, la ordinul şefilor mai mari, temători că acea crimă ar fi putut dăuna prestigiului vasului. (Cum evenimentul a apărut totuşi în presă — şi încă pe prima pagină a ziarelor —, căpitanul a fost destituit şi trimis într-un concediu cu o destinaţie necunoscută. Când scandalul s-a estompat, căpitanul a revenit şi a trecut la comanda altui vapor.) Pasagerii au fost debarcaţi potrivit programului iniţial, dar ancheta a continuat. Şi Constantin a devenit principalul martor. Lucru extrem de neplăcut, mai ales că a fost supus unui interogatoriu amănunţit, apărând întrebări în legătură cu identitatea lui reală şi cu trecutul său. Extrem de neplăcut! Lucrurile ar fi putut lua o turnură dramatică, dar jurisdicţia de pe un pachebot este în mâinile

căpitanului, iar acesta, până ce a fost destituit, a oprit cercetarea. Totuşi, şi Al Nouăzeci şi nouălea a vrut să-şi părăsească definitiv slujba, dar ofiţerul II l-a sfătuit să treacă şi el peste incident. Altfel, ar fi putut da de bănuit. Al Nouăzeci şi nouălea l-a ascultat.

Pe pachebotul de lux, Constantin a traversat dus-întors oceanul de opt ori. În fiecare seară îşi număra banii, pe care îi purta mereu asupra sa. Până când a decis că a strâns destul pentru a putea să-şi deschidă o mică ospătărie în America, adormea cu gândul la ceea ce spera ca, în curând, să fie realitate, unde să se oprească din prea lunga-i hoinăreală. Începutul e greu, însă cu muncă şi puţin noroc, în Lumea Nouă se poate reuşi mult mai repede ca oriunde. Asta i-au spus mai mulţi călători. Şi nu numai cei de la clasele a II-a şi a III-a. Dacă au spus-o atâţia, atunci chiar aşa trebuia să fie! A întâlnit şi destui bogaţi doritori să-şi conserve averile sau să şi le sporească peste ocean. Fiecare cu motivele sale, fiecare cu speranţele sale. Deşi nimeni nu-şi dezvăluie prea uşor secretele, Al Nouăzeci şi nouălea a aflat suficient despre situaţiile concrete din America, pe coasta căreia a acostat de atâtea ori, fără a coborî vreodată pe ţărm. A aflat suficient, mai ales de la femei, dintre care unele, în pat, devin la un moment dat foarte deschise la vorbă.

Al Nouăzeci şi nouălea a aflat destule despre situaţiile concrete din America şi s-a considerat pregătit pentru marele salt. Cu o zi înainte de a ajunge iarăşi la New York, a asistat la o discuţie între câţiva bărbaţi ce-şi făceau planuri cum să treacă de grăniceri şi de vameşi. Abia atunci a aflat şi Constantin că pătrunderea pe teritoriul propriu-zis al Statelor Unite se lasă cu controale temeinice. Şi că ar fi foarte posibil ca acea carte de identitate, eliberată de penitenciarul din Uniunea Sovietică, pe care a folosit-o toată vremea prin Europa, că legitimaţia sa de serviciu de pe transatlantic şi numărul tatuat pe braţ să nu fie suficiente pentru a-l scuti de investigaţii mai amănunţite. În perioada nu foarte lungă scursă de la prima sa călătorie, lucrurile se schimbaseră radical: naziştii şi familiile lor, odată ajunşi la bord, nu se mai considerau exoneraţi de acuzaţii, nu se mai purtau arogant, dimpotrivă, încercau să treacă cât mai neobservaţi. Se spunea că unii criminali de război — aşa erau ei mai nou numiţi —

au fost arestați imediat ce au coborât de pe pachebot, că unii dintre ei s-au machiat, și-au ras mustățile sau și-au lăsat bărbi pentru a semăna cu fotografiile de pe pașapoartele false. Că alții și-au inscripționat numere de foști prizonieri în lagărele de exterminare. Dacă, până nu de mult, tatuajul l-a mai putut legitima în anumite situații pe Al Nouăzeci și nouălea, acum, mai ales că nici nu era circumcis, putea fi și el suspectat de încercarea de a-și ascunde trecutul. Cel puțin așa a gândit Constantin în noaptea de dinaintea zilei când și-a planificat să rămână în New York. Putea fi și el suspectat de încercarea de a-și ascunde trecutul? Nu chiar de trecut încerca el să fugă când își planifica mica ospătărie din America, mica afacere pentru care a strâns, cent cu cent, timp de opt călătorii dus-întors Europa-America? În seara aceea a auzit despre tot felul de neplăceri majore prin care au trecut cunoștințe ale celor care, ca și el, nu știau cum să se strecoare printre vameși și grăniceri. Că a aflat atât de târziu asemenea lucruri, chiar înainte de a lua decizia ce se dovedea atât de riscantă, nu putea fi decât un semn divin, un semn să nu întreprindă un gest atât de necugetat. În noaptea aceea, micul restaurant din America a dispărut. Cum, probabil, au dispărut atâtea afaceri mari și mărunte duse peste ocean de imaginația unor oameni. Abandonate înainte de a fi pornite în realitate.

Pentru Cel de Al Nouăzeci și nouălea au mai urmat trei curse Europa–America. În viața sa parcă nimic n-a fost urmarea unor hotărâri proprii, totul venind de cine știe unde, însă nimerindu-l și lovindu-l din plin. Nici sfârșitul traiului pe transatlantic nu l-a decis el... Înainte de următoarea cursă, Constantin a fost chemat la secund pentru a fi anunțat că nu mai poate lucra pe pachebotul firmei. „De ce?“ „Mai bine să nu discutăm despre asta. Dar, dacă tot vrei să știi, nu mai putem să ne permitem să lucrăm cu foști ofițeri SS.“ Al Nouăzeci și nouălea și-a suflecat mâneca. Și-a arătat tatuajul. „Eu sunt evreu!“ „Îmi pare rău...“ „Mama și sora mea au plătit cu viața pentru că au fost evreice, iar dumneavoastră îmi spuneți că vă pare rău? De ce vă pare rău? Că sunt evreu?!“ Ofițerul nu mai era șeful său. Și Constantin ieși trântind ușa.

Cam în acelaşi timp a aflat că tatăl său s-a sinucis. Foarte bine, a făcut singurul lucru raţional şi drept. („Tata a continuat să-i slujească...“) Al Nouăzeci şi nouălea s-a simţit, în sfârşit, liber. Liber pentru ce? Din banii câştigaţi pe vapor putea trăi o vreme, nu mai trebuia să facă foamea şi să simtă frigul. Şi haine avea acum. Şi ce mai haine! O putea lua de la capăt, avea cu ce. Simţindu-se evreu, a intrat în mai multe sinagogi. Unde nu numai că n-a priceput nimic din slujbă, dar nu a cunoscut pe nimeni, nu s-a regăsit în niciun fel. Constantin se simţea evreu, dar nu se regăsea defel printre evrei.

Al Nouăzeci şi nouălea, cu un minim de capital la dispoziţie, nu ştia încotro s-o apuce. Împlinise 25 de ani. Apoi împlinise 26 de ani. În curând, va avea 30. Banii începeau să fie tot mai puţini. Secundul de pe vaporul de lux i-a spus că l-ar mai fi putut ţine „ascuns pe răspunderea sa“ drept fochist pentru o cursă. Până să-şi găsească un rost. „Aminteşte-ţi că, atunci când te-ai angajat, postul acela ţi s-a părut grozav.“ Cu hainele de acum, Constantin nu mai concepea să coboare printre cazane. Slujbe mai de Doamne-ajută nu i s-au ivit. O singură dată a fost acceptat funcţionar la o bancă, dar cineva din conducere a aflat de trecutul său din fabrica de lângă Linz. Şi Constantin a pierdut şi slujba aceea. „În Consiliul de Administraţie sunt şi evrei. Aproape numai evrei. Trebuie să-i înţelegi şi pe ei, după toate prin câte au trecut.“ Patruzeci şi şapte! Al Nouăzeci şi nouălea a cerut o audienţă ca să le spună că şi el era evreu. N-a fost primit decât de directorul-adjunct al filialei, care l-a sfătuit să plece fără scandal. „Ascultă-mă, domnule! E singurul lucru înţelept pe care-l poţi face. Vei dispărea şi nimeni n-o să te mai deranjeze!“

Al Nouăzeci şi nouălea a dispărut. Şi nu l-a mai deranjat nimeni. Dar şi banii săi erau tot mai puţini. Deja prea puţini pentru a putea deschide o afacere pe cont propriu. Patruzeci şi şapte! Iar el nici măcar n-a găsit un loc fix, un teren ferm unde să se aşeze. Firea sa exuberantă făcea ca prin cap să-i treacă tot felul de idei, care mai de care mai fantasmagorice. Într-un ziar a citit că unele guverne au decis să vândă pe bani puţini o parte din insulele lor nelocuite, ostroave mărunte pierdute între ape. Lui Constantin i-a plăcut ideea. Şi şi-a făcut numeroase planuri. Pe care le-a întors pe toate părţile. Până la urmă, s-a decis asupra unei insuliţe de nici trei kilometri pătraţi. Dar

înainte de a pleca acolo, a dorit să-şi vadă copilul. Aşa că s-a întors în mica localitate din pusta maghiară.

A ajuns într-o seară. O seară asemănătoare cu cea în care venise cu patru ani în urmă. Şi s-a oprit tot la cârciuma de atunci. Neschimbată şi acum. Frecventată tot de Karci, Őcsi şi Gyuri. Singura deosebire era că aceia nu mai erau Karcsy Ur[19] ori Gyuri Ur, ci toţi deveniseră *elftas*.[20] Şi mai era o deosebire. Peste tot puteai întâlni soldaţi cu epoleţi CA (Sovietski Armi), însă Karci, Őcsi şi Gyuri păreau aceiaşi. Şi Jenö, cârciumarul, devenise *elftas*, deşi şi el părea acelaşi ca înainte. În schimb, Constantin era altul. Elegant, de data asta, cu un costum croit pe el, cu un loden impecabil, cu părul alb şi barba căruntă. Nu l-a mai recunoscut nimeni. El, străinul, a rămas noaptea aceea la singurul hotel din orăşel, iar dimineaţa a pornit spre casa familiei Wolf, familia de evrei care nu s-a mai întors niciodată. Deasupra porţii era fixată o tablă de lemn pe care era desenată stema Ungariei noi, sub care era înscris numele unei întreprinderi. Sau al unei instituţii? Constantin n-a înţeles despre ce era vorba, era atent la uşa de alături. A avut noroc. Ca la comandă, uşa aceea s-a deschis şi mama copilului său împreună cu băieţaşul a ieşit în stradă. L-au privit amândoi cu indiferenţă şi au plecat în direcţia cealaltă. Când s-a luat după ei, femeia s-a întors şi l-a recunoscut. Pe faţa ei a apărut expresia celei mai cumplite spaime, parcă ar fi văzut un mort urmărind-o. A întors copilul cu faţa spre ea, pentru a-l feri de viziunea cumplită.

— *Hagy minke-t bekibe*![21], i-a spus. El a vrut să se apropie, dar ea s-a tras în spate.

Din uşa lăsată deschisă a ieşit un bărbat. Omul a încuiat uşa şi cei trei şi-au văzut împreună de drum. Copilul la mijloc, ţinut de mână de cei doi adulţi. Pe urmă, Al Nouăzeci şi nouălea nu-şi mai amintea decât umerii neobişnuit de laţi ai bărbatului cu care a plecat fiul său. Fiul său, al Celui de Al Nouăzeci şi nouălea!

Lui Constantin i-au rămas în urechi vorbele femeii. Care n-a ridicat vocea (pentru a nu fi auzită de bărbatul cu care a plecat). Lui

---

[19] *Ur* = domn (lb. maghiară)
[20] *Elftas* = tovarăş (lb. maghiară)
[21] *Hagy minke-t bekibe*! = Lasă-ne în pace! (lb. maghiară)

Constantin i-au rămas în urechi vorbele nu neapărat amenințătoare, ci mai degrabă înspăimântate. Da, acum era de datoria sa să n-o mai caute niciodată, s-o lase să-și găsească măcar ea liniștea. N-o va mai căuta, însă măcar de ar fi putut să-și vadă mai bine băiatul. Mama l-a tras spre ea. Și l-a băgat cu fața în paltonul ei. Constantin n-a apucat să zărească nici măcar dacă fiul său avea părul negru sau blond. Pe mama copilului său, pe iubita sa grijulie, n-a pus-o niciodată alături de multele-i experiențele anterioare.

Mai departe? Rămas pe loc, Al Nouăzeci și nouălea n-a știut încotro s-o apuce. Ahasverus rătăcind prin lumea cea mare. Uneori mult prea mare...

Au avut alții grijă de continuarea poveștii. Întors la hotel, pentru a-și lua lucrurile, a fost din nou arestat. De data asta de miliția maghiară. Drept agent al imperialiștilor. Supus unui interogatoriu de mai multe ore, pentru a mărturisi cu ce planuri mârșave a venit în Ungaria, cine l-a trimis, ce trebuia să afle, a fost ținut în arest mai multe zile. O vreme singur, apoi cu câte un individ vorbitor de germană, câte un actor prost, menit să-i câștige încrederea, pentru a se trăda. Al Nouăzeci și nouălea n-a pomenit nicio vorbă despre mama copilului său. Și a pretins, tot timpul, că a venit să revadă locul unde a fost atât de prietenos primit de localnici atunci când el a trebuit să fugă de naziști. Anchetatorii s-au schimbat și ei de mai multe ori, venind când unul dur, care-l amenința cu plutonul de execuție, când unul înțelegător, care-i promitea clemență maximă, dacă va mărturisi adevăratul scop al sosirii sale în acea localitate pierdută în pusta maghiară. Anchetatorii au întotdeauna mult timp. Și justiția are mereu mult timp. Vreme în care arestatul trăiește cele mai groaznice frământări. Motiv pentru care mulți reținuți clachează.[22] În cazul lui Constantin s-a petrecut — din nou — o minune, legitimația eliberată de penitenciarul sovietic, în continuare singurul lui act, s-a dovedit pentru prima oară salvatoare. Organele de urmărire locale au

---

[22] Justiția are mereu timp. Destule cauze civile nu se termină pe parcursul vieții unui om, fiind transmise generațiilor următoare. S-a întâmplat ca până și procese penale să supraviețuiască inculpaților ori să fie reluate — desigur, cu rol mai mult simbolic — după generații întregi.

raportat cazul autorităților sovietice. Care s-au supărat. Cum, adică, dacă individul a fost eliberat de către justiția cea mai înaintată din lume, cum își permite un milițian amărât să pună la îndoială acest lucru? Al Nouăzeci și nouălea n-a aflat cum a scăpat amărâtul milițian, Al Nouăzeci și nouălea și-a luat lucrurile și a traversat încă o dată hotarul, peste care cortina de fier cădea impenetrabil.

Al Nouăzeci și nouălea nu mai era la fel de sigur dacă mai voia să devină proprietarul unei insulițe lipsite de orice facilități, unde n-avea decât să trăiască asemenea unui Robinson Crusoe, însă fără dorința de a vedea vreo corabie salvatoare la orizont. În fond, putea să se sinucidă și pe continent. Dacă tatăl său n-ar fi săvârșit acel ultim gest, și-ar fi luat viața și Constantin. Așa, mai trăia. În derivă. Lucrurile mici ne țin în viață. Micile tabieturi, care ne fac să fim mulțumiți. Numai că el nu-și putea satisface nici micile tabieturi. A ajuns să-l găsească pe Ruppert sâmburele tuturor nenorocirilor sale, a tragediei mamei sale. Și a surorii sale. A suferințelor a mii de oameni. De aceea, nu accepta, în niciun caz, să facă un lucru prin care să-i semene. Al Nouăzeci și nouălea nu voia să fie asemenea tatălui său. Bine, dacă a hotărât să-și continue viața, cum s-o facă? Inițial, a hotărât că dacă tatăl său a fost ofițer nazist de rang înalt, cu acces de câteva ori până la Hitler, atunci va îmbrățișa destinul mamei, adică va deveni evreu. Și iar a început să frecventeze Al Nouăzeci și nouălea sinagoga. Unde a întâlnit tot felul de oameni. De care a încercat, cu toată disponibilitatea de care era în stare, să se apropie.

N-a reușit.

În primul rând, trebuind să se stabilească undeva și fiind obligat să-și găsească o sursă de venit, a mai încercat o dată să-și rezolve problemele pragmatice cu ajutorul Comunității evreiești. Unde era foarte bine primit când se discuta despre necesitățile sufletului. Mai ales un profesor bătrân, rămas singur pe lume, și un avocat pe jumătate orb s-au arătat mereu dispuși la colocvii despre rostul vieții, despre liberul arbitru, despre predestinare și alte asemenea teme fundamentale. Constantin, trecând printr-o gravă criză sufletească, era interesat de asemenea dezbateri, doar că era mai presat de lucrurile concrete: unde să locuiască, din ce să facă bani pentru a supraviețui

înainte ca bruma de rezerve financiare să i se topească în întregime. Dar, ori de câte ori aducea vorba despre situaţia sa, cei doi înţelepţi se prefăceau că nu-l mai auzeau. Într-o zi, a participat şi rabinul la întâlnirile celor trei, convorbiri filozofice, desfăşurate într-o cămăruţă cu mobilă veche, cu nişte rafturi cu cărţi, cu mai multe fotolii desperecheate. Şi cu o canapea. Pe pereţi erau agăţate fotografii ce lui i se păreau înfiorător de străine. Al Nouăzeci şi nouălea îndrăzni să întrebe, dacă n-ar fi posibil, desigur, pentru o perioadă scurtă, să i se dea voie să locuiască acolo, mai ales că odaia nu părea să aibă o destinaţie anume. Rabinul îl privi lung, cu bunăvoinţă. În sfârşit, cineva părea să-l înţeleagă.

— Du-te la domnul Goldstein. (Domnul Goldstein era preşedintele Comunităţii evreieşti locale.)

— Am încercat, dar mi-a spus că acum, după cele întâmplate, priorităţile sunt cu totul altele.

— Du-te la domnul Goldstein. Şi spune-i că te-am trimis eu.

Domnul Goldstein avea, într-adevăr, misiuni mult mai stringente în perioada aceea. Preocupări ce-l făceau foarte greu de abordat. Când, în sfârşit, Constantin a dat de el şi s-a folosit de recomandarea rabinului, preşedintele a vrut să-l trimită la un cămin unde erau cazaţi, în mod tranzitoriu, conaţionalii rămaşi pe drumuri. Măsurându-l îndelung pe Al Nouăzeci şi nouălea, s-a răzgândit.

— Tinere domn, acolo este mizerie. Dumneata se vede că vii din altă lume.

— Şi eu aş vrea tot doar pentru un scurt timp...

— Nu! Un „nu“ categoric.

— Pentru foarte puţin timp!

— Ai fost vreodată să vezi condiţiile de acolo? Clădirea va trebui renovată. Vom fi obligaţi, pentru perioada lucrărilor, să-i scoatem şi pe cei ce se află deja acolo. Dar, văzându-te cum arăţi, ce haine porţi, în mod sigur nu ţi-ar conveni să stai acolo nici o singură zi.

— Nu s-ar putea, tot aşa, pentru câteva săptămâni, să rămân în cămăruţa de lângă cancelarie?

— Nu! Nu! Asta în niciun caz! Acolo îi cazăm pe oaspeţii oficiali aflaţi în trecere!

Domnul Goldstein i-a promis lui Constantin că se va ocupa să-i găsească o locuință de închiriat și un loc de muncă. Domnul președinte era foarte ocupat. Și avea priorități mult mai importante decât să dădăcească un tânăr sănătos — am putea spune chiar înfloritor —, și sfidător de elegant. El era obligat să aibă grijă de familii întregi aflate în situații extrem de dificile. Plus că, interesându-se despre Al Nouăzeci și nouălea, a dat de niște informații extrem de... neclare.

A doua zi, când a venit, ca de obicei, la discuțiile cu cei doi bătrâni înțelepți, Constantin a găsit încuiată ușa de la cămăruță. Să-și amintească? Să nu-și amintească?

Doar cu puțini ani în urmă, când stătea pitit în ultimul rând al băncilor rezervate publicului în sala de judecată, unde a avut loc procesul tatălui său, Al Nouăzeci și nouălea a mai fost în stare să se indigneze de cele ce se derulau în fața sa. Să se indigneze, asta însemnând că mai era în stare de sentimente puternice. În ziua când s-au citit sentințele, a fost capabil chiar să aplaude condamnările la moarte. Și să se arate profund dezamăgit de osânda mult prea mică primită de Al Nouăzeci și optulea. Pe vremea aceea — și n-a trecut prea multă vreme de atunci —, motorul din interiorul lui Constantin duduia din plin. A trecut multă vreme de atunci? Ruppert a ieșit repede din închisoare. Și s-a sinucis. Fiul său mai trăia, însă nu mai știa nici el de ce o face. Poate doar pentru a se distanța, și în felul acesta, de tatăl său. Până când iar se întreba: cu ce a fost el mai bun? În principiu, majoritatea oamenilor trec, din când în când, prin asemenea crize. La unii mai adânci, la alții mai superficiale, la unii mai scurte, la alții mai lungi. Puțină lume n-a traversat perioade dominate de lehamite. Doar că în cazul lui Constantin perioada de lehamite amenința să se prelungească nepermis de mult, atât de mult, încât a început să-i atrofieze toate sentimentele. Nici măcar ura și revolta nu mai erau la altitudinea de dinainte.

Prin cap îi treceau idei ciudate. De pildă, aproape că regreta perioadele de detenție: *acolo* redevii animal, nu te mai interesează nimic altceva decât să faci strategii, deloc simple, pentru a supraviețui. Nimic altceva. *Acolo*, dacă te apucă dorul, adică dorința de a reveni la o viață normală, ești pierdut! *Acolo*, o bucată de pâine este maximum

la ce poţi spera. Şi pentru care trebuie să lupţi. *Acolo,* sunt cu totul alte coordonate în viaţă. Lui Constantin nu i-a plăcut, de mic copil, pieliţa de pe carnea albă de pasăre, pe care o dăduse întotdeauna cu scârbă la o parte, strâmbându-se şi mormăind. Până ce mama a avut grijă să primească în farfurie copanul sau pieptul de pui bine curăţat. Prin transformările din viaţa prizonieratelor sale succesive, primul lucru pe care şi l-a dorit, de fiecare dată, a fost acea pieliţă nesuferită. *Afară,* ai tot felul de probleme existenţiale. De care Al Nouăzeci şi nouălea a râs în primele săptămâni de la eliberare. Pe urmă n-a mai râs. Şi nici să-ţi baţi capul, în legătură cu modul cum să-ţi cheltui cu cât mai mult folos timpul, nu o faci în detenţie, se tot gândea el.

Prin cap îi treceau tot mai multe idei stranii, iar lungile perioade de nesiguranţă, de când a învăţat să stea mereu cu urechile ciulite, l-au făcut să audă numeroase sunete ciudate. Acelea erau senzaţii care au ajuns să-l alimenteze chiar mai mult decât cele reale. Singur pe lume, la 30 de ani, Constantin rătăcea fără nicio ţintă, având asupra sa doar două legitimaţii: cea eliberată de Direcţia Penitenciarelor sovietice, precum şi numărul tatuat pentru vecie pe braţ. Legitimaţii care s-au dovedit tot mai des insuficiente. Neacceptat de creştini, neacceptat de evrei, neacceptat nici măcar de mama băiatului său, Al Nouăzeci şi nouălea căuta disperat un suflet care să-l înţeleagă. Care să-i rămână aproape. Care să-l iubească. Negăsindu-l, a realizat că el căuta mai mult un suflet pe care să-l înţeleagă el, lângă care să rămână aproape el, pe care să-l iubească el. Un suflet care să devină terenul solid pe care să se poată sprijini. Să-l caute pe Ţipor? L-a căutat, dar Ţipor plecase să lupte în vechea sa patrie. Asemenea mai multor strămoşi ai săi, Constantin, dezamăgit de lumea în care trăia, a fost şi el tentat să plece în Orient. Şi să caute acolo terenul prielnic. În America, chit că i-a atins de atâtea ori ţărmul, n-a avut curajul să rămână, de teamă să nu-i fie luat la puricat trecutul atât de contradictoriu. (Alţii au riscat şi au reuşit. Câţiva au avut probleme.) N-a ajuns nici măcar până în Asia Mică. Şi şi-a dat seama că, pe cât părăsea mai mult lumea cunoscută, de unde voia să fugă, cu atât mai străin se simţea în locuri unde nu-şi putea închipui nicicum că ar putea să se stabilească. Şi cu atât mai puţin să-şi facă o situaţie. Constantin era tot mai nervos, tot mai nemulţumit.

În prizonierat a fost mult mai rău. Incomparabil mai rău, însă acolo lucrurile erau clare, trăiai doar dacă îți imaginai cum să scapi, cum ar fi din nou *afară.* Acela era singurul gând ce te mai ținea în viață. În mintea ta știai cu precizie în ce direcție trebuie să fugi. Cât a pribegit, după fuga din Lagărul Special 02, a fost convins încotro trebuia să se îndrepte. Era aceea o busolă care, arătându-ți mereu drumul — corect sau nu —, te împingea din spate, iar tu nu trebuia decât să-ți subordonezi toate puterile, câte le mai aveai, pentru a urma traseul indicat. Ce busolă mai avea el acum? Războiul se terminase, toată lumea se grăbea să prindă un loc cât mai avantajos în noile condiții de viață, o cursă fără menajamente, unde trebuia să fii înarmat cu multă perseverență și convingere. Dacă și cu impertinență, cu atât mai bine! Cu cât mai multă impertinență! Și să pui mâna pe tot felul de hârtii. Pentru a obține hârtiile cele mai convenabile, trebuia să ai și tu dovezi scrise, parafate, semnate și contrasemnate. Și recomandări cât mai selecte. Legitimații care să-ți dovedească apartenența la un grup cât mai puternic. Și rangul deținut în acel grup. Or, Constantin mai rătăcea prin lume având asupra sa doar două legitimații: cea eliberată de Direcția Penitenciarelor sovietice, și numărul tatuat pentru vecie pe braț. Legitimații care s-au dovedit tot mai des insuficiente. Altele nu avea. Să-ți tot arăți brațul i se părea că nu se deosebește prin nimic de gestul cerșetorului ce-și etalează, cât mai ostentativ, cioturile membrelor amputate. Iar legitimația sovietică, tipărită în alfabetul rusesc, cei mai mulți nici măcar nu știau s-o citească. Alții râdeau de ea ca în fața unei farse. Pe unii îi enerva, crezând că le este arătată în bătaie de joc. Constantin era tot mai deznădăjduit. El, bărbatul încă tânăr, bine făcut, elegant, atrăgând atenția pe stradă, nu era mai mult decât mortul din vagonul pentru vite, care i-a dus în Rusia. Mortul care continua să scoată gaze. Constantin era tot mai deznădăjduit că nu e în stare să găsească un suflet pe umărul căruia să-și aline trăirile. Că nu exista un asemenea suflet.

Nu-i adevărat, toți ne învârtim în același acvariu, trebuie doar să reușim să-i vedem și pe ceilalți. Constantin și-a pierdut această capacitate. Însă nu și Vanda. Vanda era o pasăre care nu reușea să stea nicio clipă locului. S-a potrivit perfect cu Constantin. Vanda l-a văzut, l-a monitorizat într-o clipă. Și l-a înșfăcat. Culmea, în loc

să se bucure, la început, Constantin s-a opus. Dar de Vanda, dacă își punea ceva în cap, nu puteai scăpa atât de ușor. Pe urmă, a mulțumit Domnului că i-a trimis-o pe Vanda

Au trăit împreună aproape doi ani. Nu s-au căsătorit, Al Nouăzeci și nouălea nu avea „acte adevărate". Și tot amâna să și le facă. Au trăit împreună aproape doi ani. Și au fost anii cei mai fericiți din viața lor. Într-o dimineață de marți, Vanda, care nu reușea să stea niciodată locului, a început să pirueteze pe stradă. Cu o rotire mai largă, avântul luat a scos-o de pe trotuar. Și o mașină, venită în viteză, a doborât-o și a trecut peste ea. Când a murit Vanda, Constantin a suferit mai mult decât în toate experiențele cumplite prin care a trecut. Constantin și-a pierdut mama, sora, tatăl (pe care continua să-l urască), copilul (ca și pierdut, și acela). Nu mai avea pe nimeni. Când a pierdut-o pe Vanda, a înțeles, în felul său, ceea ce s-a întâmplat: dacă ajungi să iubești cu adevărat pe cineva — și Constantin n-a iubit atât de intens pe nimeni ca pe Vanda —, riști să te expui la cele mai cumplite suferințe, dacă pierzi acea persoană. Concluzia lui Constantin: să nu iubești niciodată! Iar el, bărbat încă tânăr, bine făcut, elegant, atrăgând atenția pe stradă, a refuzat, cu această convingere, să mai iubească pe cineva, chiar și atunci când au pus ochii pe el și alte ființe din marele acvariu. „Nu iubești cu adevărat decât dacă suferi intens pentru ființa dragă", și-a spus, gândind că, dacă i s-ar povesti că una dintre celelalte femei pe care le-a avut a murit, n-ar fi fost peste măsură de impresionat. „Nu iubești cu adevărat decât dacă suferi intens pentru ființa dragă." Iar el nu mai voia să sufere.

„De ce au trebuit să mi se întâmple toate astea tocmai mie? De ce? N-am luptat eu cu toate puterile? Și de ce, acum când a mai fost un licăr de viață în mine, a trebuit să moară și Vanda?"

La 32 de ani, Constantin, fiul lui Ruppert și al Estherei, s-a prăbușit în sine. Obișnuitul tumult al motorului său interior nu se mai făcea auzit în afară. Cât mai exista din el? Reușise, până la urmă, să se așeze undeva, într-un apartament închiriat, la etajul al treilea al unei clădiri cu patru caturi. Își găsise și o slujbă. Întâlnit pe stradă sau pe casa scărilor, întotdeauna aranjat la patru ace, părea omul cel mai echilibrat cu putință. Politicos, însă evitând orice discuție. În jurul părului alb al Celui de Al Nouăzeci și nouălea sclipea aura de

mister. Au trecut anii. Şi n-a fost văzut niciodată în tovărăşia cuiva. Acasă nu era vizitat de nimeni, în viaţa sa părea să nu existe nicio femeie. („Cum e posibil? Un bărbat atât de distins, atât de bine?“) Cele câteva tentative ale unor peţitoare de ocazie s-au lovit de un zid. Nici unde lucra straniul personaj nu se ştia, deşi asta chiar că nu trebuia să constituie un secret. Scribul a întrebat vecinii. Şi unii i-au povestit unele lucruri despre Al Nouăzeci şi nouălea, alţii i-au contrazis. Dovezi precise despre Constantin scribul n-a aflat. Se pare că nici n-a avut ce afla despre desfăşurarea unei vieţi în care protagonistul şi-a impus atât de hotărât să nu iubească ca nu cumva să mai ajungă să mai piardă o Vandă. „Am suferit destul“, îşi tot spunea lui înşişi, aşa că altcuiva nu i-a mai spus decât strictul necesar.

Ce să mai consemneze scribul despre un asemenea personaj, care nu şi-a mai făcut niciodată nici măcar o „legitimaţie adevărată“? Constantin — Ahasverus, când văzut drept nazist, când drept evreu, când spion american... Ca în cazul lui Ahasverus, unii au avut dovezi că a asuprit evreii, alţii că, sub influenţa Estherei, i-ar fi salvat. Unii aduc mărturii că n-a fost vorba decât despre pantofarul evreu care l-ar fi profanat pe Iisus pe drumul crucii, fiind condamnat, pentru aceasta, să nu moară până la revenirea Mântuitorului pe pământ, alţii... Sunt şi dintre aceia care pretind că ar fi murit atunci când şi-a prins pletele lungi în crengile unui copac... Şi e vorba despre acelaşi personaj, mergând pe pământ, văzut şi nevăzut, recunoscut şi confundat, aducând pacea celor meniţi morţii şi provocând pogromuri. Cum scribul i-a acompaniat pe Cei O Sută încercând să evite miturile nesusţinute de probe materiale — şi n-a reuşit! —, încearcă să se delimiteze şi de Ahasverus, cel din textele biblice, din Tora şi din Evanghelii, precum şi de atât de influentul roman popular german din 1602, menit să stigmatizeze pentru vecie toţi evreii. Dacă nu s-ar delimita de toate aceste surse, n-ar putea pretinde ca măcar una dintre informaţiile relatate despre *acest* Constantin, asimilat unui anume Ahasverus, ar avea vreun temei. Că, de pildă, ar fi murit în A.D. 2006. Sau, în general, că ar fi murit.

Şi, totuşi! Iată ce spune Borges: „Legenda începe în cer. În cer era cineva care, secole şi secole, am putea spune, într-un număr infinit de secole, s-a perfecţionat continuu, iar apoi a înţeles că în următoarea

reîncarnare va deveni Buda."[23] Bietul scrib nu exclude ca şi alte legende să se nască în cer. În cer să mai fie şi alţii care, secole şi secole, am putea spune, într-un număr infinit de secole, s-au perfecţionat continuu, iar apoi au înţeles că în următoarea reîncarnare vor deveni Moise, Hristos sau Mahomed. Sau Ahasverus.

Se pare că fiecărei vieţi îi este permis un număr limitat de evenimente extraordinare, iar Constantin şi-ar fi epuizat, în doar puţini ani, toate situaţiile limită. Mulţi oameni sfârşesc timpuriu după asemenea experienţe. Dar nu există reguli. Cu trei secole mai devreme, Al Optzeci şi optulea, cel numit de scrib Ambrogio I, s-a întrebat cu insistenţă: „Cum socoteşte Dumnezeu timpul cuvenit fiecărui muritor?" Ambrogio I, fondatorul dinastiei de la Segrate, o apariţie la fel de distinsă ca şi Constantin, a încercat să spargă limitele cunoaşterii. N-a reuşit. Şi „a mai trăit mult, foarte mult — cincizeci şi patru de ani —, până când Dumnezeu şi-a adus aminte şi de el. Poate că l-a uitat, fiindcă nu L-a mai exasperat cu veşnicele-i întrebări..." În schimb, cu trei veacuri mai târziu, Al Nouăzeci şi nouălea, Constantin, fiul unui fost Standartenführer şi al unei evreice, nu s-a oprit cu întrebările. Să-şi amintească? Să nu-şi amintească? Precum şi întrebările ce veneau din senzaţiilor doar de el resimţite şi nesesizate de nimeni altcineva. Şi, aşa cum, în realitate, Dumnezeu nu l-a uitat nicio clipă nici pe Ambrogio I, fiindcă nu-L mai sâcâia cu întrebări al căror răspuns oricum nu ar fi fost în măsură să-l priceapă, aşa nu l-a uitat nici pe Constantin. Deoarece nu există reguli pentru puterea noastră de înţelegere, pe Constantin l-a lăsat să mai trăiască mult, foarte mult — se pare că tot cincizeci şi patru de ani. Datele diferă. Totuşi, se pare că a murit prin A.D. 2006. (Dar asta este doar o presupunere.) Fără vârstă, impunându-şi să nu mai iubească pe nimeni, a cutreierat cartierul şi oraşul, zi de zi, la aceeaşi oră. Cu documentul în limba rusă, eliberat de Direcţia Penitenciarului Sovietic.

---

[23] Jorge Luis Borges, *Cărţile şi noaptea*, Junimea, 1988, p. 99.

AL O SUTĂLEA
— Gheorghe —

(1944–)

Să rezişti!

CINE ESTE AL O SUTĂLEA? Lui Gyuri i-au spus, mai mult în glumă, Gheorghe. Şi Gheorghe a rămas.

Iată, după ce a trăit şi a murit de atâtea ori, scribul a ajuns şi la cea de-a o suta biografie. Şi tocmai acum mai mulţi cititori, dintre cei mai răbdători, acceptând povestea fără să încerce vreodată să intervină în desfăşurarea ei, tocmai acum mai mulţi cititori insistă pe lângă scrib şi-l somează în mod imperativ:

— Nu cumva să nu recunoşti că scribul eşti chiar dumneata!

— ?!

— E evident! Degeaba încerci să te mai ascunzi!

— Bine, dar asta ar însemna că aş fi avut un bunic Standartenführer, că bunica mea ar fi murit într-un lagăr de exterminare nazist şi că eu însumi m-aş fi născut într-o mică localitate din pusta maghiară. Nimic nu se potriveşte, nimic nu e adevărat din toate astea!

— Degeaba te încăpăţânezi, îi tot răspund acei oameni, scribul eşti dumneata!

— Pe lumea asta trăiesc mii şi mii de Gheorghe...

Discuţia se termină întotdeauna în coadă de peşte.

Pe stradă, îndată ce a ieşit din Marea Bibliotecă, paşii scribului se interferează cu cei ai doctorului Umar, despre care a notat că a murit

în condiții suspecte, cu un veac în urmă. Bunul cititor este rugat să-și aducă aminte de experiențele asupra crabilor făcute de Rudolph, străbunicul Celui de Al O Sutălea, experiențe inspirate din cele ale savantului african. Doctorul Umar a spus: „Turci, arabi, italieni sau asiatici, toți trebuie să mănânce. Or, cum aici (țărmul sudic al Mării Mediterane — nota scribului) sporul populației este mai mare ca oricând, nu există decât două soluții de a-i sătura pe toți: ori maximalizăm producțiile de alimente, ori minimalizăm numărul de guri flămânde. Ultima rezolvare aparține politicienilor, conducătorilor de oști. Eu încerc să mă ocup de prima soluție!" Umar n-a fost luat în serios de cercurile științifice. Și scribul n-a prea dat importanță „morții suspecte", ținând cont că, până atunci, în jurul acestei victime nici măcar caricaturiștii n-au zăbovit prea mult, după ce l-au desenat cu capul uriaș și cu barba sa inconfundabilă omorând animale de mare. Două caricaturi, în două ediții succesive ale unui ziar de seară, și atât. După decesul savantului, n-a apărut în ziar decât un ferpar cu totul banal, mai puțin relevant chiar decât cel al lui Mahmud Muami, „cel mai desăvârșit brutar, tată, bunic și soț iubitor". Mahmud Muami a avut parte de unsprezece anunțuri, doctorul Umar de unul singur. Nici cu aparatele electronice de căutare nu poate fi găsit doctorul Umar.

Văzându-l trecând pe stradă, scribul se oprește năucit locului. Umblând grăbit, nu fără a-l observa pe scribul rămas cu privirea captivă, personajul dă scurt din cap, continuându-și drumul. Nu, în mod sigur, scribul nu-l confundă cu nimeni: doctorul Umar a purtat o barbă ciudată, evident îndelung aranjată, motiv pentru care denigratorii săi au afirmat că un savant adevărat nu cheltuiește atât de mult din timpul său neprețuit cu înfățișarea. Omul se pierde în șuvoiul de pietoni din piața din fața bibliotecii. Și scribul tot nu-și poate lua ochii de locul unde l-a văzut. În vremea aceasta, lumea trece indiferentă.

Nu toată lumea! Câțiva pași mai încolo, un alt bărbat pare să-și fi prins privirea de ceva ce n-o lasă să mai scape.

Conceput în zgomotul tunurilor ce bubuiau tot mai aproape, Al O Sutălea s-a născut în casa evreiască a unei familii deportate

dintr-o mică localitate din pusta maghiară. Tatăl său, un călător misterios venit de la apus, n-a pretins nici pe departe că ar fi fost evreu. Iar maică-sa era o unguroaică localnică. Casa în care a fost conceput Al O Sutălea a aparţinut, de trei generaţii şi până cu câteva luni în urmă, familiei deportate Wolf, iar după venirea noilor autorităţi a devenit, pe rând, sediul Oficiului de Cadastru, casă conspirativă a poliţiei politice, casă de oaspeţi pentru şefii veniţi de la Centru. În mod ciudat, Casa Wolf a rămas până astăzi aşa cum au lăsat-o stăpânii ei: mobila nici măcar n-a fost mutată din loc, darămite să fie schimbată. Doar dulapurile au fost, încetul cu încetul, golite de către locatarii succesivi, care au putut constata că familia Wolf deţinuse haine, lenjerie, rufe de pat şi veselă de cea mai bună calitate. (A, şi biroul masiv, bogat încrustat! Au vrut să-l ducă la sediul primăriei, însă pentru că nu l-au putut scoate pe uşă, l-au lăsat deocamdată unde era. Deocamdată mai e şi acum acolo.)

Curând după ce a fost conceput Al O Sutălea, călătorul misterios, venit de la apus, şi-a continuat drumul spre răsărit. Femeia i-a băgat în micul geamantan — pe care, până nu de mult, domnul Wolf obişnuia să-l folosească în deplasările-i periodice la Budapesta — două cămăşi, lenjerie intimă şi ceva de-ale gurii. Iar în buzunarul de la sacou, alături de banii primiţi de la două ţărănci nemţoaice, Al Nouăzeci şi nouălea a găsit şi o pereche de cercei de aur cu pietre scumpe. Al O Sutălea nu şi-a mai întâlnit tatăl decât o dată, când mama nu l-a lăsat să-l privească pe străinul care-i aştepta în faţa casei. (Şi încă o dată, mult mai târziu, când cei doi habar n-au avut că s-a nimerit să se afle sub acelaşi acoperiş.)

Gyuri, aşa cum l-a chemat şi pe tatăl mamei sale — odihnească-se în pace! — a crescut în gospodăria lipită de Casa Wolf. Unde n-a pătruns decât o singură dată, însă şi atunci doar în curte, când i-a zburat, din greşeală, mingea peste zidul înalt. „N-ai voie să te duci acolo!“ i-a spus mama. Şi nu s-a mai dus.

Pe urmă, în casa lor a venit Laci, un bărbat foarte lat în umeri, un zidar cu o reputaţie excelentă. Aşa că Laci, devenit *noul părinte* al lui Gyuri, avea mereu de lucru, iar când i-a murit mama, s-a mutat şi tatăl său cu ei. Tatăl lui Laci a devenit *noul bunic* al lui Gyuri.

Pe *celălalt bunic*, pe cel cu al cărui palton plecase, în 1945, călătorul spre est, băiatul nu-l ştia decât din tabloul de pe perete: un bărbat cu faţa zbârcită, dar cu o mustaţă impunătoare.

Casa natală a Celui de Al O Sutălea se învecina la stânga cu Casa Wolf. Şi la dreapta, cu casa unei familii de români. Pe bărbat îl chema Gheorghe. Şi zidarul, şi soţia sa obişnuiau să-l cheme, în glumă, şi pe Gyuri tot Gheorghe. Până la urmă, gluma a devenit obicei. Şi toţi cunoscuţii l-au numit şi ei Gheorghe. Doar vecinii români îi spuneau Gyuri.

Scribul tocmai a povestit că, ieşind din bibliotecă, paşii i s-au intersectat cu cei ai doctorului Umar, cel cu crestatul crabilor. Şi că, rămas ţintuit locului, ar fi simţit că mai era cineva, care nu-şi putea lua privirea de unde îl zărise trecând pe savantul de mult decedat. Să ne întoarcem, o clipă, la momentul acela atât de straniu. Până la urmă, cu mari eforturi, scribul a izbutit să se elibereze, spunându-şi că totul n-a fost decât o iluzie. Sigur că n-a fost decât o iluzie: cum să recunoască pe stradă pe cineva pe care nu-l ştia decât din surse de a treia mână. Şi al cărui chip nu l-a văzut decât în cele două caricaturi de pe filele îngălbenite ale unui ziar vechi? Se mai întâmplă asemenea iluzii... Da, dar nici n-a pornit scribul din loc şi a şi simţit privirea Celuilalt, ţintindu-l acum insistent pe el.

— Vi s-a părut şi dumneavoastră?

— Ce?

— Că ar fi trecut prin faţa noastră doctorul Umar.

— Cum să treacă doctorul Umar prin faţa noastră?! Doctorul Umar a murit în condiţii insuficient elucidate, cu vreo sută de ani în urmă.

— Tocmai!

— Pe de altă parte, profesorul maghrebian, venit din deşert, a studiat în Anglia. Şi în anii săi de formare a călătorit destul de mult. A trecut, se pare, şi pe aici.

— Da, dar asta nu ar fi putut să se întâmple decât cu un veac mai devreme.

De obicei piaţa din faţa impozantului edificiu al Marii Biblioteci este foarte aglomerată. Nu că toată mulţimea aceea nesfârşită ar şi intra în clădire — nici n-ar încăpea atâta lume acolo în acelaşi timp —, ci fiindcă locul este situat la o importantă încrucişare de bulevarde, astfel încât e greu de ocolit. Valurile de oameni îi lovesc din toate părţile.

— Să nu stăm aici!

Aşa că s-au aşezat la o masă a unei terase, unde studenţii şi alţi obişnuiţi ai locului petreceau ore lungi în discuţii avântate, mereu în speranţa de a schimba lumea. Dar a doua zi lumea arăta la fel.

— Ei, ce părere aveţi?

Când nici nu împlinise încă 8 ani, la brutărie, Gheorghe a surprins întâmplător o discuţie a mamei sale cu o vecină. Stăteau la coadă la pâine. Şi vecina a întrebat-o, între altele, pe mama Celui de Al O Sutălea, dacă mai ştie ceva despre *adevăratul tată* al băiatului. Mama a schimbat repede vorba, însă vecina a revenit la întrebare. „A fost un erou“, a răspuns mama, strângându-şi instinctiv de mână copilul. Sec, sperând că a încheiat discuţia. Erou, erou, dar de partea cui? Vecina a insistat: „Nici nu ştii câte s-au tot şoptit despre frumosul tânăr...“ „Da, a intervenit şi o altă femeie din coada ce se apropia de tejghea, nu trebuie să te superi, nimeni nu te-a acuzat de nimic. Nimeni! Dar despre omul acela atât de misterios... Unii pretindeau că a rămas la tine şi după ce au venit ruşii.“ „O adevărată minune că nu l-a denunţat nimeni! O adevărată minune!“ „Păi, cum să-l denunţe, dacă el a devenit un fel de... cum să spun... un fel de taină a noastră, a întregii străzi?“ Fără să-şi dea seama, mama îi strângea tot mai tare mâna lui Gheorghe. Noroc că le-a venit rândul, au luat pâinea şi au plecat. Pe drum, mama nu s-a mai putut stăpâni. Şi a început să plângă. Al O Sutălea a întrebat-o ce s-a întâmplat.

— Cum pot să fie femeile acelea atât de proaste?

— Şi de aia plângi?

— Şi de nesimţite!

Gheorghe n-a priceput motivul supărării mamei sale, dar n-a înţeles nici sensul discuţiei. Avea aproape 8 ani. Şi nu i s-a vorbit

niciodată despre *adevăratul său tată*. Cum, adică, avea un tată adevărat şi unul neadevărat? Acesta este un lucru bun, mai ales dacă, aşa cum a afirmat mama, *tatăl adevărat* a fost un erou? Ori dimpotrivă? După ce s-a gândit îndelung, abia seara, la cină, a vrut să afle cum vine treaba cu *tatăl său adevărat*. S-a lăsat o linişte neobişnuită. Şi Laci, zidarul cu umerii atât de laţi, *celălalt tată* al lui Gheorghe, şi-a privit soţia aşa cum copilul nu l-a mai văzut niciodată privind-o.

— Ce?! Până acum ai fost încredinţat că ai luat-o de nevastă pe Sânta Fecioară, Mama Virgină? Femeia s-a ridicat de pe scaun şi a părăsit încăperea.

Numai că asta nu l-a ajutat pe băiat să afle răspunsul la întrebarea sa.

Simţind că este o problemă enervantă pentru mama, enervantă şi pentru tata, l-a întrebat pe bunicul, tatăl lui Laci, cum vine treaba asta cu *tatăl adevărat*. Şi l-a repezit şi bunicul. Un lucru i-a devenit evident băiatului: *tatăl adevărat* era ceva foarte supărător.

La şcoală, într-o pauză, l-a pus în temă pe Ioji, colegul de bancă. Şi, desigur, prietenul său cel mai bun. Acesta s-a angajat să-l ajute să descifreze misterul. Şi aşa, ceea ce Al O Sutălea n-a izbutit să afle de la ai săi, a fost extrem de simplu să cunoască prin intermediul colegului devotat. Adică să cunoască versiunea târgului: Gheorghe nu era fiul lui Laci, ci al unui tânăr misterios. După unii, spion german îndreptându-se spre spatele frontului de est. După alţii, paraşutist american.

Radios, băiatul a sosit acasă cu marea veste. Nu-i puţin lucru să fii fiul unui spion ori al unui paraşutist! Însă, în loc să primească ştirea cu bucurie, părinţii i-au interzis să mai pomenească despre acele lucruri. Şi, din pat, l-a auzit pe bunicul certându-se cu fiul său, *tatăl celălalt* al lui Gheorghe-Gyuri: „Ţi-am spus de la început cu cine te-ai însurat!“

Al O Sutălea n-a mai deschis subiectul acasă, însă cu atât mai mult l-a pus pe Ioji să vină cu noi amănunte.

În rest, îşi petrecea mai tot timpul organizând cu ceilalţi copii jocuri cu spioni germani şi cu paraşutişti americani.

Şi iată ce a mai aflat fiul despre *adevăratul său tată*.

Într-o noapte, de mult, în plin război, oamenii s-au pomenit la cârciuma lui Jeno — pe atunci cârciuma chiar mai era a lui Jeno — cu o maşină neagră oprind în faţa intrării. Din ea a coborât un bărbat tânăr extrem de distins, iar automobilul a dispărut pe loc într-o direcţie necunoscută. Bărbatul elegant, neavând la el decât o geantă mică — dar ticsită cu mărci nemţeşti —, s-a dus la bar. Şi a poruncit să i se aducă de mâncare şi de băut. Era atât de special omul acela încât, după venirea sa, obişnuita gălăgie din local a amuţit. După ce a terminat de consumat, şi după ce i-a lăsat un bacşiş consistent lui Jeno, tânărul domn a ieşit în noaptea rece. Automobilul a apărut din nou, ca din pământ, dar cu un gest scurt, şeful l-a trimis de acolo. (Cine ştie unde, că de văzut, maşina aceea n-a mai fost văzută de nimeni.) După care, mergând cu paşi siguri, personajul a plecat direct la casa părăsită a evreilor Wolf. A descuiat poarta de la intrare cu o cheie pe care a scos-o din geanta sa de voiaj, şi a dispărut înăuntru. (Mai exista şi varianta că în Casa Wolf străinul ar fi fost aşteptat, dovadă că Marika s-ar fi şi mirat, cu o zi înainte, că din hornul casei părăsite ieşea fum. Ceea ce n-a dat de înţeles numai că străinul a fost aşteptat, dar şi că nu-i era frică. Păi, doar cu o săptămână în urmă ziarele au făcut mare tapaj cu cazul de la Pécs, unde, tot aşa, din hornurile unei case nelocuite — acolo din ambele hornuri — cineva a observat că ieşea fum. Şi a anunţat imediat autorităţile. În felul acesta a fost descoperit şi anihilat un grup întreg de inamici infiltraţi în oraş. Aşa că autorităţile au popularizat pe larg cazul, poza cetăţeanului vigilent a fost şi ea difuzată, ca exemplu ce trebuia să fie urmat de orice maghiar adevărat. Cum să mai denunţi la poliţie un caz asemănător, când tânărul domn a venit cu un automobil negru — cu şofer —, nu s-a ascuns deloc, ba chiar a ţinut să-şi facă apariţia chiar în cârciumă, la acea oră plină de localnici. Şi a plecat atât de sigur pe el spre Casa Wolf, unde — aşteptat ori nu — a intrat cu cheia avută asupra sa.)

Gheorghe, la nici 8 ani, a avut o îndoială: dacă străinul, *adevăratul tată*, a fost un spion — indiferent dacă american ori neamţ —, de ce s-a purtat atât de ostentativ? Fiindcă era un şef important, i s-a răspuns, dovadă că şi Kocsis, cel mai mare în grad dintre poliţiştii

locali, a fost văzut de mai multe ori intrând în Casa Wolf. Atunci, înseamnă că a fost vorba despre un spion neamț, s-a grăbit să conchidă băiatul. (La vârsta aceea, cei mai mulți copii sunt repeziți...) Nu-i sigur, i-a replicat Ioji, colegul de bancă și colecționarul tuturor informațiilor în domeniu. Nu-i sigur, pentru că și Kocsis a fost demascat cu nici o săptămână înaintea intrării aliaților în localitate. Demascat și împușcat de către jandarmii cu pană de cocoș la pălărie. Însă, e drept, nimeni nu mai putea spune dacă acel Kocsis a fost pus la zid și pentru vizitele în Casa Wolf, pe vremea când acolo a locuit străinul. Au trecut totuși peste opt ani, un car de vreme... Amintirile se mai încurcă.

Al O Sutălea era tot mai încântat de cele auzite despre *adevăratul său tată*, un bărbat parcă venit din cele mai palpitante cărți de aventuri. Și ce amănunte mai putea să-i furnizeze Ioji? Cât a rămas *adevăratul tată* în Casa Wolf? Și cum continuă povestea? Din păcate, Ioji a venit cu mai multe variante, câteva contrazicându-se în mod evident între ele. Și, fiindcă era cunoscut drept un mare mincinos, nici Gheorghe nu i-a mai acceptat toate basmele. Dar a mai apucat să accepte că și mama sa a fost puternic implicată în acel episod eroic, prin polițaiul Kocsis primind ea misiunea de a se îngriji ca străinului să nu-i lipsească mâncarea și căldura. Când Kocsis a fost împușcat de către jandarmii cu pană de cocoș la pălărie, mama a dispărut și n-a mai fost văzută decât peste multă vreme, când a apărut, din nou, cu un copil care mergea deja pe picioarele lui. Cu Gheorghe. Ceea ce lasă de înțeles că și mama a riscat mult, că a jucat rolul feminin principal în acel film atât de impresionant. Că era și ea o eroină. Că, alături de *adevăratul tată* al Celui de Al O Sutălea, ea era *adevărata lui mamă*.

Pe terasa din Piața Marii Biblioteci pare să nu mai fie loc nici să arunci un ac. Cu toate astea, sosesc mereu alți și alți tineri, liceeni, studenți și nestudenți, înghesuindu-se și câte doi pe un scaun sau așezându-se pe jos. Cei patru ospătari, un bărbat și trei fete zvelte, dau dovadă de o îndemânare miraculoasă în a se strecura prin mulțimea compactă devenită un singur trup. De se mai

întâmplă inevitabilul, adică să mai verse ospătarii din halbele de bere peste cineva şezând pe jos, nu numai că nu se supără nimeni, însă incidentul se dovedeşte binevenit, stârnind hohote de râs.

Când scribul şi tovarăşul său necunoscut au ocupat o masă, se mai găseau locuri libere, orele de maximă aglomeraţie fiind seara. Acum, trebuie să-şi împartă o parte a mesei cu marea de tineri revărsată şi peste ei. Că erau înghesuiţi în colţul lor n-ar fi fost cel mai rău lucru, mai neplăcut fiind că erau obligaţi să zbiere unul către celălalt pentru a se putea înţelege. Şi nici aşa nu reuşeau să se înţeleagă de fiecare dată.

— Ei, ce părere aveţi?

— Sunt sigur că a fost doctorul Umar.

Şi, după câteva minute:

— Da, bănuiesc că a fost el.

— Nu mai sunteţi convins?

— Spuneţi-mi, vă rog, insistă scribul, ce vă face să credeţi că a fost doctorul Umar? Că de cunoscut n-aveaţi cum să-l fi cunoscut personal.

— Asta-i aşa. Dar şi dumneavoastră păreaţi că trăiţi aceeaşi impresie.

— Eu am găsit cele două ediţii ale unui ziar unde au apărut caricaturile.

Un hohot general de râs explodează la masa vecină, asemenea unui cutremur. Şi replicile cutremurului inundă totul cu valuri uriaşe de tsunami. Pentru câteva secunde, nu mai ai cum să auzi vorbele altcuiva, nici dacă acela strigă cu toată puterea. Când, în sfârşit, valul asurzitor s-a retras, scribul poate desluşi din vocea celuilalt:

— ... aşa că o caricatură nu este decât o caricatură.

Cum scribul izbucneşte şi el în râs, comeseanul său se supără:

— Ce-i aşa de râs în vorbele mele?

— Nu vă supăraţi, se apără scribul, nu de dumneavoastră râd. Cât timp nu s-a putut înţelege nimic din cele ce aţi spus, aveam impresia că sunt la un film mut, unde actorii nu fac decât să deschidă gura.

Omul îl măsoară lung. E limpede că explicaţia scribului nu-l mulţumeşte.

O nouă explozie, parcă şi mai puternică, izbucneşte la masa vecină. Şi scena de mai înainte se repetă la fel: omul din faţa scribului îşi mişcă hotărât gura, fără a se putea pricepe nimic din ceea ce spune. Adică nu se pot înţelege cuvintele, însă sensul lor e uşor de ghicit după furia ce-i emană din toată faţa. Scribul îşi reţine cu mare greutate noile hohote, care îl năpădesc şi pe el, deşi se forţează să pară cât mai serios.

Pe cât de brusc a izbucnit hărmălaia, pe atât de brusc s-a şi oprit. Pentru o clipă, se face linişte, totul încremeneşte. O linişte totală. „Să mă gândesc la altceva, să mă concentrez asupra unei amintiri triste", îşi ordonă scribul, dar îi este peste putinţă să se poată abţine. Şi exact în clipa când s-a făcut linişte, din tot pieptul i se revarsă un hohot imens. Celălalt sare în picioare şi îşi agită mâinile în aer. Scribul crede că va fi lovit, dar omul încearcă disperat să cheme ospătarul.

— Lăsaţi, plătesc eu! îngăimă scribul, hohotind în continuare, punându-i celuilalt mâna pe braţ.

— În niciun caz!

Omul îşi retrage braţul de parcă ar fi fost ars, şi pleacă făcându-şi cu greu cale printre tinerii aşezaţi peste tot.

Privind în urma lui, scribul încearcă să şi-l fixeze în memorie: un individ de statură mijlocie, cu buzele foarte groase, cu nasul drept şi cu nişte ochi ce nu stau locului nicicând. „Un tâmpit! Cineva care se supără atât de tare pentru nimic nu este decât un tâmpit." Apoi, după ce valul a ocupat imediat locul rămas liber, se lasă, cu voluptate, în mijlocul trupului format din atâtea trupuri. Şi râde şi el, aşa cum n-a mai râs din tinereţe. Şi totuşi cum să-şi explice întâmplarea... Coincidenţa că nu numai lui i s-a părut că l-a văzut trecând pe stradă, prin Piaţa Marii Biblioteci, pe doctorul Umar, cel mort în condiţii suspecte, cu peste un veac în urmă?

Numai că situaţia creată, cea cu *tatăl adevărat*, cu *mama adevărată* şi cu *celălalt tată* nu s-a terminat asemenea unui simplu joc de copii. După ce mama a ieşit furioasă din bucătărie, iar bunicul i-a spus lui Laci (*celălalt tată*) că el a ştiut, de la început, cu cine i s-a însurat fiul, au urmat tot mai des asemenea momente. Într-o joi, mama a plecat

de acasă. Şi n-a mai revenit decât după câteva zile, vreme în care Laci a căutat-o peste tot. Mama s-a întors într-o dimineaţă ştiind că bărbatul îi este plecat la muncă câteva străzi mai încolo, unde lucra la renovarea unei case. Mama a venit să-şi ia fiul, dar bunicul n-a vrut s-o lase, spunându-i că Gyuri este bolnav, că are febră şi că nu ar fi bine să părăsească patul. (Bunicul nu a acceptat niciodată numele Gheorghe, cum a ajuns să-l numească toată strada pe băiat. Pe vecinul din dreapta n-avea decât să-l cheme Gheorghe, „om de treabă, nimic de zis, *deşi român*", dar nepotul său era, DESIGUR, Gyuri!) Mama a vrut să-l ia pe băiat de la şcoală, ar fi fost mult mai simplu decât să mai vină pe acasă. Casa unde s-a născut ea şi nu Laci, casa unde i-au murit toate neamurile, în afară de sora mai mică, măritată nu departe, în Austria, casa unde i-au murit toate neamurile ei şi nu ale lui Laci, dar ea era dispusă să-i lase lui totul. Totul! Însă băiatul în niciun caz!

Până să îmbrace ea copilul şi să împacheteze câteva lucruri, bunicul a izbutit să trimită pe cineva după *celălalt tată*, zidarul cu umerii foarte laţi, umerii de care şi-a mai amintit şi Al Nouăzeci şi nouălea atunci când şi-a văzut fiul plecând ţinut de mână de femeie şi de *omul acela*. Atunci păreau a fi o familie unită, motiv pentru care s-a şi decis Constantin să nu-i mai deranjeze niciodată. Niciodată!

Celălalt tată a venit valvârtej, aşa că scandalul a devenit inevitabil. Şi mama, şi *celălalt tată* au început să ţipe atât de tare, încât au apărut şi vecinii pe stradă. De se enerva omul acela cu umerii atât de laţi, devenea de nestăpânit. Până la urmă, a venit şi un miliţian. Şi i-a dus pe toţi la secţie, să dea declaraţii: mama, Laci, precum şi câţiva vecini, în calitate de martori. Bunicul a rămas acasă cu Gyuri, care a trebuit să se dezbrace iarăşi în pijama şi să se întindă sub dună, pentru ca să transpire şi să-i dispară gripa.

Până în ziua când vecina a întrebat-o pe mama, la coada din brutărie, dacă mai ştie ceva despre *adevăratul tată* al lui Gheorghe — aşa îi spunea toată lumea Celui de Al O Sutălea, în afară de bunic, motiv pentru care, mai târziu, cineva a emis ipoteza că *adevăratul tată* al băiatului, probabil, ar fi fost român —, până în ziua aceea, în casa vecină cu Casa Wolf lucrurile au mers normal, adică relativ

bine. Deci mama băiatului s-a măritat legal — şi la Sfatul Popular, şi la biserică —, fotografia de la nuntă trona într-o ramă groasă deasupra patului conjugal, iar Laci a iubit-o sincer, fiind chiar gelos, el care, cu umerii săi atât de laţi, înspăimânta din start pe oricine s-ar fi uitat mai lung după nevastă-sa. Atmosfera s-a mai înnourat puţin odată cu mutarea bătrânului în gospodăria tinerilor, însă nu s-a ajuns niciodată la scandaluri. Nici când duminica, după masa de prânz, Laci pleca, de fiecare dată, la localul lui Jeno — care local, pe hârtie, a trecut în proprietatea statului, dar care, în realitate, era tot administrat de Jeno, doar că acum acesta îşi putea permite doi „angajaţi", soţia şi cumnatul său, ambii plătiţi de stat. Aşadar, în fiecare duminică, Laci pleca să se întâlnească la un joc de cărţi şi la un pahar cu vechii săi *haveri*, oameni muncitori ca şi el, bărbaţi cu familie, care lucrau din greu şase zile pe săptămână, iar a şaptea aveau şi ei voie să se simtă bine, chiar să-şi facă de cap. Că a doua zi trebuiau s-o ia de la capăt! Păi, nu? Aşa că, duminica seara, nu era bine să te pui cu Laci. Ştiind asta chiar şi bunicul, toată lumea avea grijă să se culce devreme: când bărbatul nimerea acasă, toţi se făceau că dorm. Doar soţia trebuia să nu adoarmă cu adevărat, pentru că dacă nu era prea beat, duminică seara Laci avea tot felul de pofte. Prin urmare, se putea spune că familia zidarului ducea o viaţă normală.

Da, se putea spune că familia zidarului ducea o viaţă normală. Şi atunci cum de „viaţa aceea normală" s-a spart cu totul în bucăţi, în urma unei realităţi cunoscute şi acceptate, în mod firesc, până în acea zi? Uite-aşa!

Au ascultat dojana aspră a omului legii, fost coleg de şcoală primară cu Laci, miliţian cu suflet mare, pe care, deşi a trebuit să întocmească procesul verbal, nu l-a lăsat inima să-l sancţioneze pe prietenul său din copilărie, „aflat la prima abatere". Aşa că s-au întors cu toţii de la secţia de miliţie. Laci şi mama lui Gheorghe n-au ştiut cum să continue momentul: de formă, au trebuit să promită că se vor împăca, dar cum să vină acasă de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat? Să se certe de la capăt şi să ajungă iar în faţa autorităţilor?

Au luat-o amândoi spre casă, bărbatul pe o parte a drumului, femeia pe cealaltă, vecinii-martori câţiva paşi mai în spate. Când au

ajuns în fața porții, femeia a dat să plece mai departe, dar, dintr-un salt, bărbatul a prins-o din urmă și, apucându-i brațul ca într-un cleşte, a dus-o înăuntru. Deocamdată, vecinii-martori şi alții nimeriți întâmplător pe stradă au fost frustrați de continuarea spectacolului.

Totuşi, „viața normală" n-a mai revenit, iar romanul a mers mai departe. Înainte de episodul terminat la secția de miliție, mama lui Gheorghe a reuşit să se angajeze la noua fabrică textilă, tocmai inaugurată în oraş, o fabrică aparținând întregului popor muncitor, pe ruinele fostei *Întreprinderi Goldberg și fiii.* E adevărat, noile autorități au mai construit două hale, precum și edificiul pentru aparatul administrativ. Și, astfel, *Uzinele Drapelul Roșu* au devenit principalul angajator al femeilor din localitate. După ce Laci şi-a adus nevasta acasă, aceasta a plecat, a doua zi, înapoi la locul ei de muncă, însă tovarăşul Lukacs, şeful ei direct, i-a adus la cunoştință că fabrica nu este un loc de vilegiatură, că onoarea de a lucra într-o nouă cucerire a clasei muncitoare, o uzină modernă, la parametrii tehnicii mondiale, în care partidul a investit din greu, onoarea de a lucra acolo este râvnită de femei conştiente, ce nu-şi permit să lipsească cinci zile lucrătoare aşa cum a făcut mama lui Gyuri! În contractul de muncă scrie clar, negru pe alb, că la trei absențe nemotivate, consecutive, angajatul va fi concediat. Aşa s-a şi întâmplat, iar locul a fost deja ocupat de o tânără doritoare cu adevărat să-şi aducă obolul, modestul obol, la propăşirea... etc., etc. Tovarăşul Lukacs a încercat să-i tragă clopotele tovarăşei, numai că a aflat din timp de umerii lați şi de brațele vânjoase ale lui Laci, aşa că îşi făcea deja planuri, cât se poate de concrete în legătură cu fundul absolut apetisant al tinerei, doritoare, cu adevărat, să-şi aducă obolul, modestul obol.

Mama lui Gheorghe a încercat să se angajeze chiar alături, în fosta Casă Wolf, devenită casă de oaspeți. Acolo era nevoie de o femeie care să facă de mâncare, curățenie etc., dar Laci n-a fost de acord. Acolo, când vin tovarăşii, se spune că au loc şi chefuri terminate în dezmăț. Şi femeia de serviciu ar putea primi şi alte sarcini. Aşa că mama lui Gheorghe a mai lucrat cu ziua prin vecini, însă

oamenii erau săraci. Şi nimeni nu prea avea bani pentru o servitoare. Femeia ar fi fost aproape dispusă să lucreze şi pe gratis, numai să stea mai puţin acasă, unde, când apărea Laci, domnea o tăcere de gheaţă. Şi când acela era la lucru, bunicul îi căuta nod în papură, o jignea chiar şi în faţa copilului. „E mai rău ca soacra cea mai afurisită", n-a mai răbdat ea. Şi s-a destăinuit unei femei în vârstă, căreia i-a dereticat în casă şi i-a pus conserve pentru iarnă. (Fiul bătrânei s-a căsătorit la oraş, a ajuns mare ştab şi îşi permitea să plătească o femeie pentru a avea grijă de două ori pe săptămână de mama sa.)

Da, atmosfera din casă era apăsătoare, tot mai apăsătoare. La un pahar, Filip, miliţianul, l-a sfătuit pe Laci să divorţeze. Da, dar problema era copilul, pe care tribunalul probabil că l-ar da mamei. Şi ce dacă? Tot nu-i fiul tău! Nu, un simplu divorţ, prin înţelegere, nu i-ar fi convenit lui Laci: aşa ceva l-ar fi făcut egalul ei! Păi, să aranjăm să fie doar din vina soţiei! Cum?! Să dovedim că a fost infidelă, mai ales că tocmai copilul este un indiciu suficient că mama nu a fost o sfântă. Doamne fereşte! Adică, să apar eu ca un încornorat?! Da, a recunoscut miliţianul Filip, dacă te vede cineva, îi trece pofta să se şi uite la nevastă-ta! Atunci să-i găsim o vină politică, au discutat cei doi altădată. Acum, o asemenea vină nu este greu de găsit. O băgăm la zdup şi tu divorţezi, arătând că nu eşti dispus să mai aştepţi un asemenea duşman al clasei muncitoare. Şi rămâne şi copilul la tine. S-au tot gândit, dar marea vină politică nu le-a venit concret în minte. Greu, foarte greu de găsit o soluţie.

Şi totuşi s-a găsit.

— Unde ai fost în cele cinci zile şi cinci nopţi cât ai dispărut de acasă?

Mama lui Gyuri-Gheorghe n-a fost dispusă să spună nici când Laci n-a mai răbdat şi, pentru prima oară, i-a ars o palmă. Şi n-a răspuns nici altă dată, când, de asemenea, Laci n-a mai putut răbda şi i-a mai ars o palmă. Laci avea palmele foarte grele. Şi una singură putea arunca şi un taur la podea. Când, după vreo două luni, Laci n-a mai putut din nou răbda — nu numai că i-a ars a treia palmă, dar a şi ridicat-o de păr —, femeia a spus, în sfârşit, că a fost într-un sat vecin, la Erszi.

— Care Erszi?

— Care Erszi?! O ştii şi tu! Erszi Kabay.

Când i-a povestit miliţianului Filip ce a aflat, acesta a dat satisfăcut cu palma în masă, de s-a vărsat vinul din pahar.

— Gata! Am prins-o!

— Cu ce? Să nu începi iarăşi cu poveşti d-alea, cum că s-ar fi tăvălit cu Kabay! Auzi? Pe mine nu m-a încornorat nimeni!

— Păi, nu putea să se fi încurcat cu Kabay! Kabay e la zdup din iarna trecută, iar soră-sa abia de a scăpat! Dar n-a scăpat de tot! Acum că a complotat cu nevastă-ta...

— Ce-a făcut?!

— Nu înţelegi? Kabay a dat tot timpul dovadă de duşmănie faţă de autorităţile statului. La el în casă se ascultau posturile de radio ale capitaliştilor. După care el răspândea ideile acelea peste tot. Şi soră-sa a participat la asemenea discuţii. Şi au fost şi îndemnuri la răzvrătire directă, la acte de sabotaj, chiar şi la crime îndreptate împotriva unor activişti de partid. Până la urmă, Kabay a fost prins. Şi s-a dovedit că a participat la explozia de la fabrica de aluminiu. Care n-a fost deloc întâmplătoare, aşa cum a scris în presă. Acum putem spune că Erszi a planificat o altă ticăloşie şi că nevastă-ta a fost şi ea amestecată în complot.

— Putem spune?!

— Putem dovedi!

Mama Celui de Al O Sutălea a fost condamnată la doisprezece ani de închisoare. (A contat mult şi episodul imoralităţii, ştiindu-se că acuzata a făcut un copil din flori. Cu un spion fascist! Ce vreţi mai mult? Lui Laci, prezent la proces, nu i-a prea convenit acest argument, însă n-a avut ce face. Au fost destui martori gata să declare orice. Procurorul a făcut recurs, susţinând că judecătorii au fost prea blânzi. Totuşi s-a păstrat prima sentinţă. Soţul, văzând-o în zeghe în boxa acuzaţilor, n-a simţit deloc satisfacţia la care se aştepta. Nici n-a fost în stare să mai vină la a doua înfăţişare.) Filip, miliţianul, a fost avansat. Laci şi taică-său au rămas în *casa unde s-a născut nevastă-sa şi nu Laci, casa unde i-au murit toate neamurile neveste-sii, în afară de sora mai mică, măritată nu departe, în Austria, deci casa unde i-au*

murit toate neamurile neveste-sii și nu ale lui, ale lui Laci. Care, ce să facă? A divorțat și s-a recăsătorit. În gospodăria de lângă fosta Casă Wolf, casa unde erau cazați oaspeții de seamă veniți în inspecție ori doar în trecere, în rama aurită de deasupra patului conjugal, fotografia de la nunta primei căsătorii a lui Laci a fost înlocuită cu fotografia celei de a doua nunți a lui Laci.[1] Acum, pe lângă *celălalt tată*, Gheorghe s-a pomenit și cu *cealaltă mamă.* Și, în curând, și cu două surori. Și cu o *altă bunică,* mama *celeilalte mame,* mutată și ea în casa unde s-a născut *adevărata mamă.*

În toate basmele, mama vitregă este prezentată drept o femeie rea. *Cealaltă mamă* a lui Gheorghe a făcut excepție. Și nu numai că s-a înțeles cu Al O Sutălea, dar și-a căutat și un aliat în el ori de câte ori Laci era nemulțumit de câte ceva. Și Laci, *celălalt tată,* era tot mai des nemulțumit de câte ceva. Și, când era nemulțumit, Laci devenea violent. Laci avea umerii neobișnuit de lați. Și un pumn cu care putea doborî și un taur. („Păcat, măi, omule, că te-ai lăsat de lupte! Acum puteai fi campion! Și cine o duce azi atât de bine ca un campion? Nevastă-mea și-a tocit mânecile la școli și nu-i decât o biată profesoară, care aduce mai puțini bani în casă decât eu de pe șantierul ăsta prăpădit", îi tot spunea cumnatul său. *Noul său cumnat.* Și ceilalți *noi cunoscuți* spuneau la fel.)

În toamna lui 1956, venind de la școală, Gheorghe a auzit apeluri disperate la radioul pus pe pervazul casei lui Ioji Kelemen. În fața geamului deschis era adunată o mulțime de bărbați și femei. Rușii au intrat din nou în țară, dar acum, că primul ministru Nagy Imre a scos Ungaria din Tratatul de la Varșovia și a declarat Ungaria neutră, ar trebui și americanii să vină să ajute! Să ajute ce? (Oamenii nu mai erau obișnuiți să vorbească atât de liber față de oricine, așa că nu toată lumea se exprima cu voce tare. O parte dintre ei, da. Luați de val, chiar strigau. Dar americanii, evocați până atunci doar între

---

[1] „Asta măcar n-a venit mamă cu copil, mireasă în rochie albă și cu voalul de fecioară la altar, mormăia tatăl lui Laci. Și pare și mai modestă. Să vedem… să vedem cât o s-o țină așa…"

prietenii cei mai apropiaţi, după cum era tot mai evident, americanii nu-i auzeau. Aşa că nici n-au venit.)

Al O Sutălea a fugit acasă să-i anunţe şi pe ai săi despre agitaţia de pe stradă. Însă şi acasă aparatul de radio era în funcţiune — aparatul de radio subtilizat din sacul depozitat în fosta Casă Wolf. Şi acasă se auzeau aceleaşi strigăte deznădăjduite ale crainicului. Ruşii au intrat în Budapesta. Şi lumea mare asista pasivă. Lumea mare e prea mare. Şi prea departe. Lumea se pregătea pentru Olimpiada de la Melbourne. Care avea să fie fabuloasă. Cu multe recorduri. Şi surprize strălucite.

Şi s-a mai întâmplat ceva — dar asta nu este deloc sigur —, cu vreo săptămână înainte ca băiatul să fi auzit pe stradă primele ştiri despre intrarea tancurilor sovietice în ţară, *adevărata mamă* a venit acasă. Gheorghe dormea. Şi nu era convins dacă a visat sau lucrul s-a întâmplat în realitate. *Adevărata mamă* s-ar fi ivit acasă într-o noapte, ar fi stat de vorbă cu *cealaltă mamă* în bucătărie, pe urmă i s-ar fi spus că ar fi cel mai bine să nu se mai „agite apele“, ar fi de preferat — pentru toată lumea! — să nu se agite apele, inclusiv pentru copil. *Adevărata mamă* şi-a luat câteva lucruri într-un geamantan. Şi a plecat.

— Gyuri doarme. Nu vrei să-l vezi?

— Mi-e teamă că aş pleca având inima şi mai grea.

Cine să le înţeleagă pe femei? *Adevărata mamă* şi *cealaltă mamă* au mai stat împreună în bucătărie. Şi au plâns amândouă. La un moment dat a venit şi bunica, *noua bunică*, să plângă cu ele. Bărbaţii n-au luat parte la această scenă. Cel puţin aşa îşi aducea aminte Al O Sutălea, aflat între somn şi veghe. (După vreo câteva luni[2], a sosit o vedere din Viena. Apoi, una din Arnstein, Bavaria. După care s-a aşternut iar liniştea. „De ce nu ne mai scrie?“ a întrebat-o într-o zi pe bunica. Pe *noua bunică*. „Ca să nu ne facă rău!“ Al O Sutălea n-a înţeles cum ar putea „să facă rău“ o vedere.)

---

[2] În amintiri, dacă nu sunt legate de repere fixe, încadrările temporare sunt relative. Poate că n-au fost luni, poate că au fost doar săptămâni, când şi-a adus aminte băiatul de *adevărata mamă*.

Vreme de vreo două săptămâni[3], Gheorghe n-a trebuit să mai meargă la şcoală. Împlinise 11 ani. Şi era foarte înzestrat pentru fotbal. Antrenamentele n-au fost întrerupte nici în perioada aceea, doar că meciul cu selecţionata şcolară din Pecs a fost amânat. După o vreme, şi Lulu bacsi, antrenorul, a fost schimbat. Copiii n-au aflat de ce. Pentru adulţi, înfrângerea în faţa Germaniei de Apus, în finala mondială din Elveţia, a rămas o tragedie naţională, o rană deschisă, un Trianon. Copiii erau convinşi că ei vor aduce cupa lumii în Ungaria, după ce Puskás şi Czibor au ratat-o. Prin martie, n-a mai venit nici noul antrenor la antrenamente. Dar băieţii nu s-au lăsat şi s-au pregătit singuri. În primăvara următoare, fratele *celeilalte mame* a fost chemat în capitală, unde l-au pus şef peste o structură de stat nou înfiinţată, iar la începutul verii a plecat acolo şi Laci. Cu soţia, desigur. Copiii au rămas în grija *mamei celeilalte mame* şi a *tatălui celuilalt tată*.

Laci şi nevastă-sa au plecat pentru o viaţă mai bună la Budapesta, spre răsărit, dar foarte multă lume a plecat pentru o viaţă mai bună spre apus. Până şi fotbaliştii cei mai buni au folosit prilejul şi au rămas în Vest. Şi artişti faimoşi. Şi oameni învăţaţi. Şi oameni simpli. Când a împlinit 12 ani, iar bunicul a devenit insuportabil de cicălitor, Al O Sutălea n-a mai avut în cap decât să plece şi el la finala campionatului de juniori. Însă echipa a fost alcătuită nu de antrenor, ci de tovarăşul Barna, iar Gheorghe n-a mai fost selecţionat. De ce? Pentru că aşa a hotărât tovarăşul Barna. Băiatul era total demoralizat, astfel încât cumnatul lui Laci, un fel de *celălalt unchi*, şeful de la Budapesta carevasăzică, a intervenit ca Gyuri să fie inclus în echipa care se pregătea pentru un turneu în Cehoslovacia şi Polonia. Pe urmă, când şi turneul acela a căzut în ultima clipă, s-a organizat un meci cu o echipă din Graz. În partida tur, Al O Sutălea a înscris singurul gol, iar antrenorul austriecilor l-a lăudat şi i-a prevăzut un viitor strălucit. „Desigur, dacă o să fie serios şi nu se va lăsa pe tânjală.“ A venit meciul retur şi Al O Sutălea a înscris din nou.

---

[3] Din nou, deşi copilul nu mai era chiar atât de mic, aprecierea duratei timpului trebuie privită cu aceleaşi rezerve.

La scorul de doi la doi! Antrenorul austriac l-a lăudat din nou. Şi Gyuri-Gheorghe a uitat să mai urce în autobuzul de întoarcere.

Bietul scrib mărturiseşte că aşternerea pe hârtie a vieţii Celui de Al O Sutălea îi pune mai multe probleme decât oricare altă biografie. În primul rând pentru că, de data asta, printre puţinii săi cititori s-ar putea să fie şi unii care să-l fi cunoscut personal pe fiul lui Constantin. Ori să existe unii care îl cunosc din relatări din prima sursă. Ceea ce nici acest lucru nu este puţin. Parcurgând rândurile de faţă, ei pot să aibă cu totul alte amintiri despre personaj şi, în mod sigur, Gheorghe să le fi lăsat alte impresii. Judecăţile sunt subiective, însă niciodată nu este exclus ca şi scribul să comită inadvertenţe. Sigur, a comis multe inadvertenţe şi despre predecesorii lui Gheorghe, dar acolo nu existau critici pornind de la martori direcţi. Şi, astfel, de teamă de a nu greşi, scribul se autocenzurează continuu, ceea ce nu este nici în favoarea valorii textului şi nici măcar nu garantează adevărul. Biblioteca nu-l mai ajută pe scrib decât să pună datele în ordine, să nu uite să amintească piesele importante din decor, să-şi verifice sursele. Dar câtă butaforie nu se înghesuie pe scena supra-aglomerată a ultimelor veacuri? Cum să extragi ceea ce este semnificativ, ştiind că, poate, mâine vor fi cu totul alte criterii de relevanţă? Şi se mai autocenzurează atent (şi în mod laş) scribul, pentru că nu exclude ca un contemporan să se simtă direct pomenit. Şi să i se pară că referinţa îi este potrivnică ori chiar jignitoare. Şi să înceapă un proces de calomnie sau de ofensă. Sau de cine ştie ce altă natură. Iar procesele acestea nu se termină niciodată, mâncând timp şi bani. Nu, scribul mulţumeşte frumos: de aşa ceva nu are deloc nevoie!

Totuşi, scribul — şi pentru că aşa a fost crescut — nu poate renunţa la documentare. Şi — tot pentru că aşa a fost crescut — dublează mereu internetul cu informaţia de pe hârtie. Aşa că iar îşi petrece o mare parte a timpului în Marea Bibliotecă. Şi, ieşind seara obosit, îl întâlneşte din nou pe individul care şi el a avut impresia că l-ar fi zărit pe doctorul Umar — sau poate chiar l-a văzut —, îl întâlneşte pe individul care s-a ofensat cumplit atunci când scribul a avut acea criză de râs pe terasa din partea cealaltă a pieţii.

De data asta scribul nu vrea să mai stea de vorbă cu acel bărbat lipsit de simţul umorului. Şi încearcă să-l evite. Dar acum Celălalt îl acostează.

— V-aţi purtat urât data trecută.

Scribul vrea să meargă mai departe.

— Nu trebuie să vă purtaţi şi acum aşa.

Omul are dreptate. Şi scribul încearcă să se poarte firesc.

— A! Scuzaţi-mă, nu v-am recunoscut. (Şi intră direct în subiect.) Chiar credeţi că aţi văzut un descendent semănând izbitor cu doctorul Umar?

— Nu, n-a fost vorba despre un descendent. În mod sigur, acela a fost chiar el, chiar doctorul Umar.

— Doctorul Umar a murit în 1913!

Este ora închiderii, ca şi data trecută. Piaţa se umple instantaneu. Forfota îi împinge dintr-o parte în alta, asemenea valurilor mării. Celălalt e din nou nervos.

— Aici nu se poate discuta! Să mergem undeva!

— Eu pe terasa de vizavi nu mă mai duc!

— Păreaţi să vă fi simţit extrem de bine acolo.

O iau încet de-a lungul bulevardului. „Măcar mergem în direcţia care-mi convine", gândeşte scribul.

— Am înţeles că vă ocupaţi cu istoria omenirii.

— Ei, nici chiar cu istoria omenirii...

— Cu o istorie livrescă.

— De unde ştiţi? Eu mă străduiesc de ani, de decenii cu acest proiect. Şi nimeni nu-l ia în seamă. Dacă mă bate cineva pe umeri, nu ştiu dacă e din respect ori drept consolare.

— Nu fiţi invidios! Dacă voiaţi succes, trebuia să vă apucaţi de altceva! („Cine m-a pus să mă vait şi la ăsta?" gândeşte scribul.) Pentru ceea ce faceţi dumneavoastră este necesară multă umilinţă. Umilinţa este cea mai înaltă virtute. („Asta-i aşa", admite scribul, dar acum el este cel care începe să se enerveze.)

— Cea mai înaltă virtute şi cea care dă cele mai mari satisfacţii. („Cum să scap de el?")

— Mergeţi prea repede. Eu nu pot să ţin acest ritm.

Într-adevăr, scribul a îmbătrânit, nu poate să mai ţină decât ritmul său. Nu poate, dar nici nu mai simte nevoia unui alt ritm.

Celălalt aproape că îl împinge printr-o uşă. Prezenţa acestui personaj îi transmite scribului o tot mai puternică nelinişte. Cel mai rău este că simte că, deocamdată, nu i se poate opune. (Deocamdată?)

Uşa prin care au pătruns nici măcar n-ar trebui numită poartă, atât este de mică şi de neînsemnată. Cu atât mai mare este surpriza atunci când ai intrat. O sală imensă, forfotind de bărbaţi şi femei în continuă agitaţie care face acest spaţiu să palpite asemenea inimii uriaşe a unui gigant din poveste. Celălalt îl conduce cu paşi siguri. Părăsesc imensa hală, un supermarket parcă fără de sfârşit, şi urcă o galerie îngustă cu mai multe rânduri de scări. (Scribul îşi aminteşte de un parcurs asemănător al *şuk*-ului din Ierusalim, cunoscut doar de puţini localnici, unde un *sabri*[4] l-a dus, tot aşa, la început printr-un magazin lăturalnic galeriei principale, şi apoi pe treptele a trei etaje nebănuite, fiecare cu alt tip de civilizaţie. În acelaşi timp, scribul îşi aminteşte şi de interioarele din castelul descoperit de Kafka.) Scribul a îmbătrânit şi nu poate să mai cutreiere decât universul său. Nu poate, dar nici nu mai simte nevoia unui alt univers.

— Nu-i adevărat! îl contrazice celălalt. Dovada că vă mai preocupă şi acum vieţile atât de diferite ale personajelor dumneavoastră. De data asta, vocea nu-i mai sună ursuz, ca mai întotdeauna, ci mai degrabă drept o încurajare. Într-o nişă se află câteva mese ale unei cofetării. Data trecută aţi plătit dumneavoastră, acum sunteţi invitatul meu. Trebuie să vă părăsesc pentru câteva minute. Comandaţi ce doriţi, sunteţi invitatul meu!

Fără să mai aştepte reacţia scribului, Celălalt dispare în mulţimea trecând prin faţa măsuţei. La care aproape că l-a fixat cu forţa. Scribul comandă o cafea. I se aduce o tavă cu o ceaşcă aburind, cu o farfurioară cu zahăr negru, vreo trei cu alte soiuri de zahăr, o ceşcuţă cu frişcă, o sticluţă cu rom, un pahar cu apă cu gheaţă, câteva mici recipiente conţinând lichide, cărora scribul încearcă să le ghicească

[4] Om născut în Israel.

conţinuturile după culoare şi după miros. Are tot timpul s-o facă, Celălalt a dispărut de vreo jumătate de oră.

Scribul ar vrea să plece, dar îşi dă seama că n-ar şti să iasă prin labirintul în care se află. Se uită tot mai des la ceas, îşi pregăteşte pipa şi, ca din pământ, apare un chelner cu o scrumieră şi cu un chibrit lung, aprins.

— Vă rog să mă scuzaţi, îi spune Celălalt, revenit pe nesimţite. A trebuit să rezolv ceva urgent. Chelnerul este iarăşi lângă ei. Şi aduce o altă tavă cu micile produse aferente. Celălalt nu a cerut nimic. Se vede că este un client vechi. Şi i se ştiu tabieturile.

— Nu cunosc pe nimeni aici. Nici n-am mai fost...

— Câţi vecini aveţi în clădirea unde locuiţi?

— Este o casă veche cu douăzeci de apartamente.

— Şi nu-i ştiţi pe vecini decât după întâlnirile din lift.

— Liftul nu funcţionează.

— Sunteţi invitatul meu, repetă Celălalt. (Chelnerul apare cu o altă tavă, de data aceasta cu cuburi din diferite soiuri de brânză, struguri şi pulpe de nucă. Din nou, totul în ceşcuţe şi farfurioare bogat ornamentate.) Nu-i ştiţi pe vecini decât după întâlnirile din lift. Dacă veţi mai veni aici, vă veţi obişnui cu alţi oameni despre care nu veţi şti nimic.

— Da, îndepărtarea omului faţă de om este o caracteristică tot mai accentuată. Scribul îşi dă seama că au pătruns în banalitate, dar trebuia să spună şi el ceva.

— Nu, îndepărtarea omului faţă de om este o caracteristică a secolului XX. Este laitmotivul din toată arta de atunci. Acum am depăşit şi faza aceasta. Acum firul roşu este îndepărtarea omului faţă de obiecte.

— ?!

— Mama mea a ştiut ce să facă atunci când i s-a stricat mătura. Acum habar n-ar avea cum funcţionează aspiratorul de praf. Dar l-ar folosi. Şi nici n-ar pricepe principiile după care funcţionează televizorul. Şi s-ar folosi şi de el! Iar astea nu sunt decât exemplele cele mai la îndemână. Hai, recunoaşteţi că utilizaţi zilnic obiecte tot mai sofisticate fără să le bănuiţi măcar principiile de funcţionare!

— Nici nu mă interesează!

— Vedeți? Asta este înstrăinarea față de obiecte. Față de obiectele dobândind tot mai multă personalitate. Devenind tot mai puternice. Îndepărtarea omul față de om nu este decât un fleac în comparație cu îndepărtarea omului față de obiecte. Este tot mai evident că raporturile se inversează. Și nu omul le mai comandă obiectelor, ci acestea au ajuns să-și impună punctul de vedere. Noi nici nu ne dăm seama că am devenit sclavii lor. Iar — ca de atâtea ori în trecut, în trecutul îndepărtat —, când omul se va revolta și va apăsa pe un buton, obiectele îl vor distruge.

— Și o să se găsească, după zeci de mii de ani, această brichetă dintr-o „civilizație anterioară pierdută".

— Vedeți? Iar dacă civilizația noastră ar dispărea și ați rămâne numai dumneavoastră printre cei ce ne vor înlocui, ați fi aproape la fel de neștiutor ca și ei. Și totul ar trebui reluat de la început.

— Într-adevăr, în situația imaginată de dumneavoastră n-aș putea să le fiu de niciun folos ipoteticilor urmași.

„Ce mai discuție!"

Când a rămas în Austria, Al O Sutălea nu era decât un copil de 12 ani. Și n-a ajuns nici măcar vedeta echipei care l-a primit. Cea mai mare parte a timpului nu stătea decât pe banca de rezerve. În schimb, o ducea mai bine ca acasă, locuia într-un cămin al sportivilor, nu-l cicălea nimeni, făcea doar ceea ce avea chef. Și produsele erau mult mai strălucitor ambalate decât în Ungaria. Gheorghe a fost un copil sociabil, acasă avea chiar tendințe de lider, însă în noua sa patrie socializa incomparabil mai greu. Și nu numai din cauza limbii.

Timpul trecea, și Gheorghe — devenit pentru o vreme Georg — n-a mai urmat nicio școală, rămânând cu cele cinci clase absolvite în localitatea natală. Întârziind să-și facă noi prieteni, Al O Sutălea se interesa de rudele și de cunoștințele rămase acasă. Nu era greu. În urma (contra)revoluției maghiare, mulți oameni au fugit din Ungaria, iar mulți tranzitau regiunea unde a rămas și Georg (Gyuri, Gheorghe). O parte știa încotro se îndreaptă, alta se lăsa dusă doar de întâmplare. Unii au fost repartizați, pentru câteva zile, în căminul

sportiv. Aşa a dat şi de două familii din orăşelul său. Adică, ele au dat de el. Asemenea tuturor valurilor de migratori, şi cei fugiţi de represaliile care au urmat (contra)revoluţiei se căutau unii pe alţii, grupându-se în funcţie de limbă.

De la ei a aflat Al O Sutălea veşti despre represiunea dură a evenimentelor, rămânându-i în minte cum Securitatea maghiară a pus un agent să-i ceară un foc, pe stradă, cuiva căruia trebuia să i se găsească „o vină clară", moment fotografiat şi trucat, astfel încât în poză, în locul agentului să apară chiar principalul acuzat, într-unul dintre numeroasele procese de uneltire şi de înaltă trădare. Fotografia aceea a ajuns „dovada de netăgăduit" că, în pofida negării constante de către arestat, acesta se cunoştea FOARTE BINE cu celălalt „bandit", dovadă suficientă ca omul să fie condamnat la moarte, pedeapsă comutată la muncă silnică pe viaţă. Apoi a aflat Gyuri şi evenimente din proximitatea familiei sale: nici cumnatul lui Laci, al *celuilalt tată*, nu mai era puternicul ştab de dinainte; nu mai era decât un deţinut aşteptându-şi sentinţa într-unul dintre numeroasele procese ale acelor ani. Şi nici Laci, *celălalt tată*, nu şi-a mai prelungit şederea la Budapesta. Şi s-a întors acasă, împreună cu *cealaltă mamă*, dar, pe urmă, a ajuns şi el să fie judecat pentru complicitate. Laci avea umerii deosebit de laţi, şi se spunea despre el că putea să doboare, cu un simplu pumn, chiar şi un taur, însă forţa lui herculeeană nu-l putea ajuta cu nimic în situaţia dată. („Păcat de omul acesta! Numai ghinioane a avut întotdeauna. Parcă le căuta cu lumânarea. Mai înainte, s-a însurat cu o femeie condamnată la doisprezece ani, pentru că nu numai că s-a încurcat cu un spion german, dar l-a şi ajutat în misiunile ăluia, câtă vreme nu era ocupată să-i facă un copil, ha, ha! Şi, pe urmă, femeia aia s-a vârât în tot felul de activităţi împotriva regimului. De fapt, pentru acelea a primit doisprezece ani de puşcărie. Iar când a început [contra]revoluţia, a reuşit s-o şteargă în Vest. Şi cine ştie cu ce comploturi se mai ocupă. N-ai zice, dacă ai vedea-o, cât este de periculoasă. Aşa-s astea ce par făcute parcă numai pentru pat! Pe urmă, şi băiatul ei din flori a fugit în Austria, la numai 10 ani. Nu, că avea deja vreo 13! Iar acum, fratele celei de a doua sa soţii s-a dovedit că ar fi avut un rol în evenimentele

de la Budapesta, şi nu un rol oarecare! Mare păcat de Laci, dar cu asemenea apropiaţi e firesc să trebuiască să pătimească şi el!") Nu numai *celălalt tată* a păţit-o, numeroase cunoştinţe de pe strada lor au dispărut. Ruşii erau peste tot. Şi trebuia să fii, din nou, foarte atent, să nu mai vorbeşti decât în şoaptă. Şi americanii? Americanii parcă ar fi fost surzi şi orbi. Nu-i adevărat! O să vedeţi voi ce pregătesc americanii!

Pe urmă, când Nagy Imre a fost condamnat şi executat şi americanii tot n-au venit, lucrurile au devenit clare. Unii dintre refugiaţi s-au întors în Ungaria, alţii au încercat să-şi facă un trai nou în Occident. Au apărut orchestre simfonice ale maghiarilor din exil, restaurante cu specific unguresc, unde se întâlneau transfugii şi unde, la zile fixe, anunţate pe afişe mari, se produceau cantautori cu cântece de dor. Au apărut şi echipe sportive. Aşa a ajuns şi Gheorghe în echipa de fotbal a juniorilor „Ungariei libere". Numai că, într-o zi, în vestiar s-a iscat o bătaie, cineva descoperind că Gyuri ar fi de fapt Gheorghe, adică român, adică din neamul celor care l-au ţinut ostatic pe Nagy Imre, până să se mai linişteascā suficient lucrurile şi eroul să poată fi adus înapoi în ţară, judecat şi ucis. Era evident că un *olah* nu putea să reprezinte culorile „Ungariei libere", aşa că băiatul s-a pomenit, la 13 ani, singur în lume.

Atunci şi-a adus aminte Al O Sutălea de vederea trimisă de *adevărata mamă* dintr-o localitate numită Arnstein. A plecat în Bavaria, numai că lumea asta este îngrozitor de mare. Şi a durat mult până să ajungă în localitatea numită Arnstein. Unde nimeni nu auzise de Molnar Iutsi. (Mult mai târziu, absolut întâmplător, Gheorghe avea să afle că *adevărata sa mamă* nu mai folosea de mult identitatea de acasă. Şi că în Germania o chema cu totul altfel.) Caută acul în carul cu fân![5]

---

[5] Şi n-a fost inspirată nici în alegerea noului ei nume, întrucât acela coincidea cu cel purtat de o femeie gardian din lagărul de la Dachau, una dintre persoanele căutate pentru crime împotriva umanităţii, respectiva fiind cunoscută printre cele mai crude supraveghetoare. Aşa că mama Celui de Al O Sutălea a fost „descoperită" de „vânătorii de nazişti" şi încarcerată. A scăpat după câteva săptămâni de groază. Adevărata femeie-călău de la Dachau nu mai purta de mult fostul ei nume... *Adevărata mamă* a lui Gheorghe a avut parte

Gheorghe a moştenit de la tatăl său tenacitatea în acţiune. Şi tenace a fost şi mama sa. Dar Al O Sutălea n-avea la vremea aceea decât 13 ani... Să se întoarcă acasă nu lua în calcul, mai ales după ce a auzit ce se petrecea în Ungaria. De *mama adevărată* n-a reuşit să dea. Alte rude nu ştia să aibă. Cu *mama adevărată* şi *cealaltă mamă, tatăl* adevărat şi *celălalt tată, celălalt bunic* şi *noua bunică*, el era singur în lumea asta atât de mare! Ce să facă? Unde să se ducă? Şi, în primul rând, unde să-şi pună capul în noaptea următoare? Şi ce să mănânce?

Dacă ar fi fost mai mare, în mod sigur ar fi devenit suspect. Şi ar fi fost luat în colimator de către autorităţi. Dar Gheorghe nu era decât un copil. Cine să-l ia în seamă?

Pe Gheorghe nu l-a luat nimeni în seamă. Unde să se ducă? Şi, în primul rând, unde să-şi pună capul în noaptea următoare? Şi ce să mănânce?

În URSS s-a lansat primul sputnik.

Scribul resimte sentimente contradictorii faţă de individul care l-a invitat în lumea aceea kafkiană, unde ajung numai cunoscătorii locului, şi de unde nici n-ai putea ieşi prea uşor singur. Da, omul acela îl enervează, dar, totodată, trebuie să-i recunoască o anumită logică în ceea ce spune. Logica întotdeauna supărătoare a celor ce pretind că au mereu dreptate, în vreme ce tu nu găseşti pe loc argumentele cu care să-i contrazici. Poate că acele argumente nici nu există. Aşa că te simţi înfrânt. Oamenii de soiul acesta au existat dintotdeauna. Şi rămân enervanţi pentru vecie.

După ce au stat de vorbă la masa din „cofetăria unde n-ai cum să ajungi singur“ (chiar aşa scrie şi pe firma luminoasă: „Cofetăria unde n-ai cum să ajungi singur“), Celălalt şi-a luat rămas-bun. Şi, văzând privirea îngrijorată a scribului, l-a liniştit, asigurându-l că ospătarul îl va conduce spre ieşire.

— Intră în obligaţiile lui de serviciu.

---

de multe necazuri la viaţa ei, însă a rămas o fire optimistă şi, în continuare, s-a căsătorit cu un contabil din Hamburg, cu care a trăit în linişte până la sfârşitul vieţii. Pe Al O Sutălea nu l-a mai întâlnit niciodată.

Iar ieşirea din „Cofetăria unde n-ai cum să ajungi singur“ (şi de unde nici n-ai cum să pleci singur fără să te rătăceşti, dacă nu eşti de-ai casei), ieşirea pentru cunoscători este extrem de simplă. Chelnerul l-a poftit pe o scară, apoi o uşă laterală l-a scos pe scrib direct în forfota străzii.

Trecând câteva zile pe acelaşi drum, scribul s-a străduit să recunoască uşa prin care a ieşit pe bulevard. N-a găsit-o.

Gheorghe şi-a făcut un bilanţ: nu avea pe nimeni, dar absolut pe nimeni la care să apeleze. Pe bulevard treceau şiruri necontenite de oameni, toţi la fel de necunoscuţi pentru el. Boschetar te naşti, boschetarii au societatea lor, deprinderile lor de a-şi duce într-un fel viaţa. De a supravieţui. De a rezista. Obiceiurile zilnice le aduc ordine în dezordinea din viaţă. Al O Sutălea nu s-a născut boschetar, el a avut întotdeauna un acoperiş deasupra capului, întotdeauna o odaie încălzită, întotdeauna o farfurie cu mâncare. Întins pe o bancă dintr-un parc, a fost ridicat de un poliţist şi dus la secţie. Unde măcar era cald. Unde măcar a primit o zeamă şi o bucată de pâine. Dar a doua zi i-au dat drumul. După ce a hoinărit până seara pe străzi, lihnit de foame, s-a culcat iarăşi pe aceeaşi bancă din parc. Numai că, de data asta, n-a mai apărut pe acolo niciun poliţist. Aşa că s-a dus singur la secţie.

Un gradat i-a luat un interogatoriu lung. Prea lung pentru maţele care chiorăiau. Era vorba despre un tânăr de nici 14 ani, singur, căutându-şi mama — nici măcar în evidenţele poliţiei din localitate nu se găsea vreo Molnar Iutsi, doar Molnar Anna, Molnar Iboya şi Molnar Vera —, un băiat care n-avea decât cinci clase. „Cum naiba nu vede cât mi-este de foame?“ gândi Gheorghe, sperând la zeama şi la bucata de pâine de data trecută. Văzând că n-au ajuns nici la completarea primei pagini a formularului, Al O Sutălea ceru ceva de mâncare. Şi, într-adevăr, primi o tocană de cartofi cu câteva bucăţele de carne. Omul în uniformă a privit cu milă cum s-a aruncat copilul asupra gamelei, iar copilul a prins curaj: „Iată, trebuie doar să ceri!“ Până la urmă, Gheorghe a semnat mai multe

hârtii fără să se obosească să le citească. Şi a primit bani pentru trenul care să-l ducă acasă, în Ungaria. Acasă?

La gară era lume multă, iar băiatul a luat, într-adevăr, un tren, dar nu unul care să-l ducă la *cealaltă mamă* sau la *celălalt bunic*. La ce să meargă acasă? Să-l audă pe bunic sâcâindu-l? Mai auzise că un băiat, nu mult mai mare ca el, după ce s-a întors, a fost închis într-o casă de corecţie fiindcă fugise în Austria. Nu o fi rezistat la traiul de pe stradă. *Trebuie să rezişti*!

Gheorghe a luat un alt tren, până unde îi ajungeau jumătate din banii primiţi. Trebuia să se depărteze cât mai mult, ca să nu aibă neplăceri. Că nu a respectat ceea ce a semnat că se angaja să facă. În ce direcţie a luat-o? Ce importanţă are?

Vagonul în care a urcat Al O Sutălea era ticsit de oameni. Ceea ce îi convenea băiatului. Chiar dacă nu cunoşti pe nimeni, în mijlocul mulţimii te simţi mai în siguranţă. Asemenea oilor în mijlocul turmei.

Gheorghe habar n-avea unde îl va duce trenul. Şi n-a fost deloc speriat, chiar dacă a arătat o mină disperată când feroviarul l-a atenţionat că a depăşit staţia pentru care avea biletul. Ba, mai mult, conştiinciosul feroviar i-a spus şi ce legătură are pentru a se întoarce acolo. Şi l-a mai sfătuit controlorul să fie mai atent pe viitor. Al O Sutălea a făcut mutra cea mai spăşită. Şi s-a plasat lângă uşa vagonului. Feroviarul şi-a continuat rondul şi, când a revenit, Gheorghe se afla tot în vagon. Aşa că a constatat că băiatul este oligofren şi, drept urmare, a vrut să-l predea personal poliţiei din prima gară, pentru ca aceia să-l ducă la părinţi, care probabil că se agită disperaţi căutându-l. N-a fost cazul, la următoarea oprire tânărul a dispărut. Pur şi simplu a dispărut de sub nasul grijuliului feroviar. „Poate că nu e debil mintal, cu toată figura lui nespălată, poate că e numai un vagabond", şi-a spus acesta, în vreme ce trenul îşi continua itinerarul.

Al O Sutălea a nimerit într-o altă gară. Care semăna izbitor cu cea în care urcase în tren. Şi forfota era aceeaşi, şi oamenii păreau să fie aceiaşi. (Când nu cunoşti pe nimeni, toată lumea pare la fel cu

toată lumea.) Gheorghe a învățat ceva din prima sa călătorie spre niciunde. Că nu trebuia să-și facă griji din cauza banilor pentru bilete: jucând pe vagabondul — ceea ce, de fapt, și era —, fie că era lăsat în pace, fie că era dat jos la prima stație, fie că era predat poliției. Unde primea de mâncare și un loc de dormit. Nu trebuia să-și facă griji. Altceva nu i se putea întâmpla.

Când a rămas la echipa de fotbal din Graz, a primit o legitimație. Și mai avea mereu asupra sa și carnetul de elev, pe care a avut grijă să-l ia cu el, fiind convins, de la bun început, că nu se va mai întoarce acasă. Deci Gheorghe avea asupra sa și acte. Gheorghe era un vagabond cu ceva acte. Legal, legitimația austriacă de refugiat a avut valabilitate temporară. Deși expirată, era totuși un act oficial. „Mai mult decât nimic“, i s-a spus de mai multe ori, în numeroasele situații când a fost dus la poliție. Într-adevăr, „mai mult decât nimic“, întrucât legitimația expirată îi dădea totuși o identitate. Și, în lipsa altui act, era luată în considerare. Ce să-i faci puștiului murdar fără o legitimație mai nouă? E doar un copil...

Lunile treceau. Și au trecut și câțiva ani. Gheorghe a știut doar un singur lucru: să reziste, pentru că nu se poate să nu vină o oportunitate și pentru el. Greu este să te obișnuiești cu viața de vagabond, după aceea lucrurile devin mai simple. Extrem de simple. Nu trebuie decât să reziști și să aștepți. De pierdut n-ai ce pierde: nici averi, nici altceva. Viața de vagabond este ca o lungă beție. Când te deprinzi cu ea, vrând-nevrând, te adaptezi. Pe urmă, nu te mai poți desprinde. O dată a fost internat într-o instituție pentru prăpădiți ca el. Unde n-a fost chiar rău. Avea ce mânca mai regulat ca oriunde, avea unde dormi, iar în perioada rece n-a mai tremurat de frig. Nu, acolo n-a fost rău, doar că Al O Sutălea și-a dat seama că într-un asemenea loc nu se va ivi niciodată oportunitatea așteptată. Niciodată! Așa că, odată cu primăvara, cu o nouă primăvară, a luat un alt tren — identic și acela cu celelalte trenuri — și și-a reluat drumul.

Avea 16 ani, cinci clase absolvite, o legitimație expirată. Și toată viața înainte.

Gheorghe știa un singur lucru: trebuia doar să reziste. Și să fie gata pentru oportunitatea „care nu există să nu vină“. Da, dar nu orice oportunitate! Când ajungi să te obișnuiești cu un anumit mod de viață, nu-l schimbi atât de ușor! Orice modificare trebuie să merite cu adevărat. Când multă vreme nu vine ceea ce aștepți, te resemnezi cu ceea ce ai. Acesta-i marele pericol, a înțeles Al O Sutălea. A ajuns la această concluzie și datorită unei întâmplări: unul dintre hoinarii din ceata de dezmoșteniți, printre care trăia, s-a îmbolnăvit. S-a chinuit cât s-a chinuit, până ce a ajuns la medic. Unde a aflat că are nevoie de bani. De unde bani la un boschetar adevărat? Omul a murit în cel mai crunt marasm. Singur. Ceilalți l-au asistat tot mai scârbiți. Și nefericitul acela nici măcar nu era bătrân. Nici pentru concepția despre vârstă a unui adolescent de 16 ani, pentru care cineva de 35 este aproape un moș.

Așa că a acceptat o oportunitate mică, departe de ce a visat: a reușit să se angajeze spălător de vase într-un restaurant al unui hotel. Măcar era un hotel de lux. Nu era ceea ce visase, însă hrana nu mai era o problemă. I s-a dat voie să și doarmă într-o debara, prin lenjeria murdară. Lucra douăsprezece ore pe zi, n-avea cum să se bucure de bacșișurile grase primite de chelnerii de la sală, însă era bine. Atât de bine, încât risca să se complacă în noua sa viață, ceea ce, de asemenea, îi închidea o perspectivă mai bună. Gheorghe a trăit astfel aproape un an.

În restaurant cânta o dizeuză tânără și cu ceva voce. A fost aleasă pentru că era, într-adevăr, frumoasă. Bineînțeles, i se făceau și numeroase avansuri. Însă niciunul dintre pretendenți nu numai că nu i-a oferit *marea dragoste*, dar nu i-a oferit nici ieșirea din situația ei. De cântăreață într-un local. Și câte femei nu au izbutit să parvină în cele mai selecte cercuri în urma unei aventuri începute cu un client! Filmele sunt pline de asemenea destine terminate cu happy-end. Vera n-a reușit o astfel de performanță, deși arăta mai bine decât multe dive de cinema. Cel puțin așa credea ea. Și nu numai ea.

Într-o noapte, după închiderea restaurantului, Vera s-a pomenit singură, iar afară era o vreme câinoasă. Așa că a rămas în hotel. Deși

avea la dispoziţie o cameră la mansardă, unde să se aranjeze înainte de a ajunge la microfon, şi-a petrecut noaptea cu Al O Sutălea. Idila a continuat, deşi cei doi trebuiau să se ferească: şefii nu vedeau cu ochi buni ca domnişoara să se încurce cu cineva, nedevenind disponibilă pentru clienţii mult mai importanţi.

Vera avea 19 ani, Gheorghe, 17. Într-o noapte, asigurându-se că nu pot fi observaţi de nimeni, fata a cântat şi în debaraua ferită. Pe nesimţite, băiatul a acompaniat-o. Adică nu numai că a îngânat melodia, dar s-a comportat, din prima încercare, ca un adevărat partener de spectacol. Total uimită, Vera a început să-l iubească cu pasiune. După câteva zile au imaginat un duet, femeia inspirându-se din hiturile vremii, disponibile pe discuri. După alte câteva zile, fata a fost atât de încântàtă (şi de îndrăgostită), încât i-a propus şefului de sală o audiţie. Şeful de sală a fost convins, însă entuziasmul său nu a fost îmbrăţişat şi de superiorii lui. (Convinşi că fata singură ar putea atrage mult mai mulţi clienţi.) Un hotel de lux are o ierarhie foarte precisă, iar cine greşeşte este dat imediat afară. Riscând destul de mult, şeful de sală a reuşit să aranjeze ca duetul să fie auzit de unul dintre patroni. Care a dispus ca Al O Sutălea să-şi înceapă cariera de cântăreţ. Pe scurt, după alte şi alte vizionări, Gheorghe a ajuns să fie spălat, îmbrăcat şi promovat alături de partenera sa. Aceasta era, într-adevăr, o oportunitate nesperată, iar şeful de sală a devenit un fel de părinte spiritual al amândurora.

Şi lucrurile nu s-au oprit aici. Directorul hotelului n-a avut dreptate, duetul celor doi a atras lumea, Gheorghe s-a bucurat de altă remuneraţie — deşi nu de bani s-a plâns el nici până atunci —, viaţa i s-a schimbat pe de-a-ntregul. Iar când totul a părut că face parte dintr-un film de Hollywood, a urmat adevăratul succes. Şi Vera, şi Gheorghe au fost preluaţi de un impresar. Succes cu atât mai remarcabil, cu cât s-a declanşat în plină epocă The Beatles, când toată societatea părea confiscată de noii cuceritori ai lumii care, prin Lennon, nu s-au sfiit să pretindă că ei sunt pe cale de a înlocui chiar şi religia tradiţională. Într-o asemenea atmosferă e loc şi pentru alţii? Gheorghe a demonstrat că, întotdeauna, mai e loc şi pentru altcineva.

Ciudată e viaţa, îşi repeta Al O Sutălea, atâţia ani n-a adormit fără să-şi facă planurile cele mai îndrăzneţe pentru a găsi marea şansă, iar ea a venit atât de neaşteptat. Singurul său merit, îşi spunea, e că a rezistat, că nu s-a lăsat niciodată pradă disperării — niciodată? —, că n-a pierdut speranţa. (Dar viaţa este şi mai ciudată, chiar dacă multe dintre ciudăţenii nu reuşim nici să le vedem, nici măcar să ni le imaginăm. De pildă, într-una dintre seri, Al Nouăzeci şi nouălea, tatăl lui Gheorghe, şi-a permis o cină în restaurantul hotelului de lux. A fost pentru a doua oară, după atâţia ani, că şi-a întâlnit fiul, însă nici el n-a ştiut că tot mai cunoscutul cântăreţ este băiatul său şi nici fiul n-a bănuit că se află atât de aproape de *tatăl adevărat*. Şi cât de mult l-a căutat Al O Sutălea, în visele sale, pe misteriosul său părinte — spion german ori paraşutist american —, nădăjduind ca acela să-l plaseze într-o situaţie mirifică. Soarta a vrut altfel, Gheorghe era pe punctul de a ajunge în situaţia mirifică, iar cei doi, nimeriţi atât de aproape unul de altul, au rămas pe veci străini.)

„Îndepărtarea omului faţă de om este o caracteristică a secolului XX. Este laitmotivul din toată arta de atunci. Acum am depăşit şi faza aceasta. Acum firul roşu este îndepărtarea omului faţă de obiecte", i-a spus Celălalt scribului, în cafeneaua ce ar putea să fie recunoscută în toate timpurile şi din toate spaţiile. Ori în niciun timp şi în niciun spaţiu...

La nici 23 de ani, Al O Sutălea a devenit nu numai celebru, dar şi bogat. Atât de bogat, cum nu şi-a putut imagina că va ajunge vreodată. Până nu de mult, nu avusese în cap decât „să reziste", aşa cum îşi repeta mereu, iar de „rezistat" se poate şi cu foarte puţin. Acum, la nici 23 de ani, el, transfugul cu doar cinci clase primare, era aclamat oriunde se ivea, fotografia îi apărea în ziare, nu de puţine ori pe prima pagină. A dat recitaluri peste tot — de vreo trei ani fără Vera, cu care nu s-a mai putut înţelege. A stârnit entuziasm şi pe continentul american, după ce a traversat oceanul, fără a se opri la ţărm, cum o făcuse, în atâtea dăţi, tatăl său.

Într-o zi, s-a întâmplat să-şi întâlnească doi prieteni din copilărie. Lumea nu este chiar atât de mare! S-au întâlnit te miri unde,

Începută în urmă cu 27 de ani, cea mai ambițioasă aventură a prozei românești, suita romanescă de 11 volume *A CELOR O SUTĂ*, însumând peste 4 000 de pagini, ajunge la final cu *Agnus Dei* (*Mielul Domnului*), unde cititorul va putea parcurge captivat — ghidat de aceeași scriitură complexă, care istorisește și se neagă în același timp — biografiile unor Nostradamus din Viena, Dandy de la Paris, Rudolph rătăcit în lectură sau Ahasverus, cu șocante descrieri ale ororilor celor două totalitarisme care au marcat secolul XX.

Impunând un povestitor de primă mărime, ciclul CEI O SUTĂ îmbină neuitarea fabuloasă a unui istoric ce străbate memoria secolelor cu virtutea inventivă a creatorului de povești. Totul cu ajutorul cuvintelor. „Între cuvinte se află singura certitudine."

UN ROMAN

începi să afli
ISBN 978-606-588-512-7

CURTEA VECHE

Pentru a comanda online sau pentru lista completă a titlurilor publicate la Curtea Veche, vizitează **www.curteaveche.ro**